Abdulazim Şimşek

"Komünistin Eşkâli"

Türkiye'de Antikomünizm (1945-1971)

iletişim

Abdulazim Şimşek • "KOMÜNİSTİN EŞKÂLİ"

ABDULAZİM ŞİMŞEK 1985 Batman doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümü'nden 2008 yılında mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını tamamladı. 2015 yılında Erasmus bursuyla Adama Mickiewiza Üniversitesi'nde (Polonya) araştırmalarda bulundu. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. *Radikal*, *Radikal 2*, *Toplumsal Alternatif*, *Tezkire*, *Atatürk Yolu*, *Anasay* gibi mecralarda yazıları yayımlandı. Halen Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesidir.

İletişim Yayınları 3045 • Araştırma-İnceleme Dizisi 498
ISBN-13: 978-975-05-3151-4

1. Baskı 2021, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora
YAYINA HAZIRLAYAN Cemil Aksu
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Remzi Abbas
DİZİN Berkay Üzüm
BASKI Ayhan Matbaası SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63
CİLT Güven Mücellit SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ABDULAZİM ŞİMŞEK

"Komünistin Eşkâli"

Türkiye'de Antikomünizm (1945-1971)

Ağabeyim Abdullah Şimşek
ve yengem Hamide Şimşek'e...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

A.g.e.	Adı geçen eser
A.g.m.	Adı geçen makale
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	*Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*
AÜSBFD	*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	Bakınız
CENTO	Central Treaty Organization
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DÖB	Devrimci Öğrenci Birliği
DP	Demokrat Parti
Dr.	Doktor
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
EMİNSU	Emekli İnkılâp Subayları
FKF	Fikir Kulüpleri Federasyonu
FO	Foreign Office
Haz.	Hazırlayan

Hz.	Hazreti
s.	Sayfa
Vd.	Ve diğerleri
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
İTÜÖB	İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği
İÜTB	İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği
KFMK	Komünizm Faşizmle Mücadele Komisyonu
KMD	Komünizmle Mücadele Derneği
KMK	Komünizmle Mücadele Komisyonu
MDD	Milli Demokratik Devrim
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MP	Millet Partisi
MTTB	Milli Türk Talebe Birliği
NATO	North Atlantic Treaty Organization
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
SCF	Serbest Cumhuriyet Fırkası
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBKP	Türkiye Birleşik Komünist Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMTD	Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi
TBMMZC	Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TGT	Türk Gençlik Teşkilatı
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
TKÇD	Türk Kültür Çalışmalar Derneği
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKD	Türk Kültür Derneği
TKMD	Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği
TKO	Türk Kültür Ocağı
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TMD	Türk Milliyetçiler Derneği
TMGK	Türkiye Milli Gençlik Konseyi
TMGT	Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı
TMTF	Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TÖS	Türkiye Öğretmenler Sendikası
TpCF	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
TRT	Türkiye Radyo Televizyonu
TSEKP	Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi

TSP	Türkiye Sosyalist Partisi
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TYD	Türkçüler Yardımlaşma Derneği
VC	Vatan Cephesi
YKM	Yeniden Kuvayi Milliye
YTP	Yeni Türkiye Partisi
ZKMD	Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği
Yay.	Yayın

TEŞEKKÜR

Soğuk Savaş, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD liderliğindeki Batı kapitalist devletlerle Sovyetler Birliği arasında yaşanan gerilime verilen isimdir. Savaşın sonlarına doğru Sovyetler'in Türkiye'nin topraklarına ve boğazlarına göz dikmesi Türkiye'yi bir tercihe zorlamıştı. Bu düzlemde Türkiye Batı Bloku'nda yer almıştı. Türkiye'nin çok partili hayata geçişinden itibaren Türkiye'de Amerikan etkisi giderek artmaya başlamıştı. Türkiye'nin bilhassa 1952 yılında NATO'ya üye olmasından sonra kurulan askerî üsler ve devlet kurumlarında danışmanlık adı altında Amerikalılara verilen görevlerle Türkiye'de Amerikancılığın etkisi hesaplanamaz boyutlara ulaşmıştı. İktidarlar, Amerika'nın askerî ve ekonomik desteğinin devamlılığını sağlamak için komünizm tehdidini afaki bir biçimde öne sürmüşlerdi. Bu çalışmada Soğuk Savaş yıllarında Amerika'nın etkisi ve Sovyetler'in korkusuyla güdülen antikomünist politikanın mahiyeti işlenecektir.

Son dönemlerde Amerikan etkisi ve antikomünizm konularına ilgi duyulmaya başlandı. Bu konuda tezler yapılmakta ve yapılmış olan tezler kitap olarak yayınlanmaktadır. Bu çalışmalar genellikle sosyoloji ve siyaset bilimi bölümlerinde yapılmıştır. İlave edilmelidir ki Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm,

Türkiye'de çok velud bir konu olduğu için hâlâ pek çok farklı noktada ele alınabilir.

Yapılan monografilerin tanıtımına gelince, bunların ilki Derya Çağlar'a aittir. Çağlar'ın, 2006 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan *Kamuoyunun Oluşturulmasına Bir Örnek: 1945-1955 Yılları Arasında Gazetelerde Antikomünizm* başlıklı yüksek lisans tezi daha sonra, 2008 yılında *Hayali Komünizm Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri* serlevhası altında kitap olarak basılmıştır. Çağlar, çalışmasında 1945-1955 yılları arasında Türk basınında çıkan antikomünist haberleri ele almıştır. Örneğin Türk basınının "Nâzım Hikmet", "Stalin", "Orak-Çekiç" "Rus Bayrağı" ve "Kızıl Renk" gibi motiflere yaklaşımı irdelenmiştir. Dönemin gazeteleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Diğer bir çalışma Cangül Örnek'e aittir. Örnek'in, 2010 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı *1950'li Yıllarda ABD ile Buluşma: Antikomünizm, Modernleşmecilik* başlıklı doktora çalışması, 2015 yılında *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı Antikomünizm ve Amerikan Etkisi* adıyla yayınlandı. Örnek, yabancı arşiv ve kaynaklardan beslenerek hazırladığı çalışmasında, 1950'ler Türkiye'sinin fikir hayatı, Soğuk Savaş ve Amerikan etkisi üzerinde durmuştur. Çalışmada, Soğuk Savaş yıllarında farklı fikir akımlarının, Kemalist ve İslâmcı-muhafazakâr mahfillerin, ABD ile kurduğu ilişki irdelenmiştir. Bir diğer çalışma Seval Gülen'e aittir.[1] Yazar tezinde, 1950'lerin Türkiye'sinde vatandaşların ihbarına dayanan siyasi suçları ele almıştır. İstanbul Sultanahmet 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin dava dosyaları kullanılarak mezkûr çalışma değerli kılınmıştır.

Son olarak başka önemli çalışma Ertuğrul Meşe'nindir. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü'sünde *Türk Siyasal Yaşamında Komünizmle Mücadele Dernekleri* serlevhası altında yapılmış olan yüksek lisans tezi, 2016 yılında *Komünizmle Mücadele Dernekleri Türk Sağında Antikomünizmin İnşası* ismiyle ya-

1 Seval Gülen, *1950'lerde Siyasi Suç ve İhbar: Komünizm Propagandası Davaları*, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

yınlandı. Meşe, Türk sağının farklı bileşenlerinin Rus ve komünizm tahayyülünü irdeleyerek konuya giriş yapmıştır. Ardında da Türkiye'de farklı dönemlerde kurulan antikomünist dernekler hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

Biz bu çalışmayı, Türkçe ve İngilizce monografik kaynakların yanı sıra farklı kulvarda yer alan gazete ve dergileri ayrıntılı bir şekilde inceleyerek hazırladık. Dönemin gazete ve dergilerinde çıkan antikomünist malzeme süzgeçten geçirilerek bir sonuca varılmaya çalışıldı. Özellikle milliyetçi-muhafazakâr yayınlar ön plana alındı. Dönemin aktörlerinin, düşüncesinin daha net anlaşılması için biyografi ve otobiyografilere yer verildi. Siyasi partilerin ve derneklerin resmî tebliğleri ve broşürleri incelendi. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri, Türkiye Radyoları ve Televizyon Üst Kurumu Arşivi ile Türk Tarih Kurumu'nda bulunan İngiliz Arşiv belgeleri kullanıldı. Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu basın arşivleri geniş ölçüde tarandı. Kütüphanelerde bulunmayan kimi materyaller, Ankara, İstanbul, İzmir ve başka yerlerde yer alan sahaflardan temin edildi. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi* ve *Zabıt Cerideleri* ile *Resmi Gazete*'den faydalanılarak Meclis'te yer alan siyasi partilerin komünizm ve antikomünizm meselesine dair düşünceleri saptanmaya çalışıldı.

Tezde olaylar anlatılırken mümkün mertebe dönemin tanıklarına, faillerin anılarına yer verilmeye çalışıldı. Örneğin, *Tan* baskını anlatılırken Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in anılarına yer verildi. Keza DTCF tasfiyesi anlatılırken Niyazi Berkes'in otobiyografisine bakıldı. Bir başka örnek 1951-1952 tevkifatı incelenirken tevkifatın merkezinde yer alan Sevim Belli'nin, Mihri Belli'nin, Orhan Suda'nın ve Aclan Sayılgan'nın bu konuda söyledikleri dikkatle incelendi. Aynı yöntem başka kısımlarda da kullanıldı. Yine basın taranırken de aynı hassasiyet gösterildi. Örneğin *Tan* baskını gerçekleşmeden önceki sürecin siyasi havasını anlayabilmek için sisteme muarız *Tan* ile sistemle barışık *Tanin*, *Cumhuriyet* ve *Ulus* gibi gazetelere yer verildi. Keza 1960'lı yılların kaotik ortamı anlatılırken karşıt kutuplarda yer alan gazeteler incelendi. Soğuk Savaş döneminde ya-

yıncılık, antikomünizm açısından bereketli yıllardı. Bu nedenle Türkçü dergilerin önemli kısmı taranarak işlendi. Diğer tarafta İslâmcı bir kısım dergiler de eklendi.

Çalışmanın hazırlık aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı'ya, verdiği akademik destek için ziyadesiyle müteşekkirim. Her zaman bana bir telefon kadar yakın oldu. Mesut Çapa, Mehmet Seyitdanlıoğlu ve Mahmut Hakkı Akın'ı zikretmeden olmaz. Kendilerine çok teşekkür ediyorum. Metni okuyarak eleştirel katkı sunan arkadaşlarım, Ahmet Oğuz Aslan'a ve Şerafettin Aksoy'a ve benimle görüşmeyi kabul ederek, değerli zamanlarını ayıran İlker Aytürk'e, Aytül Tamer'e, Ramiz Ongun'a ve Hakkı Öznur'a minettarım. Doktora sürecinde, yoğun mesaisine rağmen, istediğim zaman kendisiyle görüşebilme imkânı verip beni dinleme zahmetine katlanan Tanıl Bora'ya ilgi ve alakası için hürmet ediyorum. Bu vesiyleyle belirtmeliyim ki çalışmanın kitaba dönüşmesinde en büyük pay Bora'ya aittir. Çalışmanın yazım aşamasında ufuk açıcı muhabbetleriyle desteklerini yanımda hisettiğim arkadaşlarım; Gökhan Topluk, Rıfat Karaduman ve Ahmet Yılmaz sağolsunlar. Ayrıca Başbakanlık Arşivleri Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane ve Ankara Üniversitesi Kütüphane personelinin kaynak temininde bana gösterdikleri ilgi ve alakayı unutamam. Son olarak, hayatım boyunca maddi ve manevi her türlü olanağı sağlayan ve desteğini her zaman yanımda hisettiğim ağabeyim, Sayıştay üyesi Abdullah Şimşek'in emeklerini unutumam. Bu vesileyle ona şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum, varolsun.

Tu her hebi.

ÖNSÖZ

Abdulazim Şimşek'in yüksek lisans ve doktora sürecini "şahidiyim," diyebilecek kadar yakından biliyorum. Yüksek lisans çalışması olarak içine hiç sinmeyen bir konu üzerinde odaklandı. Aynı kurumda doktora yapması halinde istediği bir konu üzerinde çalışması imkânsızdı. Onun için başka bir programda doktora yapmaya yöneldi. Tez konusunun "Türkiye'de Antikomünist Faaliyetler 1945-1971" olması için ısrarcı oldu. Çalışma konusunun onaylanması biraz zaman aldı. Sonrasında da bir anlamda aşina olduğu konuda beş yılı aşkın bir süre delicesine okuyarak, heyecanla düşünerek ama meseleye soğukkanlı yaklaşarak üç yüz elli sayfalık bir metin kaleme aldı. Ben daha ağırlıklı olarak bu dönemdeki uğraşına tanıklık ettim.

Bir kere Türkiye'de antikomünist faaliyetleri dönem çerçevesinde anlatırken, faaliyetleri görünür kılmaya çalışırken, alttan alta dönemin Türkiye fotoğrafının ve dünya ahvalinin verilmeye çalışıldığı görülür. Böyle bir çaba gereği olarak antikomünist faaliyetler dışında birçok önemli konu ile uğraştı. Orijinal arşiv malzemeleri kullandı. Okuduğu çok sayıda hatırattan kaynaklanan genellemelerini başka metinlere yaslanarak doğruladı. Zaten daha geniş kapsamlı bakması da bu sayede mümkün oldu. Böylelikle de değişik, farklı yaklaşımları da hesaba katarak özgün sayılabilecek mahiyette yorumlar yaptı, değerlendirmelerde bu-

lundu. Ancak bu noktada sol yorumlar belirgin bir biçimde sığdır. Böylesi bir konu üzerinde antikomünizmin bizatihi kendisi sığ olarak telakki edildiği için sol görüşlü aydınların yazdıkları metinler yok denecek kadar azdır. Antikomünist hareket sosyalizm olağanüstü önemsendiğinde baştan sona basit ve ilkel bir eğilim olarak görülür. Milliyetçilik 1990'lı yılların başlarından itibaren bazı mekânlarda, yaygın olarak, Türkiye'de düşüncenin şekillendiği mekânlarda, şekillendirildiği mekânlarda çok merkezi, temel bir sorun olarak addedildiği için antikomünizm üzerinde çalışmak pek değil hiç önemli görülmemiştir. Abdulazim Şimşek'in bu metni antikomünist faaliyetlerin düşünsel anlamda sığ mahiyette olduğu konusunda hemfikirdir. Ancak Abdulazim Şimşek, bu nitelemenin altını daha gelişkin bir şekilde doldurmuştur. Ve Şimşek'in çalışması aralarında Komünizmle Mücadele Dernekleri konusunda da bir makale olan bir çalışmanın[1] bütününe göre sağ düşüncelere daha bir esnek ve soğukkanlı yaklaşmıştır. Abdulazim Şimşek'in düşünsel mahiyeti gelişkin milliyetçi doğrultudaki düşüncelere daha bir olumlu yaklaştığı temel konu bu olmadığı için belki de örtük olarak görünmektedir.

Çalışmanın İkinci Bölümü'nde antikomünist teşkilatlar ve dergiler incelenmeye çalışılmıştır. Burada ağırlık yazarın ifadeleriyle Türkçü dergilere verilmiştir. Derneklerin ve dergilerin çerçevesine bakıldığı zaman milliyetçi yön daha bir öne çıkmaktadır. Ancak burada, bu bölümde İslâmcı yazarların yazdıklarına daha az yer verilmektedir. Aslında yazarın tercihinde ağırlıklı olarak milliyetçi renk daha bir baskın olduğu için yerinde görünmektedir. Bir de dönem itibariyle İslâmcı aydınların bariz biçimde milliyetçi eğilimleri de vardır. Ancak İslâmcıların antikomünizme yaklaşım farklılığının, kısmî farklılığının altı bir nebze daha belirginleşse daha sahici bir fotoğraf ortaya çıkardı. Ancak dergilerdeki yaklaşımlar iyi özetlenmiş ve derinlikli bir şekilde tahlil edilmiştir. Nitekim dergilerin ve aydınların yaklaşımları, dönemlerin meseleye bakış açısının üç dönemdeki farklılıklarının altı belirgin olarak çizilmemiş olsa

1 Güven Gürkan Öztan, İnci Özkan Kerestecioğlu, *Türk Sağı, Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

da kısmen ortaya konulmuştur. Bunun sağlanmasında geniş bir taramanın etkisi görülmektedir. Ve 1960'lı yıllardan itibaren antikomünist metinlerin daha bir yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Nitekim sol, sosyalizm üzerine çalışmalar da o dönemde daha bir artmıştır. Mete Tunçay'ın daha ayrıntılı ve fakat daha kısa dönemi inceleyen çalışmasının yanında yakın tarih kesitini de içeren Fethi Tevetoğlu ve Aclan Sayılgan imzalı iki yapıt vardır.

Metnin en renkli kısımlarının başında, "Türkiye'de Antikomünizme 'Adanmış Ruhlar'" başlığı altında, biri sosyalizmden gelen Aclan Sayılgan'la beraber beş aydının komünizme yönelik eleştirileri özetlenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu noktada Aclan Sayılgan'ın dışında hemen hepsinin milliyetçi çerçevede mütalaa edilebilecek bir yaklaşımları vardır. Abdulazim Şimşek her ne kadar Necip Fazıl'ı "Cumhuriyet Dönemi İslâmcı Düşüncenin Kurucusu" olarak nitelese de onun İslâmcı kimliği büyük ölçüde milliyetçilikten beslenmiştir. Sözü edilen dört aydının sosyalizm konusundaki bilgi birikimi tıpkı 1960'lı yılların başlarındaki kimi sosyalistler gibi bariz bir şekilde sınırlıdır. Dolayısıyla değerlendirmeler önemli ölçüde yüzeysel kalmaktadır. Ancak Aclan Sayılgan'ın sosyalizm/komünizm konusundaki değerlendirmeleri mahiyet olarak diğer dört aydından farklıdır. Hatta Aclan Sayılgan'ın dönemin çoğu sosyalistinden daha gerçekçi bir şekilde sosyalizmden haberdar olduğu görülmektedir. Yazdıklarının mahiyetinin farklılığının, seviyesinin de etkisiyle onun metinleri meseleyi daha gerçekçi ve daha geniş boyutlu bir çerçevede değerlendirilmiştir. Hatta Türkiye'de sosyalistlerin de Aclan Sayılgan'ın metinlerini sosyalizm ve özellikle de Stalinizm konusunda yaklaşımları değiştikten sonra yeni baştan değerlendirilmeleri ilginç yorumlar ortaya çıkarabilir. Sayılgan'ın son yayınlarından birinde, *Kabahat Kimde? (Çehreler)* başlıklı metinde de sosyalist aydınlara yönelik nitelemeleri belirgin olarak esnekleşmiştir. Tabii doğal olarak 1971 yılından sonra, yani okumakta olduğunuz metnin ilgi alanının dışındaki/ilerisindeki tarih kesitinde İslâmcıların da, milliyetçilerin de sosyalizme bakış biçimleri bariz bir şekilde değişmiştir. Özellikle de Sovyetler Birliği'ndeki başkalaşımdan

sonra, sistem çözüldükten sonra. Aslında Abdulazim Şimşek'in anlattığı antikomünist düşüncenin karşıt kutbunda 1960'lı yıllarda sosyalist ve demokrat yazarların "dünya cenneti" Sovyetler Birliği'ni anlatan tıpkısının aynısı kitapları bulunmaktadır.

Abdulazim Şimşek'in çalışmasının, okuduklarının, birikiminin potansiyel olarak önceki ve sonraki dönemi antikomünizm açısından açımlamaya, açıklamaya, yorumlamaya katkı sağlayabileceği düşünülebilir. Bu anlamda öncelikle 1930'lu ve 1940'lı yıllarda özellikle akademik düzeyde Türkiye coğrafyası dışından, Rusya'dan gelen Türk aydınlarının yazdıkları metinlerde farklı bir sosyalizm, en azından kısmî anlamda farklı bir sosyalizm nitelemesi görülebilir. Nitekim belki de dönemi tez konusuyla örtüşse de örneğin Samet Ağaoğlu'nun gözünden komünizm yorumlaması ve çok daha sonraki tarih kesitine kayan Aydın Yalçın'ın daha kapsamlı yaklaşımı konusunda Abdulazim Şimşek'in yazacağı metinler okumakta olduğunuz çalışmadan daha derinlikli tahlillerin ortaya çıkacağını göstermektedir. Zaten antikomünizm üzerine bu çalışmada telaffuz edilen ciddi düşünceler örtük olarak farklı noktalara ilişkin önemli yaklaşımları çağrıştırmaktadır.

Son dönemde yakın aralıklarla 1960'lı yılları da kapsayan değişik çalışmalar sosyal bilim alanındaki ürünleri fazlalaştırmakta ve zenginleştirmektedir. Abdulazim Şimşek'in bu çalışmasının yanında bir başka çalışma da Öner Buçukçu'nun 1960'lı yıllarda solun milliyetçiliğini değerlendiren metni[2] ile Yaşar Özkandaş'ın aynı yıllardaki Kemalizm yorumlarını sorgulayan eseri dönem hakkında özgün yorumlar getirmektedir. Sözü edilen üç çalışma da konu hakkında genelleşmiş yargıları sarsacak mahiyettedir.

Netice olarak Abdulazim Şimşek'in çalışmasının konu ve dönem hakkındaki yorumları zenginleştirdiği ve derinleştirdiği söylenebilir.

Vallahülazim Abdulazim'in işi bihakkın kotardığı anlaşılıyor.

KURTULUŞ KAYALI

2 "Türkiye sosyalist solu ve milliyetçilik (1960-1971)." Yayımlanmamış doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017 – e.n.

Giriş

Bu çalışma, Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'de antikomünizmin ortaya çıkış ve gelişim sürecini anlamaya yönelik çabanın ürünüdür. En genel ifadeyle söz konusu metin, Soğuk Savaş yıllarında antikomünizmin gelişimini sağlayan etmenleri ele almaktadır. Antikomünizm konusu işlenirken Türkiye'deki siyasi düşünce kalıpları, başta Türkçülük olmak üzere, İslâmcılık ve Mustafa Kemal'in şahsında Kemalizm'e yer verilmeye çalışıldı. Bu düşünce kalıplarının antikomünizmde oynadıkları role değinildi. Çalışmada sağ siyaset ve milliyetçi kuruluşların komünizme karşı tepkiselliklerinin hem içerideki hem de dışarıdaki kaynağına ulaşılmaya çalışıldı. Ayrıca milliyetçi çevrenin tarihsel kökenleri, II. Meşrutiyet, tek parti dönemi faaliyetleri sathi bir biçimde işlendi. Dahası sağın, bir mücadele biçimi olarak benimsediği "antikomünizm" üzerinden sol ile karşılaşması/tanışması anlatıldı. Hem siyasette hem basında ve hem de 1960'ların sonlarına doğru bu iki siyasal görüşün sokakta karşı karşıya gelişlerinin dış politika ve iç politika bağlamında sebepleri irdelendi.

Burada bir parantez açmak gerekir. Zira komünizm veya sosyalizm kavramları Türkiye'de ortaya çıktıkları ilk günden itibaren antipati ile karşılanmıştır. Komünizme, Müslüman top-

lumun, çok sert bir şekilde tepki göstereceği anlamlar yüklenmişti. Osmanlı'da komünizme ve sosyalizme kazandırılan anlam, Soğuk Savaş yıllarına kadar belli bir kesim için hiçbir değişime uğramadan, elimine edilmeden gelmiştir. 1789 Fransız İhtilali üzerine bir dizi yazı kaleme alan İbrahim Ethem Paşa, komünizm ile İslâm'a göre sapkın olan Mazdeilik, Ahşilik, Karmatilik ve İsmaililik arasında merbutiyet kurmuştur. Ona göre komünizmle benzerlikleri olan mahut din ve mezhepleri İslâm'a yönelik ifsad girişimi olarak değerlendirmiştir.[1]

II. Meşrutiyet ortamında doğan Osmanlı Sosyalist Fırkası ve onun yayın organı *İştirak* dergisi, kısa süre sonra İTC'nin hışmına maruz kalmışlardır. Partinin kurucuları sürgüne gönderildiler. İştirakçi Hilmi ve arkadaşları, 1918 yılında sürgünden döndükten sonra, bu sefer Türkiye Sosyalist Fırkası'nı kurmuşlardır.[2]

1924 yılının sonlarına doğru çıkan Şeyh Sait isyanı dolayısıyla çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu kapsamında komünist basın, *Aydınlık* ve *Orak Çekiç* gibi dergiler de kapatılmıştı. Keza Zekeriya ve Sabiha Sertel'in çıkarmış oldukları *Resimli Ay* ve diğer yayınlar mütemadiyen takibe uğramıştı. Tek parti iktidarında hemen hemen her sene, komünist tevkifat gerçekleştirilmiştir. Bunların içerisinde, 1927 ve 1938 yıllarında yapılan tevkifatlar en çok bilinenlerdir. Tevkifatlar dışında, tek parti döneminde komünizme karşı kanuni yollarla da tedbir alınmıştır. 1936 yılında Türk Ceza Kanunu'na komünist faaliyetleri yasaklayan 141. ve 142. maddeler eklenmiştir. Türkiye Komünist Partisi 1930'lu yıllarda yer altına inmiş ve faaliyetlerini bu şekilde sürdürmüştü. Her ne kadar komünizmin örgütlenmesine müsaade edilmese de komünistler o süreçte yayıncılık faaliyetleriyle varlıklarını sürdürmüşlerdi. Haydar Rıfat Yorulmaz'ın, Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun ve Sabiha Sertel'in komünizm ile ilgili çevirileri, Kerim Sadi'nin İnsaniyet Kütüphanesi'nde Marx

---

1 Nazlı Rana Güler, *Bir Osmanlı Aydını İbrahim Ethem Paşa*, Berikan Yayınları, Ankara, 2004, s. 135.

2 İlhan Akdere, Zeynep Karadeniz, *Türkiye Solunun Eleştirel Tarihi-1*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1996, s. 29.

ve Marksizm ile ilgili yayınlanan broşürleri ve son olarak Hikmet Kıvılcımlı'nın Marksizm Biblioteği'nden Karl Marx, Friedrich Engels ve Türkiye'de işçi sınıfı ile ilgili kitaplar neşredilmesine müsaade edilse de sonraki yıllarda bu tür eserler "yasak kitaplar" kategorisine girmişti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise DTCF solcularının çıkardığı ve tartışmalara neden olan *Yurt ve Dünya* ile *Adımlar* dergisi ön plana çıkmıştı.

Türkiye'nin, 1936 yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlar'da hâkimiyetini pekiştirmesinin ardından İngiltere ve Fransa ile saldırmazlık anlaşmasını imzalaması ve İkinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde Almanya ile ticari anlaşmalar yapmasından ötürü Sovyetler'in, Türkiye'ye yönelik dış politikası değişmeye başlamıştı. O yıllarda Türk milliyetçiliğinin temel endişesi, Sovyetler'in Türkiye'yi işgal ettikten sonra, komünizmin ülkede zemin bulacağına dayanmıştı. Keza bu endişe, devleti yönetenlerce de paylaşılmıştı. Bu nedenle komünizmle mücadele devletin resmî politikası haline gelmişti. Birçok gazeteci ve edebiyatçı bu dönemde herhangi bir çelişki ve endişe yaşamadan kalemini Marksizm'in ve komünizmin "kötülüğüne" teslim etmişti. Buna karşın muhalif aydınların, gazetecilerin, edebiyatçıların ve üniversite hocalarının bir kısmı müseccel komünist olarak yansıtılmıştı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen iki kutuplu dünyada Türkiye, Batı Bloku'nda yer almıştı. Sıcak savaşın bitiminden sonra, Türkiye'de liberal politikalar tedavüle sokulmuştu. Bunun sonucu olarak Türkiye, 1946 yılında çok partili hayata geçmiş ve milliyetçi-muhafazakâr tonda birçok dernek kurulmuştu. Bunun yanı sıra yayın faaliyetleri de hızlanmıştı. Bütün bunların ortak amacı, varlığı hissedilen komünizme karşı mücadele etmek olmuştur. Soğuk Savaş'ın erken günlerinden itibaren Türk sağının farklı bileşenleri antikomünizm şemsiyesi altında bir araya gelmişti. Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'de antikomünizmin ivmesinin artması Batılı kapitalist devletlerin, bilhassa da ABD'de antikomünizmin şiddetlenmesi ile orantılı olmuştur. Soğuk Savaş öncesinde antikomünizm, "Türkiye'nin kendi iç dengeleri" içerisinde Sovyetler'in rejim ihraç etme po-

litikalarına karşı alınmış bir önlem iken, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş'ın koşullarına göre şekillenmiş[3] ve Batı Bloku'nun etkisine açılmıştır. Soğuk Savaş yıllarında sağ siyaset ve muhafazakâr-milliyetçi düşüncenin en önemli "duyarlıklarından" birisi antikomünizm idi. Komünizmin Türk toplumu için mutlak "kötü" olduğu hükmüyle hareket etmişlerdi.[4]

İkinci Dünya Savaşı bitimini müteakip, dünya siyaseti bambaşka bir şekil almıştı. Avrupa'da doktriner rejimler ve diktatörlükler, faşizm ve Nazizm yıkılmış, bunların yerine daha "demokratik" rejimler kurulmuştu. İngiltere ve Fransa dekolonizasyon sürecine girmiş, savaştan büyük hasarla çıkan mahut iki ülkenin yerini ABD almıştı. Kısa bir süreliğine dünya rahatlamış görünse de Stalin'in diktatöryel hırsları, Doğu Avrupa vesair yerlerde tahakküm kurma isteği, Batı'nın dikkatini celbetmişti.

Türkçülük akımı, tekrardan "şaha" kalkmıştı. Bunda "orta katman aydınların" rolü çok fazla olmuştur. Burada izah edilmesi gereken mevzu, mahut aydınların kimler olduğu, Soğuk Savaş döneminde kendini komünizme karşı konumlandırarak söylem geliştiren Türk milliyetçiliğinin gelişmesindeki rollerinin neler olduğudur. Her şeyden evvel bu aydınların bir kısmı, Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Remzi Oğuz Arık tek parti döneminde de mücadele ettikleri için Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı eylemde deneyimliydiler. Ancak 1945 sonrası milliyetçilerin komünizm karşıtlığı, devletin resmî söylemi haline gelince komünizm karşıtlığında büyük bir canlanma görülmüştü. Osman Yüksel Serdengeçti, Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Arif Nihat Asya gibi milliyetçi/muhafazakârların büyük isimleri mücadeleye iştirak etmişti. Şüphesiz bu süreçte kurulan dernekler ve yayınlanan mecmualar, antikomünizm ve Türk milliyetçiliğinin en önemli girdileridir. Antikomünist basın, Soğuk Savaş'ın başından itibaren "kalkın ey ehli

3 Mehmet Aygün, "Türkiye'de Antikomünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine İlk Düşünceler", *Sosyologca*, sayı 2, Temmuz-Aralık 2011, s. 99-100.

4 Mehmet Aygün, "Türkiye'de Antikomünizmin Kaynakları-1: Peyami Safa", *Sosyologca*, sayı 1, Ocak-Haziran 2011, s. 177

vatan" şiarıyla hareket ederek komünizme karşı örgütlenmelerin, nümayişlerin, mitinglerin, kavgaların ve savunmaların bayrağı haline gelmişti.

Öncellikle antikomünizmi besleyen, ona yeterince envanter sağlayan "Dış Türkler" konusu etrafında metinler ortaya koyan, Rusya/Sovyetler'den kaçan Türk milliyetçilerinin "Pantürkizm"i bu çalışmanın odaklandığı noktalardan birisi olmuştur. Bunlar Türkiye'yi "son kale" olarak görmüşlerdi. Bunların temel amacı Kırım, Türkistan ve daha doğru bir ifade ile Sovyetler'in tahakkümünde yaşayan Türklerin vaziyeti üzerine Türkçe ile birlikte İngilizce, Almanca vesair dillerde eserler neşrederek dünya kamuoyunun dikkatini çekmek olmuştur.

"Orta katman aydınlar" 1930'lu yılların Türkiye'sinde İslâm'a çok az vurgu yapmış, daha çok Türk ırkı üzerinde durmuştu. Dönemin iç siyasetinin bundaki payı yadsınamaz. Ancak, Soğuk Savaş yıllarında mahut aydınlar, küçük bir kısmı hariç, İslâm ve Kemalizm'i Türkçülük ile bütünleştirmişlerdir. Bu şekilde Türkiye'nin düşünce coğrafyasının önemli kısmı ile temas kurarak, onları mücadeleye dahil etmek istemişlerdi. Bu "üç tarz-ı siyaset" arasında herhangi derin bir ayırım görmemiş, özellikle İslâmcılık ile Kemalizm'in birbirlerinin ihtilafına aldırmaksızın milliyetçilik, bunları gündelik ihtiyaca binaen birlikte veyahut birbirinin yerine kullanmıştı.

Çalışmada dönemlendirme, Soğuk Savaş'ın başlangıcı, 1945 yılı ile 12 Mart 1971 askerî muhtırası esas alınarak yapıldı. Ancak bu yirmi beş yıllık süreç de kendi içerisinde üç kısıma ayrıldı. Bu yapılırken, Türkiye'nin iç politikasında seçimler ile iktidar değişiklikleri ve Türk dış politikasındaki önemli dönemeçler göz önünde bulunduruldu.

Birinci Bölüm'de, ilkin Türkiye'nin Sovyet tehditlerini ön planda tutarak Batı Bloku'na entegre olmasının sonucu olarak iç siyasetteki değişimlere sathi olarak değinildi. Hemen ardından bu bölüm kendi içerisinde çok partili hayata geçiş süreci, DP dönemi ve 1960 ile 1971 arası şeklinde kısımlara ayrılarak antikomünist mücadeleye ilişkin olaylar kronolojik olarak anlatıldı. Bu üç kısım, kendine mahsus özellikler çerçevesinde ele

alındı. Örneğin, iç siyasette keskin dönüşümler yaşanmış; iktidarlar değişmiş, yeni partiler ve Türkiye'nin gündemine oturacak Milli Türk Talebe Birliği ve Komünizmle Mücadele Dernekleri gibi teşekküller kurulmuştur. Burada asıl anlatmak istenen ise Türkiye'nin görece özgür ortamından faydalanmak isteyen solun nasıl engellendiğine, antikomünist politikaların tedavüle sokularak solun nasıl demokratikleşme hamlesinin dışında tutulduğuna değinilmiştir. Olaylar ele alınırken, elbette Türkiye siyaseti tarihindeki yeri göz önünde alındı. Örneğin *Tan* baskını, Türk basın tarihi açısından kolay kolay unutulacak basit bir mevzu değildir. Keza DTCF tasfiyesi de Türk akademi tarihi açısından hicap duyulacak bir olaydır. Bu olaylar, Türk iç ve dış siyaseti bağlamında değerlendirilmiştir. Aynı şekilde dış politikada keskin değişimler yaşanmıştı. Örneğin Türkiye'nin, NATO'ya ve Bağdat Paktı'na üye olması uluslararası antikomünist siyaset için önemli anlamlar taşımıştır. Bu olaylar karşısında Batı'nın ve Sovyetler'in tavrının ne olduğu yerli ve yabancı kaynak ve arşiv metinlerinden öğrenilmeye çalışıldı.

Kronolojik olaylar anlatılırken araştırma-inceleme türünde eserlere yer verilmekle birlikte dönemin dergi ve gazetelerinin bakış açısı ve haberi verme şekline de dikkat edilmiştir.

Çok partili hayata geçiş süreci, Türkiye'de siyasetin farklı renklerinin ortaya çıkmaya başladığı dönem olması açısından önemlidir. Ancak DP, iktidara geldikten sonra, siyaseti on yıl kadar domine ettiği için, Türk siyasetindeki çeşitliliği görmek için 1960 sonrasını beklemek gerekmiştir. 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükler bağlamında hem sağda hem de solda yeni partilerin kurulmasıyla antikomünizm önceki dönemlere göre kısmen farklılaşmıştır. Çünkü Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği günlerde ivmesi giderek yükselen antikomünist mahfiller komünizmi, Bolşeviklik ve Sovyetçilik ile aynı anlamda kullanmışlardı. Bu bakış açısı, 1964 yılından itibaren Türkiye ile Sovyet ilişkilerinin normalleşmesinden sonra değişmişti.

İkinci Bölüm'de, ideolojik aygıt olarak antikomünizme düşünsel motivasyon sağlayan Türkçülük düşüncesi ve onun kaynaklarına değinildi. Burada da bir dönemlendirme yapıldı ve

buna göre de bir yorum geliştirildi. Çok partili hayata geçiş süreci, DP dönemi ve iki askerî darbe arası gibi üç farklı dönemin bu yayınları işlendi. Soğuk Savaş döneminde Türkçülüğün aldığı şekle değinmeden sathi bir biçimde Milli Mücadele yılları ve tek parti dönemindeki Türkçü pratiklere değinildi. İkinci Dünya Savaşı öncesinde çıkan Türkçü mecmuaların ömürleri kısa sürmüş ve o süreçte Türkçülüğün örgütlenmesine müsaade edilmemişti. Fakat İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların Sovyetler Birliği'ne saldırmasının ardından Türkçü gruplar "şahlanmışsa da" bu sevinç kısa sürmüştü. Ancak bir süre sonra Türkçülük düştüğü yerden kalkmış ve faaliyetlerine devam etmiştir. Burada bilhassa tek partili yıllar ile Soğuk Savaş dönemi gibi iki farklı süreçte neşredilen yayınlar arasındaki tematik farka dikkat çekildi. Tek parti döneminde sönümlenen Pan-Türkizmin, Soğuk Savaş yıllarında özellikle de dış Türklerin desteğiyle nasıl işlenmeye başlandığına vurgu yapıldı. Dış Türklerin Türkiye'deki faaliyetleri alt başlıkta incelendi.

Üçüncü Bölüm'de ise, Soğuk Savaş yıllarında komünizmle mücadele etmek amacıyla kurulan dernekler, Türk Milliyetçiler Derneği, MTTB ve TKMD anlatıldı. Bu derneklere geçmeden önce 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren kurulan, ancak etkisiz kalan derneklere de sathi bir şekilde değinildi. Yukarıda ismi geçen sağın önemli teşekkülleri anlatılırken, yayınlarına, faaliyetlerine ve burada yer alan isimlere dikkat çekildi. Bir de bu derneklerin siyasi iktidarlarla ilişkileri anlatıldı. Üçüncü Bölüm'de derneklerin dışında antikomünist portrelere de yer verildi. Soğuk Savaş döneminde Türk sağında hayli aktif fail vardı, ancak bunlar içerisinde beş tane portre seçildi. Bunlar ele alınırken antikomünist faaliyetler içerisindeki fonksiyonlarına dikkat edildi. Örneğin Aclan Sayılgan, solun içerisinden gelen birisi olduğu için onun 1960'lı yıllarda yazdıkları önemliydi. Keza Türk sağı için önemli bir figür olan Necip Fazıl Kısakürek'in antikomünizmi merkeze alarak CHP, Batı ve komünizmle ilgili yazdıkları ve konferanslarda söyledikleri dikkate değerdir. Bir de Nihal Atsız, Türkçüler için önemli bir kaynaktır. Soğuk Savaş yıllarında "siyasi ümmetçilerden"

uzak durmuş ve kendince bir yol çizmişti. Bu yönüyle nadir kişiliklerden olduğu için burada eğilmeye değer bulduk. Çünkü antikomünizm ve milliyetçilik gibi konular üzerinden Nurettin Topçu ve Ali Fuat Başgil gibi isimlerle polemiğe girmişti. Bir siyasetçi olarak Fethi Tevetoğlu hem ülke içinde hem de ülke dışında komünizmle mücadele eden bir kişilik olması dolayısıyla çalışmaya dahil edildi. Bir de Türk solu tarihine erken tarihte eğilen isimlerden olduğu için antikomünistler tarafından muteber ve saygın bir kişilikti. Yazdıkları dikkat çekmişti. Son olarak İlhan Darendelioğlu, ilk gençlik yıllarından itibaren antikomünist faaliyetler içerisinde yer almış, kâh dergi çıkararak kâh dernek kurarak ve de kâh meydanlarda slogan atarak komünizmle mücadeleye kendisini adamıştı. Ve bu mücadele, hayatına mal oldu.

Kavramsal ve kuramsal çerçeve

Antikomünizm

Kavram olarak antikomünizm, konunun uzmanları tarafından "sosyalist ülkelere" ve onların dayanışmasına karşı yürütülen ideolojik saldırı olarak tanımlanmıştır.[5] Girginov ve Mshvenieradze'ye göre antikomünizm, Ekim Devrimi'nden sonra kendisini anti-Bolşevizm ve anti-Sovyetizmde bulmuştur.[6] Reinhold ve Rijenko'ya göre ise antikomünizm, "emperyalizmin sosyalizme, devrimci işçi sınıfı hareketine ve demokrasiden yana bütün güçlere karşı yönelttiği ideolojisi ve politikasıdır."[7]

Reinhold ve Rijenko, antikomünizmi çeşitli evrelere ayırmışlardır. Birinci evre, komünist hareketin doğuşundan 1917 Ekim Devrimi'ne kadar olan süreci kapsamıştır. O süreçte, işçi sınıfının önderlerini, ailenin, toplumun, uygarlığın ve ahlâ-

5 G. Girginov, V. Mshvenieradze, *Günümüzde Anti-Sovyetizm Antikomünizm*, Bilim Yayınları, çev. K. Nural, İstanbul, 1978, s. 7-8.

6 G. Girginov, V. Mshvenieradze, *a.g.e.*, s. 8.

7 O. Reinhold, F. Rijenko, *Politikasıyla ve İdeolojisiyle Günümüzde Antikomünizm*, Konuk Yayınları, İstanbul, 1969, s. 5.

kın temellerini sarsmaya çalışan "devlet düşmanları", "vatan hainleri", "evsiz barksız serseriler", "caniler" ve "katiller" olarak resmederek komünist hareketin önünü kesmeye çalışmışlardır.[8] Aşağıda zikredildiği gibi Türk antikomünizmi de aynı yöntemi kullanarak komünizmle mücadele etmiştir. Komünizmin zikredilen değerleri yorumlayışı ile Türk sağındaki Rus imgesi bir araya getirilerek komünizme karşı geniş propaganda diskuru inşa edilmişti.

İkinci evreyi ise Ekim Devrimi'nden sonra anti-Sovyetçilik, kapitalist devletlerin en güçlü propaganda ayağını teşkil etmiştir. Winston Churchill, "Bolşevizm ve Sovyet devleti gayrimeşru ilan edilmeli ve beşiğinde boğulmalıdır," demişti. Keza Hitler de 1941 yılında Sovyetler'e karşı saldırıya geçerken temel hedefinin, Sovyetler Birliği'ni ortadan kaldırmak olduğunu ilan etmişti.[9] Nazilerin, anti-Sovyetçi politikası diğer ülkelerdeki milliyetçilere de sirayet etmiştir. Anti-Sovyetçi propaganda "mantıktan çok duygulara ve bilinçaltına yönelmişti." Girginov ve Mshvenieradze'ye göre, bunun amacı Sovyetler'e karşı "hayvanca" saldırılarda bulunmak, "vahşi ihtiraslar uyandırmak" ve "kitle histerisi yaratmaktı."[10] Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkçülerde yavaş yavaş yeşermeye başlayan anti-Sovyetçiliğin temeli kısmen buraya dayanmıştır. Yine de Türk antikomünizminin kendisine has özellikleri mevcut olmuştur.

Nazi Almanya'sının Sovyetler'e yenilmesiyle, Ekim Devrimi'nden itibaren inşa edilen anti-Sovyetçilik ve anti-Bolşevizm yeni bir evreye girmiştir. Bu iki kavram, Soğuk Savaş döneminde antikomünizmde birleşmiştir.[11] Üçüncü evrede antikomünizmin en belirgin vasfı, "emperyalizm ile tek bir ülkenin boyutlarını aşarak bir dünya sistemi haline gelmiş olan sosyalizm arasındaki savaşımın şiddetlenmesidir."[12] Soğuk Savaş yılların-

---

8 O. Reinhold, F. Rijenko, *a.g.e.*, s. 7.

9 G. Girginov, V. Mshvenieradze, *a.g.e.*, s. 9-10.

10 *A.g.e.*, s. 11.

11 *A.g.e.*, s. 12-13.

12 O. Reinhold, F. Rijenko, *a.g.e.*, s. 9.

da antikomünizm tekelci kapitalizmle birleşerek kapitalist devletlerin resmî politikası haline gelmişti.[13]

Girginov ve Mshvenieradze, anti-Sovyetizm ile antikomünizm kavramlarını birlikte veya birbirlerinin yerine kullanmışlardır. Onlar için anti-Sovyetçilik ile antikomünizm aynı anlama gelmiştir. Soğuk Savaş yıllarında burjuvazinin iki tür hedefi olmuştur. Birincisi sosyalist ülkelerdeki revizyonist ve muhalif kitleleri iktidarlara karşı mobilize etmektir. İkincisi ise sosyalist hareketleri baskılamak için her türlü harekete uygun zemini oluşturmak ve sağ hareketleri desteklemektir:

> Böylelikle burjuva ideologlarının gözünde bu temel sosyo-psikolojik ve siyasal silah işlevini başarıyla yerine getirecek, dünya sosyalist sisteminin önce ideolojik ve sonra siyasal birliğini parçalayarak, sonunda dünya komünist hareketinin dayanışmasını bozacaktır. Bunun için ulusal geleneklerin alevlendirilmesinden tutun da, Leninizm'i başka ülkelere uygulayacak, salt Rusya'ya özgü bir olgu olarak gösterme yolundaki eski çabalara dek her türlü yola başvurulmalıdır.[14]

Burjuvazi, komünizmle mücadele ederken faşizm, siyonizm, milliyetçilik ve ırkçılık gibi ideolojik yapılardan faydalanmıştır. Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı milliyetçilik hareketleri desteklenmiştir.[15]

Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm emperyalist ülkelerin ideolojik ve politik aracı haline gelmişti.[16] Bu minvalde kapitalist ülkelerin bir kısmında "komünizm araştırma merkezleri" kurulmuştu.[17] Amaç sosyalist sistemi kara propaganda ile kötülemek, "komünist partilerin politikalarını, amaçlarını ve Marksçılık-Lenincilik öğretisini" çarpıtmak olmuştur.[18] Türkiye'de bu şekilde bir merkez kurulmadıysa da Türk milliyetçi-

---

13 *A.g.e.*, s. 11.

14 G. Girginov, V Mshvenieradze, *a.g.e.*, s. 42-43.

15 *A.g.e.*, s. 59-60.

16 O. Reinhold, F. Rijenko, *a.g.e.*, s. 5.

17 G. Girginov, V Mshvenieradze, *a.g.e.*, s. 66-67

18 O. Reinhold, F. Rijenko, *a.g.e.*, s. 5.

liğine yaslanarak kurulan dernekler bu vasfı taşımışlardır. Ancak, aşağıda ayrıntılı bir şekilde değinileceği gibi, Meclis bünyesinde komünizmle mücadeleye matuf komisyonlar kurulmuştu. Fakat bu komisyonların pek etkili olduğu söylenemez. Türkiye'de komünizmle mücadele, kolluk kuvvetleri, yargı ve paramiliter özellikler taşıyan yapılarla yürütülmüştür. Türkiye'de komünizm, bilimsel bir şekilde tetkik konusu yapılmaktan ziyade mücadele konsepti benimsenmişti.

Girginov ve Mshvenieradze'nin belirttiğine göre, kapitalist burjuva, "ideolojisizleştirme" propagandası izlemişti. Bunun için "Marksist-Leninist ideolojiyi geçerliliğini yitirmiş bir kuram, ütopyacı bir teori, bir tür din ya da toplumsal bir efsane gibi göstermeye" çalışarak onu gözden düşürmeye ahdettiklerini ifade etmişlerdir. Keza, sosyalist idealler kötülenerek komünizmin olmadığı bir düzende toplumun gelişmesi tasavvur edilmiştir.[19] İkinci kısım Türkiye'de daha çok kullanılmıştır. Sosyalizmin veyahut komünizmin hep kötücül tarafları irdelenmiştir. Bu ideolojinin, mutlak kötü olduğuna iman edilmiş ve bunun için de birçok neden bulmuşlardı.

Anti-Sovyetçilik ve antikomünizm kavramlarını farklı bir şekilde tartışmaya açmak gerekir. Türkiye'de antikomünistler kendi tezlerini Sovyetler'in pratikleri üzerinden anti-sol/komünist histerik duygularla inşa etmişlerdir. Marksizm veyahut sosyalizme ilişkin teorik tartışma ve değerlendirme çok yüzeysel kalmış, herhangi güçlü bir karşıtlık geliştirilememiştir. Marksizmin/Sosyalizmin işçi, emekçi sınıfının problemlerine yönelik tespitleri ve Türkiye'deki solcuların kapitalizm, NATO ve ABD karşıtlığı cevapsız kalmıştı. Burada sorulması gereken temel soru, Türkiye'de antikomünizmin ortaya çıkışında Türk toplum yapısı, tarihi ve siyasetinin ne gibi etkisi olmuştur? Anti-Rus/Sovyet ya da antikomünizm mi? Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm kavramı İngilizce *anticommunism*'den mülhem olarak kullanılmıştır "Anti-Rus" veya "anti-Sovyet" kavramları literatürde çok az zikredilmiştir. Antikomünizm, tarihsel olarak Türk-Çin, Türk-Rus/Sovyet, Stalin'in İkinci Dünya Sa-

19 G. Girginov, V Mshvenieradze, *a.g.e.*, s. 68.

vaşı sırasında Türkiye üzerindeki iddiaları ve 1960'lardan sonra sol faaliyetler üzerine inşa edilmiştir. Soğuk Savaş yıllarında milliyetçilik de bu yönde şekillenmiştir. Çin ve Rusya tarihine ilgi duyulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla antikomünizm kavramı yerine anti-Sovyet de kullanılabilir. Örneğin Mısır'daki antikomünistlerin Sovyet karşıtlığı ile Türkiye'deki antikomünistlerin Sovyet karşıtlığı arasında tarihsel, siyasal ve kültürel farklar vardır. Komünizm, Sovyetler'in, Türkler üzerine uyguladığı baskı ve asimilasyon nedeniyle "Ruslaştırma" olarak da anlaşılmıştır. Yurtlarını terk edip Türkiye'ye yerleşen Türkçülerin düşüncelerini şekillendiren hayat serüvenleri ve onların yazdıklarını okuyan Türk milliyetçilerinin düşünce dünyasında Rus karşıtlığının yoğun olmasında payları büyük olmuştur.

Sağcılık

"Sağ" ve "sol" asırlardır fikriyatın ve politik hayatın insicamını bozan ideoloji ve "hareket çelişkisini" belirtmek için kullanılmış ve aleni şekilde çatışan iki ideolojidir.[20] Norberto Bobbio, sağ ve sol'un "dışlayıcı" olduklarını, çünkü "hiçbir öğreti ya da hareketin aynı zamanda hem sağ hem de sol olamayacağını" ifade etmiştir.[21] Bu kavramlar, Fransız İhtilali'nden sonra tedavüle girmiştir. Fransız Meclisi'nde Meclis Başkanı'nın oturuş şekline göre, monarşi karşıtı olanlar solda, monarşi taraftarları ise sağda oturmuşlardı. Bu oturuşa göre, sağ ve sol terimler siyasi literatürde kullanılmaya başlanmıştır.[22] O tarihlerden itibaren, genel olarak sosyalist eğilimli düşünce cereyanlarına verilen isim "sol" ve sosyalizmin her çeşidine karşı olan fikirlere ise "sağ" denilmeye başlanmıştır.[23] Bobbio'ya göre, "sağın olmadığı yerde sol, solun olmadığı yerde sağ olmaz." Diğer

20 Norberto Bobbio, *Sağ ve Sol Bir Politik Ayrımın Anlamı*, Dost Kitabevi, Ankara, 1999, s. 47.

21 Norberto Bobbio, *a.g.e.*, s. 48.

22 Süleyman Sürmen, *Sağ ve Sol Kavgası*, Arı Matbaası, Ankara, 1969, s. 3; A. Visali Günaydın, *Sosyalist ve Radikal Sol Doktrinler Komünizm Strateji ve Taktikleri*, Kadro Yayınları, Ankara, 1978, s. 11.

23 Visali Günaydın, *a.g.e.*, s. 11.

bir deyişle, biri olduğu ölçüde diğeri var olur. Birbirinin karşısında olan bu kavramlardan sağ'ın, sol'a göre daha güçlü olduğunu ifade eden Bobbio, "biyoloji, dinî ve etik dilin aksine, politik dilde güçlü olan, şartlara ve zamanlara göre değişmektedir," der.[24] Simone de Beauvoir, sağcı düşünceyi burjuva ideolojisi olarak tanımlamış ve sağın temel motivasyonunun komünizm karşıtlığı olduğunu ifade etmiştir.[25]

Sağın, Batı'da yapılmış tanımına değindikten sonra, Türkiye'de aydınların sağ kavramının içini nasıl doldurduklarına bakmak elzemdir.

1960'lı yıllarda Kur'an-ı Kerim'e yaslanarak hazırlanan *Kur'anı Kerime Göre Sağcılık ve Solculuğun Manası ve Solcu Yazarlara Cevap* isimli bir kitapta solculuk, "dinimizce, su katılmamış kâfirlik" olarak tanımlanmıştır.[26] Kur'an-ı Kerim'de geçen "mümin" kelimesinin sağcılığa, "münkirin" ise solculuğa karşılık geldiğini ifade etmiştir. Yazara göre, bütün güzellikler ve hayrü hasenat payesi sağcılığa düşerken, kendilerine cennet vaat edilirken diğer tarafta bütün kötülükler, günahlar solcular tarafından icra edilmiş ve kendilerini feci bir son beklemektedir.[27]

Tanıl Bora, erken Cumhuriyet döneminde sağ ve sol bahsinin olmadığını belirtmiştir. Bunun nedeni, tek parti rejiminin, "imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış kitle" ülküsüyle her çeşit siyasi ihtilafı reddetmiş olmasıdır.[28] Rejim kendisini "muasır medeniyetçi", "ilerici", "cumhuriyetçi", "inkılapçı", "laik", "halkçı" ve "milliyetçi" gibi sıfatlarla tanımlarken karşıtlarını ise "gerici", "yobaz", "hilafet yanlısı" gibi kavramlarla tasvir etmişti.[29]

Sağcı düşüncenin iskeletini çizen sosyolog Orhan Türkdo-

---

24 Norberto Bobbio, *a.g.e.*, s. 58-59.

25 Simone de Beauvoir, *Günümüzde Sağcı Fikirler*, Dönem Yayınevi, İstanbul, 1966, s. 5, 9, 10.

26 Hasan Basri Erzurumi, *Kur'anı Kerime Göre Sağcılık ve Solculuğun Manası ve Solcu Yazarlara Cevap*, Garanti Matbaası, İstanbul, 1968, s. 6.

27 Hasan Basri Erzurumi, *a.g.e.*, s. 9-10.

28 Tanıl Bora, "Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi", *Türk Sağı Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 12.

29 Tanel Demirel, 1946-1980 Döneminde "Sağ ve "Sol", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Dönemler ve Zihniyetler*, ed. Ömer Laçiner, İstanbul, 2009, s. 414-415.

ğan, Türkiye'de sağı, 1940'lı yıllardaki Türkçülük akımını "eski sağ", 1950'lerde "iktisat modeline açık görüş" ortaya koyanları liberal sağ ve 1960 sonrasında yavaş yavaş beliren siyasal İslâmcılığı ise "dinci sağ" olmak üzere üç ayrı kalıp içerisinde değerlendirmiştir.[30]

Aslında çok partili hayata geçtikten sonra sağ ve sol kavramları aleni bir şekilde zikredilmeye başlanmıştır. Nitekim DP'nin kuruluşu sırasında Adnan Menderes, yeni kurdukları partinin politik konumunu "belki CHP'nin iki parmak solundayız," diyerek belirtmiştir. Bunun haricinde, Türkiye, 1965 seçimlerine doğru giderken İsmet İnönü CHP'nin "ortanın solunda" olduğunu kaydetmiştir. Tanıl Bora, Adalet Partisi'nin bu sloganı seçin meydanlarında "Ortanın solu Moskova'nın yolu" şeklinde kullanmaya başlamasıyla Türkiye'de sağ ve sol ayrımının yavaş yavaş belirginleştiğini ifade etmiştir. 1960'ların ortalarından itibaren sağ ve sol tasnifi siyasetin, gazete ile televizyonun ve de gündelik hayatın diline yerleşmiştir artık. Bunun nedeni Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'de iki farklı kesim arasında artan kutuplaşmadır.[31]

Ahmet Turan Alkan, sağı, "solun sağ tarafına düşen istikametin" adı olarak ifade etmiştir. Alkan, sağ tanımının genellikle sol tarafından yapıldığını ve kendi karşıtı olarak addettiği için de sağı, "sol olmayan her şeyin adı ve iyi sol olmayan her şeyin adı" olarak literatüre geçtiğine dikkat çekmiştir. Örneğin bu jargonda "sağ sapma" "namussuzluk" ile aynı anlamda kullanıldığını belirtmiştir.[32] Bu makalesinde Türk sağına ağır eleştirel yönelten Alkan, Türk sağının Soğuk Savaş yıllarında komplovari tezlerini, yılgınlığını, hamasetten öteye geçmeyen retoriğini ve tereddütlerini şu şekilde resmetmiştir:

> Hainler devletin her köşesine sızmış, ihanet şebekeleri ağlarını germişti. Bir tarafta Masonlar Türk milletinin kanını eme-

30 Orhan Türkdoğan, "Türkiye'de Aydın Muhalafeti: Yeni Sol ve Yeni Sağın Oluşumu", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 27.

31 Tanıl Bora, *a.g.e.*, s. 13.

32 Ahmet Turan Alkan, "Türkiye'de Sağ'ın Tarihine Buruk Bir Derkenar", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 5.

> rek ticaret ve sanayi alanlarını işgal etmişler, diğer tarafta Yahudiler ele geçirdikleri boyalı magazin basınıyla "Sion liderlerinin protokollerinde" yazıldığı gibi Türk gençliğinin ahlâkını bozmaya azm-ü cezm-ü kasd eylemişlerdi. Hepsinden daha melunu kızıl komünistler, Türkiye'yi Rusya'ya peşkeş çekip, bayrağı indirtmek için gizli hesap peşindeydiler. Rusya'dan durmadan para ve silah yardımı alıyorlardı. Türk sağı, ihanete uğramışlardan bezginlik ve inkisarı içinde cayır cayır tutuşmuş yangını söndürmeye çalışırken, kendine acımayı da ihmal etmiyordu; şu cennet vatan ne hale gelmişti, zaten Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktu. Bütün yabancı güçler elele vermiş, aziz vatanı batırmaya uğraşıyorlardı.[33]

Alkan'ın, sağı bilen birisi olarak, sağ düşünceye getirmiş olduğu eleştiriler anlamlıdır ve bu eleştirileri paylaşmamak elde değil. Alkan'ın yukarıda sağa dair dile getirdiği iddialar, Soğuk Savaş dönemi boyunca ivmesi giderek artmıştı. Türkiye'nin dört bir yanının "muhasara altında olduğu" kara propagandası, siyasilerin oy devşirmesinde ve demagogların kitleleri uyuşturmasında sıkça kullanılmıştı. Bunun, bugün hâlâ devam ediyor olmasının altında yatan en önemli saiklerden birisi, gerçekle yüzleşmek istememelerinden başka bir şey değildir. Türk sağı, siyaset arenasına indiği 1950'lerden itibaren genellikle kendini eleştiriden münezzeh kılmıştır.

Beşir Ayvazoğlu, mantıken solun karşısında bulunan herkesi sağcı olarak değerlendirmek gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin kendisine has şartları dolayısıyla sağ terimini Batı'da belirlenen şekliyle kabul etmenin yanılgılara sebep olacağını, çünkü "solcu olmayan, fakat devrin şartlarına göre, sola da, sağa da yatabilen, özellikle ihtilallerin ardından gelen ara rejimlerde ön plana çıkarak yönetim kademelerine yerleşen, ihbarcı, yiyici, asıl kütlenin değerlerine düşmanlığı mazileşmiş tek parti artığı bir sınıf vardır ki, 'sağ' kategorisinin tamamen dışında" düşünmek gerektiğini vazetmiştir.[34] Taha Akyol'a göre, sa-

---

33 Ahmet Turan Alkan, a.g.m., s. 7-8.

34 Beşir Ayvazoğlu, "Türkiye'de Sağcı Olmak", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 32.

ğın tarihi, "icraatın içinden"lerle dolu olmuştur. Bunun içinde genellikle "başarılar", "yükselen grafikler" ve artan rakamların olduğunu ancak yaşanan sorunların söz konusu edilmediğini dermeyan etmiştir.[35]

Milliyetçilik

Ulrich Im Hof, "18. yüzyılda devletlerin henüz milliyetçi olmadığı" yorumunu yapmıştır. Batı'da Sanayi Devrimi'nin "uç vermeye" başladığı 18. yüzyılda henüz Kilise'nin ideali güçlüdür. Ancak milliyetçiliğin, bir yerlerde gizlendiğini, az sonra kabuğunu kırarak kuluçkadan çıkmaya hazırlandığını ifade ederek milliyetçiliğin ortaya çıkış sürecini şu şekilde izah etmiştir:

> Milliyetçilik, ancak Fransız Devrimi'nin ardından siyasal gerçekliğe dönüşmüş ve milli bütünlüğe sahip bir halk düşüncesi ancak Romantik dönemde elle tutulur hale gelmişse de, bu sorun üzerine tartışmalar 18. yüzyılda başlamıştır ve aslında bir yönüyle aydınlanma düşüncesine tepki olarak bile değerlendirilebilir.[36]

Ernest Gellner, "milliyet" kavramını, insanların "ırksal benzerliğe ve güçlü duygulara sahip olmasının adı" olarak tanımlamıştır.[37] Gellner, benzeşen kültürlerin ortaya koyduğu "etnik grup" veya etnisitenin, "kendi varlığından emin olmanın ötesinde kendine ayrıca politik bir sınır da istediği zaman", politikleşip ve milliyetçiliği meydana getirdiğini ifade etmiştir.[38] Hobsbawm ise milliyetçilik terimini Gellner'in tanımından hareketle "esasen politik birim ile milli birimin uyumlu olma-

---

35 Taha Akyol, "Seçim Göstergeleri Açısından Türkiye'de Sağın Sorunları I", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 13.

36 Ulrich Im Hof, *Avrupa'da Aydınlanma*, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 98-269; akt. Durmuş Hocaoğlu, "Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliği ve Batı Milliyetçilik Gelişmeleri", *Türk Ocakları Yüzyıllığı*, yay. haz. Yücel Hacaloğlu, Türk Yurdu Yayınları (Ardıç Yayıncılık), Ankara, 2000, s. 62.

37 Ernest Gellner, *Milliyetçiliğe Bakmak*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 59.

38 Ernest Gellner, *a.g.e.*, s. 59.

sı gerektiğini savunan ilke" olarak tanımlamıştır.[39] Hobsbawm "millet" kavramının "özgül" ve tarihsel anlamda yakın döneme ait olduğunu ve bunun ancak "belirli modern teritoryal devletle ve ulus-devletle" ilişkilendirildiğinde "toplumsal birim" olarak ifade edilebileceğini belirtmiştir.[40]

19. yüzyıla ait milliyetçilik, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda zafer kazanmış, farklı etnik unsurların bir arada yaşadığı imparatorluklar yıkılmış, bunların yerine ulus-devletler kurulmuştu.[41] Ancak Hobsbawm, yeni kurulan devletlerin "yerlerini aldıkları eski 'milletler hapishaneleri' kadar çok milletli yapıda" olduğunu ifade etmiş ve buna da Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya'yı örnek göstermiştir.[42] Birinci Dünya Savaşı sonrasının milliyetçiliğin mahiyetini Hobsbawm şu şekilde resmetmiştir:

> Bu çağdaki milli kimlik, kendini modern, şehirleşmiş ve yüksek teknolojili toplumlarla ifade etmek için yeni araçlara başvuruyordu... Modern kitlesel medyanın (basın, sinema, tiyatro) yükselişiydi. Popüler ideolojiler bu araçlarla hem standartlaşabilir, homojenleşebilir ve dönüşebilirler, hem de açıkça özel çıkar sahipleri ve devletler tarafından maksatlı propaganda amacına yönelik olarak kullanılabilirdi... Maksatlı propaganda kitlesel medyanın, milli sembolleri her bireyin yaşamının bir parçasına dönüştürme ve böylece, çoğu yurttaşın yaşamının olağan bir boyutunu oluşturan özel ve yerel alanlar ile kamusal ve milli alanlar arasındaki ayrımları yıkma becerisine kıyasla, neredeyse daha az etkiliydi.[43]

İki savaş arasındaki milliyetçiliğin baskın yönü "yerleşik" ulus-devletlerin ve onların "irredentalarının" milliyetçiliği olmasıydı. Birinci Dünya Savaşı'ndan çıkan devletlerdeki milli-

39 Eric J. Hobsbawm, *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik "Program, Mit, Gerçeklik"*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 25.

40 *A.g.e.*, s. 24.

41 *A.g.e.*, s. 158.

42 *A.g.e.*, s. 160.

43 *A.g.e.*, s. 170.

yetçilik akımı, 1920'lerden itibaren güçlenmeye başlamıştı. Faşist ve sağcı hareketler bundan epey faydalanmışlardı. Bunlar, "kızıl tehdide" karşı seferber olmuşlardı. Buradaki milliyetçiliğin çekim merkezi, "başarısızlığın ve zayıflığın sorumluluğu dışarıdaki düşmanlar ile içerideki hainlerin omzuna yıkılabildiği sürece" toplumun tamamı arasında etkili olmuştu.[44]

Osmanlı'nın son yılları ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir aydın hareketi olan milliyetçilik, kendini inşa etme evresindeydi. Özü bulma arayışıydı. Batı'da Türkoloji üzerine yapılan çalışmalarda dayanak aranmış, o zamana kadar ihmal edilen veyahut geç fark edilen Türklük, öncelikle II. Meşrutiyet ortamında diğer düşüncelerle çatışarak, onların, çağın sorunlarına cevap vermediğini ileri sürerek, tekâmül etmişti. Soğuk Savaş döneminde yayıncılık faaliyetleri ve dernekler ile kitleselleşmişti. Taşradan üniversite eğitimi için büyük kentlere gelen gençlik, yayınlanan broşürlerle, düzenlenen konferanslarla ve kahve sohbetleriyle komünizme karşı uyarılmıştı. Bunu Türk milliyetçiliği üzerinden aşılamışlardı. Toplumun saygı beslediği, hürmet gösterdiği Nurettin Topçu, Necip Fazıl, Peyami Safa gibi isimlerle Türk milliyetçiliğini tabana yaymışlardır. Bu isimler, geçmişin acıklı hikâyelerini yeni kuşaklara aktarmada aracı rolünü üstlenmişlerdir. Aynı zamanda Ziya Gökalp'in, Yusuf Akçura'nın veya Mehmed Akif'in fikriyatı anlatılmıştı. Milliyetçilik, 1940'lı yıllarda daha çok Türk ırkı üzerinden anlatılırken Soğuk Savaş yıllarında İslâm'a vurgu yapılmış, sentez çabalarına girişilmişti. Amaç milliyetçiliği kitleselleştirmek idi. Türkiye'de Soğuk Savaş yıllarında milliyetçilik antikomünizme odaklanmıştı. O süreçte milliyetçilik yanına Kemalizm ve İslâmcılığı da alarak Türkiye'de komünist faaliyetlere karşı cephesini güçlendirme telaşı içerisine girmişti. Türk milliyetçiliğinin ivedi ve mengeneye sıkışmış hali, değişen dünyayı kavramaktan giderek uzaklaşmıştı. Sosyal, siyasal, sanatsal ve kültürel konuları bir kenara itmişlerdi. Dar alanda ideolojik meseleleri ve vatanın bakiyesini tartışmak daha kolay gelmişti. Bu nedenle Soğuk Savaş yıllarındaki Türk milliyetçiliğinin derinlik-

44 *A.g.e.*, s. 171-172.

siz halinin farklı disiplinlerle nesnel bir eleştiriye tabi tutulması gerekmektedir.

Mustafa Çalık, çok partili hayata geçişten itibaren ve özellikle 1960'lı ve 1970'li yıllarda Türkiye'de milliyetçiliğin, "fikri saplantılar ve entelektüel yetersizlikler" ile birlikte "köylülük" ve "tarım toplumu değerleriyle" mezcolunarak gerilediği ve 1960'lı ve 1970'lı yıllarda milliyetçiliğin kendini dışarıya kapatarak köylüleştiği eleştirisini yöneltmiştir.[45] Çalık, bunun sebeplerini tartışarak bu iddiayı ortaya atmıştır. Ancak, bu tartışma tezin sınırlarını aştığı için burada ele alınmayacaktır.

45 Mustafa Çalık, "Türk Milliyetçiliği Üzerine Bazı Tartışma Notları", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 82-87.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ANTİKOMÜNİST FAALİYETLER (1945-1971)

Çok partili hayata geçiş sürecinde Türk dış politikası ve Türkiye'de siyasal değişim

Türkiye'de Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm, iki veya daha fazla patika üzerinden anlatılabilir. Birincisi, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye üzerinde bir hayli etkili olduğu için Türk-ABD ilişkileri bağlamında ele alınabilir. İkincisi ise, bir dönem Türk milliyetçiliğinin aurasında "komünizm" ile "Bolşevizm" hemen hemen aynı anlama geldiğinden, Türk-Sovyet ilişkileri bağlamında değerlendirilebilir. Biz burada ikincisi ile giriş yapacağız. Türk-Rus ilişkileri, Ekim 1917 Devrimi'ne kadar Çarlık Rusya'sının yayılmacı ve saldırgan siyaseti çerçevesinde gelişmişti. Ancak Ekim Devrimi'nden sonra Türk-Rus ilişkilerinde bir yumuşama görülmüştür. Örneğin, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'yle Çarlık Rusya'sının eline geçen Kars, Ardahan ve Batum (Elviye-i Selase) Ekim Devrimi'nden sonra, 3 Mart 1918 tarihinde imzalanan Brest Litovsk Anlaşması ile Türkiye'ye tevdi edilmişti. Bunun dışında 16 Mart 1921'de Ankara Hükümeti ile Sovyetler arasında Moskova Anlaşması imzalanmıştı. Bu, Ankara için önemli bir başarı olmuştu. Bundan sonra, Türk-Sovyet ilişkileri, siyasi ve ekonomik menfaatler ön

planda tutularak, bozulması güç bir yapıya kavuşmuştu. Öyle ki yeni Cumhuriyet, restorasyon sürecinde, ekonomik yatırımlarda ve kurumsallaşmada Batılı ülkeler dışında, Sovyetler'i de model almıştı. Ancak, dünya siyasetinin gidişatı, 1920'li yılların başından itibaren normalleşen ikili ilişkilerin uzun soluklu olmasına müsaade etmemişti. Örneğin, 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Türkiye'nin, Boğazlar üzerinde hâkimiyetini perçinlemesinden Sovyetler rahatsızlık duymuştu. Bunun dışında, İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde Türkiye'nin, İngiltere ve Fransa ile saldırmazlık anlaşması yapması ve bir de savaş sırasında Almanlarla ticari anlaşma yapmasından dolayı Türk-Sovyet ilişkileri onarılamaz bir hale gelmişti. Tüm bunları göz önünde bulunduran Sovyetler, Türkiye ile 1925'ten beri devam eden ve her on yılda bir yenilenen dostluk ve barış anlaşmasını, 1945'te yenilemeyeceğini açıklamıştı.[1]

Sovyetler, Türkiye ile anlaşmayı yenilemeyeceğini deklare etmenin yanı sıra Türkiye'den toprak ve Boğazlar'ın statüsünde değişiklik talebinde bulunmuştu. Türkiye, bu taleplere tepki göstermişti. ABD de bundan rahatsızlık duymuştu. Haliyle ABD'nin, 1945'in sonlarında Sovyetler'le anlaşabileceği ümidi akim kalmıştı. Bunun üzerine Truman, "Rusya'nın Türkiye'yi istila etmek ve Akdeniz'e açılan Karadeniz Boğazlar'ını ele geçirmek gibi bir niyet taşıdığına hiçbir şüphem yok,"[2] diye açıklamada bulunmuştu.

Diğer taraftan, 1945'ten itibaren ABD'nin, Sovyetler'e yönelik bakışının değişmesinde, ABD'nin Moskova Maslahatgüzarı George Kennan'ın rolü yadsınamaz. Kennan, 27 Eylül 1945 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na sunduğu raporda, Türkiye'nin, Sovyetler'in denetimine bırakılmaması gerektiğini ifade etmişti.[3] Bunun dışında bir gelişme, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Edwin Wilson'un yaptığı uyarı olmuştur: "Aslında Sovyetler'in... Tür-

1 Andre Fontaine, *History of the Cold War From the October Revolution to the Korean War 1917-1950*, Vintage, New York, 1970, s. 288.

2 Ayşegül Sever, *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye Batı ve Ortadoğu 1954-1958*, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997, s. 37

3 George F. Kennan, *Memoirs 1925-1959*, An Atlantic Monthly Press Book, Boston, 1967, s. 556.

kiye'ye yönelik gerçek amaçları Türkiye'nin rejiminde değişikliğe yol açmak... Bu da Türkiye'de ve muhtemelen nihayetinde Ortadoğu'daki liberal Batı nüfuzunun sonu demek olacaktır."[4] Son olarak Stalin'in, Doğu Avrupa'da izlemeye koyulduğu politikanın[5] payı büyük olmuştur. Savaş zamanında Moskova'da bulunan Harry Hopkin, Stalin'le bir dizi görüşme gerçekleştirmişti. Henry Kissinger, bu görüşmelerin, Doğu Avrupa ile ilgili anlaşmazlıkları derinleştirdiğini ve bundan ötürü Soğuk Savaş'ın başlamasını hızlandırmanın ihtimal dahilinde olduğunu belirtmiştir.[6] Sovyetler'in tehdit unsuru haline gelmesi üzerine, Yunanistan, Türkiye ve İran hükümetlerinin, Washington'a "neredeyse her gün" gönderdikleri raporlarda, ABD'yi, Sovyetler'e karşı "sert tutumda" bulunmaya çağırmışlardı.[7]

Aslında İkinci Dünya Savaşı sırasında, Sovyet komünizmi ile ABD "tekelci kapitalizmi", Alman faşizmine karşı birlikte mücadele vermişlerdi. Ancak savaştan sonra, iç ve dış politik yönlendirmelerle, ABD'nin, Sovyetler'e ilişkin politikası değişmeye yüz tutmuştu. Yukarıdaki uyarıların etkisi ve Amerikan yöneticilerinin sürekli olarak kendilerini Sovyet tehdidi altında olduklarını deklare etmelerinin neticesinde Truman, güvenlik politikasına yönelmişti. Gelinen noktada ABD ile Sovyetler arasında uluslararası platformda "soğuk savaş" başlamıştı. İlk adım, 1947'de Truman Doktrini'nin ilan edilmesi olmuştur. Bunun temelinde, Sovyetler'i "çevrelemek" istihdaf edilmişti.[8] ABD'nin tedavüle soktuğu yeni politikanın gereği olarak doktrin, Türkiye ve Yunanistan'a kadar genişletilmişti. Doktrinin neden buraya kadar genişletildiğiyle ilgili "mantıklı" bir açıklamada bulunan Truman, "Yunanistan ve Türkiye ciddi tehdit edildi,"[9] "bu durum bizim, yardımı Yunanistan ve Türkiye'ye

---

4 Ayşegül Sever, *a.g.e.*, s. 38.

5 Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 304.

6 Henry Kissinger, *Diplomacy*, Touchstone, New York, 1994, s. 431.

7 Ayşegül Sever, *a.g.e.*, s. 40.

8 Oral Sander, *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964*, Ankara, 1979, s. 6.

9 Thomas G. Peterson, J. Garry Clifford, Kenneth J. Hagan, *American Foreign Policy*, D.C. Heath and Company, Lexington, 1988, s. 449.

kadar genişletmemizi gerekli kılmıştır,"[10] ifadelerini kullanmıştı. Aslında Truman Doktrini'nin iki ülkeye uzanmasındaki önemli etkenlerden birisi, Boğazlar'ın, Sovyetler'in eline geçmesine mani olmaktı.[11]

ABD'nin burada amacına ulaştığından şüphe yok. Yeni bir sistem inşasına giren ABD açısından, kendi etrafında kümelenecek, ideolojik ve iktisadi olarak kendisine bağımlı hale gelecek "uydu devletler" için mucip olan propaganda malzemesi, Sovyetler'in yayılmacı politikası ve komünizmin kendisi olmuştur. Türkiye ve Yunanistan bu ülkelerin başında gelmiştir. ABD, Sovyetler'i sınırları içerisine hapsetmeyi istihdaf ederek Asya'da ve Ortadoğu'da İngilizlerin yerini almak istemişti.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ekonomik sıkıntılarla cebelleşen Türkiye'nin, dış tehditlere karşı kendini savunacak gücü sınırlı idi. Nihayetinde İngiltere ve ABD'nin bu durumun farkına varması için gösterdiği çaba sonuç vermiş, neticede ABD, Türkiye'yi "yardım edilmesi gereken" ülkeler programına dahil etmişti. Aslında ABD'nin Türkiye'ye yardım etmekteki amacı dünyada Sovyet etkisini kırmak, Sovyetler'in Türkiye'ye olası saldırısının önüne geçmek ve Türkiye'nin, dış müdahalelere karşı kendini koruyabilmesini sağlamaktı.

ABD'nin, Sovyetler'e yönelik hamleleri Truman Doktrini ile sınırlı kalmamıştı. ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, Avrupa'nın, kendisini Sovyetler'e karşı koruyabilmesini sağlamak maksadıyla 1947'de Avrupa ülkeleri için iyileştirme programı çalışmalarına başlamıştı. Bu çalışmada, ilk etapta Türkiye, yardım edilecek ülkeler kapsamında yer almamıştı. Bunun üzeri-

---

10 Sander'e göre, Savaş'tan sonra Türkiye üzerinde Sovyet tehdidi olmasaydı dahi Truman Doktrini ilan edilecekti. Türkiye, Yunanistan'a göre ikinci derecede önem arz etmiştir. Yunanistan'ın durumu Türkiye'den daha vahim olmuştu. Şöyle ki, eğer Yunanistan'da komünist hareket başarıya ulaşsaydı, bundan hem İtalya hem de Türkiye etkilenecekti. İtalya, Yunanistan ve Yugoslavya gibi iki komünist devletin arasında kalma tehdidi ile karşı karşıya kalacaktı. Böylelikle, komünizme Batı Avrupa'nın kapısı açılmış olacaktı. Sander, *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964*, s. 14-15.

11 D.F. Fleeming, *The Cold War And Its Origins 1917-1960*, Dobleday&Company, New York, 1962, s. 473.

ne, Türkiye, "yardım edilecek ülke" kapsamına alınmak için, "Truman Doktrini'nden alınan yardımların yeteri kadar yatırıma dönüşmediği"[12] ifadesinde bulunarak tüm yolları zorlamıştı. Bunu dikkate alan ABD ile süren uzun müzakerelerden sonra, Washington, Ankara'nın tezlerini kabul edip Türkiye'ye 1948'de 10 milyon dolar yardımda bulunmuştu.[13] ABD'nin bu hamleleri karşısında harekete geçen Sovyetler, Marshall Planı'na tepki olarak önce Kominform'u kurmuş, ardından da Doğu Avrupa ülkeleriyle ekonomik anlaşmalar imzalamıştı.[14] Böylelikle Sovyetler Kominform ile kendisini Batı Bloku'na karşı güvence altına almıştı.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında siyasi ve ekonomik açıdan çalkantılı günler geçiren Türkiye, savaşın bitiminden hemen sonra, uluslararası siyasetteki değişime bağlı olarak, iç siyasette köklü reformlara imza atmıştı. Türkiye, 1945 yılının Nisan ayında yapılan San Francisco Konferansı'na katılmasının akabinde Ağustos ayında da Birleşmiş Milletler'e üye olmasından sonra, iç politikada radikal adımlar atmış; çok partili hayata geçmeyi taahhüt etmiş,[15] monolitik siyasi yapıdan kurtulmanın çarelerini aramıştı. Bu girişim, Türkiye'nin, "yeni dünya düzeni" içerisinde, tercihini "demokrasi cephesi"nden yana kullanmasının sonucu olmuştu. Aslında 1960'lardaki plural siyasetin kökenlerinin, önemli ölçüde, buraya dayandığını söyleyebiliriz. Konumuza geri dönersek, Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecini başlatan ilk veri olarak, 14 Mayıs 1945 tarihinde Meclis'te *Çiftçiye Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocakları Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı* görüşüldüğü sırada, ortaya çıkan parti içi muhalefeti gösterebiliriz. Tasarıda, toprağı ol-

12 George S. Harris, *Troubled Alliance*, American Enterprise Institute For Public Policy Research Washington, D.C, 1972, s. 33.

13 Ayşegül Sever, *a.g.e.*, s. 55.

14 Mim Kemal Öke, Erol Mütercimler, *Yalnızlıktan Saygınlığa Demokrat Parti'nin Dış Politikası*, Demokratlar Kulübü, Ankara, 2000, s. 17.

15 Metin Toker, "İnsan Olarak İnönü", *Hürriyet*, 22-23 Şubat 1974; Sabahattin Selek, "Demokrasiye Geçiş", *Milliyet*, 30 Aralık 1974; Haldun Derin, "Çağdaşları Arasında İnönü", *Milliyet*, 28 Aralık 1974; Oğuz Ünal, *Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994, s. 123-135.

mayan köylüye toprak verilmesi planlanmıştı. Ancak Meclis'te bulunan toprak sahipleri, Adnan Menderes, Cavit Oral, Emin Sazak ve Halil Menteşe harekete geçmiş, komisyonda tasarıya müdahale etmişlerdi.[16] Kanunun görüşüldüğü günlerde ortaya çıkan muhalefet, tasarıya olan itirazını daha ileri bir noktaya taşımıştı. Öyle ki bir grup, Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes, 7 Haziran'da "Dörtlü Takrir" diye de bilinen önergeyi CHP Meclis Grubu'na sunmuştu. Bu önerge, aynı zamanda Demokrat Parti'nin kuruluşuna öncülük edecek isimleri de ön plana çıkarmıştı. Mahut isimler, CHP'den kademe kademe kopmuş ve yeni bir parti kurmak için hummalı çalışmada bulunmuşlardı.

Türkiye'de 1945 yılından itibaren, çok hızlı bir biçimde liberalleşme eğilimleri baş göstermişti. Yasal düzenlemelerle çoğulcu demokrasinin önü açılmıştı. Söz konusu değişikliklerle Batı demokrasisine entegre olmaya teşne bir görüntü verilmişti. Ancak, 1945 yılının başlarında ortaya çıkan iyi niyet dilekleri, 1946 yılında somut adımlara dönüşebilmişti. Bu anlamda 5 Haziran 1946'da "Mebus Seçimi Kanunu" kaldırılmış, yerine "Milletvekili Seçimi Kanunu" kabul edilmişti. Keza aynı tarihte, 1938 yılında derneklerin kurulmasını hükümetin iznine tabi kılan yasada değişikliğe gidilmiş, kanun, "Aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf esasına veya adına dayanan cemiyetlerin teşkili yasaktır" biçiminden kurtarılmış, "cins ve sınıf esasına veya adına dayanan" kısmı kanundan çıkarılmıştı.[17] Yapılan bu düzenlemeyle yasanın kapsamı daraltılmıştı. Bundan birkaç gün sonra, 13 Haziran 1946'da "Üniversiteler Kanunu" kabul edilmişti. Yine aynı gün, Basın Kanunu kabul edilerek, Hükümete gazete kapatma yetkisi veren kanun değiştirilmiş, yetki mahkemelere devredilmişti.[18]

---

16 Fehmi Akın, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 52.

17 Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, YKY, İstanbul, 2010, s. 347.

18 *TBMMTD*, dönem 7, cilt 24, birleşim 64, s. 285; *TBMMTD*, dönem 7, cilt 24 birleşim 65, s. 334.

Çok partili hayata geçiş sürecinden 1950 seçimlerine kadar Türkiye'de antikomünist faaliyetler

Tan *baskını*

Yukarıda belirtildiği üzere 1940'lı yılların başından itibaren hem siyasetin hem de toplumun Sovyetler'e yönelik bakışında derin çatlaklar meydana gelmişti. Bu noktada Hükümet, Sovyetler'le ilgili negatif tezlerini doğrulayacak verilere ulaşmak istemişti. Örneğin 1946 yılında Sovyet basınından, *İzvestia*, *Krokodil* ve daha başka yayınlardan bölümler alıntılanarak Sovyetler'in iç politikası, Sovyetler'de işçilerin durumu, bayındırlık işleri, ulaşım olanağı, konut vaziyeti, iktisadi vaziyet, üretim kapasitesi gibi daha birçok konu hakkında derleme raporlar hazırlanmıştı.[19] Burada Sovyetler'e dair son derece karamsar bir tablo çizilmişti. Bunun nedeni, hasbelkader, Türkiye'nin yeni dış politikasını sorgulayacak olanlara "gerçeği" göstermek istemelerinden kaynaklanmıştı. Tuhaf olan şey, Türk milliyetçiliğinin uzun yıllardır sürdürdüğü Sovyet karşıtlığına Soğuk Savaş yıllarında hükümetlerin de angaje olmasıydı. Sonuç olarak iktidarlar, tercihlerini, ABD'nin başını çektiği "müreffeh" ve "hür" Batı Bloku'ndan yana kullanmanın "gönül rahatlığı" içerisinde olmuşlardı.

Türkiye'nin, Batı Bloku'ndan yana safını belli ettiği süreçte, yani Soğuk Savaş'ın ilk günlerinde, bir gazetenin tahrip edilmesinden çok daha fazla anlam taşıyan *Tan* baskını, 4 Aralık 1945 tarihinde meydana gelmişti. Türkiye'nin, kendisini Sovyet tehdidi altında gördüğü günlerde inşa edilen korkuyla sıkı tedbirlere gidilmişti. Bunun ilk adımı, basında Sovyetler ve komünizm aleyhine çok sert yazıların neşredilmesini sayabiliriz. Bu yazılarda bazı isimler "komünist" olarak tescil edilmişti. Işık hızıyla yayılan bu kara propagandanın ilk mağdurları Zekeriya ve Sabiha Sertel'in kendi şahısları ve çıkardıkları *Tan* gazetesi olmuştu. Daha sonra bu damgalanmaya başkaları da maruz kalmıştı. Aslında *Tan* baskını, Sertellerin karşılaştığı ilk olay

---

19 *BCA* fon no. 03001, yer no. 101.624.12.

değildi. Serteller, Tek Parti döneminde de "yaramazlık" yaptıklarından ötürü müteaddit defa kovuşturmaya uğramış, gazete ve dergileri kapatılmıştı. Ancak *Tan* baskınının mahiyeti, taşıdığı anlam ve Türk siyasetine etkisi bakımından öncekilerden biraz farklı olmuştur. *Tan* gazetesi, o süreçte sistem için muhalif bir gazete olmanın ötesinde bir anlam taşıyordu. *Tan*'da çıkan yazılarda iktidar mahfillerinin, liberallerin ve milliyetçilerin faşist olduğu telmih edilmişti. Buna karşın Sovyetler ve Stalin'e dair yapılan haberlerde itinalı ve yumuşak bir üslup kullanılması dikkatlerden kaçmamıştı. Bu durum *Tan*'ın hışmına uğrayanları işkillendirmişti. *Tan*'ın, Sovyet güzellemesi yapmasının karşısında *Akşam*, *Tanin* ve *Vatan* gazetelerinde de Amerikan gündelik yaşamı, sanatı, kültürü ve Amerika'ya dair izlenimler olumlu bir şekilde resmedilmişti.

Serteller ve dönemin diğer solcuları, gazete ve dergi çıkarmanın dışında başka işlerle de meşgul olmuşlardı. O da bir umutla siyasetin bir köşesinden tutmaktı. Bu nedenle "Dörtlü Takrirci"lerin, 1945'in sonlarına doğru, parti çalışmalarını hızlandırdığı süreçte solcu olarak bilinen Serteller, Tevfik Rüştü Aras ve Cami Baykurt, "Dörtler"e yakınlık göstermişlerdi. Pertev Naili'nin aktardığına göre, Sabahattin Ali, Demokrat Parti ile solcuları bir araya getirmek için girişimde bulunmuştu.[20] Adı geçen isimler, "demokrasi cephesi" oluşturmanın gayreti içerisine girmişlerdi. Bunun için de yeni bir yayına, *Görüşler*'e gereksinim duymuşlardı. Ancak solcuların hareketlerini adım adım takip eden İçişleri Bakanı Hilmi Uran, Başbakan Şükrü Saracoğlu için hazırladığı bir raporda DP'nin kuruluş sürecinde parti kurucularının *Tan* matbaasına giderek parti programı ve esaslarını hazırladıkları ifadelerine yer vermişti. Bunun dışında raporda, toplantıya Tevfik Rüştü Aras, Serteller, Sadrettin Celal Antel ve Esat Adil Müstecaplıoğlu gibi isimlerin de katıldığı izhar edilmişti. Rapordan hareketle, *Görüşler*, daha

20 Mete Çetik, *Üniversitede Cadı Kazanı 1948 DTCF Tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav'ın Müdafaası*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, s. 203; Hüsrev Tökin de *Tan*, *Vatan* ve *Zincirli Hürriyet* ile birlikte başka gazetelerin DP'yi desteklediğini ifade etmiştir.

fikir aşamasındayken CHP iktidarınca engellenmeye çalışılmıştı.[21] CHP'nin o dönemde sola dair bakışını değerlendiren Fehmi Akın'a göre, İnönü, yeni kurulacak partide sol temayüllerin olmasını istememişti.[22] Çünkü o günlerin ortamında solculuk, salt, Türk toprakları üzerinde "hak iddia eden" Sovyetler'le özdeşleşen bir düşünceydi.

CHP'nin, yayınlanmaması için önlem almaya çalıştığı derginin, 1 Aralık 1945 tarihinde neşredilen ilk sayısında, yazanlar ile yazmaya "söz verenler"in fotoğrafları basılmıştı.[23] Bundan tedirginlik duyan tek parti döneminin önemli liberal ismi Celal Bayar, resminin, derginin kapağında yer alması ile ilgili olarak, kendisinin, "sosyalist olmadığını ve sosyalistlerle iş tutmadığını" ifade etmişti. Hemen ardından da "Kemalizm'den başka herhangi bir ideolojiyle alakam yoktur,"[24] savunmasında bulunmuştu. Böylelikle büyük umutlarla girişilen ve *Tan-Vatan Cephesi*[25] olarak da adlandırılan ittifak, *Görüşler* dergisinin çıkmasını müteakip nihayete ermişti.[26] Çünkü derginin yayınlanmasından sonra tam bir cadı avı sürdürülmüştü. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı boyunca Nazi yanlısı yayın yapan *Cumhuriyet* gazetesi, "bizim yoldaşlar nihayet maskelerini attılar" diye haber yapmıştı. Yine, bir vatandaşın, *Görüşler* dergisi kendisinde olduğu halde, *Cumhuriyet* gazetesini ziyareti sırasında, "*G*" harfinin "orağa" benzediği ve içindeki yazıların da "çekiç" olduğu tespitini haber yaparak tavrını sürdürmüştü.[27]

Diğer tarafta Sovyetler'in toprak talebi ve Boğazlar'ın statüsünün değiştirilmesi isteğine red cevabı veren Türkiye aleyhine, Sovyet basını ve Moskova radyosunun menfi şekilde ya-

21 *BCA* fon no. 03010 yer no. 79.524.18.

22 Fehmi Akın, *a.g.e.*, s. 67.

23 Niyazi Berkes, *Unutulan Yıllar*, yay. haz. Ruşen Sezer, İletişim, İstanbul, 2011, s. 354; Ahmet Emin Yalman, "Sertellerin İkinci Bir Gafı", *Vatan*, 1 Aralık 1945.

24 *Ulus*, 2 Aralık 1945.

25 *Tan* ve *Vatan*'ın, yeni bir partinin kurulmasını desteklediğini gösteren örnek bir yazı için bkz. Zekeriya Sertel, "Muhalefete Saygı Gösterilmesini İstiyoruz", *Tan*, 17 Eylül 1945.

26 "Kızıl Yapraklar Açarken", *Akşam*, 2 Aralık 1945.

27 *Cumhuriyet*, 4 Aralık 1945.

yın yapması Türkiye'de tepkilere neden olmuştu.[28] Bu kızgınlık hali medyanın diline de yansımıştı. Bu minvalde bazı gazeteciler ile Serteller, köşelerinde polemiğe girişmişlerdi. Z. Sertel'in, "iktidar", "sistem", "ideoloji" ve "milliyetçiliğin"[29] eleştirisini yaptığı yazılarının dışında, CHP'yi, "demokrasinin önündeki engel"[30] olarak gördüğü yazıları da vardı. Z. Sertel'in kaleminin ucu sivrildikçe değişik çevrelerden verilen tepkilerin de dozajı artmaya başlamıştı. Ancak bu dozaj, başlangıçta gazete köşelerinde cevap vermekle sınırlı kalmıştı. Z. Sertel'in, "antidemokratik uygulamalara" sıkça vurgu yapması üzerine, Necmettin Sadak, köşesinde, "Türkiye'de rejim buhranı yoktur... Türkiye'de var gibi göstermenin hem yanlış, hem memleket için zararlı olduğu"[31] ifadelerine yer vermişti. Bunun haricinde "tehlikeyi" erken fark eden Hükümet adına Başbakan Şükrü Saracoğlu, *Tan* ve *Vatan*'ın demokrasi talepleri için, "hürriyet isteyen bu 'iki gazete' ile beraber kendi kendimize soralım: Acaba biz hür değil miyiz, acaba biz demokrat değil miyiz?"[32] açıklamasında bulunmuştu. Tartışmaya Hükümet kanadından katılan Falih Rıfkı Atay, Saracoğlu'nun zikrettiği iki gazeteden birinin *Tan* diğerinin ise *Vatan* olduğunu zikrettiği yazısında, mahut gazetelerin demokrasi talepleri için, "hürriyet yalnız bir tarafa sövüp saymak, milli tesisleri alabildiğine tahkir etmek değildir,"[33] yorumunda bulunmuştu. Serteller ve Hükümet cenahı arasındaki tartışma, seviyeli denebilecek formatta ilerliyordu.

Ancak, asıl kıyamet, Hüseyin Cahit Yalçın'ın işin içine girmesiyle kopmuştu. Bilhassa Sabiha Sertel ile Hüseyin Cahit

28 Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix, Ankara, 2004, s. 40.

29 Z. Sertel, ırkçı milliyetçiliğe karşı olduğunu, ancak barışçı milliyetçilikle problemi olmadığını yazmıştır. Zekeriya Sertel, "Milliyetçi ve Beynelmilliyetçi", *Tan*, 21 Kasım 1945.

30 Zekeriya Sertel, "Demokrasi İnkılabını CHP Yapamaz", *Tan*, 22 Kasım 1945; "Bu Hükümet'in Bu İşi Yapmayacağı Belli", *Tan*, 20 Kasım 1945.

31 Necmettin Sadak, "Beklenen Netice: Tam ve Gerçek Bir Kontrol İmkânının Doğmasıdır", *Akşam*, 10 Eylül 1945.

32 *Vatan*, 6 Eylül 1945.

33 Falih Rıfkı Atay, "Başbakan Milletle Konuşuyor," *Ulus*, 7 Eylül 1945.

bu tartışmalarda birbirlerini epey hırpalamışlardı.[34] Ancak her şeyin bir sonu olduğu gibi bu tartışmanın da bir sonu vardı. Fakat bu kötü bir sondu. Hüseyin Cahit ile Serteller arasında 1945 yılının ortalarında başlayan ateşli polemik, Hüseyin Cahit'in[35] *Tanin*'de 3 Aralık'ta "Kalkın Ehli Vatan" başlıklı yazısı ile son bulmuştu. Bu yazı, binlerce kişinin, sola/Sertellere karşı mobilize olması için bir çağrı niteliği taşımıştı. Çağrının etkisiyle, 4 Aralık'ta sayıları 20 bini[36] bulan ve ekseriyeti öğrenci olan kalabalık, "Sovyet yanlısı yayın yapan"[37] ve komünist olarak bilinen Sertellerin *Tan*'ı,[38] Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun *Yeni Dünya*'sı ve Cami Baykurt'a ait *La Turquie* gazeteleri ile *A.B.C.* ve *Berrak* kitapevlerini basmıştı.[39] Bun-

34 Sabiha Sertel'in 13 Ekim 1945 tarihinde *Tan*'daki köşesindeki yazı başlığı "Ne Garip Şey" olmuştur. Sertel'in, olayları sosyalist bir pencereden değerlendirdiği yazısında Ortadoğu'daki halkların sömürgeci devletlere karşı isyanından ve İngiltere ile Amerika'daki işçi nümayişinden bahsetmiştir. Sabiha Sertel, "Ne Garip Şey", *Tan*, 13 Ekim 1945. Hüseyin Cahit'in, Sertel'e cevaben yazdığı yazının başlığı "Ne garip şey!" olmuştur. Hüseyin Cahit müstehzi bir edayla, Sertel'in, Sovyetler'i gözden kaçırdığını, vaktiyle İtalya ve Almanya'da var olan işçilerin *grevsizlik*, *isyansızlık* ve *şikâyetsizlik* halinin sadece Sovyetler'de kaldığını ifade ederken, yazısını "bugün dünyada garip olan bir şey varsa, o da koca bir kıtayı kaplayan Bolşeviklerin, Asyai ve iptidai durumları ve politikalarıdır," ifadesiyle bitirmiştir. Hüseyin Cahit Yalçın, "Ne Garip Şey", *Tanin*, 15 Ekim 1945. Örnek birkaç yazı için bkz. Sabiha Zekeriya, "Mesut Faşistler", *Tan*, 16 Ekim 1945. Hüseyin Cahit Yalçın, "Türkiye'de Faşistlik Davası Üzerine", *Tanin*, 21 Ekim 1945. Daha fazlasını merak edenler, *Tan*'da Sabiha Sertel ile *Tanin*'de Yalçın'ın diğer yazılarına bakabilirler. Ayrıca, bu polemikleri antikomünist bir zaviyeden okumak isteyenler için bkz. Tekin Erer, *Basındaki Kavgalar*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1965, s. 132-176.

35 Hüseyin Cahit Yalçın'ın komünizm hakkındaki düşünceleri için bkz. Hilmi Bengi, *Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000, s. 305-313.

36 Hükümet yetkilileri, eylemci sayısının 2 veya 3 bin olduğunu belirtmelerine karşılık, basında sayı 20 bin olarak verilmiştir. *Tanin*, 5 Aralık 1945.

37 Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basını*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003, s. 179.

38 Tartışmaların alevlendiği, komünist ithamların doruğa çıktığı günlerde Sabiha Sertel, *Tan* gazetesinin komünist olmadığını ifade etmişti. Ona göre, henüz, burjuva demokratik devrimi gerçekleşmediği için, sosyalist bir devrim şartları olgunlaşmamıştır. Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, Belge Yayınları, İstanbul, 1987, s. 281.

39 *Ulus*, 5 Aralık 1945.

ların dışında, Ermeni Sosyalistlerin çıkardığı *Dölor* gazetesi de tahrip edilmişti.[40] İlginç olan ise, bu denli tahribata ve yağmaya ses çıkarmayan polisin, kalabalığın bir dönem adı *Tan* ile birlikte anılan *Vatan*'a yürümek istemesine müsaade etmemesiydi.[41]

Olayların ardından, gazetelerin verdiği habere göre, göstericiler, sabah saat dokuzdan itibaren toplanmaya başlamış ve dokuz buçukta da ellerinde Türk bayrakları, Atatürk ve İnönü'nün resimleri olduğu halde nümayişe geçmişlerdi. Ellerindeki afişlerde "biz demokratız, kahrolsun Serteller, yaşasın Kemalist Türkiye, biz ne faşistiz, ne komünist" vb. sloganlar yer almıştı.[42] Nümayiş sırasında gençler, ismi *Tan* olan dükkânların isimlerini *Kurtuluş* veya *Doğuş* olarak değiştirtmişti.[43] Keza *Akşam* gazetesinin, gün ortasında çıkan nüshasında, "talebenin heyecanı esefle karşılanacak bazı neticeler verdi" tarzında haber yapması üzerine, gençlik, gazeteye "teessüflerini" bildirmekle kalmamış aynı zamanda eylemi tenkit eden kısımların çıkarılmasını istemişti.[44]

Bunun haricinde yurdun değişik yerlerinden nümayişi olumlayan tepkiler de olmuştu. Örneğin Ankara Üniversitesi öğrencileri, *Vatan*'a çektikleri telgrafta, "kızıl faaliyetlere karşı (...) aynı heyecan ve samimi duygularla iştirak eder"[45] şeklindeki ifadelerle baskından duydukları memnuniyeti göstermişlerdi. Aynı şekilde İzmir ve Bursa'da öğrenciler, İstanbul'daki baskını desteklediklerine dair bildiriler dağıtmışlardı.[46] Olayların ardından açıklama yapan İçişleri Bakanı'na göre, polis gösterinin her anını adım adım takip etmesine rağmen tahribata mani ol(a)mamıştı. Sıkıyönetim altında olan İstanbul'da meydana gelen ve saatlerce süren tahribat, ne tu-

40 Abidin Nesimi Fatinoğlu, *Yılların İçinden*, Ören Basımevi, İstanbul, 1977, s. 226.

41 Tekin Erer, *Basında Kavgalar*, s. 175.

42 *Ulus*, 5 Aralık 1945; *Akşam*, 5 Aralık 1945.

43 *Akşam*, 5 Aralık 1945; *Ulus*, 5 Aralık 1945.

44 *Ulus*, 5 Aralık 1945.

45 *Vatan*, 6 Aralık 1945.

46 *Akşam*, 6 Aralık 1945; *Cumhuriyet*, 6 Aralık 1945.

haftır ki Emniyet Müdürlüğü'ne sadece üç sokak ötede gerçekleşmişti.[47]

Olaylardan sonraki gün, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca yayınlanan tebliğde, nümayişi tertip edenler ve buna katılanlara yönelik tepkisel bir dil kullanılmıştı. Bu şekilde sergilenecek davranışlara asla "müsamaha" gösterilmeyeceği, benzeri hadiselerin tekrarı halinde "şiddetle" karşılık göreceği biçiminde ihtar çekilmişti.[48] Ancak olay mahkemeye intikal ettiğinde, tebliğde zikredilenden farklı bir sonuç meydana gelmişti. Çünkü mahkeme, "Hükümet'in manevi şahsına tahkir"de bulundukları gerekçesiyle Zekeriya ve Sabiha Sertel'e bir yıla kadar hapis cezası vermişti.[49]

Tan baskınının ardından yazarların, aydınların genelde Serteller suçladıklarını söyleyebiliriz. Ancak kısık sesle de olsa koronun dışına çıkanlar veya çıkmak isteyenler olmuşsa da, bunu üniversite gençliğinin suyuna giderek yapmışlardı. Mecburi kısık seslerden biri olan Mehmet Ali Aybar, itina ile seçtiği sözcüklerle eylemcilere seslenmişti. Aybar, gençlere, her türlü protesto haklarının olduğunu, ancak gazete, dergi binasını tahrip etmenin "hak" olmadığını, her türlü düşünceye saygılı olmaları gerektiğini Mevlana'nın meşhur dörtlüğü ile hatırlatmıştı.[50] Ancak herkes Aybar gibi düşünmüyordu. Örneğin, Ahmet Emin Yalman, Hükümet'in de düşündüğü şekliyle, solcuların, yeni kurulmakta olan partiye "sızmaya" çalıştıklarını ifade ederek[51] bir nevi gençliğin sırtını sıvazlamıştı. Sağcı isimlere bakıldığında nedamet getirmedikleri görülmüştür. Bunlardan birisi olan Necip Fazıl, *Tan* gazetesine yapılan saldırıyı, "Ruha-

---

47 Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s. 238; Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 310.

48 *Vatan*, 5 Aralık 1945.

49 Serhan Yücel, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001, s. 161. Mahkûmiyet kararı veren hâkim Salim Başol, aynı zamanda, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra DP'lileri Yassıada'da yargılayan Yüksek Adalet Divanı başkanı ve Menderes, Polatkan ile Zorlu'ya idam kararı veren hâkimdir.

50 Mehmet Ali Aybar, "Üniversite Gençliği İle Hasbihal", *Vatan*, 11 Aralık 1945.

51 Ahmet Emin Yalman, "Solcular ve Memleket", *Vatan*, 7 Aralık 1945.

niyetin tecellisine ait hakikatlerin en büyüğü" olarak yorumlamasının[52] nedenini *Tan* gazetesinde kendisi ve "Şeyhi" hakkında çıkan haberlerde kullanılan "hakaretvari" üsluba bağlamıştı. Diğer tarafta sosyal demokratlar, olaydan dönemin iktidarı, CHP'yi, sorumlu tutmuşlardır. Hıfzı Topuz, kaynak göstermeden, CHP İstanbul İl Başkanı Alâaddin Tiritoğlu'nun[53] rolüne değinmiştir. Topuz, Parti il örgütünün, 3 Aralık'ta öğrenci yurtlarına "Gerekli talimatı vererek ertesi sabah *Tan*'a karşı bir gösteri düzenleneceğini bildirdiğini" iddia etmiştir.[54] Hikmet Bila ise, *Tan* baskınında asıl sorumluluğu, Bayar'ın CHP'den istifa etmesinden bir gün sonra, vukua gelmesi nedeniyle, partiden ayrılanlara yüklemiştir.[55] Son olarak gazetenin sahibi ve o günlerden Hükümet ile antikomünist gençliğin hedefinde olan Sertellere kulak verdiğimizde, onlar da *Tan* olayında önlem almayan CHP'ye yüklenmişlerdir. Z. Sertel, *Görüşler*'in yayınlanmasından sonra, bir tanıdığının kendisine "bazı üniversiteli gençlerin matbaa önünde gösteri yapacaklarını" ilettiğini yazmasının haricinde,[56] S. Sertel, Tekin Erer'in *Basında Kavgalar* isimli kitabında *Tan* baskınının anlatıldığı kısımdan yola çıkarak, *Tan* baskınının, CHP tarafından organize edildiğini tasrih etmişti.[57]

Yukarıda *Tan* baskınının, Sertellerin karşılaştığı ilk olay olmadığı vurgulanmıştı. Serteller, *Resimli Ay*'da (1924-1931) yazdıklarından ötürü müteaddit defa mahkemeye düşmüş ve dergileri kapatılmıştı. Her seferinde, yeni bir isimle dergi çıkarmışlardı. O süreçte en çok tepki çeken hareket, *Resimli Ay*'da yayınlanan "Putları Yıkıyoruz" kampanyası olmuştu. Eski ede-

---

52 Necip Fazıl Kısakürek, *Ben ve O*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul,1997, s. 232.

53 *Tan* baskınının gerçekleşmesinde rolü olan Tiritoğlu, 1960'tan sonra kurulan Sosyalist Parti Genel Sekreterliğini üstlenmişti. *BCA* fon no. 030.01, fon no. 48.289.1.

54 Hıfzı Topuz, *a.g.e.*, s. 182. Mumcu, Hüseyin Cahit'in, hedef gösterici yazılarından sonra, CHP İstanbul il örgütünün üniversite bahçesinden başlayacak bir yürüyüşü düzenlediğini yazmıştır. Uğur Mumcu, *40'ların Cadı Kazanı*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 94; Tekin Erer, *Basındaki Kavgalar*, s. 172.

55 Hikmet Bila, *CHP Tarihi 1919-1979*, Ankara, 1979, s. 198.

56 Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1968, s. 268.

57 Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, s. 312.

biyat ve fikir adamları, Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul ve Abdülhak Şinasi Hisar gibi isimlerin tenkit edildiği *Resimli Ay*, büyük tepkiye neden olmuştu. Milli Türk Talebe Birliği, kampanyayı protesto etmişti. 1930'lu yılların başında başlayan karşılıklı tepkisellik, 1940'lı yılların sonlarına kadar devam etmiştir. *Tan* baskını, Soğuk Savaş'ın hemen başında, antikomünist vakalar zincirinin ilk halkasını teşkil etmiştir. *Tan* baskını ile birlikte Soğuk Savaş yıllarının ruhunu taşıyan antikomünist bir sinopsisten bahsedilebilir artık. Eylemcilerin toplanma şekline bakıldığında, *Tan* baskınının spontane olmadığı, bir hazırlık aşamasının var olduğu kolayca anlaşılmaktadır. 4 Aralık'ta, sabahın erken saatlerinde, bilhassa da gençlerin ani toplanma şekli, şüphe uyandırıcı olmuştur. Bunun hilafına, gazeteler, baskını sıradan bir öğrenci nümayişi olarak göstermişlerdir. Ancak, daha sonra yazılan metinlerde olayda dönemin iktidarı, CHP'nin bizzat başrol oynadığı vurgulanmıştır.

Çok partili hayata geçiş sürecinde, demokratik hakların sıkça vurgulandığı dönemde, muhalif basının maruz kaldığı muamele, Osmanlı'nın son dönemlerinden 1940'lı yıllara kadar zihinsel değişimin önünde hâlâ engeller olduğunu göstermiştir. Buna rağmen, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'nin küllerinin henüz soğumadığı bir ortamda ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler'in "tehditlerine" maruz kalan bir ülkede, Sovyet yanlısı yazılar yazmayı göze alan aydınlar da vardır.

Sistem karşıtı sol partilerin kısa macerası

Türkiye'de, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, liberal politikaların tedavüle sokulduğu süreçte, sistem ile barışık biçimde kurulan birçok partinin dışında, kurulu nizamın arızalı mercekten baktığı, işçi ve köylünün hakkını savunmayı taahhüt eden sol partiler de kurulmuştu. Ancak, DP dışındaki hem sağ hem de sol partiler, doğmadan ölmüşlerdi. Burada sol partiler ya kapatılmış ya da kendi kendilerini feshetmişlerdi. Çünkü sistem, tehdit olarak algıladığı siyasi varlıkların yaşamasına pek müsaade etmemişti. Ancak 1940'lı yılların ikinci yarı-

sından itibaren kurulan iki sol parti, sistemin tam da kendisi için tehdit gördüğü cinstendi. Bunlar Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun 14 Mayıs 1946'da teşkil ettiği Türkiye Sosyalist Partisi ile Şefik Hüsnü Değmer'in 19 Haziran 1946'da kurduğu Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ydi. O dönemde kurulan sol partiler[58] içerisinde mahut iki partinin hatırlanıyor olmasının sebebi, kurucularının, Türkiye sol tarihine yaptıkları katkıdan ötürü olabilir. Zaten isimleri, kurdukları partilerden daha büyüktü. Türkiye'de 1940'lı yıllarda yatay olarak sol tabanın zayıf olmasından mütevellit, bu partilere ilgi ve alaka son derece az olmuştu. İlgi duyanların da takibe uğramamış olması veya herhangi bir sıkıntı ile karşılaşmamış olması imkânsızdı. Bu nedenle, 1940'lı yılların sonlarını, "gerçek demokrasinin çok kötü bir karikatürü olduğu" şeklinde değerlendirenler olmuştur.[59]

Türkiye'de sol siyaset, 1920'li yıllardan 1940'lı yıllara kadar tevkifatlarla, yasaklamalarla baskılanmıştı. Dolayısıyla Cumhuriyet'in nekahet evresinde dahi solun suhulete kavuşmamış olmasını Türkiye'nin tarihsel, düşünsel ve zihniyet kodlarıyla alakalı olduğunu ifade edebiliriz. Bu bağlamda 1946 yılının ortalarında Değmer önderliğinde kurulan TSEKP[60] ile Esat Edil'in TSP'sinin,[61] 16 Aralık 1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca faaliyetlerine son verildiğini belirten bir bildiri yayınlanmıştı. Hükümet, bu partileri, 13 Haziran 1946 tarihinde değiştirdiği "sınıf mücadelesini" yasaklayan TCK'nın

58 Bu partiler şunlardır: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Müstakil Türk Sosyalist Partisi ve Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Yeşil, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 139-149; *Türkiye'de Siyasi Dernekler II*, T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Neşriyatından, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1950, s. 295-377.

59 Tanel Demirel, *Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 43.

60 TSEKP, merkez İstanbul olmak üzere Ankara, Adana, Gaziantep, İzmir, İznik ve Samsun gibi fabrika ve tersane işçilerinin yoğun olduğu kentlerde şubeler açmıştır. *Devrimci Proleter Aydınlık*, Temmuz 1970, Nr. 7/21, s. 237.

61 Daha Ayrıntılı bilgi için bkz. İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, Toker Yayınları, İstanbul, 1979, s. 279-287. Aclan Sayılgan, *Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1973)*, Otağ Yayınları,1976, s. 300-303.

141. ve 142. maddelerine dayanarak kapatmıştır.[62] Diğer taraf-ta, bu partilerin yayın organları, *Sendika, Sea, Noror, Gün, Yığın* ve *Dost* gibi gazete ve dergilerin matbaaları da kapatılmış-

---

62 Türk Ceza Kanunu, 1926'da İtalya'dan alınmıştı. Sınıf siyasetini tahdit eden ve ortadan kaldırmayı ön gören 141. ve 142. maddeler, 1936 yılında, İtalya'nın 1931 tarihli yeni kanun değişikliği esas alınarak, kabul edilmiştir. Ancak 1926 ile 1936 yılları arasında sınıf siyaseti serbest bir şekilde yapılmıştı gibi algı yanlış olur. Halit Çelenk, *141-142 Üzerine*, Anka Yayınları, Ankara, 1976, s. 14-15; Uğur Alacakaptan, "Demokratik Anayasa ve Ceza Kanunu'nun 141. ve 142'inci Maddeleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt 22, sayı 1, 1966, s. 5. Cangül Örnek, "Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar", *SBF Dergisi*, cilt 69, no. 1, 2014, s. 9. 1936 yılında TCK'nın "devletin şahsiyeti aleyhine cürümler" kısmı değiştirilerek 141. madde şu şekil almıştı: "Memleket dahilinde içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü şiddet kullanmak suretiyle tesis etmeğe veya içtimai bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmağa veya memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları şiddet kullanarak devirmeğe matuf cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevk eden ve idare eden kimse beş seneden on iki seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır." 142. maddede ise, "Propaganda milli hassasiyeti sarsmak veya zayıflatmak için yapılırsa ceza altı aydan iki seneye kadar hapistir" diye belirtilmiştir. *Resmi Gazete*, sayı 3337, 23 Haziran 1936, s. 6713. *TBMMZC*, dönem 5, cilt 12, birleşim 87 (11.06.1936), s. 215. Komünizm, sosyalizm ve anarşizm zikredilmeden, adı geçen fikriyatın propagandasını yapanlara ceza verilmesi öngörülmüştür. 1938 yılında 141. ve 142. maddelerde ikinci kez değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikte en önemli vurgu "şiddet"in kullanılması durumunda cezasının arttırılması olmuştur. *Resmi Gazete*, sayı 3961, 16 Temmuz 1938, s. 10301. Adalet Encümeni Mazbatası'nda verilen izahta komünizm ile şiddetin iç içe olduğu, somut delilin gerekmediği, bunun, Temyiz Mahkemesi'nce de ibraz edildiği belirtilmiştir: "Komünizme aid hareketler dolayısıyla tahaddüs eden bir takım mesailde mahkemelerimizce meri kanunda mevcut (şiddet kullanarak) kaydi komünizmin hareketlerinin esasında şiddet mevcut ve mündemiç bulunması itibariyle şiddet hakkında ayrıca maddi delil aramaya lüzum görmeyerek hüküm verilmekte ve Temyiz mahkemesince de bu hükümler tasdik olunmaktadır." *TBMMZC*, dönem 5, cilt 26, birleşim 83 (29.6.1938), s. 5. 141 ve 142. maddeler 1946 yılında 3. kez değiştirilmiştir. Meclis'e sunulan Adalet Komisyonu raporunda Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle paralel olarak Ceza Kanunu'nda da değişiklik yapılması ihtiyacı olduğu belirtilmiş ve şöyle denilmiştir: "Cemiyetler Kanununun değiştirilmesinde güdülen amaç memlekette müteaddit partilere en liberal demokratik esaslar dahilinde yer vermektedir. Partilerin ise, memleket idaresinde birbirinden farklı muayyen nokta-i nazarları olacağı tabiidir. Aksi halin tasavvuru parti taaddüdünün manasızlığını gerektirir. Her parti memleket idaresindeki noktai nazarını tahakkuk ettirmek hiç şüphe yok kanun yollarıyla cemiyetin siyasi ve hukuki nizamlarında değişiklikler yapmaya çalışacaklardır. Bu çalışmalar zor unsuruna mukarin olmadıkça elbette ki cürüm sayılmamak icap eder." *TBMMTD*, "Adalet Komisyonu Raporu", dö-

tı.[63] Kapatılan parti ve sendika merkezlerinde yapılan aramalarda çok sayıda evrak ele geçirilmişti. Partili 44 kişi, sorguya çekilmişti. Bunların içinde Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Yusuf Ahıskalı, Aram Pehlivanyan, Avadis Aleksanyan da bulunmuştu.[64] Yargılanma neticesinde TSP üyeleri ile Esat Adil beraat ederken, TSEKP'nin TKP ile ilişkisi olanlar[65] dörder yıl; diğer isimler ise üçer ve birer yıl hüküm giymişlerdi.[66] İlerleyen süreçte, merkezden uzak yerlerde mahut iki partinin açık olan şubeleri de kapatılmıştır.[67] Siyasi partilerin kapatılması, ileriki aşamalarda daha sık göreceğimiz, devletin antikomünist bir refleksiydi.

Her türlü düşünce hürriyetinden yana olduğunu söyleyen Ahmet Emin Yalman, olaydan sonra, köşesinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın eylemini yerinde bulduğunu yazmıştı.[68] Dönemin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak *Akşam* gazetesinde, Hükümet'in bu eylemine arka çıkan yazısında, mahut iki partinin, "asıl maksatlarının gizli" olduğunu, yabancı devletlerin hesabına çalıştıklarını, memleketin siyasi nizamını "ihtilal yoluyla" değiştirmeye kalktıklarını ve memlekete "Bolşevik nizamı" yerleştirmek için kurulduklarını[69] iddia etmesine karşı-

---

nem 7, cilt 24, birleşim 64 (13.06.1946). 1946'daki değişiklikler yeterli görülmeyerek 1949 yılında 141 ve 142'de yeniden değişiklik yapılmıştır. Komünizmin tanımı yapılmış ve amacının ne olduğu belirtilmiştir. Komünizm suçlarına verilen cezanın artırımına gidilmiştir. *TBMMTD*, dönem 8, cilt 20, birleşim 106 (10,11, 1949), s. 4. 1949'daki değişikliklerde sınıf esasına göre cemiyetlerin kurulması yasaklanmıştır. *Resmi Gazete*, sayı 7234 (16 Haziran 1949), s. 16382. Ayrıca milli duyguları yok etmeye matuf bulunan cemiyetler yasaklanmıştı. FO 404/291, 1951. 1949'da Türk Ceza Kanunu 141. ve 142. maddelerin değiştirilmesini öngören tasarı Meclis'te konuşulduğu sırada muhalefet partisi DP, iktidara, CHP'ye maddelerin daha da ağırlaştırılması yönünde desteğini sunmuştu. Mustafa Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi TBMM VIII Dönem (1946-1950)*, cilt I, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012.

63 *Akşam*, 17 Aralık 1946; *Ulus*, 17 Aralık 1946.

64 *Vatan*, 17 Aralık 1946.

65 Bu isimler, Şefik Hüsnü Değmer, Ahmet Korucu, Hüsamettin Özdoğu ve Nail Vahdeti Çakırhan'dır.

66 Sayılgan, *Türkiye'de Sol Hareketler*, s. 303.

67 *Ulus*, 20 Aralık 1946.

68 Ahmet Emin Yalman, "Doğru Yol", *Vatan*, 19 Aralık 1946.

69 Necmettin Sadak, "Ne Yapmak İstiyorlar?", *Akşam*, 19 Aralık 1946.

lık, mahkeme, bu partilerin, dış devletlerle bağlantılı oldukları veya yabancı bir devletten para aldıklarını gösteren hiçbir veriye ulaşamamıştır. Diğer taraftan, Sovyetler'in de iddia ettiğinin tersine, partilerin, "doğrudan doğruya Washington'dan alınan emirle" kapatıldığına dair bir delile de rastlanmamıştır.[70] Yönetenler, somut delillere dayanmadan, ön kabulle hareket etmişti. Onlara göre, her solcu, Sovyet yanlısı olmuştu. Sistemin postülası, 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren bu şekilde işlemiştir.

Mareşal Fevzi Çakmak'ın komünistlikle itham edilmesi meselesi

Türkiye'de hemen hemen herkes her şeyle suçlanabildiği gibi farklı düşüncedeki herhangi birisi, zıt fikirde olduğu bir düşüncenin militanı olarak da itham edilebilir. Düşünce ile suçlanmak Türkiye gibi ülkeler için alelade bir durumdur. Bu bölümde böyle bir durum söz konusudur. Milli Mücadele yıllarında Garp Cephesinde İsmet Paşa'ya başyaverlik eden[71] İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, 1946 seçimleri öncesinde DP'lileri komünistlikle itham etmiş[72] ve DP listesinden bağımsız aday

70 Kemal Karpat, *TDT*, s. 447

71 Bu bilgi, Şevket Süreyya Aydemir'in, *Yön* dergisinde Doğan Avcıoğlu'na verdiği röportajdan alınmıştır. *Yön*, sayı 200, 27 Ocak 1967.

72 Sökmensüer, 19 Temmuz 1946 tarihinde, seçim öncesinde DP'liler için şunları söylemişti: "İyi biliriz ki, bunların yani Demokratların istedikleri hürriyet, Kemalist hürriyet değildir. Kızıl faşist hürriyettir. Yani hakiki esarettir... Kızıl faşist, esaret ve kölelik zincirlerini halkın boynuna geçirmek onların baş sıfatıdır. Kızıl faşistlerin bir gün maskelerini yüzlerinden düşürdünüz mü, karşınıza kıpkızıl bir sırtlan dikilir. Ve sizi canavar gibi yemek ister." Buna karşı Bayar, İl İdare Kurullarına gönderdiği 38 sayılı genelgede, bu gibi propagandaların DP'yi komünist hareketlerle göstermek, bu parti ile Mareşal'in arasını açmak ve Mareşal'i halkın gözünden düşürmek, Anayasa'da DP'nin yapılmasını istediği değişiklikleri 'komünistlere ve mürtecilere karşı elde tutmak zarureti olduğu fikrini vermek', sıkıyönetim devamını sağlamak ve bunu bir baskı aracı olarak kullanmak, DP'nin Meclis'ten çekilmesi halinde, bu hareketin komünist etkisi olduğunu iddia edebilmek, gibi amaçlara yönelik olduğu" savı ile karşılık vermişti. Özel Şahingiray, *Celal Bayar'ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950*, Türkiye İş Bankası, İstanbul, 1999, s. 471. Bu suçlamaların kamuoyunu etkilememesi babından il delegelerine iş düşmüştü. Halka, kendilerini, Ba-

olarak Meclis'e giren Mareşal Fevzi Çakmak'ın, toplum nezdinde itibarını düşürmek için "komünist olduğu ve komünistlerle işbirliği"[73] yaptığını iddia etmişti. Mareşal de bu asılsız iddiaları haklı çıkarırcasına Serteller, Aras ve Baykut ile birlikte İnsan Hakları (Cemiyeti) Derneği'nin[74] (17 Ekim 1946) kuruluşunda yer almıştı.[75] Bu durum, basında ve kamuoyunda şaşkınlık yarattığı gibi bazı kesimlerin de tepkilerine yol açmıştı. Çünkü toplumda "aşırı" solcu olarak bilinen Aras, Baykurt ve Sertellerin, milliyetçi olarak tanınan Çakmak ve Kenan Öner ile aynı çatı altında bir araya gelmesi tuhaf karşılanmıştı. Haliyle, "Mareşal komünist mi oldu?" sorusu/şüphesi yankılanmaya başlamıştı. Bunun üzerine hem Çakmak hem de Kenan Öner, duruma açıklık getirmek için basına demeç vermek zorunda kalmışlardı.

Çakmak, kendisine yönelik suçlamaları, "hayır işine ideoloji davaları karışırsa, elbet böyle bir cemiyette yerim olmaz. Fikren milliyetçi olduğumu tekrar etmeğe lüzum yoktur ve herkes beni bilir ki sol temayüllerin muhalifiyim," diyerek, etraftaki toz bulutunu dağıtmaya çalışmıştı. Öner de gazetelere verdiği demeçte, kendisinin, kati surette dernekle ilişkisinin olmadığını bildirmişti.[76] DP'liler ise okların hedefi olmamak için Mareşal'in dernek-

---

yar'ın uyarıları doğrultusunda anlatmaları mucip olmuştu.

73 Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvayi Milliye Yayınları, İstanbul, 2004, s. 53; Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 112. Samet Ağaoğlu, *Siyasi Günlük*'te Bayar'ın, Çakmak'ın derneğin kuruluşunda yer alması ve solcularla temas halinde olması ile ilgili şu tahlili yaptığını yazmıştır: "Mareşal, sandığımız gibi saf bir insan değildir. Bütün hayatında olduğu gibi her tarafı idare etmek istiyor. Bir taraftan Tevfik Rüştü Aras, Cami Baykut ve Zekeriya (Sertel) ile sol alemi, diğer tarafta bizi idareye çalışıyor." Samet Ağaoğlu, *Siyasi Günlük*, İletişim, İstanbul, 1992, s. 52. Çakmak, solcu olmamakla birlikte solcularla iş tutmuştu. Bu da başına iş açmıştı.

74 Derneğin programında, "vatandaş hak ve hürriyetini koruma ve bu prensipleri yayma kanunlarımızda ve içtimai hayatımızda dört hürriyet ruhunun hâkim olmasını temin etme gayesiyle (...) kurulduğu" belirtilmiştir. *İnsan Hakları Cemiyeti Program ve Nizamnamesi*, İstanbul, 1946, s. 7.

75 *Akşam*, 17 Aralık 1946.

76 *Vatan*, 20 Ekim 1946; *Akşam*, 20 Ekim 1946. Orhan Cemal Fersoy, *Bir Devre Adını Veren Başbakan*, Hun Yayınları, İstanbul, 1978, s. 165. Metin Toker, DP'den umudunu kesen solcuların, çareyi Mareşal'i, Meclis'ten çekilip bir halk hareketi yapmaya davet ettiklerini yazmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için

ten istifası için ricacı olmuşlardı.[77] Mareşal dernekle ve solcularla arasına mesafe koymasına rağmen Bakan Sökmensüer, işin peşini bırakmamıştı. 29 Ocak 1947 tarihinde Meclis'te yaptığı uzun konuşmasında, Türkiye'deki komünist hareketler hakkında tafsilatlı bilgi vermiş, ardından Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un, Çakmak'a yazmış oldukları mektupları faş etmişti.[78] Sökmensüer, önceki konuşmalarının hilafına, bu sefer komünist tahriklere kapılmadıklarından dolayı DP'yi de taltif etmişti.[79]

CHP'ye yakın *Ulus* gazetesi, Sertel ve Baykurt'un resimleri arasına Fevzi Çakmak'ın resmini basarak "Solculara Selamlarını Yoluyor" şeklinde başlık atmıştı.[80] Cumhuriyet tarihinin en uzun süre Genelkurmay Başkanlığını yapmış Fevzi Çakmak, dindar ve milliyetçi kimliğe sahip olmasına mukabil, komünizm gibi netameli "suçlamadan" kurtulamamıştı. Kişiliği ve kimliği bu denli açık olan birine yapılan komünist "suçlamasının" esbabı mucibesi, böyle önemli bir şahsın, seçimlerde CHP'yi değil de DP'yi tercih etmesi olarak düşünülebilir. Çakmak, Hükümet'in ve basının yaklaşık bir sene sürdürdüğü komünist "ithamına" karşın, kendini aşağıdaki satırlarda olduğu gibi toplumun vicdanına teslim etmişti:

> CHP liderleri bizleri hâlâ iyi tanıyamamış olmalıdır, ancak... Türk milleti bilmez mi ki ne benim, ne Demokrat Parti'nin, ne de Doktor Aras'ın herhangi bir komünist partisi ile veya komünistlik işleri ile bir ilgimiz yoktur.[81] Halk Partisi liderleri milletle hemhal olmuş temiz şahsiyetleri muhtelif bahanelerle kirletmekle milleti şuursuz saymak ve hakikate karşı koymak istiyorlar...[82]

---

bkz. Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970, s. 200-211.

77 Ahmet Yeşil, *a.g.e.*, s. 83-84; merak edenler için bkz. Cihad Baban, *Politika Galerisi Büstler ve Portreler*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970, s. 113-116.

78 *TBMMTD*, dönem VIII, cilt 4, toplantı 1, 29.1.1947, s. 70-71. Z. Sertel, bir gazeteye yaptığı açıklamada bu mektuplaşmayı kabul etmiştir. *Vatan*, 31 Ocak 1957.

79 *TBMMTD*, dönem 8, toplantı 1, cilt 4, birleşim 37 (29.01.1947), s. 72.

80 *Ulus*, 1 Şubat 1947.

81 *Vatan*, 1 Şubat 1947.

82 Tekin Erer, *Türkiye'de Parti Kavgaları*, İstanbul, 1963, s. 201.

Çakmak'ın, Halk Partililere öfkesi ölümüne kadar dinmemişti. Kendisi de Halk Partilileri komünist olmakla suçlamıştı.[83] *Vatan*'da Mümtaz Faik Fenik, Serteller, Baykurt ve Aras'ı kastederek derneğin, "Demokrasiyi hür Anglo Sakson telakkisi dışında anlayan kişilerden" meydana geldiğini yazmıştır.[84] Ona göre, öngörülen sistem ise, Sovyet tipi yönetim biçimiydi. Peyami Safa, *Ulus*'taki köşesinde "Fevzi Çakmak'ın kızıllarla sıkı fıkı dostluk ettiğinden şüphesi olan varsa bizim de onun aklından şüphemiz vardır,"[85] diye yazmıştı.

Mareşal, sağcı gazeteciler nezdinde de güvenilirliğini yitirmişti. Mareşal'den herhangi somut demeç ve fikir beyanı duymadan Mareşal'in komünist olduğuna kani olmuşlardı. Diğer tarafta yanıtlanması gereken sorular da vardı. Bunlardan birisi, Serteller ve diğer solcular, Mareşal'in Sovyetler'e ve komünizme karşı olduğunu bildikleri halde neden onunla bir araya gelmişlerdi? Üstelik solcular, liberal çizgideki siyasilerle bile anlaşamıyorlarken, milliyetçi çizgide hayatını sürdüren Cumhuriyet'in değişmez Genelkurmay Başkanı ile hangi gerekçeyle diyalog kurmuşlardı? Ya da tersinden soruyu devam ettirirsek, siyaset ve toplum nezdinde müseccel komünist olan Serteller, Baykurt vd. ile Mareşal neden aynı çatı altında bir araya gelmişti? Bunlar, Hükümet açısından cevabı bulunması gereken sorulardı.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi hocalarının tasfiyesi

Türkiye'nin çok partili hayata geçerek siyasetin çeşitlendiği, basında göreceli olarak çok sesliliğin arttığı ve çok sayıda derneğin kurulduğu dönemde bazı üniversite hocalarının, bu öz-

---

83 Kemal Karpat, *TDT*, s. 266-67 Demokrat Parti'nin ileri gelen bir mensubunun söylediğine göre, Çakmak, ölüm döşeğinde kendisini ziyarete gelen İnönü'yü, beraberinde kendisini solcularla iş tutmakla suçladığı Sökmensüer'i getirdiği için kabul etmediğini ileri sürmüştür. Fevzi Boztepe, *Hür Ufuklara Doğru*, İstanbul, 1952, s. 217-218.

84 Mümtaz Faik Fenik, "Neredesin İnsan Hakları", *Vatan*, 23 Ekim 1946.

85 Peyami Safa, "Fevzi Çakmak, Demokratlar ve Kızıllar", *Ulus*, 14 Şubat 1947

gür ortamdan faydalananlarla aynı havayı soluduklarını söylemek zordur. Burada kastedilen, literatüre "DTCF'li solcu hocalar" olarak da geçen Niyazi Berkes, Behice Boran, Pertev Naili Boratav ve Muzaffer Şerif'in DTCF'den tasfiye sürecidir.

DTCF'li solcu hocaların tasfiye sürecinin arka planını daha iyi kavramak için, bunu, "1944 Atsız-Yücel davası", "1945 *Tan* baskını" ve "Öner-Yücel davası" şeytan üçgeni içerisinde değerlendirmeye açmak gerekir. Çünkü hocaların tasfiyesi, mahut olaylardan bağımsız değil, bilakis onlarla paralel gelişmiş ve hatta onların devamı niteliğinde olmuştur. Aslında *Tan* baskını olacakların habercisi gibiydi. *Tan* baskınından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamış, olaylar daha hızlı gelişmeye başlamıştı. Çünkü *Tan* baskınıyla, dolaylı yoldan da olsa, antikomünist üniversite gençliğine cesaret verilmişti. DTCF olaylarında basının gösterdiği tavır, tıpkı *Tan* baskınında olduğu gibi siyasi rüzgâra göre konumlanmıştı. Son olarak hocaların tasfiyesine, yukarıda vurgulanan ideolojik ayrılıkların yanı sıra; kişisel ilişkiler, çekememezlik ve kıskançlık gibi faktörleri de eklemek gerekir.[86] Zira, bunların bir kısmının ilişkileri çok eskiye dayanmıştır. Örneğin, Pertev Naili ile Nihal Atsız, Türk Tarih Tezi'ne karşı çıkan Zeki Velidi'ye[87] arka çıkan dilekçeye birlikte imza atacak kadar yakın arkadaşlıkları vardı. Hakeza, Sabahattin Ali'nin *Atsız Mecmua*'da şiirleri yayınlanmıştı. Aynı şekilde dönemin hızlı antikomünistlerinden Osman Yüksel Ser-

86 Sabahattin Ali, Orhan Şaik Gökyay, Pertev Naili Boratav ve Nihal Atsız Yüksek Muallim Mektebi'nde aynı yatakhanede kalmışlardır. Atsız, Sabahattin Ali'nin öykülerini *Atsız Mecmua*'da yayınlamıştı. Ancak zamanla yollar ayrılmış, Atsız ırkçı, Sabahattin Ali de solcu olmuştur. Artık düşmanlık başlamıştı. Sabahattin Ali *İçimizdeki Şeytan* romanında Türkçüleri anlatmıştı. Atsız romana *İçimizdeki Şeytanlar* broşürüyle cevap vermiş ve Sabahattin Ali'yi "Kirye Sebahattinaki! Yahut fikirlerine ve irfanına göre Yoldaş Sabahattin Aliyef! Sen, kanı bozuk Oflu Rum dönmesi ve Marks'ın fikir veledi," diye karikatürize etmişti. Uğur Mumcu, *a.g.e.*, s. 73.

87 Zeki Velidi kongre sırasında Reşit Galip ile münakaşaya girişmiş ve Türk Tarih Tezi'ne karşı çıkmıştı. Reşit Galip, Togan için, "Arkadaşlar esefle ifade edeyim ki Zeki Velidi Beyin Darülfünundaki kürsüsü önünde talebe olarak bulunmadığıma çok şükrediyorum," demişti. T.C Maarif Vekâleti, *Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Müzakere Zabıtları*, Matbaa ve Neşriyat Türk A.Ş., İstanbul,1932, s. 388.

dengeçti, DTCF Felsefe bölümünde Behice Boran'ın "huysuz" öğrencisi olmuştu.

Pertev Naili Boratav, 1936 yılında Almanya'ya Önasya dilleri eğitimi için gittikten sonra, "sol fikir"leri iyice pekişmeye başlamıştır. Onun düşüncelerinden rahatsızlık duyan milliyetçi öğrenciler, Ziya Karamuk, Mecdut Mansuroğlu, Şükrü Güllüoğlu ve Fazıl Yınal, kendisi hakkında şikâyet dilekçesi yazmışlardı. O sırada Talebe Müfettişi de DTCF'li hocaların tasfiyesinin gerçekleştiği dönemde Milli Eğitim Bakanı olan Reşat Şemseddin Sirer'dir.[88] Almanya'daki eğitim sürecinden sonra Türkiye'ye dönen Boratav, Yüksek Öğretim Umum Müdürü Cevat Dursunoğlu'nun teşviki ile 1939 yılında DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Doçentliğine atanmıştı. Aynı yıl, Behice Boran, Muzaffer Şerif ve Mediha-Niyazi Berkes de DTCF'de göreve başlamışlardır.[89] Dönemin hâkim düşüncesi ırkçılık ve faşizm karşıtı olarak da bilinen bu kadro, 1941 yılında *Yurt ve Dünya* dergisini çıkarmışlardır. Dergi, sadece Türkiye ile ilgili meselelere değil, isminden de anlaşılacağı üzere, dünya meseleleri, edebiyatı ve kültürüne de[90] ilgi göstermişti. Dönemin önemli bir diğer yayını, Behice Boran yönetiminde çıkarılan *Adımlar* (1943-1944) dergisi[91] olmuştur. İki derginin yayın çizgisi, sosyalist düşünce ile paralellik arz etmişti. Dolayısıyla dergide yer alan metinlerin meselelere bakı-

---

88 Mete Çetik, *a.g.e.*, s. 5.

89 *A.g.e.*, s. 5.

90 Behice Boran, "Dünya'nın Gidişi", *Yurt ve Dünya*, cilt I, sayı 11, 1941. Sami Özerdim, "Bir Macar Romancısı", *Yurt ve Dünya*, cilt 1, sayı 8, Ağustos 1914. Muhadere Özerdim, "Çin'de Senelik Bayramlar", *Yurt ve Dünya*, cilt I, sayı 9, Eylül 1941. N. Cemgil, "Yeni Çin Kültürü", *Yurt ve Dünya*, cilt I, sayı 10, Ekim 1941. Niyazi Berkes (Çev.), "Japonya'nın sosyal ve Ekonomik Yapısı", *Yurt ve Dünya*, cilt I, sayı 12, Birincikanun 1941.

91 Dergi, devlet ricalince de takip edilmiştir. Basın ve Yayın Umum Müdürü Selim Sarper, "Başvekillik Yüksek Makamına" yazdığı dilekçede dergiye yazılan yazılar hakkında tafsilatlı bilgi vermişti. Örneğin, Behice Boran'ın "Zirai İstihsalin Geriliği" serlevhası altında yazdığı yazının içeriği, "Rusya'da tatbik edilen Sovkholz ve Kolhoz sistemini (adlarını ve yerini vermeden) Türkiye için tavsiye ve müdafaa etmektedir," diye yorumlanmıştı. Münir Belen'in "Türkiye İktisat Tarihinde Feodalizm" isimli yazısı, alt sınıfların sefaletini anlatarak topluma "Marksist hareketlerin kabulünü empoze etmektedir," diye yorumlanmıştır. *Adımlar*'ın 10. sayısının *Ulus*'ta reklamı yapılmış olması ayrı bir şikâyet konusu olmuştur. *BCA*, fon no. 03010, yer no. 85.561.8.

şı bu düşünce etrafında şekillenmişti. Ancak o yıllar ırkçılık ve faşist yayıncılık açısından bereketli yıllardı. Bu ortamda barınmaları zordu. Zaten şikâyete konu olmaları nedeniyle, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, dergilerin kapatılmasının iyi olacağını kendilerine telkin etmişti.[92]

Milliyetçilerin kendilerinden rahatsız olduğu yavaş yavaş hissedilmeye başlanmıştı. Bakan Yücel'in telkini, bu rahatsızlığın henüz rüşeym halinde olduğunu ancak ileride kontrol edilemeyecek boyutlara ulaşacağını göreceğiz. Hocaların tasfiyesi kademeli olarak gerçekleşmişti. İlk aşama, Nihal Atsız'ın, solcu gençlerin İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nu protesto etmeleri, konuşmasını sabote etmeleri üzerine Başbakan Şükrü Saracoğlu'na hitaben, 1944 yılı Mart ve Nisan aylarında *Orhun* dergisinde, solcu üniversite hocalarını şikâyet eden mektubu,[93] davanın giriş kısmı olarak gösterilebilir. İkinci aşama, solcu hocaların, Sertellerin çıkarmış olduğu *Görüşler* dergisine yazı vermeyi taahhüt etmeleri üzerine, DTCF Dekanı Enver Ziya Karal'ın, hocaları 1945 yılında rapor etmesidir.[94] Bunun üzerine, hocalar, öğrencilerin "fikirlerini zararlı istikametlere yöneltmekte amil oldukları" kanaatine varılarak Memurin Kanunu'nun 6. maddesine dayanarak Milli Eğitim Bakanlığı emrine alınmışlardı. Hocaların, Danıştay'a açtığı davada, mahkeme, Bakanlık aleyhine karar vermişti.[95] Böylelikle kısa süreliğine de olsa olay tatlıya bağlanmıştı. Diğer önemli bir eşik ise, 1947 yılında TBMM'de Milli Eğitim Encümeni'nde DTCF kadroları konuşulurken, encümen üyelerinin, "komünistliğinden şüphe edilen doçentler üniversiteden atılmadıkça bu kadro işine bakmayacakları"[96] yönünde tavır koymaları üzerine olay başka bir yöne evrilmiş, bir anda kamuoyu ve basının gündemine düşmüştü.

---

92 Uğur Mumcu, *a.g.e.*, s. 71.

93 Nihal Atsız, "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup ve Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" *Orhun*, sayı 15, s. 1-4 ve sayı 16, s. 1-6, 1944.

94 Mete Çetik, *a.g.e.*, s. 217.

95 *BCA*, fon no. 03010, yer no. 143.24.21.

96 Nilgün Gürkan, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*, İletişim, İstanbul, 1998, s. 437

Yukarıda anlatılan tüm bu gelişmelerin ardından fitili ateşleyen hareket ise, *Bayrak* gazetesinin,[97] solcu hocalara yönelik olarak, "hâlâ kızıl zehirlerini bu kürsüden akıtmaya devam edecekler mi?" şeklindeki beyannamesi olmuştur. Gazetenin neşrettiği beyanname, Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na da gönderilmişti.[98] Bu duruma sessiz kalamayan solcu *24 Saat* gazetesi, 6 Mart 1947 tarihinde milliyetçi öğrencilerin beyannamesine karşılık vermiş, solcu hocalardan sitayişle bahsetmişti.[99] Aynı gün, DTCF'de Pertev Naili Boratav'ın konferans vereceğinin duyurulması üzerine binden fazla milliyetçi öğrenci salona girmiş, konferansı sabote etmek istemişlerdi. Bu gelişme üzerine Boratav, konferansa gelmemişti.[100] Bunun üzerine kürsüye çıkan Selahattin Ertürk isimli bir öğrenci, "kendisini beklediğimiz kalpsiz bilgin, hâlâ ortada yok. Memleketin dört tarafını saran kızıl ateşi düşürmeden onların fikirlerini müdafaa edenlerin burada yeri yoktur,"[101] açıklamasını yapmıştı. Bunun hemen ardından, öğrenciler Rektör Aziz Şevket Kansu'dan bazı taleplerde bulunmuşlardı.[102] Bir süre sonra da öğrenciler okuldan ayrılmış, Ulus Meydanı'na

97 *Bayrak* gazetesi, 1947 yılından itibaren Cemal Zeki Gençosman tarafından haftalık olarak çıkarılmıştır. Milliyetçi bir gazetedir. *Vatan*'da yer alan bir yoruma göre, gazete, Halk Partililer tarafından çıkarılmış ve finanse edilmiştir. *Vatan*, 7 Mart 1947

98 Beyanname tam metin olarak yayınlanmıştır. *Vatan*, 7 Mart 1947.

99 Derandelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977, s. 178-179.

100 1998'de Paris'te P.N. Boratav ile yapılan röportajda, Boratav, "Şevket Aziz benim odama geldi. Ben de konferans notlarıma bakıyordum. 'Pertev bu konferanstan vazgeçelim,' dedi. Ben gider söylerim, konferansı verecek olan Profesör Pertev Boratav rahatsız olduğu için konferansa gelemeyecek diye özür dilerim," dediğini yazmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mete Çetik, *a.g.e.*, s. 206-207

101 *Vatan*, 6 Mart 1946.

102 "[K]onferanslarda bu kürsüden mukaddesatımız aleyhinde bulunmalara mani olunmalıdır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in tesiriyle mekteplere ve yüksek okullara aldırılan, abone edilen "Yurt ve Dünya", "Adımlar" mecmuaları toplattırılıp, haklarında zaten takibat yapılmakta olan solcu öğretim üyeleri hiç olmazsa nezaret altına alınmalıdır." *Akşam*, 7 Mart 1947 Rektör, verdiği cevapta öğrencileri taltif etmiş ve "İdeal heyecanınızı tamamıyla anlıyorum. Sözlerinizi ve isteklerinizi dinledim. Artık vakar ve sükûnetle dağılmanızı rica ediyorum, demişti.

doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Atatürk anıtının önüne geldiklerinde Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'ın birlikte çıkardıkları *Markopaşa* (Kasım 1946-Mayıs 1947) ile *24 Saat* gazetesini yaktıktan sonra,[103] sessiz bir şekilde dağılmışlardı.

Belli ki, *Tan* olayında olduğu gibi burada da sistematik ve önceden planlanmış olay örgüsü var. Bir hafta önce, CHP'ye yakın isimler tarafından çıkarılan bir gazetenin, bu olayın merkezinde yer almış olması tesadüf olamaz herhalde. Diğer tarafta ise kuruluş sürecinde solcularla birlikte hareket eden, en azından tavsiyelerine kulak kabartan DP'nin, üniversitede hocalara konuşma yaptırtmayan gençlerden sitayişle bahsetmesi ayrı bir garabetti. Burada DP'nin, iç ve dış politikadaki gelişmelerin ziyadesiyle etkisinde kaldığını ve korktuğunu göstermiştir. DTCF olayı, "Cumhuriyet'in buluğ çağı"nda, sistemin, antikomünist histeriyle vizyona soktuğu uzun metrajlı filmlerin başında gelmiştir. 6-7 Mart 1947'de cereyan eden hadise, Aralık ayının sonlarına doğru vukua gelecek olayların adeta habercisi olmuştu. Aralık ayının başından itibaren ortaya çıkan nüveler de bunun göstergesi olmuştur. Cemiyetler Kanunu'nun değişmesinden sonra mantar gibi türeyen ve antikomünist itki ile hareket eden dernekler, art arda beyannameler yayınlamışlardı. Bu düzlemde milliyetçi-muhafazakâr mahfillerinin yıldızı konumundaki MTTB'nin Aralık ayında yayınladığı beyannamede komünizmle nasıl mücadele edileceği üzerinde durulmuştur.[104] Sıkıyönetimin kalkmasından sonra, komünist faaliyetlerin artma ihtimaline karşı, MTTB yeni bir mücadele konsepti belirlemişti.[105] O süreçte kurulan dernekler, komünizmle mücadele kararlılığını "Komünizm veya başka bir doktrin, baskı ve polis ile değil; mutedil fikirler-

---

103 Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 182; *Vatan*, 7 Mart 1947 Olayların ardından DP'nin kurucularından olan Köprülü gençlere hitaben açık mektup yayınlamıştı: "Vatan ve milliyet duyguları, aile ve mülkiyet mefhumları gibi Türk halkının mukaddes tanıdığı mefhumları ilim ve serbest tefekkür maskesi altında yıkmak isteyenlerin telkinlerini nefretle reddedeceğinize şüphe yoktur." *Akşam*, 9 Mart 1947

104 *Akşam*, 12 Aralık 1947

105 *Akşam*, 14 Aralık 1947

le yenilebilir"[106] mefkûresiyle kendilerine rol biçmişlerdi. Dolayısıyla farklı kentlerden değişik derneklerin bu mefkûrenin etrafında kümelenmesiyle komünizme karşı milliyetçi cephe husule gelmişti. Öyle ki Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği'nin yayınladığı beyanname, bize bunun içeriğiyle ilgili sathi de olsa bir bilgi vermektedir.[107] Aynı günlerde dernekler komünizme karşı beyanname yayınlamakla yetinmeyerek daha da reaksiyoner hale gelmişlerdi. Örneğin, 27 Aralık'ta, Ankara Üniversitesi Hukuk, Tıp, DTCF, Ziraat, Veteriner ve Orman Fakülteleri öğrencileri Ulus Meydanı'nda miting yapmışlardı.[108] Miting, Sovyet elçilik personeli Boris İgnetenko, İvan Naumov, Voktor Goll, Aleksi İssaiev ve Tass Ajansı muhabiri Yozef Ruhatz ve Vasili Sigriabin tarafından izlenmişti.[109] Sovyet elçilik personeli ve Sovyet Tass Ajansı komünizme ve "komünistlere" yönelik baskını yakından takip etmişlerdi.

Öğrencilerin ellerindeki afişlerde "Kahrolsun komünistler", "Komünist hocaları istemiyoruz", "Komünistler fakülteden atılmalıdır" vb. sloganlar yer almıştı. Bunun dışında, Atatürk ve İnönü'nün büyük çerçeveli fotoğrafları en önde taşınmıştı.[110] Kalabalık daha sonra DTCF'ye gelmişti. Burada "Kahrolsun komünistler", "Rektör istifa et", "Rektörü istiyoruz" diye bağırmışlardı. Herhangi bir sıkıntıya mahal vermemek adına Rektörlük katında sıkı tedbirler alınmıştı. Rektör, yoldan geçen bir araca bindirilip linç edilmekten son anda kurtarılmıştı.[111] Olayların ardından Ankara Üniversitesi Senatosu, Boratav, Boran ve Berkes'in üniversiteden ihracını "oy birliği" ile

106 *Vatan*, 14 Aralık 1947.

107 "Türk milliyetçiliğini, şuurlu vasfı altında, milletçe şerefli hayatımız için başlıca unsur olarak kabul ediyoruz. İnanıyoruz ki istikbalimizin garantisi milletimizin en asli vasfı neticesi olarak telakki ettiğimiz Ata'mızın ölmez vasiyetini şu anda bir kere daha duyurmak isteriz, Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir." *Ulus*, 13 Aralık 1947; *Akşam*, 13 Aralık 1947.

108 Gazetelerde, "Nümayişlere yabancı unsurların karıştığı tespit edildi" diye başlıklar atılmıştı. *Vatan*, 29 Aralık 1947.

109 *BCA*, fon no. 03001, yer no. 65.407.14.

110 *BCA*, fon no. 03001, yer no. 65.407.14.

111 *BCA*, fon no. 03001, yer no. 65.407.14.

onamıştı.[112] Ancak, Üniversitelerarası Kurul, alınan kararı yerinde bulmayarak 3 profesörün görevlerine iadesine karar vermişti. Bu gelişme üzerine CHP Zonguldak milletvekili Orhan Seyfi Orhon, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu hususta ne düşündüğünü öğrenmek istediği için 15 Mart 1948 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in, sözlü olarak cevaplaması için soru önergesi vermişti.[113] Buna cevap olarak Bakan Sirer, hocaların itiraz hakkının olduğunu, itirazın, temyiz merciinin de Üniversitelerarası Kurul olduğunu ifade etmişti. Yukarıda vurgulandığı gibi Üniversitelerarası Kurul, hocaların itiraz başvurusunu değerlendirmiş, Ankara Senatosu'nun aldığı kararı nakzetmişti. Alınan karara karşı DTCF Yönetim Kurulu, mahut hocaların görevlerine dönmeleri halinde üniversitede disiplinin bozulacağını düşünmüş olacak ki, önlem olarak bu hocaların verdikleri dersleri programdan kaldırmıştı.[114]

Meclis'te 5 Temmuz 1948 tarihinde Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Hakkında Kanun görüşülmeye başlanmıştı. Milli Eğitim Komisyonu'nca hazırlanan tasarıda DTCF'li hocaların üniversiteden ihraç edilmesi istenmişti. Kanun tasarısı için yapılan oylamada 259 üyeden sadece iki kişi, Afyon milletvekili Sadık Aldoğan[115] ile Çanakkale milletvekili Nurettin Üren red oyu vermişti.[116] Kanun hakkında konuşma yapanların çoğu lehte konuşmuştu. Ancak Aldoğan, komünistlikle suçlanma "tehlike"sine rağmen, cesaret örneği göstererek, çok açık bir şekilde üniversitelerde milliyetçiliğin aşılanmasının doğru olmadığını, Üniversitelerarası Kurul'un görevden alınmasına karşı çıktığı üç hocanın bu tasarı kapsamında üniversiteden ihraç edilmesinin doğru olmadığını ifade et-

---

112 *Akşam*, 11 Ocak 1948.

113 *TBMMTD*, dönem 8, toplantı 2, cilt 11, birleşim 54 (03.05.1948), s. 247.

114 Bu dersler: Sosyoloji, Halk Edebiyatı ve Folklor'dur. *TBMMTD*, dönem 8, toplantı 2, cilt 11, birleşim 54 (03.05.1948), s. 247-248.

115 Sadık Aldoğan CHP'den sonra siyasi hayatına Demokrat Parti, Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nde devam etmiştir. Sağcı ve milliyetçi bir siyasetçi olmasına karşılık Meclis'te *komünist* hocaları savunma basiretini göstermiştir.

116 *TBMMTD*, dönem 8, toplantı 2, cilt 12, birleşim 83 (6.07.1948), s. 855.

mişti. Aldoğan, kanun aleyhine konuşan tek kişi olarak göze çarpmıştı.[117]

Hocalarla ilgili takibat devam etmişti. Temmuz ayının ilk günlerinde Ankara Üniversitesi Kadroları Hakkında Kanun Meclis'e geldiğinde üç öğretim üyesinin ihraç edilmesi de eklenmişti. Neticede CHP ve DP'nin oylarıyla hocalara görevlerinden el çektirilmiştir.

Soğuk Savaş'ın hemen başında Türkiye'de komünizm suçlaması çok yaygındı. Siyasiler, yazarlar, gazeteciler ve bilim insanları birbirlerini komünist olmakla suçlamıştı. Suçlamalar, ünsiyet halini almıştı. Yukarıda değinildiği gibi Fevzi Çakmak gibi bir isim dahi bu suçlamaya maruz kalmıştı. 1940'lı yılların ortalarından itibaren cereyan eden hadiseler, birbiriyle bağlantılı ve girift haldeydi. Olaylar, sağdan da soldan da, hemen hemen aynı kişiler etrafında dönmüştü. Türkiye, çok partili hayata geçtikten sonra, nekahet evresinde de, sola müsaade edilmemişti. Sol, göreceli özgürlük ortamından yararlanamamıştı. Sistemin, farklı herhangi bir şeyi söyleyeni "komünist" veya "irticacı" ilan etmesi, Türkiye'de düşüncenin kısmen kısırlaşmasına neden olmuştu.

Demokrat Parti döneminde antikomünizm (1950-1960)

Demokrat Parti döneminde siyasi gelişmeler ve Türk dış politikası

DP dönemi anitkomünist faaliyetlere geçmeden önce iç ve dış politikada antikomünizmin mahiyetinin ne olduğu, komünizmin nasıl anlaşıldığı/karşılandığı ve buna karşı alınan önlemlerin ne olduğuna ilişkin saptamalara yer verilecektir. Bunun yanında, dünya ve Türkiye özelinde antikomünizm, dış politikadan bağışık olmadığı için, dış politikaya da sathi bir şekilde, antikomünizme içkin olarak değinilecektir. Örneğin Türkiye'nin NATO'ya girişinin veya Bağdat Paktı'nın kuruluş

117 *TBMMTD*, dönem 8, toplantı 2, cilt 12, birleşim 83 (06.07.1948), s. 806-808.

sürecinin ayrıntısına girmeden, çalışmanın sınırları içerisinde kalarak, antikomünist damar yakalanmaya çalışılacaktır. Aksi durumda, çalışma, mecrasından çıkar, başka yöne evrilir.

1946 yılında kurulan DP, 1950 seçimlerinde oyların çoğunu alarak iktidar olmuştu. CHP de muhalefete geçmişti. Yusuf Hikmet Bayur'un Millet Partisi ise bir sandalye ile de olsa Meclis'te temsil edilme imkânı elde etmişti. Bayar, Cumhurbaşkanı koltuğuna geçerken, Menderes de Başbakan koltuğuna geçmişti. O yıllar, DP açısından problemsiz bir şekilde geçmişti. DP, 1954 seçimlerinde de oyların çoğunu alarak iktidarını tahkim etmişti. İktidar cephesinde bunlar olurken muhalefet partilerinde hareketlilik söz konusuydu. Millet Partisi 1954 yılında kapatılmıştı. Bunun yerine Osman Bölükbaşı öncülüğünde Cumhuriyetçi Millet Partisi kurulmuştu. Yeni kurulan parti, 1954 seçimlerinde 5 milletvekili ile Meclis'e girmiştir. Kısa adı CMP olan parti, Türkiye Köylü Partisi ile birleşmiş ve yeni ismi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olmuştu. O dönemde Hikmet Kıvılcımlı da Vatan Partisi'ni kurmuştu, ancak 1957 yılında parti kapatılmıştı.

Lider endeksli hareket eden DP için, 6-7 Eylül Olayları'ndan sonra, işler zora girmişti. Parti içi muhalefet, eleştirilerinin dozajını arttırmıştı. Diğer tarafta eskisi gibi Batı'dan maddi yardımlar alınamadığı için ekonomik darlık baş göstermeye başlamıştı. Parti'nin kurucu kadrosunda yer alan ve yıllardır Dışişleri Bakanlığı koltuğunda oturan Fuat Köprülü, beklenmedik şekilde partisinden ayrılmıştı. Ancak, oğul Orhan Köprülü, DP İstanbul İl Başkanlığı koltuğunda oturmaya devam etmişti. Bu şartlar altında 1957 seçimlerine gidilmişti. Son seçimlerde CHP, Meclis'teki sandalye sayısını arttırırken DP büyüsünü kaybetmeye başlamıştı. DP'nin özellikle son iki yılı, ilk dönemlerini aratır hale gelmişti. DP'nin anlaşılmaz bir tutum içerisine girdiği süreçte İnönü, 1959 yılında çıktığı yurtiçi seyahatlerde engellemelerle karşılaşmıştı. Öyle ki Uşak'ta çıkan arbedede İnönü yaralanmıştı. Hakeza Kayseri'de treni engellenmişti. Mevcut sıkı tedbirle yetinmeyen DP, Nisan 1960'ta, tartışmalara neden olmuş Tahkikat Komisyonu kurmuştu. Öğrencilerin,

28-29 Nisan 1960 tarihinde komisyonu protesto etmeye yönelik düzenlemiş oldukları gösteriler sırasında Turan Emeksiz öldürülmüştü. Bu cinayetten sonra askerî darbe söylentileri iyice ayyuka çıkmasına rağmen Menderes bunlara kulak asmamıştı. Ancak, Türkiye'ye pahalıya mal olacak askerî darbe, 27 Mayıs 1960'ta gerçekleşmişti. Darbeden hemen sonra gözaltına alınıp tutuklanan Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan ve Menderes Eylül 1961'de idam edilmişlerdi.

Dönem itibariyle bu gelişmeler yaşanırken Türkiye, etrafındaki gelişmelere de bigâne kalmamıştı. Örneğin, 1950 yılında Kuzey Kore'nin, Güney Kore'ye saldırması üzerine BM'nin, üyelerine çağrıda bulunmasının ardından, Türkiye, ABD'den hemen sonra bu çağrıya karşılık vermişti. Bu durumda Türkiye'nin, aceleci davranması üzerine farklı yorumlar yapılmıştır. Yapılan yorumlardan en dikkat çekeni, DP'nin sonuca odaklı, NATO'ya üyelik beklentisidir. Yapılan çağrıya olumlu karşılık veren DP, Meclis'e danışma gereği bile duymadan, Bakanlar Kurulu kararıyla Kore'ye asker göndermişti. Menderes iktidarı için bu önemli bir eşiktir. Çünkü Batı Bloku'nun öncü kuvveti ve yeni dünyanın lideri ABD ile yakınlaşmak için kapıya gelen fırsatı geri tepmek olmazdı. Tabiri caizse, Batı'nın nakdi yardımlarından faydalanmak açısından önemli bir fizibilite çalışmasıydı. Haliyle Kore'ye gönderilen askerler, Türkiye'nin NATO'ya kabul edilişi sürecinde, referans mektubu mahiyetini taşımıştı. DP, CHP'nin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra temellerini attığı dış politikadan sapmamıştır. Dış politikanın seyri olduğu gibi korunmuştur. Zaten, partinin kuruluş aşamasında, İnönü-Bayar görüşmesinde de gündeme gelen dış politikada izlenecek tutuma dair, Bayar, İnönü'nün beklediği cevabı vermişti. 14 Mayıs 1950 seçimlerinden galip çıkan Menderes, NATO'ya üyelik sürecinin hızlandırılacağının teminatını vermişti. Kore Savaşı ile birlikte ABD'den Türkiye'ye sivil ve askerî ziyaretlerin sayısı artmıştı. Bu ziyaretlerde, Türkiye'nin stratejik boyutu ele alınmıştı. ABD, Sovyetler'le komşu olan Türkiye'yi uluslararası antikomünist cephenin güçlü ortağı yapmak istemişti. Böylelikle, İngiltere'nin itirazlarına rağmen, Türkiye,

ABD'nin desteğiyle 1952 yılında NATO üyesi olmuştu.[118] Türkiye'nin NATO'ya üye olmasından sonra, Sovyetler, 7 Kasım 1952'de Türkiye'ye nota vererek, üyelikten duyduğu rahatsızlığı dile getirmişti.[119] Albayrak'a göre, Sovyetler'in yönlendirmesi ile Bulgaristan da Türkiye'ye nota vermişti. Bulgar Hükümeti, verdiği notayla yetinmeyerek Bulgaristan'da yaşayan Türkleri göçe zorlamıştı.[120] Daha sonra Sovyetler, Stalin'in, 1953 yılında ölümünün ardından, Türkiye'ye verdiği notadan, Boğazlar'ın statüsünün değiştirilmesinden ve Kars ile Ardahan üzerindeki hak talebinden vazgeçtiğini belirtmişti.[121] Fakat Sov-

---

118 Savaş çıkar çıkmaz DP Hükümeti, nedendir bilinmez, Meclis'in görüşünü almadan Kore'ye asker göndermişti. CHP, buna itiraz etmemişti. Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, Bilgi Yayınevi, 1990, s. 95. Sait Aşgın, Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi ile ilgili olarak şunu söylemiştir: Türkiye'nin, Kore'ye asker gönderdiği tarihe kadar ikili ilişkilerde "somut", "hukuki" ve "bağlayıcı" herhangi bir unsuru yoktu. Ancak Türkiye Sovyet tehdidine karşı bunu elde etmek istemişti. Sait Aşgın, *Toplumsal Siyasal ve Uluslararası Boyutlarıyla Türkiye'nin Demokrat Parti'li Yılları*, Karaman, 2001, s. 133. DP dönemi, Türk-Amerikan ilişkilerini ele alan Namık Behramoğlu, DP'nin CHP'ye danışmadan Kore'ye asker göndermesini CHP ile DP arasındaki ilk "çatışma" olarak yorumlamıştır. Namık Behramoğlu, *Türkiye Amerikan İlişkileri (Demokrat Parti Dönemi)*, Yar Yayınları, İstanbul, 1974, s. 9. Ayşegül Sever'e göre, DP iktidarının ilk günlerinde Kore Savaşı'nın çıkması, yeni hükümete NATO'ya üye olması için fırsat doğurmuştu. Sever'in, Semih Günver, Zeki Kuneralp ve Mahmut Dikerdem ile yaptığı sözlü mülakatta, üç büyükelçi, Menderes'in Kore'ye asker göndermesindeki temel saikin, NATO'ya girmek olduğunu ifade etmişlerdir. Sever, *a.g.e.*, s. 64-65; Haluk Ülman'a göre, Türkiye'nin NATO'ya girmesinde Sovyet tehdidinin etkisi vardı. Haluk Ülman, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etmenler (1923-1968)", *AÜSBF Dergisi*, cilt XXIII, Ankara, 1968, s. 245-260; Cem Eroğul da Kore'ye asker göndermenin Türkiye'ye NATO'nun kapısını açtığını görüşünde olmuştur. Cem Eroğul, *a.g.e.*, s. 102-116.

119 Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 423.

120 Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 461; *Yeni İktidarın Çalışmaları: Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor*, yyty, s. 85-86.

121 Menderes ve Köprülü'nün İngiltere'de olduğu tarihte yapılan Bakanlar Kurulu toplantısına Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ başkanlık etmişti. Toplantıda, Moskova Büyükelçisi Faik Hozar'ın, 31 Mayıs 1953 tarihli şifreli telgrafı da görüşülmüştü. Telgrafta, "SSCB'nin 7 Haziran 1945 tarihinde istediği Kars ve Ardahan ile Boğazlar'ın statüsü talebinden vazgeçtiği" belirtilmişti. Serhan Yücel, *a.g.e.*, s. 101; Oral Sander, *Türkiye'nin Dış Politikası*, İmge Yayınevi, Ankara, 2006, s. 82. Ancak, ABD Başkanı Eisenhower, Sovyet dış politikasında herhangi bir değişimin olmadığını iddia etmişti. *Ulus*, 21 Mayıs 1953. Türk dış politikasında, herhangi bir değişim görülmemişti. En

yetler'den gelen bu açıklamaları Menderes şu şekilde değerlendirmişti: "Rusların hareketi ya Türkiye'yi NATO güçlerinden ayırma planının bir parçası ya da yeni birçok cepheli yumuşama politikasıdır."[122] DP, neşrettiği yayınlarda da liderlerinin dile getirdiği kaygıya, yani Sovyetler'in Türkiye üzerindeki tehdidinin devam ettiğine dair endişelere yer vermeye devam etmişti.[123] DP'nin dış politikasını değerlendiren Andre Fontaine'ye göre, DP'nin ileri gelenleri, Sovyetler'e karşı aşırı önyargı içerisindeydiler. Bilinçli bir şekilde sürdürdüğü Sovyet tehdidi dolayısıyla Atlantik Paktı'nın doğuya kadar uzanmasını talep ettiklerini ifade etmiştir.[124] İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iyice gerilen Türk-Sovyet ilişkileri, DP'nin antikomünist politikasında belirleyici olmuştur. Her ne kadar Stalin'in 1953'te ölümünden sonra, Sovyetler tarafından iyi niyet adımları olarak yorumlanabilecek hamleler yapılsa da bunlar arzu edilen etkiyi göstermemişti. DP'ye göre, Sovyetler'in söylemleri ile eylemleri birbiriyle çelişmekteydi. Bu bağlamda Sovyetler'in, 1956'da Macaristan'ı işgal etmesiyle, Türkiye'nin Sovyetler'e yönelik duyduğu endişe bir noktada buluşmuş ve Türk politikacılar kendilerince "haklı" çıkmıştı. DP döneminde dış politikada gerçekleştirilen hemen hemen her hamlenin, Sovyetler Birliği'ne ya da komünizme içkin baskın bir yönü olmuştur.

Türkiye'nin, 1951 yılında Ortadoğu Komutanlığı projesine katılmaya karar vermesi üzerine Türkiye Arap kamuoyunca protesto edilmişti. Sovyetler de benzer tepki göstermişti.[125] Ha-

---

büyük gerekçe de Sovyetler'e güvenilmemiş olması, Sovyetler'in bu hamlesinin farklı okunmuş olmasıydı. Bayar, Sovyet tehditleri ve Sovyetler'in saldırgan politikası karşısında yalnız kalmamak için NATO'ya girdiklerini ifade etmiştir. İsmet Bozdağ, *Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat, Celal Bayar*, İst., 1986, s. 96. Buna mukabil Cem Eroğul, DP iktidarının, Sovyetler'in yeni dış politika anlayışına tepkisinin, *göz kapamak* olduğunu belirtmiştir. Cem Eroğul, *a.g.e.*, s. 120.

122 *TBMMTD*, 1950-1954, dönem IX, 1.11.1953, sütun 4.

123 *Düşmanı Kore'de Karşıladık Kore'ye Niçin Asker Gönderdik?*, s. 8.

124 Andre Fontaine, *History of the Cold War From the Korean War to the Present*, Vintage Books, New York, 1970, s. 155.

125 Mahmut Dikerdem, *Ortadoğu'da Devrim Yılları*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 25.

luk Ülman'a göre, Türkiye, Arap-Ortadoğu coğrafyasında Sovyet tehlikesi olmamasına karşılık, Batı'nın Ortadoğu'daki çıkarlarına öncülük etmişti. Türkiye, NATO tarafından güvence altına alındığı halde, 1955 yılında Bağdat Paktı'nın kuruluşuna öncülük etmiştir. Richard P. Stebbins, Pakt'ın amacının, bölgenin güvenliğini sağlamak olduğunu ifade etmesine karşılık,[126] Ülman'a göre, Bağdat Paktı'nın güvenlik açısından hiçbir kazanımı yoktu.[127] Bağdat Paktı'nda Türkiye ile birlikte İran, Pakistan ve Irak da yer almıştı. Ancak 1958 yılında Irak'ta darbe olmuş ve Irak, Pakt'tan çekilince yeni isim CENTO olmuştur.

Demokrat Parti'nin ideolojisi ve komünizme dair düşüncesi

DP, 6 Ocak 1946 tarihinde Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından kurulmuştu.[128] Parti tüzüğünde, "İnsan hak ve hürriyetlerini, özellikle dernek kurmayı, Türk toplumunu, aile ve mülkiyete dayandırmayı, ekonomik bakımdan özel teşebbüsün desteklenmesini ve demokrasiyi"[129] esas almışlardı. DP, İkinci Dünya Savaşı sonrası koşullarda doğmuştu. DP'nin ideolojisinin şekillenmesinde yeni dünya konjonktürünün büyük paya sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Serbest Cumhuriyet Fırkası, 1929 dünya ekonomik krizinin doğurduğu sonuçlardan biriydi. Aynı şekilde DP de, hem ekonomik darboğazın hem de uluslararası sistemin yaşadığı krizin ürünü olmuştu. Ezcümle, DP yeni iç ve dış koşulların dayattığı zorunluluktan kaynaklı olarak kurul-

---

126 Richard P. Stebbins, *The United States in World Affairs 1958*, Harper&Brothers, New York, 1959, s. 225.

127 Haluk Ülman, a.g.m., s. 272.

128 Demokrat Parti'nin kuruluşu için bkz. Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, s. 42; Taner Timur, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 28-33. Fahir Giritlioğlu, DP'nin kuruluş tarihini 7 Aralık 1945 olarak vermiştir. Ancak diğer bütün kaynaklarda kuruluş tarihi yukarıda verildiği şekilde olmuştur. Fahir Giritlioğlu, *Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii*, cilt I, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965, s. 172.

129 Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, s. 44.

muştu. DP'nin üst kadroları, CHP'nin içinden çıkmış olmalarına rağmen CHP'nin sahip olduğu Kemalist/modernist damardan farklılaştığı noktalardan birisi, "muasır medeniyet"e yüklenilen anlam ve oraya nasıl varılacağına dair yöntem farklılığıdır. T. Demirel'e göre DP için, "muasır medeniyet"ten kasıt, özel teşebbüs ve kapitalizmdi. Böylelikle, "zenginlik", "refah" ve "adaleti" yükselttiği varsayımıyla piyasa toplumunun/kapitalizmin en uygun örneği olarak görülen ABD, DP'lilerin birçoğu için, ideal toplumun en temel özelliklerini bünyesinde taşımıştır.[130] T. Demirel, Türkiye'nin ABD ile yakınlaşmasında en önemli boyutlarından birisinin komünizmle mücadele olduğunu belirtmiştir.[131] Bu duruma gösterilen yakınlık o kadar içselleştirilmişti ki partinin isminin belirlenmesinde dahi Amerika'daki siyasal yapı ilham kaynağı olmuştu.[132] Türkiye'nin "küçük Amerika" olacağı temennileri sık sık terennüm edilmişti.[133] Tüm bunlara karşın, Taner Timur, DP'nin, bazı refleksler, işlediği konular ve halkla girdikleri diyaloglardan yola çıkarak, içinde "sol potansiyel" taşıdığını ifade etmiştir.[134] Timur'u bu düşünceye sevk eden saik, DP'nin dayandığı kuvvetin geniş ölçüde köylü olmasından kaynaklanmıştır.[135] Diğer önemli bir gösterge ise DP'nin programında işçi, çiftçi, tüccar, memur vd. sendika kurmayı vaat etmiş olmasıdır.[136] Son tahlilde DP'nin, bu vaadini yerine getirdiği söylenemez. Sadece "potansiyel" ve "varsayımdan" yola çıkarak DP'yi sol ile ilişkilendirebiliriz. Sonraki yıllarda bunlardan da bahsetmek mümkün olmayacaktır. DP, antikomünist bir parti hüviyetine sahip olmuştu.

---

130 Tanel Demirel, *Demokrat Parti*, s. 118.

131 Tanel Demirel, *Demokrat Parti*, s. 149-150.

132 Bayar, DP ismi seçilirken, "Amerika rol modeli oynamadı değil. Orada da, bir Cumhuriyetçi Parti, bir de Demokrat Parti yok muydu?" demiştir. Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye*, s. 215.

133 Bayar, "Biz memleketimizde Amerikalıların ilerleyişleri seyrini takip ederek çalışmaktayız. Öyle ümit ediyoruz ki, 30 sene sonra bu mübarek memleket 50 milyon nüfusu ile küçük bir Amerika olacaktır." *Cumhuriyet*, 21 Ekim 1957

134 Taner Timur, *a.g.e.*, s. 33.

135 Ahmet Yeşil, *a.g.e.*, s. 53.

136 *Demokrat Parti Tüzük ve Programı*, Ankara, 1946, s. 13.

İkinci Dünya Savaşı'na kadar Fransa, İsviçre, Almanya ve Sovyetler başta olmak üzere birçok ülke Türkiye'nin modernleşmesinde pay sahibi olmuştur. Ancak Soğuk Savaş döneminde ise, bilhassa askerî alanda, eğitimde[137] ve kalkınmada, ABD, Türk modernleşmesinde önemli rol model olmuştur. 1960'lı yılların başlarına kadar ABD ile bu kadar yakınlaşmak ve onu takip etmek Türk muhalefeti açısından da problem değildi. Parti tüzüğü, kurucuların, özellikle de Bayar ve Menderes'in iktisadi yönelimine uygun olarak hazırlanmıştı. İktidar oldukları takdirde, liberal siyaset güdeceklerinin ipuçlarını vermişlerdir. DP kurulduktan sonra, Menderes, CHP'ye kıyasla solda olduklarını iddia etmişse de DP sağcı bir partiydi. Ve kendinden sonraki sağ partilerin de istinatgâhı olmuştur. Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Demokratik Parti vd. onun mirasını devralmışlardı.

Tan baskınını anlatırken solcularla, Tevfik Rüştü Aras ve Z. Sertel ve DP'yi kuran isimlerin bir araya geldiğini ifade etmiştik.[138] Atatürk'ün vazgeçilmez Dışişleri Bakanı olan Aras, yeni süreçte CHP'de istenilmeyen adam konumundaydı. Haliyle Aras, sığınılacak liman arayışı içerisindeydi. Dörtlüler'in "ayrı-

---

137 DP iktidarı döneminde ortaöğretim sistemi ABD eğitim sistemi baz alınarak yeniden düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda ABD'den konunun uzmanları çağrılarak kendilerinden raporlar istenmiştir. Prof. Dr. John Rufi, Ellsword Tompkins, Lester Beals ve Roben J. Maaske raporlar hazırlamışlardır. Lester Beals, 1954 yılına kadar MEB'de danışman olarak çalışmıştır. Beals, rehberlik ve sosyal bilgiler derslerinin programlarını hazırlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan Başar, *Demokrat Parti Dönemi Eğitim Hareketleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1992, s. 99-113.

138 Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 59. Samet Ağaoğlu, Sertellerin, DP'nin kuruluş aşamasındaki rolleri ile ilgili şunları paylaşmıştır: "Sertellerin karı koca ayrı ayrı yayınlanan hatıralarında buna ait, hatta 'Demokrat Partiyi nasıl kurduk?' diyecek kadar iddiaları var. Bu iddialara hak verdirecek kuvvette belgeler hiçbir yerde, hiçbir kimsece yayınlamadı. Serteller o sıralarda Mareşal Çakmak, Tevfik Rüştü Aras gibi Atatürk'ün yakınları ile de temas halindeydiler. Bayar ve arkadaşları için de bu tabii idi." Samet Ağaoğlu, *Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru*, 1972, s. 87. Serteller ve Demokrat Parti kurucularının ilişkisi, *Görüşler* dergisinin kuruluş aşaması ve *Tan* gazetesi ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Uğur Mumcu, *a.g.e.*, s. 90-91. Toker, "Dörtlere" daha sonradan Refik Şefik İnce ile Tevfik Rüştü Aras'ın katıldığını ve Aras'ın bir süre burada çalışmalara iştirak ettiğini, ancak fikir ayrılıkları ortaya çıkınca da ayrıldığını ifade etmiştir. Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye*, s. 106.

lık" fikri daha rüşeym halindeyken, onları en fazla cesaretlendiren, Aras'ın kendisi olmuştur. Aras'ın, yeni partinin program hazırlıkları aşamasında "Sosyalizm ölçülerinde bir sosyal adalet düşüncesinde ısrar etmesi"den, Dörtlüler, rahatsızlık duymuş, buna tepki vermekten de yüksünmemişlerdi. Koraltan partinin kuruluş toplantılarının birinde, Aras'a bir hışımla, "Sizin akideniz bizden farklı. Sosyal demokrat bir parti kurmak istiyorsanız bizim aramızda ne işiniz var? Çıkın gidin, sizin komünist olduğunuzu söylüyorlar... Ama herhalde siz bizden değilsiniz, lütfen artık gelmeyiniz,"[139] sözleriyle tepki göstermiş, çalışmalara katılmasından duyulan rahatsızlığı dile getirmiştir. Benzer bir olay yaşayan Z. Sertel de anılarında, Menderes'in kendisine, vehimli bir şekilde, "komünist misin?" diye sorduğunu ve daha sonra mütemadiyen "komünist" diye "saldırması" neticesinde, "Bunlarla aynı kapta kaynayamayacağını" fark ettikten sonra da yolların ayrıldığını ve *Tan* gazetesinin de partinin yayın organı haline gelmesine müsaade etmediğini ifade etmiştir.[140] Bu ilişkiyi değerlendiren Uğur Mumcu, işi daha da ileriye götürerek, "Marksist Sabiha Sertel DP'nin sözcüsü olacaktı," gibi önemli bir iddiayı serdetmişti.[141] Aras ve Serteller, DP'nin kuruluş çalışmalarına kısmen, ihtiyaca binaen, katılmışlardı. İki taraf da kendi tasavvurlarını hayata geçirmek için bir araya gelmişti. DP'liler, kendileriyle fikir teatisi içerisine girmişlerdi. Solcularla DP arasındaki ilişki, iktidar partisinin dikkatinden

139 Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye*, s. 107-8; Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 60. Partinin kuruluş toplantısında partinin sağda mı yoksa solda mı olduğunu soran gazetecilere Bayar, "parti programı siyasi, iktisadi, içtimai sahaları ihtiva ettiğine göre Cumhuriyet Halk Partisi'ne nispetle bu sahaların hangisine sağda hangisinde solda olduğumuz kesin olarak tespit etmek zordur," demiştir. Nazmi Sevgen, *Celal Bayar Diyor ki, 1920-1950,* Tan, İstanbul, 1951, s. 102. Menderes ise, "bazı hallerde iki parmak soldayız bazı hallerde iki parmak sağda," demiştir. Bayar, bir yabancı gazetecinin kendisine yönelmesi üzerine, "sağ ve sol çok nispi bir ölçüdür. Eğer soldan maksat ammenin menfaatini azami derecede korumak, hiçbir sınıf ve zümreye imtiyaz vermemekse, partimiz tamamıyla soldur," demiştir. Şahingiray, *a.g.c.*, s. 42-50.

140 Zekeriya Sertel, *a.g.e.*, s. 261-265. Hüseyin Şeyhanlıoğlu, *Türk Siyasal Muhafazakârlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti,* Kadim Yayınları, Ankara, 2011, s. 119; Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 59-60.

141 Uğur Mumcu, *a.g.e.*, s. 91.

kaçmamış, DP kurucuları ile solcular adım adım takip edilmişti. Bu takip, raporlar halinde, gerekli mercilere sunulmuştu. Fikir uyuşmazlıkları ve iktidarın DP kurucularına "gözdağı" vermesi nedeniyle yollar erken ayrılmıştı. Sovyet tehdidinin, demoklesin kılıcı gibi Türkiye üzerinde sallandığı günlerde, sistem açısından "mimli" ve "cüzzamlı" olanlarla işbirliğine gitmek hayli zor olmuştu. Sol ile kısa süreli temas bile gözlerden kaçmamış ve tenkit konusu olmuştur. *Tan* baskını gerçekleşmeden, *Görüşler* dergisi ile alakalarının olmadığını ilan etmek zorunda kalmışlardı. Sanki hiç temasları olmamış gibi nedamet getirmişlerdi. CHP'nin içinden çıkan partinin düşünce dünyası, Kemalizm'in ilkeleri etrafında şekillenmişti. İktidarında bu ilkelere farklı yorumlar yüklenmişti. Ancak tamamen bir kopuş yaşandığı söylemi, zayıf bir iddiadır. Kuruluş sürecinden itibaren, içinden çıktığı parti, CHP tarafından tahakküm edilmiştir. Bu, yerine ve zamana göre değişkenlik göstermiştir. Örneğin kurulduğu ilk dönemlerde Soğuk Savaş'ın cüzzamlı ve bulaşıcı "komünist suçlaması"ndan kurtulamamıştır. Sertellerle teması nedeniyle cürüm işlemiş gibi muameleye maruz kalmıştı.

O dönemde DP ile ilgili ortaya atılan bir iddiaya göre, parti, Rus sermayesiyle kurulmuştu.[142] Metin Toker, "Moskovacılık suçlaması demokrasi tarihimizde ilk defa CHP militanları ve fanatikleri tarafından icat edildi. Bunların nazarında DP, Moskova'nın emrindeydi."[143] DP'liler de buna mukabelede bulunmuşlardır. Nitekim Şefik Hüsnü'nün parti kurmasına izin verildiği gerekçesiyle, asıl, CHP'nin, komünizmi koruma altına aldığını ileri sürmüşlerdir.[144] İktidarda olduğu yıllarda DP, CHP'nin çetin muhalefeti karşısında sıkışınca, CHP'yi, aynı şekilde, komünistlikle suçlamıştı. Siyaset, fasit daire içerisinde akim kalmıştı. DP'nin komünizmle mesafesini görebilmek için 1949'daki kongresine bakmak yeterlidir. Zira DP, 20 Haziran 1949 tarihli İkinci Büyük Kongresi'nde laiklikten ödün vermemek kaydıyla "Din hürriyeti ve komünizm tehlikesi" üzerinde

---

142 Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye*, s. 152. Taner Timur, *a.g.e.*, s. 33.

143 Taner Timur, *a.g.e.*, 35.

144 Taner Timur, *a.g.e.*, s. 35.

durulmuştu:[145] "Memlekette maddi nizam ve manevi huzur ve asayişin muhafazasında büyük bir amil Partimizin iç siyasette aşırı sağ ve sol cereyanlara şiddetle karşı koymak"[146] şeklinde konumunu ortaya koymuştu. Komünizm tehlikesinin önlenmesi derpiş edilmişti. Ancak, komünizmin, "bir baskı unsuru" olmayacağı da bilhassa beyan edilmişti.[147] Bu sözler zikredildiğinde DP, henüz iktidar değildi. Onun için, muhalefettekilerin özgürlük söylemlerine temkinli yaklaşmak iktiza ediyor. Muhalefette iken söylenenlerin ve verilen vaatlerin, iktidara gelindiğinde ne kadarının yerine getirildiğinin cevabı önemlidir. DP'nin ilk yıllarda komünizme karşı yumuşak üslup kullandığı sarihtir. DP, henüz, farklı düşünce ve fikriyatı, müesses nizamı tehdit eden bir unsur olarak görmeye başlamamıştır. Sonraki yıllarda uydurulmuş suç delillerine başvurmuş, komünizmi baskı aracı olarak kullanmıştır.

DP'nin iktidar olduğu yıllarda basın, üniversite ve CHP, DP'ye karşı muhalefetini arttırdıkça buna verilen tepki de sertleşmeye başlamıştı. Bunun tezahürü olarak Menderes, Meclis'te CHP'yi "Komünistlikle, vatanı dışarıya jurnallemekle ve milli menfaatleri kundaklamakla" suçlamıştı.[148] Ancak daha ön-

---

145 Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, s. 62. Demokrat Parti, "komünizm" konusunda gösterdiği hassasiyetin tıpkısını "irtica" ve "ırkçılık" konusunda da göstermiştir. DP, ezanın Arapça okunmasını sağlamış, din derslerindeki usulü değiştirmiş, İmam Hatiplerin sayısını arttırmış ve dinî yayın ve faaliyetlerde hissedilir bir artış görülmüştü. Ancak uç talepler gelmeye başladığında DP laiklikten ödün vermeyeceğini göstermiştir. Örneğin Konya il kongresinde bazı delegelerin fes, çarşaf ve Arapça harflere yeniden dönüş talebi kesin bir dille reddedilmiştir. *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1951. Çarşafın yasaklanması teklifi DP'li üç kadın vekil, Aliye Temuçin, Edibe Sayar, Nazlı Tılabar. *Halkçı*, 13 Mart 1956. Menderes için rejimi tehdit eden üç ana unsur, "siyasi irtica, milliyetçi irtica ve komünizm"dir. *Cumhuriyet Ansiklopedisi*, 1941-1960, cilt 2, haz. Hasan Ersel, Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, Mete Tunçay, Yapı Kredi, İstanbul, 2005, s. 236; 1946 yılında Yaşar Çimen'in İtalyan faşistlerinin fikirlerini örnek alarak kurduğu Yalnız Vatan İçin Partisi 1952 yılında kapatılmıştır. Kemal Karpat, *TDT*, s. 338.

146 *Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresinde Alınan Kararlar*, ty, s. 9. Bayar, Kongre'de yaptığı konuşmada, birçok konuya değinmiş ve özetle, "aşırı sağ ve sola" geçit vermeyeceklerini belirtmişti. *A.g.e.*, s. 27.

147 Serhan Yücel, *a.g.e.*, s. 71; Cem Eroğul, *a.g.e.*, s. 76.

148 Cem Eroğul, *a.g.e.*, s. 185.

ce Menderes, partisinin Gaziantep kongresinde, "Bizde komünist parti kurulamaz. Çünkü topun ağzındayız. Çünkü şimalden gelen ve en sükûnetli zamanlarda dahi o an tehlikeyi pek çok defa yaşamışızdır," demişti.[149]

DP'nin kurucuları, parti rüşeym halindeyken, iktidara karşı, muhaliflerle diyalog içerisinde olmuşlardı. Bu şekilde meşruiyet sağlamayı, toplumda kimi endişeleri bertaraf etmeyi tahayyül etmişlerdi. Bu pragmatizm, bir süre devam etmiştir. Bu meyanda, her ne kadar o dönem, sosyalistliği tartışmalı da olsa, Mehmet Ali Aybar'ı saflarında görmek istemişlerdi. Aybar, 1946 seçimleri sırasında bağımsız aday olarak Bursa'dan seçimlere iştirak etmişse de Meclis'e girememişti. Aynı zamanda Nâzım Hikmet'in avukatı Mehmet Ali Sebük de DP'den aday olmuştu. İktidara geçtiklerinde sola dair yaklaşımları, temelden değişmişti. DP, Batı Bloku'nda yer almanın gerekli tüm şartlarını yerine getirmiş, içeride komünist olduğunu düşündükleri aydınları gözetim altında tutmuşlardı. Belirli aralıklarla komünist tevkifat yapılmıştı. Dış politikada ise uluslararası antikomünizmin müttefiki, hatta güçlü ortağı olmuşlardı. Diğer tarafta hem DP hem de CHP toplumsal muhalefeti susturmak için antikomünizm ve laikliği kullanmışlardır. Laikliği, dinsel muhalefete, antikomünizmi ise daha sol liberal muhalefete karşı tedavüle sokmuşlardı.

DP, kendisine destek veren yapılar arasında dengeyi korumaya çalışmıştır. Bu anlamda parti içerisinde bir klik, dindarların gönlünü hoş tutarken, diğer bir klik de "irticai faaliyette" bulunanlara göz açtırmamıştır. Bir tarafta Basın Kanunu üzerindeki tahdit edici hükümler ilga edilirken, diğer tarafta solu bastırma adına, tek parti döneminden kalma anlayış hüküm sürmüş, muhalif fikriyata müsaade edilmemişti. Bunun için de "komünizm" araçsallaştırılmıştı.[150] Basın da DP'nin dümen suyuna gitmiş, medyada mütemadiyen "kızıl sürüler", "kızıl ajanlar" ve "vatan haini" gibi propagandist sözcükler kullanılmıştı.[151] İz-

149 *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 3, Şubat 1953.

150 Tanel Demirel, *Demokrat Parti*, s. 140.

151 Cem Eroğul, *a.g.e.*, s. 106.

mir Fuarı'nda Çekoslovakya standı komünizm propagandası gerekçesiyle kapatılmıştı.[152] *Cumhuriyet* gazetesi, "Çekoslovakya'da toprak, toprağı sürenindir! levhası, komünist propagandasından başka ne ifade eder?"[153] şeklinde yaptığı haber ile hükümetin icraatını haklı bulmuştu. Hakeza Falih Rıfkı Atay'ın *Yeni Rusya* isimli eseri komünizm propagandası içerdiği gerekçesiyle toplatılmıştı.[154]

New York Times'tan Mr. Sulzberger, Türk aydın çevrelerinde 5.000 kadar komünistin olduğunu iddia etmişti. İngiliz belgelerine göre bu, "Kesinlikle bir abartıydı; fakat Ankara ve İstanbul üniversitelerinde sempatizan unsurları için muhtemelen doğru"[155] olduğu yorumu yapılmıştır.

---

152 *Akşam*, 24 Ağustos 1951.

153 Mümtaz Faik, "Fuarda Komünist Propaganda Yapan Yabancı Pavyonlar", *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1950.

154 Falih Rıfkı Atay, bir yazısında Bakan Tevfik İleri'nin Nâzım Hikmet'e olan hayranlığını ifade eden mektupların ortalıkta dolaştığını yazmıştı. Bir basın toplantısında gazetecilerin, bunu Tevfik İleri'ye sorması üzerine, İleri, Atay'ın *Yeni Rusya* isimli eserinden bahsetmişti. *Ulus*, 26 Ekim 1950. Falih Rıfkı, cevaben, *Yeni Rusya* isimli kitabının, Rusya'ya dair röportajlara dayandığını, komünizm propagandası içermediğini ve kendisinin de Türk milliyetçisi olduğunu ifade etmiştir. *Ulus*, 25 Ekim 1951. *Ulus* gazetesi, İleri'nin, Nâzım'a gönderilmiş mektubunu yayınlayınca, Bakan, Atay'a ait kitabın toplatılması için talimat vermişti. *Akşam*, 28 Ekim 1951. Komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle sadece Türkçe gazete ve dergiler ile Türk yazarların kitapları yasaklanmamıştı. Daha önce, 1950 yılında, DP Hükümeti, Bakanlar kurulu kararıyla tehlikeli olduğuna inandığı gazete, dergi ve kitapların yurda girişini yasaklanmıştı. Arnavut Komünist Partisi'nin farklı dillerde bastırdığı *1 Maj* isimli broşür Bakanlar Kurulu'nca yasaklanmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01.02 fon no. 123.70.3. Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri tarafından hazırlanan *Leçons Fonde Mentales* ve *Fundamental Lessons* isimli raporlar yasaklanmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01.02, fon no. 123.71.19. Paris'te yayınlanan Yugoslav Komünist Partisi tarafından yayınlanan *Pour La defence de la Peix* isimli bültenin yurda sokulması yasaklanmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01.02, yer no. 123.70.5. 1951'de Çin'de basılan *Peoples China* isimli derginin yurda sokulması men edilmişti. *BCA* yer no. 030.18.01. 02, fon no. 125.19.4. Daha sonra da "Komünist Çin Hükümeti tarafından yayımlanan bil'umum matbuatların yurda sokulması ve dağıtılması" yasaklanmıştı. *BCA* fon no. 030.18.01, yer no. 128.29.14. Bakanlar Kurulu kararıyla, 1952 yılında Sovyetler'de basılan ve Nâzım Hikmet'e ait olduğunu tahmin ettiğimiz, *Hapiste ve Hürriyet İçinde Bir Türk Komünistinin Notları* adlı kitabın yurda sokulması ve dağıtımının yapılması yasaklanmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01, fon no. 130.70.14.

155 *FO* 404/291 January 1951-December 1951.

DP, uluslararası antikomünist organizasyonlara katılmaktan geri durmamıştı.[156] Bu organizasyonlar genellikle Ortadoğu ve Asya ülkeleri arasında yapılmıştır. Toplantılara, çoğu zaman, Bakanlar Kurulu kararıyla, milletvekili düzeyinde katılım gerçekleşmiştir. Katılanlar içerisinde Nazlı Tılabar'ın ismi ön plana çıkmıştır. Katılımcıların ücretleri bütçeden karşılanmıştı. Uluslararası antikomünist platformda görünmek önemli bir kazanımdı kendilerince. Alıcısı fazla olmasından dolayı DP, iç ve dış politikada hemen hemen sıkıştığı her konuda, Sovyet tehdidini ve komünizm tehlikesini öne sürmüştür. Tabiri caizse neredeyse tüm kötülükler bir avuç komüniste mal edilmiştir. T. Demirel, DP'nin sol ve komünizm karşıtlığının, onun otoriter yapısını ortaya çıkaran "turnusol" kâğıdı vasfını gördüğünü ifade etmişti. DP'nin, yekvücut ve uyumlu bir toplum projesine muhalefet edenleri "komünist" belleyip, onlarla mücadeleye giriştiği muhakkaktır.[157] Demirel'in düşüncesi doğru olmakla birlikte hakikatin tamamını açıklamaya yetmemektedir. Bilerek veya bilmeyerek eksik bıraktığı nokta, DP'nin abartısının dışında kalan, gerçekliğe tekabül eden, Misak-ı Milli sınırları dışında komünizm lehine gelişen hadiselerden DP'nin farkındalığıdır.

---

156 1955'te Formoza'da düzenlenen "Asya Devletleri Anti Komünist Konferansı"na milletvekilleri Nazlı Tılabar ile Nurettin Fuat Alpkartal katılmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01.02, fon no. 139.51.17 1956 yılında Bağdat'ta Lübnan, Ürdün, Irak, İran ve Ürdün arasında komünizmle mücadele konusunda yapılacak toplantıya Milli Emniyet Hizmetleri Reisi Korgeneral Behçet Türkmen ile Komünizmle Mücadele Müdürü Mustafa Gürgün'ün katılması kararlaştırılmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01.02, yer no. 141.113.20. 1957'de Saigon'da toplanan "Asya Devletleri Anti Komünist Konferansı"na Türkiye adına Nazlı Tılabar ile *Vatan* gazetesi yazarı Ahmet Emin'in katılması uygun görülmüştü. *BCA* yer no. 030.18.01, fon no. 145.120.11. Asya Devletleri Antikomünist Birliği'nin 1958'de Bangkok'ta yapılan toplantıda Nazlı Tılabar'ın tek başına temsil etmesi istenmişti. *BCA* yer no. 030.18.01, fon no. 148.21.11. Bir yıl sonra Seul'de yapılan antikomünist toplantıya yine Tılabar katılmıştı. *BCA* yer no. 030.18.01, fon no. 152.33.8. 27 Mayıs askerî darbesinden sonraki toplantılara Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasi Tarih hocası Ahmet Şükrü Esmer katılmıştır. Taypey, Manila ve Seul'deki antikomünist toplantılara Esmer iştirak etmiştir. *BCA* yer no. 030.18.01.02, fon no. 157.25.12; *BCA* yer no. 030.18.01, fon no. 159.15.18; *BCA* yer no. 030.18.01, yer no. 164.17.3.

157 Tanel Demirel, *Demokrat Parti*, s. 170.

Nâzım Hikmet'in "hainliği" ve af kampanyası

1950'nin ilk aylarında Meclis'te Af Kanunu görüşülmeye başlanmıştı. Kamuoyu da bu görüşmelere ilgi göstermişti.[158] Bu ortamı fırsat bilen İstanbul Üniversitesi Hukuk, İktisat, Tıp ve Edebiyat Fakültesi öğrencileri, Nâzım Hikmet'in affedilmesi için imza kampanyası düzenlemişti.[159] Ankara'da bir kısım avukat, Nâzım Hikmet'in affı için Cumhurbaşkanı İnönü ve Başbakan Şemsettin Günaltay'a birer dilekçe[160] vermişti. Dilekçede, Cumhurbaşkanı İnönü'den Anayasa'nın kendisine tanımış olduğu yetkiyi kullanarak Nâzım'ın affedilmesini dilemişlerdi. Bundan iki gün sonra, af kampanyasına birçok aydın imza vermişti.[161] Aynı şekilde, Yüksek Tahsil Gençlik Derneği Cumhurbaşkanı, TBMM Meclis Başkanı ve Bursa Cumhuriyet Savcısına dilekçe ile başvuruda bulunmuşlardı.[162] Avukat Mehmet Ali Sebük, Nazım'ın affedilmesi için bir dizi resmî görüşmede bulunmuştu. Son olarak, yabancı öğrenciler de Nazım'ın ivedilikle affedilmesi için Hükümet yetkililerine telgraf çekmiş-

---

158 *Cumhuriyet*, 4 Mart 1950; *Cumhuriyet*, 21 Mart 1950.

159 *Akşam*, 8 Nisan 1950.

160 Dilekçe: "Şair Nâzım Hikmet'in 8 Nisan 1950 tarihinde açlık grevi yapmaya karar verdiğini büyük bir üzüntü ile gazetelerde okuduk. Sanat şöhreti memleket sınırlarını aşan ve 12 yıldan beri Bursa cezaevinde yatan bu değerli sanatkarın bir hatayı adliyeye kurban olduğu ve halen şifa bulmaz bir hastalıkla malul bulunduğu şayidir. Anayasa'nın zatı devletlerine tanıdığı yetkiye istinaden mumaileyhin cezasını bağışlamanızı derin saygılarımızla arz ederiz." *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1950; *Akşam*, 5 Nisan 1950.

161 Vâlâ Nureddin, Yahya Kemal'den de imza istediğini, ancak "Nâzım Hikmet'in affolunmasını istemediğinden değil, sadece utanç verici bir takip edilme korkusuna kapıldığı için" imza vermediğini ifade etmiştir. Rady Fish, *Nazım'ın Çilesi*, çev. Güneş Bozkaya-Kolontay, Ararat Yayınları, İstanbul, 1975, s. 75. Af Kanunu'nun Meclis'te takılması ve Nâzım Hikmet'in ilk etapta af kapsamı dışında kalması nedeniyle Nâzım Hikmet açlık grevi kararını öğrenen aydınlar Cumhurbaşkanına verdikleri dilekçede Nazım'ın affedilmesini talep etmişlerdir. Dilekçe metni için bkz. *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1950. İmza veren bütün isimler için bkz. *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 23, 15 Temmuz 1951. Adı geçen aydınları, Türk Milliyetçileri Derneği, "Rusya'ya kaçan komünist Nâzım Hikmet'in hususi affı için çalışanları, ona vatansever şair diyenleri ve lehine neşriyat yapanları tel'in toplantısı" düzenlemişlerdi. *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2; sayı 24, 15 Ağustos 1951.

162 Dilekçeler için bkz. *Akşam*, 9 Nisan 1950.

lerdi.[163] Bu çabalara karşın, milliyetçi dernekler, Türk Gençlik Teşkilatı ile Türk Kültür Ocağı Cumhurbaşkanı İnönü ve Başbakan Günaltay'a gönderdikleri mektupta, tersi talepte bulunmuşlardı.[164] Ancak, seçim sathı mailine girildiği için, af konusu, bir anda gündem dışı kalmıştı.

1950 seçimlerinden önce tartışılan genel af konusunu DP, iktidara gelir gelmez gündemine almış[165] ve af kanun tasarısı 5 Haziran'da son şeklini almıştı. Tasarıda, "komünistlik, casusluk, adabı umumiye aleyhinde işlenen suçlar ile Devlet mallarına karşı işlenen suçlar" yer almamıştır.[166] Ancak Nâzım Hikmet, "komünistlik suçu"ndan değil de, "orduyu isyana teşvik ve kargaşalık suçu"ndan ceza aldığı için Af Kanunu kapsamına girebilmişti.[167] Affın, Nâzım Hikmet'in şahsı için çıkarıldığı yorumlarına karşı Sadri Maksudi Arsal, Meclis'te "Biz bu kanunu merhamete layık mahkûm zümreler için çıkarıyoruz, fert için değil!"[168] ifadesinde bulunmuştu. Meclis'te Nâzım Hikmet konusu hararetli şekilde tartışılmış, DP'lilerden bazı isimler Nâzım'ın affına karşı çıkarken,[169] bazıları da affı savunmuşlardı. Ulaştırma Bakanı Tevfik İleri, karşı çıkanlardan biri olmuş,

---

163 Prag'da okuyan yabancı öğrenciler, Nâzım Hikmet'in bırakılması için protesto telgrafı çekmişlerdi. Telgraf için bkz. fon no. 030.01.00.00, yer no. 5.24.8.1. Paris'ten 15.05.1950 tarihinde gelen başka bir telgrafta Nâzım'ın derhal bırakılmasını istemişlerdi. *BCA* fon no. 030.01, yer no. 5.24.8.

164 Ayrıntılı bilgi için bkz. *Komünizme Karşı Mücadele*, 15 Temmuz 1951.

165 *Akşam*, 19 Mayıs 1950; *Akşam*, 22 Mayıs 1950; *Akşam*, 25 Mayıs 1950; *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1950.

166 *Cumhuriyet*, 4 Haziran 1950; *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1950; *Ulus*, 7 Haziran 1950.

167 *Akşam*, 6 Haziran 1950; *Akşam*, 14 Temmuz 1950.

168 Cahide Sınmaz Sönmez, "Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: 'Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun'", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, cilt 10, sayı 20, 2012, s. 115. Z. Sertel, CHP'nin Nâzım'ı affetmeye cesaret edemediğini, yeni hükümetin de "belli suçlardan yatanlar bu aftan yararlanacaklardı. Hükümet sırf Nazım İçin özel bir af çıkarmaya cesaret edememişti," diye yorumda bulunmuştur. Z. Sertel, *a.g.e.*, s. 181-182.

169 Karşı çıkanlardan birisi Remzi Oğuz Arık olmuştur: Bkz. *TBMMTD*, dönem 9, cilt 1, B. 23, s. 694, 696. Savunanlar arasında DP'li Müfid Erkuyumcu'ya göre, "Nâzım Hikmet'in suçu durumu komünistliğe temas etmemektedir." *TBMMTD*, dönem 9, cilt 1, B. 23, s. 694. Meclis'te, af konuşulurken CHP'li vekiller çok da oralı olmamışlardır.

"Nâzım Hikmet'in komünistliğinden şüphe etmek gaflet olur," açıklamasında bulunmuştu.[170] Daha sonraki günlerde, *Ulus* gazetesi, İleri'nin, Nâzım Hikmet'e hayranlığını içeren mektuplarını yayınlamıştı.[171] DP Meclis grubu kendi arasında ikiye ayrılmış ve hararetli tartışmalar meydana gelmişti. Nâzım'ın affı, DP'nin özgürlükçü yapısından mı kaynaklanmıştı, yoksa cezaevinde olduğu müddetçe iç ve dış politikada kendisini rahatsız edeceği için bundan temelden kurtulmak istediğinden mi gelmişti çok net değil. Meclis'te, af konuşulurken CHP'li vekiller çok da oralı olmamışlardı. Nâzım'ın affedilmesini sadece solcular değil aynı zamanda antikomünist düşünceye sahip aydınlar da istemişti. Nâzım Hikmet'in affedilmesini isteyenler olduğu gibi, onun "af" kapsamı dışında kalmasını isteyenler de azımsanmayacak derecedeydi. Seçimden bir gün sonra meydana gelen Çiçek Palas hadisesi bunun göstergesi olmuştur.

Çiçek Palas hadisesi

Nâzım Hikmet'e destek amaçlı imza kampanyaları düzenlendiği ve gerekli yerlere dilekçe verildiği yukarıda belirtilmişti. Diğer tarafta, antikomünist cenahta yavaş yavaş tepki sesleri yükselmeye başlamıştı. İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği, 14 Mayıs seçimlerinden bir gün sonra, yetkililerden mü-

170 *TBMMTD*, dönem 9, cilt 1, B. 23, s. 695.

171 *Ulus* gazetesi, 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra muhalefete geçmiş ve her fırsatta DP'yi eleştirmişti. Tevfik İleri'nin İsmet İnönü'yü açık bir şekilde eleştirmesiyle de zaten Nâzım Hikmet'e aşırı mesafeli olan gazeteyi çileden çıkarmıştı. *Ulus*, günler öncesinden İleri'den Nazım'a yazılmış mektuplardan bahsetmiş ve fakat yayınlamamıştı. Ta ki Milli Eğitim Bakanı Nâzım Hikmet hayranı olduğunu ima edene dek. İleri'den Nâzım Hikmet'e "Yüksek Mühendis Mektebi 4. sınıftan Celal oğlu Tevfik imzasıyla şöyle bir mektup yazılmıştı: Nâzım Hikmet'i kafasını kalbinden ve kafasını şehvetinden çok daha ziyade sevdiği için severim. Nâzım Hikmeti köylüyü şehirliden, ameleyi patrondan daha çok sevdiği için severim. Nâzım Hikmet Bolşevikmiş! Bu, beni alakadar etmez. Nâzım Hikmet eğer sadece köylünün ve amelenin taraftarı olduğu için Bolşevikse her iyi ve doğru düşünen Bolşeviktir." *Ulus*, 27 Ekim 1951. Ayrıca bkz. *Ulus*, 29 Ekim 1951. O dönemde Tevfik Bey'in (İleri) MTTB ile irtibatı vardı. Mektubun yazılış tarihi, MTTB'de antikomünist damarın belirgin bir şekilde ortaya çıktığı döneme denk gelmiştir.

saade almak suretiyle Çiçek Palas'ta, Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım'ın da katıldığı[172] bir toplantı düzenlemişti. Salonun dış kapısına "Nâzım Hikmet Toplantısı" diye afiş asılmıştı. Toplantıda Nâzım Hikmet'in durumu konuşulmuş ve onun şiirleri seslendirilmişti. Toplantı devam ederken MTTB'den üç kişi salona girmiş ve toplantının sonlandırılmasını istemişlerdi. Tartışma bir anda alevlenmişti. Milliyetçilerin, "kahrolsun komünistler, komünistleri kahredeceğiz" sloganlarına[173] karşılık, *Milliyet* ve *Komünizme Karşı Mücadele* gazetesi, salonda bulunanların, "yaşasın komünizm"[174] diye karşılık verdiklerini yazmıştır. Ertesi gün ise *Milliyet*, böyle slogan atılmadığını neşretmişti. Diğer olayların aksine, polis bu sefer tedbirini almış ve hemen müdahale etmişti. Buna rağmen salonun önündeki kalabalık gittikçe artmıştı. Durumu bizzat yerinde görmek ve yönetmek maksadıyla Vali Fahrettin Kerim Gökay da olay yerine gelmişti. Öğrenciler olay yerinden dağılmadan önce, ertesi gün, öğrenci derneklerinin,[175] Beyazıt'ta komünizmi tel'in toplantısı düzenlemesine karar vermişlerdi.[176] Bunun için İstanbul valiliğine müracaatta bulunulmuştu. Ancak valilik bu müracaatı uygun bir üslup ile reddetmişti.[177] Fakat milliyetçi teşekküller, miting taleplerinden vazgeçmemişlerdi. Onun için müracaatlarını yenilemişlerdi. İkincisinin de reddedilmesi üzerine

---

172 *Ulus*, 16 Mayıs 1950.

173 *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1950.

174 *Milliyet*, 16 Mayıs 1950; *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950. Ancak Emniyet birimlerince yapılan tahkikat sonucunda "yaşasın komünizm" diye bağırılmadığı anlaşılmıştır. *Milliyet*, 17 Mayıs 1950. Zaten, Devletçe her *menfi* hareketin komünist eylem olarak yorumlandığı, görüldüğü süreçte ve 141 ile 142. maddelerin Ceza Kanunu'nda kapı gibi durduğu Soğuk Savaş ortamında ve de milliyetçilerin ve polislerin hazır bulunduğu bir ortamda "yaşasın komünizm" diye slogan atıldığı iddiası zayıf kalmıştır.

175 Üniversite Talebe Birliği, Milli Türk Talebe Birliği ve Türk Kültür Ocağı.

176 *Akşam*, 16 Mayıs 1950. Toplantının amacı, "son zamanlarda şehrimizde yapılan yabancı zararlı ideoloji propagandalarını tel'in etmek" diye belirtmişlerdi. *Milliyet*, 19 Mayıs 1950.

177 "Valilik gerekçesini şu şekilde açıklamıştı: "Gençliğin bu müracaatı günün siyasi nezaketi karşısında tarafımızdan dikkatle incelenmiş, tehirinin memleket menfaatleri bakımından uygun olacağı mülahazasiyle toplantı ve mitinge müsaade verilmemiş olduğu tebliğ olunur." *Milliyet*, 19 Mayıs 1950.

Türk Kültür Ocağı Başkanı sıfatıyla Bekir Berk valiye hitaben bir mektup yayınlamıştı.[178]

Mesele artık basit bir salon toplantısını tel'in etmekten çıkmıştı. Milliyetçi öğrencilerin amacı, geniş kitlelerin olacağı bir miting düzenleyip kendilerini göstermek olmuştu. Öğrenciler, gerekli mercilerden izin koparamamışlardı. Valiye hitaben yazılan mektupta belirtildiği gibi komünistlere toplantı izni verilmesini hazmedememişlerdi; "Onlar yaptı. Biz de yapacağız" modunda olmuşlardı. DP, iktidarının ilk günlerinde, bir yandan kabineyi şekillendirirken, diğer yandan da Hükümet programını hazırlıyordu. Böyle bir durumda yurt sathında taşkınlık olmasını istememişti. Bu arada Devleti temsil eden antikomünist akıl ile antikomünist öğrenci/gençlik hareketleri birbirlerine karşı tebliğler ve mektuplar yayınlamak suretiyle münakaşaya girmişlerdi. Nâzım'ın affına karşı çıkanların bir kısmı, komünist dünyaya karşı yenilmişlik ve zayıflık göstermemeleri gerektiğini belirtmişti.

Antikomünist pencereden Nâzım Hikmet portresi

Antikomünizm, Soğuk Savaş yıllarında en velut konuların başında gelmiştir. Bu yüzden de propaganda malzemesi açısından hiç sıkıntı çekilmemişti. Hemen hemen her mesele, antikomünizme dönüşebilmişti. Adeta bütün yollar oraya çıkmıştı. Solcu aydınlar büyük bedeller ödemişlerdi. Bunlar arasında,

---

178 "Muhterem Kerim Gökay, Nâzım Hikmet adını silah yaparak komünizm lehinde tezahürat yapan küstahlara haddini bildirmekle beraber Türk gençliğinin hakiki temsilcileri olan İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, Türk Gençlik Teşkilatı, Milli Türk Talebe Birliği, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Türk Kültür Çalışmaları Derneği ve Türk Kültür Ocağının komünizmi tel'in için tertiplediği toplantı ve mitinge günün siyasi nezaketini bahane ederek İller idaresi kanununun 2. maddesine dayanarak mani oldunuz. Müsaade etmediniz. Bu vaziyet karşısında aşağıdaki sualimizi nasıl cevaplandıracağınızı bilmek isterdik. Komünizm taraftarlarının tertip ettiği toplantıya müsaade etmeniz memleket menfaatlerine aykırı olmuyor da, Milliyetçi gençliğin yapmak istediği komünizmi tel'in toplantısı memleket menfaatlerine aykırı oluyor? Acaba onların toplantı yaptığı zaman vaziyet daha mı normaldi? Hemen ilave edelim ki solcuların toplantı yaptığı zaman iktidar iki parti arasında sallanıyordu. Bugün ise hükümet kurulmuştur." *Milliyet*, 25 Mayıs 1950.

şüphesiz, en çok bedel ödeyenlerden biri de Nâzım Hikmet olmuştur. Nâzım Hikmet'in üretken olması, düzene eklemlenmeyi reddetmesi, kimi zaman saldırgan olması ve son olarak da Sovyetler'e sığınması nedeniyle mütemadiyen dikkat çekmişti. Örneğin Nâzım Hikmet'in 1929 yılında başlattığı "Putları Yıkıyoruz" kampanyası hem o dönemde hem de sonrasında büyük eleştirilere neden olmuştu.

Bu eleştiriler, Nâzım Hikmet'i hedef alan risalelerde, gazete ve dergi köşelerinde dile getirilmişti. Bu risalelerin ilki, Nihal Atsız tarafından "Komünist Don Kişotu Proleter-Burjuva Nâzım Hikmetof Yoldaşa" ismiyle 1935 yılında kaleme alınmıştı. Bir başka isim, Muhittin Nalbantoğlu da "Putları Yıkıyoruz" tartışmasına katılmış ve Nâzım Hikmet'in çelişkilerine işaret etmişti. Nalbantoğlu, Nâzım Hikmet'in Mehmet Akif'i ve İstiklal Marşı'nı tenkit eden şiirini "tezat"lık[179] olarak görmüştür. Bu tartışmanın içinde olan başka bir antikomünist isim, Rıza Çavdarlı, Nâzım Hikmet ile ilgili yazdığı küçük ebatlı eserinde, af kampanyası sırasında Nâzım Hikmet'in, sağlık durumunun kötüleşmesini kasıtlı ve Türk aydınının ilgisini çekmeye dönük bir kurgu olarak nitelemiştir.[180] Nâzım Hikmet, Türkiye solu açısından ne kadar değerli bir şair idiyse, Türkiye sağı açısından da bir o kadar tahkir ve tezyif edici bir kişilikti. Nâzım Hikmet, 1950 yılında hapisten çıktıktan kısa süre sonra Romanya üzerinden Moskova'ya kaçmıştı. Onun, Moskova'ya ayak basar basmaz Sovyet resmî haber ajansı Tass'a verdiği demeçte zikrettiği sözler, Türk sağı için propaganda malzemesi olmuştur:

> O denli mutluyum ki anlatamam... Ben bugün Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çocuğuyum. Ve 24 yıl sonra vatanıma geri dönmenin mutluluğundayım... Beni karşıladınız. Ağırladınız... Bu arada hemen eklemeliyim ki, Stalin benim her şeyimdir. Gözümün, fikirlerimin ışığıdır. Beni yaratan

179 Muhiddin Nalbantoğlu, "Nâzım Hikmet ve Tezatları", *Milli Hareket*, sayı 3, 1 Aralık 1966.

180 Rıza Çavdarlı, *Aziz Büyük Ölü Mareşalin Bir Numaralı Düşmanı Nâzım Hikmet Kimdir*, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1950.

odur. Moskova'da onun ismini verdiği üniversitede, onun ışığıyla feyizlendim.[181]

Nâzım'ın bu demecini değerlendiren Akkan Suver'e göre, Nâzım Hikmet'in bu davranışı, kendisini karşılamaya gelenlerce de garipsenmişti.[182] Bir dönem Türk sağının Nâzım ile ilgili eleştirileri, dengeli olmuştu. En azından küfür edecek düzeye gelmemişti. Ancak, Nâzım'ın Sovyetler için "gerçek vatanım" demesi eleştirinin dozunu arttırmış ve antikomünistlerce, "hainliği" tescillenmişti. Nâzım, kaçtıktan sonra yapılan yayınlarda sarkastik üslup kullanılmıştı. Örneğin *Büyük Doğu*, Nâzım için, "kızıl köpek" ifadesine yer vermişti.[183] Daha sonra da *Büyük Doğu*, Nâzım'ın peşini bırakmamıştı. Af kampanyası sırasında imza veren aydınların isimlerini dört gün boyunca "Yüzleri Kızarsın, Yeter!" spotuyla yayınlamıştı.[184] Milliyetçi gençliğin düzenlediği bir toplantıda Nâzım kastedilerek "vatansız piç" diye slogan atılmıştı.[185] Komünizmin salgın bir hastalık gibi yayıldığına iman eden antikomünistler, Moskova'da, kendi ülkelerinde "misyonerlik" yapmak için binlerce köle yetiştirildiği, bunlar "arasında Türkiye'ye salınanların ilk şöhretlisi Nâzım Hikmet" olduğuna inanmışlardı. Onun hakkında, "komünizmin ne büyük ve ne korkunç bir bela olduğunun henüz bilinmediği yıllarda, satılmış kalemine kabadayıca bir eda da vererek yeni şiir diye kızıl Moskof propagandası yapan bu kabadayı, az kimsenin kanına girmedi"[186] diye yazılar yazılmıştı. Sovyet hayranı olduğunu gizlemeyen Nâzım Hikmet, antikomünist yazına göre su götürmez "kızıl ajan" ve "vatan haini" idi.[187]

---

181 Akkan Suver, *Hain Nâzım Hikmet*, Su Yayınları, 1979, s. 57; Bekir Berk, *Nâzım Hikmet Meselesi*, s. 4.

182 Akkan Suver, *Hain Nâzım Hikmet*, s. 56.

183 *Büyük Doğu*, 26 Ağutos 1951.

184 *Büyük Doğu*, 12-15 Eylül 1952.

185 *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2; sayı 24, 15 Ağustos 1951.

186 A. Okçuoğlu, "Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları", *Düşünen Adam*, yıl 1, sayı 21, 24 Mayıs 1961.

187 *Düşünen Adam*, yıl 1, sayı 40, 5 Ekim 1961; "Türk Milliyetçiliğinin Asli Temelleri", *Hareket*, sayı 3, Şubat 1953; Antikomünist Bekir Berk'in Nâzım Hik-

Nâzım Hikmet Sovyetler'de iken Türk antikomünistlerine yine malzeme olmuştu. Bulgar Hükümeti'nin zulmüne maruz kalan Türklerin, Türkiye'ye göç etmek istemeleri üzerine Nâzım Hikmet, onları ziyaret etmiş, Bulgaristan'da kalmalarını istemişti.[188] Bu olay Türk basınına farklı yansımış, onun ve beraberindeki Bulgar Komünist Partisi üyelerinin protestoyla karşılaştığı yazılmıştı.[189] Bunun üzerine Nâzım Hikmet, Moskova radyosu aracılığıyla hakkındaki ithamlara cevap vermişti. Bulgaristan'da, kendisini, yaklaşık 120 bin Türk'ün dinlediğini ifade etmişti:

> Türklük aleyhine tek kelime etmedim. Türküm ve Türkiyeliyim... Türkiye'nin Amerika boyunduruğundan kurtulmasını isteyen her Türkiyeliye Türkiye'nin vatan ve millet hainleri Rus uşağı, Sovyet ajanı der. Ben yurtseverim... bana da... Rus uşağı diye haykırır vatan hainleri.[190]

Türk sağı, Nâzım'ın, Stalin için, "beni yaratan odur" sözünden, Stalin'in Tanrı/Allah yerine konulduğu gibi bir anlam çıkarmıştı. Ancak, metnin tamamı birlikte değerlendirildiğinde, Nâzım'ın, Türkiye'de maruz kaldığı hukuksuzluklara karşın, Stalin'in kendisini sahiplenişiyle hayata yeniden tutunmasını anlatmıştır. Aslında Stalin'e minnetini ifade etmiştir. Bir de, Nâzım'ın söylediklerini kendi konjonktürü içerisinde değerlendirmeye açmak gerekir. Keza Stalin hayatta iken Stalin eleştirisi yapmanın olanağı, ortamı yoktu. Ancak, Türk sağı, Soğuk Savaş koşullarında komünizme olan hıncından bu gerçeği ıskalamıştır. Buna Akkan Suver'in 1979 yılında Su Yayınları'ndan çıkan *Hain Nâzım Hikmet* kitabını örnek verebiliriz. Kitabın yayınlandığı dönemde Türk-Sovyet ilişkileri artık normalleşmiştir. Ve dahası Nâzım Hikmet'in Sovyetler'i eleştirdiği metinleri vardı. Belki de en önemlisi Nâzım Hikmet artık hayatta değildir.

---

met ile ilgili görüşleri için bkz. Bekir Berk, "Nâzım Hikmet Meselesi", *Komünizme Karşı Mücadele*, 15 Temmuz 1951. bkz. *Milli Hareket*, sayı 26, Temmuz 1969.

188 FO 404/291 January 1951-December 1951.

189 Akkan Suver, *Hain Nâzım Hikmet*, s. 62-63.

190 *BCA* fon no. 03001, yer no. 102.632.10.

Komünizmin yer altı örgütlenmesinin açığa çıkarılması: 1951 tevkifatı

Türkiye solu Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren emniyetin gözetimi altındaydı. Polisin, solu izlediği, solun içerisine muhbir yerleştirdiği dönem dönem muhbirlerin kendi itiraflarından veyahut başka şekillerle ortaya çıkmıştır. Bu anlamda 1927 TKP tevkifatında Vedat Nedim Tör'ün itirafçı olmasından sonra, ikinci önemli vaka, Aclan Sayılgan'ın anlattıkları olmuştur. Zira Sayılgan, polisin, TKP Ankara il teşkilatına 1946'da Necdet Günçakın'ı ve 1948'de Sabahattin Özbay'ı; İzmir TKP il teşkilatına 1944'te Yusuf Etik'i, 1946'da Şükrü Dinsel'i, 1948'de de İbrahim Turan'ı ve Behçet Şener'i yerleştirdiğini ifade etmiştir.[191] Böylelikle, TKP 1947'den itibaren göz hapsine alınmıştı.[192] Türk polisinin, şüpheli görülen herhangi bir gruba sızma becerisi yüksekti. Sovyetler'le olan bağlantılar ve uydu faaliyetleri dikkatli bir şekilde izlenmişti. Bu nedenle, Türkiye'de yetkililerin dikkatini çekmeden, kayda değer bir komünist oluşumun inşa edilme ihtimali oldukça düşüktü.[193] Rasih Nuri İleri'ye göre, devletin, 1947'den itibaren sol örgütler içerisinde kümelenmesine rağmen, 1951'de büyük tevkifatını başlatması, politik anlam taşımıştır. Çünkü 1950 affı ile Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat Baraner serbest bırakılmıştı, amaç onları 1951 tevkifatına dâhil etmekti.[194] Yukarıda Sayılgan'ın ifadelerinden hareketle Sevim (Tarı) Belli'nin, 1951 tevkifatı için, "1947'den beri sürdürülen polis çalışmasının ürünüdür,"[195] tespiti doğrulanmış oluyor. Mihri Belli de aynı düşüncede olmuştur. Ona göre, DP, başından beri komünist tevkifatı yapma olanağını haiz olmasına karşın, bunu yapmamıştı. Çünkü DP, TCK 141. ve 142.

---

191 *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, s. 20. Aclan Sayılgan, *Türkiye'de Sol Hareketler*, 307-308.

192 *FO* 424/294, 1954

193 *FO* 404/291, 1951.

194 Atilla Akar, *Bir Kuşağın Son Temsilcileri Eski Tüfek Sosyalistler*, İletişim, 1989, s. 154.

195 Sevim Belli, *Boşuna mı Çiğnedik*, Belge Yayınları, İstanbul, 1994, s. 296.

maddelere ilişkin cezaları şiddetlendirdikten sonra tevkifat yapmak istemişti.[196]

Kore Savaşı ile ilgili haberler gazete sayfalarında hemen hemen her gün yer almıştı. Üzücü haberler geldikçe komünizme

---

196 Mihri Belli, *İnsanlar Tanıdım Mihri Belli'nin Anıları*, Doğan Kitap, İstanbul, 2002, s. 377; Mihri Belli ile ilgili bilgi için ayrıca bkz. Ahmet Say, *Ağaçlar Çiçekteydi*, Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 2011, s. 211-222; Nezahat (Keleş) Belen, *Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay, Bir Yaşam Baha Akşit Demokrat Parti Dönemi Yassıada Mahkemeleri ve Yassıada Sonrası*, Kanaat Basımevi, yyy, 1995, s. 40; Kemal Karpat, *TDT*, s. 451; *Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 4934*, TC Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Ankara, 1946, s. 1. Tekirdağ milletvekili Şevket Mocan, 53 arkadaşıyla birlikte TCK'nın 141. maddesinin değiştirilmesi için teklifte bulunmuştu. Teklif, Meclis'te 16.11.1951 tarihinde birinci oturumda Mocan'ın konuşmasıyla başlanmıştı. Mocan, DP ve CHP ortak imzalı teklife "ölüm cezası"nın ilave edildiğini belirtmişti. Teklif üzerine konuşma yapan Arif Nihat Asya, komünistlerden kurtulmanın çaresini "yalnız dış cemiyeti değil, hapishanenin dış cemiyetini de bu adamların şerrinden kurtarmanın tek çaresi vardır; sehpa... veya iki çaresi vardır, sehpa ve kurşun... Zaten imkân olsa da birkaç kızıl sallandırılmış olsaydı, kızıllar bu kadar şımarmazlardı. Milletin hiç değilse sembolik olarak iki komünisti asılmış görmek hakkıydı. Bu biçarelerden birini olsun asılmış görmeden gidersem gözüm arkada kalır... komünizm... tehlikelerin en pratiği ve en aktüelidir; ip ister ip! Kastamonu kendiri ister. Sehpa..." Asya için, *dinsiz* birisi bile, "komünist"ten daha evladır. *TBMMTD*, dönem 9, cilt 10, birleşim 5, (16.11.1951), s. 111, 114, 116. *TBMMTD*, dönem 9, cilt 10, Adalet Komisyonu Raporu, s. 3; *Akşam*, 29.11.1951; Kazım Özalp, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX. dönem (1950-1954), cilt II, Ankara, 1999, s. 65. 5844 sayılı Kanu'nla değişen 141. madde TKP kurucularına idam cezası veriyordu. Ankara teşkilatı dışındakiler Kanun'un çıkmasından önce tevkif edildiklerinden, eski Kanun'a göre hüküm giyinişlerdi. Ankara tevkifatı ise 8 Eylül 1952'de başlamış, sanıklar yeni Kanun hükmüne göre ağır cezalar almışlardı. Aclan Sayılgan, *Türkiye'de Sol Hareketler*, s. 343. O döneme kadar en çok 5 yıla kadar hapis cezası öngören 141. ve 142. maddeler, DP iktidarı yaptığı değişikliklerle idam da olmak üzere cezaları ağırlaştırmıştı. Yasada yaptığı bir başka değişiklikle, 7. *fıkrayla* ilk kez, *pişmanlık* duyanların affedileceğinin teminatı verilmişti. Yargılanan 187 sanıktan 20'si "7. fıkra"dan yararlanarak daha az ceza almıştı. *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, BDS Yayınları, 2000, s. 6. Sevim S. Belli'nin anlattığına göre, Mocan'ların yalısı ile Baştımar'ların yalısı İstanbul'da birbirine yakındı. Mocan'ın, karşı çıkmasına karşın kızı, Dündar Baştımar ile evlenmişti. Kızının bir komünistle evlenmesini "bir türlü hazmedemeyen" Mocan, Baştımar ailesinden intikam almak için TCK 141. maddesine ölüm cezası koydurmuştur. Sevim Belli, *a.g.e.*, s. 286; Kamil Ateşoğulları, *Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası*, Doruk, Ankara, 1997, s. 68. 1961 Anayasası'nda 141 ve 142. maddeler bulunmasına karşılık Türkiye İşçi Partisi kurulmuş, ancak Parti, 12 Mart muhtırasıyla kapatılmıştı. 12 Mart sonrasında kurulan hükümetlerin gündeminde olan 141. ve 142. maddeler kesif tartışmalara rağmen kaldırılmamıştır.

karşı alınan tedbirler de sıklaştırılmıştı.[197] Kritik mevzularda "devlet aklı" devreye girdiğinde, iktidarda hangi partinin olduğu pek önemli olmamıştır. Bidayetten beri, TKP'nin yeraltı örgütlenmesi takip edilmişti. Sadece uygun zaman beklenmişti. 1947'den beri süregelen takibin sonuçlanması için gerekli tüm şartlar 1951'in Eylül ayında bir araya gelmişti. Artık polis harekete geçebilirdi.

Paris'te tıp ihtisası yapan ve eski Emniyet Müdürü İsmail Hakkı Tarı'nın kızı olan Sevim (Tarı) Belli,[198] Zeki Baştımar'ı görmek için kurye olarak 19 Eylül 1951 tarihinde İstanbul'a gelmişti. Abdülkadir Demirkan (Vedat Türkali), Belli'yi Baştımar'a ulaştırma görevini üstlenmişti. Solcular, ilk buluşmadan itibaren polis takibine uğramışlardı. İstanbul'da işi bittikten sonra, 26 Ekim 1951 tarihinde Marsilya'ya hareket edecek olan gemiye binmek üzere Galata Rıhtımı Gümrüğü'ne giriş yapan S. Belli, polis tarafından gözaltına alınmıştı. Böylelikle 1946'dan beri TKP içerisine yerleştirilen polislerin verdiği bilgiler amacı hâsıl olmuştu.[199] Baştımar, S. Belli'ye Paris'e götürmesi için bir faaliyet raporu vermişti.[200] Sevim Belli bu raporu, kendisini Sansaryan Han'a götüren takside koltuğun altına sak-

---

197 Türkiye'de 1951 tevkifatının gerçekleştiği günlerde İran'da Tudeh Partisi basılmış, parti merkezinde ele geçirilen evraklarda partinin "ihtilal hazırlığında olduğu" ve bunun da "Rusya'nın İran'ı işgal planı" olduğu iddia edilmiştir. *Akşam*, 1 Kasım 1951. 1951 tevkifatının kararı bağlandıktan iki gün sonra İran Tudeh Partisi'nin 8 üyesi idam edilmiştir. *Akşam*, 19 Kasım 1954. Yine aynı günlerde Endonezya'da komünist tevkifatı yapılmış ve yaklaşık 15.000 kişi komünistlik suçlamasından tevkif edilmişti. *Cumhuriyet*, 30 Ekim 1951.

198 Metin Toker, 1951 tevkifatı yapıldığı sırada Paris Türk Talebe Birliği Başkanıdır. Dolayısıyla yazdıkları önemlidir. Tevkifat gerçekleştiğinde Büyükelçi Numan Menemencioğlu, Toker'in bilgisine başvurmuştur. Toker, S. Belli için, "Dr Sevim Tarı! Komünist! Rüyamda görsem, inanmazdım... kızın ağzından bir tek gün ne komünizm ne sosyalizm lafı duymuştuk," dediğini aktarır. Toker'in belirttiğine göre, Tarı'nın, Paris'te herhangi bir komünist faaliyetine rastlanmamıştı. Sevim Belli'nin Paris yılları için bkz. Metin Toker, *DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, s. 177. Ancak Toker'in bu metninden sonra, Sevim Belli yayınladığı anılarında komünist faaliyetler içerisinde olduğunu anlatmıştır. Sevim Belli, *a.g.e.*, s. 232-242.

199 *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, s. 5. Belli, *a.g.e.*, s. 268.

200 Teksirle basılan 12 sayfalık raporun giriş kısmında "Partimiz Marksçı, Leninci bir parti için nazariye ile fiiliyat, söz ile iş birbirine aykırı düşmez" diye belirtilmişti. *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, s. 17

lamıştı. Bir iki gün sonra, taksi şoförü raporu getirip polise teslim etmişti.[201] S. Belli, gözaltında kendisiyle ilgili tüm iddiaları kurnazca reddetmiş, her ithama bir cevap yetiştirmişti. Baştımar ile görüşmelerini de "ailece tanıştıklarını, hemşeri oldukları için görüşmenin normal olduğunu" ifade etmişti. Takside sakladığı rapor içinse "yolda okumak için aldım,"[202] diyerek etrafındaki toz bulutunu dağıtmaya çalışmıştır.

Sevim Belli'nin tutuklanmasının ardından, İstanbul, Ankara, Adana, Samsun, İzmit ve Zonguldak'ta yapılan aramalarda 200'e yakın kişi, gözaltına alındıktan sonra, İstanbul'a sevk edilmişlerdi.[203] Bunun dışında Zeki Baştımar, Abdülkadir Demirkan ve DP Tekirdağ milletvekili Şevket Mocan'ın damadı Dündar Baştımar da tutuklanmışlardı. Aslında tevkifatın önemli isimlerinden Mihri Belli ise daha sonra tutuklanmıştı.[204] Birkaç gün sonra da Reşat Fuat Baraner ve Suat Derviş de tutuklanmıştı.[205] Zekeriya Sertel ise aranan isimler arasında yer almıştır.[206] Bu tevkifatın önemli bir mahiyeti de Mustafa Suphi'lerin katledilmesinden sonra, hemen hemen her yıl yapılan komünist tevkifatları içerisinde en sistemli ve en kalabalık olanıdır.[207] Bu kadar kalabalık ve ses getiren bir eylem olmasına rağmen basın, ilk etapta çok ilgi göstermemiştir.

Daha sonra yayınladığı anılarında tevkifatla ilgili Mihri Belli, geniş kapsamlı komünist tevkifatı yapılmasını "uyduculuk politikasının" gereği olarak ifade etmişti. Diğer tarafta, Hükümet, "sivil adliyeyi yeteri kadar etkileyemeyeceğinden" devreye askeriyeyi sokmuştu. Davayı askerî yargıç üstlenmiş ve Bi-

---

201 Sevim Belli, *a.g.e.*, s. 269.

202 Mihri Belli, *a.g.e.*, s. 377

203 İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s. 422-423.

204 *Akşam*, 1 Kasım 1951. Mihri Belli, Eylül 1950'de Türkiye'ye giriş yapmıştı. Polis tarafından başka suçlardan aranan bir arkadaşının (Dündar Baştımar) evine giderken polis tarafından gözaltına alınmıştı. Gazeteler, "azılı solcu/komünist Mihri Belli yakalandı" diye haber yapmışlardı. *Akşam*, 15 Eylül 1950; *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1950; *Milliyet*, 15 Eylül 1950.

205 *Ulus*, 4 Kasım 1951.

206 *Akşam*, 4 Kasım 1951; FO 404/291 January 1951-December 1951.

207 *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, s. 5.

rinci Şube hücreler bölümü, "askerî nezarethaneye" çevrilmişti.[208] Sayılgan ise, bu durumu başka bir şekilde izah etmiştir. Ona göre, Demirkan (Vedat Türkali), Üsteğmen Behçet Pekmerdol ve bazı diğer asker ve yedek subayların isminin davaya karışması üzerine Ankara Garnizon Kumandanlığı 2 Numaralı Ankara Siyasi Mahkemesi tahkikatı üzerine almış ve yürütmüştü.[209] Ancak bu üç isim dışında askeriye ile irtibatlı başka kimsenin olmadığı anlaşılmaktadır. Siviller çok daha fazla idi. Davanın askerî mahkemeye verilmesinin, Sayılgan'ın söylediğinin aksine, başka bir gerekçesi olsa gerek. Mahkemede şahit olarak dinlenilen Şükrü Dinsel, Yusuf Etik, Behçet Şener, İbrahim Turan, Sabahattin Özbay, Necdet Günçakın ve Yaşar Özşansal "Gizli komünist partisinin mevcudiyetini"[210] ifşa etmişlerdi. Bu davada önemli isimler ceza almıştı.[211] Sanıkların büyük kısmı "önemsiz" kişilerdi. Bazı isimlerin ağır cezalar alması karşısında, kamuoyunda herhangi bir tepkiye yol açmamıştı. Ancak İngilizler, mahkemenin sonucundan ve hükümetin komünizmle mücadelesinden "onur" duymuşlardı.[212] Davanın askerî mahkemeye intikal ettiği günlerde Amerikan Büyükelçisi McGee, İzmir'de düzenlediği basın toplantısında tevkifatla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştı:

> Amerikan yardımı Türkiye'de çok muvaffak olmuştur. Fakat Türkiye, komünistleri bu yardım sayesinde barındırmamıştır şeklinde bir mütalaada bulunmak doğru olamaz. Zira Türkiye'ye Amerikan yardımı yapılmamış olsaydı bile gene Türk

---

208 Mihri Belli, *a.g.e.*, s. 379.

209 Aclan Sayılgan, *Sol Hareketler*, s. 344; *Akşam*, 11 Mart 1952.

210 *Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı*, s. 18.

211 Şefik Hüsnü, Mehmet Bozışık, Celal Zühtü Benneci, Halil Yalçınkaya, Ahmet Fırıncı, Şahap Bakırsan, Bilal Şen, Mustafa Ahravi, Recep Akesi, Ferit Nihat Tunalı, Ahmet Arif, Enver Gökçe, Kemal Bekir, Muzaffer Arabul, Nijat Özön, Orhan Suda, Ruhi Su, Saim Bugay, Selçuk Uraz, Ulvi Uraz, Şükran Kurdakul ile birlikte toplam 184 kişi tutuklanmış ve hüküm giymişti. Şükran Kurdakul, *Cezaevinden Babıali'ye Babıali'den TİP'e Anılar*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003, s. 56-57. Arif Damar, Behice Boran, Sadun Aren, Arslan Kaynardağ, Dündar Baştımar, Yıldız Baştımar, İlhan Berktay ve Şükran Kurdakul gibi 40'ı aşkın sanık delil yetersizliğinden aklanmıştı. Kurdakul, *a.g.e.*, s. 57.

212 FO 424/294, 1954.

> milletinin ve hükümetinin komünistleri bu memlekette yaşatmayacağından hiçbir şekilde tereddüt edilemez ve ben de etmedim.[213]

Aynı günlerde Fransız *Humanite* gazetesi, TCK 141. maddesine 1951'de idam cezası eklendikten sonra tevkifatın başlatılmasının nedeninin komünistleri idam etmek olduğunu belirtmiş ve Amerikan Büyükelçisi'nin bu tarz açıklamasından endişe duyduğunu belirtmişti.[214] Gazete, "komünist parti" kurma girişimlerinin iftira olduğunu, tutuklananların her birinin farklı içtimai sınıfa mensup olduğunu belirtmişti. Doğu Bloku'nun destekçileri, Türk solcuları için endişe içerisindeyken, Batı Bloku Türkiye'deki güçlü antikomünist damardan duyduğu memnuniyeti gizlememişti.

1940'lı yılların ortalarından itibaren siyasi legal yapılar, gençlik örgütleri ve üniversite tasfiyesi ile birlikte yayıncılığın yasaklanmasından sonra sıra illegal yapının deşifre edilmesine gelmişti. Bu ilk defa yapılan bir şey değildi. Tek Parti döneminde bunun birçok örneğine rastlamak mümkündür. 1951-1953 tevkifatını önemli kılan etkenlerden biri yurtiçinde ve yurtdışında muvazi şekilde örgütlenen, destek gören TKP'nin üyelerinin, hücrelerinin ifşa edilmiş olmasıdır. Sansaryan Han'daki işkenceler zihinlere kazınmıştır. İşkence yöntemiyle tutuklular konuşturulmaya çalışılmıştı. Reşat Fuat Baraner falakaya yatırılmış, Şevki Akşit işkencede delirmişti. Ancak, işkencelerin boyutu dışarıya farklı yansımıştı. Mihri Belli, içeride olan vakaların sayısı ve niteliği bakımından "polisin sol çevreleri terörize etme, moral bozma, panik havası yaratmak" için abarttığını ifade etmiştir. Örneğin Mihri Belli'nin öldüğü[215] ve Sevim Tarı'nın da "işkence görmekten gözlerinin kör olduğu"[216] yayılmıştı.

---

213 *Ulus*, 21 Mart 1952; *Milliyet*, 21 Mart 1952.

214 *BCA* yer no. 03001, fon no. 102.634.8.

215 Mihri Belli, *a.g.e.*, s. 380.

216 Aclan Sayılgan, *Sol Hareketler*, s. 345.

Aranan fail bulundu: 6/7 Eylül Olayları'nın müsebbibi komünistler!

6/7 Eylül olayları, Kıbrıs sorunu ile iç içedir.[217] En azından Kıbrıs meselesi olayların görünürdeki sebebi olmuştur. Ancak, elbette ki sağlıklı bir değerlendirmenin yapılabilmesi için daha derin, sosyolojik, siyasi ve tarihsel temelli sebepleri de sorgulamak icap ediyor. O günlerde gündemde olan Kıbrıs meselesinden ötürü, 1955 yılının ortalarından itibaren Rumların imajı değişmeye başlamıştı.[218] Yaratılan gerginliğin etkisiyle galeyana gelen bazı Türk gençleri, *Apoyevmatini* gazetesini protesto etmişlerdi.[219] Gazetelerde, 29 Ağustos'ta Kıbrıs'ta Türklerin katledileceği ile ilgili haberler yer almıştı.[220] 6 Eylül günü öğlen haberlerinde radyodan Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı duyurulmuştu.[221] Ardından DP'ye yakın Mithat Perin'in[222] çıkardığı *Ekspres* gazetesi de Atatürk'ün Selanik'teki

---

217 Kıbrıs sorunu çalışmanın kapsamına girmediğinden, sorunla ilgili ayrıntıya girilmeyecektir. Kıbrıs, İngiliz Yüksek Komiseri yönetiminde idare edilmişti. 1943 yılında adada seçim yapılmış ve idare bakımından ada altıya ayrılmıştı. 1951 yılında Yunanistan Kıbrıs sorununu deşmeye çalışarak, halkı nümayişe sevk etmişti. Yunanistan Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletler'e getirmişti. Konu Türkiye ve İngiltere'nin karşı koymasına rağmen Genel Kurul'da tartışılmıştı. Ancak Yunanistan istediğini alamayınca adada ayaklandırmaları hızlandırmıştı. EOKA Kıbrıs'ta faaliyetlere girişmişti. Yunanlıların politikası ENOSİS olmuştu. Yani Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmak olmuştur. Olayların dayanılmaz hal alması üzerine Türkiye Yunanistan'ı 30 Haziran 1955 tarihinde toplantıya davet etmişti. Ancak toplantı derde deva olmadan dağılmıştı. İngiltere duruma müdahale ederek 28 Eylül 1955 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri bakanları düzeyinde Kıbrıs sorununu konuşmak üzere Londra'da bir araya gelmişlerdi. M. Hulusi Dosdoğru, *6/7 Eylül Olayları*, Bağlam, İstanbul, 1993, s. 17-19.

218 Bkz. Samim Akgönül, *Türkiye Rumları Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci,* İletişim, İstanbul, 2007, s. 177-188.

219 *Vatan*, 27 Ağustos 1955.

220 *Akşam*, 27 Ağustos 1955; *Vatan*, 28 Ağustos 1955.

221 Dosdoğru, *a.g.e.*, s. 42.

222 Mithat Perin, DP iktidara gediğinde *Demokrat İzmir* gazetesinde çalışmıştı. 1957 senesinde DP'den milletvekili seçilmiştir. Yassıada Mahkemeleri'nde yargılanmış ve hüküm giymiştir. *BCA* yer no. 010.09, fon no. 43.129.1. Avukatı Hüsamettin Cindoruk idi. Perin aynı zamanda Hülya Koçyiğit'in de amcasıdır. Olaylardan sonra, Menderes, Perin'e geçmiş olsun dileklerini iletmişti. Perin de bundan memnuniyet duymuştu. *BCA* fon no. 030.01, yer no. 19.110.4.

evine bomba atıldığını belirtmişti. Bunun üzerine, binlerce kişi harekete geçmişti. Kalabalık, ilk önce Aya Trina kilisesi önünde toplanmıştı. Eylemcilerin "bayrak çek" buyruğuna[223] uymayan Rum bir manavın dükkânı yağmalanmıştı. Olaylar, ilkin bu şekilde cereyan etmişti. Akşama doğru saat beş gibi başlayan yağmalama, ertesi gün, sabaha doğru son bulmuştu.[224] Beyoğlu kaldırımları eşyalarla dolmuştu.[225] Nümayişler, Ankara ve İzmir'e de sıçramıştı.[226] İzmir'de çıkan olaylar sırasında Yunan konsolosluğu ve bir Yunan pavyonu yakılmıştı.[227] Ancak en büyük zayiat İstanbul'da meydana gelmişti. Rum, Ermeni ve Yahudilerin iş yerleri ve evleri yağmalanmıştı. Kiliseler, barlar ve pavyonlar yakılmıştı. Polis, olaylara hiçbir şekilde müdahale etmemişti. Görgü tanıklarının ifadelerine göre[228] polis, kendileri için bir şey yapamayacağını söylemişti. Eylemciler, yoğun milliyetçi hislerle saldırılarda bulunmuşlardı. O dönemde her şeyi kontrol edebilme yetisine sahip olan DP Hükümeti, göstermelik olarak olaya müdahale etse de aslında olayların büyümesine göz yummuş, suçluları başka yerde aramıştı.

Olayların ardından suçlu bulma arayışına giren DP'ye göre, 6-7 Eylül olaylarının müsebbiplerinden birisi basın, diğeri ise komünistlerdi. Olayların bitiminden hemen sonra ilan edilen sıkıyönetimin ardından, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanlar düzenledikleri basın toplantısında failleri bir an önce bulmanın telaşı içerisinde olmuşlardı: "Suçlu basındır! Gazeteler halkı kışkırtmıştır, olaylar bu yüzden çıkmıştır! Komünist parmağı da vardır bu işlerde! Solcular Türkiye'nin dışarıdaki itibarını bozmak istemişlerdir,"[229] demişlerdi. Hükümet olay gecesi ya-

---

223 Emin Karakuş, *40 Yıllık Gazeteci Gözü İle İşte Ankara*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1987, s. 277.

224 *Akşam*, 7 Eylül 1955; *Milliyet*, 7 Eylül 1955.

225 *Akşam*, 7 Eylül 1955.

226 *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1955; *Ulus*, 7 Eylül 1955.

227 *Akşam*, 7 Eylül 1955.

228 6-7 Eylül olaylarına şahitlik edenlerin ve olaylarda mağdur olanların tanıklığına ve hatıralarına dair geniş bir derleme için bkz. Rıfat N. Bali, *6-7 Eylül Olayları Tanıklar-Hatıralar*, Libra, İstanbul, 2015.

229 Hıfzı Topuz, *a.g.e.*, s. 198.

yınladığı tebliğde, mesnetsiz biçimde komünistlere yüklenmişti: "Denilebilir ki dün gece İstanbul ve memlekette esas itibariyle ağır bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır."[230] Hükümet'in, 6/7 Eylül olaylarında komünistleri suçlamasını değerlendiren Aziz Nesin'e göre, olaylar hükümetin kontrolünden çıkınca suçlu bulmak zorunda kalmışlardı.[231] Bu süreçte, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na atanan Korgeneral Nurettin Aknoz,[232] tertip ettiği toplantıda "6-7 Eylül olaylarını komünistlerden başkalarının yaptığı yolunda yazı ve yorumlar yasaktır,"[233] diye kesin emir buyurmuştu. Basın, tekdüze şekilde hizaya çekilmek istenmişti. Ancak, basının bir kısmı, hükümetin "komünistler yaptı," yaygarasına katılmamıştı. Sadece Hükümet'in tebliğinde geçenleri vermişti. Kimi köşe yazarları da, antikomünist düşünceye sahip olmakla birlikte, mevcut komünistlerin, bu çapta yağmayı yapacak kadar güçlerinin olmadığının farkındaydı. Bu nedenle Hükümet'in telkinlerine kulak asmamışlardı. Örneğin, *Ulus*'taki köşesinde olaylara dair bir yazı kaleme alan Hüseyin Cahit, olayı çıkaranların komünist olmadığını, komünistlerin, sonradan eylemlerin içerisine girip "içlerindeki kin ve garezi tatmin etmeye"[234] çalıştıklarını ifade etmekle beraber, Yalçın bir sonraki yazısında hükümetin, "memlekette komünist tehlikesi var"[235] gibi bir algı oluşturma çabalarının yersiz olduğunu ifade etmişti. Diğer tarafta nümayişi, "komünist ihtilal" provasına kadar götürenler de olmuştu.[236] Aynı şekilde Ahmet Emin Yalman ve Peyami Safa suçu ko-

230 *Akşam*, 7 Eylül 1955; *Ulus*, 7 Eylül 1955.

231 Olaylarda kantarın topuzu kaçınca iç kamuoyu ve Batı'nın da ikna olabileceği bir suçlu bulmak zorunda kalmışlardı. Aziz Nesin, bu fikrin Menderes'e ait olmadığını, duyduklarına göre, ünlü gazeteci-yazar olduğunu zikretmiştir. Aziz Nesin, *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*, Adam, İstanbul, 1988, s. 58-59.

232 Nurettin Aknoz, 30 Eylül 1955 tarihinde, 30 Ağustos tarihinden geçerli olmak kaydıyla Korgenerallikten Orgeneralliğe terfi ettirilmiştir. *BCA* fon no. 030.11.1 yer no. 253.34.12.

233 Arzu Kihtir, *Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960,* Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 133.

234 Hüseyin Cahit Yalçın, "En Tehlikeli Cephe", *Ulus*, 14 Eylül 1955.

235 Hüseyin Cahit Yalçın, "Parti Faaliyetleri", *Ulus*, 18 Eylül 1955.

236 Objektif, "Bu Bir Komünist İhtilal Provasıdır", *Milliyet*, 10 Eylül 1955.

münistlere yıkmışlardı. Ne gariptir ki, Kıbrıs Türk Cemiyeti'nin üyesi olan Yalman, olaylar meydana geldiğinde Londra'daydı.

6-7 Eylül olaylarının müsebbibinin komünistler olmasını temenni eden Hükümet, geniş çaplı bir tahkikat yapılması için Amerika'dan uzmanlar getirtmişti. Ancak uzmanlar, hazırladıkları raporda, "komünistler eğer bu kadar kuvvetli olsalardı dükkân tahrip edeceklerine ihtilal yaparlardı,"[237] ifadelerine yer vererek DP'nin beklentilerini boşa çıkarmışlardı. Bunun üzerine Hükümet söz konusu raporu yayınlamaktan vazgeçmişti. DP Meclis grubunda "olay" görüşülürken, Menderes, komünistlerin Kıbrıs gerginliğini fırsat bilerek "müsait olan zemini fevkalade üstadane, maharetle ve soğukkanlılıkla istismar eden komünistler bir milli felaket diyebileceğimiz ağır bir vaziyet vücuda getirmişlerdir," açıklamasında bulunmuştu.[238] Muhalefet lideri İnönü ise Hükümet'in olayı komünistlere yıkma çabasına karşı, "böylesine yaygın ve organize bir saldırının komünistlerin üzerine yıkılamayacağını, olaylardan en azından hükümetin ihmali bulunduğunu, gerekli tedbirleri zamanında almadığını, kolluk güçlerini olayların başından sonuna kadar görev dışı bıraktığının anlaşıldığını,"[239] ifade etmişti.

Eylemlerin ikinci günü, olaylarda rolü olduğu gerekçesiyle 2.057 kişi gözaltına alınmıştı.[240] Gözaltına alınanlar içerisinde "komünist" sayısını Hulusi Dosdoğru[241] kırk beş, Dilek Gü-

---

237 Hazırlanan raporda, "Türkiye'deki komünistler iki saatte iki milyonluk şehri tertip edecek ve derhal Ankara, İzmir'le irtibat kurarak oralarda da harekete geçecek kadar böyle muazzam teşkilata sahip olsalardı, küçük işlerle uğraşmazlar, bir ihtilalle memlekette komünizm rejimini getirebilirlerdi." Tekin Erer, *On Yılın Mücadelesi (Türkiye'de Parti Kavgalarının 2.Cildi)*, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963, s. 257.

238 *Ulus*, 7 Kasım 1955.

239 Dosdoğru, *a.g.e.*, s. 54.

240 *Milliyet*, 8 Eylül 1955.

241 Bu isimlerin bazıları şunlardır: Hulusi Dosdoğru, Müeyyet Boratav (Pertev Naili Boratav'ın kardeşi), Can Boratav (kardeşi), Nihat Sargın, İsmet Selimoğlu, Kemal Tahir, Ratip Tahir (Kemal Tahir'in kardeşi),Emin Sekun, Ziya Tüzmen, Tüccar Kürt Örfi, Tütün işçisi Remzi, Aziz Nesin, Tornacı Süleyman, Mustafa Kolçak, Hadi Malkoç, Faik Muzaffer Amaç, Hamdi Şamilov, Aslan Yanardağ, Muhasebeci İsmail, Asım Bezirci, Sabahattin Ali'nin öldürülmesine adı karışan Ali Ertekin, Hasan İzettin Dinamo, vd.

ven[242] kırk sekiz kişi olarak vermiştir. Ancak *Milliyet* gazetesi bu sayıyı 87 olarak vermiştir.[243] Aslında hiç alakasız isimler tutuklanmıştı. Örneğin, Dosdoğru, o gece evinden dışarı çıkmamasına rağmen, "fişli listede" yer alan komünistlerden olduğu için yargılansa da[244] sonradan beraat etmiştir.[245] 6-7 Eylül olayları ile ilgili tartışmalar "komünizm" üzerinden başlamış ve devam etmişti. Kamuoyu ve Hükümet ciddi ciddi komünistlerin yaptığına inan(dırıl)mak iste(n)mişti. DP iktidarı, olaylara karşı önlem almamıştır. Bilakis polisin ve yetkililerin, eylemcileri, daha fazla yağma yapmak için teşvik ettiği söylenmişti. Olayların son şeklini almasında Hükümet'in sorumluluğu aşikâr iken, Hükümet, suçluyu başka yerde aramış ve eliyle koymuş gibi bulmuştu! Yetkililer, cezayı daha önceki tevkifatlardan ve baskınlardan geriye kalan ve gözetim altında tutulan bir avuç "komünist"e kesmişti. Emniyette dosyası bulunan birçok solcuyu, elinde delil olmamasına rağmen hemen tutuklatmıştı. Her ne kadar bu şekilde davranarak Batı'nın tepkisini çekmemek için uğraşmışsa da pek inandırıcı olmamıştı. Geride kalmış birkaç komünistin yüz binlerce eylemciyi mobilize etmesi düşünülemezdi. Batı Almanya Sosyalist Partisi, Menderes'e hitaben gönderdiği mektupta Rum, Ermeni ve Yahudilerin mallarının yağmalanmasından ziyade Amerikan, İngiliz ve Fransızların elçiliklerini, konsolosluklarını ve dükkânlarını yıkmasını önermişti.[246]

Meşum olayların ardından kopan gürültünün etkisi ile İçişleri Bakanı Namık Gedik istifa etmişti. Bununla birlikte üç general

---

242 Dilek Güven, *Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Strateji Bağlamında 6-7 Eylül Olayları*, İletişim, İstanbul, 2006, s. 73.

243 *Milliyet*, 10 Eylül 1955.

244 Hulusi Dosdoğru, *a.g.e.*, s. 6. İşin tuhaf tarafı olayların arkasında komünistlerin olduğunu düşünen sadece hükümet değildi. Buna inanan Rumlar da vardı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Samim Akgönül, *a.g.e.*, s. 204.

245 Dosdoğru, cezaevinde Kemal Tahir'in idam edilmelerinden korktuğunu yazmıştır. Hulusi Dosdoğru, *a.g.e.*, s. 44. 1951 yılında 141. ve 142. maddeye idam cezasının eklendiğini belirtmiştik. Hükümet ilk etapta olayları komünist diye tescil ettiği kişilere yüklemişti. Eğer mahkemede suçlu oldukları kesinleşmiş olsaydı 141. ve 142. maddeden idam edilmemeleri için herhangi bir neden yoktu.

246 *BCA* fon no. 030.01, yer no. 5.28.14.

de görevden azledilmişti.[247] 6-7 olaylarından sonra Kıbrıs Türktür Cemiyeti mahkeme kararıyla kapatılmış,[248] yöneticileri de tutuklanmıştı. Ancak Ahmet Emin Yalman o sırada Londra'da bulunduğu için gözaltına alın(a)mamıştı.[249] İnsanın ister istemez aklına şu soru geliyor. Eğer olayı yapanlar, komünistler idiyse, neden Kıbrıs Türktür Cemiyeti kapatılmıştı? 1956 yılında gerek solcular gerekse KTC tutuklu üyelerinin İstanbul Sıkıyönetim ve Ağır Ceza Mahkemeleri'nde devam eden davaları beraatla neticelenmişti.[250] Ancak olay, burada bitmemiş, Yassıada Mahkemeleri'nin en önemli başlıklarından biri olmuştu. Öyle ki, Yüksek Adalet Divanı, 5 Ocak 1961 tarihinde Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu'ya olayları tertiplemek suçundan mahkûmiyet kararı vermişti.[251] Çünkü darbeden sonra, Köprülü olaylardan Hükümet'i sorumlu tutan açıklamalarda bulunmuştu: "Olayların çıkacağından önceden haberimiz vardı. Ancak oluş saatini tam bilmiyorduk,"[252] gibi sözler sarf ederek adeta itirafta bulunmuştu.

DP'nin, dış politikada ABD'ye "şartsız teslim" oluşu ve iç politikada, komünizmi araçsallaştırması nedeniyle baskıcı yönü ön plana çıkmıştır. DP'nin antikomünistliğini, biraz da parti içinde yer alan milliyetçi mebusların profilinden yola çıkarak de-

---

247 *Milliyet*, 10 Eylül 1955.

248 *Milliyet*, 9 Eylül 1955. Gençlik dernekleri, Yüksek Tahsil Talebe Cemiyetleri, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği ve MTTB, 9 Eylül'de *Milliyet* gazetesini ziyaret etmiş, gençler, "vukua gelen hadiselerle uzaktan, yakından hiçbir alakaları bulunmadığını, bu menfur hareketi tel'in ve takbih ettiklerini" belirterek, "komünist tahrikçiler ve yağmacılarla mücadele etmekte olan hükümet makamlarına her hususta müzahir olduklarını" belirtmişlerdi. *Milliyet*, 10 Eylül 1955. İki gün gibi kısa süre zarfında kanaatlerinin değişmesini mucip kılan şartlar nelerdi? Bunu belirtmemişlerdi. En azından, yaptıklarının doğru olmadığını ya birileri kendilerine söylemişti ya da hakikaten kendileri farkına varmıştı.

249 6-7 Eylül olayları hakkında geniş fotoğraf albümü ve arşiv belgesi için bkz. *6-7 Eylül Olayları Fotoğraflar ve Belgeler Fahri Çoker Arşivi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s. 257-259.

250 Mehmet Arif Demirer, *6 Eylül Olaylarına 50. Yılda Yeni Bakış*, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 2006, s. 9. Yazar, 6/7 Eylül olayları ile ilgili hemen hemen her iddiaya cevap yetiştirmeye çalışmış, olaylarda DP Hükümeti'nin önceden bilgisinin olduğu ve "tertiplediler" tezini reddetmişti.

251 *Vatan*, 6 Ocak 1961.

252 *Vatan*, 19.10.1960.

ğerlendirmek gerekir. Remzi Oğuz Arık, Sadri Maksudi, Tevfik İleri, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Sait Bilgiç vb. isimler, güçlü milliyetçi kimliğe sahip isimlerdi. DP, iktidar olduktan sonra, CHP'nin muhalefetini, komünist faaliyet olarak değerlendirmişti. Komünizmle itham edilmek, Soğuk Savaş koşullarında, "irtica" veya "vatan hainliği" ile itham edilmekle eş değerdi. Hatta kimi yerde daha cüzzamlı bir suçlama olmuştu. DP Hükümeti'nin, art arda gerçekleştirdiği baskılar nedeniyle komünizmin kısa sürede canlanamayacağı anlaşılmıştır. Hükümet bu konuda sert bir politika izlemiştir. Rusya'dan gelen herhangi uzlaşmacı jeste dahi aşırı derecede ihtiyatlı yaklaşılmıştı. İngiliz raporlarında, komünizmin, kısa vadede, DP Hükümeti için tehdit unsuru olmayacağı belirtilmişti.[253] Dolayısıyla DP'nin kesif antikomünizm vurgusunun konjonktürel yönü baskındı. Uluslararası düzlemde, Soğuk Savaş ikliminin fazlaca hissedildiği ve Sovyetler'in dünyayı tehdit ettiği fikri revaçta olmuştu. Sovyetler'in işgal aracı manasına gelen komünizm, çoğu insan için korku kaynağı olmuştu. Bilhassa, Türkiye gibi, Sovyetler Birliği'nin komşusu olan, ekonomisini idame etmesinin ve güvenliğini kendisinin sağlamasının zor olduğu ülkede, komünizmin iç ve dış politika malzemesi olarak kullanılması artık "olağan" hale gelmişti. Onca antikomünist yayın ve propagandaya rağmen "dış Türkler" DP siyasetinin malzemesi olmamıştı. Ancak, gazete ve dergilerde bu konunun sık sık işlenmesine de müdahale edilmemişti. DP, askerî darbenin "kızıl tonda" olacağı endişesini gidermeye çalışırken, asıl vurucu darbe, NATO yanlısı olanlardan gelmiştir.

27 Mayıs 1960 askerî müdahalesinden 12 Mart 1971 askerî muhtırasına giden süreçte antikomünist faaliyetler

27 Mayıs'tan 12 Mart'a kadar iç siyaset ve dış politika

Türkiye'de yönetimin gidişatından memnun olmayan Ordu, 27 Mayıs 1960 tarihinde darbe yapmıştı. 27 Mayıs askerî darbe-

253 FO 424/294 1954.

sini müteakip, DP, kongresini yapmadığı için doğal olarak kapanmıştı. DP'nin peşinden giden kitlenin Meclis'te temsil edilmesi için hummalı çalışma başlamıştı. Bunun sonucu olarak Emekli General Ragıp Gümüşpala önderliğinde 1961 yılında Adalet Partisi kurulmuştur. Aynı günlerde, askerin de desteğini alan, ancak pek bir varlık gösteremeyen Ekrem Alican'ın başkanı olduğu Yeni Türkiye Partisi de kurulmuştu. Diğer tarafta, Osman Bölükbaşı'nın Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi vardı. DP'nin siyasi mirasına göz diken bu üç parti arasında birinciliği her daim AP kapmıştır. 27 Mayıs öncesinde Türk sağında emareleri görülen ayrışma, askerî darbeden sonra kurulan partilerin 15 Ekim seçimlerine ayrı ayrı gitmeleriyle daha da belirginleşmişti. Bu kriz hali, 1960'ların sonuna doğru AP'nin içinden Demokratik Parti'nin nevzuhur etmesi, diğer tarafta milliyetçiliğin kalesi MHP ve İslâmcılığın bayraktarlığını üstlenecek Milli Nizam Partisi'nin kurulmasıyla daha da belirginleşmiştir.

AP'nin kadrosunda bulunan Sadettin Bilgiç, Ferruh Bozbeyli, Fethi Tevetoğlu ve Osman Turan gibi profillerden yola çıkarak milliyetçi muhafazakâr ve antikomünist yönü ağır basan bir parti hüviyetine sahip olduğu yorumu yapılabilir. AP'nin kimliği, Gümüşpala'nın ölmesini müteakiben, DP döneminde başarılı bir bürokrat olan Süleyman Demirel'in 1964 yılında partinin başına geçmesinden sonra daha da oturmuştur. Dönemin siyasal ruhu, askerin 1960'lı yıllarda siyasetteki rolü ve sosyalist hareketler, AP ideolojisinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. AP'nin yönetici kademesi, dinî gelenekle bağı olan burjuva çevrelerdendi. Buna karşın oy tabanı dar gelirli kitlelerden meydana gelmişti. Bürokrasi, basın ve orduya karşı tek dayanağın seçimlerden alınacak yüksek oy oranının farkındalığı nedeniyle AP, DP'nin, "Yeter! Söz milletindir" söylemiyle benzeşen "milli irade" vurgusu çok yoğun şekilde işlemişti. Demirel liderliğindeki AP, hem 1965 hem de 1969 genel seçimlerinde yüksek oy alarak tek başına iktidar olmuştur. Söz konusu seçimlerde solun kitleselleşememesi, solda derin fikir ayrıklıklarının erken tarihte gün yüzüne çıkması, CHP'nin, ortanın solu tezinin parti içinde ayrılıklara yol açması ve diğer sağ par-

tilerin de AP kadar kitleleri domine edememesi nedeniyle hem burjuvazi hem de dar gelirli kitleler AP'nin şemsiyesi altında bir araya gelmişti. Buna, bir de 1961 ile 1965 arası siyasi istikrarsızlık ve güçlü antikomünist propaganda eklenirse meramın daha da anlaşılacağı kanısındayız.

1965 seçimlerinde tek başına iktidara gelen AP'nin parti içi muhalefetinin iddiasına göre, AP, kalkınmayı, yol, su, elektrik, baraj yapımına indirgemiş ve manevi kalkınmayı ihmal etmişti. Onların serdettiğine göre AP, "renksiz", "felsefesiz" ve "Büyük Turan", "Dünya Türklerinin Birliği" gibi mefkûrelerden uzak bir partiydi. Bu noktada en net muhalefeti 1940'lı yılların hızlı antikomünisti Osman Yüksel Serdengeçti yapmıştır. Demirel'in sol hareketlere gerektiği sertlikle müdahale etmediği iddiası ve daha başka gerekçelerle[254] AP'den kopmalar yaşanmıştı.

Aslında parti içinden gelen "sola göz yumuluyor" eleştirilerine mukabil, AP'nin milliyetçi muhafazakâr kimliğinin şekillenmesinde en önemli parametrenin antikomünizm olduğu muhakkaktır. AP'nin bu vasfı, onu antikomünist cephenin önemli bileşenlerinden birisi haline getirmiştir.[255] Öğrenci-gençlik hareketlerinden kaynaklı sokak eylemlerinin arttığı dönemde, AP'nin orduya dair çekincesini ortadan kaldıran varsayımlardan birisi, ordunun antikomünist duruşu idi. Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın, askere verdiği emir ile kendini göstermiştir. Tural, TSK'ya verdiği emirde, "komünistlerin Türkiye'yi bir ihtilal yaparak ele geçirmeye çalıştıklarını" ileri sürmüş ve "dikkatli olunmasını" telkin etmişti.[256]

Ordunun genel eğilimini gösteren "emirden" sadece Demirel değil, aynı zamanda sağ siyasetin tamamının hoşnut olduğunu

254 Tanel Demirel, *Adalet Partisi İdeoloji ve Politika*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 56, 58. Gökhan Evliyaoğlu ve O. Yüksel Serdengeçti CKMP'ye geçmişlerdi. Partinin önde gelen isimleri Saadettin Bilgiç, Mehmet Turgut ve Ferruh Bozbeyli Demirel'i tek adamlıkla itham etmişlerdi. Menderes'in çocukları Mutlu ve Yüksel Menderes ile Bayar'ın kızı Nilüfer Gürsoy da seslerini yükseltmeye başlamışlardı.

255 Süleyman Demirel, *Büyük Türkiye*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975, s. 75.

256 *Milliyet*, 24 Ocak 1967. 2.500 adet olarak basılan "Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele" serlevhası altındaki emir, 21 Kasım 1966'da tüm askerî birliklere gönderilmiş ve her ayın ilk cumasında okutulması şart koşulmuştu.

ortaya konulan tepkilerden anlamak mümkündür. Emirden sonra, antikomünist blok, komünizme karşı mücadelede "fetih duygusu" ile hareket etmiştir. Ancak, Sovyetler'le ilişkileri DP döneminde olduğu gibi minimum düzeyde tutmak anlamına gelmemiştir. Demirel, ticaret ve ideolojiyi birbirine karıştırmamıştı.

27 Mayıs'ı gerçekleştirenler, NATO ve CENTO gibi uluslararası kuruluşlara bağlılıklarını ilan etmişlerdi. Böylelikle dış politikada herhangi bir değişim yaşanmayacağı izlenimi verilmişti. Ancak 1960'tan sonra Kıbrıs meselesinin Türkiye'yi daha fazla meşgul etmesi ve Türkiye'nin, NATO ile müttefiki Amerika'dan beklediği yardımı alamaması soncunda işler kısmen tersine dönmeye başlamıştı. Bu durum, Türkiye'nin Sovyetler'le ilişkilerini normalleştirmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, 1964 yılında Sovyetler'i ziyaret etmişti.[257] 1965 seçimlerinde iktidara gelen Süleyman Demirel, NATO'da kalmakla birlikte, Sovyetler'le işbirliğine gitmiş, geniş kapsamlı yardım anlaşmaları imzalamıştı.[258] Feroz ve Bedia Ahmad, Hükümet'in sola karşı politikasını sertleştirmesine rağmen, "ideolojinin ticarete engel olmasına" artık müsaade etmediğini belirtmişlerdir.[259] Bununla birlikte "komünizmin ciddi tehlike halinde"[260] olduğu inancı devam etmişti. Bu nedenle Meclis'teki dört parti "aşırı sola" karşı ortak bildiri imzalamışlardı.[261]

İç ve dış dengeler bağlamında antikomünizmin değişen mahiyeti

Amerikan emperyalizmi, NATO karşıtlığı ve eleştirisi, ürkek satır aralarından sokak meydanlarına gür sesle inmişti. 1940'lı yıllarda sol basında var olan İngiliz karşıtlığı,[262] 1960'lı yıllarda

---

257 Mehmet Gönlübol vd., *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996, s. 386.

258 İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1980, s. 50.

259 Feroz ve Bedia Ahmad, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976, s. 365.

260 *Akşam*, 13 Ocak 1962.

261 *Akşam*, 23 Şubat 1962.

262 FO 421/331, July 1941-September 1946.

yerini anti-Amerikanizme[263] bırakmıştı. Solun düzenlediği mitinglerde taşınan dövizlerde, gazete ile dergi köşelerinde ve karikatürde bir anti-Amerikanizm literatürü oluşmaya başlamıştı. Solun görünür hale gelmesi sağ cephede, tedirginliğin artmasına neden olmuştu. Türkiye'nin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Batı Bloku'na dâhil olması, Kore'ye asker göndermesi ve NATO'ya üye olmasıyla "antikomünizm" devletin "resmî politikası" haline gelmişti. Bu, 1964 yılına kadar devam etmiştir. Devletin kodlarına işlenen antikomünist histeri ile solun etki alanı daraltılmıştı.

1940'lı yılların ortalarından 1960'ların ortalarına kadar antikomünizm, memlekette birkaç aydın ve basına karşı yürütülen sindirme politikası iken, 27 Mayıs'tan sonra, solun güçlenmesi ve Türkiye'nin Sovyetler'le ilişkilerinin normalleşmesi ile mahiyeti değişmiştir. Çünkü sistem açısından "Sovyet tehdidi", artık ortadan kalktığı gibi iç politika malzemesi olmaktan da çıkmıştı. Buna karşın sistem için komünizm, "iç tehdit" olmaya devam etmişti. Öyle ki bu tehdit, tek taraflı baskınlar, nümayişler ve tevkifatlardan karşılıklı kitlesel eylemlere, yurt, üniversite işgallerine, kavga ve silahlı çatışmalara dönüşmüştü. 1961 Anayasası hem sağ hem de solun gelişmesine olanak sağlamıştır. Solcular, sağcıların ileri gittiğinden, aşırı sağın güç kazandığından yakınırken, sağcılar da solun Anayasa'nın "sosyal devlet" ibaresinden yola çıkarak aleni bir biçimde komünizm propagandası yaptıklarından, anarşizm ve teröre davetiye çıkardıklarından dem vurmuşlardı. Anti-Amerikancı ve kıs-

263 1960'lı yıllarda Anti-Amerikanizmin yükselmesi nedeniyle Türk-Amerikan ilişkilerinde zedelenme meydana gelmişti. Kıbrıs meselesi, bunu tetiklemiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Geroge S. Harris, *Troubled Alliance*, s. 125-147. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa gençlik Amerika'yı protesto etmişti. Amerika'nın Kıbrıs politikaları nedeniyle gençlik Amerikan Büyükelçiliğine yürümüştü. *Milliyet*, 28 Ağustos 1964. Gençlik ikinci defa ABD'yi kınamıştı. *Cumhuriyet*, 30 Ağustos 1964. İlk defa o yıllarda *Go Home Yanke* sloganları atılmıştı. Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *12 Mart İhtilalin Pençesinde Demokrasi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000, s. 118. Türkiye'de, sol tarafından, mütemadiyen, Amerikancı diye tenkit edilen Türk milliyetçiliğinin önderlerinden Albay Alparslan Türkeş, 27 Mayıs'tan önce, Amerika'nın Türkiye'nin işlerine fazla karışmasından yakınmıştır. Walter F. Weiker, *1960 Türk İhtilali*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1967, s. 239.

men Sovyet yanlısı sola karşı, antikomünist propaganda işlemeye devam etmişti.

Nisan 1960'ta Tahkikat Komisyonu kurulmuştu. Bunu protesto eden üniversitelilere polis sert müdahalede bulunmuştu. Olaylar sırasında Turan Emeksiz öldürülmüştü.[264] DP'liler, demokratik teamülleri işletmemiş, siyasetin ve üniversitelerin en tabii haklarını provokatif eylem olarak görmüşlerdi. Diğer tarafta da hükümetin meşruiyetini dış kamuoyu önünde zedelemek dâhil, her türlü fiiliyata başvurmaktan çekinilmemişti. Bu şartlar altında 27 Mayıs'a gidilmişti. O günlerden hatırda kalanlar, 27 Mayıs'tan sonra, bol bol propaganda malzemesi olarak kullanılmıştı. MTTB, TMTF ve TMGT 28-29 Nisan'ın yıldönümlerinde bildiriler yayınlamak suretiyle o günlerde yaşananları hatırda tutmaya çalışmışlardı. 1965 seçimlerine kadar solda aktif olan öğrenci dernekleri CHP'ye yakın durmuşlardı. Ancak, 1965 seçimlerinden sonrası için yeni bir sayfa açmak gerekiyordu.

Yeni "demokratik" Anayasa'yla sosyalist partilerin kurulmasına müsaade edilmesiyle birlikte bir grup sendikacı tarafından 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi, 1965 seçimlerinde % 3 oyla Meclis'e 15 milletvekili sokmuştu. TİP, 1964'te hazırlanan parti programında komünizmden izler taşıdığı gerekçesiyle komünistlikle suçlanmıştı.[265] Bunun üzerine TİP'in kurucuları, partinin, komünist olmadığını deklare etmek zorunda kalmışlardı: "TİP bütün gücüyle komünizme uygun vasatı teşkil edecek anarşiyi, sınıf çatışmasını önlemek için çalışmakta,"[266] gibi ifadelere yer vererek komünist ithamlarını reddetmişlerdi. Tartışmaya *Yön* dergisinin kurucusu Doğan Avcıoğlu da katılmış, TİP'in "kanlı ihtilallarla sınıf diktatörlüğünü kurmak" amacında olmadığını belirtmişti.[267] Neyse ki TİP, kendisine yöneltilen suçlamalara 1965 seçimlerinden sonra, Meclis kürsüsünden cevap verme imkânını elde etmişti.

264 Tanzer Sülker Yılmaz, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s. 84.

265 Avni Elevli, *Türkiye İşçi Partisi Programı ile Anayasaya Aykırıdır. Kurulmak İstenen Yeni Düzen Korkunçtur*, İstanbul, 1968.

266 *Vatan*, 24 Kasım 1962.

267 Doğan Avcıoğlu, "TİP'e Dair", *Yön*, sayı 50, 1962, s. 16.

Aslında antikomünistler bütün solu bir görse de Türkiye'de sosyalist hareket, homojen değildi. TİP, MDD ve Yöncülerin ortak platformda buluşması çoğu zaman imkânsızdı. Her birinin tezi farklıydı. Örneğin MDD'ciler "Ne ABD ne de Sovyetler" sloganıyla hareket etmişlerdi. Diğer tarafta Yön, sırtını zinde güçlere dayamıştı. Ancak sol fraksiyonların tezleri ne olursa olsun, Türk sağı bu tezlerin tamamına karşı çıkmıştı. Örneğin Faruk Sükan'ın, "tek tip sosyalizm vardır, o da Marksizm'dir,"[268] cümlesi, sağın, sola dair topyekûn yaklaşımını göstermiştir. Solun içerisindeki tartışmalar ne olursa olsun sağ siyaset ve siyaset dışı klikler, soldan benzer anlam çıkarmışlardır. Sola karşı toptancı yaklaşım içerisine girmişlerdi. Batı demokratik sosyalizm tezlerine yakın duran TİP ile ihtilalci sosyalist grupları aynı potada eritmişlerdi. Türkçüler, sola, Sovyetler'de ve Çin'de yaşayan Türkler üzerinden eleştiri yelpazesini genişletirken, İslâmcılar, laiklik ile komünizmi eşdeğer görmüştü; sosyalist gruplarla CHP'yi aynı potada eritmişlerdi.

Türkiye'de sol, 1940'lı ve 1950'li yıllara oranla, 1960'lı yıllarda daha verimli ve üretken olmuştur. Dünya siyasetinin yumuşamasının yanında artan gençlik eylemleri ile birlikte Türkiye'de siyasal ve sosyal hayatın değişmesi, köylülerin kente yerleşmesi ile kent dokusunun değişmesinin sonucu olarak Türkiye'de bazı şeyler sorgulanmaya, konuşulmaya başlanmıştır. Yeraltı kaynaklarının millileştirilmesi, yerli üretimin arttırılması, yabancı sermayenin etkisinin azaltılması, köylüye toprak dağıtılması, özel okulların devletleştirilmesi, kalkınma modelleri, işçilerin ücretleri ve çalışma koşulları kitleler tarafından tartışmaya açılmıştı. Serbest piyasa ekonomisi yerine devletçilik politikalarının benimsenmesini istemişlerdi. Üniversite gençliği toplumsal sorunlara sınıfsal açıdan bakmaya başlamıştı. Gençler, görüşlerini ve eylemlerini sosyalist perspektiften ele almış, ülke ve dünya sorunlarına bu zaviyeden bakmaya başlamıştı. Sosyalist düşünce, üniversite gençliği arasında iyice kök salmıştı. Artık, serbest bir biçimde sosyalizmden bahsetmiş ve onun uygulama yöntemlerini kendi aralarında tartışmışlardı.

268 *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1967

Siyasetin merkezindeki konularla her zamankinden daha fazla ilgilenmeye başlamış, ülkeyi ilgilendiren iç ve dış meselelerde belirleyici/özne olmak istemişlerdi.

Öyle ki, Aydın Yalçın, solcu öğrencilerin düzenlediği bir konferansta kapitalizmi savununca, gençler tarafından soru yağmuruna tutulmuş ve tartışmanın derinleşmesi üzerine, "1965'ten bu yana öğrencinin iktisadi konularda bilgisinin hayret edilecek derecede arttığını görüyorum. Daha doğrusu bu kadarını ummuyordum,"[269] itirafında bulunmuş ve hayretlerini gizleyememiştir. Gençliğin dinamik hali, sosyalist aydınların da dikkatini çekmişti. Ali Faik Cihan'ın, 1965'te yayınlanan, ancak sonrasında yasaklanan kitabında yer alan "yürüyen milyonların ayak sesleri işitilmeye başlanmıştır,"[270] tümcesini Jacob M. Landau, ihtilal çağrısı olarak yorumlamıştır.[271] İşçi eylemleri, öğrencilerin şiddet kullanımı yöntemine dönüşmüştü. Banka soygunları, kamu binalarına bomba koyma ve adam kaçırma gibi hadiseler birbirini izlemişti.[272] 1960'ların başından itibaren dinamik bir şekilde sokaklara inen sol gençlik, dünya sol hareketlerin de takipçisi olmuştu. Böylelikle devrim örneklerinden yola çıkarak gerillacılığı "romantize" eden kitaplar çevirmiş, bir şeyin hazırlığında olduklarının işaretlerini vermişlerdi. Devlet, buna mukabelede bulunmuş, gerillacılığın ne menem "pespaye" bir şey olduğunu anlatan kitaplar çevirmişti.[273]

Sokaklarda yaşananlar sadece Türkiye'nin yaşadığı evrimi göstermiyordu. Hemen hemen her yerde, birbiri ardına olaylar patlak vermişti. London School of Economics Mart 1967'de,

---

269 Harun Karadeniz, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, May Yayınları, İstanbul, 1975, s. 83.

270 Ali Faik Cihan, *Sosyalist Türkiye*, Toplum Yayınları, Ankara, 1969, s. 249.

271 Jacob M. Landau, *Türkiye'de Sağ ve Sol Akımlar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1979, s. 36. Sol gençliğe çevirilerle de davetiye çıkarılmıştır. Alberto Bayo, *Gerilla Nedir*, Ant Yayınları, İstanbul, 1968; Mao Tse Tsung, Che Guevara, *Gerilla Harbi*, Payel Yayınları, İstanbul, 1967; Ernesto Che Guevara, *Gerilla Günlüğü*, Ant Yayınları, 1968.

272 Landau, *Türkiye'de Sağ ve Sol Akımlar*, s. 57

273 Gerilla yöntemlerinin ve taktiklerinden sitayişle bahsedilen eserlere karşı, kitaplar, makaleler yazılmış ve çeviriler yapılmıştı. T.N. Greene, *Gerilla ve Gerilla'ya Karşı Savaş*, Gnkur Basımevi, Ankara, 1965; Aurby Dixon, Otto Heilbrunn, *Komünist Gerilla Savaşları*, Gnkur Basımevi, Ankara, 1980.

Trente üniversiteleri Kasım ayında, Madrid üniversiteleri Ocak 1968'de, Liecester'dekiler Şubat'ta, Roma'dakiler Mart'ta ve Columbia Üniversitesi Nisan ayında işgal edilmişti. Hülasa, 1968 yazı çok hararetli geçmişti. İçerik ve talepler genellikle aynıydı:

> Anti-Amerikancılık ve Vietnam'a destek, eğitimin ve tüketim toplumunun içeriğinin eleştirisi. Isabelle Sommier'e göre, her ülkeye özgü faktörler de eklenir ve bunlar, kendi özgüllükleriyle, derin bir iz bırakarak öğrenci hareketliliğine sinir uçları sağlar.[274]

Charles Tilly, 1968'de dünyanın değişik yerlerinde gençlerin eş zamanlı verdiği tepkiyi, "Otonomi, kendini ifade etme ve postendüstriyel toplumun eleştirisine yönelen yeni toplumsal hareketlerin eskinin yerini aldığı," şeklinde yorumlamıştır.[275] Türkiye'de başlayan öğrenci hareketleri, elbette kendine özgü sosyolojik, tarihsel ve düşünsel boyutları olmakla birlikte, uluslararası konjonktürle uyumlu olarak ve hatta geriden takip ederek gelişim göstermiştir. Türkiye'nin kendine özgü olan bir özelliği, sağ ve sol ayrışmada sınıf bilincinden ziyade laikliğin belirleyici olmasıdır.

Antikomünist aktörler ve propaganda araçları çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir. Solun görünür olması, zaman zaman, antikomünistlerin işini kolaylaştırmıştır. Kimi dinsel faaliyetleri, laiklik karşıtı olarak görenleri, komünist ilan etmek, "dinsiz" ilan etmekten daha kolay ve alıcısı fazlaydı. 1960 ile 1965 yılları arasında antikomünizm açısından şöyle de bir paradoks vardı: Milliyetçi-muhafazakâr bloğun komünist ilan ettiği 27 Mayıs taraftarları, güçlü laik damarı bulunan Kemalist gençlikten oluşmuştu. Bu cephe de 1960'ların ilk yarısına kadar kendisini antikomünist olarak ifade etmişti. Siyasi aflarla birlikte AP siyasetinin kabuk tutmaya başlamasıyla antikomünist gençlik güven tazelemişti. Aslında sağcı gençlik, siyasete göre, daha erken tarihte 27 Mayıs'ın ürkekliğini üzerlerinden atmıştı.

---

274 Isabelle Sommier, *Devrimci Şiddet*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 35-37

275 Charles Tilly, *Toplumsal Hareketler*, Babil Yayınları, İstanbul, 2008, s. 116.

Meydanlara taşınan antikomünist histeri

Bu bölümde 27 Mayıs ile 12 Mart arasında gerçekleşen antikomünist faaliyetler, iç ve kısmen dış siyasi gelişmelerle paralel olarak ele alınacaktır. Ancak, konuya giriş yapmadan önce, meselenin daha iyi anlaşılabilmesi için 1960 öncesinin panoraması ile sonrasının değişen mahiyeti üzerinde durmak icap ediyor. İki dönem arasında benzerliklerden ziyade farklarını ortaya koymak gerekiyor. Buna ilaveten de 27 Mayıs'tan 12 Mart'a giden süreci yine kendi şartları içerisinde ayırmak iktiza etmektedir. Birincisi 1960-1965 arası yıllar, ikincisi 1965 ile 1968 arası yıllar, üçüncüsü 1968'den Kanlı Pazar'a giden süreç ve son olarak Kanlı Pazar'dan 12 Mart'a kadar olan dönemi farklı değerlendirmek icap etmiştir. Örneğin 1940'lı ve 1950'li yıllarda "vatan haini" ve komünist olarak kara propagandaya maruz kalan Serteller, Nâzım Hikmet ve Sabahattin Ali yeni dönemde çok seyrek karşımıza çıkmıştır. Onların yerini Aybar, Yunus Koçak, Çetin Altan, İlhan Selçuk gibi isimler almıştır. Basın açısından da farklılık var. Örneğin *Yurt ve Dünya, Tan, Markopaşa* yerini, ne gariptir ki, her dönem baskın düşünceye göre şekillenen, 1920'lerde Kemalist, 1930'lu yıllarda Nazizim ve faşizm yanlısı, 1940'larda antikomünist, 1950'lerde kısmen liberal ve 1960'lardan itibaren de sosyalist veçhesi ağır basan *Cumhuriyet, Yön, Ant* ve *Vatan*'a bırakmıştır. Bunlar içerisinde *Yön*'e farklı bir parantez açmak gerekiyor. Çünkü *Yön*, gür bir sesle çıkmıştı. Aydınların desteğini alarak yayın hayatına başlayan *Yön*'ün, en temel vurgusu sosyalizm idi. *Yön*'de bütün antikomünistler gerici gösterilmiş, TCK 141. ile 142. maddelerinin kaldırılması için çok sayıda yazı neşredilmiş ve antikomünizme karşı açıkoturumlar yapılmıştı. Tabiri caizse "günahları çoktu." Antikomünistler açısından *Yön*, komünist diye tescil edilen aydın ve yazarların bir araya geldiği platform olmuştu. Bu süreçte *Vatan*'a da bir parantez açılmalıdır. Menderes'in güçlü müttefiki ve aynı zamanda 6-7 Eylül olaylarında Menderes'in savunuculuğunu üstlenen *Vatan*, Yassıada'dan itibaren tersi istikamette yayın yapmıştı. Haliyle, antikomünistlere göre marazi bir yola girmişti.

Türkiye siyasi tarihinde basın, her daim marazi bir yerde durmuştur. Çoğu zaman önerilen reçete, muhalif görülen basını susturmak olmuştur. 1940'lı yılların alışkanlıklarını sürdüren antikomünistler, komünist diye niteledikleri basını susturma gayreti içerisine girmişlerdi. 27 Mayıs'tan sonra, Darendelioğlu, "Akşam, Milliyet, Dünya ve Cumhuriyet'in Türk milliyetçiliğini ve mensuplarını en iğrenç ve iftiralarla kötülemek yarışı" içerisinde olduklarını ileri sürmüştü.[276] Bir de buna Aziz Nesin, Sadun Aren, Abdi İpekçi ve Çetin Altan gibi sağda pek "muteber olmayan" isimlerin olduğu ve "aydınların ortak bildirisiyle" çıkan *Yön* de eklenince milliyetçi gençliğin harekete geçmemesi için hiçbir neden yoktu. *Milliyet*'in iddiasına göre, bazı gazetelerin teşvikiyle, bir kısım gençler, TMTF ve MTTB'ye gitmiş, *Yön*'ün kapağında "orak-çekiç" bulunduğunu iddia ederek miting tertiplemeyi istemişlerdi.[277] Talepleri reddedilmesine karşılık, 6 Ocak 1962'de tarihinde kendilerini "Atatürk gençliği" olarak tanımlayan gençlik; AP il gençlik kolları, Yüksek İslâm Enstitüsü, Edebiyat, Hukuk Fakülteleri ile Yüksek Ticaret Okulu öğrencileri Taksim'de toplanmış, mahut gazetelerin ve *Yön*'ün komünizmi desteklediği iddia edilerek basın tel'in edilmişti.[278] Antikomünist *Tercüman* gazetesi, aslında bu mitingi çok önemsememişti.[279] Diğer tarafta, *Cumhuriyet* gazetesinden Cevat Fehmi Başkut, tel'in edilen gazetelerin, hiçbirinin komünist olmadığına ilişkin açıklamada bulunmuştu.[280] Mitingin gerçekleştirilmesine ilişkin açıklamalarda bulunan bir diğer isim Tekstil İşçileri Sendika-

276 İlhan Darendelioğu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 338.

277 *Milliyet*, 7 Ocak 1962; *Kudret*, 7 Ocak 1962. TMTF ve 1965 yılına kadar MTTB adı geçen dergi ve gazetelerin yayın politikasıyla paralel düşündükleri için protesto taleplerine cevap vermeleri düşünülemezdi. Ayrıca *Yön*'ün ikinci sayısının kapağında "orak-çekiç" resmi yoktur.

278 *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1962; *Akşam*, 7 Ocak 1962; *Vatan*, 7 Ocak 1962; *Milliyet*, 7 Ocak 1962; *Kudret*, 7 Ocak 1962.

279 *Tercüman*, 7 Ocak 1962.

280 *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1962.

sı Başkanı Bahir Aksoy, mitingi düzenleyenler için "küçük ve gafil insanlardır,"[281] ifadesini kullanmıştı. Mitingin tepki çekmesi üzerine TMTF 2. Başkanı Yalçın Gürsel, mitingle alakalarının olmadığını bildirirken,[282] İÜTB Başkanı Ayhan Efeoğlu, "Komünizmi tel'in mitingi yapanlar kötü niyetli arkadaşlardır. (...) 27 Mayıs'ı gayrimeşru, DP'nin meşru olduğuna inandırmak istediler,"[283] demişti.

27 Mayıs yanlısı gençlik teşekkülleri, basın açıklamasıyla yetinmemiş, daha kitlesel karşıt protestolara başvurmuşlardı. Ocak 1962'de TMGT, MTTB ve İÜTB'nin organize ettiği ve on binlerce öğrencinin katıldığı "Son söz" mitinginde "Kahrolsun gerici basın, kahrolsun yobazlar, gericilere ihtar, kahrolsun komünistler, Af yok. Af yok,"[284] gibi sloganlar atmışlardı. Ankara'da yapılan mitingde "komünizm" ve "gericilik" muaheze edilmişti. Miting esnasında siyasi af lehine slogan atılması üzerine olaylar çıkmıştı.[285]

27 Mayıs'tan sonra kurulan DP'nin mirasçısı AP'nin tabanı ile CHP'nin tabanı af konusunda sık sık karşı karşıya gelmişti. Gümüşpala, siyasi affı mütemadiyen gündemde tutmuştu.[286] Ön plana çıkan mevzu "ilericilik-gericilik"[287] tartışması ile Menderes ve arkadaşlarının idamı olmuştur. CHP-AP koalisyonunun sonunu getiren af tartışmalarına[288] katılan gençlik, "Af yok, onları kurtarmak isteyenler kahrolsun," diye mukabelede bulunmuştu.[289] AP, Taksim'deki mitingle alakalarının olmadı-

---

281 *Vatan*, 8 Ocak 1962.

282 *Milliyet*, 9 Ocak 1962; *Vatan*, 9 Ocak 1962.

283 *Vatan*, 10 Ocak 1962.

284 *Milliyet*, 11 Ocak 1962; *Vatan*, 11 Ocak 1962; *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1962; *Akşam*, 11 Ocak 1962.

285 *Vatan*, 14 Ocak 1962; *Cumhuriyet*, 14 Ocak 1962; *Milliyet*, 14 Ocak 1962; *Akşam*, 14 Ocak 1962.

286 *Akşam*, 6, 8 Nisan 1962. AP, seçimlerde aldığı sonuç ile koalisyon ortağı olmuştu. Bu özgüvenle, bütün karşı çıkmalara rağmen siyasi affı Meclis'e getirmişlerdi. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *a.g.e.*, s. 44-46.

287 "Aşırı sağcılar... ilerici öğretmenlere saldırdı." *Vatan*, 25 Kasım 1962.

288 *Akşam*, 31 Mayıs 1962.

289 *Akşam*, 28 Mayıs 1962; *Akşam*, 10 Ekim 1962.

ğını belirtmek zorunda kalmıştı.[290] Çünkü ordu, AP'nin kendisini DP'nin mirasçısı olarak görmesinden ve siyasi affı gündemde tutmasından pek hoşlanmıyordu. AP'nin, ilk yıllarda hem ordunun hem de CHP'nin baskısını hissederek siyaset yapması nedeniyle sosyal bilimciler, AP politikalarını "titrek muhalefet" olarak nitelendirmişlerdir.[291]

Kendini milliyetçi olarak tanımlayan, ancak karşıtları tarafından "gerici" olarak itham edilen gençliğin, "solcu basını tel'in" mitingi beklenmedik sonuçlar doğurmuştu. Karşıt nümayişler bir anda yurt sathına yayılmıştı. Her iki taraf da, kendilerini Atatürk'ün fikirlerine dayandırmış, milliyetçi ve antikomünist olduklarını ifade etmişlerdir. Haliyle, her iki grubun yaptığı mitingde "kahrolsun komünizm" sloganlarının atılması olağandı. Ancak onları birbirinden ayıran temel nokta, "siyasi af" konusuna yaklaşımları olmuştur. 27 Mayısçılar, siyasi af taraftarlarının, 27 Mayıs'ı hiçleştirmek için Atatürk'ün adına sığındıklarını ve komünizmi de bir tramplen olarak kullandıklarını ileri sürmüşlerdi.

1962 yılı Ekim ayında, ellerinde dövizlerle Sıhhiye'den Kızılay'a yürüyen 7-8 kişilik bir grup "İnönü istifa et" diye slogan atmıştı. Olay, bir anda karşı protestoya dönüşmüş ve toplanan kalabalık, "gericiler kahrolsun", "katillere af yok", "İsmet Paşa çok yaşa" şeklinde slogan atmışlardı. Olaylar sırasında AP'li Gökhan Evliyaoğlu'nun *Yeni İstanbul* ve *Tercüman* gazeteleri tahrip edilmiş, *Zafer*, *Son Havadis* ve *Kudret* gazetelerinin ise levhaları yakılmıştı. Aynı zamanda AP'nin, Genel ve Ankara il merkezi de nasibine düşeni almış, tahrip edilmişti.[292] Vâlâ Nureddin'in köşe yazarlığı yaptığı *Zafer* gazetesine göre, gazeteleri basanlar, Halk Partisi mensuplarıydı.[293] Olanlardan Hükümet'i sorumlu tutan *Tercüman* gazetesi,[294] büronun tahrip edildiğini,

290 *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1962.

291 Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *a.g.e.*, s. 119.

292 *Vatan*, 3-4 Ekim 1962; *Akşam*, 3 Ekim 1962; *Kudret*, 3 Ekim 1962; Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *a.g.e.*, s. 84.

293 *Zafer*, 2 Ekim 1962.

294 *Tercüman*, 4 Ekim 1962.

malzemelerinin kırıldığını belirtmişti.[295] Ahmet Kabaklı, bazı gazetecilerin, sağcı basının tahrip edilmesini alkışladıklarını terennüm etmişti.[296] Kadircan Kaflı, "ilerici-gerici" tasnifini yapmış, kendilerine "ilerici" payesi düşenlere, gazeteleri tahrip etmenin "ilericilik mi" olduğunu sormuştu.[297]

Buradan hareketle Kurtuluş Kayalı, 27 Mayısçıların, küçük çaplı olayları dahi, ihtilal teşebbüsü için tramplen olarak kullandıklarını, DP'nin devamı olduğuna kanaat getirilen hareketlere ve DP döneminden müspet şekilde bahsedilmesine tahammül etmediklerini belirtmiştir.[298]

Eylemler, sonraki günlerde de sürmüş, başka kentlere de sirayet etmişti.[299] Olayların daha da büyümemesi için İnönü, AP'lilerle yaptığı görüşmede, protestolara ilişkin "komünist tahrik"[300] ifadesini kullanmıştı. Hükümet'in güçlü ortağı CHP, yayınladığı bildiride, "demokratik nizamı tahrip etmek isteyen her cereyanın, komünizmin, ırkçılığın, irticanın, anarşinin karşısındayız,"[301] diyerek, cüzzamlı sözcüklerle tüm taraflara, milliyetçilere, İslâmcılara ve sola gözdağı vermişti. Olaylar komünistlere mal edilmiş, hatta Cumhuriyet Senatosu'nda, "Türkiye'de komünistlerin gençliği kandırmak için bir milyar lira sarf ettikleri,"[302] iddia edilmişti. Diğer tarafta Türkiye İşçi Sendikaları Yönetim Kurulu, "komünizmin ve demokrasiye karşı davranışların tel'ini amacıyla,"[303] Ankara'da miting düzenleme kararı almıştı. Bundan pek hoşlanmayan Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, Türk işçisinin ezelden beri komünizme

---

295 *Tercüman*, 3 Ekim 1962.

296 Ahmet Kabaklı, "Ayıp, Ayıp! Gülerek Yazıyorsunuz", *Tercüman*, 4 Ekim 1962.

297 Kadircan Kaflı, "İlericilik Bu mu?", *Tercüman*, 6 Ekim 1962.

298 Kurtuluş Kayalı, *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart*, İletişim, İstanbul, 2009, s. 108-109.

299 *Vatan*, 6 Ekim 1962.

300 *Akşam*, 6 Ekim 1962.

301 *Vatan*, 11 Ekim 1962.

302 Şevket Süreyya Aydemir, "Bu Huzursuzluğun Sebebi Acaba Komünistler midir?", *Vatan*, 12 Ekim 1962.

303 *Vatan*, 11 Ekim 1962.

karşı olduğunu ifade etmişti. Keza Sendikacı Salih Özkarabay da TÜRK-İŞ'in girişiminden rahatsızlık duymuş ve "komünizm yaygarası... ilerici kuvvetlere karşı faşist ve gerici zihniyetin feryadından başka bir şey değildir,"[304] diye eleştiri yöneltmişti. Tüm bu çekincelere rağmen TÜRK-İŞ Başkanı Seyfi Demirsoy, "hayretle" karşılanan şu açıklamayı yapmıştı: "22 Aralık'ta yapmaya karar verdiğimiz miting, komünizme olduğu kadar faşizme, ırkçılığa, dikta rejimlerine de karşı bir harekettir."[305]

TÜRK-İŞ'in Ankara'da düzenleyeceği miting için çalışmalar erken başlamış ve mitingin düzenleneceği alana günler öncesinden afişler asılmıştı.[306] Çevre illerden çok sayıda işçinin katıldığı[307] "komünizmi ve demokrasiye aykırı akımları tel'in mitingi" Tandoğan meydanında yapılmıştı. Miting, Atatürk için bir dakikalık saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın ardından başlamıştı.[308] İşçiler, sık sık "kahrolsun komünizm" diye slogan atmışlardı.[309] Burada *Yön* dergisi ve *Vatan* gazetesi protesto edilmişti.[310] Ayrıca Aybar ve Boran tel'in edilmiş ve TCK 141. ve 142. maddelerinin şiddetlendirilmesi istenmişti.[311] Siyasi partilerin; AP, CHP, CKMP ve YTP'nin temsilcilerinin yanı sıra, gençlik teşekkülleri, TGT, TMTF ve MTTB'nin temsilcileri de mitinge katılmış ve birer konuşma yapmışlardı. Siyasilerin mitinge katılması mitinge resmî bir hava katmıştı.

Gençlik, 27 Mayıs öncesine göre daha dinamikti. Biraz da bunun etkisiyle siyasi hava gergindi. Sivil siyaset, kontrolü tam

---

304 *Vatan*, 18 Ekim 1962.

305 *Vatan*, 28 Kasım 1962.

306 *Akşam*, 22 Aralık 1962.

307 *Tercüman*, 22 Aralık 1962.

308 *Tercüman*, 23 Aralık 1962.

309 "Türk aleminin en büyük düşmanı komünizmdir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir. Her şeyden önce vatan. Komünizm insanlığın baş belasıdır. Hür dünyadan komünizm mezalimi altında hürriyet diye inleyenlere selam. İnsanlık idealinin bekçisi ve koruyucusu NATO ve CENTO'yu destekliyoruz. İslâmiyet komünizmi reddeder. Kızıl Moskof'a lanet. ezan sesi Moskof nefesini keser. Demokrasi cennet, komünizm cehennem" gibi dövizler taşımışlardı. *Tercüman*, 23 Aralık 1962; *Cumhuriyet*, 23 Aralık 1962.

310 *Zafer*, 23 Aralık 1962.

311 *Zafer*, 23 Aralık 1962; *Tercüman*, 23 Aralık 1962.

sağlayabilmiş değildi. Koalisyon hükümetleri pamuk ipliğine bağlı hareket ediyordu. Ordunun, siyaset üzerindeki etkisi devam etmişti. İçişleri Bakanlığı'nı ilgilendiren en ufak meselelerde dahi, geçmişin alışkanlıklarıyla olsa gerek, ordu, kendi görüşünü beyan etmekten geri durmamıştı.

Milli Mücadele'nin "Galip Hocası" Celal Bayar, 1961 yılında girdiği Kayseri cezaevinden 1963'ün Mart'ında tahliye edildikten sonra, kendisini karşılayanlar olduğu gibi, onu protesto edenler de olmuştu.

Bayar karşıtları, 27 Mart'ta Ankara'da Zafer meydanında toplanmaya başlamışlardı. TMTF, gençliğin toplanmasında başrol oynamıştı. Aynı şekilde Ziya Gökalp caddesinde bulunan AP Genel Merkezi önünde toplananlar, AP aleyhine slogan atmıştı. Bu arada bina da taşlanmıştı. AP milletvekilleri olanları sadece seyretmekle kalmışlardı.[312] Olaylar, sonraki günlerde de devam etmişti. AP Genel Merkezi tahrip edilmiş ve olaylar sırasında sekiz kişi de yaralanmıştı.[313] Eylemciler, Tahkikat Komisyonu'nun protestosu sırasında öldürülen Turan Emeksiz'i kastederek, "28 Nisan 1960 gününü tekrar yaşamaya hazırız",[314] "27 Mayıs korunacaktır," ve de Bayar kastedilerek, "vatan hainlerine ölüm,"[315] türü sloganlar atmışlardı. Bayar'ın Kavaklıdere'deki evinin önüne gelen gençlik, "sehpaya sehpaya," diyerek idamını istemişti.[316]

Ertesi gün protestolar, Ankara ve İstanbul'da devam etmişti. *Yeni İstanbul* gazetesi, ikinci defa kitlenin hedefi haline gelmişti.[317] İstanbul Üniversitesi'nde, çeşitli yüksekokul ve akademilerde, TMTF ve MTTB'lilerin düzenledikleri mitingde, "Son hadiseleri biliyorsun. Sana fazla bir şey söylemeye lüzum yok. Atatürk ilklerinin ışığı altında 28, 29 Nisan ve 27 Mayıs ruhunun şahlanacağı mitinge gel," çağrısı yapılmıştı.[318] Aynı şekil-

312 *Tercüman*, 25 Mart 1963.

313 *Tercüman*, 28 Mart 1963.

314 *Cumhuriyet*, 24 Mart 1963.

315 *Ulus*, 25 Mart 1963, *Vatan*, 25 Mart 1963; *Cumhuriyet*, 25 Mart 1963.

316 *Tercüman*, 25 Mart 1963.

317 *Ulus*, 26 Mart 1963; *Vatan*, 26 Mart 1963; *Cumhuriyet*, 25 Mart 1963.

318 Turan Feyizoğlu, *Türkiye'de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi*, Belge Yayınları, İstanbul, 1993, s. 143.

de, 28 Nisan'ı hatırda tutmayı amaç edinen ve parolası "Nöbetteyiz Devrim Şehitleri, Nöbetteyiz Atatürk" olan *Güç* isimli gizli örgüt bir bildiri dağıtmıştı:[319]

> Bugün Atamıza küfredenler, devrimlerimizi baltalayanlar, boş meydanlarda cirit atıyorlar... Güç, gücünü Kemalizm'den alır, devrimcidir, toplumcudur, faşizm ve komünizmin bilinçli ve amansız düşmanıdır.

26 Mart Salı günü gençlik toplanmış, "Kahpe Bayar" diye slogan atmışlardı. Sloganları müteakiben, Hüseyin Onur şu konuşmayı yapmıştı: "Kardeşim sen bize 27 Mayıs düşmanlarını ezin diyorsun. İşte aynı alandayız. Yemin ediyoruz. Onları şimdi ezeceğiz... Vatan hainlerini asla yaşatmayacağız," Akabinde, talebe derneği eski başkanlarından Öcal Okay, antikomünist içerikli konuşma yapmıştı: "Komünizmin karşısındayız... düşmanıyız. Komünizm kadar faşizmin de karşısındayız." Başka bir konuşmada, yine komünizm karşıtlığına vurgu yapılmıştı: "Türk gençliği ne komünizmin ne de faşizmin taraftarıdır... Bizim mücadelemizde üç kuvvet vardır. Biri ordu, diğeri gençlik ve biri de şerefli ilerici basındır."[320] "İlerici" sözcüğü yerini bir müddet sonra sosyalist gençlik veya sosyalist basına bırakacaktır. Kemalizm'e dayanan ve kendilerine "ilerici" diyen gençliğin temel motivasyonu 27 Mayıs karşıtlığıdır. Ordu, gençlik ve basını yanlarında görmek istemişti. Aslında o süreçte hem sağ hem de sol, orduya açık çağrıda bulunmuşlardı. *Yön,* zinde kuvvetlere dayanarak Türkiye'de sosyalist devrim macerasına girmişse de başarısız olmuştu. Sağ cenah ise orduyu, komünizme geçit vermez bir umman olarak görmüştü.

Yukarıda anlatılan "solcu basını tel'in" ile Türk-İş'in "komünizmi tel'in" mitinginden sonra, bir yıl bile geçmeden, üçüncü kez, "komünizmin tel'in" edilmesi kararlaştırılmıştı. Aslında gençlerin toplanma amacı farklı olsa da, iş dönüp dolaşıp "komünizmi tel'in"e dayanmıştı. 26 Mart'ta, Üniversite'deki TİP'li ve "aşırı solcu" öğretim üyelerinin "tahriki" ile "alda-

319 Turan Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 143; *Cumhuriyet*, 27 Mart 1963.

320 Turan Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 144; *Ulus*, 27 Mart 1963.

tılmış" solcu gençlerin yürüyüş yapacaklarının duyulması üzerine, kendilerine "Milliyetçi Üniversite Gençleri" diyen, ancak basının, ısrarla AP'liler olarak nitelediği gençlik,[321] aynı gün ve saatte Saraçhane'de "komünizmi tel'in" mitingi yapacaklarını ilan etmişlerdi.[322] Yaklaşık üç bin kişi, ellerinde "Milliyetçi Kemalist Gençlik" afişi bulunduğu halde toplanmıştı. Kimya Fakültesi'nden Cevriye Ceylan, solcuların, geçmişe oranla daha fazla güçlendiğini kastederek bu durumu kabul etmeyeceklerini bildirmişti. "Tahrikçiler maskenizi yırtıyoruz. Devrim ne devirmek ne taşlamaktır. Solcu basına lanet, Bu vatan komünistlere mezar olacaktır" gibi dövizler taşımışlardı. Solcu olduğuna kanaat getirdikleri gazeteleri protesto etmişlerdi.[323] Saraçhane mitingi bitince yürüyüşe geçen gençlik, "kahrolsun komünistler", MTTB'liler ve TMTF'lileri kastederek "gelenler komünisttirler"[324] diye bağırmışlardı. *Yeni İstanbul* gazetesi önüne geldiklerinde, gazeteden Hasan Tuncay, "arkadaşlar önce Allah'a sonra da sizlere güveniyoruz. Ordu bize teminat verdi," diyerek onları Taksim'e yönlendirmişti.[325]

12 Mart'tan hemen sonra, sıcağı sıcağına, 27 Mayıs'tan sonraki olayların anlatıldığı bir kitapta Mustafa Kemal, "dindar", "milliyetçi" ve "antikomünist" profil olarak anlatılmış ve gençlik de buna göre tasnif edilmişti. Birincisi, "Mao ve Lenin'i seven gençler"dir. Ki bunlar, Atatürk karşıtlarıydı. İkincisi ise "sağduyulu ve Atatürkçü milliyetçi" gençlerdi.[326]

Tan baskınını yapanlar, Mareşal Fevzi Çakmak'ın antikomünist olduğunu iddia edenler ve DTCF tasfiyesinde rol oynayanlar, dönemin Kemalist gençliği ile milliyetçi muhafazakâr isimleriydi. Bunlar Soğuk Savaş'ın ilk günlerinde komü-

---

321 *Vatan*, 27 Mart 1963.

322 Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 368; *Ulus*, 27 Mart 1963; *Cumhuriyet*, 27 Mart 1963.

323 Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 369; *Cumhuriyet*, 27 Mart 1963.

324 *Ulus*, 27 Mart 1963.

325 *Ulus*, 27 Mart 1963; *Vatan*, 27 Mart 1963; *Cumhuriyet*, 27 Mart 1963.

326 K. Özcan, *12 Mart 1971 Öncesi Suçlular Kimdi*, Özcan Yayınları, İstanbul, 1973, s. 29.

nizme karşı, siyam ikizi gibi olmuşlardı. DP'nin, iktidara gelmesi ve 1957'den sonra onarılması güç hatalarda bulunmasıyla iki kesim birbirinden iyice ayrılmıştı. Bu kesimler, 1960 sonrasında, 27 Mayıs ve siyasi aflar nedeniyle sık sık karşı karşıya gelmişlerdir. Kendilerine "ilerici" ve "devrimci" diyen gençlik kafa karışıklığı içerisinde hareket etmişti. İlericilik ve devrimcilikten kasıt Kemalist ilkelere "tam iman"dı. Bir de, 1961 Anayasası'nın müsaade ettiği ölçüde de "sosyal adalet"çiydiler. Bunlar, antikomünist olduğu her halinden belli olan MTTB ile TMTF içerisinde yer almışlardı. Aynı kafa karışıklığı diğer tarafta da vardı. MTTB gibi antikomünist teşekkülü komünistlikle itham etmişlerdi. 1960'ların ortalarında MTTB'de eksik olan sadece İslâmi motifti. Mustafa Kemal, iki grup arasında paylaşılamamıştı. Muhaliflere göre, son yıllarda susturulmak istenen herhangi bir yayına veya aydına komünist demek kâfi gelmişti.

Şahlanış mitinglerinden Kanlı Pazar'a giden süreç

Komünizme Karşı Halkı Gafletten Uyarma ve Komünizmi Tel'in Mitingi

1965 seçimleri öncesinde gençlik hareketleri neredeyse günbegün sokaklardaydı. O yıllarda gençliğin karşı karşıya gelişinin nedeni sağ ve sol değildi. O dönemde milliyetçi muhafazakârlar, DP'nin mirasını devralan AP'ye sahip çıkmak ve hapis cezasına çarptırılan eski DP'lilerin hakkını savunmak için meydanlara inmişti. Buna karşın, 27 Mayıs'ı destekleyenler ise milliyetçi-muhafazakârları 27 Mayıs karşıtı olmakla itham ederek sokağa hâkim olmak istemişti.

1965 seçimlerinin ardından TİP'in Meclis'e girişi ve üniversitelerde sosyalist gençlere ait platform sayısının artması, 1960'lı yılların antikomünist hareketi için bir dönüm noktası olmuştur.

TİP'in Meclis'e girmesine dikkat çeken MTTB Genel Başkanı Rasim Cinisli, Mart 1966'da yaptığı basın açıklamasında "Türkiye'de komünizm tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır," uyarısını yapmış, ardından Türkiye'nin, ne Macaristan ne de Polonya

olduğunu ifade etmişti.[327] Türkiye'nin, Macaristan ve Polonya gibi olmasının önüne geçmek için MTTB, İstanbul'da "Komünizme Karşı Halkı Gafletten Uyarma ve Komünizmi Tel'in Mitingi" düzenlemeyi kararlaştırmıştı. 20 Mart'ta yapılan mitinge Ankara ve Eskişehir'den Kuvayi Milliye Derneği üyeleri, Türk Göçmen ve Mülteciler Derneği, Milliyetçiler Derneği, Komünizmle Mücadele Derneği, Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencileri, Emekli İnkılâp Subayları (EMİNSU), TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalar ve AP teşkilatı üyeleri olmak üzere Bursa, Karabük, Balıkesir ve Mustafa Kemal Paşa gibi çevre muhitten de gelen vatandaşlar ve öğrenciler Beyazıt meydanında toplanmışlardı. Ankara Üniversitesi'ni temsilen Nevzat Kösoğlu, Konya Komünizmle Mücadele Derneği adına Mevlüt Özsay, İkinci Kuvay-i Milliye Derneği Genel Başkanı Mehmet Özdemir, Karabük Tekniker Talebe Cemiyeti adına Kemal Yalçın ve Sabahattin Zaim birer konuşma yapmışlardı. Mitingi takip edenler arasında Rus basın ataşesi Popof ve Tass Ajansı muhabiri de vardı.[328]

Miting başlamadan önce, üzerinde "Gafletten uyanın" ibaresi bulunan siyah çelenkler, komünistleri destekledikleri gerekçesiyle Fuat Alan Burla Biraderler[329] ve Koç Holding müesseselerine bırakılmıştı.[330]

Göstericiler, mitingde sürekli olarak tekbir getirmişlerdi. Bunun dışında "komünizm sefalettir", "komünizmin maskesi sosyalizmdir", "Türk köylüsü tarlan ve her şeyin alınacak bir ırgat olacaksın", "domuzdan post Moskof'tan dost olmaz," "su uyur komünizm uyumaz", "anneniz Katerina mı", "kızıl köpekleri havlatmayacağız" vb. afişler taşınmıştı. Mitinge katılan Türkistanlılar, "bizi görün ibret alın, Türkiye ikinci Türkistan ol-

327 *Yeni İstanbul*, 16 Mart 1966.

328 *Tercüman*, 21 Mart 1963.

329 Burla ailesi, 500 yıl önce İspanya'dan Osmanlı'ya gelen İspanyol Yahudi ailesidir. Eli ve Daniel Burla kardeşler ilk şirketlerini 1911 yılında kurmuşlardır. Burla Biraderler, 1960 yılına kadar Türkiye'nin önde gelen ithalat firmasıydı. Otomotiv, beyaz eşya, elektrikli aletler, kâğıt sanayi gibi çok farklı alanlarda ithalat yapmışlardır. Ayrıca, firma, modern anlamda Türkiye'nin ilk reklam veren şirketlerinden olmuştur. Gürül Öğüt, "Reklam Alemi", *Hürriyet*, 22 Ekim 2013.

330 *Yeni İstanbul*, 21 Mart 1966.

masın" yazılı dövizler taşımışlardı. "Kahrolsun komünistler" sloganlarına meydanda bulunan Mehter Takımı "Gafil ne bilir" diye karşılık vermişti.[331] Belki de en dikkat çekici olan döviz, Atatürkçü gençliğe, "Büyük ve Ölmez Atatürk'ün peşinde olan gerçek Atatürkçüler komünizme karşı birleşiniz," çağrısı olmuştur.[332] Mitinge gelenlerin ellerinde, Atatürk'ün büyük boy resmi yer almıştı.[333] *Yeni İstanbul* mitinglerdeki Atatürk temasına vurgu yaparken *Cumhuriyet* ve *Ulus* dinsel söylemi ön plana çıkarmışlardır.

Mitingdeki konuşmasında Cinisli, "Marx, Lenin ve Stalin üçayaklı idam sehpasını andıran komünizmin yayılmasına sebep olmuşlardır," demişti. KMD Başkanı ise komünizmin bir fikir olmadığını, onun bir ihanet abidesi olduğunu belirtmişti. Ona göre, komünistler, Çarlık Rusya'sının, "Akdeniz'e inme siyasetinin Türkiye'de satılmış hayasız temsilcisidir."[334]

Gün boyu süren mitingde Hükümet'e çağrı yapılmış ve komünizme karşı daha sert tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmişti. Muhalifler ise, bu mitinglerden tedirginlik duymuşlardı. Bir şaşkınlık hali vardı. Zira komünizmi kitlesel olarak tel'in etmenin manasını anlayamamışlardı. *Akşam*'da çıkan bir yorumda, demokratik rejimlerde miting düzenlemek tabii olmakla birlikte, komünizmin, farklı seslerin bastırılmasının aracı haline gelmesinden ve faşizme doğru gitmesinden endişe edilmişti.[335] Çetin Altan, mitingleri alaya aldığı yazısında "komünizmin ne olduğu hemen hiç kimse tarafından bilinmemekte ve daha çok soygunlara ve talana bilimsel şekilde karşı çıkanlar komünist diye gösterilmek istenmektedir," yorumunu yapmıştır.[336]

---

331 *Yeni İstanbul*, 21 Mart 1966; *Akşam*, 21 Mart 1966; *Milliyet*, 21 Mart 1966; *Ulus*, 21 Mart 1966; *Tercüman*, 21 Mart 1963.

332 *Tercüman*, 21 Mart 1963.

333 *Yeni İstanbul*, 21 Mart 1966.

334 *Milliyet*, 21 Mart 1966.

335 "Tehlike Çanları", *Akşam*, 21 Mart 1966.

336 Çetin Altan, "Nasıl da Anlamıyorlar", *Akşam*, 22 Mart 1966.

Solun Uyanış Mitinglerine Karşı Şahlanış Mitingi

Toplumda oluşan gergin atmosfere bağlı olarak Meclis'te TİP'e yönelik olarak hem CHP'den hem de AP'den ağır sataşmalar gelmişti. 1968'in ilk günlerinde İnönü ve Ecevit TİP'e hücum ederek, "ortanın solu", sosyal adaleti öngörmekle birlikte sosyalist prensip değildir, demişlerdi.[337] Başka bir konuşmada İnönü, "Başlıca rakibimiz TİP'tir," demişti.[338] Sükan da, "Bilimsel sosyalistlerin nefes alışlarını bile biliyoruz,"[339] tehdidinde bulunmuştu. 20 Şubat 1968 tarihinde Meclis'te, İçişleri Bakanlığı'nın bütçesinin görüşüldüğü sırada AP milletvekilleri ile TİP'liler arasında sözlü sataşmadan sonra kavga çıkmıştı. Bu kavgada TİP'li Yunus Koçak ağır yaralanmış, Çetin Altan da yerde tekmelenmişti.[340] Solcular, TİP'lilerin Meclis'te dövülmesini protesto etmek için Ankara'da Anayasa Mitingi düzenlemişti.[341] Bunun haricinde DİSK, İTÜTB, FKF ve TÖS İstanbul'da "İkinci Uyanış" mitingi düzenlemişti. Binlerce kişinin katıldığı mitingde Mehmet Ali Aybar,[342] Çetin Altan ve öğrenci temsilcileri birer konuşma yapmışlardı.[343] Meclis'teki kavgaya tepki olarak İstanbul'da yapılan mitingde, antikomünist cenahın ve AP'lilerin kolaylıkla tahrik olacağı "Halk, işçi, gençlik devrim yapacak, Sosyalist olacak Türk'ün ülkesi" gibi sloganlar atılmıştı. Bir de binlerce kişi Âşık İhsani'ye ait türküyü okumuştu:

---

337 Feroz Ahmad Bedia Turgay Ahmad, *a.g.e.*, s. 340; *Ulus*, 13-15.1.1968.

338 *Ulus*, 15 Mayıs 1968.

339 *Milliyet*, 6 Şubat 1968.

340 *Milliyet*, 21 Şubat 1968.

341 Düzenleyiciler arasında ODTÜ Öğrenci Birliği, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü, ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneği, Fikir Kulüpleri Federasyonu, İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, İTÜ Teknik Okulu Talebe Birliği, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği yer almıştır. *Milliyet*, 24 Şubat 1968.

342 Aybar, "AP iktidarı Meclis'te suçüstü yakalanmıştır. Demokrasiye suikast hazırlamakla suçludur," demişti. *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1968.

343 *Milliyet*, 26 Şubat 1968; *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1968.

> Korkuyorlar, korkacaklar, korksunlar. Geliyoruz, geleceğiz, yakındır. Kim nerede ne işliyor hepsini biliyoruz. Hepsini biliyoruz, bileceğiz yakındır.[344]

Solcuların "İkinci Uyanış" mitinginin üzerinden çok fazla zaman geçmeden, milliyetçi muhafazakâr blok, tepki olarak, "Şahlanış" mitingi tertiplemeyi kararlaştırmıştı. Solcuların düzenlemiş olduğu "Uyanış" mitingi için şu yorumu yapmışlardı:

> Mahutlar, bu mitinge Uyanış adını vermekle, milletin daha uyanmamış olduğunu söylemek istemişlerdir. Aslında, iddiaları doğrudur. Millet uyanmamıştır. Zira tam manası ile uyanmış olsa idi, bugün Türkiye'de tek bir müseccelin olmaması, nefes almaması gerekirdi.[345]

MTTB, miting öncesinde[346] düzenlediği toplantıda, komünizmin mahiyeti, beslendiği kaynaklar, aldığı dış destek üzerinde durmuştu. Ayrıca, "Şahlanış" mitinginin plan ve programı hakkında da tafsilatlı bilgi verilmişti.

İstanbul'da, günler öncesinden, hoparlörlerle anonslar yapılmış ve yüz binlerce el ilanı dağıtılmıştı. Aynı şekilde mitinge hazırlık için yüzlerce pankart hazırlanmıştı.[347] 3 Mart 1968 tarihinde sabahın erken saatlerinde, yurdun çeşitli yerlerinden gelenler,[348] Sultanahmet Camii'nde namaz kıldıktan sonra, Bursa'dan getirilen Mehter takımı eşliğinde Taksim'e çıkmışlardı. İstanbullular, hoparlörlerle "Davamız Allahın Kur'an'ın yoludur. Allahsız vatan haini komünistlerin kirli çamaşırlarını ortaya koyacak olan mitinge katılın," diye davet edilmişlerdi. Mitinge katılanlar, Teknik Üniversite öğrencilerine "yuh" çekmiş, "Kahrolsun komünistler", "Komünistlerin çanına ot tıkayacağız", "Karakaşlı Behicem (Boran) yağlı ipini ben çekeceğim",

---

344 *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1968.

345 *MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu*, s. 110.

346 Basın toplantısı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu*, s. 111-112.

347 *Ulus*, 4 Mart 1968; *MTTB 48. Dönem*, s. 114.

348 Mitinge, civar vilayetler dışında, Siirt, Rize, Antalya, Eskişehir, Zonguldak, Kırklareli'nden de katılanlar olmuştu. *Tercüman*, 3 Mart 1968.

"Aybarof, Nâzım Hikmet'in yanına", "Tipli tipsizler bir avuç ipsizler", "Artık şahlandı durmaz İslâm'da iman", "Dikkat Müslüman sakın komünizme verme aman", "Götürse de bu aziz vatanda gövdeyi seller gibi kan, mukaddestir İslâm ve iman için giriştiğin bu davan", "Komünizmi ezeceğiz Türkistan'da gezeceğiz", "Komünizme karşı İslâm" şeklinde slogan atmış ve buna benzer dövizler taşımışlardı. Doğu Türkistanlılar yine katılmış, birçok konuşmacı "Vietnam'ı destanlaştırmaya kalkışanların yalancılıklarına işte şahitlerimiz; Komünistlerin ezmeye çalıştıkları Türkistanlılar," diye işaret etmişti.[349]

Miting, öğrenci dernekleri liderlerinin konuşma yapmalarıyla devam etmişti. Kadıköy Yüksek Tahsil Öğrenci Cemiyeti Genel Sekreteri Ahmet Şenel, "Bu, komünistlere son ihtarımızdır. Bundan sonra da herhangi bir komünizm meselesi olursa, bizi değil hükümet, hiç kimse durduramaz,"[350] diyerek kendilerine vazife biçmişlerdi. MTTB Genel Başkanı İsmail Kahraman, solcu teşekküllerin tamamının ana damarının dışarıda olduğunu ve bunların bir şekilde hal edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir de sol faaliyetlere karşı Hükümet'in sert tedbirler almasını istemiş ve hatta TİP'lilerin sınır dışı edilmeleri gerektiğini vurgulamıştı. Bunun dışında Kahraman, irtica ithamlarına cevap vermiş, konuşmasında aktüel mevzular üzerinde durmuştu.[351]

Mitingde bulunan Necip Fazıl ise, konuşmasında "millet" "aile", "din" ve "namus" mevzuları üzerinde durmuştu. Konuşmasının bir yerinde İnönü için, *İnönü Yoldaş* sözcüğünü kullanmıştı. Komünistlere ve İnönü'ye yönelik sert sözler sarf etmişti. Geçmişin hatıraları yeniden nüksetmişti. Antikomünist siyasi bir adama komünist muamelesi yapılmıştı. Başka hesaplar, komünist suçlamasıyla görülmeye çalışılmıştı.[352] Mitingde ayrıca TKMD Genel Başkanı Saffet Solak, Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri adına Memduh Üreyen, Metal-İş Federasyo-

---

349 *Milliyet*, 4 Mart 1968; *Cumhuriyet*, 4 Mart 1968; *Vatan*, 5 Mart 1968; *MTTB 48. Dönem*, s. 116.

350 *Cumhuriyet*, 4 Mart 1968.

351 *Milliyet*, 4 Mart 1968; *Yeni İstanbul*, 4 Mart 1968; *MTTB 48. Dönem*, s. 117

352 *Milliyet*, 4 Mart 1968.

nu Genel Başkanı Kaya Özdemir, T. Birleşik Gıda İşçileri Sendikası Başkanı Ahmet Muşlu ve Avukat Fazlı Akkaya birer konuşma yapmışlardı.

Şahlanış mitingleri, karşı mahallede büyük tepkiye neden olmuştu. Bu mitinglerin siyasetin eliyle düzenlendiğini iddia etmişlerdi. Nitekim CHP İstanbul İl Gençlik Kolu Başkanı Doğan Öztunç, "MTTB iktidarın yardımı ve baskısı ile... mitingi düzenleme yoluna gitmiştir," iddiasını ortaya atmış ve daha sonra da, "bu kimseler niçin madenlerimize sahip çıkmazlar? Niçin milli petrollerimizi savunmazlar? Cumhuriyet ilkelerini ve ulusal sorunları niçin dile getirmezler?"[353] gibi isabetli sorular sorarak konuşmasını bitirmişti. Aslında bu soruların cevabını, birkaç gün sonra, milliyetçi muhafazakâr teşekküllerin bir araya geldiği, Bursa toplantılarının ilk gününde TKMD lideri Saffet Solak vermişti: "Ana davamız petrol davası mı? Hayır. Bütün çeşmelerden petrol akıtsak yine mutlu olmayız. Toprak reformu mu? Yine hayır."[354] Onlar için, ABD emperyalizminden, NATO'dan, millileştirmelerden ve 6. Filo'dan daha önemli olan ve mücadele edilmesi gereken yegâne mevzu komünizm olmuştur. Rasim Cinisli de bir basın toplantısında, solun mütemadiyen gündeme getirdiği "petrolün millileştirilmesi, bankacılığın devletleştirilmesi, işçi haklarının korunması ve Atatürkçü dış politikaya dönüş"[355] gibi meselelerin çözümünün kolay olmadığını ifade ederek hükümetleri adres göstermişti. Öztunç'un tenkidi isabetli olmuştu. Milliyetçi muhafazakârların düzenledikleri mitinglerde ulusal sorunlar, işçi hakları, madenlerin ve petrolün millileşmesi gündeme gelmemişti. Cinisli'nin açıklamasından yola çıkarak sorumluluk almak istemedikleri rahatlıkla söylenebilir.

Harun Karadeniz'in de belirttiği gibi, (petrol) millileştirilmeleri savunmak veya antiemperyalist olmak için illa solcu olmak gerekmiyordu.[356]

---

353 *Vatan*, 3 Mart 1968.

354 *Milliyet*, 24 Mart 1968.

355 *Yeni İstanbul*, 16 Mart 1966.

356 Harun Karadeniz, *a.g.e.*, s. 75.

CHP, sola karşı geniş kitlelerce düzenlenen miting için AP'yi suçlamaya devam etmişti. Buna CHP lideri İnönü de katılmıştı. İnönü, "Şahlanış Mitingi yüksek masrafla düzenlendi,"[357] demişti. CHP'li Kemal Satır, İnönü'yü destekler mahiyette, masrafların, AP tarafından karşılandığını iddia etmişti. Satır, mitingin, "Mezhep ayrılıklarını doğurmaya yönelik, şeriata müstenit" olduğunu ifade ederek miting tertip komitesi ve AP'yi eleştirmişti.[358] Eleştiriler üzerine MTTB, mitingin, diğer siyasi partiler ve AP tarafından desteklendiği iddialarını yalanlamıştı. Miting masraflarının, mitinge katılan teşekkül ve dernekler tarafından karşılandığı belirtilmişti.[359] AP İstanbul teşkilatının, mitinge büyük destek verdiği iddia edilmişse de, bu iddia, MTTB ve AP tarafından yalanlanmıştı. Miting, MTTB öncülüğünde 18 öğrenci teşekkülü, 11 sendika, 10 Komünizmle Mücadele Derneği ve 14 milliyetçi teşekkül tarafından düzenlenmişti. Miting tertip komitesinde olmasına rağmen ve finansörün, AP iktidarı olduğu iddiasına karşın, AP, komünizme karşı mücadelede yetersiz kaldığı gerekçesiyle tenkit edilmişti. AP'nin tabanı antikomünistti ve bu mitingleri madden ve manen desteklese de, AP yönetimi kendisini bu platformlardan uzak tutmuştu. Çünkü 27 Mayıs'ın tedirginliği henüz geçmiş değildi.

Kesif İslâmi retorikle, hedefte komünizm olmasına karşın, *Cumhuriyet*'te İlhan Selçuk, *Şahlanış Mitingi*'ni, Atatürk devrimlerinin tehdit altında olduğunu ileri sürerek eleştirmişti.[360] Selçuk'un yazısında geçen "Üç Ayaklı Darağacı"nın ayaklarından biri Amerika, diğeri Demirel ve sonuncusu ise "irtica" olmuştur. Darağacına gidecek olan ise, Atatürk devrimleri olmuştur. CHP'li Satır da mitingi "şeriatçılık" ve "mezhepçilik" üzerinden okumuştur. Açıklamalar, tersi bir alt bilincin dışa vurumunun tezahürü olmuştur. Siyaset ve basın, sokaktaki antikomünist yükselişin, başka bir yöne evrileceği korkusuyla, antikomünizm, yerine göre kâh faşistlikle kâh şeriatçılıkla yaf-

357 *Milliyet*, 8 Mart 1968.

358 *Milliyet*, 6 Mart 1968.

359 *MTTB 48. Dönem*, s. 113.

360 İlhan Selçuk, "Üç Ayaklı Darağacı", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1968.

talanmıştı. Belki de bu şekilde antikomünizm, dengede tutulmuş ya da önlenmeye çalışılmıştı. *Cumhuriyet* ve *Ulus* gazeteleri, mitingi laik histeriyle "şeriatın şahlanışı" olarak görmüş ve komünizm karşıtlığına çok az yer vermişlerdir. *Tercüman* ise milliyetçi bir dilden ziyade İslâmi tonu ön plana çıkarmış; "Allah'a İnananlar, Solcularla Mücadele İçin Birleşiniz" sürmanşeti ile çıkmış ve mitinge katılanlar için de "milliyetçi" ve "imanlı" nitelemesi yapmıştı. Miting, her ne kadar dinsel motifler taşısa da aslında solcuların Uyanış mitingine karşı düzenlenmişti. Türkiye'de sol faaliyetler ve TİP, mitinge gelenlerin ana hedefiydi.

Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar İstişare Toplantıları

Şahlanış mitingine yöneltilen eleştirilerin ateşi sönmeden, laik kanadın tepkisini çekecek bir girişim daha meydana gelmişti. Bu seferki miting değil, 3 gün süren ve laik uygulamaların eleştirildiği basına açık bir toplantıydı. Milliyetçi ve mukaddesatçı teşekküllerin, 23 Mart 1968'de Bursa'da düzenledikleri *Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar İstişare Toplantıları*'nda[361] 1924 ve 1961 Anayasası tenkit edilmiş, 27 Mayıs için, "ihtilal değil hükümet darbesidir," denilmişti.[362] Yusuf İsa Alptekin, Çin ve Rusya yönetimindeki Türklerin durumunu uzun uzadıya anlatmış, İslâm memleketlerinde, Çin ve Rusya aleyhine konuşmanın engellendiğini belirtmişti.[363] İlhan Darendelioğlu,[364] Türkiye'nin, 27 Mayıs'tan sonra tedrici olarak komünizme sürüklendiğini, 27 Mayısçılar arasında komünistlerin de olduğunu ve bu komünistlerin sosyalizmi maske olarak kullandığını ifade etmişti. Avukat Yılmaz Gürbüz, "Hepimizin hedefi komünizmi yok etmek ve bunun tedbirlerini almaktır," demişti.[365]

---

361 *Tercüman*, 24 Mart 1968.

362 *Milliyet*, 24 Mart 1968; *Cumhuriyet*, 24 Mart 1968; *Ulus*, 24 Mart 1968.

363 *Cumhuriyet*, 25 Mart 1968.

364 *Cumhuriyet*, 25 Mart 1968.

365 *Tercüman*, 26 Mart 1968.

Davet edilenlerin bir kısmının iştirak etmediği[366] toplantının bitiminden sonra bir bildiri yayınlanmıştı.[367] Basın toplantıya ilgi göstermişti. Örneğin *Cumhuriyet* gazetesi, "Abdulhamid övüldü Anayasa yerildi" diye haber yapmıştı. *Ulus* ise, "Hortlayan İrtica" diye manşetten vermişti. Toplantıyı haber yapan *Tercüman*, cevap mahiyetinde dahi olsa eleştirilere yer vermemişti. Ancak, açık şekilde yapılan toplantı "gericilik" ve "irtica" yaygarasına dönüşmüştü. "Eski rejim taraftarları" olarak nitelendirilenlerin, bir kısmının gönlünden geçse de, toplantıda saltanat ve hilafet övgüsü veyahut kılık kıyafet düzeninin değiştirilmesi gibi mevzular tartışılmamıştı. Aslında, komünizm karşıtlığı, mahut konuların tamamını sümen altı etmiş ve zamana bırakmıştı.

Tabii Senatör Ahmet Yıldız[368] ve 7 Senatör arkadaşı Cumhuriyet Senatosu'na başvurarak, toplantıları işaret ederek, "Cumhuriyete, devrimlere, Anayasaya ve Devlet kurumlarına karşı bir kampanya açıldığını" iddia etmiş ve bu nedenle Senato'nun bir araştırma yapmasını talep etmişti.[369] Toplantının yankıları bununla sınırlı kalmamıştı. TÖDF Genel Başkanı Bahri Savcı Bursa'daki toplantı aleyhine bir bildiri yayınlamış, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Süleyman Demirel ve Adalet Bakanı Hasan Dinçer'e gönderdiği telgrafta toplantının, "Türk siyasi ve sosyal devriminin temelini yıkmaya yönelmiş bir örgütlenme" olduğunu ifade etmişti.[370] ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneği ve TÖS,

---

366 Necmettin Erbakan, Faruk Timurtaş, Sabahattin Zaim, Korkut Özal, Ali Nihat Tarlan, Mehmet Kaplan, Mümtaz Turhan, Ayhan Songar, Nuri Karahöyüklü, Süleyman Yalçın, Nihat Sami Banarlı, Nihat Dinçer, Tahsin Demiray ve Ahmet Kabaklı davetli oldukları halde iştirak etmemişlerdi. *Cumhuriyet*, 26 Mart 1968.

367 Konuşmalardan sonra bir bildiri yayınlanmıştı: İslâmi kültüre önem verilmesi, İmam Hatip okullarının adedinin arttırılması, Türk Dil Kurumu'nun kaldırılarak yerine Türk Dil Akademisi ve Türk Musikisi Akademisi kurulması, okullarda din derslerinin yeniden düzenlenmesi, bütün milliyetçi ve mukaddesatçı teşekküllerin beraber çalışması ile zengin Müslümanların organizasyonlara yardım etmesi yer almıştır. *Milliyet*, 26 Mart 1968; *Cumhuriyet*, 26 Mart 1968. Din derslerinin zorunlu hale getirilmesi istenmişti. *Tercüman*, 26 Mart 1968.

368 Meclis bünyesinde kurulan Komünizmle Mücadele Komisyonu'na üye olmuştur. *Yön*, sayı 57, 16 Ocak 1963.

369 *Cumhuriyet*, 27 Mart 1968; *Milliyet*, 27 Mart 1968; *Vatan*, 27 Mart 1968.

370 Bildiri için ayrıca bkz. *Cumhuriyet*, 27 Mart 1968; *Milliyet*, 27 Mart 1968; *Ulus*, 27 Mart 1968.

Cumhurbaşkanı ve MGK Genel Sekreteri'ne aynı gerekçelerle telgraflar göndermişti.[371] Daha önce "komünizmi tel'in mitingi" düzenleyen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, TÜRK-İŞ'in, Anayasa'nın sınırları çizdiği ölçüde din ve vicdan hürriyetine gönülden inandığını, Anayasa'nın kapsamı dışına çıkan yapılar için, "yurdumuzu orta çağ karanlıklarına götürecek hilafetçilik ve ümmetçilik akımlarının... sahiplerine yumruğumuzu indireceğiz," diyerek,[372] nihai çözümün şiddete başvurmak olduğunun emarelerini göstermişti. Kendilerine ilerici diyen teşekküller, tek çatı altında toplanmış,[373] "Atatürk devrimlerini ve 27 Mayıs Anayasasını korumak... halkı uyarmak için... beraber çalışmaya karar verdiklerini" açıklamışlardı.[374] Ayrıca asker kökenli Cumhurbaşkanı'na gönderilen telgraflar hem Devletin en zirvesine hem de, bilvasıta, askere iletilmiş oluyordu. Oysa toplantının ilk günü bando çalınmış, İstiklal Marşı okunmuş ve Atatürk için bir dakikalık saygı duruşunda bulunulmuştu.

İkinci Milli Şahlanış Mitingi

Bursa'daki toplantının yankıları sürerken, MTTB'nin öncülük ettiği ikinci "Milli Şahlanış" mitinginin, Ankara'da düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Miting Tertip Komitesi, yayınladığı bildiride, miting için hazırlanacak pankartlarda özellikle antikomünist ibarelerin yer almasını istemişti.[375] Mitingin kalabalık olması için hummalı çalışma içerisine giren MTTB ve diğer milliyetçi teşekküller çevre il ve ilçelerden katılımın yüksek olmasına özen göstermişlerdi.[376] 30 Mart 1968'de gerçek-

371 Telgraf için bkz. *Ulus*, 29 Mart 1968.

372 *Cumhuriyet*, 27 Mart 1968.

373 Türkiye Öğrenmenler Sendikası, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı,27 Mayıs Milli Devrim Derneği, gibi hem CHP'nin Ortanın Solu'na yakın hem de Ortanın Solu'nun da solunda bulunan 20 kadar kuruluş, bir araya gelmişti. *Vatan*, 31 Mart 1968.

374 *Milliyet*, 31 Mart 1968.

375 *Cumhuriyet*, 30 Mart 1968.

376 *Ulus*, 29 Mart 1968.

leşen mitinge binlerce kişi iştirak etmişti. Demirel'in kardeşi, Hacı Ali Demirel'in sahibi olduğu Yükseliş Koleji öğrencileri de mitinge katılmış, öğrenciler, ön saflarda yer almışlardı. Kalabalık, Manisa Mehter Takımı olduğu halde, Tandoğan Meydanı'ndan Kurtuluş'a doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Yol boyunca "Kahrolsun komünistler", "Kahrolsun Çetin Altan", "Çetin Altan Moskova'ya" diye slogan atmışlardı. Mitingin bitimine doğru Devlet Bakanı Seyfi Öztürk alana gelmiştir.[377] Mitingde konuşma yapan Türkiye Yüksek Öğrenim Gençliği Atatürkçüler Teşkilatı Genel Başkanı Mustafa Özer, Bursa toplantılarının maruz kaldığı irtica ve gericilik ithamlarına nazire yaparcasına "esas irtica, komünistliktir. En büyük gericilik, komünistliktir... Atatürk gençliği teokratik devlet görünüşünü kesinlikle ve nefretle reddeder... İrticanın da komünizm kadar tehlikeli olduğuna inanırız," demiş, "gerici" ve "irtica" ithamlarını reddetmişti.[378] Ayrıca, "Yahudi emperyalizmine son", "Vietnam'ı değil, biraz da Kıbrıs'ı düşünün" "Evvela esir Türkler, sonra Vietnam", "Ey Türk titre kendine gel", "Kırım Türkleri nerede", "Türk'ün ebedi düşmanı Moskova'dır" ve milliyetçi muhafazakâr düşünceye dair birçok şeyi özetleyen "Tanrı dağı kadar Türk Hira dağı kadar Müslüman" gibi dövizler taşınmıştı.[379]

Adalet Partisi Gençlik Kolları Genel Başkanı Haluk Sevel'e göre, Alparslan Türkeş'in başkanı olduğu CKMP ve Osman Bölükbaşı'nın liderlik ettiği MP tabanı davet edilmesine rağmen, mitinge katılmamışlardı.[380] Sevel'e göre, AP'den katılanlar olmuşsa da, bunlar kendi şahısları adına katılmış ve partiyi temsil etmemişlerdi. Şahlanış mitingi ile *31 Mart Vakası* arasında benzerlik kuran ve birinci sayfanın üst köşesinde –*Ah... Nerede o eski '31 Mart'lar* karikatürü ile çıkan *Cumhuriyet* gazetesine göre, mitinge katılanların bir kısmı AP'li, diğer bir kısmı ise CKMP'li idi.

---

377 *Milliyet*, 31 Mart 1968; *Cumhuriyet*, 31 Mart 1968; *Ulus*, 31 Mart 1968.

378 *Tercüman*, 31 Mart 1968.

379 *Cumhuriyet*, 31 Mart 1968; *Milliyet*, 31 Mart 1968.

380 *Milliyet*, 4 Nisan 1968.

Başbakan Demirel, AP Gençlik Kolları'na "Şahlanış mitinglerine katılmamaları ve desteklememeleri" konusunda kesin emir vermişti.[381] Bunun dışında bir kısım milliyetçi öğrenci dernekleri de mitingle aralarına mesafe koymuşlardı.[382] AP'li Haluk Sevel, İkinci Şahlanış mitinginden sonra düzenlediği basın toplantısında, "aşırı solcuların" yaptığı "Uyanış" ve "aşırı sağcıların" yaptığı "Şahlanış" mitinglerine karşı olduklarını belirtmiş, Bursa toplantılarının içeriğine ziyadesiyle atıf yapan bir açıklama yapmıştı.[383] Mitingcileri, aşırı sağcı ve CKMP ile MP'nin, AP'ye göre daha sağda olduğunu ileri sürerek kendi partisini merkez sağ yani ortanın sağı olarak tanımlamıştı. AP gençliğinin, Uyanış mitinglerine karşı gelmesi kendi içerisinde tutarlı bir tepki olmuştur. Ancak, AP'li Bakanların ve siyasilerin katıldığı ve bizzat AP teşkilatlarının destek verdiği mitinglere, AP'nin, sonradan çıkıp karşı olduğunu belirtmesi anomali bir davranıştı. Kendi içerisinde çelişik durumu göstermişti. Mitinge yönelik tepkiler en yüksek seviyede dile getirilmişti. Asker, bizzat olaya müdahil olmuştu. Basın da işin peşini bırakmamış, günlerce gündemde tutmuştu. Üstüne üstlük aynı kişiler birkaç gün sonra "Şahlanış mitingi"nin devamını Ankara'da, siyasetin göbeğinde, herkesin gözü önünde yapmışlardı. AP, daha büyük tepkilerin hedefi olmamak için, pragmatist bir şekilde, "yol arkadaşlarını" şimdilik yarı yolda bırakmıştı. Bir de iktidar partisi, halihazırda bir trend yakalamışken, 1968 yerel seçimleri arifesinde memlekette huzurun bozulmasını istememişti.

---

381 *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1968.

382 Siyasal Bilgiler Fakültesi Ülkü Ocağı, Hukuk Fakültesi ve Milliyetçi Türk Gençliği Teşkilatı yayınladıkları bildiride Şahlanış mitingi bildirilerinde isimlerinin izinsiz yazıldığı ve bunun bir tertip olduğunu deklare etmişlerdi. *Cumhuriyet*, 31 Mart 1968; *Ulus*, 31 Mart 1968.

383 "Medeni kanuna göre ve Cumhuriyet idaresine ısınmayan, şeriat düzenini geri getirmeye çabalayan, bir İslâm arzusunu taşıyan gerici ve hilafetçi görüşler, Adalet Partisinin görüşlerine ters düşmektedir. Adalet Partili gençler olarak Cumhuriyeti ve kurtarıcımız büyük Atatürk'ün medeniyetçi, ilerici ilkelerini korumakta o denli kararlıyız ki, bu yolda canımızı bile vermekten çekinmeyiz." *Milliyet*, 4 Nisan 1968.

Amerikan 6. Filo'nun Türkiye ziyareti sırasında çıkan olayları bahane eden MTTB, miting yapmaya karar vermişti.[384] Solcu *Ant* dergisinin, milliyetçi mukaddesatçılar için kullandığı "devrimci gençliğin Amerikan emperyalizmine karşı açtığı mücadeleden rahatsız olan çevreler" söylemi doğrulanmış oluyordu.[385] *Ant* da, pejoratif bir üslup kullanmayı tercih etmiş, kitleyi, *gerici* olarak nitelendirmişti. *Ant*, basının, "cahil" kitleleri kışkırttığını ve bu tür mitinglerin Demirel ve Sükan tarafından organize edildiğini ileri sürmüştür. Sol basın, Demirel'in kitleleri, sola karşı kışkırttığından yakınadursun, AP içindeki milliyetçi muhafazakâr profiller, tam aksini iddia ederek, Demirel'in sola karşı müsamahakâr tavır sergilendiğinden dert yanmışlardı.

MTTB öncülüğünde, TMTF, EMİNSU'lar ile Hukuk, Tıp ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Talebe Cemiyetleri'nin, İstanbul Beyazıt Meydanı'nda (Hürriyet Meydanı)[386] ortaklaşa düzenledikleri "Komünizmle Savaş" mitingine (3 Ağustos 1968) Türkiye'nin dört bir yanından binlerce kişi katılmıştı. Yüz bin adet el ilanı dağıtılmıştı. Çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmıştı. İstiklal Marşı ve ardından Fatiha okunarak miting başlamıştı. Mitingde Gazi Osman Paşa Marşı'nı, "olamaz böyle olamaz, kardeş kardeşi vuramaz, milliyetçi Türk Milleti hak yolundan ayrılmaz, kem gözle kimse bakamaz, vatana fesat sokamaz, kahrolası sosyalistler, bu vatan sizin olamaz" kendilerine uyarlayarak söylemişlerdi.[387] "Komünistlere ölüm", "Dost Amerika", "Muhteşem Süleyman yanındayız" gibi sloganlar atılmıştı.[388] Miting Tertip Komitesi Başkanı Orhan Kiverlioğlu, açılış konuşmasını yapmıştı. AP Hükümeti, basın önünde her ne kadar bu tür mitingleri desteklemediğini ve tasvip etmediğini dekla-

384 *MTTB 48. Dönem*, s. 125.

385 "Sağcıların Mitingi", *Ant*, sayı 84, 6 Ağustos 1968.

386 Beyazıt Meydanı, 27 Mayıs'tan sonra Hürriyet Meydanı olarak ismi değiştirilmiştir.

387 *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1968; *Milliyet*, 4 Ağustos 1968; *Ulus*, 4 Ağustos 1968; *Vatan*, 4 Ağustos 1968; *MTTB 48. Dönem Faaliyet Raporu*, s. 125.

388 *Ulus*, 4 Ağustos 1968.

re etmişse de, Kiverlioğlu, konuşmasında Hükümet'in icraatlarının baltalandığından yakınmıştı. Solun, mütemadiyen işbirliği için çağrıda bulunduğu ordu ve işçiler antikomünistlerce de imdada çağrılmıştı. Konuşmada belirtilen mühim mesele, diğer mitinglerde zikredilen "vuracağız, kıracağız, asacağız" ihtarlarına karşılık Kiverlioğlu, komünizmle mücadele sırasında kanunların aşılmaması gerektiğine dikkat celp etmiştir:

> Mukaddes dinimize ve onun yüce prensibine bağlı olarak, "Kanun yoluyla zuhur" prensibi içinde hakkımızı savunacağız.[389]

Kiverlioğlu'nun konuşmasından sonra, "ordu gençlik elele, komünistler hergele" diye tempo tutulmuştu. Ayrıca, mitinge gelenlerin ellerindeki dövizlerde, şu ibareler yer almıştı:

> Allah bizimledir, komünizme cihat açıktır, Türk'e gerici diyenlere bugün büyük şamar var, şehitlik şehadetle olur, ordu gençlik elele, yaşasın sağ, sola müsamaha yok, Türkiye'nin Moskof iti, sular çekilecek komünistler biçilecek, Tezimiz İslâm'dır, Tural emir ver, hoşt komünist, komünisti ezmek mübahtır ve vatan bizimdir, Demirel öl de ölelim...[390]

Muhalefet partisi, CHP'nin yarı resmî organı *Ulus* gazetesinin, "İktidar partisinin (AP) birkaç yüz bin lira şartıyla yaptırdığı"[391] diye iddia ettiği mitingde KMD eski genel başkanı İlhan Darendelioğlu, Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Yıldırım Tosunlar, Edebiyat Fakültesi Başkanı Nurettin İspir, EMİNSU'lar adına Emekli Albay Emin Saykök, Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası Başkanı Faruk Akıncı, Plastik-İş Sendikası Başkanı Veli Özel ve Avukat Fazlı Akkaya birer konuşma yapmışlardı.[392] İkinci konuşmayı MTTB Başkanı İsmail Kahraman yapmıştı. Kahraman, mitinge katılanları, "komünistler ve sosyalistlerle cihada" davet etmişti. 6. Filo'yu protesto eden

---

389 *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1968.

390 *Tercüman*, 4 Ağustos 1968; *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1968; *Milliyet*, 4 Ağustos 1968.

391 *Ulus*, 4 Ağustos 1968.

392 *Milliyet*, 4 Ağustos 1968; *MTTB 48. Dönem Raporu*, s. 127.

gençler, komünistlikle suçlanmıştı. *Cumhuriyet*, mitingin dinsel boyutunu ön plana çıkarırken, *Ulus*, AP'nin mitinge yaptığı katkılara bilhassa vurgu yapmıştır. *Milliyet* gazetesi daha nötr bir üslup tercih etmiştir.

İstanbul'da "Komünizmle Savaş" mitinginin yapıldığı gün, Konya'da da "Mücadele Mitingi" düzenlenmişti. Merkezi Konya'da bulunan Mücadele Birliği'nin organize ettiği "Mücadele Mitingi"ne çağrı günler öncesinden yapılmıştı. Otomobillerle şehir içinde, "Evini bırak, dükkânını kilitle mitinge katıl" sloganı ile Konya halkı mitinge davet edilmişti. Öğle namazını müteakip başlayan mitinge, Afyon, Adana, Isparta ve Konya'nın ilçelerinden katılım gerçeklemiştir. Miting günü Hükümet Meydanı'na on binin üzerinde insan birikmişti.[393] Aynı gün, Tire'de "binlerce mümin komünizmi lanetlemişti."[394]

Kanlı Pazar

1969 yılının başlarında Ankara'daki ABD elçiliğine Robert Komer atanmıştı. Komer, Vietnam'da savaşmış ve "kasap" diye nam saldığı için Türkiye'ye geldiğinde gençlik, kendisine karşı protesto gösterileri düzenlemişti. Komer'in 6 Ocak'ta ODTÜ ziyareti bardağı taşıran son damla olmuştu. Öğrenciler, Sinan Cemgil, Taylan Özgür, Ulaş Bardakçı ve İbrahim Seven, Komer'in aracını yakmışlardı.[395] Amerikan 6. Filo, 1965 yılında İnönü'nün "son başbakanlığı" döneminden sonra, Kıbrıs'ın bombalanması nedeniyle, artık "dostça" karşılanmıyordu.[396] Bu tarihten itibaren, 6. Filo Türkiye'ye her gelişinde protestolarla karşılaşmış, sağcı ve solcu gençlik arasında çatışmaların derinleşmesinin yolunu açmıştır. Türkiye solunun gündemi ile sağın gündemi farklı olmuştu. Birbirlerine çok az dokunabilmiş ve tezat düşünceler ileri sürmüşlerdi. İkisinin de emperya-

393 *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1968; *Milliyet*, 4 Ağustos 1968; *Vatan*, 4 Ağustos 1968.

394 *Tercüman*, 4 Ağustos 1968.

395 Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995*, İmge Kitapevi, Ankara, 2000, s. 199; K. Özcan, *a.g.e.*, s. 17.

396 Harun Karadeniz, *a.g.e.*, s. 84.

lizmden, mazlum halklardan, sosyal düzenden, reformdan anladığı şey farklı olmuştur. Olayları değerlendiriş şekli ve beslendikleri kaynaklar genellikle farklı olmuştur. Sağcılar, kendi söylemlerine ters düşen, milliyetçiliğe ve dine aykırı gördükleri hemen her düşünceyi veya ihtilafa düştükleri kendi arkadaşlarını dahi komünistlikle suçlamaktan geri durmamışlardı. Solcular ise, her nereye baksalar ve kendilerine muhalif ne kadar ses varsa onu "antikomünist"likle suçlamış ve daha da ileri giderek "faşist" yaftasını yapıştırmışlardır.

Şubat 1969'da 6. Filo'nun İstanbul'a yeniden geleceğinin haber alınması üzerine aralarında FKF, DÖB ve İTÜÖB'in bulunduğu sol gençlik örgütleri bir araya gelmiş Dayanışma Kurulu oluşturmuşlardı. Kurul, 6. Filo İstanbul'da bulunduğu müddetçe eylemlerin sürdürülmesi kararını almıştı. İlk hamle, devlet erkânına, 6. Filo'yu istemediklerini belirten telgraf çekmekle başlamıştı.[397] Gençlik örgütlerinin, 7 Şubat'ta İstanbul Valisi Vefa Poyraz ile yaptıkları toplantıda, Poyraz, toplantının, "Yakında limanımızı ziyaret edecek olan dost ve müttefik Amerikan filosunun misafir kalacağı süre içindeki tutum ve davranışlarımızı tanzim ile alakalı" olduğunu belirtmişti. Vali'nin, Amerika için dost ve müttefik sözcüklerini kullanması toplantıda tartışma konusu olmuş, 68 kuşağının liderlerinden Harun Karadeniz, "Biz Amerika'yı dost ve müttefik kabul etmiyoruz," demişti.[398] Gençlik örgütleri, eylem yapacaklarını belirtmeleri üzerine *Bugün* gazetesi, ertesi gün "Komünistler karışıklık çıkarmağa hazırlanıyor" manşeti ile çıkmıştı.[399] 6. Filo gelmeden bir gün önce, polis, 31 öğrenci derneğinin dağıtmak üzere bastırdıkları 20 bin adet bildiriyi toplamış ve iki kişiyi de tutuklamıştı.[400] 6. Filo'nun İstanbul'a vardığı gün, tüm tedbirlere rağmen solcu gençlik Teknik Üniversite'den yürüyüşe geçmişti. Bu sırada Türk Amerikan Dış Ticaret Bankası'nın camla-

397 Mustafa Eren, *Kanlı Pazar*, Kalkedon, İstanbul, 2012, s. 201.

398 *Ulus*, 8 Şubat 1969.

399 *Bugün*, 8 Şubat 1969.

400 *Milliyet*, 10 Şubat 1969. Bildirinin giriş cümlesi şu şekilde olmuştu: *Amerikan Gavuruna ve 6. Filo'ya Direniyoruz Sen De Katıl.* H. Karadeniz, *a.g.e.*, s. 170.

rını kırmışlardı. TMGT Taksim Cumhuriyet anıtına bıraktıkları siyah çelenkteki "Geldikleri gibi giderler" ibaresi dikkat çekmişti. Ayrıca Beyazıt Kulesi'ne astıkları "kızıl bayrakta" "6. Filo defol" yazılıydı.[401] Devam eden günlerde gençlerin eylemleri sürmüştü.[402] Kanlı Pazar'dan iki gün evvel, MTTB'nin öncülüğünde, solcuların flama dediği, sağcıların ise kızıl bayrak olarak gördüğü bayrağın asılmasına tepki olarak Beyazıt'ta "Bayrağa Saygı" mitingi yapılmıştı. Topluluk, yukarıda zikredilen mitinglerdekine benzer sloganlar atmış ve dövizler taşımışlardı. En ilgi çekeni, dönemin Genelkurmay Başkanı'na 1966 yılında yayınlattığı emir için minnet beslediklerini ifade eden "Sayın Tural Sana Candan Bağlıyız" dövizi olmuştur. Antikomünistler, üniversite binasına girmiş, birkaç kişiyi tartaklamışlardı.[403] Öğrenci eylemleri İstanbul'un dışına da taşmıştı. İzmir'deki eylemlerde 30 kişi yaralanmıştı. Trabzon'da ise ellerinde kırmızı bayrak bulunan gençlere halk tepki göstermiş, 15 kişi yaralanmıştı.[404]

Solcu gençlik liderlerinden Harun Karadeniz, kızıl bayrak iddiaları için şunları söylemişti: "Tüm sağcı basının bu bayrağa Kızıl Bayrak diyeceğini düşünmemiştik. Esasen bu basın, biz ne yapsak aleyhimize yazacağı için bizce çok önemli değildi."[405] 16 Şubat günü, solcu gençlik "Bağımsız Türkiye" diye bağırarak "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü"[406] için Taksim alanına girdikleri vakit, *Bugün* gazetesinin namaza davet ettiği grup ellerindeki sopalarla üzerlerine saldırmıştı. Polis genellikle olaylara müdahale etmemişti. Olay sırasında iki kişi, Duran Erdoğan ve Ali Turgut Aytaç öldürülmüşlerdi.[407] Olay-

401 İstanbul dışında Ankara'da ODTÜ'de Amerikan bayrağı yakılmış, Bursa'da karşı beyanname dağıtılmış ve Zonguldak'ta eylemler düzenlenmişti. *Milliyet*, 11 Şubat 1969; *Ulus*, 11 Şubat 1969.

402 *Milliyet*, 12 Şubat 1969.

403 *Milliyet*, 15 Şubat 1969; *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1969.

404 *Milliyet*, 16 Şubat 1969.

405 H. Karadeniz, *a.g.e.*, s. 182.

406 *Cumhuriyet* gazetesi, mitingin ismini "Emperyalizme Karşı Mustafa Kemal Yürüyüşü" olarak vermiştir.

407 *Cumhuriyet*, 17 Şubat 1969.

lardan sonra Başbakan Demirel, Kanlı Pazar ile ilgili filmin vizyona girmesini yasaklayacaktı.[408]

O günlerde basına bilhassa da Mehmet Şevket Eygi'nin sahibi olduğu *Bugün* gazetesine dikkat çekmek gerekiyor. Zira Kanlı Pazar'a giden süreçte günübirlik attığı manşetler ve yaptığı kışkırtıcı haberler olayın ateşleyicisi olmuştur. *Bugün,* 12 Şubat'ta "Tarihimizin En Kara Günü: Beyazıt Kulesine Kızıl Bayrak Asıldı" manşetiyle çıkmıştı.[409] Gazete, iki gün sonra ise "Kızıl Bayrak Asanlara Son İhtar" manşeti ile çıkmış ve şu şekilde bir çağrıda bulunmuştu: "Müslüman İstanbul halkı! Kızıllara gereken cevabı vermek için Beyazıta gelmelerini" istemişti. Solcuların astığı flamayı *Kızıl Bayrak* olarak görmüşlerdi. MTTB ise yayınladığı bildiride komünistlere, solculara ve anarşistlere "felaketinizi hazırlıyorsunuz" uyarısı yapmıştı.[410] Mahut gazetenin 15 Şubat manşeti, "Kızılları Boğmanın Vakti Geldi" şeklinde manidar ve olacakların habercisi olmuştu. Gazetenin alt köşesinde ertesi gün için, "bütün Müslümanlar"ın büyük cemaat halinde Beyazıt'ta sabah namazı kılacağı duyurulmuştu.[411] *Tan* baskını öncesinde Hüseyin Cahit'in *Tanin*'de "kalkın ey ehli vatan" çağrısına benzer bir şekilde 16 Şubat'ta Mehmet Şevket Eygi de "Cihada Hazır Olunuz" çağrısı yapmıştı: "Müslümanlar ile kızıl kâfirler arasında topyekûn savaş kaçınılmaz hale gelmiştir." Kendisine kulak vermelerini isteyen Eygi'ye göre, "Bu sefer hedef Türkiye'dir. Gaye Türkiye'yi komünizm denilen küfür nizamı içine sokmak ve oradan bütün alem-i İslâmı istila etmektir."[412] *Bugün,* namaza gelenlerin 15 bin kişi olduğunu belirtmişse de[413] Darendelioğlu, eserinde, bu sayının imkânsız olduğunu ifade etmişti.[414] 17 Şubat'ta gazete, "Komünistler Halka Hücum Etti Dört Ölü Yetmiş Yaralı" diye manşet

---

408 Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *a.g.e.*, s. 363.

409 *Bugün*, 12 Şubat 1969.

410 *Bugün*, 14 Şubat 1969

411 *Bugün*, 15 Şubat 1969.

412 Mehmet Şevket Eygi, "Cihada Hazır Olunuz", *Bugün*, 16 Şubat 1969.

413 Eren, *a.g.e.*, s. 225.

414 İlhan Darendelioğlu, *Kanlı Pazar*, Kamer Yayınları, İstanbul, 1995, s. 154.

atmıştı.[415] *Bugün*'e göre, çatışmayı solcular planlamıştı: "Çatışmayı Solcuların Planladığı Belli Oldu." Olay sırasında ölen iki kişinin "Kahrolsun Komünistler" diye bağıran halka saldırdıkları ve çıkan kavga sırasında öldükleri şeklinde haber yapmıştır.[416] Kanlı Pazar, sağ ve solun karşılıklı suçlamalarıyla geçiştirilmiş, Türkiye tarihinin utanç belgelerinden birisi olmuştur. İstanbul valiliği ve emniyetinin gelişmeleri birebir bildiği ve toplanma çağrılarından haberdar olduğu halde önlem almadığı ortaya çıkmıştır.

Tüm bu girift iddiaların dışında, o günlerin kaotik ortamında, bulunduğu mahallede dile getirilenlerin hilafına, Nurettin Topçu olaya farklı bakmıştı. Topçu, Kanlı Pazar'ı bir facia olarak değerlendirmiştir. Harun Karadeniz ile benzer fikirlere sahip olan Topçu, Amerika uğruna Müslüman çocukların birbirlerini öldürmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Hele ki, Kısakürek ve Eygi'de fazlasıyla bulunan Amerika'nın "ehvenişer" pragmatizmini kesinlikle reddetmişti. Topçu, Eygi'nin okurlarını cihada davet ettiği yazısına imada bulunarak cihad, "Din kardeşini öldürmek midir," diye sorgulamıştı.[417]

12 Mart'a giden süreçte antikomünist cephede siyasi vaziyet

12 Mart'a doğru giderken, antikomünizmin vaziyeti ve manzara-i umumiye yukarıdaki gibi olmuştur. Kanlı Pazar'dan sonra şiddet eylemleri artmıştı. Komünizmle mücadelede öznelerin sayısında ve mahiyetinde değişiklik olduğunu belirtmiştik. Siyasetin kendisi de çeşitlenmişti. CHP'den ayrılan Turhan Feyzioğlu, Güven Partisi'ni kurmuştu. Diğer tarafta, 1965 yılında CKMP'nin başına geçen Alparslan Türkeş, 1969'da partinin ismini Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmişti. Türkeş'in, milliyetçilik çizgisi seküler yapıdan dinsel yapıya kay-

---

415 *Bugün*, 17 Şubat 1969.

416 *Bugün*, 18 Şubat 1969.

417 Nurettin Topçu, *İradenin Davası Devlet ve Demokrasi*, yay. haz. Ezel Erverdi, İsmail Kara, Dergâh, İstanbul, 2012, s. 235-239.

mıştı. Solda gençlik hareketlerinin ve işçi eylemlerinin hız kazanması nedeniyle antikomünist damar kabarmış,[418] 27 Mayıs'tan itibaren sola karşı sokak deneyimi kazanan milliyetçi ve ulaşabildiği İslâmcı gençliği tek bir çatı altında bir araya getirip paramiliter bir yapı oluşturmuştu. Aslında sağda hâlihazırda TKMD ve MTTB gibi güçlü yapılar olmasına karşın, Türkeş, bunlara kolay hükmedemeyeceğini düşünmüş, 1968 yılından itibaren üniversiteler bünyesinde Ülkü Ocakları kurulmaya başlanmıştı. O tarihten sonra, Türkiye ilk defa adını duymaya başladığı "komando kampları" basında yer almaya başlamıştı. Komando kamplarının kurucularından ve eğitmenlerinden Dündar Taşer, "Komandolar" olarak anılan gençler için, "mazinin azametini gelecekte vazetmeye kararlı, dertlerini bilen, davasını bulmakta hiçbir engel tanımayan gençler," ifadesini kullanmış ve "komandolar ipeğe sarılmış bir çeliktir," nitelemesinde bulunmuştu.[419] 1969'da CKMP'nin, ismini MHP olarak değiştirmeye karar verdiği Genel Kongresi'nde komandolar gövde gösterisi yapmışlardı. Sola karşı baskının devam ettiği günlerde Turhan Feyzioğlu, "Türkiye'nin uluslararası komünizm tarafından teşkilatlandırılan bir avuç zorbanın yasalara aykırı hareket edeceği bir ülke statüsüne indirilmesine izin vermeyeceklerini," açıklamıştı.[420] Aynı günlerde polis, Anadolu Yayınevi'ne baskı yapmış, Marksist yayınlara el koymuştu.[421] Kitap yasakları devam etmişti. Lenin'in, *Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky* isimli kitabını çeviren Arif Gelen, komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklanmış ve kitaplar da toplatılmıştı. Vedat Demircioğlu'nun katledilmesinden sonra bu sefer de Taylan Özgür polis kurşunuyla öldürülmüştü. Demirel Hükümeti'nin komünizmle mücadelesinden memnuniyet duyan İkinci Kolordu Komutanı Korg. Faruk Güventürk, Demirel için, "Genç, enerjik, dinamik ve cesur bir başbakan... Türk

418 Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İletişim, İstanbul, 2014, s. 157-158.

419 Dündar Taşer, *Mesele*, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973, s. 94.

420 Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *a.g.e.*, s. 364.

421 *Cumhuriyet*, 18 Mart 1969.

silahlı kuvvetleri daima komünizmin, daima vatan düşmanlarının karşısında, hükümetin emrindedir," ifadesinde bulunmuştu.[422] 1969 seçimlerinde oyları kısmen düşse de, tek başına iktidar koltuğuna oturan ve ordunun antikomünist zeminde desteğine vasıl olan Demirel, antikomünist histeriyle sola karşı uygulamaları şiddetlendirmişti. Aynı şekilde komandolar şiddet eylemlerine devam etmiş ve Hukuk Fakültesi ile DTCF'yi işgal etmişti.[423] Bunun üzerine Hükümet harekete geçmişti. Başbakan Demirel'in 1970 yılında "çok gizli" ibare ile hazırlattığı raporda MHP'nin öncülük ettiği komando kampları hakkında tafsilatlı bilgi vermiştir. 1968'de İzmir'de MHP milletvekili Rıfat Baykal'ın arazisi üzerine kurulan kamptan[424] sonra tedrici olarak 1969'dan sonra yurdun değişik yerlerinde açılmaya devam etmişti. Faaliyetlerinden rahatsızlık duydukları "nasyonal-sosyalistler" için, "bilhassa 1961 Anayasasının tanıdığı geniş hak ve hürriyetlerden istifade etmek suretiyle Türk milliyetçiliği maskesi altında Nasyonal Sosyalist doktrini Türkiye'de uygulamak için her geçen gün faaliyetlerini" artırdıklarından söz edilmişti.[425] Raporda MHP'nin ve kuruluşuna öncülük ettiği komandoların faaliyetleri tek tek masaya yatırılmıştı. Raporu hazırlayanlar, gençliğin MHP'nin kıskacına girmesinden rahatsızlık duymuşlardı. Ülkücü gençler sadece solcu olarak belledikleri ile değil aynı zamanda İslâmcılarla da kavga etmişlerdi. 1967'den sonraki kavga ve ölüm vakaları tek tek irdelenmiştir. Nihal Atsız'ın yanında yer alan, Turancılık eğiliminde olanları ve üstelik geçmişte AP eski milletvekilleri Osman Turan, Osman Yüksel Serdengeçti gibi isimleri de not etmişlerdi. Gündüz Kapani arkadaşları ile birlikte kısaltması NAZİ olan Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf Derneği'ni kurmuşlardı.

12 Mart'a doğru giderken siyasi cinayetler artmıştı. 13 Nisan 1970'te Ülkücüler Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni basmış,

422 *Milliyet*, 12 Temmuz 1969

423 *Milliyet*, 22 Ağustos 1970.

424 Daha ayrıntılı bilgi için bkz. *AP Hükümeti'nin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1978, s. 16-21.

425 *AP Hükümeti'nin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu*, s. 35.

çıkan çatışmada Dr. Necdet Güçlü öldürülmüştü.[426] Şiddet eylemleri devam etmişti. Erzurum ve Ankara'da sağcı ve solcular arasında olay çıkmıştı.[427] Devrimci öğrenci Mustafa Kuseyrioğlu öldürülmüştü.[428] Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, hükümetin istifasını isteyince Hukuk Fakültesi süresiz olarak kapatılmıştı.[429] Dev-Genç üyesi Nail Karaçam Ankara'da öldürülmüştü.[430] Türkeş yaşanan cinayetlerden komünistleri ve hükümeti sorumlu tutmuş ve Türkiye'de faşistlerin olmadığını iddia etmişti. Behice Boran ise olayları sağcı ve solcu gençlik arasında bir çatışma değil, gençliğin topyekûn kıyımı olarak değerlendirmişti.[431] Senatoda Haydar Tunçkanat, hem sağda hem de solda polis ajanları olduğunu ileri sürmüş ve "komandoların Birinci Şube ile telefon görüşmeleri yaptığı saptanmıştır ve öldürülenler kara listedeydi," demişti.[432] Nitekim 27 Mayıs öncesi ve sonrasında bir süre devam eden "ordu-gençlik elele" sloganları yerini "faşist emperyalist ordu"ya bırakmıştı. Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç, "orduya hiçbir kimsenin bugünkü gibi hayasızca dil uzattığını görmeyenler... Silahlı kuvvetlerin bunlara karşı daha ne kadar sabırla mukavemet edeceğini kestirmek artık mümkün değildir,"[433] diyerek postal seslerinin yakın gelecekte duyulacağının işaretini vermişti.

1960'lı yılların ilk yarısında, idamlar ve hapis cezaları nedeniyle sağda, mağdur psikozu ön plana çıkmıştı. "Gericilik" retoriği, özden kopuşun ve Batılılaşmanın sonucu olarak tahlil edilmiştir. DP'nin devamı olan AP'nin demokrasi ve hak talepleri konusunda dönemin koşulları gereği milliyetçi muhafazakâr teşekküllere oranla daha müsamahakâr olduğu varsayımı üzerinde durulabilir. Ancak komünizm karşıtlığında, boynu-

---

426 Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, *a.g.e.*, s. 196.

427 *Milliyet*, 19 Mayıs 1970.

428 *Milliyet*, 23 Mayıs 1970.

429 Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *a.g.e.*, s. 388.

430 *Milliyet*, 24 Aralık 1970.

431 *Akşam*, 28 Aralık 1970.

432 *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1970.

433 Tanel Demirel, *Adalet Partisi*, s. 61.

zun kulağı geçtiği söylenebilir. DP döneminin antikomünist siyasi profilleri, AP döneminde de karşımıza çıkmıştır. Yeni dönemde Sovyetler'le ilişkilerin normalleşmesi, ticari anlaşmaların birbirini izlemesi, komünizm karşıtlığının aynı oranda yumuşadığı yanılgısına sevk etmemeli. 27 Mayıs sonrası, yeni şekillenen antikomünist diskur, kimi yerlerde 1940'lı ve 1950'li yılların mirasını devralmıştı. Örneğin, dış Türkler mevzusu devam etmişti. Ancak, Sertellerin ismi gündemden düşmüştü. 1960'lı yılların kendine özgü olan konularından birisi, TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin literatürde işlenmesi ve meydanlarda savunulması olmuştur.

Milliyetçi-muhafazakârlar tarafından komünizme karşı kullanılan Kemalist vurgu, bilhassa, 1965'ten sonra, MTTB'nin el değiştirip İslâmcı tonun belirginleşmesiyle, seyrek hale gelmiş, neredeyse tamamen bitmiştir. Milliyetçilik ile birlikte İslâmi ton kıvamını bulmuştu. 1916 yılında amblemi "kurt" olarak kurulan MTTB'nin doğduğu ortam, üzerine kurulduğu ideoloji ve 1930'lu yıllarda üstlendiği misyon ile 1946 yılından sonra yüklendiği misyon muvazeneli olmuş ve sokağın hâkim unsurlarından birisi haline gelmiştir. Aynı eğilim, 1965'ten sonra tekrar etmiştir. MTTB, dernekler içerisinde orkestra şefi görevini ifa etmişti. TKMD ve YKM gibi başka önemli failler olsa da, tarihsel arka plan, savunduğu misyon ve toplum nezdindeki karizması nedeniyle MTTB, ön planda olmuştur. Zaten "daha fazla özgürlük" talepleri olmamıştır. Siyasi aflar veyahut din derslerinin zorunlu hale getirilmesi gibi talepler dile getirilmiştir. Ancak TİP'in TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasına yönelik çabaların karşısında yer almışlardır. Diğer taraftan milliyetçi muhafazakâr hareketin talepleri gericiliğin yeniden nüksetmesi olarak anlaşılmıştı. Aynı kısıtlayıcı tavır, dış dünyayı daha yakından takip edenlerde de vardı.

1965'ten sonra Kemalist cenahta antikomünist söylem ortadan kaybolmuştu. Atatürk devrimlerini tehdit altında görmüşlerdi. Laiklik vurgusu ön plana çıkmıştı. Laik cenahın antikomünist teşekküllere yönelik algısı faşist ithamından şeriatçılığa doğru tedrici olarak evrilmişti. *Tan* baskını, DTCF tasfiye-

si ve 1951 tevkifatına sessiz kalan kitle, 27 Mayıs'tan sonra şerit değiştirmiş, sosyalist düşünceye intisap etmişti. Sol düşünce, aydın ve basına yönelik en ufak tepki, uğultulu tepkiye neden olmuştu. 1940'lı yılların ortalarından 1960'lı yılların başlarına kadar var olduğuna inandıkları komünizm tehdidi sönümlenmişti.

Mitinglerin geneline bakıldığında komünizme karşı dinsel motiflerin milliyetçi söylemden daha fazla kullanıldığı söylenebilir. Ancak, dönemin literatüründe, tam tersi yönde, milliyetçi temanın daha ön planda olduğu söylenebilir. Mitinglere siyasi parti liderleri veyahut partilerin önde gelen isimleri iştirak etmemişlerdi. 1960 sonrasında kitlesel olarak yaygın şekilde düzenlenen mitinglerin dibacesi "Sol basını tel'in" mitingidir. 1960 sonrası mitingler ile 1940'lı yılların öğrenci/gençlik baskınları arasında farklılıklar vardır. 1940'lı yıllardaki eylemleri, basın koro halinde desteklemişti. Ancak, 1940'lı yılları ortalarındaki faillerin bir kısmı, 1960'lı yıllara gelindiğinde saf değiştirmiş veyahut Kemalist düşünce konjonktürel olarak nasıl şekillenmişse, onlar da oraya savrulmuşlardı. Mitingler, gericilik ve irtica ile itham edildiği için ve 27 Mayıs'ın gölgesinde, askerin laiklik hassasiyeti bilindiği için katılanlar açısından risk oranı yüksekti. Mitinglerin sert bir şekilde bastırılma ve katılanların tutuklanması ilk akla gelen müdahalelerdir. Ancak, bunlar olmamıştır. Mitinglerde kullanılan şiddet dili, milliyetçilik ve İslâmcılıkla perdelenmiş, teorik meşrulaştırması sağlanmıştı. Atılan sloganlarda pejoratif ve cinsiyetçi üslup tercih edilmişti. Hedefe konulanlar genellikle tarihî *düşman* Rusya/Sovyetler ve Çin olmuştur. Diğer tarafta bunların Misak-ı Milli sınırları içerisindeki "işbirlikçilerine" gerekli ikazlar yapılmıştı.

Mitingler, kendi döneminin, kaotik siyasetin ve uluslararası konjonktürün ruhunu taşımışlardı. Meseleyi bu şekilde değerlendirmeye açmak gerekir. Mitinglerin amacı, hızlı bir şekilde saçaklaşan sol öznelere karşılık vermek olmuştu. Mitinglerde sol basın ve TİP şiddetli bir şekilde tenkit edilmişti. Atılan sloganlardan yola çıkılırsa özgürlüğün yolunu açmaktan ziyade kendi dışındakilerin susmasını istemişlerdi. Kimileri bu-

nun şiddet yöntemiyle yapılmasını salık verirken kimleri ise kanun yoluyla tedbirlerin alınmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdi.

Mitinglerde, işlenen konu ve atılan sloganlar, mitinglerin toplanma sebebi ve mitinglere katılanların politik ve sınıfsal kimliğine bakıldığı vakit benzerliklerin farklılıklardan daha çok olduğu görülecektir. Mitingler, öğrenci dernekleri, sendikalar bünyesinde düzenlenmişti. Mitinglerin kalabalık görünmesi için şehir dışından taşıma usulü katılım sağlanmıştı. Katılımcılar genellikle alt gelir sınıfına mensup insanlardan müteşekkildi. Miting tertip komitelerinde yer alanlara, konuşma yapanlara ve fotoğraflara dikkat edildiği zaman katılanların, genellikle erkek olduğu anlaşılmıştır. Komünizmi tel'in mitingleri sadece İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde değil, imkân buldukları hemen hemen her yerde, küçük bir ilçelerde dahi yapmışlardı. Sağ fraksiyonları bir araya getiren ve aralarında hiç bir ihtilafın olmadığı belki de yegâne mevzu, bilinenin aksine, din değil, komünizm karşıtlığı olmuştur. Dünya meselelerine, ekonomiye, sosyal reforma ve tarıma yaklaşımları farklı olmuştur. Ancak söz konusu din olunca da aynı ayrışmayı görebiliriz. Necmettin Erbakan, Süleyman Demirel ve Alparslan Türkeş'in dinin pratikleri hakkında görüşleri farklı olmuştur. Ancak komünizm karşıtlığında kendilerini farklı yere koyacak herhangi bir içtihat geliştirilmediği kanısındayız. Onları komünizm karşıtlığında aynı potada eritebiliriz. Hazır, basmakalıp, tekdüze ve kimi zaman rencide edici yorumlar ve konuşmalar Soğuk Savaş'ın çeyrek yüzyılını beslemişti. Belki de entelektüel düzeyde yapılan çalışmalar ve tartışmaların derinleşmesinin kitleleri yeterince mobilize etmeyeceğini düşündükleri için öyle bir çabaya girişmemişlerdi. Sağcı gençliğin güçlü ideolojik araçları olduğu söylenemez. Elbette ki Nurettin Topçu, Erol Güngör veya Mümtaz Turhan gibi aydınlar vardı. Ancak onlar, popülist retoriğe daha yatkın, demagog Necip Fazıl, Arif Nihat Asya ve İlhan Darendelioğlu'nu da okumayı değil, dinlemeyi tercih etmişlerdi. Yeni gelişen koşullara dair bir politik argüman, ideoloji geliştirememişlerdi. Soldakiler kadar güçlü li-

derleri haiz değillerdi. Sol, Amerika'nın Türkiye'yi göz göre göre sömürmesine karşı çıkarken, sağcılar, iki kötüden birini ehvenişer yapıp tarafgirlik göstermişlerdi. Dahası bağımsız kalmak yerine eklemlenmeyi tercih etmişlerdi.

Bölüme son verirken, Kayalı'nın o döneme ilişkin şu tespitine yer verelim: Hem sağın hem de solun ağına takılan gençlik, zaten kullanılmaya meyilliydi.[434] Gençliğin mücadele biçimi, Türk demokrasisine katkıdan ziyade tarihte derin yaralar bırakmıştır.

---

434 Kurtuluş Kayalı, *a.g.e.*, s. 180.

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA ANTİKOMÜNİZM BAĞLAMINDA ŞEKİLLENEN TÜRKÇÜLÜĞÜN MUHTEVASI

Çok partili hayata geçiş sürecinden 27 Mayıs askerî darbesine kadar Türkçülük ve antikomünizm (1946-1960)

Birinci Dünya Savaşı'nı müteakip imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması (1918) ile Anadolu işgal edilmeye başlanmıştı. İşgallere tepki olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, İstanbul'a gönderdiği raporda "millet yek vücut olup hâkimiyet esasını, Türklük duygusunu hedef ittihaz etmiştir," ifadelerine yer vererek temel motivasyonun milliyetçilik olacağının işaretlerini vermişti.[1] Suna Kili'ye göre, Milli Mücadele yıllarında ve sonrasında Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı yayılmacılığa karşıydı.[2] Savaşların verdiği acı kayıplar nedeniyle maceracı bir ruha gerek olmadığı ve daha rasyonel hareket etmek gerektiğini düşünen ve bu nedenle de Pantürkist idealden vazgeçen Cumhuriyet'in kurucu kadroları,[3] erken Cumhuriyet dö-

1 Mithat Atabay, *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Milliyetçilik Akımları*, Kaynak Yayınları, Ankara, 2005, s. 107

2 Suna Kili, *Atatürk Devrimi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983, s. 235.

3 http://www.ata.boun.edu.tr/htr/documents/Agaogullari_Asiri%20Milliyetci%20Sag.pdf. (E.T. 18.07.2017)

neminde, Osmanlı'nın son yıllarındaki milliyetçilik anlayışını devam ettirmişlerdi. Bunun yanında bilhassa laiklik ilkesinin kabulü ile sekülerleşen düşünsel ve kurumsal yapı ve Almanya ile İtalya'da ortaya çıkan ırki milliyetçiliğin de etkisiyle *özcü* milliyetçilik anlayışı ortaya çıkmıştı.[4] Milliyetçi ideoloji, Tanzimat ve II. Meşrutiyet'in mirasını da arkasına alarak dil ve tarih konularına yönelmişti. Bu amaçla, ilk etapta Arap harfleri yerine Latin harfleri kabul (1928) edilmişti. Hakeza ulusal nitelikte tarih anlayışının yerleşmesi için 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kurulmuştu. Hemen ardından "Türk Tarih Tezi" ortaya atılmıştı. Bu anlayışa göre, dünyadaki tüm uygarlıklar, Orta Asya'dan dünyanın farklı coğrafyalarına göç etmek zorunda kalan Türkler tarafından inşa edilmiştir.[5] Uluslaşma bilincini perçinlemek için atılan diğer önemli bir adım, 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıdır. 1932 yılında Türk Dili Kurultayı toplanmış ve 1936 yılında "Güneş-Dil Teorisi" ortaya atılmıştı.[6]

Ancak bu gelişmelere rağmen yeni anlayışın içinde kendisine yer bulamayan Türk Ocakları (1931) ve MTTB (1936) Pantürkist nüveler bulundurdukları gerekçesiyle kapatılmışlardı. Buna mukabil Türkçülük, yine de derin çatlağını bulmuş, zaman zaman kesintiye uğrasa da, akmaya devam etmişti. Bu düzlemde, 1930'lu yılların ortamında Türkçülüğün kendini var ettiği asıl mecra, yayıncılık faaliyetleri idi. Bunların bir gözü kulağı sürekli olarak dış Türklerde idi. Pantürkizmin, resmî ağızların söylemi, siyaseti olmaktan çıkmasına karşın, bilhassa Türkçü mahfillerde canlılığını korumaya devam ettiğini ifade edebiliriz.

Bunun ilk belirtilerinden biri olan *Atsız Mecmua* (1931-1932), Nihal Atsız tarafından çıkarılmıştı. Jacob Landau'nun da belirttiği gibi mecmuada dış Türklere çok fazla yer ayrılmıştı. Özbek ve Türkmen müziği, Kerkük halk türküleri, Azerbaycan halk deyişleri ve edebiyatı gibi "zararsız konulara" temas

---

4 Cezmi Bayram, *Türk Milliyetçiliği*, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2013, s. 33.

5 Baskın Oran, *Atatürk Milliyetçiliği*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 155.

6 Mithat Atabay, *a.g.e.*, s. 125.

edilmişti. Bunun yanı sıra derginin ilk sayısından itibaren Sovyetler'de yaşayan Türklerin nüfus ve dinsel verileri okura servis edilmişti.[7] Landau'nun belirttiğine göre, mecmua, içerik itibariyle Sovyetler'in tepkisini çekecek noktaya geldiğinden mütevellit yayın hayatına devam edememişti.[8] *Atsız Mecmua*'nın kapatılmasının hemen ardından "ben sen yok o yok biz varız" sloganıyla *Orhun* dergisi (1933) yayınlanmıştı. Bu alanda meydana gelen boşluk, *Orhun* ile kapatılmıştı. Burada da dış Türklerden sitayişle bahsedilmiş ve Türk dünyasının sınırları çizilmişti.[9] *Orhun*, Pantürkist olmanın yanı sıra antikomünist ve de antisemitik idi. Derginin bu özelliğinden hareketle Nihal Atsız'ın, *düşman* tefrikinden söz edebiliriz. Atsız, düşmanı iç ve dış olmak üzere iki kategoriye ayırmıştı. Çalışmayı ilgilendiren kısımla mündemiç "iç düşman"; komünistler, Yahudiler ve "dalkavuklar" idi. Atsız, bu şekilde muarızlarına gözdağı vermişti. Atsız, Marx'ın, kökeninin Yahudiliğe dayanması nedeniyle komünizm ile Yahudiliği aynı potada eritmişti. Atsız'a göre komünizmin, bütün tarihsel meseleleri "mide" ile izah etmek dışında bir vasfı yoktu. Yine ona göre, Türkiye'deki komünistlerin çoğu "Türk" değildi.[10]

Orhun'un da yayın hayatı uzun sürmemişti. 1934 yılında *Orhun* ile beraber Pantürkçü çizgide yer alan *Geçit* ve Milli Türk Talebe Birliği yayın organı *Birlik* de kapatılmıştı. Haddizatında, Atsız'ın 1931 yılında attığı adım, ardından gelecek dalgaların pişvasıydı. *Atsız Mecmua*'dan sonra, Türkçü ve Pantürkist dergiler sökün etmişti.

Orhun'un kapanmasından sonra, bir boşluk meydana gelmişti. 1930'lu yılların ilk yarısındakine benzer bir atılım, ancak 1938'de ortaya çıkmıştı. Daha sonraki dönemlerde Türkçü cenahta ismi çokça zikredilecek olan Reha Oğuz Türkkan'ın, gençlik yıllarında çıkarttığı *Ergenekon*'un (1938) amble-

7 "Sovyet Ülkelerinde Yaşıyan Türk Kavimlerine Dair İstatistiki Malumat", *Atsız Mecmua*, sayı 1, 1931, s. 8.

8 Landau, *Pantürkizm*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 129.

9 "Türkeli I", *Orhun*, sayı 1, 5 Kasım 1933, s. 5.

10 Nihal Atsız, "Komünist, Yahudi ve Dalkavuk", *Orhun*, sayı 5, 21 Mart 1934, s. 93.

mi "bozkurt" idi. "Türk ırkı her şeyin üstündedir" ve "Türk ırkı bütün ırkların da üzerindedir" gibi mottolar türetmişti. Irkçı yönü ağır basan *Ergenekon*'un başka bir özelliği, antikomünist ve Pantürkist oluşuydu. Öyle ki, bir metinde Mete Han, ilk "Panturanist" ve "ırkçı" ilan edilmişti. Dolayısıyla ırkçılığın, ilk kurucularının Pancermenistler ve Hitler olmadığı, Türkler olduğu iddia edilmişti.[11]

Reha Oğuz Türkkan, bir yazısında Türkiye'de faşizm ve bilhassa da "nasyonal sosyalizmi" taklit etmenin fevkalade riskli olduğunu belirtmişti. Özellikle Alman ve İtalyan ideolojilerine öykünenlere itiraz etmişti. Kendilerinin, Atatürk'ün izinden gittiğini ileri süren Türkkan, "Ne komünizm, ne faşizm! Ne sağ, ne sol!" diyerek, tedavüldeki ideolojik kalıpları reddetmişti.[12] Ancak, bunlar içerisinde en sert tepkiyi komünizme gösterdiğini mahsusen belirtmek gerekir.[13] Reha Oğuz'un, *Ergenekon* kapandıktan sonra çıkardığı bir başka dergi, *Bozkurt* idi. Bu dergi, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, 1939 yılının Mayıs ayında çıkmıştı. Ancak, açık bir şekilde Pantüzkizmi savunduğu için yayını durdurulmuştu. Dergi, Mayıs 1940'ta yeniden yayınlanmaya başlamıştı.[14] Bu mecrada Türkî gruplarla birlikte Fin, Macar ve Estonyalılar gibi "Turan" kökenli gruplar da inceleme konusu yapılmıştı.

Okuyucusuna *kandaş* diye seslenen *Bozkurt*'ta, Türk ırkının en üstün ırk olduğu iddiası sürdürülmüştü.[15] Sosyolog Sumnel, Loskiel'e ve Darwin'e dayanarak komünizm tenkidi yapılmıştı. Mahut isimlerin araştırmalarına göre, komünizmin savunduğu "iktisadi eşitlik", insanı tembelliğe ve geriliğe sevk etmişti.[16] *Bozkurt* diğer Türkçü dergilerden farklı olarak antikomünizme

11 Reha Kurtuluş, "Türkler ve Pantürkizm", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 3, 10 Ocak 1939, s. 23-24.

12 Reha Oğuz Türkkan, "Faşizm Tehlikedir!", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 2, 10 Aralık 1938, s. 44.

13 Reha Oğuz Türkkan, "Açlar, Komünizm ve Milliyetçilik", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 3, 10 Ocak 1939, s. 1.

14 Landau, *Pantürkizm*, s. 132.

15 *Bozkurt*, yıl 1, sayı 1, Mayıs 1939, s. 18.

16 "Komünizm Tenkidi", *Bozkurt*, yıl 1, sayı 1, Mayıs 1939, s. 7

daha fazla yer ayırmıştı. Komünistlerin, nasıl "mahlûkat" olduklarının tasvir edildiği bir metinde, içinde yaşadıkları cemiyetin her şeyine; hükümetine, ırkına, kültürüne, dinine, ahlâkına, tarihine ve istiklaline düşman oldukları belirtilmişti. Yazara göre, eğer bir kişi, burjuva, kapitalizm, işçi sınıfı vb. kavramlar kullanıyorsa o kişi komünisttir.[17]

Almanların (1941), Sovyetler'e saldırmasıyla birlikte Türkçü mecrada Sovyet karşıtı yazıların sayısında artış görülmüştü. Sertellerin, *Tan* gazetesinde Sovyet propagandası yapmaları üzerine, "gayrı Türk solcu muharrirler ne güne kadar zehirli propagandalarını devam ettirecekler? Bolşevik propagandasının kalemlerini kırmak için ne bekliyoruz?" gibi ifadelere yer verilmişti. 1940'lı yılların ilk yarısında Türkçülerle komünistler arasındaki cebelleşme, Soğuk Savaş yıllarındaki tahakkümün tohumlarını ekmişti. Türkçü dergilerde ırkçılık vurgusunu bir "hezeyan" olarak gören Hasan Tanrıkut, *Gün* gazetesinde ırkçılık karşıtı bir metin neşretmişti. Bunun üzerine Türkçü Reha Kurtuluş, *Bozkurt*'ta "Hâlâ Akıllanmamış" başlığı altında Tanrıkut'a ihtar çekmişti.[18]

Türkkan'ın yukarıda zikredilen mecmuaları haricinde, bir de yayınladığı broşürlere parantez açmak gerekiyor. Türkkan, belli bir amaca matuf 1943 yılında *Kızıl Faaliyet* ve *Solcular ve Kızıllar* diye iki broşür neşretmişti. Bu iki broşürün, Soğuk Savaş yıllarında sayısı hızla artmış olan antikomünist yazına ilham verdiğini söyleyebiliriz. Türkiye'nin "kızıl tehdit" altında olduğuna inanan Türkkan, *Solcular ve Kızıllar* broşürünü yazmasındaki asıl gayenin, "Türkiye ve Avrupa'daki kızılların neler yaptıklarını ve neler yapmak istediklerini" ortaya koymak olduğunu beyan etmişti. Rus Bolşevik İhtilalini Yahudi "eseri" olarak gören Türkkan, Yahudilik ile Bolşevizm arasında korelasyon kurmuştu.[19] Türk sağında o dönemde henüz rüşeym haline bulunan antisemitik bulguların tonu, Soğuk Savaş yıllarında tedricen artmıştır.

---

17 İsmet Rasin, "Komünistler", *Bozkurt,* Eylül 1940, s. 140.

18 *Bozkurt*, yıl 3, sayı 11, 1 Temmuz 1941, s. 273.

19 Reha Oğuz Türkkan, *Solcular ve Kızıllar*, Bozkurtçu Yayın, İstanbul, 1943, s. 1.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Nazi Almanya'sından taraf tutunca[20] Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kemalist milliyetçiliğin gölgesinde görünen Türkçülerin, savaş sırasında, tıpkı Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki gibi, Pantürkist duyguları depreşmişti. Türkçüler, hem içeride ve hem dışarıda saldırgan, maceracı tutum içerisine girmişlerdi. Almanların, savaş sırasında, Sovyetler'e karşı dış Türklerin milli duygularından pragmatik bir şekilde faydalanması nedeniyle Türkiye Türkçüleri yeniden uçuk hayallere kapılmışlardı. Mevcut durum karşısında Türkçü çevreler, hislerini saklayamamışlardı. Bunu, Saffet Engin Arın'ın, 1941'de başlayan Alman-Sovyet Savaşı'yla ilgili olarak zikrettiği "iyiden iyiye gönüllerimizi şenlendirmişti,"[21] ifadelerinde görebiliyoruz.

Nazilerin Sovyetler'e saldırısından sonra Pantürkçü yayınlarda Rus karşıtı propagandanın ivmesi hız kazanmıştı. Pantürkçüler, Sovyetler'in yıkılması halinde hayallerinin gerçeğe dönüşeceğine iman etmişlerdi. Bu nedenle Türkiye'nin, ivedi şekilde Alman saflarında savaşa iştirak etmesi gerektiğini ifade etmişlerdi. İsmet İnönü'ye hitaben "Sovyetler'deki Türklere yardım" çağrısı yapılmıştı. *Bozkurt* dergisi, bir sayısında Türkiye'nin ve Orta Asya'nın haritalarını basmıştı: "Büyük bir gün için tarihin seçtiği Ey İnönü! Şimdi Türklüğün kutsal bağımsızlığı için kanımızı akıtmaya hazırız. Tüm Türklük işaretinizi bekliyor" diye İnönü'nün Sovyetler'e savaş açması istenmişti.[22] Bu sırada Ankara ve Berlin arasında kimi resmî ve kimi gayriresmî bir dizi görüşme gerçekleşmişti. Bu görüşmelerin aktörleri, Almanya'nın o zamanki Ankara Büyükelçisi Von Papen, bazı Alman Dışişleri bürokratları ve Hüseyin. E. Erkilet idi. Yine, General Ali Fuat Erdem ile Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa aynı çevrenin içerisinde yer almıştı. Bunlar, Almanlara Kırım'ın, Azerbaycan'ın, Türkistan'ın bağımsız olması gerektiğini söylemiş-

20 Mete Tunçay, "Türkiye Cumhuriyeti'nde Siyasal Düşünce Akımları", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, c. 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s. 1927

21 Arın Engin, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966, s. 100.

22 *Bozkurt*, yıl 3, sayı 11, Temmuz 1941, s. 249.

lerdi. Landau'ya göre, Türk Hükümeti, gayriresmî yürütülen işlerin tamamından haberdardı.[23] Zamanı geldiğinde Hükümet, bu malumatı, Türkçülere karşı kullanmaktan geri durmamıştı.

Ancak Savaş'ın seyri değişmişti. Sovyetler Almanları püskürtmüştü. Almanya, Sovyetler'e yenilince Türk devletinin iç ve dış politikadaki tutumu değişmeye yüz tutmuştu. Yani iç politikada Pantürkçü duyguların daha fazla şahlanmasına müsaade etmemişti. Buna karşın Türkçüler de komünizme ve Sovyetler'e yönelik söylemlerini sertleştirmişlerdi. Atsız, 1944 yılının ilk aylarında *Orhun* dergisinde Türkçü Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na komünistleri şikâyet eden iki mektup yayınlamıştı. Bir de 3 Mayıs 1944'te Türkçülerin sıkıyönetimi hiçe sayarak nümayişe geçmeleri, bardağı taşıran son damla olmuştu. Bunun hemen akabinde Atsız, Fethi Tevetoğlu, Reha Oğuz Türkkan, Zeki Velidi Togan ve Nejdet Sançar gibi Türkçüler tutuklanmışlardı. Türkçü ve antikomünist faaliyetlere bir süre ara verilmişti. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra, ilk etapta biraz çekingen de olsa, bir süre sonra daha gür sesle faaliyetlerine devam etmişlerdi.

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen akabinde, Sovyet tehdidi karşısında kendini yalnız hisseden Türkiye, demokrasi cephesine yanaşmıştı. Haddizatında bu bir zorunluluktu. San Francisco Konferansı ve Birleşmiş Milletler üyeliği iç politikada belli başlı reformu/değişimi tetiklemişti. Türk politikacılar, mevcut siyaseti, 1930'lu yılların mantığıyla devam ettiremeyeceklerinin farkındaydılar. Bu nedenle liberal politikalar uygulamaya konulmuştu. Ancak Türkiye paradokstan kurtulamamıştı. Burada belirtilmesi gereken önemli nokta, Türkiye'de bir yandan liberal adımlar atılırken öte yandan bu ortamdan faydalanarak kurulan siyasi partiler, yayınlar ve dernekler sistem için tehdit teşkil ettikleri gerekçesiyle yasaklanmıştı. Dolayısıyla dönemin özgür ortamı hilafına, retrospektif tarih okumasının da yol açtığı zihinsel bunalım, sola geçit vermemişti. Buna karşın, Türkçü ve antikomünist düşünce, çok hızlı bir şekilde tekâmül göstermişti.

---

23 Landau, *Pantürkizm*, s. 166-167

Türkiye'nin, liberalizasyon sürecine girmesinin de etkisiyle, Türkçülük, 1930'lu ve 1940'lı yılların ilk yarısındaki paradigmayı kısmen geride bırakarak farklı milliyetçiliğe evrilmiş, bir dönem ötelenen din olgusuna, ihtiyaca binaen, yeniden dönüş yapılmıştı. Soğuk Savaş dönemi Türk milliyetçiliğinin özelliği bununla sınırlı değildi elbet. Türk milliyetçiğinin, antikomünizmi merkeze alarak daha değişik mahiyetlere ve tartışmalara yelken açtığını göreceğiz. Sovyet talepleri ile komünizm kıskacına giren Türk milliyetçiliği, İslâm ve dış Türkleri yeniden hatırlamıştı. Türk milliyetçiliği, Soğuk Savaş yıllarında İslâm ile buluşma, ırkçı semptomlar bulundurma ve 1960'ların sonuna doğru nasyonal sosyalizme öykünme gibi geniş spektrum içine dağılarak tartışılmıştı.

Yukarıda zikredildiği üzere, Soğuk Savaş yıllarında sürekli yan yana görünen ve bazen de iç içe geçen Türklük ve İslâm vurgusunun ilk belirtileri, aslında 1939 yılında, Türk-İslâmcı bakış açısıyla hazırlanan *İslâm Ansiklopedisi* ile ortaya çıkmışsa da, bu, bir süre kuluçkaya yatmıştı.[24] Ancak, CHP'nin 1947 Kurultayı'nda tartışmaya açılan katı laiklik ilkesi, yumuşamaya yüz tutmuştu. Bunun etkisiyle İmam Hatip kursları ve Ankara Üniversitesi bünyesinde İlahiyat Fakültesi açılmış ve dahi İslâmcı yayınlara müsaade edilmişti.

Bu şartlar altında İslâmileşen ve de anti-Rus/Sovyet veçheye bürünen milliyetçiliğin, antikomünizmle siyam ikizi haline gelmesi ve yeni bir paradigmaya yelken açması kaçınılmazdı. Aslında milliyetçiliğin bu yöne evrilmesinin en büyük nedenlerinden birisi, akılcı ve materyalist bir milliyetçilik anlayışının gelişmesi halinde solcu fikirlerin sızmasına elverişli bir zemin hazırlayacağı endişesi olmuştu.[25] Dolayısıyla, tek parti döneminin milliyetçilik politikalarını benimseyen ve savunan Türkçülerin bir kısmı, yeni dönemde milliyetçiliğe manevi tat katmayı ve Rus düşmanlığı inşa etmeyi zorunlu görmüşlerdi.

Çok partili hayata geçiş sürecinde kabuk değiştiren milliyet-

---

24 Etienne Copeaux, *Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine*, İletişim Yayınları, 2006, s. 80.

25 Karpat, *TDT*, s. 333; *Vatan*, 11 Mayıs 1949.

çiliğin fikir babalarından birisi Hamdullah Suphi Tanrıöver olmuştu. Tanrıöver, milli gücün kaynaklarının özellikle Osmanlı tarihinde saklı olduğunu ileri sürmüştü. Tanrıöver, milliyetçiliğin, "dogmatizm, ırkçılık, materyalizm, Turancılık, Anadoluculuk, yabancı ve azınlık" düşmanlığının etkisinden kurtarılıp, "gelenekçi", "tarihi" ve "dinî-hissi" nitelikler kazanmasını istemişti.[26] Cemil Koçak, Tanrıöver'in, CHP milliyetçiliğinden farklı bir yöne evrilmesini, dinsel alana yönelmesini, onun Türk milliyetçiliğinin komünizme karşı yetersiz kalmasından kuşkulandığını, bunun için de milliyetçiliğe dinin eklenmesini istediği, yorumunu yapmıştır.[27] Bu pragmatizmin sebebi, komünizme karşı mücadele ederken, yatay olarak toplumda daha geniş olanaklara sahip olan İslâm'ın söyleyeceklerinin, Türkçülerin söyleyeceklerinden daha rahat kabul edilebileceğinden kaynaklanmıştı.[28] Bu nedenle komünizm, bazen, sadece din karşıtı ideoloji olarak ifade edilmişti. Tabiri caizse, Mekke'nin müşrikleri İslâm'a ne kadar düşman idilerse, "Sovyetler ve Türk solcuları İslâm'a aynı düzeyde düşmandırlar" gibi bir analoji inşa edilmişti.

Bu durumu destekler ifadelerde bulunan Karpat'a göre Türk milliyetçiliği, Cumhuriyet'in başından 1940'lı yılların sonlarına kadar, "akılcı", "laik" ve "materyalist" vasıfları olan, küçük aydın zümrenin kabul edebileceği bir kimliğe sahipti. Ancak bundan farklı olarak, kitlelerin milliyetçilik anlayışında, din ve milliyetçilik eş değerdi. İki zıt kutupta yer alan milliyetçilikler, seçimlerin serbest yapılmasından sonra, kamuoyunun değer kazanmasıyla birbirleriyle çatışmaya girmişlerdi.[29] Türk-İslâm şeklinde formüle edilen milliyetçiliğin İslâm ile simbiyotik ilişki içerisine girmesi yeni değildi. İslâm ile Türklük II. Meşrutiyet döneminde de çok tartışılmıştı. Ezcümle, Türk milliyetçiliğinin iki pişvasından biri olan Yusuf Akçura, İslâm'ı Türk mil-

26 Karpat, *TDT*, s. 334; *Vatan*, 11-12 Mayıs 1949.

27 Cemil Koçak, "Türk Milliyetçiliğinin İslâm'la Buluşması Büyük Doğu", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, cilt 4, İstanbul, 2008, s. 608.

28 Cemil Koçak, a.g.m., s. 609.

29 Kemal Karpat, *TDT*, s. 332.

liyetçiliğinin hizmetine sokarken, Ziya Gökalp Türk milliyetçiliği ile İslâm'ı mezcetmiş ve ikisinin yanına batıcılığı da ekleyerek bir terkib meydana getirmişti.

Zira Gökalp'in milliyetçilik anlayışında, Türklük, İslâmlık ve batılılaşma sentez halinde vücut bulmuştu. Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçilerinin din anlayışı Ziya Gökalp'in "Türk milletindenim, İslâm ümmetindenim, Garp medeniyetindenim" formülü etrafında şekillenmişti. Bu sentezci yaklaşımda, Türkçülük ön plandaydı. Ama Soğuk Savaş yıllarında ikili arasındaki geçişkenlik ve terkib II. Meşrutiyet yıllarına göre daha yoğundu.

Soğuk Savaş yıllarında komünizm karşıtlığında, İslâmcılık dışında milliyetçiliğe tali unsur olan başka bir düşünce de Kemalizm olmuştur. Ancak, bunlar içerisinde Türkçülük birinci sırada yer almıştı. Türkçülük, mezkûr iki düşünceyi massederek yelpazesini genişletmişti. Aslında, antikomünizm, mahut üç fikriyatın alaşım halidir. Türkçülerin bir kısmı, Kemalizm'e göz kırparken diğer kısmı da Türkiye'deki İslâmcılığın var olan potansiyelinden yararlanmak istemişti. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında Türk siyasetinde olduğu gibi Türk düşüncesi içerisinde çatışmalar yaşansa da, belirli bir kısmı için ortak payda antikomünizm olmuştur. En azından 1950'lerin sonuna kadar bu böyle devam etmiştir. Farklı alanlarda keskin rekabete rağmen antikomünizm çatı görevini görmüştü. Fikir adamları, farklı siyasi yelpaze içerisinde yer almalarına karşın, söz konusu komünizm olunca bunlar arasındaki ihtilaflar çabucak sona ermişti. Antikomünizm, 1950'lerin sonuna kadar aydınların beslenme, uzlaşma ve fikir üretme kaynağı olmuştu.

Türk milliyetçiliği, II. Meşrutiyet dönemi öğrenci hareketleri ve 1930'lu yılların ortalarına kadar varlığını idame ettiren milliyetçi teşekküllerden deneyim sahibiydi. Soğuk Savaş'ın girişinde solun görünür olmasıyla milliyetçiliğin sokak gücü test edilmişti. 1960 öncesinde, tek parti dönemi ve DP döneminde antikomünistler ve siyasiler Türkiye'de solun Sovyetler tarafından desteklendiğini ve kışkırtıldığını mütemadiyen gündemde tutmuşlardı. Sol aydınlar, üniversite hocaları ve basının bir

kısmı Sovyetler'in ajanı olarak lanse edilmişti. Solcuların, Türkiye'de episyonaj faaliyetlerde bulundukları kanaati yaygındı. 1940'lı yılların ortalarından itibaren devletin "resmî siyaseti" haline gelen antikomünizmde milliyetçiler ve İslâmcılar *vurucu güç* niteliğini haiz olmuştu. Soğuk Savaş'ın hemen başlarında Türk milliyetçiliğinin, ani bir dönüşle, komünizm karşıtlığı üzerinden İslâm'a daha fazla vurgu yapması şaşırtıcı değildi.

Buna, Yusuf Akçura'nın *Üç Tarzı Siyaset*'te serdettiği İslâm'ın millileşmesi fikrinden ve tek parti uygulamalarından istim alan Avni Diper'i örnek gösterebiliriz. İslâm'ın, milliyetçiliğin hizmetine sokacak şekilde reforme edilmesini isteyen Diper'in, "komünizm karşısında din ve milliyetçilik iki esaslı kal'edir," ifadeleri[30] Soğuk Savaş yıllarında çokça zikredilen Türk-İslâm sentezinin sinopsisi olarak kabul edilebilir. Komünizmin din ile olan ilişkisinin ve Sovyetler'in gayri Rus ve İslâm'a yönelik uygulamalarının, Türkiye'de milliyetçiliğin ve İslâmcılığın yan yana gelmesinde belirleyici rol oynadığını ilave edebiliriz.

Aslında bir ideoloji olarak milliyetçilik ile din arasında, zaman zaman birbirlerine ters gibi görünse de, imgelerden simgelere, törenlerden ayinlere ve yortulara kadar uzanan hayli geniş sahada sıkı fıkı ilişki söz konusudur.[31] Türkiye dışında da din ve milliyetçiliğin birbirinden ayrılmadığını gösteren çok sayıda örnek vardır. Örneğin Ortodoksluğun Yunan ulusçuluğunun inşasında oynadığı rol, İrlanda, Polonya ve Latin Amerika milliyetçiliklerinde Katolikliğin katkısı, Alman milliyetçiliğini besleyen Protestanlık ve Arap milliyetçiliğini domine eden İslâm ve Boşnak ile Malay kimliğinin devamını sağlayan Müslümanlığa dikkat çekebiliriz.[32]

II. Meşrutiyet yıllarında *koruyucu* vasfı olan milliyetçiliğin, Milli Mücadele yıllarında inşa edici ve kurtarıcı bir yönü haiz olmuştu. Milliyetçilik, Soğuk Savaş yıllarında ise sol ideoloji karşıtı olarak kendi gardını almıştı. Buradaki ideoloji tahmin

---

30 Avni Diper, *Komünizme Karşı Türk Milliyetçiliği*, İstanbul, 1947, s. 31-33.

31 Birol Akgün, Şaban H. Çalış, "Türk Milliyetçiliğinin Terkibinde İslâmcı Doz", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, cilt 4, İstanbul, 2008, s. 584.

32 Birol Akgün, Şaban H. Çalış, a.g.m., s. 585.

edileceği üzere Marksizm, sosyalizm ve komünizmdi. Demokrasi cephesinin, Hitler Almanya'sını yenip İkinci Dünya Savaşı'nı nihayete erdirmesinden sonra, faşizm ve Nazizm karşıtı bir literatür husule gelmişti. Bundan Türk milliyetçiliği de etkilenmişti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında yüksek dozda zikredilen ırkçılık/Turancılık ikilisinden ırkçılık, Soğuk Savaş'ın ileriki safhalarında *öcü* olarak görülmeye başlanmıştı.

Antikomünistler, kurucu ideolojinin özünün milliyetçilik olduğu varsayımı ile hareket etmişlerdi. Dolayısıyla kendilerini toplumda hâkim-i mutlak telakki etmişlerdi. Bunun dışında kalanlar ise iç düşman kategorisine girmişlerdi. Devletin bekası için her an her emre hazır ve nazır beklemiş, toplum düşüncesinin tanzimi ve tertibi görevinin kendilerine tevdi edilmesi gerektiğine inanmışlardı. Bu hakkı kendilerinde görmüşlerdi. Toplumda var olan türevler üzerine neşvünema bulan antikomünizmin, Türk milliyetçiliği ile buluşması, simbiyotik ilişki içerisine girmesi zorunluluktu.

Soğuk Savaş yıllarında milliyetçiliğin *panzehiri* solculuk olmuştur. Sol, Türkiye'de kitlelerle iletişim kuramamış, kitlesel-leşememişti. Bunun altında yatan en büyük nedenlerden birisi işçi sınıfının zayıf olmasıydı. Dolayısıyla solun, kır nüfusunun yoğun olduğu, feodal ilişkilerin güçlü şekilde devam ettiği ve sanayi üretiminden ziyade tarımsal üretime istinat eden toplumda zemin bulması neredeyse olanaksızdı. Bu zemin milliyetçilik ve antikomünizme daha elverişli gelmişti. Çünkü coğrafya, demografik yapı ve tarih buna yeterli veriyi sağlamıştı.

Tarihten kastedilen, Kırım Savaşı (1856), Ayastefanos Anlaşması ve Berlin Konferansı (1878), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) ve Milli Mücadele (1919-1922) gibi ardı ardına yaşanan savaşlarla gelen trajediler ve dramlar olmuştur. Bunlar Türklerin ortak hafızasında derin izler bırakmıştı.[33]

Birinci Dünya Savaşı öncesinde İngiliz, Fransız ve Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri, edebi metinlerde ve siyasi nutuklarla çokça işlenmişti. Osmanlı Devleti'nin Avru-

33 Etienne Copeaux, *a.g.e.*, s. 38.

pa'nın "hasta adamına" dönüşmesi, emperyalistlerin, planları ve nihayetinde Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı'nın parçalanması ile Sovyetler'in Türk dünyasındaki uygulamaları arasında bağlantı kuran milliyetçiler psikoza sürüklenmişti. Ancak milliyetçiler, Soğuk Savaş döneminde İngiliz ve Fransızları kadro dışı bırakmış, buna karşın Rusların yaklaşık üç asırdan beri İstanbul ve Boğazlar üzerindeki su-i fikrini muttasıl zinde tutmuşlardı. Sovyetler'in, tüm politikasının Türkiye'yi ele geçirmeye yönelik olduğu iddiası ile Sovyet tehdidini toplumsal bir paranoya haline getirmişlerdi. Bu korkunun altında yüzyıllardır Orta Asya Türklerine hükümranlık eden Rusya'nın Çar Deli Petro'dan beri "sıcak denizlere inme" politikasını "gütmesi" ve İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle Sovyetler'in Türkiye'den toprak talep etmesi gibi sebepler yatmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş yıllarında Rus tarihi ve tarihte Türk-Rus ilişkilerine ilgi artmış, anti-Rus histerikle çok sayıda eser neşredilmiştir. Türkiye'nin, 1964'ten sonra Sovyetler'le ilişkileri normalleşmesine rağmen milliyetçilerin, Sovyetler'e ilişkin düşüncesinde bir değişiklik beklemek iyimserlikti. Dolayısıyla 1940'lı yıllarda yazılan metinler ile 1960'lı yılların metinleri çoğunlukla birbirine benzer olmuştur. İki farklı dönemde yazılan metinlerin birbirine benzerliğini ortaya koyan en güzel örnek Akdes Nimet Kurat'ın, biri baskısı 1948 olan *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, diğeri ise baskısı 1970 olan *Türkiye ve Rusya: XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk-Rus İlişkileri (1798-1919)* isimli kitaplarıdır. Bunlar dışındaki başka bir metin, E. F. Tugay'ın *Rusya Tarihi* isimli kitabıdır ki ilk baskısı 1948 yılına aittir. Tugay, belirli bir amaca matuf kaleme aldığı eserinde, Rusların tarih sahnesine çıktığı dönemleri anlatırken Türklerin bin yıldan fazla Ruslara hükümranlık ettiği, Güney Rusya'nın 1480 yılına kadar Türk hâkimiyetinde kaldığı, merkez ve Kuzey Rusya'nın ise "Türklerin yakın akrabası olan Fin" kabilelerin işgali altına olduğunu belirtmişti.[34] Bunun haricinde, Rus karşıtı histerikle yazılan, Çarlık Rusya'sı ve Sovyetler'e ilişkin çeviriler de literatüre girmiştir. Türk Genelkurmayı Sovyetler'in gelecek

34 Esad Fuad Tugay, *Rusya Tarihi I*, İstanbul, 1948, s. 37.

planlarına karşı stratejik önlem almayı anlatan çeviri kitap yayınlamıştı. Burada Amerika "barış yanlısı", Sovyetler ise "savaş taraftarı" olarak resmedilmiş ve Soğuk Savaş tamamen Ruslara mal edilmiştir. Türkiye'nin, denizler hariç, "sınırlarının Sovyetler tarafından çembere alındığından mütevellit" Türklere, tehlikenin farkına varmaları gerektiği vehmi enjekte edilmişti.[35] Hakeza Soğuk Savaş yıllarında Ali Kemal Meram'ın kaleme aldığı *Türk-Rus İlişkileri Tarihi* var ki üslubu antikomünist vizyona denk düşmüştü. Yazar, Çariçe II. Katerina'dan bahsederken Ruslara karşı nefretini ve cinsiyetçi duygularını bastıramamıştı: "Doğuştan sadist ve isterik bir kadın olan Katerina Aleksiyevna, önüne gelenle yatabilecek kadar aşağılık bir yaratık olarak tanınmakta gecikmedi,"[36] gibi vulger ifadelere yer vermişti. Sarkastik üslubun ünsiyet halini aldığı antikomünist yazında Ruslar, dünyanın gördüğü en gerçek barbarlardan "daha vahşi ve canavar" olarak tasvir edilmiştir.[37]

Soğuk Savaş dönemi Türk milliyetçiliği, 19. yüzyılda Osmanlı aydınının yaşadığı "parçalanma", "bölünme", "yok olma" psikozunu sürdürmüştü. Meselelere "var olma yok olma" olarak bakmışlar ve kendilerinin, Türk kimliğinin var olma savaşımını verdiklerini sürekli olarak vurgulamışlardır. Tarihin kötü hatıraları zihinlerinde hâlâ canlı idi. Bu ruh hali nedeniyle solun hiçbir talebine olumlu yaklaşmamışlardı. Tanzimat ve Islahat Fermanları'nda gayrimüslimlerin eşitlik elde etmesinden sonra, durumun nereye vardığını hayal etmiş, bu nedenle de solun "halklar" tabiri ile gayrimüslim ve azınlıkların haklarını dile getirmeleri onları tedirginliğe sevk etmişti. Fermanlarda elde edilen vatandaşlık hukukunun, Osmanlı'da etnik milliyetçiliği tetiklediği ve nihayetinde Osmanlı'nın çöküşüne yol açtığını müteaddit defa dile getirmişlerdi. Haliyle eşitlik kavra-

---

35 George Fielding Eliot, *Eğer Rusya Taarruz Ederse*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1949, s. 3-7 Antikomünist duygularla Çarlık Rusya'sından Sovyet Rusya'ya uzanan çizgide Rusların tarihinin anlatıldığı başka örnek için bkz. M. Sadık Atak, *Rusya Siyaseti ve Rusların Yayılma Siyaseti,* Ankara, 1964.

36 Ali Kemal Meram, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kitaş Yayınları, İstanbul, 1969, s. 120.

37 Ali Kemal Meram, *a.g.e.*, s. 144.

mı onlar için bölünme, parçalanma ile eşdeğer olmuştur. Ancak bu durumun, teorik desteğe ihtiyaç duymayan Türk milliyetçiliğini çoraklaştırdığını söyleyebiliriz. Osmanlı'daki etnik/dinî unsurların yabancı/Avrupa devletlerinin desteğini sağlayarak bağımsızlığını kazanmış olmaları Türk kimliğinin/devletinin yok olma korkusunu depreştiren ve belki de onu besleyen en önemli kaynak olmuştu.

Atsız'ın ve başkalarının bütün dünyanın Türklere düşman olduğu inancının karşılık bulması "zenofobik" milliyetçiliği kolaylaştırmıştır.[38]

Soğuk Savaş'la birlikte "Moskof" imgesi, antikomünizm ve anti-Sovyetçilik teselsülü üzerinden bir milliyetçilik inşa edildi. Türkçü muhayyilede Moskof imgesi ile komünizm arasında lineer bir çizgi gibi uzanan bağ vardı. Türk antikomünizminin kahir ekseriyetinin istinatgâhı tarihteki Rus imajı üzerine kuruludur.[39] Erken Cumhuriyet dönemi özcü milliyetçilik ve İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki ırkçılık tartışmalarından tamamen uzak bir milliyetçilik anlayışı geliştirilmişti. Osman Yüksel Serdengeçti, Fethi Tevetoğlu, Bekir Berk, Arif Nihat Asya, Mehmet Kaplan, Necip Fazıl, Osman Turan ve daha birçok isim Sovyet tehlikesinin sürdüğü dönemde devletin anti-Sovyetçi siyasetini güçlü bir antikomünizme dönüştürmüş ve bunu bir "iman hareketi" haline getirmişlerdi. Mahut isimler, Türkiye'de antikomünizmin önder müfreze vasfını yüklenmişlerdi. Türk düşünce tarihinde milliyetçi aydınlar olarak da geçen antikomünistler için devletin, eğitim kurumlarının ve

---

38 Tanel Demirel, *Demokrat Parti*, s. 169.

39 Telif eserler için bkz. Mehmet Arif Bey, *93 Harbi ve Başımıza Gelenler*, İrfan Yayınları, İstanbul, 1973; Kadir Mısıroğlu, *Moskof Mezalimi I-II*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1992; Vehbi Vakkasoğlu, *Moskof Mücadelemiz*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983; Necip Fazıl Kısakürek, *Moskof*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1992; Hasan Nail Canat, *Moskof Sehpası*, Adım Yayıncılık, İstanbul, 1989; Nejdet Sançar, *Türk Moskof ve Komünist*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1959. Bir de çeşitli dergilerde 'Moskof' temalı yazılar için bkz. Ali İhsan Sabis, "Moskof Tehlikesi Karşısında Türkiye", *Büyük Doğu*, yıl 2, cilt 3, sayı 69, 24 Ekim 1947, s. 9; Ali İhsan Sabis, "Yine Moskof Tehlikesi", *Büyük Doğu*, yıl 2, cilt 3, sayı 74, 2 Ocak 1949, s. 9; A. Okçuoğlu, "Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları", *Düşünen Adam*, yıl 1, sayı 21, 24 Mayıs 1961, s. 23; Süleyman Nazif, "Rus Kimdir? Moskof Nedir?", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 26.

basının komünistlerden arınması elzemdi. Türkçülerin, komünist tehdidi savuşturmak maksadıyla aradıkları çarelerin başında dernekler kurmak ve dergiler yayınlamak bu maksada matuf olmuştu. Bir de yeni dönemi kısaca özetleyen sloganlar türetmişlerdi: "Tanrı Dağı Kadar Türk Hira Dağı Kadar Müslüman", "Tanrı Türkü Korusun" bunlardan birkaçıydı.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara gelen DP döneminde, milliyetçilik daha da dinsel nitelik kazanmıştı.[40] DP, iktidara geldikten hemen sonra antikomünist rengini ortaya koymuştu. Kore'ye asker gönderilmesi, 1951 Tevkifatı, TCK'nın 141. ve 142. maddelerinde değişikliğe gidilmesi ve NATO'ya üye olması gibi komünizm karşıtı hamleleriyle antikomünistlerin gazını almıştı. Diğer tarafta dinsel pratiklere yönelik de çeşitli adımlar atmıştı. Örneğin iktidara gelir gelmez yaptığı işlerden birisi ezanın Türkçeden tekrar Arapçaya çevirmesi olmuştur. DP, Remzi Oğuz Arık, Fuat Köprülü, Tevfik İleri, Sadri Maksudi Arsal gibi entelektüel yönü baskın milliyetçi profilleri kadrosunda bulundurmuştu. Türkçülerin 1951 yılında kurduğu Türk Milliyetçileri Derneği o dönemin ruhuna uygun olarak kendi esaslarını şu şekilde sıralamıştı: "Allah, vatan, tarih, dil, anane, sanat, aile, ahlâk, hürriyet ve milli mukaddesat" ifadeleriyle Türk-İslâm terkibi meydana getirmişti. Dernek, kendinde DP'nin milliyetçi-muhafazakâr kanadına kitlesel destek sağlama vasfını görmüştü. Keza o dönemde her türlü faaliyet içerisinde bulunacakları sanısına kapılmışlardı. Beklenmedik bir şekilde derneğin, 1952 yılında Ahmet Emin Yalman'a düzenlenen suikasttan sonra kapatılması, Türk milliyetçilerinde derin bir hayal kırıklığı[41] meydana getirmişti.

DP'nin iktidara gelmesinden hemen sonra, Haşim Nahit Erbil'in, Türk milliyetçiliği ve komünizm üzerine kaleme aldığı *Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname* isimli kitabı, Cezmi Ertürk'ün 1950'li yıllarda verdiği konferansların met-

---

40 Landau, *Sağ ve Sol Akımlar*, s. 278.

41 Tanıl Bora, Kerem Ünüvar, "Ellili Yıllarda Türkiye'de Siyasi Düşünce Hayatı", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Mete Kaan Kaynar (haz.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 166.

ni ve Mehmet Kaplan'ın *Komünizme Karşı Mücadele* dergisinde neşrettiği yazılar o dönemin milliyetçilik anlayışı ile ilgili bize bir çerçeve sunmaktadır. Irak Türklerinden olan Haşim Nahit Erbil, tek parti dönemini, milliyetçiliğe gösterdiği tavır nedeniyle topa tutmuştu. Ona göre, "Bolşevik meddahlığını" yapan *Kadro* mecmuasının yazarları Türkçülere tercih edilmişti. Komünizmi, Yahudi sermayesi olarak gören Erbil, komünizme karşı Türk milletinin varlığının milliyetçilik, İslâm ve "aklın tekâmülü" teslisi ile korunabileceğini ileri sürmüştü.[42] Erbil'in, tek parti dönemi milliyetçiliğine ilişkin eleştirisi aslında methal olarak kabul edilebilir. Çünkü DP döneminde, bilhassa da İnönü'nün komünistleri koruma altına aldığı ve milliyetçi figürleri "tabutluklara sürdüğü" eleştirisi çok fazla yapılmıştır.

Milliyetçilik ve komünizm panellerde, konferanslarda birlikte zikredilmeye devam etmişti. Konferansların bir tanesinde Cezmi Türk, milli bünyeye "musallat" olan Sovyet komünizminin, toplumu tezatlıklar üzerinden bocalamaya sevk ettiğini ifade etmişti.[43] Yazara göre, 1950'li yılların sonlarında memlekette üç bin kadar komünist vardı. Ona göre, bunların bir kısmı, Türkçülük, Turancılık, Müslümanlık, ırkçılık ve milliyetçilik gibi mahfillere intisap etmişti.[44] Türk, bu yorumuyla toplumun neredeyse tamamını olağan şüpheli hale getirmişti.

Her dönem değişik mahiyetlerle karşımıza çıkan milliyetçiliğin, Soğuk Savaş yıllarında beslenme kaynağı, komünizm karşıtlığı olmuştur. Türklerin tüm meselelerini çözmeye "azmeden" Türkçülüğün mütenevvi düşmanları, "kızıllar", "beynelmilelciler" ve "masonlar" idi.[45] Milliyetçiliği ilahi güç olarak gören Mehmet Kaplan, insanlığın yaşadığı tüm sorunların çözümünün milliyetçilikle mümkün olduğunu ifade etmiştir. Kaplan, Bolşeviklik ile Batı müstemleke sistemi arasında bağ-

42 Haşim Nahid Erbil, *Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname*, Sinan Matbaası, İstanbul, 1950, s. 88.

43 Cezmi Türk, *Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik*, Beyazıt (Toprak Dergisi) Matbaası, İstanbul, 1959, s. 1-18.

44 Cezmi Türk, *Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik*, s. 3.

45 Z. Urazoğlu, "Milletlerde Ahlâk ve Milliyetçilik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 4.

lantı kurduğu bir yazısında komünizmin, milliyetçilikle mücadelesinde mutlak surette yenileceğini ileri sürmüştür.[46] Yeni dönem milliyetçiliğin olmazsa olmaz mayası kabul edilen dine, her kilidi açan anahtar vasfı verilmişti. Kaplan, milliyetçilik ile dinin uyumunu göstermek için tarihî figürlere yaslanmıştır; bu anlamda Namık Kemal'in Batıcı değerlerle İslâm'ı meczettiğini, ancak dinin her daim ön planda olduğunu vurgulamıştır; Gökalp'in teselsülünde milliyet ile dinin birlikte anıldığını belirtmiştir. Ancak Kaplan da hempaları gibi Cumhuriyet dönemi milliyetçilik anlayışının, dini ihmal etmesinden yakınmıştır. Kaplan, Türklerin İslâmiyet'i kabul ettikten sonra temeddün ettiğini ifade ederek 1071 öncesi Türk tarihini görmezden gelmiştir.[47] Soykütükçüler buna şiddetle itiraz etmişlerdi. Bu cenahta, Türklerin, İslâmiyet'le tanışmasından sonra tereddi ettiği inancı hâkimdi.

Kaplan'ın, 1950'li yıllardaki milliyetçilik anlayışı konjonktüre paralel olarak inkişaf etmiştir. Onun milliyetçilik çizgisi, kendi deyimiyle faşizm ve Nazizm kalıpları dışında kalan, Kemalist milliyetçiliği de öteleyen bir anlayışa sahipti.[48] Kaplan'ın, *Komünizme Karşı Mücadele* dergisinde art arda sıralanan yazılarında, dergide dış Türkler üzerine çok sayıda metin yayınlanmasına rağmen kendisi bu konuyu görmezden gelmiştir.

Antikomünist-Türkçü dergiler

1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye'de siyasal, sosyal, ekonomik alanlarda ve eğitim müfredatında yapılan değişikliklerle bir kısım yapısal dönüşümler gerçekleşmiş-

---

46 Mehmet Kaplan, "Milliyetçilik ve Bolşeviklik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 21, 1 Haziran 1951, s. 4.

47 Kaplan, "Bir milletin şuurlu bir varlık haline gelebilmesi için, mazisini tanıması lüzumlu bir şeydir. Fakat bu onun geriye gitmesi manasına gelmez. Geçmiş günler, ister iyi, ister kötü olsun, bir daha dönmez. Mehmet Kaplan, "Milliyetçilik ve Bugün", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 34, 15 Nisan 1952, s. 3.

48 Mehmet Kaplan, "Milliyetçilik ve Beynelmilelcilik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 28, 15 Ocak 1952, s. 3.

ti. Yeni partiler kurulmuş, dernekleşme faaliyetleri hız kazanmış ve farklı düşünce kalıpları etrafında yayıncılık artış göstermişti. Bu değişimler, komünizm tartışmasını da etkilemiş ve tetiklemişti. Basının önündeki engeller kalktıktan sonra, antikomünist ve milliyetçi dergiler sökün etmişti. O dönemin dergileri üzerine panoramik çalışmada bulunan Jacob Landau, dergilerin "Pantürkist" yönünü ortaya koymuştur. Landau'nun çalışmasının dışında, Necmeddin Sefercioğlu'nun da Soğuk Savaş dönemi Türkçü dergiler üzerine ansiklopedik çalışması bulunmaktadır. Sefercioğlu, bu dergileri "Türkçü" olarak değerlendirmiştir. Biz ise burada, bu dergilerin antikomünist yönünü ortaya çıkarma çabası içerisinde olacağız. Soğuk Savaş döneminin ilk çeyreğinde yayınlanmış Türkçü/antikomünist dergileri tasnif ederken bilhassa "hangileri bu kategoriye girebilir" sorusunu göz önünde bulundurduk. Tabii bunda dergi içerikleri ve yazar kadrosu belirleyici unsur oldu. Yorum içerikli metinlerin ekseriyeti, anti Sovyetçilik, komünizm, dış Türkler ve Türk milliyetçiliğini sık işlemişlerdir. Soğuk Savaş yıllarında bu yayınların en belirgin özelliği, onların çok yoğun bir biçimde antikomünist propagandayı yürütmüş olmalarıdır.

O dönemde çıkan Türkçü ve antikomünist dergilerde komünizmin ne olduğu, komünistlerin kim olduğu ve daha birçok soruyu kendi meşreplerince cevaplandırarak toplumu, bilhassa da milliyetçileri ve İslâmcıları bilinçlendirmeye çalışmışlardı. Dergicilik faaliyeti, antikomünizmin en önemli sacayaklarından biri haline gelmişti. Soğuk Savaş'ın ilk evrelerinde milliyetçi cephenin çıkardığı ve ömürleri çok kısa süren *Çınaraltı*, *Özleyiş*, *Kürşad*, *Hareket*, *Bozok*, *Çakmak* ve *Türkeli* gibi dergilerin, 1930'lu yıllarda ve İkinci Dünya Savaşı sırasında çıkan Türkçü dergilerin muhtevasından ayrıldığını ve 1940'lı yılların ortalarından itibaren beliren Türkçü eğilimlerin, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası milliyetçiliğin rengini belirlediğini söyleyebiliriz. Soğuk Savaş yıllarında antikomünizm, milliyetçi düşünceyi ve İslâmcılığı harmanladığı için neşredilen dergilerde milliyetçi ve İslâmcı figürleri aynı çatı altında görmek mümkündür. Bu anlamda toplumun genel milliyetçilik kanaatlerini yansıtan ya-

yınlarda, çoğu kez vülgarize edilmiş bir milliyetçilik içinde kendini var eden antikomünizm, kendisine has özellikleri olmakla birlikte Amerikancı etkilere de son derece açıktı. Aslında bu dergiler göreceli özgürlük ortamında yayınlanmışsa da okurlarına özgürlük ve refah vaat etmemiş, "komünizm kapıda" kara propagandasıyla bir komünizm heyulası inşa etmişlerdi. Antikomünist dergiler, genellikle "alınız", "okuyunuz" gibi tavsiye edici sözcüklerle birbirlerinin reklamını yapmışlardı. DP döneminde çıkan antikomünist dergiler, DP'yi eleştirmekten uzak kalmış, ancak devri sabık yaparak tek parti döneminin milliyetçilik anlayışını ve İnönü döneminin kültürel uygulamalarını sık sık tenkit konusu yapmışlardır. Daha sonra da, örneğin 1960'lı yılların ortamında ülkenin ekonomik ve sosyal sorunları antikomünist dergilerin kapsama alnına girmemişti. Onlar için tek sorun ve milli mesele, Türkiye'de komünist faaliyetler ile dış Türklerin durumu idi. Dergilerin tamamı için dönemin ruhunu taşıdıkları tespiti rahatlıkla yapılabilir. Ancak bu yayınlar istikrarsız olmakla birlikte faydacı yönü baskın gelmişti. Kitlelere ulaşmada en nitelikli araçlar olmuşlardı. Türk basınının hedef gösterme alışkanlığının sonucu olarak komünist belledikleri kişileri, gizli bir şekilde gerekli mercilere bildirme yerine, açık bir şekilde ihbar etmişlerdi. Onları açık hedef haline getirmişlerdi. Dergiler, hemen hemen aynı düşünce etrafında toplananların bulunduğu, muhalif herhangi bir sese tahammül edilmediği mecralar olmuştur. Aşağıda yazar kadrolarına dikkat edildiği vakit durum daha da net anlaşılacaktır. Bu mecralarda yazanların önemli bir kısmı, 1944 yılında Türkçülük davasından yargılanmışlardı. Dergilerde yazanların bir bölümü ileriki yıllarda Türkiye'nin siyasal, sosyal ve eğitim yaşamına yön vermişlerdir. Onların kapsama alanına giren yegâne muhalefet, içerideki komünistler ile Sovyetler'di. Yani, dönemin komünizm dışındaki hararetli tartışmaları, eğer komünizmle ilgili değilse, onların radarına takılmamıştır. Dergilerde yazanların nitelik kaygısı taşıdıklarını söylemek iyimserlik olur. Onların esas kaygısı, yazıların amacına ulaşıp ulaşmadığıydı. Dergilerin ve derneklerin çekim merkezini milliyetçilik ve antikomünizm oluşturmaktay-

dı. Dergilerde yazanların düşünce yelpazeleri için aynı rengin başka tonları kadar bir farklılıktan söz edilebilir. Kadın yazarlara neredeyse hiç rastlanmamıştır. Dergilerin baştan sona komünizm karşıtı yazılarla dolu olmaları, dönemin siyasi konjonktürü ile alakalı olmuştur.

Çok partili hayata geçiş döneminde neşredilen dergiler

Çığır ve *Özleyiş*

Antikomünist yayınlara bir giriş yaparsak eğer, ilki, bir dönem CHP'de milletvekilliği ve koalisyon hükümetlerinde bakanlık görevlerinde bulunan Hıfzı Oğuz Bekata'nın *Çığır* (1933-1948) dergisidir. Bu dergi, milliyetçi ve antikomünist olmakla birlikte 1945 sonrasındaki sayılarında antikomünist yazılar bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Dergideki antikomünizm üzerine sınırlı yazılardan biri Bekata'nın Ankara Halkevi'nde verdiği konferans metni olmuştur. Bekata, burada "Türk âleminin yegâne müstakil devletinin" komünizm tehlikesi altında olduğunun altını çizmişti.[49] Yusuf Ziya Ortaç *Akbaba* dergisinde "çocuklarımızın ellerinde ehliyetlerin değil, kıpkızıl maksatların ve kapkara hınçların kitapları var," gibi ifadelerle edebiyatın komünizme mahkûm olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine komünizme veba gibi bakan *Çığır*, Milli Eğitim Bakanlığı'nı, "vazifesini" yerine getirmeye davet etmiştir.[50] Yukarıda zikredildiği üzere sınırlı sayıda antikomünist metin neşredilmişti.

Soğuk Savaş'ın başında, 1946 yılında, İstanbul'da *Özleyiş* dergisi yayın hayatına başlamıştı. Dergi, zengin yazar kadrosuna rağmen *Çığır* gibi etkisiz kalmış ve ancak on beş sayı çıkabilmiştir. Remzi Oğuz Arık, Hikmet Tanyu, Hüseyin Namık Orkun, Arif Nihat Asya, Selahattin Ertürk, M. Zeki Sofuoğlu, Aydın Yalçın, Cezmi Ertürk, (Fethi) Tevetoğlu, Samet Ağaoğ-

49 Hıfzı Oğuz Bekata, "Bir Konferans", *Çığır*, sayı 184, Mart 1948.

50 *Çığır*, sayı 173, Nisan 1947

lu, Nejdet Sançar, Fahreddin Kırzıoğlu ve Atsız dergide yazan isimler olmuşlardır.

Türkeli

Matbuat Kanunu (1946) değişikliğinden sonraki yıllar, Türkçü ve antikomünist yayınlar açısından bereketli idi. Bu anlamda ilk çıkan Türkçü ve antikomünist dergilerden birisi *Türkeli* idi. Derginin sahibi Rıza Gür, yazı işleri mesulü ise Ruhi Ovalı idi. Derginin sloganı, Gaspıralı İsmail'in "dilde, fikirde, işte birlik" sloganından mülhem "ruhda, fikirde, işde, birlik Türkçülük" idi. Yazar kadrosunda R. Oğuz Arık, Fahrettin Kırzıoğlu, Bekir Berk, Abdülkadir İnan, Hüseyin Namık Orkun ve Zeki Sofuoğlu gibi antikomünistler yer almıştı. Dönemin birçok yayını gibi *Türkeli*'nin de yayın hayatı kısa sürmüştü. Dergide Pantürkizm ve antikomünizm iç içe işlenmiştir. O dönemde neşredilip de dış Türklerden ilk bahseden dergilerden birisi olmuştur. Bu özelliği, onu biricik kılmıştır. Bu anlamda dergide Sovyet egemenliği altındaki Azerbaycan[51] ve Kırım Türkleri üzerine antikomünist perspektiften yazılar neşredilmişti. Bir yazıda, belki de ilk defa, Hükümet'in "dış Türkler" politikası, tenkit edilmişti. Çünkü dış Türkler, muhacir statüsünde olmadıklarından mütevellit iskân haklarından yararlanamamışlardı.[52] Kanunen suç olmadığı halde, 1944 Turancılık davası nedeniyle Turancı olduğunu açıklamaktan çekinen dergilerin aksine *Türkeli*, Turancı yönünü gizlememiş ve "Biz Niçin Turancıyız" gibi suallerle kendilerini ifşa etmişti.[53] Tabii sadece dış Türkler ve Turancılık üzerine metinler yayınlanmamıştı. Bu esaslı mevzunun zikredildiği herhangi bir mecrada komünizmin söz konusu edilmesi kaçınılmazdı. Örneğin milliyetçi muhafazakâr çizgide yer alan Bekir Berk bir yazısında, "bu memle-

51 Mehmet Sadık Aran, "Azerbaycan Faciası" *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 51.

52 İsmet Noyan, "Kırımlıların Dinmeyen Hasreti: Türklük", *Türkeli*, sayı 3, Mart 1947, s. 15.

53 Celal Ahmet Sungur, "Turancılık Nedir? Turancılık Suç mudur? Biz Niçin Turancıyız?", *Türkeli*, sayı 4, 1947, s. 6-8.

kette size hayat hakkı yoktur. En iyisi tası toprağı toplayıp özlediğiniz (Sovyetler) diyara gitmenizdir. Bizi Türklük imanıyla zırhlanmış olarak daima karşınızda bulacaksınız," ifadeleriyle sosyalistlere ihtar çekmişti.[54]

1930'lu yıllarda ve 1940'lı yılların ilk yarısındaki Türkçü dergiler, sadece dış Türklerin kültürel değerlerini işlemişlerdi. Soğuk Savaş yıllarındaki Türkçü dergiler ise dış Türklerin Sovyet sömürgesi haline gelme sürecini mütemadiyen konu edinmişlerdi.

Kür-şad

Türkeli'ne benzer duygularla 1947 yılında *Kür-şad* dergisi çıkmıştı. Kapağında "bozkurt" resmi ile çıkan *Kür-şad*'ın sloganı, "dönersek kahpeyiz millet yolunda bir azimetten!" idi. Sadece beş sayı yayınlanan *Kür-Şad* dergisinin sahibi ve yazı işleri müdürü Haluk Opan Karamanoğlu idi.

Dergi, Ankara'da çıkmıştır. Yazar kadrosunda dönemin hızlı Türkçüleri boy göstermiştir. Nihal Atsız, Abdullah Savaşoğlu, Fethi Tevetoğlu, Nejdet Sançar, Mustafa Aydınoğlu, Hüseyin Namık Orkun, Arif Nihat Asya, Bahadır Dülger ve Samet Ağaoğlu bunların başında gelmiştir. Bu isimlerin yer aldığı "Türkçü dergide" komünizm ve komünistlerle ilgili yazıların sayısı *Özleyiş* ve *Türkeli*'ne kıyasla bir hayli fazla idi. Diğer tarafta katı Türklük anlayışıyla çıkan *Kür-Şad*, ilk sayısından itibaren "Türklük ve Türkçülük haberleri" ile Türk dünyasına ilişkin gelişmeleri okurlarına servis etmişti. Örneğin, "Moskof Bulgaryasında Kızıl Facia!" sadece bunlardan bir tanesidir. Dahası "medeni bir Türk milliyetçiliği anlayışı sınır dışındaki Türklerin idaresi altında bulundukları yabancı memleketlerin hak ve vazifelerine vatandaşları olarak yaşamalarını ister,"[55] ifadelerine yer vererek dış Türkler konusunda çekingen davranan dönemin iktidarından ve Türkçülüğe manevi ruh katan muhafazakâr milliyetçilerden farkını ortaya koymuştur.

---

54 Bekir Berk, "Demokrasi ve Komünizm", *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 9-10.

55 Tevetoğlu, "Bu Vatan Satılmaz", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 8.

Daha önce de vurgulandığı gibi, *Serdengeçti*, *Büyük Doğu* ve *Hareket* türü dergilerin komünizme karşı İslâmi çözüm önerilerinin aksine Nejdet Sançar, Türklerin tarih boyunca karşılaşmış olduğu en büyük "bela" olan komünizmle mücadeleyi "Türklerin şanlı atası, Gök-Börü'nün çocuğu Kür-Şad"ın ruhunda aramıştır.[56] Zaten derginin üçüncü sayısında modern Türk İslâmcılığının önderi olarak kabul edilen Necip Fazıl, "Türkçülük düşmanı, kara softa" olarak ilan edilmişti.[57]

Dış Türkler ve antikomünizm dışında, her sayıda işlenen iki konu daha vardır. Birincisi henüz taze sayılabilecek Türkçü mağduriyetin meşalesi 3 Mayıs 1944 Türkçülük olayıdır. İkincisi ise DTCF Dekanı Aziz Şevket Kansu ve okuldaki solcu hocalar olmuştur. *Kür-Şad*'ın ilk sayısında Fethi Tevetoğlu'nun, "Moskof uşakları kendilerini, analarını, karı ve kız kardeşlerini peşkeş çekip satabiilirler,"[58] gibi ifadelerle karaladığı solcular derginin hedefinde olmuşlardır.[59]

Altın Işık

1947'de çıkan bir başka Türkçü ve antikomünist dergi, *Altın Işık* idi. Derginin sahibi İhsan Koloğlu, yazı işleri müdürü ise Fahrettin Kırzıoğlu idi. Derginin yazar kadrosunda Nihal Atsız, İsmail Hami Danişmend, Muharrem Ergin, Nejdet Sançar, Bekir Berk, Arif Nihat Asya, Fethi Tevetoğlu, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Orhan Şaik Gökyay, Faruk K. Timurtaş ve Bahadır Dülger gibi antikomünist isimler yer almıştır.

Koloğlu, ilk sayıdaki yazısında, "Altın Işık, milliyetçiliği köklü bir şuur olarak ruhlarımıza sindirmek ve vicdanlarda imanlaştırmak yolunun yolcusudur,"[60] ifadeleriyle derginin istikametinin "milliyetçilik" olduğunu belirtmişti. Bu istikamet-

---

56 Nejdet Sançar, "Kızıl Afete Karşı Kür Şadlık Ruhu", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 9.

57 *Kür-Şad*, sayı 3, 10 Haziran 1947.

58 (Fethi) Tevetoğlu, "Bu Vatan Satılmaz", *Kür-Şad*, sayı 3, 10 Haziran 1947, s. 8.

59 Hocaoğlu, "Zırva Tevil Götürmez", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 8.

60 İhsan Koloğlu, "Altın-Işık Yolu" *Altın Işık*, sayı 1, 15 Ocak 1947, s. 7.

ten hiç şaşmayan ve dünyayı "demokrasi cephesi" ile "komünist âlemi" olarak iki kısma ayıran Nejdet Sançar, "demokrasilerdeki hürriyet prensibinden komünistler istifade etmeli mi, etmemeli mi?"[61] gibi kendisi açısından cevabı belli soruyu sormuştu. Haddizatında Sançar'ın burada kastettiği şey komünizme karşı tedavülde olan politikaların daha da sertleştirilmesidir. Sançar, komünizm üzerine yazdığı ikinci yazıda Cumhuriyet'in kuruluşundan Soğuk Savaş yıllarına kadar komünizm ile Türkçülük arasında "kavga" olduğunu terennüm etmiştir. Buradan hareketle metaforik anlatımla komünizmi ahtapota benzeten Sançar'a göre komünizm, "Sovyetler'den destek aldığından ve daha başka özellikleri nedeniyle Türkçülere kıyasla daha teşkilatlı ve Türkçülerden üstündü."[62]

Geçmişin peşini bırakmayan Nihal Atsız, "Hasan Ali Cevap Vermelidir" "kinini" gütmüştü. Atsız, Hasan Âli'nin bakanlığı döneminde[63] Sabahattin Ali'nin istihdam edilmesini, Sadrettin Celal'in doçentlikten profesörlüğe terfi etmesini ve Boratav'a DTCF'de kadro verilmesini komünist faaliyet olarak değerlendirmiş, bu nedenle de Hasan Âli'den hesap sormuştu.

Serdengeçti

Milliyetçi ve antikomünist yayınlar söz konusu olduğunda iki içkin düşüncenin dışa vurumuna sahne olan *Serdengeçti*, dönemin en ilginç dergilerinden birisi olmuştur. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Osman Yüksel Serdengeçti olduğu için dergi, Osman Yüksel ile bütünleşmiştir. İkinci sayısından itibaren "Allah'a, Millete, Vatana Koşanların Dergisi" sloganıyla çıkan *Serdengeçti*, 1947-1962 yılları arasında ara sıra kapatıldığı için ancak 33 sayı çıkabilmiştir. 1940 yılında DTCF Felsefe bölümüne giren Osman Yüksel, vehimli bir antikomünist-

61 Nejdet Sançar, "Demokrasilerde Komünistlerin Yeri", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 1, 15 Ocak 1947, s. 6.

62 Nejdet Sançar, "Türkçülük Komünistlik Çarpışmasında Kızıllara Üstünlük Sağlayan Hususlar", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 3, 15 Mart 1947, s. 14.

63 Nihal Atsız, "Hasan Ali Hesap Vermelidir", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 5, 25 Nisan 1947, s. 3.

ti. Fakülte yıllarında DTCF'nin solcu hocalarıyla sık sık karşı karşıya gelmiş, 3 Mayıs 1944 Türkçülük davasında yargılanmıştır. Osman Yüksel'in vukuatlarından bir diğeri de Sabahattin Ali ile meşhur kavgasıdır. Osman Yüksel, dergideki yazılarında karşıt düşüncedekilere sürekli saldırdığından ve de ekonomik sıkıntılar gibi başka sebeplerden dergi, düzenli bir şekilde yayınlan(a)mamıştır.

Batıcılık, antikomünizm, İslâm ve milliyetçilik derginin düşünsel yönünü belirlemiştir. Derginin yazar kadrosu belirsizdir ve yazıların neredeyse tamamı Osman Yüksel'in kaleminden çıkmıştır. Diğer tarafta milliyetçi muhafazakâr Nurettin Topçu, Yahudilik karşıtlığıyla bilinen Cevat Rıfat Atilhan, antikomünist gençlik liderlerinden Gökhan Evliyaoğlu, Bekir Berk, M. Zeki Sofuğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Abdulhadi Toplu gibi isimleri nadiren de olsa görebiliyoruz. Derginin ilk sayısında "Yolumuz-Bizim Milliyetçiliğimiz" isimli yazıda milliyetçiliği, "hakka tapan halkı tutan" bir ideoloji olarak tanıtan, böylelikle kendini İslâm'a ve topluma dayayan Osman Yüksel, CHP'nin sahip olduğu milliyetçilik ilkesinden farklı milliyetçilik anlayışına sahipti. Ona göre, CHP'li milliyetçilerin, komünizme karşı çıkmalarının sebebi, "komünizm geldiği takdirde mal varlıkları, işgal ettikleri koltukları ellerinden alınacağı" içindir. Oysa kendisi, maddi olarak kaybedeceği hiçbir şeyi olmadığı halde "hakikat", "ruh", "din" ve "hürriyet" için komünizme karşı çıktığını ifade etmiştir.[64] Osman Yüksel'in, dergideki ilk yazısında zikrettiği ve daha sonra milliyetçi-mukaddesatçıların diline pelesenk olacak "Tanrıdağı Kadar Türk Hira Dağı Kadar Müslüman" sözü ilk defa burada zikredilmiştir. Osman Yüksel'in kısmen Ziya Gökalp'ten esinlendiğini varsaydığımız sloganında, Ziya Gökalp'te var olan ancak onun karşı olduğu batıcılık eksiktir. Osman Yüksel, sadece dergideki yazılarıyla değil, 1940'lı yıllarda DTCF'de solcu hocalara karşı verdiği mücadele ve 1965 seçimlerinde girdiği TBMM'de gösterdiği sempatik tavırlar nedeniyle milliyetçi muhafazakâr gençlik

64 Osman Yüksel Serdengeçti, "Milliyetçilik ve Komünizmin İstismarı", *Serdengeçti*, yıl 3, sayı 7, Temmuz 1949, s. 8.

arasında idol bir kişilik haline gelmiştir. Osman Yüksel, 3 Mayıs 1944 Türkçülük davasının etkisinde kalarak yazılarını kaleme almıştır. *Serdengeçti*'de Osman Yüksel tarafından "Bir Nesli Nasıl Mahvettiler", "Bir Fakültenin İç Yüzü", "Rusya'nın İç Yüzü", "Komünizme Niçin Düşmanız" gibi yazılarla Türkiye'de kültür emperyalizminin komünizmin hazmını kolaylaştırdığını ifade eden yazılar neşredilmiştir. Derginin sayfaları antikomünist içerikle doldurulmasına karşın 1951 yılına kadarki sayılarında dış Türklere bir türlü gelin(e)memiştir. Komünizme karşı Türk gençliğinden ivedi bir ruh haliyle "uyanış" beklenmiştir. Osman Yüksel'in dili saldırgan ve kavgacıdır. *Markopaşa* için "Sovyet üniforması giymiş bir Rus neferidir," nitelemesini rahatlıkla yapmıştır.[65] Dergi, dönemin Türk-İslâmcı motiflerin en iyi harmanlandığı mecralardan birisi olmuştur.

Osman Yüksel, "Bir Fakültenin İç Yüzü" diye DTCF'yi anlattığı yazısında okulda gençlerin sol "hezeyanlara" kapıldığını ifade ederken aslında DTCF'li solcu hocaların buna yol açtığını ima etmiştir.[66] Osman Yüksel, garplılaşmayı köksüzlük gördüğü "Manevi Emperyalizm" isimli yazısında Türkiye'nin kültür emperyalizmine maruz kaldığını ortaya koymuştur. Düşmanın Çanakkale'yi geçememesine mukabil başkaca yollarla "âlâsını" yaptığına inanan Serdengeçti'nin önerisi şudur: "Manevi emperyalizme bütün varlığımızla karşı koyacağız. Bir varmış bir yokmuşa dönmek istemiyoruz. Türküz, Türk doğduk, Türk kalacağız."[67]

Çınaraltı

Yusuf Ziya Ortaç yönetiminde 1948 Mart ayında çıkan dil, edebiyat ve sanat ağırlıklı *Çınaraltı*'nın, 1940'lı yılların sonlarına doğru milliyetçiliğin, "liberal veçheye büründüğü", yayın-

---

65 *Serdengeçti*, yıl 3, sayı 6, Mayıs 1949.

66 Osman Yüksel, "Bir Fakültenin İç Yüzü", *Serdengeçti*, yıl 1, sayı 1, 1947, s. 14-15.

67 Osman Yüksel Serdengeçti, "Manevi Emperyalizm", *Serdengeçti*, yıl 1, sayı 2, Mayıs 1947, s. 3.

cılık ve örgütlenme ile daha popüler hale geldiği süreçte Türkçü/Turancı tonu ağır basan *Türkeli* ve *Kür-şad*'dan biraz farklı yayın politikası izlediği ve onlardan daha etkin olduğunu söyleyebiliriz. Ziya Gökalp'in Türkçülük çizgisinde yayın yapan dergi olarak değerlendirebileceğimiz *Çınaraltı*, İsmail Gaspıralı'nın bütün Türkleri "bir" olmaya davet ettiği "dilde, işte, fikirde birlik" sloganından hareketle "dilde, dilekte, düşüncede birlik" sloganıyla Haziran ayına kadar 11 sayı yayınlanabilmiştir.[68] Dergide Peyami Safa, Emin Erişirgil, Behçet Kemal Çağlar, Reşat Ekrem Koçu, Tarık Buğra, İsmail Hami Danişmend gibi isimlerin metinleri yayınlanmıştı. Derginin ilk sayısında, dönemin fikir çeşitliliğini bir tür çatışma ortamı olarak gören Yusuf Ziya Ortaç, buna karşın birleştirici fikrin milliyetçilik olduğunu ifade ederek derginin düşünsel boyutunu ortaya koymuştu. Dergide, tek parti dönemi milliyetçilik anlayışının "fetret devri" olarak değerlendirildiği bir yazıda, komünizmin "ruhi bir hastalık, bir tefekkür dalaleti"ne karşı önerilen reçetede "Amerikan'ın tedbirlerini bilmek ve tatbik" etmenin yanı sıra Türk milliyetçiliğine gerekli ihtimamı göstermek gerektiği tebeyyün edilmişti.[69] Dahası *Çınaraltı*'nda milliyetçilik ve antikomünizm üzerine yazılar dışında, tarih, dil içerikli metinlerle birlikte şiir,[70] hikâye ve roman tefrika edilmişti. Reşad Ekrem Koçu'nun *Kanuni'nin İstanbul'a Gelişi*, *Unutulmuş Kahramanlar*, Tayyip Gökbilgin'in *Fatih* ve Şehabettin Tekindağ'ın *Niğbolu Zaferi* gibi Türklerin tarihteki kahramanlık ve üstünlük anlatılarına yer verilmiştir. Bununla birlikte İsmail Hami Danişmend'in tüm kabahati Sokullu Mehmet Paşa'ya yüklediği İnebahtı deniz harbi gibi mağlubiyetlerin işlendiği metinlere de yer verilmiştir. *Çınaraltı* Türkçülük ve İslâmcılık tartışmalarının yaşandığı süreçte belli ki bunun dışında kalmıştır. Dergide İslâm'ın zikredildiği yegâne yazı, arkeolog ve daha sonra DP'de

---

68 http://forum.hunturk.net/turkiyede-yayinlanmis-turkcu-dergiler-kaynakcasi-4062.html.(E.T. 11.03.2017)

69 Şefik Korkut, "Türkçülüğümüze", *Çınaraltı*, sayı 11, 9 Haziran 1948, s. 9.

70 Örneğin daha sonra sol cephede yer alacak Hüseyin Korkmazgil'in şiiri yayınlanmıştı. *Çınaraltı*, sayı 5, 14 Nisan 1948.

siyaset yapan Remzi Oğuz Arık'a aittir. İslâm'ın terakkiye mani olup olmadığı tartışmasına binaen Arık, Osmanlı'nın üç kıtaya hükmettiği dönemde İslâm'ı temsil ettiğini ve İslâm'ın, "dünyanın en ileri cemiyeti olmamıza engel" olmadığını ifade etmiştir.[71] Diğer tarafta Tarık Buğra'nın *Yalnızlar* romanı ilkin burada tefrika edilmeye başlanmıştı. Sovyet karşıtlığının ayyuka çıktığı dönemde bunun etkisinde kalan daha çok edebi ve tarihî metinlerin yer aldığı derginin her sayısında mutlaka antikomünist bir yazı bulunmuştur.

1940'lı yılların ortalarından itibaren milliyetçi yayınlarda geniş yer kaplayan antikomünizmi, *Çınaraltı*'nda genellikle Peyami Safa işlemiştir. İlk sayıda, Peyami Safa, "piç" ve "pezevenk" gibi galiz küfürleri eksik etmediği yazısında Sovyetler'e karşı, "en yüksek demokrasiye, en yüksek tekniğe, dolar hazinelerine ve atom bombasına sahip" Amerika güzellemesi yapmıştır. DTCF tasfiyesi sürecine de değinen Peyami Safa, hocaların komünistliğiyle ilgili delil arayanlara onların 1940'lı yıllarda kapatılan *Yurt ve Dünya* ile *Adımlar*'daki yazılarının bizatihi delil olduğu ve başka da kanıta lüzum bulunmadığını ifade ederken,[72] komünizmi *Rusçuluk* olarak gördüğü[73] başka bir yazısında, Berkes, Boran, Boratav ve Sertellerin Rusçuluk yaptıklarına kani olmuştur. Peyami Safa, geçmişte çok iyi arkadaşlık ettiği, ancak maziyi çoktan geride bıraktığını açıkça tasrih ettiği *Toyluk Devrimiz*'de, o sırada cezaevinde bulunan Nâzım Hikmet'e komünizm üzerinden çatmaktan geri durmamıştı.[74] Peyami Safa'nın yazılarının haricinde, komünizmi tezyif edici yazıların çıktığı dergide, "dünyaya hükmetmeye" çalışan, ancak Marshall planıyla "durdurulan"[75] komünizmin rengi "kızıldır"[76] ve bu renk, sergi, resim, camekân ve kitap gibi her şeye aksettir-

71 Remzi Oğuz Arık, "Tarih Görüşü", *Çınaraltı*, sayı 11, 9 Haziran 1948, s. 3.

72 Peyami Safa, "Delil Yağıyor", *Çınaraltı*, sayı 1, 17 Mart 1948.

73 Peyami Safa, "Rusçuluk ve Türkçülük", *Çınaraltı*, sayı 5, 14 Nisan 1948, s. 5.

74 Peyami Safa, "Toyluk Devrimiz", *Çınaraltı*, sayı 4, 7 Nisan 1948, s. 5.

75 "Komünistlik Dünyaya Yayılmağa Nasıl Çalışıyor", *Çınaraltı*, sayı 8, 5 Mayıs 1948, s. 7.

76 "Kızıl Tehlike Karşısında Gençlik Diyor ki", *Çınaraltı*, sayı 5, 14 Nisan 1948, s. 11.

me “kudretine” sahip olmuştur. Dolayısıyla komünizmin bir ülkede sistem olarak benimsenmesi için komünistlerin çoğunluk olması gerekmediğine Çekoslovakya'yı örnek göstermişlerdi: “İstanbul mahkemelerinde, kızıl suçluların sayısı galiba yüz kişiye yaklaşıyor. Çekoslovakya'yı Stalin'e teslim edenleri de bundan daha kalabalık sanmayınız!”[77] Komünist tehlikesine karşı farkındalık yaratmak için kendi alanında otorite olarak kabul edilen felsefe hocası Mustafa Şekip Tunç, Mükrimin Halil Yinanç, Fahrettin Kerim Gökay ve Adile Ayda[78] gibi isimlerle küçük röportajlar yapılmıştı.[79] Dergide çıkan bir yazıda komünizmin dalga dalga yayılması karşısında tedirginliklerini saklayamamış ve “Üçüncü Dünya Savaşı” tahmini yürütülmüştü.[80]

Derginin yazarları, dışarıda yayınlanan yazılara cevap da yetiştirmişlerdi. Örneğin, Neriman Hikmet, 1948'de yayınladığı *Gazetelerin Yazamadığı Partilerin Konuşamadığı Hakikatler* isimli broşür yayınlamıştı. Neriman Hikmet hür sendikaların kurulması, partilerin önünün açılması ve siyasi affın ilan edilmesi gerektiğini belirtmişti.[81] Tabii buna cevap gecikmemişti. Yusuf Ziya Ortaç, *Çınaraltı*'nda “Dikkat Düşman Uyumuyor!” başlıklı yazısıyla Hikmet'in söylediklerinin perde arkasını ortaya koymuştu. Ortaç'a göre, Neriman Hikmet'in “siyasi aftan” kastı komünistlerin serbest bırakılması ve temennisi “Doktor Şefik Hüsnü hükümetiyle Stalin Yoldaş arasında Sovyet Rusya-Bulgaristan dostluğuna parmak ısırtacak bir dostluk muahedesinin imzalanması!” idi.[82]

---

77 “İstiklal”, *Çınaraltı*, sayı 1, 17 Mart 1948.

78 Adile Ayda, Sadri Maksudi Arsal'ın kızıdır. Türkiye'nin ilk kadın diplomatlarındandır. 1976-1980 yılları arasında kontenjan senatörü olarak Cumhuriyet Senatosu'nda görev yapmıştır.

79 “Kızıl Tehlike Karşısında Diyorlar ki”, *Çınaraltı*, sayı 6, 21 Nisan 1948, s. 8.

80 Hamdi Varoğlu, “Komünizm ve Dünya Mücadelesi”, *Çınaraltı*, sayı 6, 21 Nisan 1948, s. 9.

81 Neriman Hikmet, *Gazetelerin Yazamadığı ve Partilerin Konuşamadığı Hakikatler*, İstanbul, 1948, s. 8.

82 Yusuf Ziya Ortaç, “Dikkat Düşman Uyumuyor!” s. *Çınaraltı*, sayı 7, 28 Nisan 1948, s. 1.

Bozok

Yine aynı dönemde, 1949 yılında, Konya'da "Türk Ulusu Titre! Ve Kendine Dön" spotu ile neşrolunan aylık milliyetçi, siyasi, fikir ve sanat mecmuası *Bozok* dergisi, *Türkeli* ve *Kür-Şad* gibi Türkçü dergilerden ziyade *Serdengeçti* çizgisinde yer alarak milliyetçi muhafazakâr tonu ağır basmıştır. Derginin sahibi Hilmi Karpuzoğlu'dur. Derginin giriş yazısında da belirtildiği üzere, hedef kitlesi "komünizm tehlikesi altında" olduğuna inanılan gençler olmuştu. Bir yazıda, biraz da tek parti dönemi milliyetçilik anlayışına duyulan tepkinin de etkisiyle İslâm ile Türklük arasındaki ilişkinin, "et ile derinin" ve "ruh ile bedenin" ötesinde bir yakınlık olduğu belirtilmişti.[83] Yazıda, Türklüğü ve İslâmlığı aynı potada eritenlere yöneltilen "mürteci", "faşist" ve "inkılâp düşmanı" suçlamalarından yakınılmıştı.

Demokrat Parti döneminde neşredilen dergiler

Tanrıdağ

Rıza Nur, 1926 yılında meydana gelen İzmir suikastından sonra yurtdışına çıkmış, ancak Atatürk'ün ölümünden sonra, 1938 yılında, tekrar Türkiye'ye dönmüştü. Rıza Nur, ölünceye (1942) kadar hayatını Hüseyin Namık Orkun, Fethi Tevetoğlu ve Nejdet Sançar gibi Türkçü gençlerle geçirmişti.[84] Bu süreçte "Türkçü, İlmi, Edebi, Haftalık" *Tanrıdağ* (1942) dergisini çıkarmıştı.

Ancak burada anlatılacak olan *Tanrıdağ*, Rıza Nur'un çizgisinde olmakla birlikte onun çıkardığı dergiden farklıydı. DP iktidara geldikten sonra, antikomünist neşriyat bereketlenmişti. Metin Ören, Ömer Öztürkmen ve Necati Tanrıkulu tarafından "Tanrıdağı Kadar Türk-Hira Dağı Kadar Müslüman" sloganıyla çıkarılan *Tanrıdağ*, Türk Gençlik Teşkilatı'nın yayın organıy-

83 Hayrullah Lim, "İslâmiyet ve Türkçülük", *Bozok*, yıl 1, sayı 1, 1949, s. 7

84 Faruk Alpkaya, "Rıza Nur", *Türkiye'de Modern Siyasi Düşünce Milliyetçilik*, cilt 4, İstanbul, 2006, s. 376.

dı. Dergi, 5 Kasım 1950-20 Ocak 1951 tarihleri arasında 7 sayı yayınlanmıştır.[85]

Yazar kadrosunda, Nurettin Topçu, Arif Nihat Asya, Osman Yüksel, Cevat Rıfat Atilhan, (Fethi) Tevetoğlu, Mustafa Müftüoğlu, Gökhan Evliyaoğlu, Tanrıdağılı Nurettin, Ömer Öztürkmen, Reha Oğuz Türkkan, Abdullah Taymas ve Mustafa Kayabek Çömezoğlu yer almıştır.

Derginin giriş yazısında, pek çok milliyetçi mukaddesatçı gibi "Türk-İslâmcı" düşüncenin ihmal edildiğinden yakınılmış, buna karşın "kızıl uşakların" yayıncılık faaliyetlerinin her yeri kapladığı ileri sürülmüştü.[86] Burada neşredilen metinlerin büyük çoğunluğunda İslâm ile milliyetçilik harmanlanmış ve buradan da antikomünizme bağlanmıştı. Bir de dış Türkler konusu burada da rahatlıkla işlenmiştir. Hüseyin Namık Orkun'un, "Yeryüzünde Kırım Türkleri"[87] ile Abdullah Taymas'ın "Kafkasya Türkleri" gibi yazıları örnek gösterilebilir. Dergide bol bol Türk Gençlik Teşkilatı'nın toplantı, konferans ve bildirileri gibi antikomünist faaliyetleri yer almıştır.

Derginin ilk sayısındaki yazısında Nurettin Topçu, komünizme, kapitalizmin esaretinde yaşayan işçilerin "intikam hareketi" adını vermiştir. Topçu'ya göre bu hareket, kütlenin eseri olduğu için fertlerin hür hareketi olan milliyete düşman olmaları olağandır.[88] Dergide komünizm ve komünistlere yönelik çok sert, tehditkâr yazılar tefrika edilmişti. Arif Nihat Asya'nın komünizme ve bir avuç komüniste dinmeyen hıncı burada kendini göstermiştir. Öyle ki Asya, komünizmi, "aile yok, tarih yok yok, destan yok, din yok, iman yok, namus, şeref diye bir şey yok, milliyet yok" diye tarif ederek, "ezmek üzere komünist başı" aramaya çıkmıştır.[89] Dergi, Nâzım Hikmet'in af kampanyasına destek veren Ahmet Hamdi Başar'a tehditvari bir biçimde "milliyetçi misiniz, solcu musunuz" diye sormuştu. Cevap

85 http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=671. (E.T: 09.03.2017)

86 Ziya Uygur, "Kavgamız", *Tanrıdağ*, yıl 1, sayı 1, 5 Kasım 1950, s. 1.

87 *Tanrıdağ*, yıl 1, sayı 2, 20 Kasım 1950, s. 2.

88 Nurettin Topçu, "Millet ve Milliyet", *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 1, 5 Kasım 1950, s. 3.

89 Arif Nihat Asya, "Komünizm", *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 1, 5 Kasım 1950, s. 3.

gelmediği takdirde Başar'ın 1944 yılında çıkardığı *Barış Dünyası* dergisindeki yazılarını yayınlamak suretiyle kararı okuyuculara bırakacaklarını deklare etmişlerdi.[90] İkinci sayıda ifşa edilen bir diğer isim, 1940'lı yılların ortalarından itibaren antikomünist çizgide yayın yapan *Cumhuriyet* gazetesinde "komünist propagandası" yaptığını ileri sürdükleri *Vatan ve Aşk* filmiyle ilgili herhangi menfi yayın yapılmaması nedeniyle Nadir Nadi olmuştur.[91] Dergi sonraki yazılarında ifşaata devam etmiştir. Bir metinde, Türk milletinin "20. yüzyıl medeniyetine ulaşmasının" önündeki engellerden birisi olarak Türklüğe, milli değerlere "kast eden" kızıl davası olduğu ileri sürülmüştür. Tek parti dönemi laiklik ilkesinin din ile devleti değil, Allah ile kulu birbirinden ayıran anlayışla hareket ettiği belirtilmiştir.[92]

Orkun

Orkun'un sözlük anlamı "eski Türklerin anayurdunda, bugün Moğolistan denilen ve 10. yüzyıldan sonra Moğollaşan ülkede bir ırmağın adıdır." Burada Orkun isminin tercihi, sözcüğün tarihsel bağlamıyla ilgilidir. Bu isimle ilk dergi, 1933 yılında yayın hayatına başlamıştı. İlk dönemki *Orhun,* Türk Tarih Kurumu'nun "yanlışlarını" yayınlamış, Yahudiler, Fransızlar ve Mussolini aleyhine yazılar neşretmişti. Ancak *Orhun*, "Hükümet'in iç ve dış siyasetine aykırı" davrandığı gerekçesiyle kapatılmıştı. Dergi, ikinci defa, 1943 yılında kaldığı yerden devam etse de kısa süre sonra kapatılmıştı.

Orhun, üçüncü defa, DP iktidara geldikten sonra neşredilmeye başlanmıştı. 6 Ekim 1950 tarihinden itibaren haftalık olarak yayınlanan derginin sahibi İsmet Tümtürk, başyazarı ise Nihal Atsız idi. Dergi, Pantürkçü ve antikomünist çizgide yayın hayatını sürdürmüştü. Nihal Atsız, Nejdet Sançar ve İsmet Tümtürk'ün sürekli yazdığı derginin başka türlü olması düşünülemezdi. Kapağında "bozkurt" ile çıkan derginin sloganı, "Bütün

---

90 *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 1, 5 Kasım 1950, s. 4.

91 *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 2, 20 Kasım 1950, s. 3.

92 Tevetoğlu, "Milli Davalarımız", *Tanrıdağ*, sayı 2, yıl 1, 20 Kasım 1950, s. 1.

Türkler bir ordu" idi. Yayınlanan metinlerde Türk ırkının üstünlüğüne müteaddit defa vurgu yapılmıştı. Atsız'a göre Türkçü, "Türk ırkının üstünlüğüne inanan kimsedir." M. Zeki Sofuoğlu da derginin rengiyle uyumlu olarak Türkçülüğü sadece Turan davası ve ırk meselesinden ibaret görmüştür.[93] Bütün Türkleri "tek çatı altında toplama" gibi ütopik düşüncelerin şehvetine kapılmışlardı.

Orkun'un ilk sayısından itibaren saldırgan bir üslup kullanılmıştı. Örneğin Nejdet Sançar'ın "Türkçülük Düşmanları" isimli yazısında "Halk Partisi zihniyeti denilen o menhus zihniyetin Türk milliyetçiliğinin karşısına bir Çin Seddi gibi dikildiğini," ifade etmişti.[94] Keza Hikmet Tanyu "14 Mayıs 1950 gününde kendisini, hürriyet ve içtimai adaleti gasp ve kahretmiş insanların bazılarından sükûnet ve vakarla kurtulabildi," gibi ifadeler kullanmıştı.[95] Bu meyanda hemen hemen her sayısında 1944 Türkçülük davasıyla ilgili yazılar neşredilmişti. Türkçülük olayının hafızalara kazınması için epey uğraş verildiği anlaşılmaktadır.[96] 1944 Türkçülük davası dışındaki meselelere değinen yazılarda dahi bu davaya değinmeden geç(e)memişlerdir. Tabii bunun Sovyetler'e ve komünizme değen tarafı da vardı. Bu mecrada antikomünizm ve Pantürkçülüğün iç içe geçtiğini gösteren çok sayıda yazı neşredilmişti. Ancak burada kastedilen komünizm, Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan ve sadece birkaç komünist aydının faaliyetlerinden ibaret olan komünizm değildi. Bilhassa, vurgulanan Sovyet komünizmiydi. Komünizmi "içtimai bir ruh hastalığından"[97] ibaret gören derginin sahibi İsmet Tümtürk, "komünizmle mücadelenin" esaslarını ortaya koymuştu. Bu esaslara göre, komünizmle mücadele etmek "dünya-

93 M. Zeki Sofuoğlu, "Türkçülük ve İçtimai Adalet", *Orkun*, sayı 5, 12 Aralık 1950, s. 5.

94 Nejdet Sançar, "Türk Düşmanları", *Orkun*, sayı 1, 6 Ekim 1950, s. 5.

95 Hikmet Tanyu, "Türkiye Köylerinin İçyüzü I", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 14.

96 "1944 Orkun Davasından Hatıralar", *Orkun*, sayı 1, 6 Ekim 1950, s. 8 ve diğer sayılar.

97 İsmet Tümtürk, "Komünizme Karşı Mücadele II", *Orkun*, sayı 5, 3 Kasım 1950, s. 6.

nın bugünkü durumunda ve bilhassa bizim için Rusla mücadele" etmek anlamına gelmişti.[98] Tümtürk'ün yazısından da anlaşıldığı üzere antikomünistler için "Rus", alelade bir Rus değildir. Türkçülerin, komünizm karşıtlığını dış Türkler ve Sovyet imgesi üzerinden inşa ettiğini Zeki Velidi Togan'ın, bilavasıta antikomünizmi işaret ettiği "Türk aydınlarının çoğu bu hakikati diğer Türk illerinde görülen acı tecrübelerinden öğrenmişlerdir," ifadelerinde daha da belirginleşmiştir.[99]

O dönemde, İslâmiyet sonrası Türk tarihine vurgu yapanlara nazire yaparcasına İslâm öncesi Türk tarihinden kahramanlık anlatılarına, Kür Şad'ın Çinlilere karşı mücadelesine mahsusen yer verilmiştir.[100] Orta Asya Türk tarihi kadar demir perde gerisinde yaşayan dış Türkler de gözlemlenmişti. DP iktidara geldikten sonra, bu konudan daha rahat bir şekilde bahsedildiğini söyleyebiliriz. Ancak her ihtimale karşı Türkçü mahfillerdeki antikomünistler, iktidardan gelebilecek herhangi bir sadmeye karşı antikomünizmi Pantürkist duygulara paravan yapmışlardı.

Sançar, "Dış Türkler" başlıklı yazısında demir perde gerisindeki Türklerle ortak paydayı, dini bir kenara bırakarak, dil ve tarih üzerine kurmuştur. Dış Türklerle ilgilenmenin "Rusya'yı Türkiye aleyhine kışkırtacağı" iddialarına karşılık Sançar, "bugün kızıl Moskof emperyalizmini idare edenler, dünyayı pençelerine geçirmek için çalışan bir avuç kana susamış insandır. Onlar bu gayelerine varmak için muayyen bir planla hareket etmektedirler. Bu planda kışkırtılmak gibi hususların asla yeri yoktur,"[101] ifadelerine yer vermiştir.

O dönemdeki milliyetçiliğe, Selahattin Ertürk'ün deyimiyle, Turancılık yeniden eklenmişti.[102] Bununla birlikte, İkinci Dün-

98 İsmet Tümtürk, "Komünizme Karşı Mücadele I", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 4. Tümtürk'ün "Komünizmle Mücadelenin Esasları" mahiyetindeki yazıları sonraki sayılarda devam etmiştir.

99 Zeki Velidi Togan, "Komünizm Planları ve İstikbali", *Orkun*, sayı 14, 5 Ocak 1951, s. 5.

100 Nejdet Sançar, "Fedakârlık ve Feragat Ruhu", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 10.

101 Nejdet Sançar, "Dış Türkler", *Orkun*, sayı 3, 20 Ekim 1950, s. 4.

102 Selahattin Ertürk, "Turancılık", *Orkun*, sayı 7, 17 Kasım 1950, s. 13.

ya Savaşı'ndan sonra, belki de ilk defa, "Türk birliğinden" bahsedilmişti. Bu, "yeryüzündeki bütün Türklerin bir millet ve bir devlet halinde bir bayrak altında toplanması ülküsü" olarak tarif edilmişti.[103] Benzer bir tanımda bulunan Sançar'a göre, Turancılık fikrinin düşmanları, "kızıllar" dediği "komünistler" idi.[104] Pantürkçülük, ileriki adımda artık taleplerini açık açık ifade etmişti. Örneğin "Kıbrıs Türkiye'nin Olmalıdır"[105] talebi sadece bunlardan birisi olmuştur.

Ancak bütün Pantürkçü propagandaya rağmen, Hükümetlerin, çeşitli nedenlerle dış Türkler meselesini kulak ardı ettiklerini ve antikomünistler gibi aksülamelde bulunmadıkları rahatlıkla söylenebilir. Zira, Türklerin Bulgaristan'da asimilasyona uğradığı ve zulüm gördüğü günlerde, Türk Devleti'nin, Türkiye'ye göç etmek isteyen Türklere sınır kapılarını kapattığı[106] açıkça biliniyordu.

DP içerisinde Arif Nihat Asya, Sadri Maksudi Arsal, Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Fuat Köprülü gibi çok etkili Türk milliyetçisi isimler yer almıştı. Dahası DP'nin iç ve dış politikası açık şekilde Sovyet karşıtlığı üzerine kuruluydu. Bir de o günlerde Bulgaristan, Yunanistan ve Sovyetler'de Türklere yönelik aleni şekilde asimilasyon faaliyetleri yürütülüyordu. Yani tepki gösterilecek bir hayli envanter olmasına rağmen, DP Hükümeti, dış Türklere yönelik herhangi bir girişimde bulunmamıştı. Komünizme tepkisellik, daha çok iç siyaset ve Sovyetler'in dış politikasıyla tahdit edilmişti. DP iktidara geldikten hemen sonra, 1940'lı yılların ikinci yarısının aksine, dış Türklerin faaliyetleri hız kazanmıştı. O dönemde antikomünist faaliyetlerin yoğun olmasında dış Türklerin Türkiye'deki faaliyetlerinin etkisini göz ardı edemeyiz.

Devletin, dış Türkleri Soğuk Savaş döneminde milli mese-

---

103 A. Kazganoğlu, "Türkçülük ve Türk Birliği", *Orkun*, sayı 6, 10 Kasım 1950, s. 6.

104 Nejdet Sançar, "Türkçülük Düşmanları ve Turancılık", *Orkun*, sayı 20, 16 Şubat 1951, s. 3.

105 Namık Zeki Alpsü, "Kıbrıs Türkiye'nin Olmalıdır", *Orkun*, sayı 18, 2 Şubat 1951, s. 5.

106 H. Asım Bayrak, "Kızıl Bulgaristan'daki Türkler", *Orkun*, sayı 16, 19 Ocak 1951, s. 13.

le haline getirmesi rasyonel değildi. Çünkü dış Türkler meselesi Sovyetler'le sınırlı değildi. Dış Türkler, resmî dış politikaya malzeme yapıldığı anda, bu siyaset sınır komşusu ülkelerin; İran, Suriye, Irak, Bulgaristan, Yunanistan ve de en önemlisi Sovyetler'in içişlerine karışmak anlamına gelecekti. Haliyle bu topa hiç girilmemiştir. Her fırsatta bu ülkelerin bir kısmına ziyaret gerçekleştirme, onlarla ticaret yapma ve diplomatik ilişkide bulunma ihmal edilmemiştir. Misak-ı Milli sınırlarının menfaati ve güvenliği, dışarıda yaşayan Türklerin vaziyetinden üstün gelmiştir.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türk milliyetçiliğinin yol haritasını "Sovyet tehdidi" çizdiği için bu konuda birbirini tekrar eden bir hayli literatürün olduğunu ifade edebiliriz. *Hareket* dergisi de Türkiye'yi Sovyet tehdidi altında görmüştür. 1953'te neşredilen bir metne göre, "bütün komünistlerin Türkiye'yi Ruslara teslim etmek istedikleri bizce şüphe götürmez bir hakikattir,"[107] diye çekincelerini ortaya koymuşlardı. *Hareket* dergisinde milliyetçilik üzerine yayınlanan yazıların, dönemin Türkçü ve Pantükist anlayışından farklılaşmıştır. Mehmet Kaplan'ın "Milliyetçiliğe Dair" isimli yazısında Turancıları "ütopik" olarak görmesi buna örnektir.[108] Türkçü yazında dış Türkler enflasyonuna rağmen *Hareket* dergisinin 1947 ile 1953 yılları arasındaki sayılarında dış Türklerden neredeyse hiç bahsedilmemiştir. Bu tartışmaya aşağıda değinilecektir. Soykütükçüler ile muhafazakâr milliyetçilerin buluşması, antisovyetçilik ve antikomünizm üzerinden nevzuhur ettiğini söyleyebiliriz. Cahit Okurer, *Hareket* dergisinde milliyetçilikle komünizmi kıyas ettiği yazısında komünizm, herkesi tek tipleştirici ve hürriyeti reddeden düşünce olarak kayda geçerken buna karşı idealize edilen milliyetçiliğin en özgürlükçü yol olduğunu ifade etmiştir.[109]

Orkun'a tekrar dönülecek olursa, antikomünistlerin sıklıkla işlediği konuların başında "Atatürk ve komünistler" gelmiştir.

---

107 "Türk Milliyetçiliğinin Asli Kıymetleri", *Hareket*, sayı 3, Şubat 1953, s. 2.

108 Mehmet Kaplan, "Milliyetçiliğe Dair", *Hareket*, sayı 11, yıl 1948, s. 2.

109 Cahit Okurer, "İnsanlık İdeali ve Milliyetçilik", *Hareket*, yıl 2, sayı 6, Ağustos 1947, s. 3.

Orkun da bu konuyu işlemiştir. Komünizmin Türkiye'de Türkçülük ve Müslümanlıktan başka her türlü ırkı, dini ve mezhebi kendine maske olarak kullandığı belirtilen bir metinde, Atatürk ilkelerinin de komünizme maske olarak Sovyetler'in yıkıcı faaliyetlerinin menfaatlerine binaen kullanıldığı serdedilmiştir. Yazıda Kemalizm, milliyetçi bir düşünce olarak addedildiği için Kemalizm ile komünizmin temelde birbirine zıt oldukları dermeyan edilmişti:

> Komünistler, Atatürk inkılabının prensipleri içerisine sinmek cesaretini bularak, oradan başka istikametlere sızmağa yeltenerek, laiklik inkılapçılık mefhumlarının gerisine sinerek, bunları bol bol kullanarak Atatürk adını ağızlarından düşürmeyerek Kemalist olduklarını ilan ederek, müteassıp ve kan akıcı kızıl ideolojilerini Türklerin şuur ve gönlüne dökmeye çalışmışlardır.[110]

Buna, *Markopaşa* dergisi sahiplerinden olan ve 1948 yılında kaçmaya çalışırken öldürülen Sabahattin Ali örnek verilmiştir. Sabahattin Ali'nin, Atatürk'e hitaben yazdığı, *Benim Aşkım* isimli şiiriyle bir komünistin Atatürk'ün adını kendine maske yaptığına işaret edilmiştir.

Komünizme Karşı Mücadele

Komünizm sözcüğünü başlığında kullanan ilk antikomünist dergi, Bekir Berk tarafından, 1950 yılında, iki haftada bir çıkarılan *Komünizme Karşı Mücadele* dergisiydi. İlk sayısında, sağ üst köşede, ihtiyaç hâsıl olduğu takdirde, "Türk milliyetçileri komünizme karşı birleşiniz ve çarpışınız" emrine yer verilmişti. İsminden de anlaşıldığı üzere derginin düşünsel rotası belliydi. Bu mahfilde Nurettin Topçu, Bekir Berk, Cevat Rıfat Atilhan, Mirza Bala, Hikmet Tanyu, A. Demirkapılı, Hasan Ferit Cansever, Nejdet Sançar, Haşim Nahid Erbil, Z. Urazoğlu, Remzi Oğuz Arık, Hüseyin Akkoyunlu, Mehmed Kaplan, (Fet-

110 Çivicioğlu, "Atatürkçülük ve Komünistler", *Orkun*, sayı 29, 20 Nisan 1950, s. 10-11.

hi) Tevetoğlu, Saffet Engin, M. Zeki Sofuoğlu, Arif Nihat Asya ve Ali Fuat Başgil gibi isimler bulunmuştur.

Derginin takdim yazısında "dini, ahlâkı ve manevi kıymetleri kabul etmez"[111] gibi normatif bir şekilde yapılan komünizm tanımı, aslında çok daha önce, başka bir yerde neşredilen Süleyman Nazif'in "Rus Kimdir, Moskof Nedir?" yazısısında zikredilen "iki yüz elli sene oldu ırk ve dinimizin en büyük ve en biaman düşmanı" tanımının devamı niteliğinde olmuştur.[112] Dergi, kesif bir antikomünist yayın politikası izlemiştir. Bunu da dış Türkleri ön plana çıkararak yapmıştır. Ancak Misak-ı Milli sınırları içindeki "komünistleri" ifşa etmekten de geri kalmamıştır. DP'nin önemli politikacılarından Sıtkı Yırcalı ve ünlü tiyatrocu Muhsin Ertuğrul vitrine konulanların başında gelmiştir. Bunun haricinde, İnönü ve onun şahsında CHP, komünistlikle suçlanmıştır.[113] Bu nedenle de dergi, "DP'nin yayın organı" ithamlarından kurtulamamıştır.[114]

Dergide en çok göze çarpan isimler, hemen hemen her sayıda yazısı bulunan Türk sağının önemli mütefekkirlerinden Nurettin Topçu ile dış Türkler üzerine yazdıkları ile bilinen Mirza Bala olmuştur. Burada ikisinin yazıları üzerinde durulacaktır.

Topçu'nun, "şartlatan" gibi vülger bir sözcükle tasvir ettiği komünistler, aslında onun düşünce dünyasında "bukalemun" gibi her renge girer vaziyetteler. Nitekim Topçu, komünistler, "İlimde cemiyetçi, neşriyatında milliyetçi, telkinlerinde komünist olabilir," tespitinde bulunarak[115] antikomünist mahfillerdeki "komünist tehlikeyi" işaret etmiştir. Topçu'nun, "komünist belası", "yıkıcılığı" ve "kini"ne karşı önerdiği çare, dinin

---

111 "Başlarken", *Komünizme Karşı Mücadele,* yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 1.

112 Süleyman Nazif, "Rus Kimdir, Moskof Nedir?", *Komünizme Karşı Mücadele,* yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 1.

113 Bekir Berk, "İnönü ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele,* yıl 1, sayı 3, 30 Ağustos 1950, s. 1; Hüseyin Akkoyunlu, "İnönü Meselesi", yıl 1, sayı 5, 1 Ekim 1950, s. 1.

114 Bekir Berk, "Partiler ve Biz", *Komünizme Karşı Mücadele,* yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 1.

115 Nureddin Topçu, "Millet ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele,* yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 2.

kendisi olmuştur.[116] Bunun haricinde Topçu, komünizme karşı üniversitelerin milli kültürle yeniden inşa edilmesini salık vermiştir.[117] Ancak Topçu'nun işaret ettiği kültür İslâm'a içkindir. Batıcı aydın eleştirisi yaptığı bir metinde Topçu, "köklerinden koparılan üniversitenin, komünizm karşısında yalnız, mecalsiz olmanın yanında lakayt" olduğunu belirtmiştir. Bu arada, Batı etkisinde kalarak kendi özünü kaybeden üniversitelerin komünizmle mücadeleyi göze alamadığını ifade etmiştir.[118] Topçu'ya göre, Çin komünizmi, Eflatun komünizmi ve Rus komünizmi gibi çok sayıda komünizm çeşidi vardır. Ancak Topçu'nun derdi, Rus komünizmi iledir. Çünkü Rus komünizmi "ruha bağlı bütün endişeleri reddeden, insanın ruhi ve ahlâki bütün inançlarını gömmek isteyen, bütünüyle materyalist bir dava" olması hasebiyle de diğerlerinden farklı olmuştur.[119] Topçu, dergide sosyalizm ve Rus komünizmi üzerine hemen hemen her sayıda yazı neşretmesine karşın dış Türklere dair tek kelime sarf etmemiştir. Ancak dergide dış Türklerden bahsedildiğini daha önceden vurgulamıştık. Burada gündeme getiren kişi Mirza Bala olmuştur.

Batı'da demir perde gerisinde yaşayan milletlerin kendi dillerinde propaganda yapma fırsatı verilmiştir. Amerikan'ın Sesi radyosu 25 Aralık 1951 tarihinden itibaren Azeri, Tatar ve Özbek Türkçesiyle neşriyata başlamıştı.[120] Doğu Türkistan eski Vali Muavini ve Milliyetçi Parti lideri Mehmet Emin Buğra ile yapılan röportajda "esir Türkler" hakkında ayrıntılı bilgi verilmişti. Doğu Türkistanlıların Türkiye'yi "ağabey" gibi gördüklerini ve Rusların 16.000.000 Türkü katlettiklerini ileri sürmüştü.[121] Dış

116 Nurettin Topçu, "Din ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 3, 30 Ağustos 1950, s. 2.

117 Nurettin Topçu, "Komünizm Karşısında Üniversitenin Rolü", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 3.

118 Nurettin Topçu, "Komünizm Karşısında Üniversitelerimiz II", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 5, 1 Ekim 1950, s. 2.

119 Nurettin Topçu, "Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 9, 1 Aralık 1950, s. 2.

120 Mirza Bala, "Amerika'nın Sesi ve Esir Türkler", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 25, 1 Aralık 1951, s. 3.

121 *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 28, 15 Ocak 1952, s. 1, 4.

Türkler, Türkiye'de yayınlanan *Komünizme Karşı Mücadele* gibi Pantürkist dergiler sayesinde demir perde dışından seslerini duyurma olanağını elde etmişlerdi. Dış Türkler yayınladıkları yazılarda geleceğe dair "esir Türklere" dair planlarını, temennilerini ortaya koymuşlardı. Pantürkçü hisler Mirza Bala'nın satırlarında açıkça kendini göstermişti. Sovyet topraklarında yaşayan Rus dışı ekalliyetin bir araya gelmesi için uğraş verenler, kendilerine slogan dahi üretmişlerdi. Bu slogan, "insanlara hürriyet, milletlere istiklal" şeklinde formüle edilmişti.[122]

Komünizmle Mücadele Birliği

Komünizm sözcüğünü başlığında kullanan ikinci dergi, Şefkati Kurak'ın 1952 yılının son ayında çıkardığı *Komünizmle Mücadele Birliği* dergisidir. Derginin idare müdürü Ömer Faruk Merdivenci, propaganda şefi ise Nihat Kandemir'dir. Çeviri yazılarını saymazsak eğer, derginin ilk on beş sayısındaki yazıların tamamı dergiyi yönetenlere aittir. İlk üç sayısından sonra, on beş günde bir çıkacağı şeklinde duyuru yapılmasına rağmen, yine aylık olarak yayınlanmaya devam eden siyasi derginin gayesi, "komünizm başta olmak üzere her kötülükle mücadele" olduğu belirtilmişti. Bunun için derginin isteyen köylülere ücretsiz gönderileceği ifade edilmişti. Derginin kapağı ilk 15 sayısında Türk Bayrağı şeklindeydi, ancak 16. sayıdan sonra Türk Bayrağına Atatürk resmi de eklenmişti. Düzensiz çıkan dergi, 1957 yılına kadar 28 sayı çıkabilmiştir.

Derginin birinci sayısında, "Atam, davamıza başlarken yolunca yürüyeceğimize and içiyor ve huzurunuzda huşu ile eğilmeyi bir vazife telaki ederek, ihtiram sükûtunu ihlal etmemek gayesiyle bu sayımıza yazı ilave etmiyoruz" ibaresi dışında herhangi bir metin yer almamıştır. Dergi, antikomünist ve Pantürkist olmanın yanı sıra onun Kemalizm vurgusu, dönemin antikomünist dergilerinden biraz daha baskındı. Zaten derginin yazar kadrosu da bu özelliğini bariz bir şekilde ortaya koymuştur.

---

122 Mirza Bala, "Esir Milletler Davası", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 31, 1 Mart 1952, s. 1.

Dergide komünizm üzerine çeviri yazılara da yer verilmiştir. Şefkati Kurak'ın giriş yazısı olarak sayılabilecek "Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz" başlıklı yazısından hareketle dergi, DP yanlısı bir görüntü vermekten kaçınmamıştı.[123] Dergide yazılarına sık sık rastlanan Ömer Faruk Merdivenci'nin "Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir" başlıklı metninde derginin amacını ve politikasını özetlemiştir. Tabii ki asıl amaç, komünizm gibi "melun tehlikeyi" yeryüzünden silmeye cehdetmekti.[124] İmzasız bir metinde, komünistlerin, Nazilerden daha "korkunç" olduğu belirtilmişti. Distopyanın sınırları zorlanarak, muhtemel üçüncü dünya harbi galibinin Sovyetler ve peykleri varsayımından hareketle, "Medeni dünya erkekleri kısırlaştırılır ve bu suretle medeni dünya kadınları ve kızları komünist istilacılarla düşüp kalkmaya ve onların nesillerine mecbur tutulacaklar," gibi ifadelere yer verilmişti.[125]

Dergide antikomünist yazılar ile dış Türkler üzerine yazılanlar iç içe geçmiştir. Sovyetler'in işgal ettiği Türkistan ile ilgili durum tespitinin yapıldığı bir metinde, "Rus emperyalizmine" önlem alınmadığı takdirde Sovyet nüfuzunun Batı Avrupa'ya kadar uzayacağı kehanetinde bulunulmuştu.[126] Soğuk Savaş döneminde antikomünist yazındaki tarihî metinlerde yer alan "zaferlerin" veyahut "yenilgilerin" kahir ekseriyeti Ruslarla ilgili olanlardı. Örneğin, 1954 yılında, yani Sivatopol Muhasarası'nın yüzüncü yılı dolayısıyla bir metin neşredilmişti. Bu metinde, İngilizlerin, Fransızların, İtalyanların ve Türklerin müştereken Çarlık Rusya'sının, batıya doğru ilerleyişi nasıl durdurulduğu büyük bir coşkuyla ifade edilmişti.[127]

---

123 Şefkati Kurak, "Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 3.

124 Ömer Faruk Merdivenci, "Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 5.

125 "Dünyayı Kısırlaştırma", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 3, 1953, s. 6.

126 "Türkistan'ı Parçalamak İçin Rus Manevraları", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 13-14. Başka örnek bir yazı için bkz. "Anayurtta Unutulan Türklük: Anayurdu Çiğneyen Moskof", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 16, 7 Haziran 1956, s. 2-3.

127 "Sivastopol Muhasarasından Beri Tam Bir Asır Geçti", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 13-14.

Sovyetler'den menfi, ABD'den ise müspet şekilde bahseden haberler nakledilmiştir. Örneğin Charles Avedor'un, 1946 yılında Ruslara esir düştükten sonra dolaştığı kampları, *Cehennemden Geliyorum* başlığı altında neşrettiği metninden hareketle Sovyet komünizmi ile esir kampları müsemma kılınmıştı.[128] Bunun dışında Amerikan Federal Soruşturma Bürosu Başkanı Edgar Hoover'in, Sovyetler'in Amerika'da casusluk faaliyetlerini anlatan bir yazıya da yer verilmiştir.[129] Bundan ders çıkarmak gerektiği, aynısının Türkiye'de gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu izlenimi verilmiştir.

Komünizme Hücum

DP döneminde komünizm sözcüğünü kullanan üçüncü dergi, 1954 yılında yayımlanan ve ancak iki sayı çıkabilen *Komünizme Hücum* dergisi olmuştur. Üniversite öğrencileri tarafından çıkarılan derginin sahibi Ahmet Fuat Çapan ve umumi sekreteri ise M. Şevket Eygi olmuştur. Dergide, Mehmet Şevket Eygi, Hilmi Ziya Ülken, Sezai Karakoç ve Ahmet Şükrü Esmer ve Peyami Safa birer defa yazı neşretmişlerdir. Derginin giriş yazısında komünizmle mücadelede neşriyatın önemli bir girdi olduğuna inanıldığı için bu işe girişildiği belirtilmiştir.[130] *Komünizme Hücum* dergisinin her iki sayısında da, diğer antikomünist dergilerde çok nadir görülen, ancak belki de Komünizmle Mücadele Birliği'nin başlattığı akımın da etkisiyle yabancı antikomünist yazarlardan çeviri yazılar neşredilmiştir. Dergide yayınlanan yazılardan da anlaşılacağı üzere Rusya'da yaşayan Türklerle sadece Türk milliyetçileri ilgilenmemiştir. Bilhassa Batı Avrupa ülkeleri ve Amerika, dış Türklerin kendi ülkelerinde faaliyet göstermelerine imkân sağlamış. Dergide yayınlanan yazılar da Türk antikomünistlerinin hemen il-

---

128 Charles Avedor, "Cehennemden Geliyorum" *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 8.

129 J. Edgar Hoover, "Amerika'da Kızıl Casus Şebekeleri", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 9.

130 "Okuyucularla Konuşma", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 3.

gi duyacağı komünizm ve din ilişkisi ile dış Türkler üzerine olmuştur.[131] Örneğin NATO eski Başkanı Orgeneral Mathews Ridgway 1952 yılında Türkiye ziyareti sırasında Erzurum'da o esnada doksan yedi yaşında olan Nene Hatun'un evine gitmiş ve onunla ilgili edindiği bilgiyi Amerika'da yayınlanan *Saturday Evening Post* gazetesinde neşretmişti. Ridgway, Nene Hatun'un, 1877 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında yaptığı kahramanlıkları ön plana çıkararak "hapishane" diye tanımladığı Sovyetler'e karşı NATO'nun, Nene Hatun gibi kahramanlara ihtiyacı olduğunu ve onun gibi mücadele etmesi gerektiğini belirtmiştir.[132] Tercüme edilen bir diğer metin, A. Benningsen'in, "Komünist Rejim ve İslâmiyet" başlıklı makalesidir. Benningsen'in, Sovyetler'in İslâm'a olan bakışını irdelediği yazıda genellikle Sovyetler'de İslâm'dan menfi şekilde bahseden önemli kişilerin sözleri alıntılanmıştır. Bu alıntılardan bir tanesi Nazizov'un Özbek Komünist Partisi'ne sunduğu rapordan alınmıştır: "Memleketimizde sosyalizmin kazandığı zafer hiçbir zaman dinî bakiyelerin, kendi kendilerine yok olacaklarına delalet etmez ve şimdi Allahsızlık yaymanın ve din aleyhtarı kampanyaya yeniden başlamanın tam zamanıdır," gibi ifadelerden yola çıkarak Benningsen, Sovyetler'in dine karşı şiddetli kampanya yürüttüğünü ifade etmiştir.[133]

Dergi antikomünist olmasının yanı sıra Pantürkist nüveler de bulundurmuştur. İngiltere'de yayınlanan *The Economist* dergisinde yayınlanan demir perde gerisinde yaşayan Türklerle ilgili bir yazı çevrilmiştir. Makalede Rusya'daki Müslümanların ve Türklerin maruz kaldığı muamele tasvir edilmiştir. Sovyet rejiminde "açlık ve kıtlıktan ötürü milyonlarca Tatar, Başkurt ve Orta Asyalı Türk'ün öldüğü" ifade edilmiştir.[134]

---

131 Örnek yazı için bkz. Andre Maurois, "Materyalizme Niçin İnanmıyorum", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 4-5.

132 Mathews Ridgway, "Nene Hatun", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 7-10.

133 A. Benningsen, "Komünist Rejim ve İslâmiyet", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 14-16.

134 "Rusya'da Komünist Rejim ve Türkler", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 21.

Türk Dünyası Bir Bütündür

DP döneminde aleni bir şekilde dış Türklerden bahsedildiği daha önce vurgulanmıştı. Artık tüm Türk dünyasını kapsayan isimler dahi kullanılmaya başlanmıştı. Bu tür milliyetçilik, kabına sığmayan milliyetçilikti. Birgün bütün Türklerin bir araya geleceği hayalinin gerçeğe dönüşme ihtimali dahi Türkçüleri motive ve mobilize ediyordu. Öyle ki, kurulan bir dergiye verilen isim, *Türk Dünyası Bölünmez Bir Bütündür* idi.

Derginin sahibi Necmettin Deliorman, sekreteri ise Altan Deliorman idi. Gerçi derginin ömrü uzun soluklu değildi. Hasan Ferid Cansever, İsmail Hami Danişmend, Selahaddin Ertürk, Fethi Gözler, Hüseyin Namık Orkun, Ali Püsküllüoğlu, İsmet Tümtürk ve Refi Cevat Ulunay gibi isimler dergide yer almıştır.

Türk Düşüncesi

DP döneminde milliyetçi muhafazakâr çizgide yayınlanan en nitelikli dergilerden birisi romancı ve gazeteci Peyami Safa'nın çıkarmış olduğu *Türk Düşüncesi*'dir. 1953 ile 1960 yılları arasında 63 sayı çıkan derginin kadrosunda dönemin tanınmış edebiyat, fikir adamları yer almıştır.[135] *Türk Düşüncesi*'nin son sayısı, Nisan 1960'ta çıkmıştır. Dergi, 27 Mayıs askerî darbesinden sonra yayın hayatına devam etmemiştir. *Türk Düşüncesi* dergisinin düşün kaynağı, *Kadro* dergisine "aksülamel" yayın olarak 1935 yılında neşredilmeye başlanan *Kültür Haftası* dergisi olmuştur. Türk muhafazakârlığı üzerine incelemelerde bulunan Nâzım İrem, mezkûr derginin yazar kadrosunu şu şekilde tasvir etmiştir:[136]

135 Mustafa Şekip Tunç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Hilmi Ziya Ülken, Elif Naci, Nurettin Sevin, Reşat Ekrem Koçu, Ahmet Kutsi Tacer, Feyzullah Sacit Ülkü, Behçet Kemal Çağlar, Mehmet Kaplan, Bedii Faik, Halide Edip ve Fazıl Hüsnü Dağlarca, İsmail Hüsrev Tökin, Halide Dolu, Edibe Dolu, Nebahat Peyami Safa.

136 Nâzım İrem, "Muhafazakârlık Modernlik, Diğer Batı ve Türkiye'de Begsonculuk", *Toplum ve Bilim*, sayı 82, 1999, s. 141.

> Modern Türk muhafazakârlık matrisi, en genel ifadesiyle İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun "ananeci" ve "kültürcü", Peyami Safa'nın "muhafazakâr", Ahmed Ağaoğlu'nun "Türkçü" ve "liberal", Hilmi Ziya Ülken'in "ahlâkçı" ve Tunç'un "Bergsoncu" felsefi anlayışının çakışma noktalarında varlık bulan bir fikir iklimi içinde şekillenmiştir.

Bu isimlerden sadece 1939 yılında vefat eden Ahmet Ağaoğlu *Türk Düşüncesi*'nde yer almamıştır. Dergi, bilimsel makalelerin yanı sıra şiir, hikâye, roman, tercümeler, fikir, sanat ve kültürel gelişmelerin değerlendirildiği verimli bir mecra olmakla birlikte burada sadece milliyetçilik ve antikomünizm çerçevesindeki yazılar üzerinde durulacaktır.

Bu muhtevaya geçmeden önce derginin sahibi Peyami Safa'yı biraz yakından tanımak gerekiyor. Peyami Safa, DP'nin kuruluş aşamasında komünistlerle işbirliği içerisinde olduğu gerekçesiyle partiye ağır eleştiriler yöneltmişti. Onun bu özelliğini keşfeden ve o dönem aynı zamanda CHP milletvekili olan Yusuf Ziya Ortaç *Çınaraltı*'nda yazmak üzere kendisine teklif etmişti. Peyami Safa, *Çınaraltı*'nda yukarıda zikredilen antikomünist yazıları neşretmişti. Peyami Safa daha sonra *Ulus* gazetesine geçmişti. 1950 seçimlerinde CHP'den Bursa milletvekili adayı olmuşsa da seçimi kazanamamıştı. Kısa süre sonra, düzenli olarak para alamadığı için *Ulus*'tan ayrılmıştır. Peyami Safa, gerekli parayı temin ettikten sonra *Türk Düşüncesi*'ni kurmuştur. Burada, diğer dergilerde olduğu gibi, derginin antikomünist yönü ön plana çıkarılacaktır. Zira *Türk Düşüncesi*, antikomünist olmasına karşın bu yönde neşredilen yazıların sayısı sınırlı olmakla birlikte 1959 yılında iki sayının tamamı komünizme ayrılmıştır.

Peyami Safa'ya göre, Türk milletinin "var olabilmesi" için gerekli olan iki şart vardır: "Biri kendi kendisi olmaya devam etmesi, tarihine ve geleneklerine bağlı olmaya devam etmesi. İkincisi ise benliğini kaybetmeyecek derecede değişmesi ve yenileşmesidir." Buradan hareketle birincisi muhafazakârlığa ikincisi ise inkılâpçılığa tekabül etmektedir. Aslında Peyami

Safa'nın anlatmak istediği şey, "muhafazakârlık ile inkılâpçılığın birbirinin zıddı olmadığı" düşüncesidir. Milliyetçiliğe sentezci yaklaşımda bulunan Peyami Safa, kendisini de içinde gördüğü "ileri" milliyetçiliği, "eski dünü ve yarını, eskiyi ve yeniyi kucaklar" kalıbına oturtarak kendilerini, "irtica hortlakları ile devrim züppelerinden" ayırmıştır.[137]

Dergi, DP Hükümeti'nin de ilgisine mazhar olmuştur. Bakanlar ve milletvekilleri dergiye abone dahi olmuşlardır. Belki de en önemlisi, iflah olmaz bir antikomünist olan Peyami Safa'nın, *Türk Düşüncesi*'ni çıkardığı sırada Başbakan Adnan Menderes'in, onun "Türkiye'de sol cereyanlar hakkında ne düşündüğünü" öğrenmek istemesiydi. Antikomünist düşünceye sahip olan Peyami Safa'nın bu konudaki görüşü belliydi. Türkiye'de solun tahmin edilenden daha güçlü olduğu ve hatta solcuların, mevcut iktidarı yönetimden düşürecek güce sahip olduklarını serdetmiştir. Menderes'in aksi beyanda bulunması üzerine Fuat Köprülü de söze karışmış, "Peyami Safa haklı ve gerçeği görüyor," demişti. Ayrıca, Peyami Safa, milliyetçi gençlerle ilgilenilmesi gerektiği, aşırı solun Türkiye'de "tahribat" yapmasını önlemek için bir bakanlığın kurulmasını tavsiye etmişti.[138] Vecdi Bürün'ün eserinde geçen bu görüşmenin ne zaman yapıldığına dair bir bilgi verilmemiş.

Ancak şu belirtilmeli ki dergide komünizm üzerine ilk yazı hayli geç bir tarihte, 21. sayıda kaleme alınmıştır. *Türk Düşüncesi*'nde antikomünizme methal mahiyetindeki Enver Esenkova'nın yazısı, 1951 yılında Moskova'da "devlet kitapları" arasında sayılan *Sovyetler'in Felsefe Lügatı* üzerinedir. Esenkova'nın belirttiğine göre, mezkûr metinde Stalin, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük filozofu olarak resmedilmiştir. Stalin'den sonra Lenin ve ondan sonra da Karl Marx gelmiştir.[139] Esenkova'nın dergide komünizm üzerine ikinci yazısı, *Büyük Sov-*

---

137 Peyami Safa, "Eski Yeni Kavgası", *Türk Düşüncesi,* cilt 6, sayı 31, 15 Haziran 1956.

138 Vecdi Bürün, *Peyami Safa 25 Yıl,* Yağmur Yayınları, İstanbul, 1978, s. 115-119.

139 Enver Esenkova, "Sovyetler'in Felsefe Lügati", *Türk Düşüncesi,* cilt 4, sayı 21, s. 139-141.

yet Ansiklopedisi'nden (*Bolşaya Sovestkaya Entziklopedia*) olduğu gibi tercüme edilen "Komünizmin İslâmiyet Hakkında Görüşü" olmuştur. Mahut metinde İslâm, tamamen Marksist perspektif ve kavramlarla tetkik edilmiş, İslâm'ın metafizik boyutu dışarıda bırakılarak İslâm, tamamen ticari ilişkiler üzerinden tahlil edilmiştir. Devamında, Türkiye solcularının genel geçer kanaatlerini de içeren yazıda İslâm, "Şark milletlerinin esirleştirilmesi bakımından yabancı istilacıların bir aleti olarak daima bir irtica rolü oynamıştır," ifadeleriyle resmedilmiştir.[140] *Türk Düşüncesi*'nde, çeviriler aracılığıyla da olsa, antikomünist literatürün neredeyse yekûnun aksine, Marksizm ve komünizm üzerine nitelikli eleştirel yazılar neşredilmiştir. Feridun Bellisar'ın, Rus Filozof Nicolas Berdiaeff'in Marksizm'in iç çelişkilerini anlatan "Marksizm'in Kendi Kendisiyle Çatışması" isimli yazısı bunlardan birisi olmuştur. Yazıda, Marksizm'in, dinamizmini muhafaza etmesine karşın, yeni bir ideoloji olmakla birlikte "sosyal realiteye", "felsefi" ve de "ilmi" düşünceye münafî olduğu dermeyan edilmiştir.[141] Bunun gibi fikri tartışmaların yanı sıra siyasi meselelere de değinen *Türk Düşüncesi*, DP'nin Macar olaylarını kendi politikalarına tramplen olarak kullandığı süreçte, Sovyetler'in Macaristan'ı işgalini antikomünist bir perspektifle işlemişti.[142]

Türk Düşüncesi'nin, 1 Mart 1959'da yayınlanan 54. sayısı ve bundan sonraki sayının tamamı komünizme ayrılmıştır. Komünizme ayrılan 55. sayıdaki yazılar, bir önceki sayıdan yarım kalan yazıların devamı niteliğinde olmuştur. Yazıların hemen hemen hepsi bu şekildir. Necip Fazıl'ın tek yazısı bu sayıda yayınlanmıştır. Komünizmi "bulaşıcı", "öldürücü" ve "mefluç bir hastalık" olarak kabul eden Peyami Safa, salt antikomünist metinlerden müteşekkil sayıyı takdim ederken bunu yapmaktaki amacının, gençleri, hayatlarının sonuna kadar "pençe-

140 Enver Esenkova, "Komünizmin İslâmiyet Hakkında Görüşü", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 36, 1 Şubat 1957, s. 6.

141 Nikolas Berdiaeff, "Marksizm'in Kendi Kendisiyle Çatışması", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 34, 1 Aralık 1956, s. 13.

142 Zeria Karadeniz, "Jean-Paul Sartre ve Komünizmin Son Nefesleri", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 35, 1 Ocak 1957, s. 27

sinde kıvranacakları bir ideoloji canavarının tırnaklarına düşmekten kurtarmak" olduğunu ifade etmişti.[143]

Bu sayıda Sami Kohen'in, istastiki verilere istinaden "Komünizm Dünyada Kaybediyor" yazısı dışında, "Cayan Komünistler" Andre Gide, Arthur Koestler, İgnazio Silone, Stephen Spender, Richard Wright ve Louis Fischer'in hayat hikâyesi, komünizme dair eleştirileri ve neden komünizmden vazgeçtikleri ele alınmıştı. Peyami Safa, *Türk Düşüncesi*'nde iki sayının tamamını komünizme ayırdığı hemen hemen aynı süreçte İlhan Darendelioğlu'nun ricasıyla broşür şeklinde *Mahutlar*'ı kaleme almıştı. Peki, Peyami Safa'ya göre kimdir bu "mahutlar"? Onun çizdiği portreye göre "mahutlar", Moskova'nın "emrinde" olan Sertleller, Sabahattin Ali ve Nâzım Hikmet'tir. Peyami Safa'nın "mahutları", "din düşmanı", Atatürk'ü kendilerine "bayrak" yapan müptezel, Moskova Yazarlar Kongresi'nin "direktiflerine uygun olarak romanda, şiirde, resimde" işçinin ve köylünün "sefaletini" konu alan, Amerikan düşmanlığını pompalayan kişilerdir.[144]

Soğuk Savaş yıllarında Amerikan imgesi, Türk sağını kümülatif bir şekilde cezp etmişti. Sağ muhayyilede emperyalist ABD bir anda özgürlük havarisi kesilmişti. Türk sağının farklı mahreçlerinin böyle bir yoruma meftun kesilmesinin esbabı mucibesi ABD'nin anti-Sovyetçilik ve antikomünizm histerisiydi.

27 Mayıs - 12 Mart arası Türkçülük ve antikomünizm

1960'ların başlarında, 1961 Anayasası'nın müsaade ettiği ölçüde solda ve sağda pek çok yeni gelişme yaşanmıştı. Yeni parti, dernek ve yayıncılık faaliyetleri hız kazanmıştı. Bu düzlemde sol, yoğun dernekleşme faaliyetlerinin yanı sıra *Yön*, *Ant* ve *Devrim* gibi yayınlarla kültürel iktidarı ele geçirmeye cehdetmişti. Sol, sadece yayıncılık faaliyetleriyle değil, siyaseten de belirleyici bir

143 Peyami Safa, "Marksizm Yapısı ve Çürük Temelleri", *Türk Düşüncesi*, cilt 10, sayı 54, s. 8.

144 Peyami Safa, *Mahutlar*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1959, s. 9-13.

ivme kazanmıştı. Tabii bir de 1960'lı yıllarda dünyadaki gelişmeler de eklenince farklı bir tablo ortaya çıkmıştı. Dünyada, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da ve Afrika'da sol devrimler; Türkiye'de, CHP'nin yeni eğilimleri, TİP, *Yön* dergisi, öğrenci dernekleri, üniversitelerin işgal edilmesi ve boykot edilmesi milliyetçiliğe taze kan sağlamıştı.[145] Türk milliyetçiliği, Soğuk Savaş yıllarında sol faaliyetleri esas alarak faaliyet yelpazesini genişletmişti. Türk sağı siyaseten güçlüydü ve fakat burada güçlü olduğu kadar kültür ve sanat alanında ve de öğrenciler arasında yeterince güçlü olmadığını düşünüyordu. Bu mesafeyi kapatmanın çareleri, dimağlarını her daim meşgul etmişti. Biraz da, "onlarda var, bizde niye yok" mantığıyla hareket edilmişti.

1940'lı yılların ortalarından 27 Mayıs'a kadar Türkçülük, siyasetin kenarında hayatını sürdürmüş, yayıncılık ve dernekleşme faaliyetleri üzerinden kendini var etmişti. Bir tür entelektüel hareket niteliğini haizdi. Türk milliyetçiliğinin siyasetteki yeri ise, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda CHP ve 1950'li yıllarda ise DP gibi liberal partilere mündemiçti. Ancak 1960'lı yılların koşulları farklıydı. Bu tarihten itibaren olanaklar artmıştı. Türkçü siyaset kendi çatlağını bulmuş ve oradan akmaya devam etmişti. Ekim 1961 seçimlerinden sonra, "Anadolu Fırtınası" lakaplı Osman Bölükbaşı'nın CKMP'si, gücü hissedilir şekilde Meclis'e girmişti. Fakat gençlik arasında yeteri kadar karizması yoktu bunun. Ancak partinin liderliğine, Alparslan Türkeş'in (1965) gelmesinden sonra, ilk yaptığı işlerden birisi gençliği mobilize etmek olmuştu. Bu da partide milliyetçiliğin ve antikomünizmin tonunun daha da koyulaşmasına sebep olmuştu. Bu yönüyle, 1965 seçimlerinden sonra, sembolik düzeyde Meclis'e giren CKMP'nin muhalefet gücü Meclis dışında daha etkindi. Bunu sağlayan ise Türk milliyetçileri arasında her zaman hatır sahibi olan Alparslan Türkeş'in karizmatik kişiliğiydi.

CKMP, Türkçülerin, komünizme karşı mücadelesinde daha fazla örgütlenmesinde katalizör rolünü üstlenmişti. 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren artık "kutsi dava" sayılan anti-

145 *Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli*, Aydınlık Türkiye Partisi Eğitim ve Kültür Faaliyetleri 2, Ankara, 1999, s. 21.

komünist faaliyetler içerisinde yer alan Fethi Tevetoğlu, Nejdet Sançar, Bekir Berk, İlhan Darendelioğlu ve Muharrem Ergin gibi isimlerin katkısı yadsınamaz. Kişisel çabanın haricinde, 1940'lı yılların ikinci yarısı ve 1950'lerin hemen başındaki dernekleşme faaliyetleri de antikomünizmin en önemli girdilerindendi. Aynı biçimde 1960'ların başından itibaren dernekleşme faaliyetlerinin daha gür biçimde nev-zuhur ettiği söylenebilir. Bilhassa, 1963 yılında kurulan Komünizmle Mücadele Dernekleri ve dönemine göre uzun bir geçmişe sahip olan Milli Türk Talebe Birliği antikomünist hareketin başını çekmişti. Başka bir bölümde bu derneklere değinileceğinden burada ayrıntıya girilmeyecektir. Ancak, bu ikisi dışında, bir de 1962 yılında Nejdet Sançar başkanlığında Türkçüler Derneği kurulmuştu. Dernek, 1964 yılında adını Türk Milliyetçiler Birliği olarak değiştirmişti. Derneğin yayınında Türklük, binlerce yıl geriye giden "kök" olarak ifade edilmişti.[146] Diğer tarafta tüzüğünde Allah yerine Tanrı[147] ifadesini kullanarak milliyetçilik çizgisini belirgin hale getirmişti. Derneğin başka ve aslice ön plana çıkan özelliği onun antikomünist ve Pantürkist oluşuydu. 1960'ların sonuna doğru derneklerin ve yayınların sayısında hızlı bir artış görülmüştür. Tüm bunların yanı sıra Türkçüler bir taraftan komünizme karşı mücadele ederken diğer taraftan da milliyetçilik tartışması içerisine girmişlerdi.

1960'lı yıllarda tıpkı 1940'lı yılların ikinci yarısındaki gibi Türkçülük ve İslâm aynı mecrada işlenmeye devam edilmişti. Ancak tekdüze bir düşünceden ziyade dikotomik bir bakış ve tartışmalı bir ortam meydana gelmişti. "Türkçülük nerede başlıyor?" ve "İslâm, Türkçülüğün neresinde?" gibi soruların peşine düşülmüştü. Örneğin Erol Güngör, Türkiye'de "İslâmcı görüş esas itibariyle milliyetçilik patenti altında işlenmektedir, yani milliyetçilikle İslâmcılık birbiri içine girmiştir,"[148]

146 *Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Görüşü*, Mors Matbaası, 1964, s. 4.

147 *Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Tüzüğü, Çalışma Programları ve İlk Bildirisi*, Mors Matbaası, 1964, s. 3.

148 Erol Güngör, *İslâm'ın Bugünkü Meseleleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2005, s. 24.

tespitiyle aslında bu ikilinin birbirine olan muavenetine işaret etmiştir. İskender Öksüz de Türk milliyetçilerinin Müslüman olduklarını, ümmete bağlı olduklarını ve millet tercihini dile getirmenin ümmet bilincine aykırı olmadığını ifade etmişti.[149] Üretken bir antikomünist olan Tekin Erer ise mevzuyu daha pragmatik şekilde değerlendirmişti. Soğuk Savaş yıllarında Türkçülük ile İslâmcılığın komünizme karşı birbirlerine desteklerinin ehemmiyetini onun şu satırlarında görmek mümkündür:

> Şu bilinmelidir ki, Türkiye'de din ve milliyet fikirleri öldürüldüğü an, biz yokuz! Yaşamamız, var olmamız, mevcudiyetimiz milliyetçi fikirlerimizi, milli duygularımızı ve milli varlığımızı korumakla mümkündür.[150]

MTTB'nin yayın organı *Milli Gençlik Sesi* dergisi, Türk milletini sevmeyi İslâm'ın şartlarından biri haline getirmiştir.[151] Aydınların toplumdan uzak olmasını, "ulusal" varlığa en çok zarar veren öğelerden birisi olarak gören Gökalp, kendini toplumdan izole eden aydınların ulusal kültürü yok ederek yerine yabancı bir kültürü ikame edeceğini söylemişti.[152] Antikomünistler de benzer bir düşünce ortaya atmışlardı. Gökalp'in kastettiği, II. Meşrutiyet dönemindeki aşırı batılılaşma iken, Soğuk Savaş döneminde kastedilen ise komünizm olmuştur.[153] 1975 yılında Dergâh Yayınları'ndan çıkan ve Nurettin Topçu'nun milliyetçilik anlayışının çok fazla hissedildiği üç yazarlı bir metinde, 20. asrın başlarında doğan Türk milliyetçiliğine ilişkin tezlere antitez olarak Türk milliyetçiliğinin doğuşunu, Türklerin millet haline gelişini İslâm ile tanışma sürecine bağlamışlardı. Burada en önemli husus 1071 tarihidir ki, bu tarihi, Türkle-

149 İskender Öksüz, *Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015, s. 223-224.

150 Ertuğrul Meşe, *Komünizmle Mücadele Dernekleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 242.

151 "İslâmiyet ve Milliyetçilik", *Milli Gençliğin Sesi*, yıl 1, sayı 12, Ekim 1970.

152 Uriel Heyd, *Türk Ulusçuluğunun Temelleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979, s. 82.

153 Etienne Copeaux, *a.g.e.*, s. 83.

rin kavmiyetten millete ve milliyetçiliğe geçiş tarihi olarak değerlendirmişlerdir.[154] Tartışmanın nirengi noktası ortaya attıkları 1071 tarihidir. Soykütükçüler, Türk tarihinin başlangıç kısmının neden 1071 olduğunu hep sorgulamışlardı.

Zaten bütün Türkçü ve İslâmcıların "Türk-İslâm" anlayışında olduğu varsayımı yanıltıcıdır. Bununla birlikte İslâmcı düşünce içerisinde ırki milliyetçiliğe ve bozkurt gibi sembollere uzak duranlar ile soykütük iddiasını güdenler arasındaki fikri mülahazaların, en azından komünizmle mücadele ederken, derinleşmemesi için itina gösterildiği aşikârdır. Bu amaç doğrultusunda Orhan Özgedik, *Komünizmle Mücadelede Türkçülük, Müslümanlık, Politika* ismiyle eser neşretmişti.[155] Totalde Sovyetler'in, özelde ise komünizmin tehdidi altında olduğu ileri sürülen Türklüğün inkâr edilmesi, "Allah'ın hikmetine isyan" gibi büyük günahlardan sayılmıştı.

Diğer tarafta, komünizme karşı her daim hazır ve nazır olan tüm milliyetçilerin İslâm'a aynı pencereden baktıkları iddia edilemez. Yekpare bir milliyetçilikten söz edilemeyeceği belirtilmişti. Milliyetçilerin tamamı için İslâm ve Türklük aynı değildir. Yani Türkçülerin veya İslâmcıların tamamının aynı zeminde buluştukları, homojen bir fikir meydana getirdikleri söylenemez. Soykütüğü iddiasını güdenler, Türkçülük ile İslâm'ın iç içe geçişliğinden, aynı olarak telakki edilmesinden rahatsız olduklarını saklamamışlardı. Tarihsel süreç içerisinde, "Arap dini" olarak görülen İslâm'ın, Türklüğü asli karakterinden sıyırdığını dermeyan etmişlerdi. Soğuk Savaş yıllarında bu düşünce artık yüksek sesle ifade edilemeye başlanmıştı.

Genellikle bu fikrin icra edildiği yer, Nihal Atsız'ın *Ötüken* dergisi olmuştur. Derginin muhtevasına geçmeden önce Hayran Ilgar'ın, Nihal Atsız ile Ali Fuat Başgil arasındaki fikri mücadelede Atsız'dan yana tavır takınarak kaleme aldığı "Sözde ve Gerçek Milliyetçilik"e değinmek icap ediyor. Türkiye'deki

---

154 Fevzi Namıkoğlu, "Türk Milliyetçiliği Üzerine", *Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975, s. 13.

155 Hasan Oraltay, "Türkçülük, Müslümanlık, Politika", *Komünizmle Savaş*, sayı 14, Ağustos 1967, s. 4.

tüm fikri tartışmanın, komünizm ile antikomünizm mücadelesine bağlandığı metinde Ilgar, Ali Fuat Başgil ve Nurettin Topçu'nun milliyetçilik akidelerine çatmıştı. Topçu, milli tarihi 1071 Malazgirt Savaşı ile başlatmış ve "çürük dava" olarak baktığı Turancılığın, tıpkı Latin, Cermen ve İslav milleti gibi olmayacağı[156] iddiasını ortaya atmıştı. Topçu'nun bu reddiyelerini değerlendiren Ilgar, bunu Ön Asya Türk tarihini inkâr etmek olarak değerlendirmişti.[157]

Kendini "tanınmış milliyetçi" olarak addeden Ali Fuat Başgil, soykütükçü cepheden kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermişti. Başgil, 1963 yılında *Yeni İstanbul*'daki köşesinde "Milliyetçilikle Müslümanlık bağdaşmaz," hükmünü verdikten sonra, iki zıt yapının ortak düşman komünizm için nikâh akdettiklerini ileri sürmüştü.[158]

Topçu ve Başgil gibi iki önemli ismin hilafına Atsız, *Ötüken*'de "İslâm birliği" hülyasına dalanların, kuruntu içinde olduklarını ifade ederken, aslında onun tasavvurunda "gerçekleşecek olan İslâm Birliği değil, Adalar Denizinden Altayların ötesine kadar Türk Birliği"dir. Atsız'a göre, bunların ilk yanlışı, kendi geçmişlerini; Mete'yi, Atilla'yı, Cengiz'i inkâr ederken, bunların yerine Türk tarihi ile alakasız olan Ali-Muaviye kavgası, Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesi gibi vakaları merkeze yerleştirmeleridir. Atsız, İslâm tarihinden ziyade Türk tarihine yoğunlaşmalarını salık vermişti. Yani Endülüs'ün düşmesine üzülmekten ziyade Kırım'ın, Kazan'ın ve Türkistan'ın kaybına gamlanmak gerektiğini ifade etmiştir. İslâm'ı bir nevi Arap dini olarak kabul eden Atsız için komünizm kadar Nurculuk da aynı derecede tehlikeli olmuştur: "İkisi de Türk milletini ve kültürünü yok etmek için uğraşmaktadır. Biri Moskofçuluk, biri Arapçılık davasıdır."[159]

1960'ların sonunda neşredilen bir metinde, bir kısım milliyetçi çevrelerde İslâm ile Türkçülüğün aynı kapta mezcedilme-

---

156 Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961, s. 37, 147

157 Hayrani Ilgar, *Sözde Milliyetçilik*, Ülkü Yayınları, İzmir, 1964, s. 12.

158 Ali Fuat Başgil, "Milliyetçilik Bahsi", *Yeni İstanbul*, 30 Kasım 1963.

159 Nihal Atsız, "İslâm Birliği Kuruntusu", *Ötüken*, sayı 4, 1964, s. 1.

sinin, yani "ön planda dincilik olmalıdır, Türkçülük geriden gelmelidir" veya "dincilik ve Türkçülük at başı beraber gitmelidir" söyleminin düşmanca tavır olduğu belirtilmişti. Ancak bunların muvaffak oldukları ve Türkleri öz varlıklarından ayırdığına esef edilmiştir.[160]

Atsız ile Topçu milliyetçilik konusunda çok zıt düşüncelere sahiplerdi. Öyle ki antikomünizm dahi onları bir araya getir(e) memiştir. Topçu, komünizmi teorik olarak reddetmişti. Atsız ise onu Türkleri ezen bir ideoloji olarak gördüğü için komünizme düşman kesilmişti. Yine de ikisi antikomünistti. Fakat kendi içinde zıt kutuplarda durmuşlardı.

Aynı kulvarda yazı hayatına devam eden Nihal Atsız'ın kardeşi Nejdet Sançar, aslında Atsız'dan bir nebze sapma göstererek İslâm ile Türklüğün bir araya gelmesinden kısmen "hoşnut" olurken, bilhassa "Türklere ait ahlâki, üstün siyasi ve savaşçı ruhun" İslâm sonrası Türk tarihiyle sınırlı tutulmasına şiddetli bir şekilde itiraz etmiştir. Ona göre, Türkler, İslâm'dan önce de ve sonra da aynı karaktere sahip olmuşlardır.[161] Soykütükçüler, Soğuk Savaş'ın rengini verdiği milliyetçiliğe mesafeli durmanın yanı sıra, bu tür bir milliyetçiliği Türkiye için tehlikeli bulmuş ve bunun komplo olduğunu dahi ileri sürmüşlerdi. Sançar, Türklük ile İslâm'ın aynı kapta kaynatılmasını, "Türklüğü, Arap potasında eritme ham hayalinin, bizim için zehirli oltadan başka bir şey olmayan yemi 'İslâm devleti'dir." Soykütüğü teziyle ortaya çıkan Türkçüler soldan ve başka mecralardan yöneltilen "sağcı" nitelemesine karşın "Türkçüyüz" diye mukabelede bulunmuşlardı. Bunlara göre sağcılık düşüncesi, Said Nursi'nin öğretisini devam ettiren Nurcularda, Süleymancılarda ve "siyasi ümmetçilerde" vücut bulmuştu. Sağ kefeye konulan bu yapıları, komünistler ve siyonistler kadar tehlikeli görmüşlerdi.[162]

Türk milliyetçiliğinin örgütlülüğü ve hareketliliği ile en dinamik günlerini yaşadığı ve komünizme karşı sert mücadele-

---

160 Kenan Dikici, "Türkçülük ve Din", *Ötüken*, sayı 3, 1968, s. 3.

161 Nejdet Sançar, "Türklük ve İslâmlık Meselesi", *Ötüken*, Mayıs 1968.

162 Nejdet Sançar, "Biz Sağcı Değiliz, Türkçüyüz", *Ötüken*, sayı 4, 1970.

de bulunduğu 1960'larda milliyetçiliğin faşizme doğru kaydığını veyahut bunu direkt faşizm olarak ifade edenler olmuştu. Dinsel temelli örgütlenmeler, ülkedeki gayrimüslimlerin, emperyalizmin işbirlikçisi olduğunu iddia ederek gayrimüslim azınlığa karşı çıkmıştı. Aynı şekilde "ırkçılar" Türk olmayan tüm yapılara karşı çıkmıştı. Soldan gelen eleştiri, bu iki yapının faşizme kapı araladığı iddiasıdır.[163] Çetin Özek, Türkiye'de emperyalizmin, varlığını sürdürmesi için milliyetçi ve dinsel yapılara "komünizm tehlikesi var" havasını pompalayarak "devrimci-toplumcu" kuruluşların "vatan hainliği" ile suçlanmasını emperyalizmin bir manipülasyonu olarak görmüştür. Özek, Türkiye'deki antikomünist düşünceyi faşizmin arka bahçesi olarak ifade ederken "Türkiye, günümüzde her zamankinden daha keskin bir biçimde, faşizm tehlikesi ve saldırganlığı ile karşı karşıyadır."[164] Hemen hemen her dönemde farklı düşüncelere ve de kendisi gibi düşünmeyen yapılara faşist demeyi ünsiyet haline getiren Türk solunun iddialarına 1960'lı yıllarda antikomünistlerin bir kısmı hem faşizmi reddederek hem de Atsız gibi ırkçıların türdeş etnik tasavvurlarını tenkit ederek cevap vermekte gecikmemişlerdi. Apolojik bir dürtüyle ırkçılığa ve faşizme reddiyede bulunmuşlardı.[165]

İktisatçı İsmet Giritli, Türkiye'de komünizm tehlikesinin görmezden gelindiği, Türk milliyetçiliği içerisinde faşizm "olmamasına" rağmen[166] bazı çevrelerin her fırsatta "direnen" ya da "pusuya yatan" faşizmden bahsettiklerini ifade etmiştir.[167] Faşizmi, komünizmle sebep-sonuç ilişkisi üzerinden değerlen-

---

163 Mustafa Kemal Çamkıran, *Faşizm ve Anti-Faşist Mücadele*, Ser Matbaası, Ankara, 1969, s. 20.

164 Çetin Özek, *Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s. 467, 487.

165 Ramazan Nazlı, *Faşizm, Komünizm ve İslâm*, Çile Yayınları, İstanbul, 1979, s. 186-190.

166 İsmet Giritli, *Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977, s. 19.

167 İsmet Giritli, *Komünizm Sosyalizm ve Anayasamız*, Baha Matbaası, İstanbul, 1967, s. 8.

diren Giritli, komünistlerin ortalığı bulandırmak için vatansever ve milliyetçilere faşist dediklerini ifade etmişti.[168] Giritli'nin dışında Galip Erdem de Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçilerine yöneltilen "suçlamaları" cevaplamak suretiyle kaleme aldığı *Irkçılık* cildinde, ırkçılığı tarihsel ve antropolojik bağlamıyla ele almıştı. Erdem, Türk milliyetçiliğinin bedensel ırkçılığa dayanmadığını ancak, "cahiller, akıl hastaları, hainler" diye tezyif ettiği solcuların, Ziya Gökalp'in, "dil, kültür, tarih anlayışı ve soy şuuru" teselsülünden hareketle Türk milliyetçiliği ile ırkçılığı bir tuttuklarını ifade etmiştir.[169]

Buna karşın Ahmet Güner, klasik milliyetçi profilinin dışına çıkarak ama antikomünist çizgisinden de ödün veremeyerek faşizmi ve onu benimseyenleri, "Türkiye'de binlerce yarı aydın, solcusu ve sağcısı ile Bolşevizm'in ve siyonizmin düşmanı olduğu için Hitler'i veya Nasyonal sosyalizmi benimsemişlerdir,"[170] ifadelerine yer vererek, onları tenkit etmiştir. Irkçılara mesafeli duran bir diğer isim Mehmet Emin Erişigil, Türkiye'nin Bolşevizm'e uygun olmayan ortamının aynı şekilde ırkçılığa da uygun olmadığını ifade etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında maceraya kapılan Türkçüler için "Mademki Almanlar ırkçılık sayesinde düşmanlarını korkutuyorlar da savaşta muvaffak oluyorlar, o halde gerekir ki biz de ırkçı olalım," dediklerini ifade eden Erişirgil, Atsız'ı tenkit emiş ve onun, Saraçoğlu'na yazdığı mektupta "Hitlervari" bir rejimin kurulmasını istediğini yazmıştır.[171]

Türk milliyetçiliği içerisinde başka bir tartışma "milliyetçi-toplumcu" doktrin tartışmasıdır. Türk solu, 1960'lı yıllarda ekonomik, siyasi ve sosyal sorunları, gazete, dergi, akademik metinler ve sinema gibi mütenevvi yollarla toplumun gündemine sokmuştu. Bundan geri kalmak istemeyen milliyetçiler, 1960'ların sonuna doğru "milliyetçi-toplumcu doktrin" ek-

---

168 İsmet Giritli, *Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?*, s. 6.

169 Galip Erdem, *Suçlamalar 2*, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1975, s. 46.

170 Ahmet Güner, *Türkiye'deki Rusya*, Toker Matbaası, İstanbul, 1975, s. 238.

171 Mehmet Emin Erişigil, *Türkçülük Devri Milliyetçilik Devri İnsanlık Devri*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1958, s. 80-81.

seninde çeşitli ürünler vermişlerdi. Türk milliyetçiliğinin içerisinde, 1960'ların sonuna doğru ortaya çıkan "milliyetçi-toplumcu" düşünün kökenlerinin, aslında II. Meşrutiyet dönemine kadar gitmekle birlikte, 1960'ların sonuna kadar belli bir kalıp içerisinde çok da tartışılmadığını söyleyebiliriz. 1960'larda Türkiye'de siyasetin ve düşüncenin billurlaşmasıyla birlikte tartışma zemini saçaklaşmıştı. Kapitalist sistemin Türkiye'deki varlığı, feodalizm ve burjuva sınıfının işçi ve köylü üzerindeki tahakkümü, sol çevrelerce çeşitli çareler öne sürülerek irdelenmişti. Köylü, işçi ve öğrencilerin bu tartışmalara bir hayli ilgi göstermesiyle milliyetçilik kısmen de olsa irtifa kaybetmeye başlamıştı. Bunu hisseden milliyetçiler, tartışmalardan geri kalmamak için "milliyetçi-toplumcu" serlevhası altında yeni bir patika açmaya azmettiyse de bu yönüyle kadük kalmıştı. Alparslan Türkeş, özellikle gençleri ve aydınları solun kıskacından kurtarmak için "Dokuz Işık Doktrini" veyahut "milliyetçi toplumcu"[172] doktrini ortaya atmıştı. "Milliyetçi-toplumcular" sosyalizm, kapitalizm, sağcılık ve solculuk gibi kalıplar içerisinde kendilerine "üçüncü yolcu" demişlerdi.[173] Milliyetçi-toplumcu düşünceye isnat edilen faşizm iddialarının mesnetsiz olduğu belirtilmişti.[174]

Milliyetçilerin kendi ifadelerine göre, 1960'lı yıllarda sol, geniş bir Marksist literatüre sahipken, kendilerinin, Ziya Gökalp dışında okuyacak pek bir şeyi yoktu. Yine kendi ifadelerine göre, solun iddialarına milliyetçi perspektifinden cevap veren ve devletçiliğe karşı toplumculuğu önceleyen *Dokuz Işık*, Türk milliyetçiliğinin imdadına yetişmişti. Türkeş'in *Dokuz Işık*'ını Marx'ın *Das Kapital*'i ile denk tutmuşlardı. *Dokuz Işık*'a, "Türk gençliğini bataklığa sürüklemekten kurtaran doktrin" vasfını yüklemişlerdi.[175]

Bir de, literatürde çok az zikredilen Mürşit Altaylı'nın *Türk*

---

172 *Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli*, s. 23.

173 *Milliyetçi-Toplumcu Uğraş*, sayı 2, Ocak 1973; *Milliyetçi Toplumcu Uğraş*, sayı 7-8, 1973.

174 *Dikmen*, 30 Mayıs 1969.

175 *Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli*, s. 48.

Milliyetçi-Toplumcu Doktrinin Umumi Esasları metnine parantez açmak gerekir. Milliyetçi-toplumcu perspektiften sunulan çözüm yollarıyla hem solun hem de sağın önerileri reddedilmiştir. Sağın çözüm önerilerinin reddedilmesinin nedeni, bunun tamamen teolojik verilerle giderilmeye çalışılmasıdır. Bir kısım İslâmcıların, "İslâmiyet her şeyi kendinde toplayan bir ilimdir" ve dolayısıyla asrın iktisadi ve sosyal problemlerinin yegâne çözüm kaynağı olarak dini göstermiş olmalarına Altaylı itiraz etmiştir. Altaylı'ya göre, İslâm ekonomi sistemi, nüfusun az olduğu ve sadece tarımın, geçim kaynağı olduğu bir sisteme uyarlanabilir. Ancak sanayi devrimi ile birlikte ekonominin seyri ve üretim araçları değiştiğinden yeni şartlar zuhur etmiştir. Haliyle, tarımsal ekonomik sistemin "sınai ekonomik nizam"a cevap veremeyeceğini ifade etmiştir.[176] Diğer tarafta, Altaylı, solun ekonomi modelini, manevi değerlerden yoksun, sadece geçim derdine odaklandığı bir doktrin olarak gördüğünden Müslüman Türk toplumuna uyarlanamayacağını irat etmiştir.[177] Sağın ve solun çözüm önerilerini rafa kaldıran Altaylı, milliyetçi-toplumcu fikrin ekonomik esasını "Allah, millet ve ekmek" teslisi ile formüle etmiştir.[178] Bunu çeşitli şekillerde itham etmeye kalkanlara yönelik olarak Altaylı, milliyetçi-toplumcu fikrinin, ne Hitler'in ne de Almanların ortaya attığı bir düşünce olmadığını, bunun, tarihi, ekonomik, sosyolojik şartlar altında Marksizm'e karşı bir tez olarak ortaya çıktığını ileri sürmüştür.[179]

Milliyetçi-toplumcu görüşün belirli bir çevre için tedavülde kalması 1960'ların sonu ile sınırlı olmuştur. Her ne kadar bu, müdafileri tarafından reddedilse de, milliyetçi toplumcu düşünüş, ırkçı bir veçheyi haizdi. Bu haliyle, değil toplumun önemli bir kesimi, milliyetçiler arasında dahi kabul görmesi zayıf bir ihtimaldi. Dar bir çevrede yazılıp çizilen ve üstüne kafa yoru-

---

176 Murşid Altaylı, *Türk Milliyetçi-Toplumcu Doktrinin Umumi Esasları*, D.A.S. Dava Yayınları, İstanbul, 1969, s. 14.

177 Murşid Altaylı, *a.g.e.*, s. 20.

178 Murşid Altaylı, *a.g.e.*, s. 20.

179 Murşid Altaylı, *a.g.e.*, s. 35.

lan milliyetçi toplumcu ideale dair yayıncılık faaliyetleri de tebarüz etmişti.

Bunlardan ilki, "Milliyetçi Toplumcu Fikir Gazetesi" olarak 1969'da on beş günde bir çıkan *Dikmen*'i sayabiliriz. Bunun dışında 1971'de Kırıkkale'de *Şahlanış* ve 1972'de *Milliyetçi Toplumcu Uğraş* adıyla da aylık dergi neşredilmişti. Kendilerini, Türkiye'de etkisi günbegün artan komünizme karşı emniyet supabı olarak görmüşlerdi.

Milliyetçi-toplumcu doktrin ile faşizme reddiye, 1960 sonrasının çatallaşan milliyetçilik düşünün ürünüdür. İkisi de sola karşı apolojik reaksiyondu. Sağ cenahta, Soğuk Savaş'ın başından 1960'lı yılların ikinci yarısına kadar emperyalizm, sömürü düzeni ve kalkınma gibi kavramlar, Sovyetler'i, komünizmi ve sosyalizmi çağrıştırdığı gerekçesiyle hiçbir şekilde kullanılmamıştı. Ancak 1960'ların ortalarından itibaren sağın, sola karşı irtifa kaybından ötürü, mezkûr kavramlar, milliyetçi-toplumcu formülasyonu altında zikredilmeye başlanmıştı. İkinci tartışma konusu, ırkçılık, 1930'ların ortalarından İkinci Dünya Savaşı'nın bitimine takaddüm eden günlerde geçer akçeydi. Dünyada böyle bir eğilim vardı. Türk milliyetçileri de buna teşneydiler. Fakat bunun süresi Almanya'nın savaş sırasında gösterdiği performans ile sınırlı kalmıştı. Daha sonra Türk milliyetçiliği içerisinde bir klik bunu devam ettirmiştir.

Milliyetçi-antikomünist dergiler

Türk Kültürü

27 Mayıs askerî darbesinden sonra sol hareketler en dinamik ve hareketli günlerini yaşamaktaydı. Haliyle, antikomünist yayınlar açısından da malzeme bollaşmaktaydı. Bu durum, dönemin dergilerini, 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren çıkan ve de DP döneminde yayınlananlardan kısmen farklılaştırmıştır. Çünkü siyasi ortam ve aktörler farklılaşmıştı.

Soldaki çeşitliliğe karşı Türk Kültürünü Araştırma Enstitü-

sü, *Türk Kültürü* dergisini 1962 yılında yayınlamaya başlamıştı. Landau'nun "ılımlı pan-Türkizm ile araştırmacılık bileşiminin en iyi örneği"[180] olarak gördüğü dergi, kendini "Türk dünyasının dergisi" olarak tanıtmıştı. Derginin baş ideoloğu İbrahim Kafesoğlu idi.[181] Soğuk Savaş yıllarında antikomünist yayınlar içerisinde kapsam ve nitelik bakımından en farklı iki dergi, yukarıda anlatılan *Türk Düşüncesi* ile birlikte *Türk Kültürü* olmuştur. *Türk Kültürü*'nün yelpazesi çok geniştir. Onun içerdiği bütün mevzulara değinmek çalışmanın sınırlarını aşacağı için burada *Türk Kültürü*'nün komünizme ve dış Türklere ilişkin bakışı irdelenecektir. Derginin birinci sayısında "amacın" belirtildiği metinde, Türk dünyasının bir bütün olarak anlamaya çalışılacağı, ancak yanlış anlaşılmasına mahal vermemek için de, "siyasi iddia ve ihtiraslardan" uzak durulacağı bilhassa ifade edilmiştir.[182] Belli ki bu açıklama yeterli olmamış, daha sonra Kafesoğlu konuyu bir daha gündeme getirmiştir. Dış Türklerle ilgili olarak yazar, "yayınlarımız tamamıyla kültür sahasıyla ilgilidir, siyasi maksadımız yoktur. Dış Türkler ve meseleleri ele alınmakla beraber, şu anda yaşadığımız sevgili vatanımızı ikinci plana atmak gibi bir niyetimiz yoktur,"[183] diye belirtmişti. Kafesoğlu'nun belirttiği gibi dış Türklerle ilgili olan metinler, onların tarih, kültür ve dillerine ilişkin olmuştur.[184] Genellikle Orta Asya Türkleri içerisinde aydın, siyasetçi kimliğiyle ön plana çıkan portreler anlatılmıştır.[185] Bir de Kırım, Azerbaycan ve Türkistan gibi memleketlerin tarih, edebiyat ve coğrafyasına ilişkin metinlerin sayısı bir hayli fazladır.[186] *Türk Kül-*

180 Landau, *Pan-Turkism From Irrendentism to Cooperation*, Hurst & Company, Londra, 1995, s. 158.

181 Yüksel Taşkın, *Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 139.

182 "Amacımız ve Yolumuz", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 1, Kasım 1962, s. 5.

183 İbrahim Kafesoğlu, *Türk Kültürü*, 8, Haziran 1963.

184 Bkz. Kemal Ortaylı, "Kırım Türklerinin Milli Efsanelerinden", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 1, Kasım 1962, s. 46-48.

185 Bkz. Abdullah Battal Taymas, "Kazanlı Şair Abdullah Tukay'ın Ölümü Üzerine", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 9, Temmuz 1963, s. 48-54.

186 Bkz. Mustafa Hakkı Türkekul, "Azerbaycan Mizah Edebiyatına Bir Bakış", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 9, Temmuz 1963, s. 36-48; Abdülkadir İnan, "Dağıs-

türü'nün 19. sayısı, 1918 Mayıs ayında kurulan, ancak 1920 Nisan ayında Sovyetler tarafından işgal edilen Azerbaycan'ın tarihine, kültürüne, edebiyatına ve müziğine ayrılmıştır.[187] Keza "Esir Milletler Haftası" nedeniyle Türkiye dışındaki Türklerin, bilhassa da Sovyetler ve Balkan Türklerinin durumunu irdeleyen bir dosya (21. sayı) hazırlanmıştı. Bu mevzunun siyasi kısmının neden işlenmediğinin gerekçesi Kafesoğlu'nun şu ifadelerinde gizlidir:

> Türkiye henüz dış davalarla uğraşacak kudret ve kıvama gelmemiştir. Ana yurdumuz siyasi, iktisadi, kültürel alanlarla çözüm yolları aramakta iken dış alemle vakit kaybetmek doğru değildir... Türkiye'nin emeklerini memleket haricindeki Türkler hesabına harcamak boşa enerji israfıdır.[188]

Antikomünist yazında, komünizmin egemenliği altındaki Türkistan'ın siyasi durumu ile ilgili metinlerin sayısı bir hayli fazla iken, *Türk Kültürü*'nün ilk birkaç sayısında Türkistan ile ilgili olan metinlerde Türkistan'ın sadece fiziki yönüne vurgu yapılmıştı. Buna karşın, siyasete dair hiçbir şey zikredilmemiştir.[189] Ancak, daha sonra bu kural delinmiştir. Hatta Sovyetler'le Çarlık Rusya'sı arasında eğitim üzerine yapılan karşılaştırmada Sovyetler yeğlenmiştir. Çünkü Türkî gruplar arasındaki okuma oranı, hiç olmadığı kadar artmıştı. Ancak bunun da, Sovyetler'in, "Türkleri Ruslaştırmak için geliştirdikleri bir uygulamadır," diye belirtmeyi ihmal etmemişlerdi.[190]

Türk Kültürü'nde Türk milliyetçiliği ile ilgili yazıların sayısı baskın olmakla birlikte Fethi Tevetoğlu gibi antikomünist ki-

---

tanlı Mehmet Efendi Osmanoğlu ve Eseri", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 10, Ağustos 1963, s32-36.

187 Bkz. *Türk Kültürü*, yıl 2, sayı 19, Mayıs 1964.

188 İbrahim Kafesoğlu, "Bütün Türklük", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 8, Haziran 1963, s. 2.

189 Ahmetcan Okay, "Türkistan'ın Tabii Durumuna Genel Bir Bakış", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 3, Aralık 1962, s. 45-49.

190 Hanif Altan, "Milli Meselelerde Sovyetler'in Tutumu", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 5, Mart 1963, s. 31-36.

şilikler dergiyi antikomünist propagandaya mahkûm etmişlerdi.[191] Landau'nun tespiti kısmen doğru olmakla birlikte antikomünist yazılar sadece Tevetoğlu'na ait değildi ve Tevetoğlu'nun antikomünist mahiyetteki ilk yazısı, derginin çıkışının dördüncü yılında yayınlanmıştır. Diğer tarafta Tevetoğlu'nun yazıları antikomünizmle de sınırlı değildi. Türk milliyetçiliğine katkı yapmış isimler üzerine portre denemeleri,[192] *Atatürk'ün Harbord ile Görüşmeleri* ile *Atatürk ile Samsun'a Çıkanlar* isimli çalışmaları ilkin burada tefrika edilmişti.

Tevetoğlu dışında, *Türk Kültürü*'nü antikomünizme yönelik bir araç olarak kullanan İsmail Coşkuner, Türk gençliğine seslenirken komünizmi "Moskofluğun en kuvvetli emperyalizm silahı" olarak görmüştü. Bunun yanında komünizm, aynı zamanda en büyük ve yakın tehlike olarak telakki edilmiştir. Görüldüğü üzere Sovyetler, Rusların tarihsel emelleri ve komünist ideoloji üzerinden tenkit edilmiştir. Ancak dış Türklerin siyasete alet edilmeyeceği şiarına sadık kalınmıştır.[193] Coşkuner'in metninden sonra, iç komünizme dair uzun süre sessizlik hâkim olmuştur. Burada anlatılan komünizm Rus emperyalizmi ile içkin hale gelmiştir. Landau'nun Tevetoğlu ile ilgili iddiasına bir dönüş yaparsak eğer, Tevetoğlu ilkin Milli Eğitim'deki "kızıl faaliyetlere" dikkat çekmiştir. Tevetoğlu'na göre, Milli Eğitim'deki kızıl faaliyetleri, 1920 yılından itibaren başlamıştır. 1920 dikkat çekici bir yıldır. Çünkü Türkiye'de sol faaliyetlerin bereketlendiği ve aynı zamanda baskılanmaya başladığı tarih olması açısından önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan komünistleri periyodik aralıklarla ifşa etmekle beraber Tevetoğlu'nun üzerinde durduğu esas mevzu Köy Enstitüleri olmuştur. Köy Enstitüleri kurulduğu tarihten (1940) itibaren milliyetçi mahallede tartışma konusu olmuştur. Onların iddiasına göre enstitüler, Sovyetik kurumlardı. Bu düşünceye göre, bunun kurul-

---

191 Landau, *Türkiye'de Sağ Sol Hareketler*, s. 281.

192 Fethi Tevetoğlu, "Hamdullah Suphi Tanrıöver ve İstiklal Marşımız", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 45, Temmuz 1966, s. 790-796.

193 İsmail S. Coşkuner, "Albayrak Gölgesinde Bir Gençlik", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 2, Aralık 1962, s. 7

masındaki temel amaç, komünizmi, köylerden başlayarak toplumun tüm katmanlarına benimsetmekti. Ona göre, enstitünün yayın organında Ruslardan, sosyalizmden ve "komünist diktatörlüğünden" övgü ile bahsedilmişti. Tevetoğlu, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler* başlığı altında yazı dizisi neşretmişti. Aslında bu başlık, daha sonra yayınlanacak olan kitabının ismidir. Türk siyasi tarihinde ilk sosyalist teşekkül olarak gördüğü Osmanlı Sosyalist Fırkası ile giriş yapmıştır. Yazılarında Tarık Zafer Tunaya, Bezmi Nusret Kaygusuz ve Süleyman Çapanoğlu gibi sol tarih üzerine metni olanlardan faydalanarak OSF'nin kuruluşu, Paris'te kurulan OSF ve Hüseyin Hilmi, namı diğer İştirakçi Hilmi'nin portresi üzerinde epey durmuştur.[194] Tevetoğlu, daha sonraki yazılarında Türkiye'de sol hareketler, teşekküller ile portreler üzerine kronolojik bilgi vermeye devam etmişti. Ancak bunu verirken, antikomünist pencereden yaklaşanların "komünistlerin Türkiye'yi ele geçireceği" duygusu Tevetoğlu'nda da hâkim olmuştur. Birinci Dünya Savaşını müteakip kurulan sol partiler, Sosyal Demokrat Fırkası (1918-1922), Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası (1919-1924), OSF'nin devamı niteliğinde olan Türkiye Sosyalist Fırkası (1919-1922) üzerine ansiklopedik açıklamalarda bulunmuştur.[195] Sol açıdan epey mümbit olan 1920 yılı ortamını anlatan Tevetoğlu, Mustafa Kemal'in sol teşekküllere karşı manevralarından sitayişle bahsetmiştir.[196] Tevetoğlu'nun satırlarında, Mustafa Kemal bir yanda düşmana karşı Milli Mücadele'yi verirken diğer yandan da ikinci bir milli mücadeleyi komünizmin Türkiye'ye girmesine mani olmak için vermişti, intibaı vardır. Tevetoğlu, Yeşil Ordu'nun kapatılma sürecini bu duygularla ifade etmiştir.[197] Tevetoğlu, antikomünizmi, ancak "antisosyalizm" ifadesini kullana-

194 Fethi Tevetoğlu, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 42, Nisan 1966, s. 512-519.

195 Fethi Tevetoğlu, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler III" *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 47, Eylül 1966, s. 998-1111.

196 Fethi Tevetoğlu, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler IV", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 48, Ekim 1966, s. 1129-1134.

197 Fethi Tevetoğlu, "Atatürk'ün Kapattırdığı Teşekkül: Yeşilordu", *Türk Kültürü*, yıl 5, sayı 49, Kasım 1966, s. 62-74.

rak, II. Meşrutiyet dönemine kadar götürmüştür. Meclis-i Mebusan'da Müslüman ve Türk sosyalist mebus olmadığını ifade ederek Müslüman ve Türk olan herhangi bir kimsenin sosyalist olamayacağı iddiasını ortaya atmıştır. Bir de Tevetoğlu, Türkiye'de var olan sosyalist hareketlerin kökenini Bulgar ve Ermeni komitacılarına dayandırarak, sosyalizmin bu topraklarda evvelden beri süfli niyete sahip olduğunu ima etmiştir. Meclis-i Mebusan'a giren Bulgar ve Ermeni mebusların, Parlamento'ya girmeden önce de sosyalist oldukları ve bunların "Türk düşmanı" oldukları düşünülürse Meclis dışındaki OSF içerisinde bunların izlerini aramanın yersiz olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın Tarık Zafer Tunaya'nın Meclis-i Mebusan'da Müslüman ve Türk mebus bulunma ihtimali üzerinde durmasını, "büsbütün hakikatten uzak bir 'ham hayal'den" ibaret görmüştür.[198] Bu iddiasını, Munir Süleyman Çapanoğlu'nun, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi* isimli eseriyle de perçinlemiştir. Çapanoğlu da gayrimüslim sosyalistlerin OSF ile ilişki kurmadıklarını, belirtmiştir. Çünkü "amaçları, yolları ayrı ve başkaydı ve çünkü böyle bir irtibatı ne beriden, ne de öteden esasen arayan da yoktu," şeklinde ifade etmiştir.[199]

Türk milliyetçiliği ile ilgili olarak, farklı tezle okurun karşısına çıkan Kafesoğlu'na göre, Türk milliyetçiliği, genel kanaatlerin aksine, 18. yüzyılda Batı'da ortaya çıkan milliyetçilik cereyanlarının etkisiyle ortaya çıkmamıştır. 18. yüzyıldan evvel Türk tarihinde milliyetçi semptomlara rastlanabileceğini ileri sürmüştür. Orhun yazıtlarını (8. yüzyıl) Türk milliyetçiliğini ortaya koyan bir belge olarak görmüştür. İslâmiyet öncesinde ortaya çıkan Türk milliyetçiliğinin, Türklerin İslâmiyet'i kabulünden sonra da devam ettiğini ve Osmanlı'nın üç kıtaya hükmedecek güce kavuşmasının önemli girdilerden birisinin Türklük bilinci olduğunu ileri sürmüştür.[200] Sol'dan Türk milliyet-

198 Fethi Tevetoğlu, "Meclis-i Mebusan'da Gayri Müslim Sosyalistler", *Türk Yurdu*, yıl 5, sayı 51, Ocak 1967, s. 179-192.

199 Münir Süleyman Çapanoğlu, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi*, İstanbul, 1964, s. 50-51.

200 İbrahim Kafesoğlu, "Türk Milliyetçiliği", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 2, Aralık 1962, s. 1-3.

çiliğine yöneltilen ırkçı ve Turancı ithamlarına cevap veren Kafesoğlu, ırkçılık ile Türk milliyetçiliğini yan yana getirmenin imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Turancılık iddiasını ise safsata olarak ifade etmenin yanı sıra bunun gerçekleşmesinin imkânsız oluşuna dikkat celp etmiştir.[201] Bu tartışmayı devam ettiren Kafesoğlu, milliyetçi muhafazakârlığa yöneltilen gericilik suçlamalarına itiraz etmiştir. Din ile bütünleşen milliyetçiliğin "terakkiyi yavaşlatan amil" olarak gösterilmesini mesnetsiz bir saptama olarak değerlendirmiştir.[202]

Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını

Antikomünist dergiler içerisinde, yazar kadrosu itibariyle en çok dikkat çeken yayınlardan birisi *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*'dır. Dikkat çekmesinin sebebi, yukarıda incelenen antikomünist ve Türkçü dergilerden farklı bir kadroya sahip olmasıdır. Zira yazar kadrosunda yer alan Falih Rıfkı Atay ve Ahmet Emin Yalman gibi isimler, bir dönem komünist suçlamasına maruz kalmalarına karşın, 1960'lı yılların ortamında antikomünist içerikli dergide yazı neşretmeleri yayını ilginç kılmıştır. Yukarıda anlatıldığı üzere, DP döneminde Falih Rıfkı'nın *Yeni Rusya* isimli kitabı, komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle yasaklanmıştı. Ahmet Emin Yalman ise komünist suçlamasına maruz kalmış ve daha başka nedenlerle antikomünistlerce suikasta uğramıştı. Bunlar, antikomünist şiddete maruz kalmışlardı.

Türkiye'de antikomünizme giden pek çok yol vardı. En kuvvetlisi tabii ki Türkçülüktü. Bu yolda İslâmcılık ve Kemalizm'den Türkçülüğün tali unsurları olarak bahsedilebilir. Ancak dikkat çekmemiz gereken başka bir nokta, Soğuk Savaş yıllarında liberal diye bilinen isimlerin Türkçüler ve İslâmcılardan kısmen farklı nedenler öne sürerek antikomünizmi beslemiş olmalarıdır.

---

201 İbrahim Kafesoğlu, "Kültür Milliyetçiliği", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 5, Mart 1963, s. 2-3.

202 İbrahim Kafesoğlu, "Türk Milliyetçiliğinin Yanlış Tefsirleri", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 7, Mayıs 1963, s. 2-3.

Konumuza dönersek, dergi 1965 yılında Ankara'da yayınlanmaya başlamış, on sayı ve bir de özel bir sayı olmak üzere toplamda on bir sayı çıkmıştır. Kapağında her daim, Atatürk'e ait olduğu iddia edilen, "şurası unutulmamalıdır ki: Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmeli" vecizesi yer almıştır. Ayrıca, Atatürk'e hitaben iki tane mektup yazılmıştı. Burada, 1960'ların ortamı ve sol faaliyetler kastedilerek, "müsterih ol Atam. Vasiyetin mutlaka yerine getirilecek, senin zamanında olduğu gibi komünizmin kafası mutlaka ezilecektir,"[203] ifadeleriyle komünizme karşı serden vazgeçeceklerinin muştusunu vermişlerdi.

Atatürk dışında, ilk sayılarında dönemin siyasilerinin komünizm karşıtı sözleri alıntılanmıştı. İnönü, Cemal Gürsel, Ekrem Alican ve Osman Bölükbaşı bu isimler arasında yer almışlardır.

Derginin yazar kadrosu, daha önce ifade edildiği gibi, Türkçü isimlerle sınırlı değildir. Yani, Falih Rıfkı, Bedii Faik, Ahmet Emin Yalman, Burhan Felek ve Namık Zeki Aral[204] kadronun bel kemiğini teşkil etmiş ve bunların metinleri daha fazla dikkat çekmiştir. Bu nedenle sadece bu isimlere değinilecektir.

Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını 3. sayısında *Yeni İstanbul* gazetesinden alıntı yaparak 1965 seçimlerinde TİP'ten aday olup da daha önce komünist kovuşturmasına uğrayanların isimlerini yayınlamıştır.[205] Bu isimlerle ilgili olarak yazı kaleme alan Falih Rıfkı, "İsimlere baktım, bir kaçı hep tanıdığım komünist," diye ibare düşmüştü.[206] Hasan İzzettin Dinamo'nun Türkiye'yi Sovyet peyki olarak görmek istediği *Türkiye Sovyet Cumhuriyeti* isimli şiirini yayınlamışlardı.[207]

Kemalist Falih Rıfkı, solcuların, İkinci Dünya Savaşı'ndan

---

203 *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 5, Ankara, 1966, s. 13.

204 İktisat profesörü Namık Zeki Aral, Rahşan Ecevit'in babasıdır.

205 Hüseyin Korkmazgil, Rasih Nuri İleri, Mahmut Makal, Adnan Cemgil, Behice Boran, Sadun Aren, Kemal Sülker, Nihat Sargın, Yaşar Kemal, Cevdet Kudret Solok, Mehmet Ali Aybar vd. için bkz. *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 3, Ankara, 1965, s. 50-54.

206 Falih Rıfkı Atay, "İsimlere Bir Göz Atınız", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 3, Ankara, 1965, s. 55.

207 *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 4, Ankara, 1965, s. 12.

sonra, Sovyetler'in, Türkiye'yi tehdit etmesinin karşısında Türkiye'nin, ABD'den yardım taleplerini emperyalizm olarak değerlendirdiklerini, buna karşın Sovyet yardımlarını "bağımsızlığı koruma" gibi "inandırıcılıktan" uzak bir gerekçe ile meşrulaştırmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Türkiye'nin Sovyet peyki olmasına müsaade etmeyeceklerini ifade eden Atay, Türk milliyetçilerine, "eğer Atatürkçü iseniz, Amerikan hürriyetçiliğini ve insaniyetçiliğini Atatürk gibi seviniz," gibi, Atatürk sevgisi ile Amerikan sevgisini bir tuttuğu ifadelerle seslenmişti.[208] *Cumhuriyet* gazetesinin ve *Yön* dergisinin, Kemalizm'in 6 ilkesinden sosyalist düşünce devşirme çabalarını beyhude olarak gören Falih Rıfkı, "Atatürk ki komünizme nerede rastlarsanız ayakaltında çiğneyiniz," dediğini ve Atatürkçülüğü komünistleştirerek gençlik arasında kök salmanın sadece hayalden ibaret olacağını ifade ederek rahatsızlığını dile getirmişti.[209] Falih Rıfkı, soldan gelen "Türkiye'nin emperyalizm uşağı olduğu" eleştirilerinin, Sovyetler'de üretilip Türkiye soluna servis edildiğini iddia etmişti.[210] Atay, geçmişte sömürge sahibi olan Batı Avrupa devletleri ile ABD'nin, zaman içerisinde sömürgeleri hürriyete kavuşturmasına karşın Sovyet ve Çin komünizminin sahip olduğu sömürgelerin katbekat fazla olmasına karşın Türkiye solcularının emperyalist olarak sadece Amerika'yı gördüklerini ifade etmişti.[211] Falih Rıfkı, her fırsatta, Vietnam, Kore ve Dominik'i yazılarına, konuşmalarına konu eden solcuları, neden Macaristan, Polonya, Romanya ve diğer peyk ülkelerinden söz etmediklerini sorgulamıştır.[212] Falih Rıfkı'nın hemen hemen her yazısının ABD'ye değen bir tarafı vardı. Amerika, onun

208 Falih Rıfkı Atay, "Amerikan Emperyalizmi", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 1, Ankara, 1965, s. 7-8.

209 Falih Rıfkı Atay, "İhtar", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 3, Ankara, 1965, s. 56.

210 Falih Rıfkı Atay, "Komplo ve Onun Peyki", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 5, Ankara, 1966, s. 38.

211 Falih Rıfkı Atay, "Yalan ve Yalancılar", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 19.

212 Falih Rıfkı Atay, "Boynumuz Boyunduruğa Girmeyecek", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 23.

için, hürriyeti, refahı ve eşitliği simgelemişti. Buna karşın Sovyetler ise, en hafif tabirle "demir perde" ülkesiydi. Ancak Atay, Sovyetler'in sadece komünist sisteme sahip olduğu için değil, aynı zamanda kadim düşman olduğu için de ötelenmesi gerektiği inancındaydı. Bu nedenle yazılarının hedefinde Sovyet yanlısı diye tarif ettiği TİP de vardı. İlk kez seçimlere girecek bir sol partiye geçit verilmemesi gerektiği, aksi takdirde Türkiye'nin, edinmiş tüm "kazanımlarından" olacağı ihtarını yapmıştı.

1960'lı yıllardaki sol ortamdan rahatsızlık duyan bir diğer gazeteci, Burhan Felek 1961 Anayasası'nın getirdiği göreceli özgürlük ortamına değinerek komünizmin, bu ortamdan faydalanarak palazlanmaya çalıştığını ifade etmiştir. Ancak bunun, tıpkı "ileri" memleketlerde olduğu gibi Türkiye'de de yasak olması gerektiğini şu şekilde gerekçelendirmiştir:

> Komünizm... hürriyet ve adalet maskesi altında, zulüm ve istibdad ve şahsi tahakküm sistemidir. Ya bir ihtilal ile gelir ya da gevşek bir hürriyet rejimini eline alır. Son derece milliyetçi ve hamiyetli görünür. Bir idareye nüfuz etti mi her şey ortadan kalkar.[213]

Ezcümle, Burhan Felek komünist sistemde hürriyet olmadığı, insanların tek merkezden yönlendirildiği ve herkesin hür iradesine ipotek konulduğunu ifade etmiştir.

Türk basınının duayenlerinden Ahmet Emin Yalman, 1960'lı yılların ortalarında, isim vermeden, ancak solcu dergileri işaret ederek, bir kısım yayınların muttasıl surette ve aşırı bir biçimde "millilikten" bahsetmelerinden hoşnut olmuştur. Ancak mühim mevzuların, sol görünümlü komünistler tarafından işlendiği ve bunun soncunda Türkiye'nin sonunun hiç iyi olmayacağı endişesini taşımıştır. Ona göre, güdülen yegâne amaç "ecnebi düşmanlığı, Amerikan düşmanlığı, sermaye ve hür teşebbüs düşmanlığı havası içerisinde Türkiye'yi hür dünyadan"[214]

---

213 Burhan Felek, "Yarası Olan Gocunur!", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 11-13.

214 Ahmet Emin Yalman, "Sonu Nereye Varır?", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 16.

izole ederek Sovyet peyki haline getirmektir. Ahmet Emin Yalman, Falih Rıfkı'nın başlattığı tartışmayı devam ettirmişti. Yalman, Amerikan üniversitelerinde "hür düşünce" yayılmasına karşın Sovyetler'de ve peyk ülkelerde hür düşünce, teşebbüs ve rekabetten bahsedilemeyeceğini vurgulamıştı.[215]

Türk basın tarihinin önemli isimlerinden Bedii Faik, solcuların, sokaklarda "Kahrolsun Komünizm" yazısı gördüklerinde sinirlendiklerini ve polisi göreve çağırdıklarını ifade etmişti.[216] Bu düzlemde Bedii Faik, 1960'lar Türkiye'sinde solcuların, sağcılara oranla daha rahat nümayiş tertip ettikleri iddiasını gütmüştür. Bedii Faik, "kalk aslanım sen. Kabart yelelerini ki korkakların dudakları çatlasın... Kalk vatanım kalk... Toprağını hiçbir zelzelenin yapamadığı kadar ürperterek ve inancını hiçbir volkanın dökemediği kadar lavlaştırarak kalk," gibi ifadelerle komünizme karşı "kalkışmaya" çağırdığı Türk toplumunu keskin bir dikotomi içerisinde tahlil etmiştir. Ona göre, "bir tarafta, karnaval maskeleri ardında, çılgınca tepinen ve renkleri, uçuk kızıldan en ağdalı pıhtı kırmızısına kadar sapıtanlar," diye nitelediği komünistler, diğer tarafta ise "bu tepinişe bir süre hayretle baktıktan sonra, yavaş sinirlenmeye başlayan gerçek yurt kütlesi," diye tanımladığı antikomünistler yer almıştır.[217] Bedii Faik, Türk komünistlerini Fransız ve İngiliz komünistleriyle karşılaştırmış ve Türk komünistlerini müstehzi bir edayla "yeryüzü komünistlerinin sadece en bilgisizi ve akılsızı değil, aynı zamanda en arsızı ve pişkini," olarak tasvir etmişti.[218] Bedii Faik, antikomünistlerin her fırsatta komünizmi tahakküm etmek için sığındıkları Atatürk'ün "komünizm görüldüğü yerde ezilmelidir," sözü için "velev ki doğru olmasın" diyerek başka bir noktaya dikkat çekmiştir:

215 Ahmet Emin Yalman, "Bizdeki Bayat Modanın Köleleri", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını,* Fasikül 5, Ankara, 1966, s. 53.

216 Bedii Faik, "Ben Yazdım Ne Olacak?", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikul 2, Ankara, 1965, s. 33.

217 Bedii Faik, "Kalkın", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 35.

218 Bedii Faik, "Sıra Şantajda", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 49.

> Atatürk bunu söylememiş de komünizmi baş tacı mı etmiş? Nâzım Hikmet, Erkin gemisinin yedi kat su altı bölmelerinde hapis yatarken, Atatürk hayatta idi. Rusya'dan Trabzon kıyılarına çıkan Türk adlı komünist serserilerinin... denize dökülüşü de onun mavi gözlerinin şimşekleri altında olmuştur... Atatürk Sovyet elçilerine komünizme karşı ne düşündüğünü yüzlerine haykırmıştır. Atatürk'e atfedilen söz, elçilik personeline söylediklerinin yanında methiye kalır methiye.[219]

Yeri gelmişken, antikomünistlerin, Mustafa Kemal'in düşüncesini, eylemlerini ve bilhassa da sözlerini tramplen olarak kullandıklarını belirtmekte fayda vardır. Bu konuya ayrı bir parantez açmak icap ediyor.

Cangül Örnek, Kemalist ideolojinin sınıf mücadelesine kapalı olması ve Milli Mücadele yıllarında komünizme karşı yürütülen mücadelenin, yönetici sınıfının komünizm karşıtlığını besleyen iki önemli unsur olduğunu söylemiştir.[220] Zürcher ise Kemalizm'in altı ilkesinden biri olan halkçılığın "sınıf çıkarlarının inkârına (Kemalizm'e göre Türkiye'de Avrupa'da anlaşıldığı anlamda sınıflar yoktu) ve sınıf esasındaki siyasal faaliyetin (ve böylece bütün sosyalist ve komünist faaliyetin) yasaklanmasına yol açıyordu," yorumunu yapmıştır.[221] Kemalizm'in devletçilik anlayışı "sosyalizmin bir biçimi kesinlikle değildi."[222] Buna göre, 29 Ağustos 1930 tarihinde mimar-mühendis Kazım Bey tarafından Edirne'de kurulan Türk Cumhuriyet Amele ve Çiftçi Fırkası, "Hükümetçe komünist temayülü" görüldüğü gerekçesiyle kapatılmıştı.[223] Halk Partisi'nin 1947 yılındaki kurultayında, milliyetçiliğin komünizme karşı kullanılacağının vaadi verilmişti. Milliyetçilik yeniden tanımlanmıştı. Kemalizm'e bu süreçte liberal bir kılıf biçilmişti. Yüksel Taş-

---

219 Bedii Faik, "Allah Kurtarsın", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 5, Ankara, 1966, s. 138.

220 Cangül Örnek, *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı*, Can Yayınları, İstanbul, 2015, s. 62.

221 Erik Jan Zürcher, *a.g.e.*, s. 285.

222 Eric Jan Zürcher, *a.g.e.*, s. 286.

223 Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s. 16.

kın, milliyetçi muhafazakârların, Kemalizm'in siyaset kültürü ile ve ideolojik öncülleriyle rahatlıkla uzlaşabileceklerine dair en belirgin göstergenin antikomünizmde ortaya çıktığını ifade etmiştir. Antikomünizm, ideolojik bir endişe olmakla birlikte aynı zamanda devlet yöneticileri arasında bir uzlaşma platformu olmuştur.[224] 1945-1950 yılları arasında cereyan eden *Tan* baskını, DTCF olayı ve sol partilerin kapatılması komünizme karşı iktidar ile muhalefet arasındaki uzlaşının ilk örnekleridir. CHP'nin, DP döneminde antikomünist uygulamalara ses çıkarmaması bunun ikinci aşamasını oluşturmuştur.

Antikomünistler, kendi meşruiyetlerini perçinlemek için Mustafa Kemal ismini tramplen olarak kullanmışlardır. Erken Cumhuriyet döneminde kurucu kadronun sol hareket ve faaliyetlere karşı gösterdiği tavır antikomünistler için somut dayanak teşkil etmiştir. Dolayısıyla komünizme karşı çıkarken Mustafa Kemal'in ismini kendilerine kalkan yapmışlardı. Bu bir tür pragmatizm olmakla birlikte Kemalizm'in içinde antikomünizmin izlerine çok rahatlıkla rastlanabilir.

Mustafa Kemal'e atfedilen, "bu memlekette komünistler yalnız bizim tevkif ve hapsettiklerimizden ibaret değildir. Bu işlerle bizzat yakından alakadar olacağım. Şurası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir,"[225] sözüne antikomünist yazın yaygın bir biçimde atıf yapmıştı. Burada güdülen amaç, Mustafa Kemal'in düşünce ve eylem dünyasını antikomünist kalıba oturtmak olmuştur.[226] Mustafa Kemal'in, mezkûr sözü dışında, Milli Mücadele yıllarında sarf ettiği başka sözlere de vurgu yapılmıştır. Örneğin, "Türkiye'de Bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü Türk Hükümeti'nin ilk gayesi halka hürriyet ve saadet vermektir,"[227] bunlardan sadece bir tanesidir. Emekli bir asker olan Faruk Güventürk, Diyarbakır'da öğretmen, öğrenci ve genç subaylara ko-

224 Yüksel Taşkın, *a.g.e.*, s. 62.

225 Cemal Anadol, *Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm*, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977, s. 225-226.

226 Visali Gündoğan, *a.g.e.*, s. 276.

227 Visali Gündoğan, *a.g.e.*, s. 363.

münizm üzerine verdiği konferansta Atatürk'ün söylediği iddia edilen "komünizm bir yılandır nerede görülürse ezilmelidir," sözüyle asıl konuya girmiştir.[228] Antikomünist aydınlar, Kemalizm'in sosyalist ve anti-kolonyalist pratik ve vizyonla ilişkilendirilmesine şiddetle karşı çıkmışlardı. Bunun sebebi Kemalizm ile sosyalizmin bir arada anılmasına kitlelerin inancının pekişmesidir.[229] *Yön* dergisinde çıkan Atatürk ve sosyalizm temalı yazılara cevap vermekte gecikmemişlerdi.

Yukarıda zikredilen isimleri bir araya getiren saik, komünizmin, Amerikan düşmanlığı olmuştur. Türkiye solcularının meydanlarda NATO, ABD ve 6. Filo aleyhine slogan atmalarından son derece rahatsız olmuş ve bunu da açık açık dile getirmişlerdir. Örneğin Falih Rıfkı hemen hemen her yazısında ABD'ye vurgu yapacak bir şey bulabilmiştir. Hürriyet, özgürlük ve özel sermayenin korunması ortak tema olmuştur. Yani açık bir şekilde Amerika'nın yanında yer almışlardır. Türkçüler ile milliyetçi muhafazakârların dile getirdiği din, ahlâk, Rusya'nın tarihsel emelleri ve dış Türkler gibi can alıcı konular, mahut isimlerin radarına pek takılmamıştır. Veya takıldıysa da bunun çok komprime olduğunu söyleyebiliriz.

Komünizmle Savaş

Türkçü ve antikomünist çizgideki *Komünizmle Savaş* dergisi 1966 yılında İzmir'de aylık olarak çıkmaya başlamıştır. Kapağında "Bozkurt" resmi ile yayınlanan derginin sloganı, tıpkı *Orkun*'unki gibi, "Bütün Türkler Bir Ordu" idi. 1950'li yılların başında yayınlanmaya başlayan *Orkun* dergisiyle, slogan, simge ve Türkçü muhteva bakımından benzerliklere sahipti. Derginin sahibi Hasan Oraltay, yazı işleri müdürü ise Orhan Özgedik idi. Nihal Atsız, Nejdet Sançar, Orhan Özgedik, Hayrani Ilgar gibi Türkçü ve antikomünistler yazar kadrosunda yer almıştır. Dergi antikomünist ve Pantürkist idi. Komünizme karşı

---

228 Faruk Güventürk, *Komünizm ve Faaliyetleri (Hakkında Konferans)*, İstanbul, 1968 s. 6.

229 Yüksel Taşkın, *a.g.e.*, s. 165.

savaş konsepti benimseyen derginin tanıtım yazısında "Allah'ın varlığı" nasıl mutlak ise Türkiye'de komünist gerçekliğin o kadar sarih olduğu ifade edilmiştir. 1960 sonrası politik ortama vurgu yapılarak komünizmle mücadele biçiminin revize edilmesi salık verilmiştir. Çünkü Türkiye'de komünizmle mücadele edilirken unutulmaması gereken bir noktaya işaret edilmişti. İmzasız bir yazıya göre, "komünizmin Afrika ve güneye inmesine Türkiye mani olmuştur." Yani, komünizmle mücadele aşkı, Misak-ı Milli sınırlarını aşmıştır. Bu düzlemde antikomünizm aşkın bir güdüdür.

Derginin kuruluş aşamasında etkin rol alan Orhan Özgedik, milliyetçi muhafazakârların Türkçülere yönelttikleri eleştirilere Ziya Gökalp'in terkibinden ilham alarak cevap vermişti. Dindar cepheden kendilerine "dinsiz" denildiği ancak milliyetçilerin hiçbir şekilde dinsiz olmadıklarını, örneğin, Ziya Gökalp'in, paltosunun altına sığınarak, onun din ve milliyetçilik düşüncesinin birbiriyle çelişmediğini ifade etmiştir. Özgedik, yazısını, "milliyetçilik ve din arasında ihtilaf yaratanlar, ihtilaf varmış gibi gösterenler; Türklüğe ve Müslümanlığa hizmet etmiyorlar," ifadeleriyle sonlandırmıştı.[230] Özgedik, Türklük, Pantürkizm ve İslâmcılığı aynı potada eritmiştir. Öyle ki, dini araçsallaştırarak bir sonraki adımda "Türk birliğine" ulaşmayı hedeflemiştir.[231] Bu mecrada vurgu yapılan bir diğer önemli mesele bermutat dış Türkler olmuştur. "Komünizm emperyalizmi altında bu gün 90 milyon Türk vardır," gibi biraz mübalağalı bir ifadeye yer verilmiştir.[232] İlk Japon Turancı İmaoka Juichiro'nun[233] Ruslara ve Çinlilere karşı, tüm Türkleri birleşmeye davet ettiği "Turan Milletleri Uyanın" çağrısını yayınlamışlardı.[234] Amerika'nın, 1959 yılı Temmuz ayında tedavüle soktuğu "Esir Milletler Haftası"

230 Orhan Özgedik, "Türk Milliyetçiliği ve Din", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 5, 1 Kasım 1965, s. 3-4.

231 Orhan Özgedik, "Türklük ve Müslümanlık", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 7, 1 Ocak 1966, s. 3.

232 "Komünizmle Savaş (Bu Savaş İmansızlar ile İman Edenlerin Savaşıdır)", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1965, s. 1.

233 Sinan Levent, *Japon Turancılığı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016.

234 *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 7, 1 Ocak 1966, s. 4.

münasebetiyle dış Türklerin durumuna Pantürkist bir idealle ilgi gösterilmişti.[235]

Dergi, 10. sayıdan itibaren el değiştirmiş ve 1963 yılında Salihli'de faaliyete geçen Türkistanlılar Kültür Yardımlaşma Derneği yayın organı haline gelmişti. Bundan sonra yayın politikasında ciddi bir değişiklik meydana gelmiştir. Neredeyse yayınlanan yazıların tamamı dış Türklerle ve bilhassa da Türkistan ile ilgili olmuştur. Burada dikkat çeken isimlerden biri Zeki Velidi Togan olmuştur. Togan, Kaşgarlı Mahmut'un Türkleri "Tanrı'nın askeri" olarak gördüğünü belirttiği metninde *Cumhuriyet* gazetesinin 1930'lu yıllarda milliyetçi yayınlar yapmasına karşın 1960'lı yıllardaki bundan farklı yayın politikasından muzdarip olmuştur. Örneğin, İlhan Selçuk'a Sovyetler'in Türklere uyguladığı asimilasyon politikasının insanlıkla ne kadar bağdaştığını sormuştur. Çünkü Sovyetler, 1940 yılında bütün Türk/Müslümanlara Kiril alfabesini zorunlu kılmıştı.[236]

Dergide Orhan Özgedik, "Gördüklerim" başlıklı köşesinde her sayıda komünistlerin faaliyetlerini ifşa etmiştir. Ana gündemi TİP'in ülkedeki faaliyetleri ile *Yön* dergisinde çıkan yazılardı. TİP'in yayın organı *Sosyal Adalet*'te yayınlanan metinlerden bazı kısımlar cımbızla ayıklanarak Tabii Senatör Suphi Karaman, Mehmet Ali Aybar ve Muzaffer Karan'ın komünist faaliyet içerisinde oldukları belirtilmiştir.[237]

Türk antikomünizmine katkı: Soğuk Savaş yıllarında dış Türklerin Türkiye'de dernekçilik ve yayıncılık faaliyetleri

19. yüzyıldaki Osmanlı-Rus savaşlarından sonra, Kırım ve Kafkasya'dan başlayan göçler, Osmanlı'nın demografik yapısı ve düşün hayatı üzerinde etkili olmuştu. Yerinden edilenler, Ana-

235 Kamil Turan, "Esir Milletler Haftası ve Biz", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 2, 1 Ağustos 1965, s. 3.

236 Zeki Velidi Togan, "Türk Milletinin Mukadderatı ile İlgili Bazı Meseleler", *Komünizmle Savaş*, yıl 2, sayı 11, 15 Mart 1967, s. 3, 5.

237 Orhan Özgedik, "Gördüklerim", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1965, s. 3.

dolu'yu vatan edinmiş, "gidecek son durak" olarak görmüşlerdi. Osmanlı topraklarına sığınan dış Türkler, Landau'nun deyimiyle "entelektüel mayanın" unsuru haline gelmişlerdi. Kırım'dan gelen öğrenciler, Tatar Göçmen Dernekleri ve Buharalılar Yardım Cemiyeti gibi çok sayıda teşekkül meydana getirmişlerdi. Bu süreçte Hüseyinzade Ali (1864-1941), Ahmet Ağaoğlu (1869-1939) dönemin dış Türk çabalarına önemli katkı sağlamışlardı.[238] Kendi ülkelerinde kalanlar ise Çarın Ruslaştırma politikalarına karşı kimliklerini, dinî inançlarını ve dillerini korumak için ulusal bilince sarılmışlardı. Rusya'nın Panislavizm politikası, Türklerde tepki uyandırmıştı. Hıristiyan Çarlığa karşı cihat veya İslâm savaşına girmek yerine Batı tipi ulusal bilinç geliştirmişlerdi. Çarlık döneminde Rusya'ya gösterilen tavır ile Sovyet döneminde komünizme gösterilen tepki arasında çok fark yoktu. Bilakis Çarlık Rusya'sındaki uygulamalar ile Sovyet Rusya'sı dönemindeki uygulamalar arasında benzerlik kurmuşlardı. Rusların, gayri Rus/Müslümanlara yönelik politikasında bir süreklilik olduğunu ifade etmeye çalışmışlardı. Ali Kemal Meram'ın "Rusya'nın Çar'lık politikalarıyla, Sovyet-Sosyalist Cumhuriyeti politikası arasında herhangi bir ayrım yoktu,"[239] ifadeleri neredeyse tüm antikomünistlerce paylaşılmıştı.

Türk milliyetçiliği, ortaya çıktığı geç 19. yüzyıldan itibaren dış Türklerin[240] bilgi birikimlerinden ve deneyimlerinden istifade etmişti. Türkler de, hem geç Osmanlı ve hem de erken Cumhuriyet dönemi ve sonrasında Rusya'dan kaçan Türklere soydaşlık güdüsüyle mümkün mertebe yardım etmeye çalışmışlardı. Ancak 1920'li yılların başından itibaren dış Türklerin faaliyetleri mümkün mertebe kısıtlanmaya çalışılmıştı. Landau,

---

238 Landau, *Pantürkizm*, s. 55-56.

239 Ali Kemal Meram, *a.g.e.*, s. 397.

240 Literatürde, Sovyetler'de yaşayan Türkler için "esir Türkler", "dış Türkler" veya "Sovyet Doğu Halkları" şeklinde ifadeler kullanılmıştır. "Sovyet Doğu halkları" ifadesini kullanan Patrick von zur Mühlen, bunun aslında Çarlık Rusya'sındaki Türk-Tatar boyları ile Kaflasya kavimleri için kullanılan "Rus Doğu halkları" deyiminden kaynaklandığını belirtmiştir. Patrick von zur Mühlen, *Gamalıhaç ile Kızılyıldız Arasında*, Mavi Yayınları, Ankara, 1984, s. 1.

bu durumu Mustafa Kemal'in Sovyetler'le ilişkilerini normalleştirmek istemesine bağlamıştır. Şunu belirtmekte fayda vardır. Türkiye'nin, Turancılığı rafa kaldırmasıyla Lenin'in Panislavizm politikasından vazgeçmesi aynı döneme denk gelmiştir.[241] Landau, Türkiye'de Pantürkizm ve dış Türkler faaliyetlerini 1920'li yıllardan İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar "rüşeym" olarak ifade etmiştir. Zaten 1920'li yılların ikinci yarısından itibaren dış Türklerin yayın faaliyetlerine yasak getirilmiştir.[242] Bu süre zarfında dış Türkler Polonya, Macaristan ve Almanya gibi ülkelerde dergicilik yapmış ve çeşitli eserler neşretmişlerdi.[243]

Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletin denetimi altında yürütülen yayıncılık faaliyetleri, Soğuk Savaş yıllarında bilhassa solun görünür olmaya başladığı yıllarda ivme kazanmıştır. Tabii ki bunda, yurtdışında eğitim almış, çok sayıda dil konuşan, Rus tarihi ve coğrafyasını bilen aydınların etkisi yadsınamaz. Sovyetler'in baskısından kurtulmak isteyen pek çok Kafkas, Tatar ve Kırım Türkü Türkiye'ye göç etmiş, burada siyasi ve kültürel faaliyet içerisine girmişlerdi. İkinci kuşak dış Türkler olarak adlandırabileceğimiz Cafer Seyit Ahmet Kırımer, Osman Hoca, Mustafa Çokay, Ayaz İshaki, Sait Şamil, Mehmet Emin Resulzade, Zeki Velidi Togan (1890-1970), Sadri Maksudi Arsal, Apdullah Battal, Edige Mustafa Kırımal bunların başında gelmiştir.[244] Bu aydınlar, yaşadıkları memleketin tarihini, kültürünü ve kendi hayat hikâyelerini kaleme alarak Türk antikomünizmine katkı yapmışlardı. Abdullah Battal Taymas, Mirza Bala, Zeki Velidi Togan ve Cafer Seyit Ahmet Kırımer'in eserleri bunların başında gelmiştir. Bilhassa Soğuk Savaş yıllarında Türk aydınının, Rusya ile komünizm arasında bağ kurmasında ve Rusya tarihine ilgi göstermesinde Akdes Nimet Kurat'ın, Abdullah Taymas'ın ve başka isimlerin Rusya tarihine ilişkin yazdıklarının katkı sağladığı muhakkaktır. Çarlık Rusya ve Sov-

241 Landau, *Pantürkizm*, s. 112.

242 Landau, *Pantürkizm*, s. 118-119.

243 Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Landau, *Pantürkizm*, s. 121-126.

244 Patrick von zur Mühlen, *a.g.e.*, 1984, s. 19.

yet Rusya'da yaşayan Türklerle ilgili olarak 1940'lı yılların sonlarından itibaren tedrici olarak artan eserlerde, dramatik anlatım hâkim olmuştu. Türkçü ve antikomünist yayınlar, Çarlık Rusya'sının ve Sovyet Rusya'sının Türkistan, Kırım ve Azerbaycan'da yaptıklarına göndermelerle dolu idiler. Dış Türklerin, yaşadıkları coğrafyaya ilişkin, Sovyetler'in uygulamalarına dair çok geniş literatür meydana gelmiştir. Bunların tamamını burada anlatmak olanaksızdır. Ancak, burada iki eserden bahsedebiliriz. Birincisi, *Sosyalizm ve Dış Türkler* isimli eserdir. Bu eser, sosyalizmin tahlili ile ilgili olarak Dünya İslâm Birliği'nde verilen iki konferans dökümünden meydana gelmiştir. Örneğin birinci konferans metninde tarihte Türk-Rus ilişkilerine değindikten sonra, haliyle komünizme de vurgu yapılmıştı. Komünist sistemin çarlık rejiminden uygulamaları bakımından bir fark olmadığı belirtilmiştir.[245] İkinci eser ise Zeki Velidi Togan'a aittir. Togan da Sovyetler'in, Çarlık Rusya'sının devamı olduğunu düşünmüştür. Ayrıca, Sovyetler'in tatbik ettikleri politikalarla "komünizmin cihan hâkimiyetini Rus emperyalist milliyetçiliğine geniş çapta dayanarak gerçekleştirmek gayesine matuftur,"[246] ifadelerine yer vererek komünizmin Rus milliyetçiliğinin hizmetinde olduğunu ifade etmiştir.

SSCB'den sürgün edilen Türklerin etkisinde kalan antikomünizm, Soğuk Savaş yıllarında Türk milliyetçiliğinin daha da politikleşmesine olanak sağlamıştı. Antikomünistler, Sovyet Rusya'nın zulmünden kaçanların yaşadıklarını göz önüne almış ve Türkiye'de herhangi bir sol devrimin gerçekleşmesi halinde kendilerinin de aynı akıbetle karşılaşacakları sonucunu çıkarmışlardı. Dış Türkler, Türk antikomünistlerinin en önemli izleklerinden birini oluşturur. Yazılıp çizilenler ve anlatılan hikâyeler, Türk antikomünistlerin Rus/Sovyet/Moskof muhayyilesinin gelişerek şekillenmesinde ve paranoya haline gelmesinde önemli girdiler olmuştur. Bir de dış Türklerin yukarıda zikredilen faaliyetlerinden etkilenip antikomünist perspektifle

245 Said Şamil, *Sosyalizm ve Dış Türkler*, Hilal Yayınları, İstanbul, 1971, s. 20.

246 Zeki Velidi Togan, *Türklüğün Mukadderatı Üzerine: Rus Emperyalizmi ve Onun Yeni Silahı: Komünizm*, Kayı Yayınları, İstanbul, 1970, s. 21.

Rusya'ya, dış Türklere dair akademik disiplinden ve kaygıdan yoksun propaganda amaçlı yayınlar neşredilmişti. Rusları, barbar ve kültür kıyıcı olmakla itham etmişlerdi. Rusların yıkıcı ve uğursuz oldukları bellekte canlı tutulmuştu.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarından itibaren Türkiye antikomünistlerinin dernekçilik ve yayıncılık faaliyetlerinin yanı sıra dış Türklerin de aynı minvalde faaliyetleri dikkat çekmiştir. İlk etapta göze çarpanlar, Azeriler, Kırımlılar ve Türkistanlılar, siyasetin dışında kalarak kendi tarih, edebiyat, coğrafyaları ile ilgili meseleleri gündeme getirmişlerdi. Ama bunu yaparken tabii ki antisovyetçiliği ve antikomünizmi merkeze almışlardı.

Azeri Müsavat Partisi'nin girişimiyle Türkiye'de 1949 yılında Azerbaycan Kültür Derneği kurulmuştu. Derneğin nizamnamesinde "Dernek siyasetle uğraşmaz," diye belirtilmesine karşın[247] özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde gençleri komünizm ve dış Türkler konusunda bilgilendirmek için konferanslar ve seminerler düzenlenmişti.[248] Azerbaycan tarihine ilişkin verilen konferanslarda ve neşredilen eserlerde Sovyetler'in, farklı etnik ve dinsel gruplara karşı iki tür siyaset güttüğü belirtilmişti. Birincisinin "iktisadi Ruslaştırma" ve ikincisinin de "kültürel Ruslaştırma" olduğu ifade edilmişti. Buradan hareketle Sovyet Rusya'sının Azerbaycan'ı işgalinden sonra, Azerilerin asimilasyona uğraması, yer altı kaynaklarının sömürülmesi ve Azeri milliyetçilerin maruz kaldığı şiddet dramatize edilmiştir. Komünizm düşüncesine "sapıntıcılık" ve Azeri Türk'ü olup komünist olanlara da "milli sapıntıcılar" nitelemesinde bulunulmuştu.[249] 1951'de derneğin yayın organı olarak neşredilen *Azerbaycan* dergisi, Pantürkist bir idealle, "yakın" ve "uzak" Türklerin tarihini, edebiyatını, musikisini işlemek amacını taşımıştı. "Birlik dirliktir" spotu ile çıkan dergi, Ruslaştırma siyasetine karşı tüm Türkleri tek kültür çatısı al-

---

247 *Azerbaycan Kültür Nizamnamesi*, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1949, s. 1.

248 Sebahattin Şimşir, *Azerbaycanlıların Türkiye'de Faaliyetleri (1920-1991)*, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, yty, s. 98.

249 Mehmet Emin Resulzade, *Çağdaş Azerbaycan Tarihi*, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1951, s. 3-19.

tında toplanmaya çağırmıştı: "Türk kültür birliği her Türk'ün en yüksek ideali olmalıdır!"[250] Bunun yanı sıra Sovyetler ve komünizm aleyhine çok sayıda yazı neşredilmişti.[251] Azerilerin faaliyetleri bununla sınırlı değildi. 1950'lerin başından itibaren çok sayıda dernek[252] kurulmuş ve dergi neşredilmiştir. En büyük faaliyetleri Azerbaycan tarihi, edebiyatı ve kültürü ile ilgili eserler yayınlamak olmuştur. İslâm, Sovyet Türklerini bir arada tutan en önemli girdilerden birisi olduğu için bu konu "esir" Türkler tarafından çok fazla işlenmişti. Belki de bunun etkisiyle Türkiye Türkçüleri komünizme karşı İslâm'ı bir paravan olarak görmüşlerdi.

Azeriler, 1952 yılında da Azerbaycan Milliyetçiler Derneği'ni kurmuşlardı. Derneğin beyannamesinde gayelerinin "büyük Türk âleminin bir parçasını teşkil eden Azerbaycan'ın tarihini, kültürünü, ekonomisini incelemek ve yaymak," olduğu belirtilmiştir. Derneğin yayın organı *Türk İzi* dergisiydi. Dergide Azerbaycan tarihi, dili, kültürünün yanı sıra antikomünist ve anti-Sovyetik içerikli çok sayıda yazılar yayınlanmıştı.[253] Bunun haricinde, eski Azerbaycan milletvekili Mehmet Sadık Aran'ın çıkarmış olduğu aylık siyasi *Türk Yolu* dergisi vardır. Dergi, ikinci sayıda bilinmeyen bir nedenle ismini *Ergenekon Yolu* yolarak değiştirse de üçüncü sayıdan itibaren tekrar *Türk Yolu* ismi ile yayınlanmaya devam etmiştir; 1955 yılına kadar sekiz sayı çıkmıştır. Dergideki yazıların büyük kısmı Aran'a aittir. Yazıların ekseriyeti Sovyet Rusya hâkimiyetin-

250 "Türk Kültür Birliği", *Azerbaycan*, yıl 2, sayı 6 (18), Eylül 1953, s. 2.

251 Bkz. Mirza Bala, "Kızıl Rus İstilası", *Azerbaycan*, yıl 3, sayı 1 (25), Nisan 1953; Süleyman Tekiner, "Komünist Anlayışına Göre İhtilal ve Aksi İhtilal", *Azerbaycan*, yıl 6, sayı 11 (59), Şubat 1957; Hüseyin Baykara, "Kızıl Kremlin Sarayında Yapılan Temizliğin İçyüzü", *Azerbaycan*, yıl 6, sayı 5 (65), Ağustos 1957.

252 Azeri Kardeşler Yardımlaşma Derneği, Azerbaycan Yardımlaşma Derneği (1954), Azerbaycan Milliyetçiler Derneği (1952), Azerbaycan Kültürünü Tanıtma Derneği (1953).

253 Hidayet Turanlı, "Rus Emperyalizmin İhtirasları", *Türk İzi*, yıl 1, sayı 1, 1952; İ. Yeral, "Komünistler ve Müslümanlık", *Türk İzi*, yıl 1, sayı 4-5, 1952; Naki Bayramgil, "Kızıl İstilanın Doğurduğu Azerbaycan İsyanlarından Hatıralar", *Türk İzi*, sayı 4-5, yıl 1, 1952.

de yaşayan Azeriler ve diğer dış Türklerle alakalı olmuştur.[254] 1960'lı yıllarda ise Azeriler, Azerbaycanlılar Kültür Derneği ve Azerbaycan Gençlik Derneği gibi teşekküller altında faaliyetlerine devam etmişlerdi.[255]

Azeriler dışında, Türkiye'de faaliyet yürüten bir başka Türkî grup, Türkistanlılar olmuşlardır. Bu faaliyetlerin çekim merkezi Türkçülük ve antikomünizm idi. Türkistan Türkleri, 1952 yılında kurucuları arasında Zeki Velidi Togan'ın da yer aldığı Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneği'ni kurmuşlardı. Derneğin nizamnamesinde, "siyasetle iştigal etmez," denilmişti.[256] Sovyet asimilasyonuna yayıncılık faaliyetleriyle mukavemet edileceği belirtilmişti: "Aynı zamanda bu yayınların Doğu Türklüğünü ve Kültürünü Türkiye Türklerine tanıtmakta amil olacağı göz önünde tutulacaktır."[257] Türkistan Türkleri de yayıncılık faaliyetlerinden geri durmamış, 1948 yılında Almanya'da Arap harfleriyle *Milli Türkistan* dergisini yayınlamışlardı. Dergi, Sovyetler'in Türklere yönelik politikasını hedef tahtasına oturtmuştu.[258] Son olarak Kırımlılar da tıpkı Azeriler ve Türkistanlılar gibi faaliyet içerisine girmişler, 1952 yılında Kırım Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği'ni meydana getirmişlerdi. Deneğin amacı şu şekilde ifade edilmişti:

> Cenk meydanlarında ilim ve medeniyet vadisine kadar Türkiye Türkleri ile aynı hüviyeti ulvi bir beraberlikle ihraz eden Türklük âleminin parçalanmaz rüknü Kırım'ı bütün ananevi tarihî ve kültürel karakteri ile tanıtarak asırlarca çeşitli zihniyetlerin ayırdığı iki hakiki kardeşi coşkun bir hava içinde ku-

---

254 Örnek yazılar için bkz. Mehmet Sadık Aran, "Milli Azerbaycan Cumhuriyet'inin Yıldönümü 1918-1951", *Türk Yolu*, yıl 1, sayı 1, 28 Mayıs 1951; "Azeri Türklere Karşı Yapılan Mezalim", *Ergenekon Yolu*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1951.

255 Landau, *Pantürkizm*, s. 219.

256 *Doğu Türk İlleri Kültür Derneğinin Nizamnamesi*, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1960, s. 2-3.

257 *Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneği Çalışma Planları*, Şehir Matbaası, İstanbul, 1960, s. 5.

258 Landau, *Pantürkizm*, s. 280. *Milli Türkistan* dergisinin 1951-1952 yılları arasındaki sayılara bakılmıştır.

caklaştırmak, yurdumuza iltica ve hicret etmiş olan ve olacaklar arasında maddi ve manevi yardımlaşmayı temin etmek.[259]

Bunun dışında da 1954 yılında merkezi İstanbul'da olan Kırım Türkleri Yardımlaşma Birliği'ni kurmuşlardı.[260] 1960'lı yıllarda ise Batı Türkistan Kültür Derneği, Doğu Türkistan Milli Kurtuluş Derneği ve Doğu Türkistan Mülteciler Derneği gibi kuruluşlarla faaliyetlerine devam etmişlerdi.[261]

Azerilerin, Türkistanlıların ve Kırımlıların kurdukları derneklerin ortak amacı Sovyetler'de yaşananlara karşı seslerini duyurmak olmuştu. Bu nedenle milliyetçi muhafazakâr ve antikomünist derneklerle irtibat halinde olmuşlardı.

Sovyetler'e karşı dış Türklerin neşriyatı ve derneklerinin faaliyetleri sadece Türkiye ile sınırlı değildi. O dönemlerde genel Rus siyasetinden hoşnut olmayan memleketler, dış Türkleri, Sovyet politikalarına karşı kullanmak suretiyle desteklemişlerdi. Bunun için de öncelikle Türkler hakkındaki tabii bilgiye ihtiyaç duymuşlardı. Bundan mütevellit Sovyet rejimi, kuruluş aşamasında iken Orta Asya steplerindeki Türklere ilgi göstermişlerdi. 1918 yılında "Britanya Amirallığındaki bazı istihbarat memurları tarafından" hazırlanan *Hali Hazırın Türk Toplulukları ve Pan-Türklüğe Dair* isimli broşürde Türk topluluklarının coğrafi mevkileri, adlarının menşei, nüfusları, geçim tarzları ve dinleri hakkında komprime bilgi verilmişti. Sonuç kısmında Türklerin coğrafi ve dinî bakımdan birlik olduğundan, engeller ortadan kaldırılınca Pantürklük idealinin gerçekleşebileceği tespiti yapılmıştır.[262] Bu broşür, Batılı devletlerin Sovyetler'e karşı, çok erken tarihlerde dış Türklerle alakadar olduğunu göstermesi açısından önemli bir belgedir. İkincisi Soğuk Savaş yıllarında Amerika, dış Türklerin Sovyet toprakları dışındaki faaliyetlerine destek olmuştu. Almanya'da çıkarılan *Sovyetler Birliği'ni Öğrenme Enstitüsü* dergisinin Amerikalılar tarafından desteklen-

259 *Altın Yaprak*, Kırım Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, yty, s. 1

260 *Kırım Türkleri Yardımlaşma Birliği*, İstanbul, 1954, s. 1.

261 Landau, *Pantürkizm*, s. 219.

262 A. Münir Haymana Yaylalıgil, *Hali Hazırın Türk Toplulukları ve Pan-Türklüğe Dair*, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1937, s. 18.

diği antikomünistler tarafından itiraf edilmişti. Nevzat Kösoğlu dergi ile alakalı olarak "nereden elime geçtiyse... Almanya'da Sovyetler Birliği'ni Öğrenme Enstitüsü'nün, Amerika'nın desteği ile çıkardığı dergiyi de o sıralar takip ediyordum,"[263] demişti. Derginin faaliyetleri içerisinde yer alan Azeri milliyetçisi Mehmet Emin Resulzade, 1953 senesinde Amerikan Hükümeti'nce davet edilmişti. Resulzade'ye Amerikan'nın Sesi radyosu vasıtasıyla Azerilere seslenme imkânı verilmişti.[264] Belirtildiği üzere, dış Türklerin faaliyet alanı sadece Türkiye değil, kim kendilerine imkân vermişse orada Sovyet karşıtı ve komünizm aleyhine faaliyet yürütmüşlerdir. Örneğin Dr. B. Hayıt, Batı Almanya'da 1956 yılında *Turkestan im XX. Jahrhundert* ismiyle eser meydana getirmiştir. Eserde 1899'dan 1916 yılına kadar Türkistan-Rusya çatışmalı ilişkilerine değinilmiştir. Bunun dışında İsviçre *Basler Nasrichten* gazetesi, komünist emperyalizmin Türkistan'da yaptıklarını, "Enternasyonalizm Perdesi Altında Ruslaştırma" şeklinde yazı neşretmiştir.[265] Batı'nın, Asya'nın steplerinde yaşayan Türklere ilgisi dönem dönem farklık arz etmiştir. Örneğin 1920'li yılların başında Sovyetler'in rejim ihraç etme amacına yönelik olarak İngilizler, İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte Sovyetler'in kendilerini işgal etmesinden endişe duyan Polonyalılar, İkinci Dünya Savaşı sırasında Stalin'i içten çökertme amacına binaen Almanlar ve Soğuk Savaş yıllarında ABD, Sovyet karşıtı eylem içerisinde olan Türkleri kollayıp gözetmişti. Aynı zamanda Türklere maddi yardım da sağlanmıştı.

Türk milliyetçileri, Orta Asya ve Balkanlar'da yaşayan Türklerin siyasi durumlarını göz önüne aldıklarında kendilerini son kale olarak görmüşlerdi. Dış Türklerin de Türkiye'yi bu şekilde gördüklerini Tahir Safioğlu'nun, 1949 yılında geçmişten elemle bahsettiği ve geleceğe umutla baktığı Türkiye Türklerine hitaben yazdığı *Türk Gençliğine Açık Mektup*'tan öğreniyoruz:

263 Nevzat Kösoğlu, *Hatıralar Yahut Bir Vatan Kurtarma Hikâyesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2010, s. 96. Derneğin Amerikalılar tarafından kurulduğunu Sebattin Şimşir de belirtmiştir. Şimşir, *a.g.e.*, s. 98.

264 Şimşir, *a.g.e.*, s. 98.

265 Ziyaeddin Babakurban, *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1962, s. 4-5.

> Bütün dünya milletleri Türkiye'ye sapasağlam, dipdiri ayakta duruşuna hayran olarak gözleri kamaşarak gıpta ile bakıyor. Bu birliğe karşı bozgunculuk etme çünkü: Dünya Türklüğü, Türkiye'yi Kabe olarak tanıyor, çarpılırsın! Ben Moskof diyarında otuz sene inleyen, Moskof'un içini dışını iyi bilen bir mustarip bir Türk çocuğuyum... Dünyanın en güzel bayrağı ve Türklüğümüzün timsali ay yıldızlı bayrağımıza hasret çekerek sana yalvarıyorum: Moskof'a alet olma! Bozgunculuk etme! Bizler için sağ, sol yok, bizler için tek ülkü var: Dünyanın en eski, en medeni, en asil milleti olan Türklüğü ve ecdad yadigarı Türkiyemizi yaşatmak![266]

Dış Türklerin, Türk milliyetçiliğine antikomünist destek sağladığını gösteren çok sayıda veri vardı. Örneğin İkinci Kuvay-i Milliye Derneği'nin talebi üzerine Türkistan eski maarif nazırı Muhammed Musa Türkistani *Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü* serlevhası altında bir risale yazması sayılmıştır. Milliyetçi muhafazakârların basın-yayın yoluyla, dernekleşme faaliyetleriyle ve sokak eylemleriyle antikomünist tepkiden hoşnutluğunu dile getiren Türkistani, risalesinde Sovyetler'in Türkistan'ı işgal ettikten sonra, aile, namus, din-diyanet gibi kavramların kalktığını ve halkın açlıktan kırıldığını belirten betimlemelerle son derece karamsar ruh haliyle korkunç bir tablo çizmişti:

> Halkta korku, heyecan, geceleri uyku yok, bir kapı önünde GPU arabası durur durmaz, içlerinden bir insan kaybetmenin üzüntü ve acısıyla evden feryadü figan sesleri yükselir. Hane berbad, kıyamet kaim olmuştur, herkes birbiriyle vedalaşır, diri diri gömülmeye hazırlanırlar. İŞTE KOMÜNİZM, İŞTE KOMÜNİSTLERİN İDARE TARZI.[267]

---

266 Tahir Safioğlu, *Türk Gençliğine Açık Mektup*, Çukurova Komünizmle Savaş Derneği Yayınları, Adana, 1949, s. 6-7 Tahir Safioğlu, Urallarda doğmuştur; İkinci Dünya Savaşı sırasında Kızıl Ordu'da Nazilere karşı savaşırken esir düşmüştür.

267 Muhammed Musa Türkistani, *Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü*, İkinci Kuvay-ı Milliye, Bursa, 1967, s. 7.

Antikomünistler, komünizme dair hikâyelerin daha gerçekçi ve etkileyici boyut kazanması için "esir" Türklerin bilgilerine, deneyimlerine başvurmuşlardı. Bilhassa konferanslar ve yayıncılık faaliyetleriyle onları gençlerle buluşturmuş, gençlerin milli duygularının kabarmasına imkân sağlamışlardı. Türkiye Türklerinin kendileri de bir noktadan sonra propaganda malzemesine matuf ürünler meydana getirmişlerdi. Sağ çizgide siyaset yapan ve komünizm karşıtlığını "esir" Türk davası üzerine inşa eden Cezmi Türk bu isimlerden birisi olmuştur. Türk'ün, "esir" Türklere dair, *Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası* isimli kitabının giriş kısmında Turan ile ilgili kısa bilgi verildikten sonra Bolşeviklerin Orta Asya, Kırım ve Türkistan'ın, "kızıl bürokratların kulları ve köleleri durumuna" düşürüldükleri ve Sovyetler'in yayılmacılığının önündeki tek engelin Türkiye olduğu ifade edilmişti. Yazar, "yayılmacı" siyaset güden Sovyetler'in "iç yüzlerini" bilmek gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle Rus tarihini binli yılların başlarından 1940'lı yılların ortalarına kadar anlatmıştır.[268] Türkiye Türkleri, kendilerine özgüveni arttıkça, dış dünyadaki Türklerle birleşme isteğinin tarihin doğal bir kanunu olduğunu ifade etmişlerdi. Saffet Engin Arın, bu istenci ırkçılık olarak addedenlerin "nankör" olduğunu ifade etmiştir.[269] "Nankör" ithamı solculara yöneliktir. Çünkü Avrupa ve Amerika'da "esir milletler" haftası kutlanırken, Türkiye'de solcuların Türkçüleri ırkçı olarak addettiklerini, ancak bunun ırkçılık olmadığını savunmuşlardı.

Armaoğlu da Sovyetler'e iyi niyet besleyenlere karşı Sovyetler'in, "barış içerisinde bir arada yaşama" politikasına Rus dışındaki milletlerin ve Türklerin dahil olmadığını, çünkü geçen 55 yıl süre zarfında Sovyetler'in Türkleri sindirdiğini, baskı altında tuttuğunu, 55 senedir Ruslaştırmanın devam ettiğini ifade etmiştir.[270]

---

268 Cezmi Türk, *Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1964, s. 3-6.

269 Engin Arın, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, s. 23.

270 Fahir Armaoğlu, *Barış İçinde Bir Arada Yaşamanın Sovyet Yorumu*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977, s. 53.

Ancak milliyetçi cenahın tamamının dış Türklere, Türk tarihine yekpare baktığını iddia edemeyiz. Türk tarihine Malazgirt ile set çeken Topçu ve Başgil'e sert tepki verilmişti. Başgil ve Topçu'nun Türkçülerden ayrıştığı başka bir nokta "esir" Türkler meselesi olmuştur. Örneğin Başgil, şunları söylemişti:

> Biz Türkiye Türkleri, muhtelif din, dil, tarih ve ırktan birçok millet elemanlarından asırlar içinde ve İslâm kültürü kazanında kaynayıp hal ve hamur olmasından meydana gelmiş mürekkep bir milletiz...Gerçi dil elemanlarımız bakımından Orta Asya ile yakın bir hasımlığımız var. Fakat biz beden ve ruh yapımız itibariyle Orta Asyalı değiliz. Biz bilakis İslâm çenberiyle çevrilmiş bir ülkede, ırklar sentezi halinde, kendi başına yaşayan, nevi şahsına münhasır bir milletiz.[271]

Başgil, Türkçülerin "esir Türkler" söylemini çöpe göndermesi nedeniyle Atsız'ın hışmına uğramıştı.[272]

Antikomünizme yönelik olarak icra edilen çeviri eserlerde "dış Türkler"in önemli katkısı olmuştur. Bu katkı, Soğuk Savaş yıllarında yayınlanan Türkçü, İslâmcı ve antikomünist dergilere malzeme sağlamak şeklinde olmuştur. Yazılan antikomünist kitapların çoğu, çeviri eserlerden esinlenerek ve Sovyetler'den kaçanların deneyimlerinden, yaşadıklarından yola çıkarak meydana getirilmişti. Bu eserlerin temel arka planı oluşturan anı ve gezi yazıları ise genelde, peşin yargılarla, tamamen komünizm düşmanlığı perspektifi ile yazılmışlardı. Onlar açısından "bir an önce bu esaretten kurtulmak gerekiyor"du. Onun için bu metinler, genellikle propaganda niteliğini taşımışlardır.

Soğuk Savaş yıllarında komünizm karşısında köşeye sıkıştığını, komünizmin bir ağ gibi her tarafı sardığını düşünen zihin kalıpları, komünizmi ifritleştiren literatür meydana getirmişlerdi. Ülkenin bu kadar tehdit ve tehlike altında olması, her yerin komünizm işgaline uğramasının an meselesi olduğuna

271 Ali Fuat Başgil, "Seçim Konuşmalarım", *Son Havadis*, 7 Ekim 1961.

272 Nihal Atsız, *Ordinaryus'un Fahiş Yanlışları*, Küçükaydın Matbaası, İstanbul, 1961, s. 8. Ali Fuat Başgil, Nâzım Hikmet'in af kampanyasına destek vermişti. Atsız'ın Nâzım'a büyük düşmanlığı göz önüne alınırsa Atsız'ın neden milliyetçi olarak bilinen Başgil'e sert daldığı daha net anlaşılabilir.

inandıkları için ivedilikle "Milli Cephe"nin teşkil edilmemesi büyük bir "zaaf" olarak telaki edilmiştir.[273] Kurulması istenen "Milli Misak Cephesi", Atatürk'ün Milli Mücadele'yi Anadolu'da başlatan "heyecan" ve "manevi gücün" hazırlayıcı olacağı, bunun partiye dönüşmeyeceğini belirtmiştir. Çünkü onlara göre, Türkiye Cumhuriyeti, Türk dili, tarih, ahlâk ve milli terbiye işgale uğrama tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.[274] Antikomünistler, Milli Mücadele'nin hâlâ devam ettiğine, bu sefer hem içte hem de dışta bir savaşım verilmesi gerektiğine inanmışlardır. İçerideki komünist "tehdidin" Türkiye'yi Sovyet işgaline hazırladığını ifade etmiş, bunun için de öncelikle komünistlerin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Soğuk Savaş yıllarında kullanılan üslup çok şeditti; küfür ve hakaret zihinsel dünyayı bulanık hale getirmişti. Meseleyi aslından tartışmanın önüne geçmişti. Şehvetle edilen küfürler, edebin sınırlarını zorlamıştı.

Rusya Müslümanları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında Almanların ilgi odağı olmuştu. Soğuk Savaş yıllarında ise ABD'nin onlarla temas kurduğu bilinen bir gerçektir. Bunun anlamı, Rus gücünü zayıflatmak isteyenler, Müslüman-Türk kartını oynamışlardı. Stratejik hamle, iki büyük savaşta da akim kalmıştı. Soğuk Savaş yıllarında ise ABD'nin derinden, sabırlı ve akıllı yürüttüğü politika Sovyetler'i zor durumda bırakmıştı.

Soğuk Savaş yıllarında milliyetçilik ile İslâmcılığın buluşma noktası: Antikomünizm

İslâmcılık düşüncesinin bizatihi kendisi antikomünist yönü bulunmakla birlikte burada, mahut düşüncenin milliyetçiliğe tali unsur olarak eklemlenmesini ele alacağız. II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarında, propaganda amacına matuf olarak işlevsel olan İslâmcılık, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra, laiklik alanında yapılan devrimlerle merkezî yerlerde nüfuzunu

273 *İlk Rapor*, yyty, s. 37

274 *İlk Rapor*, s. 38.

yitirmekle beraber kırsalda daha fazla yaşama imkânı bulmuştu. Uzun bir fetret devrinden sonra, Türkiye'de liberal politikaların hüküm sürdüğü süreçte, İslâmcılık, gerek siyasi, gerek sivil alanda ve gerekse yayıncılık faaliyetleri ile tekrar canlanmaya başlamıştı. İslâmcılık, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Türkiye'nin değişen ortamına paralel olarak milliyetçilikle beraber, ortak düşman, komünizme karşı tekâmül etmişti. Liberalizasyona geçiş evresinde İslâmcılığa biçilen en önemli kılıflardan birisi, Türkiye'de zemin bulmuş sol temayüllere karşı koymaktı. Bu düşüncenin müdafilerine göre, laiklik ve pozitivizmin sol akıma karşı koymanın hilafına, onu güçlendirdiğini ilan etmişlerdi.[275] Bunlar, solun Türkiye'deki etkisini tamamen yok etmek için eğitimin dinselleştirilmesi ve millileştirilmesini savunmuşlardı. Bunun için de alınacak en önemli tedbir, hükümetin din politikasını değiştirmesi ve okullarda dinî eğitimin verilmesiydi. Tarihten alınan mirasla, komünist sistem etkin olduğu her yerde İslâm'ın amansız düşmanı ve yargılayıcısı olarak betimlenmiştir.[276]

Soğuk Savaş yıllarında İslâmcılık, maneviyatçılık düzlemde Batı Bloku ile aynı patikada yürümüştü.[277] Dolayısıyla İslâmcı antikomünistlerin Soğuk Savaş yıllarında girdikleri ilişki ağlarından birisi Hıristiyan dünyası olmuştu. ABD, komünizmle mücadelede manevi hislerini de açığa vurmuştu. Burada hedef Hıristiyan dünyanın tamamı ile Müslüman dünya olmuştu.[278] Sovyetler'in dinsizleştirme politikalarına karşı, Batı dünyası dinin ve maneviyatın savunucusu olarak algılanmıştı. ABD'de toplumun dine verdiği değer, kiliseye gösterilen alaka ya da devletin dini referans alarak uygulamaya koyduğu politikalara ilişkin örnekler İslâmcı yayınları süslemişti.[279] C. Örnek'e göre, kimi zaman açık kimi zaman da kapa-

275 Kemal Karpat, *TDT*, s. 354.

276 Salih Doğan Pala, *Sağ ve Sol Meselesi ve İslâm'ın Hükmü*, Cihad, İstanbul, 1966, s. 55.

277 Cangül Örnek, *a.g.e.*, s. 334.

278 Cangül Örnek, *a.g.e.*, s. 118.

279 Cangül Örnek, *a.g.e.*, s. 323.

lı olarak yürütülen ve Soğuk Savaş boyunca işlenen "komünizme karşı manevi birleşme" için bazı somut fikirler tedavüle sokulmuştu.[280]

Antikomünist isimlerden Ahmet Çiftçi, Bakara Suresi 43. ayette yer alan "zekât verin" hükmünden yola çıkarak, Marx'ın özel mülkiyeti kaldırmaya yönelik söylemlerinin İslâm'ın esaslarına aykırı olduğunu ifade etmişti. Hatta Marksist tutumu, "kâfirlik" ve "hainlik" ile eşdeğer tutmuştur.[281] Kendi savını kuvvetlendirmek için zengin sahabeleri, Hz. Ebubekir ve Hz. Osman gibilerini örnek göstermiştir. Çiftçi, sağcı düşünceyi, İslâm ile çelişmeyecek şekilde kabul ettiklerini belirtmiştir.[282] Çiftçi'nin, asıl vurgulanması gereken ifadesi, Allah ile kul arasındaki ilişkiye atıfta bulunarak "İslâm dininin liberal olduğunu" belirtmesidir.[283] Çiftçi, bu konuda yalnız değildir. İslâm'a liberallik payesini veren bir diğer isim, Nevzat Mat olmuştur. Mat, Hz. Peygamber'in, "ben hiçbir vakit, hiç kimseyi, ücretini kararlaştırmadan çalıştırmam," hadisinden yola çıkarak "İslâm dini tam liberaldir," saptamasında bulunmuştur.[284] Mat'ın bundan başka absürt ve mesnetsiz iddiası, Allah ve Resulü'nün, komünistleri insan olarak kabul etmedikleri ve onları hayvan olarak gördüklerine hükmetmesidir.[285]

"Hür dünya" ile ilişkilerin en yoğun olduğu dönemde, sosyalizm ve komünizme karşı mücadelede liberalizm ve İslâm'ın birbirlerine benzediği yorumları yapılması konjonktür ile ilgilidir. Tıpkı Müslümanların Cumhuriyet yönetimini benimsemesi için dört halifenin seçimle yönetime gelmelerinin örneklendirilmesi gibi. Kötülük yapanlar, günah işleyenler ve münafıklar için zikredilen ayetler birbiri ardına sıralanarak Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in hadisleri komünizme karşı birer pro-

---

280 Cangül Örnek, *a.g.e.*, s. 327.

281 Ahmet Çiftçi, *İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm*, İstanbul, 1965, s. 29-30.

282 Ahmet Çiftçi, *İnönü'ye Açık Mektup*, İstanbul, 1965, s. 25.

283 Ahmet Çiftçi, *a.g.e.*, s. 38.

284 Nevzat Mat, *İnsanlık Düşmanı Komünizm'in Maskesi Sosyalizm'dir*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1973, s. 24.

285 Nevzat Mat, *a.g.e.*, s. 21.

paganda aracı olarak kullanılmıştır. Ayet ve hadislerle komünistlere tahakküm edilmiştir.

Siyasi tarihçi Fahir Armaoğlu da komünizme ve sosyalizme karşı çıkarken İslâm'da var olan vergi sistemi, zekât ve fitre üzerinden tezini temellendirmişti.[286] Dolayısıyla, ona göre, sosyalist veya komünist sisteme gerek yoktu. İslâm ile sosyalizm, genellikle iktisat ve "ahlâkçılık" üzerinden kıyas edilmiştir.

İslâm ve komünizm arasındaki iktisadi "uyuşmazlık" dışında, komünizme karşı çıkarken bilhassa öne sürülen gerekçelerin başında aile, namus ve ahlâk gelmiştir. Türk milletinin komünizmi bu gerekçelerle benimsemeyeceğini ifade eden Faruk Güventürk'e göre komünizm:

> Türk milleti, faziletten mahrum, aile namusunu bilmeyen, din ve ahlâk tanımayan, hürriyet kabul etmeyen, fertlere değer vermeyen, insan hak ve hukukunu hiç kabul eden, din ve iman bağı mevcut bulunmayan, komünizmi hiçbir zaman ne benimser ve ne de ona güler yüz gösterir.[287]

Bu ifadeler, antikomünist yazında yaygın saptamalardır. Ancak Güventürk, Türk milletinin din ile olan tarihsel ilişkisi ve dine olan bağlılığından ötürü komünizm gibi materyalist düşünceyi kabul edemeyeceğini belirtmesine karşın o günlerin ortamında komünizme karşı mücadele veren Nurculuk hareketine ve "kırmızı kitap" diye bilinen Bediüzzaman'ın eserlerine savaş açmıştı. Bunların bir tür "gericilik" yaptığı ve milletin arasına nifak soktuğu eleştirisini yapmıştır.

1960'lı yılların başlarında solda sosyalizm ile İslâm'ın birlikte tartışıldığı günlerde *Asrın Dini Müslümanlık* dergisinde "İslâmiyet ve Bağdaşamadığı İdeolojiler: Komünizm" serlevhası altında imzasız yazılan yazıda komünizm, "içimize bir kardeş bir sevgili tebessümü ile sokulmak isteyen, fakat ilk fırsatta bizi arkadan vuracak zehirli hançeri koynunda taşıyan bir riyakârdır."[288] Komü-

286 Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 37

287 Faruk Güventürk, *Komünizm ve Maskeler*, Ankara, 1965, s. 14.

288 "İslâmiyet ve Bağdaşmadığı İdeolojiler: Komünizm", *Asrın Dini Müslümanlık*, yıl 1, sayı 2-3, Haziran-Temmuz 1961, s. 10.

nizm bu şekilde tarif edildikten sonra, ondan korkulmaması ve ona karşı silahlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu silahın Müslüman bir birey için "iman" olduğunu söyleyebiliriz. Müslümanlık, komünizmin talep ettiği her şeyi reddeder. Komünizm, "aile, meşru evlat, servet, mal mülk istemez, edep ve haya perdesini bir anda yıkar,"[289] denilerek komünizm ile İslâm uyuşmazlığı gözler önüne serilmiştir. Dağıstan göçmeni olan Kadircan Kaflı, İslâm ve komünizmi irdelediği bir yazısında Sovyet Müslümanlarından bahsederek, Sovyetler'in, İslâm milletlerini Batı sömürgesine karşı yanına çekmek için "İslâm dini komünizme uygundur," tespitlerine kanmamak gerektiğini terennüm etmiştir.[290]

Türk antikomünistleri, itiyadi bir biçimde İslâm ile sosyalizmin çelişik yönlerini ortaya koymuşlardı. Bunun yanı sıra bu durumu hususiyetle anlatan çevirilere de yer vermişlerdi. Bunlardan birisi İhsanullah Han'ın *İslâmiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır* isimli eseridir. Han, Müslümanların, modern ideolojilere intisap ettiklerini, arada benzerlikler kurduklarını ve sentezci yaklaşımda bulundukları gerekçesiyle gaflet içerisinde oldukları savı içerisinde olmuştur.[291] İslâm ve komünizm arasında korelasyon arayanlara yönelik olarak Han, İslâm ile komünizm arasında ekonomik yönden benzerlikleri hipotetik olarak kabul etse bile, ikisi arasında, sonuca ulaşmada kullanılan araçlar açısından derin farklar olduğu, iktisadi, siyasi, ahlâki, dinî ve sosyal yönlerden birbirlerine zıt olduğu görüşündedir.[292] İktisadi açıdan İslâm'ı önceleyerek farklılıkları ortaya koyan Han'a göre, özel mülkiyet, kapitalizm demek değildir. Bu iddiaya göre, özel mülkiyetin kapitalizme dönüştüğü yerlerde ahlâki ve dinî değerlerin hiçe saydığı yerler olmuştur. Din ve ahlâkın olduğu yerde sermaye, belli bir zümrenin elinde toplanmadan, halk arasında "daimi surette tedavül eder." İnsanlar arasında "iyi kalpli" ve "zengin" insan olabilir ve bunlar, "hayırse-

289 A.g.m., s. 10.

290 Kadircan Kaflı, "Komünizm ve İslâmlık", *Asrın Dini Müslümanlık*, yıl 2, cilt 2, sayı 14, Eylül 1962, s. 6.

291 İhsanullah Han, *İslâmiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır*, çev. Ahmet Hamdi Hatiboğlu, İstanbul, 1962, s. 3.

292 İhsanullah Han, *a.g.e.*, s. 4.

ver" ve "cömertliklerinden" ötürü, pekâlâ, öldüklerinde arkalarında bir şey bırakmayabilirler.[293] Han'a göre, komünizmin, insanları "servet", "kuvvet" ve "ruh" bakımından eşit görmesi aslında eşitsizliği doğurmuştur. Böylelikle komünizmin kendisi de insanları eşit hale getirmede başarısız olmuştur.[294] Çünkü devlet, bütün servete sahip olmak istiyor. Haliyle özel mülkiyet ve kazanç ortadan kalkıyor. Binnetice üretim işlerinde muttasıl çalıştırılan işçilerin, bir süre sonra "esir", "köle" ve hizmetçilerin zihniyetini ediniyorlar. Han, "gözetim altında" çalıştırılanlar ile kendi iradeleri çalışanları arasındaki üretim kapasitesinde önemli fark olduğunu ve ikincisinin daha verimli olduğunu dermeyan etmiştir.[295] İslâm iktisadını kapitalizm ve komünizm gibi iki zıt ideolojinin bir sentezi olarak görmüştür. İslâm, her iki ideolojinin sorunlu taraflarını ortadan kaldırıp, müspet yönlerini kendi bünyesinde bir araya getirmiştir. İslâmiyet, özel mülkiyeti "kemaliyle tanır", ancak buna "ahlâki" ve "ruhi" kutsallık atfederek, servetin küçük bir zümrenin elinde toplanmasına mani olmuştur.[296] İslâm ekonomisi özel mülkiyeti tanımakla komünizmden, servetin belli zümrelerin elinde toplanmasına mani olmakla da kapitalizmden ayrılmıştır.

Mustafa Kubilay İmer, 1960'ların ilk yarısında belirli çevrelerde sıkça kullanılan "İslâm ve sosyalizm" söyleminin şekli her ne olursa olsun, ister İslâmi temellere dayansın ister laik anayasal bir düzene istinat etsin nüfusunun tamamına yakını Müslüman olan ülkeye yerleştirilmek istenen sosyalizmin, nihayetinde komünizm olduğunu ifade etmiştir.[297] İmer, Garaudy'nin *İslâm ve Sosyalizm* isimli eserini kastederek, bunu kasti olarak yazdığını, amaç Müslüman toplumları sosyalizme hazırlamak olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Türkiye'den önce aynı yöntem Tunus ve Cezayir'de uygulanmış ve başarılı olmuş-

293 İhsanullah Han, *a.g.e.*, s. 6.

294 İhsanullah Han, *a.g.e.*, s. 5-6.

295 İhsanullah Han, *a.g.e.*, s. 7.

296 İhsanullah Han, *a.g.e.*, s. 8.

297 Mustafa Kubilay İmer, *İslâmiyet ve Sosyalizm*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1976, s. 17.

tur. Sömürgeci ülkelerin kıskacından kurtulan bu iki ülkenin bu sefer "ihtilalci sosyalizm"in, "ahtapotun kolları" arasına girdiğini ifade etmiştir.[298] İmer'in ileri sürdüğüne göre, İslâmiyet'i bilen ve onunla amel edenler, "ilericilerin" ithamlarından kaçmak için sosyalizm ile İslâmiyet'i karşılaştırma gibi bir yanlışın içerisine düşmüşlerdir. Sosyalizmin vaat ettiklerinin İslâm'da karşılığı olduğu ifade edilmiştir.[299]

Soğuk Savaş yıllarında İslâm'ın iktisadi yönü ön plana çıkarılarak komünizme karşı perde olarak kullanılması kapitalist ve sömürgeci dünyanın başvurduğu taktiklerden biriydi. Diğer tarafta Fransız yazar Jacque Austruy, 1960'lı yılların başında kaleme aldığı *Kapitalizm Marksizm ve İslâm* isimli kitabında Marksizm ve kapitalizme karşı "İslâm'ın kendi özelliklerinden ve bünyesinde saklı yaratıcısı emsalsiz gücünden fışkıran nizam tesisini" Müslümanlardan beklemiş, "şayet onlar bu işi yaparak boşluğu doldurmazlarsa esas nizamlarına uymayan birtakım değişiklikleri kabule mecbur olacaklardır,"[300] gibi ifadelerle İslâm'ın tehdit altında olduğunu öne sürmüştü. Fransız yazarın bu metni kaleme aldığı dönemde Cezayir Fransa'ya karşı bağımsızlık mücadelesi veriyordu. Bağımsızlık mücadelesi veren Cezayir halkı, sola ilgi duymuştu. Bu dönemde Fransa'da İslâm'ın, sosyalizm ve Marksizm'e karşı methedilmesi tesadüfî olarak görülemez.

Aslında sosyalizm ve İslâm'ın teorik olarak aralarındaki benzerliği ortaya koyma girişimleri yeni bir format değildi. Türkiye'de solun, dönem dönem İslâm'a ilgisi artmıştır. II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı Sosyalist Fırkası ve yayın organı *İştirak* dergisi sosyalizm ile İslâm arasında benzeşim peşinde olmuştur. Milli Mücadele yıllarında yine böyle bir çaba vardı. II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarındaki sosyalist teşekküller, hadislerde ve ayetlerde sosyalizmin izlerini aramışlardı. Bu, sosyalistlerin kendilerini meşrulaştırmak ve halk ile bütünleşmek için kullandıkları bir yöntem olarak yorumlanmıştır ge-

---

298 Mustafa Kubilay İmer, *a.g.e.*, s. 32.

299 Mustafa Kubilay İmer, *a.g.e.*, s. 51.

300 Maruf Devalibi, *İslâm Gözüyle İhtilalci Sosyalizm*, Hilal Yayınları, Ankara,1968, s. 19.

nellikle. Yine 1960'lı yılların ortalarında solun "halk İslâmını" tanıma çabası da bir kısım solcular tarafından bir "geçiş süreci" olarak değerlendirilmiş ve samimiyet testine tabi tutulmuştur. 1960'tan sonra *Yön* dergisinde konuya akademik ilgi artmıştır. Baas rejiminden mülhem İslâm ve sosyalizm birlikte zikredilmiştir. Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli Roger Garaudy'nin *İslâm ve Sosyalizm* kitabını çevirmişlerdi.

Türk solunun İslâm'a ilgisi o dönemde pragmatik olduğu sarihtir. İslâm-sol tartışmları, daha çok soldan gelen bir talep olmuştur. İslâmi kesim içerisinden böyle bir yorum neşvünema bulmamıştır. Zaten soldan gelen yorum, İslâmcılar tarafından da benimsenmemiştir. İslâmcılık, Türk milliyetçiliğine tali unsur olarak komünizme karşı olmuştur. Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli'nin "sosyalizm ve İslâm" içerikli eseri yayınladıkları dönemde ve *Yön*'de İslâm ile sosyalizm üzerine yazılan metinlerin artması üzerine milliyetçi muhafazakâr cenahta İslâm ile sosyalizmin birbirlerine ne kadar uzak olduklarını ifade eden eserler kaleme alınmış ve çeviriler yapılmıştı. Bu, antikomünizme başka türden bir hizmetti.

Soğuk Savaş yıllarında Türk sağının muhayyilesinde komünizm

Türedi korkularla yapılan komünizm tanımı ve komünizme karşı öne sürülen korunma çareleri

Türkiye'de dehşetengiz cevaplar alacak şekilde sorular sorarak komünizm irdelenmişti. Örneğin, antikomünistler, "Komünizm nedir",[301] "Komünist kimdir",[302] "Komünistlerin ama-

301 *Sorularla ve Cevaplarla Komünizm Nedir*, Güncel Yayınlar, İstanbul, 1978; *Komünizm Nedir ve Niçin Türk Bünyesine Uymaz*, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi, Adana, 1947; Ahmet Selçuk Emre, *Komünizm Nedir Ne Değildir*, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979, Richard M. Ketchum, *Komünizm Nedir? Resimlerle Dünya Komünizmi*, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Birliği Matbaası, Ankara, 1967; *Marksizm-Leninizm-Komünizm Nedir*, (haz.) Beypazarı Yüksek Tahsil Derneği, Ankara, 1974.

302 *Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?*, 1949; Refik Korkud, *Komünist Kimdir*, Bafra Milliyetçi Öğremenler Birliği, Samsun, 1968; *Vatandaş Öğren Komünist-*

cı nedir", Komünist taktikleri nelerdir",[303] "Komünistler gençlerimizi ve işçilerimizi nasıl kandırıyor", "Komünistler Çin'i nasıl ele geçirdi",[304] "Komünistler nasıl yalan söyler",[305] "Rusya'daki Müslümanlar komünistlerin esaretine nasıl düştü",[306] "Komünistler iktidara nasıl gelirler",[307] gibi envaiçeşit soruları, küçük ebatlı kitaplar ve broşürler neşretmek suretiyle veyahut dergi ve gazete köşelerinde materyalizmin kavram kargaşasına kurban gitmeden, son derece basit bir dille, bilimsel ve akademik disiplin kaygısı gütmeden cevaplandırmaya çalışmışlardı. Verilen yanıtlarda, pejoratif retorik kullanılmıştı. Bu şekilde komünizmi ne kadar kötüleyebileceklerini sınamışlardı.[308]

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan korku tek taraflı değildi. Amerika ve komünist blok arasında gerilimin tırmandığı dönemlerde, her iki taraf da korkuyu dışarıdan gelen tehditle açıklamaya çalışmıştı. 1950'lerde Amerikan korku sinemasına inikâs eden bir komünist endişesi vardı. Burada komüniste, "toplumsal bünyeyi işgal edebilecek bir parazit veya toplumun tüm gözeneklerine nüfuz edebilecek ölümcül bir bakteri" olarak bakılmıştı.[309] Tabii ABD'de antikomünizm denilince ilk olarak Cumhuriyetçi senatör McCarty gelmektedir. Bunun en önemli nedeni McCarty'nin dönemin FBI başkanı J. Edgar Hoover ile beraber ABD'de komünizmin tesisine yol açacakla-

---

lik Nedir Komünist Kimdir, 1953.

303 İsmail Yalçın, *Komünist Cephe Taktikleri*, Türkiye Fikir Ajansı, Ankara, 1987; Suzanne Labin, *Komünist Propaganda Taktikleri*, Altınok Matbaası, Ankara, 1972.

304 Hsu. U.T, *Gizli Mücadele: Komünistler Çin'i Nasıl Ele Geçirdi*, çev. Cevdet San, Doğuş Yayınevi, Ankara, 1968.

305 Fred Schwarz, *Komünistler Nasıl Yalan Söyler*, Birlik Matbaası, İstanbul, 1978.

306 Hekimoğlu İsmail, *Rusya'daki Müslümanlar Komünistlerin Esaretine Nasıl Düştü*, Divan Matbaacılık, yyy, 1974.

307 *Komünistler İktidara Nasıl Gelirler*, Tasvir Gazetesi Yayınları, 1970.

308 Komünizmin tanımıyla ilgili birkaç örnek için bkz. Ahmed Hulusi Çankırılı, "Komünizm Nedir" *Ötüken*, sayı 5, 1968; Sezai Karakoç, "Komünizm Nedir", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Ankara, Şubat 1954, s. 11-13; Esen Aksoy, "Komünizm", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Haziran 1965, s. 5; Arif Nihat Asya, "Komünizm", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, yıl 1, sayı 1, 4 Mart 1964, s. 1, 4.

309 Renata Salecl, *Kaygı Üzerine*, Metis, İstanbul, 2004, s. 16.

rın "temizlenmesine" yönelik politikaların tedavüle sokulmuş olmasıdır.[310]

Türk milliyetçiliğinin bilhassa 19. yüzyılın sonlarından itibaren yeşeren parçalanma, bölünme, etnik, dinsel, mezhepsel ve cemaatsel korkuları vardı. Bu bakiyeden kalan vartalardan birisi, Osmanlı'da "Moskof" imgesine içkin Rus korkusunun, Soğuk Savaş yıllarında "kızıl komüniste" dönüşmesidir. Tabii miras kalan sadece Rus korkusu değildi. Soğuk Savaş yıllarında Mason, Yahudi, Rum, Ermeni vb. her türlü İslâm ve Türk dışı olan dinsel ve etnik yapının, "Türk'e düşman" yapılarla işbirliğine gittiğine kendilerini inandırmışlardı. "Kızıl emperyalizmin uşağı" olan "kızıl komünistleri" devlete sızma yöntemi ile kurumları işlevsiz hale getirip ülkeyi Sovyetler'e teslim etme komplosunu üretmişlerdi. Politik meselelerin tamamına bu haletiruhiye ile yaklaştıklarından sağlıklı analizler ortaya çık(a)mamıştı.[311]

Türk sağının bileşenleri açısından "korku icadı" için gerçeğe ihtiyaç duyulmamıştı. Uzaktaki herhangi bir vakanın Türkiye'deki çağrışımları yeni bir kurgunun inşası ve korkunun abartılması için yeterli olmuştur.[312] Soğuk Savaş yıllarında konjonktürel olarak yaratılan ve o dönemle sınırlı olan komünizm korkusunda ABD'nin etkisi yadsınamaz. Hakeza tarihte Türk-Rus ilişkilerinden ve daha çok da iki güç arasındaki savaşların sonuçlarından gerekli tüm veriler temin edilmişti. Sovyetler'in etkin ve ikincil bir güç olarak ortaya çıkarak kendi çeperini oluşturması ve Türkiye'de "solun hissedilen etkisi" nedeniyle antikomünistler, Türkiye'nin tehlikeye terk edildiğine inanmıştı. Buna çözüm olarak, korkunun depreşmesine neden olan komünizmin yerel dinamiklerini yakın markaja alma, dövme, vatandaşlıktan çıkarma, hapsetme ve öldürme gibi cay-

---

310 Sinan Yıldırmaz, "Nefretin ve Korkunun Rengi: Kızıl", *Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri*, der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 48.

311 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 213.

312 İnci Özkan Kerestecioğlu, "Korku ve Siyaset: Türki Sağının Ezberlerini Çözümlemek", *Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri*, der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 29.

dırıcı cezaların verilmesi önerilmişti. Aslında burada yaratılan korku iklimi ile birlikte antikomünistler aynı zamanda kendilerine de kurtarıcı payesi vermişlerdi.

Türk antikomünistleri, var olan korkuları manipüle etmeleri ve buradan hareketle korku teması üretmeleri ve de çeşitli vasıtalarla mütemadiyen gündemde tutmaları kendi meşruiyetlerini sağlamaya yönelik olmuştur. Bu mübalağalı korku beraberinde sınır tanımayan koruyucu tedbirleri "gerekli" kılmıştır. Sürekli olarak topluma, gençlere, aydınlara "tehdit altındayız," temasını işlemişlerdi. Tabii burada korkunun kaynağı olan "Sovyetler" ve "Türk komünistleri" inşa edilen diskurun vazgeçilmez parçası olmuştur. Kurtarıcı motifi olarak halkın karşısına çıkanlar, "tehlike var, ama merak etmeyin, hep beraber bu durumdan kurtulacağız," duygusunu aşılamışlardı.[313] Toplumda korkuyu, neşrettikleri risalelerde[314] ve antikomünist dergilerde işlemişlerdi. Bu metinlerde Sovyet ve komünizm tehlikesini "toplumun ortak korkusu" haline getirmişlerdir. Zenginlere yönelik "mülkiyetin kaldırılacağı", İslâmcılara yönelik "dinin ilga edileceği" ve Türkçülere yönelik olarak da Orta Asya Türklerinin uğradığı asimilasyon politikası bir gazete ya da dergi köşesinde aynı anda işlenmişti. Yaşanmışlıklar, göstergeler ve itiraflar hissedilen korkunun "ispatı" şeklinde teşhir edilmiştir.

Komünizm korkusu, tarihî verilerin yanında simgesel nesnelerle de resmedilmişti. Bu simgeler, bazen bir hayvan, bazen hayali bir varlık, bazen de bir renkti. Aslında metaforik çağrışımların inşası hiç de zor olmamıştı. Korkuyu çağrıştıran renkler olarak, "uğursuz", "mekruh" ve de cehennemin ateşini anımsatan kırmızının tonlarının yanı sıra belirsizliği ve karanlığı ifade eden siyahtır. Türkçülüğün pişvalarından Ziya Gökalp, Bolşevik devrimden hemen sonra yazdığı "İki Tehlike" başlıklı ya-

---

313 İnci Kerestecioğlu, a.g.m., s. 37

314 Hayrettin Tınmaz, *Komünizm Tehlikesi Karşısında Büyük Türk Milleti Uyan*, Alpkanlar Matbaası, İstanbul, 1964; Nâzım Yazıcı, *Komünizm Tehlikesi*, Berksoy Basımevi, İstanbul, 1947; Hayri Arsoy, *Komünizm Tehlikesi ve Korunma Çareleri*, E.U. Rs. Yayınları, Ankara, 1954.

zısındaki tehlikelerden birisinin "kızıl tehlike" olması[315] tesadüfî değildir.

Türkiye'de siyasetin, toplumun ve entelektüel çaba içerisinde olanların içerisinde yer almaktan kıvanç duydukları antikomünizm, düşünsel olarak milliyetçiliğin değişik fraksiyonları ve dinî grupların önemli bir kısmının düşünce dünyasını şekillendirmişti.[316] Paranoid bir haliyeti ruhiye ile komünizme dair yapılan tanımın içinde ampirik veriler, Osmanlı dönemindeki Moskof imgesi, dış Türklerin yaşadıkları, antikomünist çeviriler ve komünizmden "dönenlerin"[317] yazdıkları ile "kutsiyetin hiçleşmesine" kasteden ifadeler yer almıştır. Komünizm, insanlığın, hayatı boyunca karşılaşabileceği en kötü vakalar zincirinin başı olarak izah edilmiş ve resmedilmiştir. Kısacası komünizm, doğal bir afetti; yani "sel", "deprem" ve "heyelandı" Buna ek olarak komünizm, "açlık", "yoksulluk", "esaret", "hapishane" ve hepsinin sonunda aslında "ölümün" kendisine tekabül etmiştir.

Komünizmin, Türk sağının bilumum bileşenleri için ne anlam ifade ettiğini anlamak için Reha Oğuz Türkkan'ın ifadelerine bakmak icap ediyor:

> Kanun dışı olan bu ideoloji (komünizm), aynı zamanda sınır dışıdır da. Ağırlık merkezi Türkiye'nin dışındadır ve kendine inananlardan istediği ilk şart vatanını, milletlerini bu dışarıdaki merkeze feda etmeleridir... Bu itibarladır ki, komünizmin yani İslavcılığın emrinde çalışanlar, Türkiye'de açıktan açığa savaşamazlar.[318]

Bilinçli bir şekilde yaratılan korku atmosferi içerisinde yapılan komünizm tanımlarından birisi Soğuk Savaş'ın erken yıllarında Komünizmle Mücadele Cemiyeti'ne ait *Komünizm Nedir?* broşürüyle karşımıza çıkmıştır:

---

315 Sinan Yıldırmaz, *a.g.e.*, s. 47

316 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 21.

317 Andre Gide, Arthur Koestler, Ignazio Silone, Stephen Spender, Richard Wright gibi isimlerin komünizmden neden döndükleri için bkz. Tahsin Özgeldi, *İnilti Kızılların Hürriyet Anlayışı*, Ankara, 1963, s. 44-49.

318 "R. Oğuz Komünizm İçin Diyor ki", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 8.

> Komünizm, bazı vatansız ve dinsizlerin gizli ve sinsi faaliyet ve telkinleriyle yurdumuza bazı safdilleri zehirlemek ve milli bünyemizi tehdit etmek istidadını göstermektedir.[319]

Bu düzlemden hareketle, "dinsiz" ve "vatansızların" düşün ürünü olan komünizmin, Türk seciye ve karakterine uyması düşünül(e)mezdi. Sadece bu tanımdan çıkarsama yaparsak eğer, Türkçüler açısından 19. yüzyılda kapitalizme alternatif biçimde ortaya çıkan komünizmin veyahut sosyalizmin, vakıa antikomünistlerin kahir ekseriyeti için ikisi aynı anlama gelmişti, Soğuk Savaş'ta geldiği son nokta Türk yurdunu istila etmekti.

Türkiye'yi istila ve işgal etme amacının dışındaki tanımlardan birisi de komünizmin kutsi değerleri ortadan kaldırmaya cehdeden yönü ön planda olmuştur. DP'nin resmî neşriyatında komünizm aile, mülkiyet ve din gibi değerler üzerinden ifade edilmiştir.

> Komünizm din, milliyet, aile, mülkiyet, tarih ve medeniyet ve ahlâk tanımaz. Bu rejimde hak, hürriyet ve serbesti yoktur, köylü, aydın, halk zorba bir zümrenin esiri ve uşağıdır. Aile namusu, vatandaşın şeref ve haysiyeti yoktur. Bu idare namuslu insanlar için cehennemi bir işkence ve ızdırab kaynağıdır.[320]

İşin ilginç tarafı, Hilmi Ziya Ülken, Türkiye'de sosyal bilimlere bir hayli katkı sağlamış ve komünizmi pek çok yönden değerlendirebilme yetisine sahip olmasına karşın, muhtemelen dönemin rüzgârına kapılarak, tıpkı diğer demagog antikomünistler gibi komünizm tanımını, aile, ahlâk ve dini ortadan kaldırmaya hapsetmiştir:

> Ahlâki, hukuki ve dinî mesuliyet ve mükellefiyetin esası olan irade muhtarlığını kabul etmemek suretiyle bütün değerler nazarında mesuliyetin tayinini maddi muayyenliğe bırakmak, yani mesuliyeti ortadan kaldırmak.[321]

---

319 *Komünizm Nedir? Niçin Türk Bünyesine Uymaz?*, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi Neşriyatı: 1, Adana, 1948, s. 3.

320 *Düşmanı Kore'de Karşıladık Kore'ye Niçin Asker Gönderdik*, s. 4.

321 Tahsin Özgeldi, *a.g.e.*, s. 51.

Yukarıda, komünizmin sadece Türkiye'ye kastettiğini ileri sürenlerin hilafına, komünizmin "tüm dünyayı muhasara altına aldığına" inananların sayısı az değildi. Amerikan vatandaşları için hazırlanan yüz sorulu ve cevaplı *Vatandaş Öğren! Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?* broşürü aynı amaca hizmet edeceği düşüncesiyle Türkçeye çevrilmişti. Broşürde sorular ve cevaplar akılda kalması için olabildiğince kısa tutulmuştu. Cevapların ekseriyeti "hayır" ile başlamış ve tüm soruların yanıtı olumsuz olmuştu. Örneğin "komünizm nedir" sorusuna verilen cevap birkaç kelimeliktir: "Küçük bir grubun bütün dünyaya hükmetmesine yol açan sistem"[322] tebarüz ettirilmiştir.

Antikomünist düşünceye göre, "komünizm asla bir fikir değildir."[323] Komünizmin, komünizmden ziyade, her şey olabileceğini telmih eden Hayri Arsoy, Batı'da ve Sovyetler'de komünizme dair geniş bir literatür olmasına karşın, komünizmi, sadece "emperyalist Rusya'nın tahakkümü"[324] olarak görmekle kalmamış, "devlete yönelmiş topraklarımızı kasteden"[325] "aşağılık" bir ideolojiye mahkûm etmişti. Yazdıklarıyla komünizmin ne ve komünistlerin kim olduğunu ifşa çabası içerisinde olan Akkan Suver'e göre komünizm, insanlığa sadece "haysiyetsizlik" getirmiştir. Mutlak sona inanan Suver açısından komünizm, kendisini ideal iktisadi sistem olarak sunmasına karşın, olanlar, onun vaat ettiği hiçbir şeyi yerine getirmediğini göstermiştir.[326]

Antikomünist yazında komünizme dair çizilen karikatürlerden birisi komünizmin icra edildiği memleketlerde söylem ile eylemin çelişkisine dairdir. Komünizmin vaat ettiği "cennet" ile yaşanan "cehennemin" başka tarif gerektirmediği ifade edilmişti. Buradan hareketle Z. Türk, *Komünizm Budur* başlığıyla çevirdiği kitapçıkta, komünist sistemin uygulandığı Sovyetler

---

322 *Vatandaş Öğren! Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?*, Beyazıt Toprak Dergisi Matbaası, İstanbul, 1967, s. 3.

323 *İlk Rapor*, s. 13.

324 Hayri Arsoy, *a.g.e.*, s. 16.

325 Hayri Arsoy, *a.g.e.*, s. 7

326 Akkan Suver, *Komünizm*, Su Yayınları, İstanbul, 1975, s. 60.

ile Çin arasındaki münasebetlerin, vardığı noktayı göstermesi açısından önemlidir. Broşürde yer alan bilgiler, Çin Komünist Partisi resmî organı *People's Daily* gazetesi, *Kızıl Bayrak* dergisi, Yeni Çin Haberler Ajansı ile Sovyet yayın organları *Pravda, İzvestia* gazeteleri, *Komünist* dergisi ve Tass Ajansı'ndan alınmıştır. 1960 sonrasında Sovyetler'in, Çin'e dünya piyasalarının üstünde bir fiyatla mal satması, Çin'de bilimsel faaliyetlerde bulunan Sovyet uzmanlarının, Çin'in rızası olmadan ülkeden ayrılmaları, Çin'in ihtiyacı olan malzemelerin ikmalinin Sovyetler tarafından durdurulması ve daha birçok anlaşmazlık komünizmin bizatihi kendisi olarak anlatılmıştı.[327] Sovyetler de kendi yayınlarında Çin'in, 30 milyon insanı halk düşmanı ilan ettiği, çeşitli cezalara çaptırdığı ve başka bir platformda da Çin delegasyonunun Sovyet temsilcilerine "Beyazların burada işi yoktur," demek suretiyle ırkçılık yaptığı şeklinde mukabelede bulunmuştu.[328]

Konuya eğilen eserlerin kahir ekseriyetinde, komünizmin tanımı bu kadar komprime, süfli ve yüzeysel yapılmıştı. Komünizm, alelade ve propagandaya uygun cümlelerle tarif edilmişti. Komünizme dair yapılan tanımda mantıki silsile aramak beyhude idi. Zira kendileri bunu olanaksız kılmıştı. Hasbelkader, komünizm konusunda yetersiz kalmış birisi için kullanılan ifade gafil idi. Panoramik müşahede altında tutulan komünizm, sarkastik şekilde tenkit edilmişti. Komünizme dair distopik bir çerçeve çizilmişti. Komünizm üzerine derinlikli iktisadi, siyasi ve teorik tartışmalara rastlamak çoğu zaman mümkün olmamıştı. Sovyet komünizmini ölüm, şiddet ve gaddarlıkla müsemma kılan bilgiler, genellikle aynı formattaki yayınlardan çıkmıştır. Bunlar aynı tornadan çıkmıştı. Komünizmi, aileyi, kutsi değerleri, inancı yok sayan ve Rusların kadim emellerinin işgal aracı olarak görmüşlerdi. Komünizm ve onunla birlikte anılan Marksizm, sosyalizm ve materyalizm kavram kargaşası olarak ifade edilmişti. Antikomünistlere göre, komünizmden başka sözcüklerin kullanılmasının sebebi komünizmi maskele-

---

327 Z. Türk, *Komünizm Budur*, Başnur Matbaası, Ankara, 1965, s. 5-10.

328 Z. Türk, *a.g.e.*, s. 24-26.

meye yönelik olmuştur. Mülkiyeti ortadan kaldıracak diye komünizme karşı çıkanların kendileri çok zengin, geniş arazi sahibi olan kitlelerden ziyade, taşradan gelen yoksul aile çocukları olmuştur. Zira bu sosyolojinin maddi temeli son derece zebun kalmıştı. En azından görünen yönü böyleydi.

Antikomünist yazında komünizme dair bilgiler, ifadeler kendini tekrar etmişti. İtiyadi özellikler antikomünist histerikle yazılan eserlerin çoğunda yer almıştı. Antikomünist söylemde Rusya ve komünizme dair yapılan göndermeler totolojik bir görüntü vermişti: Çarlık Rusya'sının Osmanlı toprakları üzerinde emelleri vardı. Bunun için de Osmanlı tebaası Ortodoksları kullanmıştır. Sovyetler, Çarlık Rusya'nın devamı olduğu için, Türkiye üzerinde hak talep etmeye devam etmiş, Sovyetler, solcuları kendi amacına matuf yönlendirmişti. Komünizm, din, aile, namus, mülkiyet gibi değerleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştı. Sovyetler, komünizmin teorik olarak söylediklerini harfiyen yerine getirmişti. Dolayısıyla, Türkiye'de de yapacağı ilk iş komünizmin meşum teorisini uygulamak olacaktır.

"Uyanık olunuz", "birleşiniz" gibi öğüt verici nitelemelerle kitleleri tarihe karşı sorumlu olmaya davet etmişti. Memlekette var olan komünistler, kriminalize edilerek şeytanlaştırılmış ve hainlik ile anılmışlardı. Kati bir gözle komünistler için; "buralı değil", "Türk değil", "Müslüman değil", "kökü dışarıda", "episyonaj faaliyetleri içerisindedirler" şeklinde neolojik kanaatlerde bulunmuşlardı.

Komünizm ve sosyalizm kavramı kimi zaman birbirinin yerine kullanılmış, kimi zaman da sosyalist kelimesinin komünizmi maskelemek için kullanıldığı iddia edilmişti. Komünizm veya sosyalizm kavramlarından bahsedilirken tarihsel arka plana değinip genellikle tarihte ne kadar olumsuz vaka yaşanmışsa komünizm bunun içine dâhil edilip negatif bir algı oluşturulmaya çalışılmıştı. 1960'tan sonra, sosyalizm sözcüğünün rahat bir şekilde kullanılmasından rahatsızlık duyulmuştu. Bu nedenle o süreçte sosyalizm sözcüğünü yeniden tanımlama ihtiyacını duymuşlardı. Örneğin Ahmet Çiftçi'ye göre, "Sol = Komünizmdir. Bu da sosyalizmin son merhalesidir. Orta sosya-

lizm yahut da yarım komünizm olduğuna göre 'Ortanın Solu' kıpkızıl komünizmdir. Yahut da bir ihtimal daha doğuyor. Şöyle ki: Orta Sosyalizm (yarım komünizm) olduğuna göre, Ortanın solu, Sosyalizmin biraz daha ilerisi demek olur."[329]

Komünizmin tanımı yukarıda zikredildiği gibi yapıldıktan sonra, sıra bununla mücadeleye gelmiştir. Komünizmin tanımı yapılırken başvurulan yöntem burada da denenmiştir. Tercihan, "komünizmle mücadele yöntemleri", "komünizmle mücadele rehberi", "komünizmle mücadelenin esasları" türü başlıklar kullanılmıştı. Bittabi isminde "mücadele" geçen başlı başına bir literatür tekevvün etmişti. Haddizatında antikomünist literatürün tamamını "komünizmle mücadele" kapsamında da değerlendirmek mümkündür. Saptayabildiğimiz kadarıyla isminde "mücadele" geçen dört adet mecmua vardır: *Komünizme Karşı Mücadele*, *Komünizmle Mücadele Birliği*, *Komünizmle Mücadele Dergisi* ve *Mücadele* değişik tarihlerde neşredilmişti. Bunun haricinde yine değişik tarihlerde kurulan Komünizmle Mücadele Derneği vardır. Bu derneğin faaliyetlerine aşağıda değinileceğinden ayrıntıya gidilmeyecektir.

"İfşa ediyorum", "kızıllar", "komünizmin iç yüzü", "komünizmin iki yüzü", "kızılların esrarını açıklıyoruz", "komünizmle mücadele ediyoruz" vb. başlıklarla kitap yazılmış, yazı dizileri hazırlanmıştı. Örneğin Avni Diper, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında yazdığı bir eserinin önemli bir bölümünü "Komünizmden korunma çareleri ve tedbirlerine" ayırmıştı.[330] Bu başlıklar kullanılarak bir gizem oluşturulmaya çalışılmış, komünistlere "yaratık" muamelesi yapılmıştır. Komünizm kaynağından, yani asıl metinlerinden okunarak, irdelenerek eleştiriye tabii tutulmuş değildi. Özellikle uluslararası antikomünist platformdan eserler çevrilerek motamot eleştiriye yer verilmiştir. Sağcı aydınların neredeyse tamamı, Sovyetler'in, Türkiye'yi ele geçirmeye çalıştığına inanmıştı. Komünistlerin, "fesat" olduğu ve sol örgütlerin, Türk-İslâm örf ve ananeleriyle tenakuza düştü-

329 Ahmet Çiftçi, *İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1973, s. 13.

330 Avni Diper, *a.g.e.*, s. 21-64.

ğü belirtilmişti. Bu şekil düşünce, sol hareketlere karşı kullanılan şiddet eylemlerini meşrulaştırmış, sorgulanmaz hale getirmişti. Komünizme karşı ne yapılması gerektiği ile ilgili pratik çözümlere başvurmuşlardı:

> Her gün "bugün komünistlere karşı ne yapabildim" sorusunu vicdanına soran insanların teşkilatlı çalışması lazımdır... Vatanını komünistlere karşı çarpışarak kaybetmiş insanları himaye etmeliyiz. Onları sık sık konferanslara çağırmalı veya konferanslarının tercümelerini radyo ile yayınlamalıyız... Her türlü propaganda vasıtalarından istifade ederek, antikomünist propagandanın hakiki hedefi, hiç bir menfaat beklemeden tanıtılmalıdır. Bütün dünyada komünist aleyhtarları yataklarından kalkarken klasik "günaydın" yerine "komünist düşmanları birleşiniz" demelidirler.[331]

Böylelikle tüm dünya, komünizme karşı duyarlı olmaya çağrılmıştır. Köy Enstitüleri'ne karşı mücadelesiyle bilinen Osman Turan, komünizmle mücadelede kendi önerisini yetkili mercilere bizzat sunmuştu.[332] Osman Turan dinsel öneriyle devlet büyüklerinin karşısına çıkmıştı. Sovyetik bir kurum olduğuna inandıkları Köy Enstitüsü'ne karşı İslâm Enstitüleri'nin kurulmasını talep etmişti. Turan, İslâm Enstitüleri'nin kurulması için Menderes'e gittikleri sırada Menderes'in kendisine: "Osman Turan! Her cami ve minare diktikçe komünizme ve Moskova'ya karşı bir kale yaptığıma inanıyor ve bundan kuvvet duyuyorum," dediğini aktarmıştır. Turan, buna cevaben, "daha mühimi bu kaleleri vicdanlarda ve şuurda dikmektir," dediğini ifade etmiştir.[333]

Antikomünistler, tüm bunlarla birlikte komünizmle nasıl bir mücadele edilmesi gerektiği ile ilgili hummalı çalışma içerisinde olmuşlardı. Bunun için bir yol haritası belirlenmişti. Komü-

---

331 M. Lütfi İkiz, *Komünist Hücrelerin Faaliyeti (Komünist Düşmanları Birleşiniz)*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963, s. 72.

332 Osman Turan, *Türkiye'de Siyasi Buhranın Kaynakları*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1979, s. 141.

333 Osman Turan, *a.g.e.*, s. 147.

nizme karşı mücadelede Türk milliyetçileri 31 maddelik talimatname yayınlamışlardır:

> 1- Bildiğiniz ve tanıdığınız komünistleri teşhir ediniz. 2- Komünistlere karşı kanuni müeyyidelerden azami derecede faydalanınız. 3- Basın, radyo sinema tiyatro, maarif sanayi ve parlamento içerisinde stratejik kilit noktalarına yerleştirilmiş elemanlarını teşhir edip ilgili makamlara bildiriniz ve bunları muhitleri içerisinde teşhir etmek suretiyle tesirsiz hale getiriniz. 4- Komünist aleyhtarı kitap, mecmua ve broşürleri okuyunuz, mali imkânlarla yardım ediniz, bunlara yazı yazınız. 5- Bulunduğumuz yerlere antikomünist hatipleri davet ederek onların konferans vermesini sağlayınız, onları teşvik ve teşci ediniz. 6- Komünist faaliyetleri hakkında bilgi veren vesika ve belgeleri temin ederek bunları okuyunuz, okutunuz ve yazınız. 7- Komünistler için ihtisas mahkemelerinin kurulmasını ve komünist aleyhtarı kanunların çıkmasını destekleyiniz. 8- Komünizmden dönmüş bulunan yazarları ve şahısları komünizme karşı açtıkları mücadelelerde destekleyiniz. 9- Komünistlerin neşriyat vesair yollarla milli müesseselere ve günlük yaşayışımıza sızmasını engelleyiniz. 10- Komünist aleyhtarı eserleri okuyunuz, halkı milli ve dinî şuurla teçhiz edecek konuşmalar yapınız. 11- Komünistlerin, Macaristan, Kore, Küba gibi memleketlerde ve esir kamplarında yaptıklarını anlatınız. 12- Hess, Fuchs ve Rosenberg'ler gibi Sovyet casuslarının hainliklerini anlatınız. 13- Komünistlerin Kırım'da Kafkasya'da Türkistan'da Müslüman Türklere yaptıkları mezalimi anlatınız. 14- Nazi harp suçluları gibi, komünist harp ve cinayet suçlularının da yargılanması gerektiğini yayınız. 15- Komünistlerin basın tiyatro gazete maarif sinema gibi yollarla piyes makale şiir tiyatro eseri roman hikâye karikatür, fıkra, konferans ve açık outurum vasıtasıyla yaptıkları propagandaları ve propaganda eserlerini mektup, telefon telgraf vesair vasıtalarla ihbar sağanakları halinde yetkili makamlara bildirip onların harekete geçmelerini sağlayınız. 16- Komünistlerin gizli toplantılarını tesbit ederek bunların basılması için va-

kit geçirmeksizin ilgili makamlara telefon telgraf gibi en seri vasıtalarla ihbarda bulununuz. 17- Komünistlerin gizli matbaalarını, gizli evrak ve vesika sakladıkları yerleri gizli verici istasyonlarını tesbit ederek ilgili makamlara bildiriniz. 18- Milliyetçi ve antikomünist kitapla, broşür ve mecmuaları hediye şeklinde dağıtınız, ödünç veriniz, okullarda iş yerlerinde vapurlarda parklarda herkesin görebileceği yerlerde kasten unutunuz. 19- Radyoda antikomünist yayınların yapılmasını, bu şekilde piyeslerin temsilini, filmlerin gösterilmesini ve yapımını teşvik ediniz. 20- Çeşitli teşekküllere sızmış bulunan komünistlerin bulundukları mevkilerden atılmasını sağlayarak solcular aleyhine sistematik teşhir ve yıldırma kampanyası açınız. 21- Komünistlerin iş ve ev adreslerini tespit ediniz ve herkese bildiriniz, fotoğraflarını tek veya grup halinde çekerek bunları muhitinize tanıtmak suretiyle faaliyetleri önleyiniz. 22- Komünist düşmanlarını her surette destekleyip, onlara yardımcı olunuz, antikomünist milletvekili ve senatörlerin radyodan halka hitap etmesini ve bu konuda makaleler yazmasını teşvik ve temin ediniz. 23- Solcu propagandaların ana kaynakları olan basın, radyo, tiyatro, sinema gibi propaganda vasıtalarından komünistlerin atılmasını temin suretiyle, onların en tesirli ve bir numaralı silahlarını ellerinden alınız. 24- Neşrettikleri dergi, kitap gazete vesair yayınları çok miktarda ele geçirerek derhal imha etmek suretiyle yıkıcı fikirlerin zihinleri istilasına ve vatandaşlarımızın beyinlerinin karışmasına ve komünist zihniyetin yayılmasına engel olunuz. 25- Solcu eserleri satan kitabevlerini ve gazete bayilerini ikaz ediniz ve bunlardan alışveriş etmeyiniz, bunlara boykot ilan ediniz. 26-Milliyetçi kitap, gazete broşür ve dergilerin satışını teşvik ediniz, tediye kolaylıkları sağlayınız, az kazançla satınız. 27- Komünizm ve sosyalizm maskesi altında komünistliği telkin eden kitapları bulundukları kütüphanelerden kaldırtınız. 28- Solcu kitap ve mecmuaların reklamını yapan gazete ve dergilere mektuplar yazarak, telgrafla müracaat ederek milliyetçi eserleri reklam etmesini ısrarla talep ediniz. 29- Mühim mevkilerde bulunan kimselere gazetecilere milletvekili ve senatörlere dai-

> mi surette ve her fırsatta komünizm aleyhindeki görüşlerinizi ve onların faaliyetlerini bildiriniz; bunu itiyat haline getiriniz. 30- Kilit mevkiye gelmiş olduğunu gördüğünüz bir komünistin oradan atılması için çeşitli vasıtaları kullanarak kampanya açınız ve bu işte antikomünist milletvekili ve senatörlerin desteğini sağlayınız. 31- Kendinize şu suali sorunuz: Komünistlerin, Marx ve Rusya uğrunda çalıştıkları derecede ben de Allah ve millet yolunda çalışıyor muyum?[334]

Komünizm ile ilgili söylem ve eylemlerin artması, bunun paranoya haline gelmesi üzerine gelen eleştirilere karşı şu şekilde bir savunma mekanizması geliştirilmişti:

> Bir evham üzerinde durmadığımızı, komünizmin mevcudiyetini ve dünya için bir tehlike olduğunu, dünyanın bununla savaşmak zorunda bulunduğunu, komünizmin bizim için Sovyet Rusya ve Rusya'nın da tarihî düşmanımız olmasından en fazla mücadeleye mecbur bulunduğumuzu, acı bir realite de olsa bizim cemiyetimiz içinden de ara sıra, tek tük yolunu şaşırmış sütü bozuğun, komünizme tutulmuş dejenerenin çıktığını izah etmiş bulunuyoruz.[335]

Antikomünistler, komünizmle mücadele ederken "hayatta kalma" savaşımı verdikleri sanısına kapılmışlardı. Çünkü komünizm, Türkiye topraklarına, dine, ahlâka ve tüm değerlere "kasteden" bir tehdit olarak algılanmıştı. Bu yolda "cihad" ederken, insanları mobilize eden faktörlerden birincisi "iman", ikincisi "vatan sevgisi" ve üçüncü olarak da aile kurumuna olan güven olmuştur.

Türk milliyetçileri, 20. yüzyılın başlarında etnik unsurlara karşı teyakkuz halinde iken, bu asrın ortalarından itibaren komünizme karşı daimi bir "uyanık" vaziyet içerisine girmişlerdi. Bu ruh halinin zinde kalması için, tehdit unsuru olarak komünizm, gerektikçe, abartılmıştı. Antikomünistler, komünistler için kullandıkları tahkir ve tezfif edici sözler, milliyetçi-muha-

334 Cemal Anadol, *Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm*, Milliyetçi Anadolu Yayınevi, İstanbul, s. 199-202.

335 Hayri Arsoy, *a.g.e.*, s. 14.

fazakâr periferide normal karşılanmıştı. Komünistleri bu kavramlarla önce düşmanlaştırıp, sonra dışlama yöntemine başvurmuşlardı. Bunların, hiçbir hukuki sürece tabi tutulmadan "temizlenmesi", "icabına bakılması" ve açık bir biçimde "öldürülmesi" gerektiğine inananların sayısı az değildi. Antikomünistler, "bir türlü bitmek bilmeyen solcular" için "toptan imha" etmeyi dahi teklif etmişlerdi. Antikomünistler, yoksul ve dar gelirli kitleleri "memleket, din elden gidiyor," diyerek örgütlemiş ve onları sokaklara dökmekte bir beis görmemişlerdi. Solun, "millileştirme" argümanına sağ, farklı bir anlam yüklemiş ve "millileştirmeden", kişilerin mallarına "el koymak" anlamını çıkarmışlardı.

Türkçüler, geçmişten II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele yıllarından devraldıkları ideoloji ve propaganda aygıtlarına Soğuk Savaş döneminde komünizmin sefaletini de eklemişlerdi. Milletin uyanması ve seferber olması elzemdi. Bunun için de belli bir düzen içerisinde aydınların önderliğine ihtiyaç duymuşlardı. Antikomünistler, Türkiye'nin vahim bir meseleyle karşı karşıya olduğu kanısındaydılar. Bu haletiruhiye, Sovyetler'in Doğu Avrupa'da ilerleyişi ve tehdit unsuru, antikomünistlerde "ivedilikle bir çözüm bulma" telaşını canlandırmıştı. Bunun akabinde tahammülsüzlük baş göstermiş, "ölüm-kalım radikalizmi" ile kendilerini mutlak haklı görmüşlerdi. Halka seslenmek en doğrusuydu. Milli bekanın tehlikede olduğu vurgusu antikomünizmi sorgulanmaz bir veçheye bürümüştü. Aydınların antikomünizme olan ilgisi hem korkudan hem dayatmadan hem de konjonktürden kaynaklanmıştı.

Türk milliyetçi yazında komünist eşkâli

Komünizmi "tehlikeli" ve ülkeyi tehdit eden "ifrit" düşünce olarak tanımladıktan sonra, bunun temsilcilerinin kim olduğunu öğrenmeye çalışmışlardı. Komünizme dayatılan tanım ile komünist eşkâle biçilen kaftan paralellik arz etmiştir. Komünizmin, Sovyetler'den metastaz yöntemiyle Türkiye'de yayıldığına inanan antikomünistler, bunu için de erken tanıya ihtiyaç

duymuşlardı. Çünkü bir tür "tümör" vasfını haiz olan komünizm, bünyeye musallat olduktan sonra, o bünyenin iflah olması neredeyse olanaksızdı.

Toplumun kılcal damarlarına virüs gibi işleyen ve zaman-mekân tanımadan "her an her yerde dibinizde bitebilir" hissiyatıyla tasvir edilen komünist için, "okulda, işçi birliğinde, camide ve kulüp vb. her yerde bulunur,"[336] denilmişti. Komünistlerin varlığını sürdürmek ve ideolojilerini yaymak için her zaman her yerde bulunabilecekleri ifade edilerek adeta insandan bir hayalet yaratılarak komünist heyulası icat edilmişti. Mekân skalası çok geniş tutulmuştu. Bu anlayışa göre, bir komünistin hem cami hem de kulüp gibi birbirine zıtlık teşkil eden mekânda bulunmasından daha doğal bir şey yoktu. Antikomünist tahayyüllerdeki komünizm ve onun amaçlarına meftun olan komünist için mantıki bir silsile aramak umumiyetle beyhude bir çaba idi.

Faruk Güventürk, komünistlerin özel eğitilmiş, çok sayıda dil bilen, üstün yetenekli insanlardan seçili ajanlar olduğu ve bunların toplumu "fikir ihtilaflarına sokar ve dolayısıyla birbirleriyle mücadele eden ve birbirine düşman olan zümreler haline getirerek zayıf düşürür ve komünizm ihtilali için en müsait ortamı yaratmaya çalıştıklarını,"[337] belirtmiştir. Güventürk bu şekilde komünist tanımlaması yaptıktan sonra dine "radikal" bir yorum getiren "Nurculuğun" toplumu inandıklarından farklı bir yola sevk ederek toplumda ikillik oluşturduğunu ve bu yönüyle de komünizme hizmet ettiğini ileri sürmüştür.[338]

"Su uyur, komünist uyumaz" mottosunu kullanarak "Türkiye'de komünist var mı?" tartışmalarına kendi meşrebince izahat getiren Gökhan Evliyaoğlu, bu soruyu sormanın "ahmakça" olduğunu belirtmiştir. Yazar, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de komünistlerin var olduğunu ve hararetli bir şekilde çalıştıklarını söylemiştir. Komünizm tartışmalarının, yaf-

---

336 Nevzat Mat, *a.g.e.*, s. 61.

337 Faruk Güventürk, *Komünizm ve Maskeler*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1965, s. 61-62.

338 Faruk Güventürk, *a.g.e.*, s. 62.

talamalarının, suçlamalarının sık sık yapılmasına karşılık "bu memlekette komünist yoktur!", "bu edebiyatı terk edelim!", "ona buna komünist damgası vurmayalım", "komünizm başka, sosyalizm başka bir şeydir, bizde birincisi değil ikinci vardır!" gibi karşıt görüş belirtenlere yönelik olarak Evliyaoğlu, asıl bunların kendisini araştırmak gerektiğini ifade etmiştir.[339]

Burada belirtilen esas mesele, Evliyaoğlu'nun, komünistlerin, mezkûr tümcelerle kendilerini perdelediklerini bilavasıta belirtmesidir. Memleketin belli başlı sorunlarını köşelerinde işleyen gazeteciler, aydınlar ve akademisyenler çok kolay bir şekilde komünist suçlamasına maruz kalmışlardı. Telif eserlerde, gazete yazılarında ve mecmualarda komünistler dedektörle aranmıştı. Eğer herhangi bir metinde toplum, ekonomik şartlara göre mütalaa edilmişse, özel mülkiyetin menfi yönleri dile getirilmişse, üretim araçlarının devletleştirilmesi savunulmuşsa ve "malikler" ile "mahrumlar", "zengin" ile "fakir" ve bir de "işçi" ile "istismarcı" diye antagonizmadan dem vurulmuşsa, böyle birinin komünist ilan edilmemesi için herhangi bir neden yoktur.

Evliyaoğlu'na göre, yukarıdaki yöntemi kullanan kişi, tek kelime ile "komünisttir."[340] Bu şekilde tespit edilenlerin "ortadan kaldırılması" için uğraş verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ama öncelikle komünistlerin ortaya çıkışını doğuran şartları ortadan kaldırmak gerekir, denmiştir.[341]

Yaygın kanaate göre, Türkiye'de komünistler, sosyalizm maskesi altında çalışmış, komünistlerin asıl amaçları Moskova'ya hizmet etmek olmuştur.[342] Tüm sol fraksiyonlar bu zeminde değerlendirilmiş ve hepsi Sovyetler'in Türkiye'deki işbirlikçileri olarak görülmüşlerdir.

TİP'in isminde sosyalist ya da komünist kelimesinin bulunmayışı ve "işçi" kelimesinin ön plana çıkarılmasında Sovyet-

---

339 Gökhan Evliyaoğlu, *Su Uyur Komünist Uyumaz*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962, s. 5.

340 Gökhan Evliyaoğlu, *a.g.e.*, s. 6.

341 Akkan Suver, *Komünizm*, s. 6.

342 Ahmet Çifçi, *İnönü'ye Açık Mektup*, İstanbul, 1965, s. 2.

ler'in komünist teşkilatlara gönderdiği iddia edilen talimatta yer alan "komünizmi açıkça müdafaa etmekten mahrum olduğunuz takdirde sosyalizmi, sosyalist yayın yapamadığınız takdirde işçi haklarını savunarak aynı gayeyi devam ettireceksiniz" prensibinin bir sonucu olduğu kanaati hâkimdi sağcı kesimde.[343] Komünistlerin, çoğunlukta olmadıkları herhangi bir ülkede farklı isim kullanarak hayatta kaldıkları, ifade edilmişti.[344] Ancak, TİP'in kuruluşunda öncellikle sendikacılar etkin olduğu için "işçi" kelimesi ön plana çıkmıştı ve kaldı ki TİP'in ilk yıllarında sağcı isimler de yer almıştı. Hatta Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun ismi parti başkanlığı için geçmişti.

Ekonomik sıkıntı içerisinde bulunan halk kitlelerini yanına çekmek için sosyalizm "maskesi" altında uğraş verildiği ifade edilmişti. İşgaller, boykotlar, grevler, sokak oyunları ile birlikte her türlü "oyunu" tertip edenler arasında "mutlaka solcu militanlar vardır"[345] mottosuna yaygın bir biçimde yer verilmişti. Bu anlayışa göre, "yerli komünistler", kendi iradeleri ile Sovyetler'e hizmet eden "satılmış" kişiliklerdir. Hakeza, komünistlerin, Moskova'dan aldıkları emirleri kendi ülkelerinde uygulamaya koymak için "emir kulu" gibi hizmet ettikleri iddia edilmiştir. Dünyanın rahata, selamete ve refaha kavuşmasının koşulu olarak "mikrop" diye tanımlanan komünistlerin "yok edilmesine" bağlanmıştır. Komünistlerin sayısına ilişkin olarak, "ancak komünist partisine kayıtlı bulunan kimselere komünist denilebilir. Türkiye'de komünist partisi bulunmadığına göre Türkiye'de komünist yok demektir," söylemine binaen Ilgar, bunun gerçekle uyuşmadığı ve resmî kayıttan ziyade kişinin fikrine bakarak komünistlerin belirlenebileceğini ifade etmiştir.[346]

Türkiye'de hemen hemen her yerde; siyasette, devlet kurumlarında, sanatta ve hatta özel sektörde komünizmin ve komü-

343 Nevzat Mat, *a.g.e.*, s. 49.

344 George W Cronyn, *200 Soruda Komünizm*, çev. Gültekin Ural, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977, s. 12.

345 Cemal Andol, *Kızıl Emperyalizm*, Milliyetçi Anadolu Yayınları, s. 25.

346 Hayrani Ilgar, *Komünizm ve Tenkidi*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, İzmir, 1966, s. 10.

nistlerin izleri aranmıştı. Bazen milliyetçi ve İslâmcı hareketler de bu anksiyetenin kurbanı olmuşlardı. Ahmet Emin Yalman, "Türkiye'de ve diğer Müslüman memleketlerde kızıl ajanların gerici ya da aşırı milliyetçi ajitatörler rolünü oynadıklarını, bu tür komünist sızma taktiği olarak bu hareketlerin Moskova'dan destek aldığını öne sürdükten sonra bu hareketlere örnek olarak Büyük Doğu, İslâm Demokrat, Nurculuk ve Milliyetçiler Derneği'ni" örnek göstermiştir.[347] Belki laiklik hassasiyetiyle belki de geçmişin hesabını görerek bir hınçla, kinle, öfke ile tüm İslâmcı neşriyatı "komünist" olarak göstermişti.

Komünistlerin, sosyalizmi maske yaptıkları, Kemalist göründükleri, CHP üst kadrolarına yerleştikleri, Nurculuk hareketi içerinde kendilerini var ettiklerini ve öyle ki milliyetçiliği lağvetmeye kalkıştıkları halde milliyetçi bir kisveye büründükleri ileri sürülmüştü.

Soğuk Savaş yıllarında sağ cenahta mütemadiyen endişe ve teyakkuz hali vardı. Vatanın selameti tehlike altındaydı. Bu nedenle demokratik siyasi talepler dahi meşru görülmemişti. Solu küçümseyen ve tahkir eden bir retorik, genel görüşü işgal etmişti. Bu durum, sol ve Marksizm'e derinlikli bir bakışa sahip olan Erol Güngör'ün diline de yansımıştır. Bu şekil vulger eleştiri ile derinlikli metinlerinin yan yana durması kendi içerisinde çelişik durmuştu:

> (Sosyalist) hareketin temelinde sosyalizme intibaksızlıktan doğan bir şahsiyet problemi yatmaktadır... Şu halde bir şahsiyet problemi haline geldiği zaman bir gencin sosyalist olması ile alkolik, esrarkeş veya cinsi sapık olması arasında fark yoktur.[348]

Rus algısının, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, kısa sürede negatif algıya dönüşmesine tarihî veriler ortam hazırlamıştı. Çar Deli Petro'nun sıcak denizlere inme siyaseti, Küçük Kaynarca Anlaşması ile Rusya'nın Osmanlı Ortodoks Hı-

---

347 Ahmet Emin Yalman, *Turkey in My Time*, Oklahoma Üniversitesi Yayınları, Norman, 1956, s. 250.

348 Yüksel Taşkın, *Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019, s. 175-186; Erol Güngör, *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2011, s. 350-354.

ristiyanlarının hamiliğini üstlenerek Osmanlı'nın içişlerine karışması ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi bu girdilerden sadece birkaçı olmuştur. Ruslar, Türk toplumu hafızasında sadece savaş, katliam ve ölümle andığı Moskof imgesini yaratmıştı. Toplumun belleğini zinde tutmak adına Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar uzanan tarihsel çizgide zengin bir literatür meydana gelmişti.[349] Soğuk Savaş yıllarında Sovyet Rusya, komünizm ve komünistlerin ortak potada eritildiği mecralardan birisi Moskof imgesi olmuştur. Moskof imgesi Çarlık Rusya'sı ile Sovyet Rusya'ya uzanan tarihsel belleğin omurgasını icra etmiştir. Onlara göre, politik bakımdan Çarlık Rusya'sı ile Sovyet Rusya arasında çok bir fark yoktur. Bu nedenle toplumda yaygın olan komünizm nefreti ve korkusu devletin, Sovyet karşıtı dış politikasında işini kolaylaştırmıştır. Buradan hareketle Ruslar değil de Almanlar komünist güç olsaydı, komünist doktrinin cazibesi Türkler üzerindeki etkisi daha fazla olurdu,[350] gibi tarih dışı bir yorumla antikomünizm Türklerin Ruslara olan hıncında, kininde resmedilmiştir.

Soğuk Savaş yıllarında üretilen komplo: "Komünistlerin iktidara gelme yöntemleri ve uygulamaları"

Seymour M. Lipset, "Aşırı Sağın Kaynakları" başlıklı makalesinde Amerikan sağının komplocu yapısını şu şekilde tasvir etmişti: "Geçmişte olduğu gibi bugün de yeni sağ, komünist olmayan muhalif düşünceleri bile yabacı güçlere bağlıyor."[351] Retrospektif tarih okuması antikomünistlerin zihinlerini allak bullak etmişti. Bu nedenle "işgal ederlerse", "Türkiye'yi ele geçirirlerse" gibi "tarih dışı temeller" üzerinden korku iklimi yaratmışlardı.[352]

---

349 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 34.

350 FO 424/294, 1954.

351 Seymour Martin Lipset, "The Source of Radical Right", *The Radical Right*, ed. Martin Bell, New Brunswich, New Jersey, s. 316.

352 Etienne Copeaux, *a.g.e.*, s. 40.

Yukarıda değinildiği gibi milliyetçilik, İslâmcılık ve Kemalizm terkibi ile bezenmiş antikomünizm, komünizmin "mahiyeti, amacı, iktidara gelme yöntemleri ve temsilcilerinin kim olduğu" gibi "gizemli" soruların peşine düşmüştü. Antikomünistler, mahut soruları yanıtlarken hamasi bir diskurla dehşetengiz anılar serpiştirerek kara mizaha malzeme üretmişlerdi.[353]

Buradan hareketle, Güventürk'e ve daha birçok antikomüniste göre, komünistlerin tek amacı "yaldızlı ifadelerle, en cazip ve renkli tüllere bürünerek sosyalizmi savunup" her şeyi devletleştirmekti. Bu düzlemde komünistler, ortaya çıkacak çatışmalardan faydalanarak emellerine uygun "Moskova tipi bir devlet"[354] kuracaklardı. Güventürk, komünist devrim gerçekleştiği takdirde, Türk milletini "kara pençesine almak ve demir perdenin esirler listesine ilave etmekten" başka Türk milletine fayda sağlamayacağını[355] ifade etmiştir.

Türkiye'nin derin bir komplo ile karşı karşıya olduğu ve dile getirilen ekonomik sorunların milli bünyeyi parçalamak için öne sürüldüğü belirtilmişti. Komünistlerin sosyal meseleleri, amaçlarına alet ederek toplumu polarize etmeye çalıştıkları ve bunun neticesinde de Türkiye'yi Sovyet işgaline hazırladıkla-

---

353 Sovyetler'le ilgili kara mizaha örnek çok sayıda fıkra anlatılmıştır. Onlardan bir tanesi şu şekildedir:

> "Stalin bir gün askerî birliği teftiş ediyordu. Erlerden birisine sordu:
> – Senin anan kim?
> – Sovyet Rusya.
> – Baban kim?
> – Stalin Yoldaş.
> Stalin sırtını sıvazlayarak sordu:
> – En büyük arzun nedir?
> Hiç düşünmeden cevap verdi:
> – Öksüz kalmak."

Daha başka fıkralar için bkz.Tahsin Özgeldi, *a.g.e.*, s. 17 Antikomünistler çeşitli "atasözleri" de uydurmuşlardı:

> "Sosyalistin mumu ihtilala kadar yanar, devlet malı deniz, yemeyen domuz, sosyalist yalandan, komünist ihtilaldan usanmaz, sosyalistten şahit istemişler, Lenin'i göstermiş, sosyalistin iyisi Amerikalılar ile alışverişte belli olur." *Milli Işık*, sayı 6, Ekim 1967.

354 Güventürk, *a.g.e.*, s. 130; Ahmet Güner, *a.g.e.*, s. 54.

355 Güventürk, *a.g.e.*, s. 10.

rı ifade edilmişti.[356] Bu bakış açısına göre komünistler, karışıklık ve nifak tohumlarını ekmek için, işçileri kandırmış ve emellerine alet etmişlerdir. Yazara göre, komünizmin temel prensibi, "işçi zümresini elinde koz olarak tutmak ve her türlü emellerine, bu zümreyi alet ederek kavuşmaktır."[357] Komünizmin, "parçala" ve "yut" taktiği ile öncelikle "iktisadi çöküntü" ve sonrasında da "siyasi çöküntü" ile ülkeyi "kızıl emperyalizm"e hazırladığı belirtilmiştir.[358] Komünistlerin, özgürlük sloganlarıyla sınıf kavgasını körükledikleri dermeyan edilmiştir.[359] Hayrani Ilgar da aynı düşünceleri paylaşmıştır. Ilgar, "kızıl emperyalizm Türkiye'yi nasıl sınırları içine alabilir?" sorusuna yanıt aramıştı. Ona göre bu, kademe kademe gerçekleşecektir. Öncelikle Türk halkı birbirine düşürülecek, bunun sonucunda da halk ile devlet arası açılacak, ülkede isyan, grev ve protestolar meydana geldikten sonra da komünistlerin işi kolaylaşacak ve ülke, kolaylıkla "kızıl emperyalizm"in uydusu haline gelecekti.[360] Eğer Türkiye, "gafil" olmaya devam ederse, her an komünistler devrimi gerçekleştirebilir ve Macaristan'da ne yaşandıysa aynısı Türkiye'de yaşanacaktır, duygusu pompalanmıştı.[361]

Komünistlerin, öncelikle, komünist olamayanlara, "cazip" gelecek bir propaganda yürüttükleri ifade edilmiştir. Hürriyet, adalet, eşitlik, demokrasi, insan hakları, sosyal adalet gibi kavramlarla düşüncelerini cazip kıldıkları, daha müreffeh bir dünya için uğraş içerisinde oldukları ve sınıflar arasındaki farkı kaldırmaya yönelik uğraş verdikleri gibi söylemlere itibar edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Haliyle birçok iyi niyetli insanın buna kandığını ifade eden Suver, komünizmin yegâne amacının bir "Sovyet Türkiyesi" kurmak olduğunu şu şeklide ifade etmiştir: "dünyanın her tarafında olduğundan daha fazla

356 Nevzat Mat, *a.g.e.*, s. 3; Ahmet Çifçi, *a.g.e.*, s. 1.
357 Ahmet Çiftçi, *a.g.e.*, s. 1.
358 Hayrani Ilgar, *a.g.e.*, s. 11.
359 Cemal Anadol, *a.g.e.*, s. 101.
360 Hayrani Ilgar, *a.g.e.*, s. 6.
361 Ahmet Çiftçi, *a.g.e.*, s. 3.

dehşetli bir gayretle durmadan, dinlenmeden geceli ve gündüzlü çalışmakta olan Kızıl kuvvet bir tek gaye güdüyor: Bir 'Sovyet Türkiyesi' yaratmak. Başları olan Moskova bunu açık açık söyleyebiliyor."[362]

Türkiye'yi, Sovyetler'e "peşkeş" çekmeye çalışanların Sovyetler ve peyk ülkelerindeki Türklerin durumunu görmezden geldikleri vurgulanmıştır. Örneğin Bulgaristan'daki Türklerin isimleri değiştirilmiş ve Türkçe konuşmaları yasaklanarak Slavlaştırılmaya çalışılmıştır.[363] Solun, Vietnam, Kore ve Filistin gibi memleketlerdeki sorunları gündemlerine taşımasına karşın Bulgaristan, Romanya ve Sovyetler'deki Türklerin/Müslümanların sorunlarını gündemlerine almamaları doğal olarak şu şekilde irdelemiştir: "Milletin Slavlaşmasına göz yuman, kulak tıkayan sosyalist, sen nasıl yurtseversin? Vatan kelimesini ağzına almayan sahtekâr sen nasıl vatanseversin? Türk halklarının kurtuluşundan bahseden anarşist sen nasıl milletperversin?"[364] Ancak sağ kesim de solun duyarlılık gösterdiği Vietnam, Kore ve Filistin meselesine ilgi duymamış, buradaki sorunları "kızıl emperyalizmin oyunu" olarak görmüştü. Solun, NATO vb. uluslararası kuruluşlara karşı olmasının sebebi şu şekilde izah edilmişti: Türkiye'yi Batı'dan kopararak Sovyetler'e yakınlaşmasını sağlamak ve daha sonra "peyk" devleti haline getirmek olarak okunmuştu.[365]

Aslında Sovyet rejimi, kendi ülkesinde ve peyk devletlerin hiçbirisinde kanuni yollarla işbaşına gelmemişti. Doğu Avrupa'da Kızıl Ordu'nun gölgesinde yapılan seçimlerle ve zora dayalı olarak komünist rejimler kurulmuştur.[366] Sovyetler'in, Doğu Avrupa'yı ele geçiriş yöntemini[367] ele alan antikomünistler, komünizmin, hiçbir yerde demokratik yollarla yönetime

---

362 Akkan Suver, *a.g.e.*, s. 28-29.

363 Ahmet Selçuk Emre, *Komünizm Nedir Ne Değildir*, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979, s. 15.

364 Ahmet Selçuk Emre, *a.g.e.*, s. 15.

365 Muharrem Ergin, *Sovyet Emperyalizmi Balkanlar ve Türkiye,* Bahar Matbaası, İstanbul, 1974, s. 34.

366 Cemal Anadol, *a.g.e.*, s. 86-87.

367 Ahmet Selçuk Emre, *a.g.e.*, s. 51.

gelmediğini biliyorlardı. İktidarı ele geçirdikleri yerlerde şiddet yöntemlerine başvurmuşlardır. Sovyetler, 1932 yılında Litvanya, Estonya ve Letonya ile "Saldırmazlık Paktı" imzalamasına karşın bu ülkeler, 1940 yılında Sovyetler tarafından işgal edilmiştir. Polonya ile 1939 yılında "saldırmazlık paktı" imzalanmasına karşın bu ülke yıl içerisinde işgal edilmiştir.[368] Romanya da büyük arazi vermeye mecbur edilmişti. Savaşı kaybeden Finlandiya ise güney bölgesindeki toprakları Sovyetler'e bırakmıştı.[369] Buralar Sovyet topraklarına eklenince Sovyet gizli örgütü MVD buraya yerleşmiş ve görevi komünist olmayanları buradan sürmek olmuştur.[370] İkinci Dünya Savaşı devam ederken, Sovyetler, bazı "manevralar" ile Doğu Avrupa devletlerinin "azınlığa tabi olmalarını sağlamıştır." 1947-1950 yılları arasında Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk Hükümetleri birer "kukla" Sovyet rejimi haline getirilmişlerdir. Hakeza Doğu Almanya ve Yugoslavya'da komünist rejimler kurulmuştur.[371]

George W. Cronyn'in iddiasına göre, komünistlerin en temel hedefi kabinede içişleri ve adalet bakanlığını ele geçirmek olmuştur. Çünkü polis teşkilatı, mahkemeler, basın ve radyo bu bakanlıkların kontrolü altında bulunmaktaydı.[372] Dolayısıyla elleri altındaki kritik kurumlar vasıtasıyla kendi rejimlerini rahatlıkla kurmuşlardır. Buna örnek olarak da Çekoslovakya gösterilmiştir. 1946 seçimlerinde Çekoslovakya'da Komünist Parti'nin aldığı oy oranı % 38 idi. Parti, Meclis'te birinci parti haline gelmesine rağmen tek başına hükümet kuramamıştı. Kurulan koalisyon hükümetinde Komünist Parti, İçişleri ve İstihbarat bakanlıklarını kabul etmişti. Bu bakanlıkların elde edilmesinden sonra, Çekoslovakya, 1948 yılı Şubat ayında parlamenter demokrasiden proletarya diktatörlü-

---

368 Cemal Anadol, *a.g.e.*, s. 30; David E. Weingstay, *Komünizmin İç Yüzü*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1977, s. 182; Cronyn, *a.g.e.*, s. 137-138.

369 Cronyn, *a.g.e.*, s. 137-138.

370 Weingstay, *a.g.e.*, s. 68.

371 Cronyn, *a.g.e.*, s. 138.

372 Cronyn, *a.g.e.*, s. 142.

ğüne geçmişti. Bu, komünizmin yerleşme metodunun sonucu olmuştur.[373]

Türkiye'de solun, işçilerin haklarını savunduğu süreçte, Sovyetler'de ve Doğu Avrupa ülkelerinde işçilerin, hiçbir şekilde eylem yapma ve greve gitme gibi imkânları yoktu. Örneğin 1956 yılında Sovyetler, Macaristan'da özgürlük isteyen işçilere mitralyöz ve tankla cevap vermişti. Bu durumu göz önünde bulunduran antikomünistler, "herhalde hiçbir Türk, aynı şeylerin Türkiye'de de cereyan etmesini arzulamaz,"[374] temennisinde bulunmuştu. Kruşçev'in, 1956 yılında SBKP'nin 20. Kurultayı'nda bir özeleştiri yapması, sınır komşuları ile dostluk içerisinde hareket edeceklerini belirtmesi ve birlikte yaşamanın mümkün olduğunu deklare etmesine karşın, Macaristan'da böyle bir hadisenin yaşanması sağın Sovyetler'e dair düşüncelerini perçinlemişti. Buna şu şekilde bir örnek verebiliriz: "Sovyetler Birliği ve peykler dünyayı baştan aşağı komünistleştirme yolundaki gayretlerinden asla feragat etmiş değillerdir. Onların sözlüğünde barış ile savaş; yumuşama ile sertleşme eş anlama gelmektedir."[375] Türkiye'de sürekli olarak Sovyetler Birliği ve peyk devletlerdeki uygulamalar adeta halkın gözüne sokulmuştu. Solun bir kesiminin içinde böyle bir eylem planı bulunsa da sol yekvücut bir düşünce ve hareket değildir hiçbir zaman. Sovyet yanlısı olanlar olduğu gibi Sovyet karşıtı olanlar da vardı. Silahı ve şiddeti kesin bir şekilde reddeden Harun Karadeniz gibiler de yok değildi. Ancak tüm solcular "müseccel komünist" olarak bellenmişti.

Antikomünistler daha da ileri giderek, ülkeyi kızıl sisteme hazırlayanların sadece komünistler olmadığını ileri sürmüş, şunları da komünistlerle aynı kategoriye almışlardı: "ahlâksızlar, cahiller, din simsarları, ayak takımları, vurguncular ve karaborsacılar, nurcular..."[376] Nurettin Menekşe, komünistle-

---

373 *Çekoslovakya'ya Komünizm Nasıl Yerleşti*, Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu, Ankara, 1964, s. 4.

374 Ahmet Çiftçi, *a.g.e.*, s. 2, 12.

375 Ahmet Kartal, *Komünizmin İki Yüzü*, Şafak Matbaası, Ankara, 1974, s. 28.

376 Faruk Güventürk, *a.g.e.*, s. 50.

rin Türkiye'deki yegâne arzularının "yıkıcı" faaliyetlerle Türkiye'ye boyun eğdirmek olduğunun altını çizmiştir. Ona göre, Türkiye'de sağ-sol olayları bu "nifak tohumlarının" ürünüdür. Bunu da farklı etnik ve mezhepsel milliyetçiliği yaparak, toplumu kutuplaştırarak yaptıklarını belirtmiştir.[377] Solun 12 Mart öncesi faaliyetlerinin tamamının, Moskova tarafından manipüle edildiği, Türk gençlerinin bu şekilde istismar edildiği ve "Eski Tüfeklerin" yetiştirdiği militanlarla bu yolda hızla ilerleme kaydedildiği ifade edilmiştir.[378]

Türk sağ yazınında en çok işlenen konuların başında komünizm düşüncesinde kadına biçilen rol gelmiştir. Bu, tamamen negatif bir algı üzerine kurulmuştur. Bilhassa Sovyetler'in uygulamaları da resmedilince içinde yaşadıkları paranoyanın ibresi yükselişe geçmişti. Sovyetler ve Doğu Avrupa devletlerinin uygulamalarından hareketle komünist bir iktidarda, dinî inancın, iffetin, namusun ve kutsi olan her şeyin başına geleceklerini tasvir eden retorik çok yoğun bir şekilde işlenmiştir. Buna dair tipik bir örnek şu şekilde yer almıştır:

> Türk anaları: "Bin bir meşakkatle doğurduğunuz, bin bir ihtimamla yetiştirmeye çalıştığınız yavrularınızın vakitsiz elinizden alınmasını ve bütün dünyanın size fahişe gözü ile bakmasını ister misiniz?"
>
> Türk çocukları: "Namus, şeref, haysiyet gibi insanlara has kıymetlerden mahrum edilmek ve mezara kadar piçlik töhmeti altında ezilmek ister misiniz?"
>
> Türk işçileri: "Hayatınızın son anlarını çocuklarınızın mürüvvetini görmeden geçirmek, işe yaramazsınız diye sizi idare eden adamlar tarafından fırınlara atılıp vahşice öldürülmek ister misiniz?"
>
> Türk Müslümanları: "Çok sevdiğiniz Allah'tan ayrılmak, Allahsız olmak, dinsiz olmak ister misiniz? Allah'la aranızda konuşma vasıtası olan camilerinizin kızıl orduların azgın atları-

377 Nurettin Menekşe, *Bulgar Komünist Partisinin Gizli Raporu Türkiye'de Komünizm*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967, s. 10.

378 Ahmet Güner, *a.g.e.*, s. 9.

na ahır olmasını ve birer umumhane haline getirilmesini ister misiniz?"

Ve ey bütün Türkler: "Boyunlarınıza yular, boyunduruk geçirilmesini, mülkiyet, aile, bir kelime ile insanlık haklarından ebediyen mahrum edilmenizi ister misiniz?"[379]

Türk solu, montaj sanayinin Türk sanayi sistemini zayıflatması, montaj sanayide çalışan işçi ücretlerinin düşük olması, buna karşın çalışma saatlerinin yüksek olması gibi temel problemleri gündeme getirip durumun düzeltilmesini istemişti. Türk sağı ise solun muhalefetini, salt Sovyetler'in manipülasyonuna bağlamış ve belli ölçülerde gerçeği ıskalamıştır. Oysa bu türden sömürü düzenine karşı çıkmak için illa solcu olmak gerekmiyordu. Ve sola angaje olmadan da egemen sınıfın çıkarlarına karşı gelinebilirdi. Buna mukabil sosyalizm veya komünizmin, fark etmez, Türkiye'yi bölmek veya Sovyet peyki yapmak için araç olarak kullanıldığını düşünmüşlerdir. Komünizm veya maske olarak tanımlanan sosyalizm Türkiye'de bünyeye yerleşen ve tedavisi namümkün bir hastalık olarak görülmüştür. Bu "hastalıkla" mücadeleyi de "var olma" veya "yok olma"ya bağlayacak kadar işi ifritleştiren eserler neşredilmiş ve broşürler basılmıştır. Bu noktada komünizme mensup kişiler de "düşman", "hain" olarak görülmüş ve komünizm düşünsel bir eylem, toplumsal bir düşünüş veya kapitalizm/sermaye sömürgecilik karşısında ideolojik aygıttan ziyade Rusya'nın tarihsel emellerini Sovyetler döneminde hayata geçirmek için Türk toplumuna enjekte edilen bir "zehir" olmuştur. Bu "zehrin" panzehri, "din", "iman", "ahlâk", "aile", "milliyetçilik" olmuştur. Komplo teorileri üreterek sola ve tarihine yorum getirilmiştir. Solun tarihsel mirası, teorik metinleri reddedilmiştir. TİP, ihtilalci sosyalizm ile demokratik sosyalizm arasında ikincisine daha yakın olduğu bilindiği halde, eleştiri konusu olmuştur. Komünizmin, halk arasında nifak tohumları ektiğini, bunun sonucunda Türkiye'nin Sovyetler'in egemenliği altına gireceği ileri sürülmüştü. Bunun için de halka düşen görev

379 Nâzım Yazıcı, *a.g.e.*, s. 5-7.

ve sorumluluk ise halkın mütemadiyen "uyanık", her an "hazır ve nazır" olmasıdır. Vatandaşı, adeta bir asker gibi vatan savunmasına hazır olması yönünde uyarmışlardır. Solcuların, "halklar" deyişi ve "anadili" özgürlüğü gibi temaları işlemeleri de antikomünizm bağlamında değerlendirilmiştir. Antikomünistler, Sovyetler'in tarihsel emellerini hayata geçirmek için Türkiye'yi Kürdistan, Ermenistan, Lazistan ve Pontus şeklinde ayırmaya yeltendiğini, bu şekilde komünist rejimi kurmanın daha kolay olacağını ve bu etnik ile dinsel yapılara "özgürlük" vaat ederek solu Türkiye'de güçlendirmeye çalıştıklarının kaygısı içerisinde olmuşlardır. "Halklar" ibaresi Sevr'in korkusunu tekrar depreştirmiştir. Milli Mücadele yıllarında İngilizler, Fransızlar ve Yunanlılar Anadolu'yu parçalama peşinde iken, Soğuk Savaş yıllarında ise Sovyetler böyle bir maceranın içerisinde olmuştu. Sovyetler'in "barış içerisinde birlikte yaşama" ve "detant" politikaları inandırıcı bulunmamış, bunun bir geçiş evresi olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır.

KMD'nin yayınladığı *Ey Türk Uyan!* İsimli broşüründe, "komünizmin Türkiye'de ihtilal hazırlığı" içerisinde olduğu belirtilmiş, dolayısıyla can, mal, ırz ve namusun tehlikede olduğu ve bunun bertaraf edilmesi için de Türk milleti mücadeleye davet edilmiştir.[380] İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Sovyetler'in, Türkiye'den Kars, Ardahan ve Boğazlar'ı istemesi Rus emperyalizminin masasının üzerinde var olan planı hayata geçirmektir.[381] Muharrem Ergin'in iddiasına göre, Ruslar Boğazlar'a yerleştikten sonra Türkiye'yi iki kısma ayırıp Trakya'da bir halk cumhuriyetini kuracaklardı. Daha sonra Boğazlar ve Anadolu'dan Türkleri atacaklardı. Böylece önce Boğazlar'dan başlayarak Türkiye, Slavlaştırılacaktı.[382] Komünizm iktidara geldiği takdirde önceden tespit edilen çok sayıda "vatanperverin" suikast ile ortadan kaldırılacağı, milletin direnme gücü bu şekil-

380 *Ey Türk Milleti!*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Halk Yayınları, no. 4, İzmir, 1966, s. 2-4. Bu broşürde komünistlerin yaptığı "işkence" ve "katliamların" bir kısmına yer verilmiştir.

381 Muharrem Ergin, *a.g.e.*, s. 33.

382 Muharrem Ergin, *a.g.e.*, s. 34.

de zayıflatıldıktan sonra da "sürgünler" ve "katliamlar" başlayacaktır. Ardından "psikopat yaratışlılar" ve Türklüğe düşman unsurların idari görevlere getirileceğini belirtmişlerdir. Bunu belli bir düzen içerisinde rapor etmelerinde Sovyet, Macaristan, Polonya ve diğer ülkelerin deneyimleri örnek teşkil etmiştir. Hayrettin Tınmaz, komünizmin memleketi açık bir şekilde tehdit ettiğini, işlerini gizli yürütmekten ziyade artık aleni bir şekilde yaptıklarını, bunu da devlet kurumlarına "sızarak" yaptıklarını söylemiştir.

Ona göre komünistler, müstehcen ve din karşıtı yayınlarla toplumun "milli ahlâkını" zedelemeye yönelik gün aşırı faaliyetlerini arttırmışlardır. Burada güdülen amaç, Türkiye'yi Sovyetler'in "peyk"i haline getirmek olmuştur. Yazara göre, komünistler, emellerine ulaştıkları takdirde şunlar meydana gelecektir:

> 1- Din ve vicdan hürriyetini tamamen kaybedeceğiz. Ezanlar, Kur'anlar susturulacak, camilerimiz ahır, depo, bar, sinema, fuhuş evi haline getirilecek, din adamlarımız Sibirya'ya sürülerek işkenceler içinde yok edilecektir.
>
> 2- Mülkiyet hakkımız çiğnenecek, evimiz, tarlamız, dükkânımız gasp edilecektir. Bilhassa zenginlerimizin sadece mallarına el koymakla kalmayacaklar, tatlı canlarına da kıyacaklardır. Bütün komünist memleketlerde başlangıçta hep böyle olmuş, servet sahiplerinin kökü kazınmıştır.
>
> 3- Milli şuurumuzu bozmak için dil, edebiyat, tarih ve sanatımızı soysuzlaştıracaklar, nesiller arasında uçurum açacaklardır.
>
> 4- Kadınlarımızın kızlarımızın, kız kardeşlerimizin iffet, namus ve ismetlerini ayaklar altına alarak aile düzenimizi bozacaklar, cemiyetimizi insanlık dışı bir sürü haline getireceklerdir.
>
> 5- Seyahat etme, kazanma, çalışma, dinlenme, dilediğimiz gibi yaşama hürriyetlerimiz iyice kısılacak, kendi arzumuz dahilinde değil, başkalarının kırbacı altında çalışmak mecburiyetinde kalacağız. Ve bu durumu tenkit ve şikâyet etmek hakkından bile mahrum bırakılacağız.

6- Sanayimiz ve tabii zenginliklerimiz, ticaret ve ziraatimiz, kendi milletimizin refah ve saadeti için değil, Sovyet Rusya'nın sömürü emelleri için, onun harp sanayine yardımcı olarak çalıştırılacak, Türk milleti sefaletin en korkunç şekline katlanmak mecburiyetinde kalacaklar.

7- Birkaç satılmış alçağı başımıza kukla hükümet olarak geçirecekler, onlar vasıtası ile Türkiye'yi zulüm ve istibdadın en koyusu ile idare edeceklerdir. Polis baskısı, jurnalcilik ve uydurma mahkemelerle vatandaşın huzur ve emniyetini katledeceklerdir.

8- Bir harp vukuunda Sosyalist Rusya hesabına bizi batıl biz gaye uğruna koyun gibi boğazlayacaklardır.

9- Türkistan'da yaptıkları gibi aziz vatanımıza sürü sürü Rus muhaciri yerleştirerek bizi öz yurdumuzda azınlık hale düşüreceklerdir.[383]

Sovyet devrimi gerçekleştikten hemen sonra, dinî ritüellerin yasaklanması ve din adamalarının Sibirya kamplarına sürgün edilmesi Türk sağ aydınının zihninde her daim canlı idi. Komünistlerin emellerine ulaşmaları halinde Sovyetler'deki Müslümanlarla benzer şeyleri yaşayacakları muhayyilesi komünizm karşıtlığını daha da şedit hale getirmiştir. Büyük ölçüde Doğu Avrupa devletlerinin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra karşılaşmış oldukları durum, keşmekeş ve yoksulluk antikomünist Türk aydınını endişeye sevk etmiştir. Antikomünistler sol menşeli gazete ve dergileri ve sol faaliyetleri yakından takip etmişlerdir. Sovyet yanlısı partilerin Doğu Avrupa'da iktidara geliş şeklini ve bu iktidarların komünist olmayanlara karşı muameleyi çeviri metinler üzerinden dikkatli bir biçimde takip etmişlerdir.

383 Hayrettin Tınmaz, *a.g.e.*, s. 1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Soğuk Savaş Yıllarında Antikomünist Teşekküller ve Portreler

Komünizmle mücadeleyi kendine misyon edinen dernekler: Milliyetçi-antikomünist derneklere methal

Türk milliyetçiliğinin dernek deneyimi, kuluçka dönemi II. Meşrutiyet'in başına kadar gitmiştir. Süreç, o dönemde kurulan, lakin pek varlık gösteremeyen Türk Derneği (1908) ile başlamış, ardından kurulan Türk Ocakları (1912) ve MTTB (1916) ile devam etmiştir. Türk Ocakları ve MTTB'nin Türk sağ siyaset ve düşüncesinde mümtaz yeri vardır. Bunlar, en uzun soluklu öğrenci/gençlik teşekkülleri olarak tarihteki yerlerini almışlardır. Mezkûr iki oluşum, dönemin hâkim düşüncesinin teessüs edilmesinde payanda vazifesi görmüşlerdi. Ancak erken Cumhuriyet döneminde, kurucu ideoloji, kendilerinden pek haz etmediği için, belki de kendisine rakip gördüğünden ve de ters gelen faaliyetler içerisinde bulunmalarından mütevellit erken denebilecek bir tarihte kapatılmışlardı. Dernek kurma işi, izne tabi tutulduğundan belli bir süre dernekçilik nadasa bırakılmıştı. Ancak mahut iki derneğin kuluçkasında büyüyen nesiller, Soğuk Savaş döneminde antikomünizmin düşünsel yönünü ve eylem boyutunu şekillendirmişlerdir. Örneğin Türk Ocakları ile müsemma hale gelen Hamdullah Suphi

Tanrıöver, 1940'lı yılların ikinci yarısında komünizme yönelik eylem planına bilhassa İslâm'ın eklemlenmesini dikte ederek seküler Türk milliyetçiliğin yönünü değiştirmeye cehd etmiştir. Bir başka isim, MTTB ile bütünleşen DP'nin ilk Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, bakanlığı döneminde Meclis'teki konuşmalarıyla ve Meclis dışındaki çalışmalarıyla antikomünist gençliğe örnek davranış sergilemişti.

1946 yılında Cemiyetler Kanunu'nun çıkarılmasından sonra açılan milliyetçi/muhafazakâr dernekler, Sovyet tehdidi altında ve etkisinde kurulmuşlardır. Bu derneklerin kuruluşlarında ve faaliyetlerinde yer alanlar, Osmanlı'nın son dönemlerindeki savaş ortamını ve Milli Mücadele'yi görmüş, yaşamış kişilerdir. Motivasyonlarını, "kahramanlık" göstergesi olan Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele gibi olaylardan almışlardır. Osmanlı'nın dağılıp Anadolu'ya "mahkûm" olunması, bu derneklerde yer alanları saldırgan ve öfkeli bir milliyetçiliğe kanalize etmiştir. Dolayısıyla kendi dışındaki herhangi bir yapı, düşünce veya söyleme karşı tahammül sınırları son derece dardı. Geçmiş, bir kâbus gibi önlerinde duruyordu. Soğuk Savaş'ın hemen başında sökün eden derneklerin kurulmasının temel motivasyonu, Türkiye'de var olduğuna inandıkları komünizm idi. Kuruluşun en kuvvetli gerekçesi komünizme karşı koymak olmuştur. Türk milliyetçiliğinin dernekleşme süreci, Soğuk Savaş yıllarında bereketlenmiştir. Uzun süre nadasa bırakılan milliyetçilerin içindeki dernekleşme aşkı, 1946'da Cemiyetler Kanunu'nun değiştirilmesiyle bir anda depreşmişti. Değişikliği müteakiben, ortak amaç için milliyetçi aydın ve öğrencilerin bir araya geldiği çok sayıda dernek kurulmuştu. Bu dernekler, Türk milliyetçiliğini ana eksen kabul ederek komünizme karşı faaliyette bulunmak suretiyle hareket etmişlerdi. Bu minvalde, komünizmle mücadeleyi imanın rüknü haline getirmişlerdi.

Türk milliyetçiliği, İkinci Dünya Savaşı hemen öncesinde yayıncılık faaliyetleri ve savaş sırasında kitlesel eylemlerle varlığını hissettirmeye başlamış, savaş boyunca da devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin Faşist Almanya ile ilişki kurması ve Almanya'nın Sovyetler'e savaş açması Türkçü-

lerde Turan idealini tekrar canlandırmıştır. Çünkü Sovyet egemenliği altında yaşayan "dış Türkler"in bu esaretten kurtarılması ümidi doğmuştu.

Bu düzlemde, Soğuk Savaş döneminde ilk kurulan dernek, 1946 yılında Türk Kültür Ocağı olmuştur. Derneğin kurucuları Cevdet Akçalı, Turgut Atasoy, Faruk Sükan, Kemal Bozkurt, Asım Salih, Orhan Özil ve İlhan Çirkinoğlu'dur. Derneğin ilk başkanlığını da Ali Hatipoğlu üstlenmiştir.[1] Kuruluş amacı, Türk milliyetçiliğini işlemek ve yaymak olan TKO, komünizme karşı mücadelede aktif şekilde hareket etmişti.[2] Öyle ki "müstehcen" basının tel'in edildiği bir beyannamede müstehcenliğin, en az komünizm kadar tehlikeli olduğu belirtilmişti. Onun komünizme tepkisi bununla sınırlı değildi. Bu kızgınlığı pekitmek maksadıyla 1949 yılında Marmara Lokali'nde komünizmi tel'in toplantısı düzenlenmişti. Toplantıda bir konuşma yapan Nihal Atsız, Ziya Gökalp'in "Moskof'un diyarı viran olacak/ Türkiye büyüyüp Turan olacak" beytiyle sözünü noktalamıştı.[3] Bu derneğin bir diğer önemli faaliyeti, Çiçek Palas protestosunu bizzat kendilerinin organize etmesidir.[4] TKO, 1951 yılında yayınladığı bir beyannamede, kendilerine yöneltilen ırkçı ve irticacı suçlamasına karşılık, memlekette ne dinsel irticanın ne ırkçılığın ve ne de Turancılığın olduğunu ileri sürmüşlerdi.[5] TKO, 1951'de yapılan olağanüstü kongresinde Türk Gençlik Teşkilatı ile birleşme kararı almıştı.[6] O süreçte (1946) kurulan bir başka milliyetçi dernek, Türk Kültür Derneği idi. Der-

---

1 Bundan sonra sırasıyla Bahadır Dülger, Ali Sedat Çetintaş, Faruk Kadri Timurtaş, Turgut Atasoy ve Bekir Berk başkanlık yapmışlardır. Vakıa Darendelioğlu, başka bir yerde Türk Kültür Ocağı'nın kuruluş tarihini 1945 olarak göstermiştir. Ancak, derneğin 1946 yılında kurulduğu kesindir. İlhan Darendelioğlu, "Türk Kültür Ocağı", *Milli Işık*, sayı 5, Eylül 1967, s. 23.

2 *Türk Kültür Ocağı Nizamnamesi*, Aydınlık Basımevi, 1950, s. 3; *Altın Işık*, cilt 1, sayı 1, 15 Ocak 1947, s. 9. Ayrıca bkz. "Türk Kültür Ocağı", *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 11.

3 *Türke Doğru*, sayı 23-32, 9 Mayıs 1949.

4 İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 165-167; İlhan Darendelioğlu, "Türk Kültür Ocağı", *Milli Işık*, sayı 5, Eylül 1967.

5 *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 17, 1 Nisan 1951.

6 *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 11, 1 Ocak 1951.

neğin başkanlığını, o sırada CHP Samsun milletvekili olan Fahri Kurtuluş yürütmüştü. Dernek, 1951 yılında Türk Milliyetçileri Derneği'ne katılarak faaliyetlerine son vermişti.[7]

TKO ve TKD dışında, 1946'da İstanbul'da bir grup genç tarafından Türk Kültür Çalışmaları Derneği kurulmuştu. Derneğin nizamnamesinde amaç, "milli benliğimizin kültür ve kadirbilirlik yönünü geliştirmektir," şeklinde belirtilmişti.[8] Bu derneğin ön plana çıkan faaliyeti, dış Türklerden Mirza Bala, Cafer Seydahmet Kırımer ve Zeki velidi Togan gibi isimlere konferans verdirmek olmuştur.[9]

Yukarıda zikredilen iki derneğin faaliyetlerinden memnun olmayan, onları "durgun" ve "pasif" bulan bir kısım gençler, 1949 yılında Türk Gençlik Teşkilatı'nı, Türk milliyetçiliğine hizmet etmek ve özellikle de komünizme karşı mücadele etmek maksadıyla kurmuştu.[10] Dernek, Anadolu'da çok sayıda şube açmıştı. Derneğin faaliyetleri arasında Mareşal Fevzi Çakmak'ın cenaze merasimini tertip etmek de vardır. Derneğin üyeleri, Nâzım Hikmet'in af kampanyası sırasında imza toplayan gençlere müdahalede bulunmuştu. Teşkilatın yayın organı ikinci defa yayınlanan ve yukarıda zikredilen *Tanrıdağ* idi. Teşkilatın sloganı, hafızalara kazınan "Tanrı Türk'ü Korusun" idi.[11] Osman Yük-

---

7 Necmettin Sefercioğlu, *Milliyetçi Dernekler*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayını, Ankara, 2008, s. 19-20.

8 Derneğin kuruluşuna katılan ilk üyeler şunlar olmuştur: Behram Atamer, Müfid Adil Çulcuoğlu, Kemal Şahin, Kemal Göksel, Ahmet Mirkelamoğlu, Rıza Serhadoğlu, Ali Gür, M. Ali Tuna, Necati Balaşoğlu, Celal Sungur, Doğan Can, Ömer Tekinoğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Ziya Işıldak, Namık Tekin, Turan Osman, Nedim Tuna, K. Abbas Altuntaş, Bülent Olcay ve İlhan Darendelioğlu olmuştur. Derneğin ilk başkanlığını sırasıyla Necati Balaşoğlu, eski Azerbaycan Parlamantosu üyeşerinden M. Sadık Aran ve Müfid Ali Çulcuoğlu yapmıştır.

9 Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 172; İlhan Darendelioğlu, "Türk Kültür Çalışmaları Derneği", *Milli Işık*, sayı 6, Ekim 1967, s. 21.

10 Necati Tanrıkulu, İrfan Atagün, Kubilay İmer, Emin Alpkan, Ömer Öztürkmen, Mehmet Metin Ören, Erdoğan Özbelli, Şadi Pehlivanoğlu, Hasan Karahan, Erdoğan Okçu, Gökhan Evliyaoğlu, Cahit Çakmak, Orhan Özer, Tuğrul Önder, Celal Erçıkan, Remzi Sarıkaya, Kemal Cabioğlu, Sami Binicioğlu, Galip Erdem, Arslan Topçubaşı bu derneği kuran isimlerdi. İlhan Darendelioğlu, "Türk Gençlik Teşkilatı", *Milli Işık*, sayı 7, Kasım 1967, s. 27.

11 Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 173-175; *Türk Gençlik Teşkilatı Ana Nizamnamesi*, İktisadi Yürüyüş Matbaası, İstanbul, 1949, s. 1.

sel'e ait *Serdengeçti* dergisinde Türk gençliği, TGT'ye üye olmaya davet edilmişti: "Ey! Kalbi Allah-millet-vatan aşkıyla yanan genç arkadaş! Bütün münevver Türk gençliğini sinesinde barındıran bu ocak, sana da kollarını açmış bekliyor. Bunu ganimet bil, ocağa yazıl!"[12]

Bunun haricinde, Hamdullah Suphi Tanrıöver maiyetinde Türk Ocakları, 1949 yılında tekrar kurulmuşsa da, 1954 yılında *Türk Yurdu* dergisini yeniden çıkarmak dışında pek bir varlık gösterememiştir.[13]

1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren komünizme karşı kurulan Türk Kültür Ocağı, Türk Gençlik Teşkilatı, Türk Kültür Çalışmaları Derneği, Türk Kültür Derneği, Kayseri Türk Kültür Birliği ve Genç Türkler Cemiyeti üyeleri 1950 yılının Nisan ayında bir araya gelerek Milliyetçiler Federasyonu adı altında birleşmeyi tahakkuk etmişlerdi. Birleşmekteki asıl gayeyi, federasyonun başkanlığını üstlenen milliyetçi-mukaddesatçı Bekir Berk, şu şekilde açıklığa kavuşturmuştu:

> Milliyetçi dernekleri birleştirmek, milliyetçi Türk gençliğini temsil ve komünizme karşı mücadele etmek gayesiyle yıkıcı faaliyetler ve bunun başında gelen komünizmle mücadelede müşterek hareket etmeyi zaruri görmektir.[14]

Bu birleşmeyi, "irtica yaygarası" olarak görenlere, Milliyetçiler Federasyonu beyanname ile cevap vermişti. Beyannamede komünistlerin, milliyetçilerin bir araya gelmesini hazmedemediği için milliyetçi ve mukaddesatçıları "irtica", "ırkçılık" ve "Turancılık" ithamı ile töhmet altında bırakmaya yeltendikleri, ancak işin aslı astarının öyle olmadığı belirtilmişti.[15]

Milliyetçiler Federasyonu, 14 Aralık'ta İstanbul Şehir Ti-

---

12 *Serdengeçti*, yıl 3, sayı 6, Mayıs 1949.

13 Necmettin Sefercioğlu, *Milliyetçi Dernekler*, Türk Ocakları Ankara Şubesi, s. 9-10.

14 İlhan Daredelioğlu, *a.g.e.*, s. 252-253; *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 2, 15 Ağustos 1950.

15 "Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi: Allaha İnanıyor, Allaha Güveniyoruz", *Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş*, yıl 1, sayı 2, 16 Mart 1951; "Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi", *Orkun*, sayı 24, 16 Mart 1951, s. 5.

yatrosu'nda "Mehmetçik" adıyla tertiplediği toplantıya dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Arif Nihat Asya, Nurettin Topçu ve İsmet Tümtürk katılarak birer konuşma yapmışlardı.[16] Federasyon ilk büyük kurultayını Nisan 1951'de yapmıştır. Kurultay'da tüm milliyetçi derneklerin kendilerini feshetmesi üzerine Türk Milliyetçiler Derneği kurulmuştu.[17] Bu dernek başka bir bölümde anlatılacağı için ayrıntıya girilmeyecektir. İstanbul'da bir umutla teşkil edilen federasyonun başkanlığına Bekir Berk getirilmişti.

DP döneminde pek varlık gösteremeyen milliyetçi teşekküllerden Türkçüler Yardımlaşma Derneği'nden de bahsedebiliriz. Milliyetçi-muhafazakârların teşkil ettiği derneklerine ek olarak 4 Ekim 1950 tarihinde Hüseyin Nihal Atsız, İsmet Tümtürk ve Bekir Berk'in iştirakiyle Türkçüler Yardımlaşma Derneği vücuda getirilmişti. Derneğin, faaliyette bulunduğu on yıl boyunca, başkanlığını Atsız yürütmüştü. Dernek üyeliğine Yönetim Kurulu'nun çağrısı ile girilebildiği için üye sayısı bu süre zarfında ancak elli altıya ulaşabilmiştir. TYD'nin üyeleri arasında Fethi Gemuhluoğlu, İhsan Koloğlu, Hikmet Tanyu, Selahattin Ertürk, M. Zeki Sofuoğlu, Nejdet Sançar, Abdülhadi Toplu, Necmettin Sefercioğlu, Fethi Gözler vb. isimler yer almıştı.[18]

Yukarıda görüldüğü gibi 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren kurulan derneklerin ömrü, uzun soluklu olmamıştı. Türk Ocakları ve Milli Türk Talebe Birliği dışında hiçbirisi, 1950'lerin ortalarını dahi gör(e)memişti. Örneğin Türk Ocakları gibi "ihtişamlı" mazisi olan dernek ile kıyas edildiklerinde bunların, etkisiz kaldıklarını söyleyebiliriz. Dernek faaliyetlerinde bulunanların, milliyetçilik ve İslâmcılık açısından düşünsel çizgileri henüz netleşmemişti. Ancak bir sinopsisten bahsedebiliriz. Bunun yanında alenileşen bir şey vardı ki o da antikomünizmdi.

Diğer tarafta derneklerin önemli "kazanımları" vardı. Derneklerin kurulmasında görev alanlar veyahut bu derneklerde

---

16 *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 11, 1 Ocak 1951.

17 İlhan Daredelioğlu, *a.g.e.*, s. 257.

18 Necmettin Sefercioğlu, *a.g.e.*, s. 26-27

yetişenler, 1960'lı yıllarda Türk sağ siyasetinde söz sahibi olmuşlardı; sağ partilerde uzun süre mebusluk yapmışlardı. Örneğin Cevdet Akçalı, Faruk Sükan, Bahaddin Dülger, İlhan Darendelioğlu, Osman Yüksel Serdengeçti ve Turgut Atasoy (AP İstanbul İl İdare Heyeti Üyesi) ilk akla gelen isimler olmuştur. İkinci bir kazanım ise dernekler vasıtasıyla yürütülen faaliyetlerle gençliğe ulaşma imkânı elde edilmişti.

Yukarıda adı geçen derneklerde aktif rol oynayanlar, kendi kavradıkları şekliyle komünizmi anlatmışlardı. Bu da antikomünist şuuru beslemişti. Komünizmi yabancı bir ideoloji belleyen ve komünistleri de Sovyetler'in işbirlikçisi olarak okuyan antikomünistlerin haletiruhiyesini anlamak için, II. Meşrutiyet yıllarında Osmanlı'nın yıkılışını sadece seyreden aydının feveranına bakmak lazım gelir. İki dönemin yakarışı arasında bir korelasyondan bahsedebiliriz. Antikomünistlerin, metinlerinde tekrar tekrar Osmanlı'nın son dönemlerinden bahsetmeleri, "bir daha asla" demeleri ve de Doğu Avrupa devletleri ile Orta Asya Türklerinden bahsederek onlara benzememek güdüsüyle hareket etmeleri buradan gelmiştir. "Batı Osmanlı'daki gayrimüslim tebaayı dinamik hale getirerek Osmanlı'yı parçaladı," tümcesi zihinlere kazınmıştı. Bu sefer Batı yoktu. Batılı devletler, "müttefik" görünüyordu. Ancak bu defa, 1700'lü yıllardan itibaren gözü Boğazlar'da olan eski Çarlık Rusya'sı ve yeni adıyla Sovyet Rusya vardı. Bu nedenle antikomünistler açısından, Türk solunun, Türkiye'yi nereye götürmek istediği sorusu hep cevapsız kalmıştı. İşte bu belirsizlik içerisinde milliyetçilik, Sovyet tehditlerine ve komünizmin sadmelerine karşı kurtarıcı bir liman vasfını görmüştü.

Türk Milliyetçiler Derneği

Türk Milliyetçiler Derneği'nin (TMD) faaliyet ömrü iki yıl ile sınırlı kalmıştır. Çalışmanın kapsamı, 1945-1971 yılları olmasına mukabil ömrü hayatı bu kadar kısa olan derneğin neden inceleme konusu yapıldığı sorusu akla gelebilir. TMD'nin kurulduğu tarih, taşıdığı misyon ve karşılaştığı muamelenin,

Türk milliyetçiliği üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. 1946 yılından itibaren Türk milliyetçileri yukarıda anlatıldığı veçhile farklı isimler etrafında kümelenmişti. Bunların misyonu, istihdafı, hedef kitlesi ve temsil kabiliyeti aynıydı. Ancak yeni bir ruh ve heyecana ihtiyaç duyulmuştu. Onun için dağınık olan gücün birleşmesine karar verilmişti. Bu nedenle de TMD'yi meydana getirmişlerdi. Dernekleşme süreci, rüşeym olmaktan çıkmış, olgunluk evresine erişmişti.

Yukarıda Milliyetçiler Federasyonu'na sathi bir şekilde değinilmişti. Federasyon, kuruluşunun birinci yıldönümünde (1951) kurultaya gitmişti. Derneklerin toplanmasının esbabı mucibesi, federasyona bağlı teşekküllerin tek çatı altına birleşmesini görüşmek idi.[19] TKO, TGT, TKD ve Genç Türkler Cemiyeti delegeleri toplantıya katılmışlardı. Kurultay'ın başkanlığını DP Isparta milletvekili Sait Bilgiç yapmıştır. Kurultay'da yapılan ilk işlerden birisi, Türk Kültür Çalışmaları Derneği'ni federasyondan ihraç etmek olmuştur. Bu işlemin ardından kürsüye gelen Fethi Gemuhluoğlu, derneklerin birleşme kararını deklare etmişti. Abdullah Savaşçı'nın önerdiği Türk Milliyetçiler Derneği ismi, oy çokluğuyla kabul edilmişti.[20]

Yukarıda ismi geçen dernekler, tek isim altında kümelenmişlerdi. Böylelikle dağınıklık ortadan kaldırılmıştı. Türk milliyetçiliğinin mutat zikrettiği "birlik" ve "beraberlik" vurgusu bir ölçüde hayata geçmişti. Tek bir merkezden yönetilecek ve yönlendirilecek olan "sosyal sermaye" böylelikle daha aktif olabilirdi. Murat edilen de buydu zaten.

1951 yılının Nisan ayında kurulan derneğin genel başkanı Haluk Karamağaralı olmuştu. Derneğin yirmi beş tane kurucu üyesi vardı.[21] İçinde birkaç memur ve avukat dışında üyelerin

---

19 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 102. Dernek üzerine derinlikli ve hususi bir çalışmadır.

20 Mehmet Ateşoğlu, "Türk Milliyetçiler Derneğinin Kuruluşu", *Mefkûre*, yıl 1, sayı 23, Mart 1952, s. 3-4; "Türk Milliyetçileri Birleşti", *Komünizmle Mücadele*, yıl 1, sayı 18, Nisan 1951, s. 1, 4.

21 Abdullah Savaşçı (memur), Abdülhadi Toplu (Hukuk F.), Ahmet Çavdar (Stj. Avukat), Aslan Göbelezoğlu (Stj. Doktor), Bekir Berk (Stj. Avukat), Erdoğan Okçu (öğrenci), Erhan Löker (Hukuk F.), Haluk Karamağaralı (Asistan), Hulki Hotamışlıgil (Tıp öğrencisi), Hüseyin Çıkrıkçıoğlu (Hukuk öğrencisi),

tamamı öğrenci idi. Haliyle dernek genç ve dinamik bir yapıya sahipti. Bunların, milliyetçi-muhafazakâr "ağabeyleri" tarafından, kutsi değerleri muhafaza etmeye ve zararlı fikirlerle mücadele etmeye yönlendirildikleri muhakkaktı. Bu gaye, derneğin tüzüğünün ikinci maddesinde şu şekilde nevzuhur etmişti: "Allah, Vatan, Tarih, Dil, Anane, Sanat, Aile, Ahlâk, Hürriyet ve Milli mukaddesat esaslarına dayanan Türk milliyetçiliğini işlemek ve bütün milliyetçileri teşkilatlandırmaktır."[22] Tüzüğünde ise dinî vurgu yapılmasına karşılık, komünizme dair herhangi bir ibare geçmemiştir. Ancak üçüncü maddede belirtilen "milliyetçiliğe aykırı fikirlerle fikirler yoluyla mücadele" etmekten kastedilenin komünizm olduğu aşikârdır. Bunun yanında TMD Afyon Şubesi yayını olarak neşredilen *Türkeli* dergisinde komünizme atıf yapılarak derneğin gayesi şu şekilde izah edilmişti:

> Milli varlığımızın baş düşmanı olan komünizmle savaşmak için bir derneğe ihtiyaç yok mudur? Tabii var ve var olduğu için bu dernek kurulmuştur. Hiçbir maddi menfaat beklemeden, yalnız yurt ve millet hayrına çalışan bu derneğin adı Türk Milliyetçiler Derneği'dir. Gayesi komünizm afetine karşı gençliği kuvvetlendirmek, bu mikrobun tek ve tesirli ilacı olan vatanseverlik aşısını tatbik etmek, bu kızıl kanseri Türk yurduna sokmamaktır.[23]

Derneğin gayesi ve hedefi kendinden evvel kurulan derneklerle benzerlik taşımıştır. Onların devamı olduğunu göstermiştir. Derneğin yayın organı olan *Türkeli*, Türkçülük, antikomünizm, Pantürkizm ve İslâm vurgusunun olduğu bir dergiydi. Örneğin kapağında hem ayyıldız ve hem de bozkurt resmi var-

---

Kamil Özden (Hukuk öğrencisi), Kemal Yaman (Hukuk öğrencisi), Kubilay Mevlanaoğlu (Hukuk öğrencisi), Mehmet Aydın (İktisat öğrencisi), Necati Torun (memur), Remzi Sakarya (Tıp öğrencisi) ve Şadi Pehlivanoğlu (Hukuk öğrencisi). *Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü*, Sebat Matbaası, Ankara, 1951, s. 12-13

22 *Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü*, s. 3.

23 Tahsin Burdurlu, "Komünizmle Mücadele İçin", *Türkeli*, sayı 2, 18 Aralık 1951, s. 2.

dı. Turan hayalinin gerçekleşmesi en büyük dileği olmuştur.

Derneğin nizamnamesinin birinci maddesinde, "Dernek siyasi bir gaye takip etmez ve siyasi partilerle ilgisi yoktur," diye ifade edilmişti. Derneklerin, siyasetle uğraşmayacaklarını bilhassa belirtmelerinin nedeni, cemiyetler kanunu ile alakalı bir durumdu. Buna göre derneklerin siyasetle uğraşması yasaklanmıştı. Zaten, bu yasak diğer birçok yasak gibi kâğıt üzerinde kalmıştı.[24] Dernek, DP'ye yakın durmak istemişti. Ancak derneğin genel başkanının *Türkeli*'nde çıkan bir makalesinde Menderes'in bu yakınlaşmaya teşne olmadığı bilhassa ifade edilmişti. Menderes'in, kendilerine randevu vermediğinden mütevellit Menderes'e yönelik açık mektup yayınlanmıştı:

> Size de bir şeyler fısıldamak imkân ve cesaretini bulabildiler mi, bilmiyorum. Fakat devletin çok ileri gelen bazı zevatını iğfale teşebbüs ettiler. Kulaktan kulağa bizim, yarın bir anda şekil değiştirecek yahut herhangi bir siyasi teşekküle kaynak veya yardımcı olacak gizli bir muhalefet olduğumuzu söylüyorlar. (...) Şunu salahiyetle ve en açık, en kati bir şekilde belirtmek isterim ki temsil şerefini taşıdığım dernek hiçbir şahsın, zümrenin veya partinin tesir ve nüfuzu altına girmemiş, girmeyecek milli bir kültür ve gençlik teşekkülüdür.[25]

Derneğin ilk yılında Türkiye genelinde 46 şubesi açılmıştı.[26] Ancak, tüm Anadolu'da şube açılması için Türkçü ve antikomünist dergilerde metinler yayınlanmıştı. Bilhassa 1951 yılında yayın hayatına başlayan *Mefkûre*'nin her sayısında derneğe bağlı şubelerle ilgili haberler yayınlamıştı. *Mefkûre* dışında *Orkun*, *Komünizmle Mücadele* ve *Türkeli* de bu yönde yayınlar yapmışlardı. Bu çabalar sonuç vermiş olacak ki, şube sayısı, ikinci senenin sonunda yetmiş sekize ulaşmış ve derneğin kapandığı tarihte ise seksene çıkmıştı.[27]

---

24 *Türk Milliyetçiler Derneği Ananizamnamesi*, s. 3.

25 Haluk Karamağaralı, "Başbakan Adnan Menderes'e Açık Mektup", *Mefkûre*, sayı 12, 20 Mayıs 1952, s. 1.

26 Mehmet Aygen, "Türk Milliyetçileri Teşkilatlanırken", *Türkeli*, sayı 9, 5 Nisan 1952, s. 1.

27 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 118.

Dernek kurulduktan bir sene sonra, 24 Temmuz 1952 tarihinde büyük bir kurultay yapılmıştı.[28] Kurultay'da tüm ısrarlara rağmen Haluk Karamağaralı başkan adayı olmamıştı. Yapılan seçimde, DP milletvekili Sait Bilgiç başkan seçilmişti.[29]

Türk Milliyetçiler Derneği'nin faaliyetleri

Derneğin hayatını sürdürdüğü süreçte, şubeler birbirinden bağımsız bir biçimde, Atatürk, Kâzım Karabekir, Mehmet Akif Ersoy, Namık Kemal, Ziya Gökalp ve Rıza Nur gibi Türk büyükleri ile ilgili anma toplantıları düzenlemişlerdi.[30] Bu toplantılarda Nurettin Topçu, Mehmet Kaplan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Osman Yüksel Serdengeçti, İsmail Hami Danişmend ve Hüseyin Namık Orkun gibi isimler konuşmacı olarak davet edilmişlerdir. Bilhassa TMD İstanbul şubesinde Nurettin Topçu ve Mehmet Kaplan on beş günde bir, siyasi, sosyal, kültürel meseleler; ahlâk, din ve köycülük gibi mütenevvi konular üzerine konuşmuşlardı.[31] Bunun dışında "komünizmi protesto toplantıları" düzenlenmişti.[32]

Soğuk Savaş yıllarında milliyetçi muhafazakâr mahfillerde yapılan her girişim, faaliyet antikomünist çerçeve içerisinde değerlendirilebilir. Zira herhangi bir anma programının, mera-

28 Derneğin muhtelif şubelerinden ilk kurultaya Nevzat Yalçıntaş, Mehmet Emin Alpkan, Bekir Berk, Cahit Aydoğan, Celal Erçıkan, Tahsin Tola, Kaya Özdemiroğlu, Mahmut Develioğlu, Nurettin Uytun, Kemalettin Şenocak, Veli Soysaldı, Fethi Gözler, Selahattin Ertürk, Nevzat Türkden, Hamza Sadi Özbek, Ali Sadi Yüksel, Ali Yörük, Ali Çankaya, Ali Uygur, Cahid Baydar, Mehmet Antal, Hüsamettin Akmumcu, Said Bilgiç ve Remzi Oğuz Arık gibi isimler katılmıştı. İlhan Darendelioğlu, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği", *Milli Işık*, sayı 9, Ocak 1968, s. 27

29 Mehmet Ateşoğlu, "Türk Milliyetçiler Derneği I. Büyük Kurultayından İntibalar", *Türkeli*, sayı 18, Ağustos 1952, s. 13, 14.

30 Rıza Nur anması için bkz. *Mefkûre*, yıl 1, sayı 1, 20 Ekim 1951, s. 2. Ziya Gökalp anması için bkz. *Mefkûre*, yıl 1, sayı 2, Ekim 1951, s. 1.

31 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 120.

32 Muğla TMD şubesi tarafından "komünizmi protesto toplantısı" tertip edilmişti. Bu toplantıda "Türk Milliyetçiliği ve Komünizm" başlıklı bir konferans verilmiştir. *Türkeli*'nin belirttiğine göre, Moskova Radyosu'nda "Muğla'da bir avuç serseri bizleri protesto etmiş" diye haber yapılmıştı. K. Fedai Coşkuner, "Türk Milliyetçiliği ve Komünizm", *Türkeli*, sayı 10, Nisan 1952, s. 4.

simin ve toplantının antikomünizme evrilmesi alelade bir durumdu. Derneğin kurulduğu dönemde Soğuk Savaş tüm hararetiyle devam ediyordu. Türkiye, Batı Bloku'nda yer almanın gereği olarak Kore'ye asker göndermiş ve NATO'ya üye olmaya cehdetmişti. Sonuç olarak Türkiye'de Amerikan etkisi giderek artıyordu. DP'nin bu şekilde izlediği antikomünist siyaset, milliyetçi ve muhafazakâr çevrelere nasıl etki ediyordu buna bakmak gerekir. Örneğin, DP'nin Kore'ye asker göndermesine TMD nasıl bir tepki vermişti?

Derneğin en dikkat çekici faaliyetlerinden birisi Kore Savaşı ile ilgili düzenlediği etkinlikler olmuştur. Kore Savaşı başladığında Türkiye, ABD'den sonra, kararını en erken açıklayan devlet olmuştu. Kore'ye asker, şenlik havası içerisinde gönderilmişti. Uzun yıllardır yaratılan komünizm "canavarına" karşı savaşa gidileceğinden mütevellit güçlü popülist bir diskur inşa edilmişti. Dipten gelen bu dalgaya karşı koymak, neredeyse imkânsızdı. Gazetelerin sayfaları Kore'ye gönderilen asker haberleri ile doluydu.

Kore'ye gidecek askerî kafile, 27 Mayıs 1951 tarihinde Ankara'dan ayrılmıştı. Askerî kafile, caddeleri dolduran halkın tezahüratları eşliğinde ilerlemişti.[33] Askerî uğurlamaya TMD üyeleri de gelmişti. Kore'ye asker göndermenin anlamı, "Türklük düşmanı" olan komünizmle savaşmaktı. Bunun için Kore'ye gönderilecek askerlere "layık" bir uğurlama gerekiyordu. Bu görevi ifa ederken aynı zamanda "vatani borçlarını vicdan huzuru içinde" ödediklerine kani olmuşlardı. Derneğin gençleri, Anafartalar Caddesi'nden Ankara Garı'na giden kalabalığa öncülük etmişti. Ellerindeki pankartlarda mütenevvi sloganlar yer almıştı. "Boz yelelerinin üzerinde Türk geliyor", "Bütün Türkler Bir Ordu", "Türk Topçusu Geliyor" ibarelerini bulunduran "üç tane milli kılavuz Bozkurdun büyük afişleri göğüsleri kabartarak yüksekten" ilerlemişti. Bunun dışında halkın taşıdığı afişlerde komünizme doğrudan atıf vardı: "Bir kızıl öldürenin sevabı bin yazılır", "Komünizm Milli Mukaddesatımızın Düşmanıdır", "İnsanlara Hürriyet Milletlere İstiklal", "Bü-

33 *Milliyet*, 27 Mayıs 1951.

tün Dünya Milletleri Komünizme Karşı Birleşiniz." Kalabalık, tren garına vardığında derneğin üyesi olan Sadık Erdem kürsüye çıkarak bir konuşma yapmıştı. Erdem konuşmasını, "Türk süngüsü parıldıyor, doğusunda Asya'nın, artık ecel dolaşıyor tepesinde Rusya'nın ve ayyıldızlı bayrağımızı başımızdan eksik etme Yarabbi," duasıyla bitirmişti.[34] TMD'nin düzenlediği "asker gönderme merasimi", "komünizmi tel'in" mitingine dönüşmüştü. Böylelikle "kadim düşman" Ruslara karşı verilecek mücadelenin muştusunu paylaşıyorlardı. Vakıa TMD bununla yetinmemişti. Asker uğurlamanın dışında, salon toplantıları da düzenlemişti. Örneğin Ankara Ticaret Lisesi'nde "Kahramanlık Günü" düzenlenmişti. Okul yöneticileri ve öğrencilerine TMD'den Yılanlıoğlu, Sadık Erdem ve Mehmet Ateşoğlu hararetli konuşmalar yapmışlardı. Burada Nevzat Yalçıntaş ismi karşımıza çıkmaktadır. Henüz lise öğrencisi olan Yalçıntaş, "Edebiyat Kolu" başkanı olarak bu tür faaliyetlere öncülük etmiştir.[35] TMD'nin yayın organı *Mefkûre* her sayısında derneğin şubelerinin faaliyetlerini haber yapmıştı. Türkiye genelinde yapılan faaliyetlerinden birisi de "Kore Günü" düzenlemek olmuştu.[36]

TMD'nin göze çarpan bir başka faaliyeti Nâzım Hikmet'in affını isteyenleri tel'in toplantısıydı. Darendeloğlu'nun belirttiğine göre, 28 Temmuz 1951 tarihinde düzenlenen "Nâzım Hikmet'in Affını İsteyenleri Tel'in Toplantısına" binlerce kişi katılmıştı. Toplantının duyurusu önceden yapıldığı için ilgi büyüktü. "Nâzım Hikmet'e af kampanyası"na imza verenler de davet edilmişti.[37] Tahmin edileceği üzere imzacılardan kimse gelmemişti. TMD Ankara Şubesi Başkanı Sami Yavrucuk yaptığı konuşmada Ahmet Emin Yalman'ı hedef göstermişti. Derneğin Genel Sekreteri Erhan Löker ise şunları söylemişti:

---

34 "Kore Kahramanları Uğurlandı", *Orkun*, sayı 37, 15 Haziran 1951, s. 6; Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 124.

35 "Ankara Ticaret Lisesinde Milliyetçi Çalışmalar", *Orkun*, 15 Haziran 1951.

36 *Mefkûre*, yıl 1, sayı 19, Mart 1952.

37 İlhan Darendelioğlu, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği", *Milli Işık*, sayı 13, Mayıs 1968, s. 6.

> Nâzım'ın, Rusya'ya kaçtıktan sonra asıl vatanının Rusya olduğunu açıkça beyan etmesi karşısında, onun affına imza atanların hâlâ ne yüzle bu milletin kaderini ilgilendiren mevzularda utanmadan söz sahibi olduklarına bir mana veremiyoruz.[38]

Derneğin kapanışı

TMD, düzenlediği toplantı, yayınladığı beyanname ve yürüttüğü faaliyetler nedeniyle "ırkçı", "mürteci" ithamlarına maruz kalmıştı. 1949 yılında İngiltere'de dünya gençliğini bir araya getirmek amacıyla Dünya Gençlik Meclisi teessüs edilmişti. Türkiye burada temsil edilmek için Türkiye Milli Gençlik Konseyi'ni oluşturmuştu. TMD de konsey bünyesinde yer almıştı. Ancak konseyin çatısında yer alan Türk Devrim Ocakları ile TMD'nin yıldızı hiçbir zaman barışmadı. Bu sürtüşme nedeniyle TMD, konseyden "oybirliğiyle" ihraç edilmişti. TMD, TMGK aleyhine dava açmıştı. Duruşmaların bir tanesinde (5 Aralık 1952) TMGK avukatı Müfit Adil, TMD'yi kastederek; "İrtica ve komünizm ile mücadele eden devrim ocakları ile uğraşacaklarına kendi hallerine baksınlar... Türk Milliyetçiler Derneği adının, son irticai hadiselerden bahseden gazete sütunlarında hemen hemen her gün yer almış olması daha manidar ve calibi dikkattir," gibi ifadelerde bulunmuştu.[39] Bu, sonun başlangıcıydı. TMD yakın gelecekte daha fazla sadmelere maruz kalacaktı.

Bilhassa *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın, 22 Kasım 1952 tarihinde Malatya'da suikasta uğramasından[40] sonra, oklar, TMD'ye yönelmişti. Menderes, bizzat olayın takipçisi olmuştu; keza Yalman'ı hasta yatağında ziyaret etmişti. Yalman kendisine "bu hadise ile memlekette pusuda bekleyen bir zümrenin mevcudiyeti meydana çıkmış ve bir bakıma iyi olmuştur," derken, Menderes'in buna cevabı "evet, artık bu anla-

38 İlhan Darendelioğlu, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneğinde Tarihî Bir Gün", *Milli Işık*, sayı 14, Haziran 1968, s. 19.

39 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 166-172, 191.

40 *Vatan*, 23 Kasım 1952.

şıldı," olmuştur.[41] Hükümet, soruşturmayı derinleştirip failleri yakaladıktan sonra, Büyük Doğu Cemiyeti, İslâm Demokrasi Partisi ve TMD soruşturmaya dâhil edilmişti. TMD'nin soruşturmaya dahil edilmesinin nedeni bazı sanıkların TMD ile merbutiyetinin bulunmasıydı. Olayın baş sorumlusu Hüseyin Üzmez, dernek faaliyetlerini takip eden birisi olarak ortaya çıkmıştı. Diğer sanıklar, Musa Çağıl ve İlhan Civelek ise TMD'nin üyeleriydi.[42] Hüseyin Üzmez, Yalman'dan af dilediği görüşmesinde "beni sizi vurmaya memur etmişlerdi. Vurmasam beni öldüreceklerdi," sözlerinden hareketle Murat Kılıç, suikastın, "TMD'nin organizasyonu olduğu algısı oluşuyordu," yorumunda bulunmuştur.[43] Yukarıdaki gelişmeler karşısında mengeneye sıkıştığını hisseden TMD üyeleri, "meşum" toz bulutunu bertaraf etmek için bir beyanname yayınlamıştı. Burada, sadece iki üyelerinin suikastla iltisaklı olmasından ötürü derneğin kapatılmasını "haksızlık" olarak değerlendirmişlerdi. Olayın, seksen şubesi olan derneğin tamamına mal edilmemesi gerektiğini mahsusen belirtmişlerdi.[44]

Menderes, 17/18 Ocak 1953 tarihlerinde Gaziantep'te yaptığı konuşmada "irticaya" ve "komünizme" geçit vermeyeceklerini sert sözlerle vurgulamıştı. Aynı zamanda TMD'ye de yüklenmişti. Menderes'in yukarıda geçen konuşmasından sadece beş gün sonra, Ankara Savcılığı, derneğin tüzüğü ve faaliyetlerini Cemiyetler Kanunu'nun 33. maddesine aykırı bularak, dernek hakkında soruşturma açmış ve "ihtiyatı tedbir kararı" almıştı. Savcı, derneğin anatüzüğünde yer alan "Allah" ve "soy" ibarelerini göz önünde bulundurarak derneğin "ırkçı" *ve* "dinci" olduğuna kanaat getirmiş ve 22 Ocak 1953 tarihinde derne-

---

41 *Vatan*, 24 Kasım 1952; Kılıç, *a.g.e.*, s. 192.

42 Murat Kılıç, "Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat", *Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 194.

43 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 195. 1953 yılının Ocak ayında Osman Yüksel Serdengeçti'nin evinde yapılan aramada Üzmez tarafından gönderilmiş bir mektup ele geçirilmiştir. Üzmez mektupta Yalman'ın, "mason" olduğu ve din aleyhine yayıncılık yaptığını, bu nedenle de öldürülmesi gerektiğini ifade etmişti.

44 "Son Hadiseler ve Biz", *Türk Milliyetçileri İstanbul Şubesi Beyannamesi*, İstanbul, 9 Ocak 1953.

ğe baskın düzenleyerek faaliyetleri yasaklamıştı. 4 Nisan 1953 tarihinde ise dernek temelli olarak kapatılmıştı.[45]

Dernek bu sorunları yaşarken Ali Fuat Başgil, Bayar ile görüşme talebinde bulunmuştu. Görüşmede, Başgil'in "Bu çocuklar asgarisinden CHP'ye karşı," demesine karşılık, Bayar, "Onlar inkılâp karşıtı, onların CHP'ye karşı olduğu yerde ben CHP ile beraberim,"[46] diyerek, rejimi "tehdit" eden "aşırı" sağ da olsa müsaade etmeyeceğini uyarıcı bir dille ifade etmiştir. Derneğin Başkanı, aynı zamanda, DP Isparta milletvekili olan Sait Bilgiç'ti. Bilgiç, derneğin maruz kaldığı kovuşturmaya sert tepki koymasına karşın, hükümet geri adım atmamıştı. Aynı şekilde, DP Isparta milletvekili Tahsin Tola, derneğin genel kurul üyesiydi. İki vekil, DP Haysiyet Divanı'nın 31 Ocak 1953 tarihli kararıyla DP'den ihraç edilmişlerdi.[47]

Kapatılan TMD'nin, 1950'lerin şartlarında seksen şubeye sahip olması muazzam bir güç gösterisiydi. Merkezi Ankara'da bulunmuştu. DP'nin Pantürkizm'e şartlı müsaade ettiği yorumu yapılabilir. Ancak maksimalist Türkçüler, TMD bünyesinde yer almamış, başka bir dernek kurmuşlardı. TMD, DP'nin çizgisiyle örtüşen bir zeminde faaliyetlerini yürütmesine karşılık, derneğin üyelerinin sivri çıkışlar yapması ve gayri hukuki yollara başvurması derneğin sonunu getirmişti.

Komünizmle mücadele dernekleri ve faaliyetleri

Yukarıda zikredilen dernekleşme çabalarının esası, komünizmle mücadeleyi daha somut hale getirmek ve Türklük bilincini aşılamak olmuştur. Siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda komünizmle mücadelenin ivmesi yükseldikçe "özel amaçlı" kurumlara duyulan ihtiyaç da aynı oranda artış göstermişti. Soğuk Savaş'ın başlangıcından itibaren korkunun tek özne-

---

45 Necmettin Sefercioğlu, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2012, s. 8.

46 Serhan Yücel, *a.g.e.*, s. 96.

47 İlhan Darendelioğlu, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği", *Milli Işık*, sayı 10-11, Şubat-Mart 1968, s. 19.

si haline getirilen komünizme dair her türlü mücadele mübah sayılmıştı. Bunu bilhassa tetikleyen güdü, Sovyet tehditleriydi.

Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği (1950)

Bir ilk olma hüviyetine sahip Komünizmle Mücadele Derneği'nin kurulması için, 1948 yılında Bahattin Dökerel, Nurettin Gürtuna, Zeki Kandemiroğlu ve Yaşar Tüzün'den müteşekkil kurucu kadro, Zonguldak Vilayet makamına başvuru dilekçesini vermişlerdi. Başvurunun hemen değerlendirilmediği derneğin kuruluş tarihinden bellidir. Dernek, 1950 yılında Zonguldak'a öğretmen olarak tayin edilen Necdet Sançar ve Ziya Özkaynak tarafından kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştı.[48] Komünizmle Mücadele Derneği'nin ilk başkanı Bahattin Dökerel olmuştur. 1951 yılında yapılan ikinci kongrede Talip Taşman dernek başkanı seçilmişti. Derneğin idare heyetinde şu isimler yer almıştır: Necdet Sançar (Edebiyat öğretmeni), Ziya Özkaynak (Lise Tarih öğretmeni), Bahaddin Yurderi (memur), Kani Engin (tüccar), Zeki Kandemiroğlu, İsmail Tek, Bahattin Dökerel (fabrikatör) ve Tahsin Baysal (tüccar).[49]

Derneğin idare heyetinde tüccar ve fabrikatör gibi mesleklerden kişilerin yer alması, derneğin nakdi ihtiyaçlarının teminine olanak sağlamıştı. Nitekim Ereğli Kömür İşletmesi derneğe dönemin parasıyla 500 lira yardımda bulunmuştur. Aynı şekilde Karabük Demir-Çelik Fabrikası benzer miktarda yardım yapmıştı.[50]

Derneğin kısa ömründe göze çarpan faaliyetlerinin yayıncılıkla sınırlı olduğu aşikârdır. Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesinde Nâzım Hikmet'in "haksız" bir şekilde hapiste tutulduğuna ilişkin yazısına cevaben, *Nâzım Hikmet Meselesi'nde*

---

48 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 249; Günay Göksu Gündoğan, *"Turan"dan "Bozkurt"a Tek Parti Döneminde Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 275; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 119. Komünizmle Mücadele Dernekleri'nin kuruluş amacı, yayıncılık faaliyetleri ve şubelerinin mecmu envanterini bu titiz çalışmada bulabilirsiniz.

49 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 250.

50 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 251.

Yalman'a Cevap[51] ismiyle bir broşür yayınlanmıştı. Bunun haricinde *Türk Gencine Açık Mektup*, *Komünist Nedir*, *Komünizmin İçyüzü*, *Kızıl Cennet Masalı* ve *Mehmet Emin Yurdakul* gibi nitelik kaygısı taşımayan antikomünist yayınlar neşretmişlerdi. Bunlar dışında bir de *Komünizme Karşı Türklük* diye bir gazete çıkarılmıştır. Bu yayınlar, antikomünist mecrada ses getirmişti; okuyuculara "hararetle" tavsiye edilmişti.[52] *Mefkûre* dergisinde ZKMD'nin 1952 yılında Türk Milliyetçiler Derneği'ne "iltihak" ettiği belirtilmiş. Murat Kılıç ise bu haberden derneğin kendini feshederek TMD'ye "iltihak" ettiğini ifade etmiştir.[53] Buna karşın Darendelioğlu ve Meşe ise derneğin faaliyetlerinin 1953 yılında sonlandırıldığını belirtmişlerdir.[54]

Komünizmle Mücadele Derneği (İstanbul)

ZKMD'nin kapanmasından birkaç yıl sonra, 7 Aralık 1956 tarihinde İstanbul'da Komünizmle Mücadele Derneği adı altında ikinci bir dernek kurulmuştur. Derneğin kuruluş amacı, kuruluş nizamnamesinin ikinci maddesinde şu şekilde belirtilmişti:

> Milli bünyemizi meydana getiren ve kuvvetlendiren, millet olarak yaşamamızı sağlayan unsurları takviye ederek komünizmle fikir yoluyla mücadele etmektir. Bu gayeye ulaşmak için tarihe, vatana ve Allah'a bağlılığı kökleştirmek...[55]

KMD'nin kurucu üyeleri şunlardı: Ali Rıza Özer (gazeteci), Altan Deliorman (Hukuk Fakültesi talebesi), Burhanettin Şener (Burhan Yayınları sahibi), Demir Aslan (İktisat Fakültesi talebesi), Ekrem Marakoğlu (Hukuk Fakültesi talebesi), İlhan Darendelioğlu (*Toprak* dergisi ve yayınları sahibi) ve İrfan Açı-

---

51 *Nâzım Hikmet Meselesinde Ahmet Emin Yalman'a Cevap*, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları: 2, Zonguldak, 1949, s. 6.

52 "Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneğinin Faydalı Çalışması", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 6, Ekim 1950, s. 4.

53 Murat Kılıç, *a.g.e.*, s. 116.

54 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 251; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 121.

55 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 317; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 121.

kel (*Ocak* gazetesi yazı işleri müdürü).[56] Derneğin kuruluş işlemleri tamamlandıktan sonra Burhanettin Şener başkan; Altan Deliorman ise genel sekreter olmuştur.

Bu dernek, 1950 yılında Zonguldak'ta kurulandan daha kalabalık bir yapıya sahipti. Derneğin kurucuları, 1950 yılında kurulmuş olan ZKMD ile iltisakları olmadığını beyan etmişlerdi. Bu açıklamanın, bir çekinceyi ortaya koyduğu sarihtir. Zira geçmişte yaşanan tatsız olaylarla karşılaşmak istenmemişti. Bunun için de derneğin kuruluşunda ve yönetiminde aktif rol alan Altan Deliorman'ın yıllar sonra yaptığı şu açıklamaya bakabiliriz:

> İkinci TKMD, İstanbul'da 1956'da kuruldu. Demokrat Parti dönemi olmasına rağmen, milliyetçilik üzerindeki siyasî baskı devam ediyordu. Bu yüzden, hele 1953'te T. Milliyetçiler Derneği'nin kapatılmasından sonra "Türkçü" adını taşıyan bir dernek kurulması hemen hemen imkânsızdı. İkinci T.K.M.D'nin bu adı alması, belirttiğimiz zorluk sebebiyledir. Yoksa o da, birincisi gibi Türkçü bir dernekti. Bu derneğin, kuruluşundan feshine kadar genel sekreterliğini ben yaptığım için, Landau'nun "dolayısıyla bunların bütünüyle Pantürkçü olduğu söylenemez" yargısına katılmam imkânsızdır.[57]

Derneğin kuruluşundan kısa zaman sonra "Gençliği vazifeye davet ediyoruz, Uyanık ve Dikkatli olalım" başlığı altında bir beyanname yayınlanmıştı. Burada gençliğe şu şeklide seslenilmişti:

> Komünistlerle tek bir cephe olarak daha kesin neticeler almak gayesi ile "Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği" kurulmuştur. Sen de soysuzluğun, anarşinin ve hıyanetin tepe-

---

56 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 121.

57 http://www.kavgamiz.com/orkun/Pantürkizm-deki-yanlislar-2-y215.html. (E.T. 20.07.2017.). 1953 yılında Türk Milliyetçileri Derneği'nin apar topar kapatılması Türkçü mahfillerde bir travmaya neden olmuştu. 1953 tarihini 1944 Türkçü Olayları'yla müsemma kılmışlardır. Sonraki yıllarda benzeri olayların başlarına geleceğinden endişe duymuşlardır. *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Vatansever Mensuplarına Açık Mektup*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, İzmir, 1966, s. 13.

> sine inecek yumruklardan biri olmalısın. Bu hayırlı teşekkül sizlerin gayretiyle gelişecek, yaşayacak, vazife görecektir. Vazife seni bekliyor.[58]

Derneğin kuruluşunu müteakiben yayınlanan antikomünist ve milliyetçi içerikli beyannamede gençlik vazifeye davet edilmişti. Darendelioğlu'nun ifade ettiğine göre, İstanbul'da elli kadar genç, bir araya gelerek KMD'nin İstanbul şubesini açmışlardı. Şubenin başkanlığına Yücel Hacaloğlu, sekreterliğine ise Necmettin Hacıeminoğlu seçilmişti. Derneğin İstanbul şubesi, 1957 yılından itibaren seri konferanslara başlamıştı. Örneğin Peyami Safa, *Marksizm'e Bakış* başlığıyla bir konferans vermiştir. İkinci konferansı ise Cezmi Türk, *Bizim Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik* başlığı altında vermiştir. Daha sonra da İsmail Hami Danışmend, Zeki Velidi Togan ve Tahsin Demiray gibi antikomünist isimler burada konferanslar vermişlerdi.[59] Dernek, 27 Mayıs 1960 askerî darbesinden sonra faaliyetlerine devam etmemiştir.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği

1963 yılında kurulan TKMD'ye değinmeden önce, 1960'lı yılların ilk yarısında antikomünizmin, Türk siyasetinin kâffesinin ortak paydası olduğunu gösteren Komünizmle Mücadele Komisyonu'na komprime bir şekilde değinmek elzemdir. Bu şekilde 27 Mayıs'tan sonra, birçok noktada, iç ve dış politikada ihtilafa düşen Türk siyasetinin, antikomünizm etrafında nasıl kümelendiklerini göreceğiz. Bunda ordunun rolü yadsınamaz. 1961 yılında seçimler yapılıp, Meclis, işlevsel hale getirildikten sonra da belirleyici olan aktör ordu idi. KMK, 11 Ocak 1963 tarihinde kurulmuştur. Komisyonun ismine kısa süre sonra, "faşizm" sözcüğü de eklenmişti. Komünizm ve Faşizmle Mücadele Komisyonu'na Meclis'te bulunan partilerden temsilciler seçilmiştir. CHP'den Nurettin Özdemir, Reşit Ülker ve Ruhi Sayer, YTP'den Talat

---

58 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 318-319.

59 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 319-320.

Asal ve Nihat Diler, AP'den Şadi Pehlivanoğlu, Ahmet Topaloğlu ve Fethi Tevetoğlu, CKMP'den Saadet Evren ve Seyfi Özdilek, MP'den İzzet Kapısız, Rıza Polat ve tabii senatörlerden de Ahmet Yıldız komisyonun daimi üyesi olmuşlardı.[60]

KFMK'ya sathi bir şekilde değindikten sonra esas mevzuya giriş yapabiliriz. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, 25 Ocak 1963'te İzmir'de kurulmuştur. TKMD, gayesini tüzüğün ikinci maddesinde şu şekilde ortaya koymuştur:

> Dernek; başta komünizm olmak üzere yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlarla mücadele etmek, milli kültürümüz, milli ve manevi değerlerimizi korumak gayesi ile kurulmuştur. Bu maksada ulaşmak için aşağıdaki mevzularla iştigal edilir,
>
> a- Tarih, vatan, kültür ve kader birliği şuurunu kökleştirmek,
>
> b- Demokratik nizam ve insan hakları fikrini kıymetlendirmek,
>
> c- İçtimai tesanüt fikirlerini yaymak,
>
> d- Türk vatanı ve milliyeti için her türlü fedakârlıktan çekinmeyen ve bencillikten uzak mefkûrecilerin çoğalmasına çalışmak,
>
> e- Ahlâk, adalet ve ananelere uygun yaşamayı ve milli mukaddesata hürmeti telkin etmek,
>
> f- Türk hars ve mukaddesatına aykırı cereyanlar ve komünizm afeti ile mücadele etmek.[61]

Derneğin kurulduğu gün yapılan genel kurulda Nejat Halil Pala genel başkan, İhsan Koloğlu ise başkan yardımcısı olmuştur. Derneğin bir sene sonraki genel başkanı Koloğlu olmuştur. 1965 yılında yapılan İkinci Genel Kurul'da başkanlığa İlhan Darendelioğlu seçilmişti.[62] Derneğin ilk sene şube sayısı on idi.

---

60 *Milliyet*, 29 Ocak 1963; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 127.

61 *TKMD Tüzüğü*, İzmir, 1963, s. 3; İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 399; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 130.

62 *Mücadele*, yıl 3, cilt 3, sayı 25, Mayıs 1966, s. 720-721; İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 400. Derneğin ikinci büyük kongresinde yapılan konuşmalar için bkz. "Komünizmle Mücadele Derneği 2'nci Büyük Kurultayı Yapıldı", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Haziran 1965, s. 3-4.

Bu sayı 1965 yılına kadar yirmi yediye yükselmiştir. 1965'in sonunda ise şube sayısı 110'a çıkmıştır.[63] Darendelioğlu'nun başkanlığı döneminde TKMD dikkat çekici bir mesafe kat etmiştir.

Derneğin faaliyet alanı geniş tutulmuştur. Bunlardan birisi film gösterimleridir. "Kültür vermek ve halkı uyarmak maksadıyla (...) çeşitli antikomünist filmler irae olunmaktadır."[64] Örneğin, İzmir'in muhtelif yerlerinde, Almanya'da inşa edilen duvarın iki tarafını mukayese eden "Duvar", Letonya'nın komünizmin "pençesine" nasıl girdiğini anlatan "Letonya Benim" ve son olarak komünistlerin "zulmüne" uğramış memleketleri anlatan "Bilenler Anlatsın" gibi antikomünist mahiyette filmler halka ücretsiz bir şekilde gösterilmiştir.[65] Bu faaliyetin halkası, toplumun tüm katmanlarını teşmil edecek şekilde genişletilmişti. Film gösterimi dışında, Fetih Günü, Esir Milletler Haftası, Mehmet Akif Günü, Atatürk'ü anma töreni, Çanakkale Şehitleri anma günü tertip edilmiştir.[66]

Bu türden kültürel faaliyetlerle aydınların, gazetecilerin ve akademisyenlerin ilgi gösterdiği TKMD'ye, kuruluşundan itibaren siyasi partiler, hükümetler ve Cumhurbaşkanı da teveccüh göstermişti. Öyle ki Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'nün 1965 yılında Hükümet'i kurduktan sonra derneğe yakın alaka gösterdiğini derneğin kaynaklarından öğreniyoruz.[67] Hakeza Ürgüplü dışında Gürsel'in de dikkatini çekmişlerdi. 1965 yılında derneğin üyesi olan Zeki Efeoğlu, iki arkadaşıyla birlikte İzmir'de istirahat etmekte olan Gürsel'i ziyaret etmiş, Cumhurbaşkanı'na, derneğin fahri başkanlığını teklif etmişlerdi. Teklifi memnuniyetle karşılayan Gürsel, "Elbette kabul ederim. Komünizmle mücadelede asıl vazifeliler bizler olmalıyız,"[68] diye-

---

63 Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri şubelerine ait adres bilgisi için bkz. *Mücadele*, yıl 3, cilt 3, sayı 26, Haziran 1966, s. 752-754.

64 *Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu*, s. 7.

65 *Mücadele*, yıl 1, cilt 1, sayı 6, Ağustos 1966, s. 27

66 *Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu*, s. 7

67 *A.g.e.*, s. 20.

68 Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 400.

rek devletin üst kademesinin antikomünizme ne kadar teşne olduğunu göstermiştir. Zaten İnönü'nün iddiasına göre, Gürsel'i TKMD'ye yaklaştıran Ürgüplü olmuştur.

Adeta bir siyasi parti gibi hareket eden TKMD, 1965 seçimlerine "Ortanın Solu" sloganıyla giden CHP'ye karşı muhalefet etmişti. Şubeler vasıtasıyla konferanslar, bildiriler ve mitingler düzenlenmişti. Darendelioğlu'nun belirttiğine göre, kendi başkanlığının birinci yılında 78 şubede *Türkiye'de ve Türk Basınında Komünizm Faaliyetleri* serlevhası altında halkı bilinçlendirmeye yönelik konferanslar verilmişti. Şubelerin düzenledikleri toplantılarda Nevzat Yalçıntaş, Mümtaz Turhan, İbrahim Kafesoğlu, Kadircan Kaflı, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılgan, Fethi Tevetoğlu, Galip Erdem ve İhsan Taşdelen gibi isimler mütenevvi konferanslar vermişlerdi.[69] Türkiye, 1965 seçimlerine giderken, TKMD, komünizmle mücadele vasfından ziyade CHP'ye karşı siyasi parti gibi hareket etmişti. Türkiye genelinde mantar gibi türeyen ve bunu CHP karşıtlığıyla pekiştiren derneğe karşı CHP de harekete geçmişti. Öyle ki hükümetin, TKMD'ye zecri tedbirlerin uygulamasını istemişti.

Seçim çalışmaları için Kars'ta bulunan CHP Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykam, TKMD ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a kritik bir telgraf göndermişti. Söz konusu telgrafta, o süreçte Başbakan Yardımcısı ve AP Genel Başkanı olan Demirel'in TKMD'ye yardımda bulunduğu ve AP'nin komünizm heyulasını abartmak suretiyle iç savaş ortamını hazırladığı ileri sürülmüştü. Bunun dışında Baykam, gazetelere verdiği demeçte TKMD ile ilgili olarak çekincelerini şu şekilde ortaya koymuştu:

> Bu dernekler tüzüklerine aykırı olarak siyaset istidadındalar. Vatandaşı bölmekte ve bir zamanların vatan cepheleri istikametinde gelişmektedirler... Gezimiz boyunca her yerde komünizm tahriklerinin tehlikeli bir gelişme içinde olduğunu gördük... Komünizmle Mücadele Dernekleri, esefle gördük ki, bu

69 Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 401.

kötü münakaşayı daha da olumsuz bir yöne götürme çabasındadır.[70]

Siyasetin zirvesinde, TKMD üzerinden yürüyen tartışmaya İnönü de katılmıştı. İnönü 16 Temmuz 1965 tarihinde Meclis'te TKMD'nin faaliyetlerini tenkit etmişti.[71] Bundan bir gün sonra Gürsel, "dernek politikaya yönelmiştir," gerekçesini öne sürerek TKMD'deki görevinden ayrıldığını bildiren bir telgraf yayınlamıştı.[72] TKMD, Gürsel'in ayrılmasından duyduğu üzüntüyü belirten bir telgraf çekmişti.[73] Karizmatik kişiliğini kullanan İnönü, her ne kadar dernekleri kapattıramadıysa da, Gürsel'in, derneklerin "fahri başkanlığından" ayrılmasını sağlamıştı. Çünkü İnönü, Gürsel'in, TKMD'den içtinap etmesini salık vermişti. CHP, seçimlerin arifesinde derneğin aktif bir şekilde siyasetin içinde olmasından muzdaripti. Çünkü derneğin, neredeyse Anadolu'nun en ücra köşesinde şubesi bulunuyordu. Ve komünizm gibi netameli bir konu üzerinden çok rahat bir biçimde oy devşirebilme yetisine sahipti. Dolayısıyla CHP seçim sathında TKMD'yi kendisine siyasi bir rakip olarak görmüştü. Ancak, CHP'nin TKMD'nin komünizme yönelik herhangi bir çekincesini belirttiğine dair bir veriye rastlanmamıştır. Darendelioğlu'nun bu verileri tespitimizi doğrulamaktadır.

İnönü, TKMD hakkında kanuni işlem yapılmasını istemişti.[74] İzmir Savcılığı, İnönü'nün Meclis'teki konuşmasını ve Baykam'ın farklı günlerde *Ulus* gazetesinde çıkan demeçlerini ihbar olarak kabul etmiş, TKMD'nin Genel Başkanı Darendelioğlu, Genel Başkanvekili Burhanettin Semerkanlı, Genel Sekreter Hayrani Ilgar vd. hakkında dava açmıştı.[75]Ancak savcılık İnönü ve Baykam'ın ithamlarını asılsız bularak dava açılanlar hakkında takipsizlik kararı vermiştir.

70 *Ulus*, 1 Temmuz 1965.

71 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 402.

72 *Ulus*, 17 Temmuz 1965.

73 Telgraf metni için bkz. *Mücadele*, yıl 2, cilt 2, sayı 17 (5), Ağustos 1965, s. 1.

74 *Ulus*, 18 Temmuz 1965.

75 *Müşterilere Cevap*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, no. 5, İzmir, 1966, s. 21; İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 403.

TKMD herkesin dikkatini üzerine çekmişti. Suphi Baykam'ın, TKMD'yi "bölücükle" itham ettiği günlerde *Milliyet* başyazarı Abdi İpekçi'nin, 6 Temmuz 1965 tarihli yazısının başlığı "K.M.D.=V.C." idi.[76] İpekçi, burada TKMD'yi Vatan Cephesi ile eşdeğer görmüştü. Bu alelade bir yorum değildi. Çünkü her taşın altından TKMD çıkmıştı.

TKMD kuruluşundan itibaren komünizme karşı mitingler tertiplemiş ya da tertip edilen mitinglere katılmıştı. Dernek, 1965 yılında İzmir'de çok kalabalık bir "Komünizmi Tel'in Mitingi" düzenlemişti. Bu mitingi müteakiben Antalya, Adana, Erzurum, Kars ve Trabzon'da benzeri mitingler tertip edilmişti.[77] 1965 yılında TKMD'nin öncülüğünde ve yüze yakın derneğin iştirakiyle "Ege Bölgesi Komünizmi ve Gafleti Tel'in Mitingi" tertiplenmiş ve yüz binlerce kişi iştirak etmiştir.[78]

Türkiye'de çok partili hayata geçtikten sonra, Türk sağ siyaseti, antikomünist teşekküllerin tamamına ilgi göstermişti; onları arka bahçe olarak görmüştü. Siyaset, derneklerin dinamik gücünden faydalanmak istemişti. Çünkü bu dernekler taşrada bir parti teşkilatı vazifesi görebilir salahiyetini haizdi. Dernekler, periferideki insanları siyasallaştırma yetisine sahipti. Dolayısıyla ortak düşman komünizm üzerinden toplum, dernekler vasıtasıyla siyasi alana kanalize edilmişti. Merkezî yerlerde, üniversite gençliğinin barınma ihtiyaçlarını karşıladıklarından siyasi partilerin gençlik kollarına buradan çok rahat insan devşirilebilirdi. Dolayısıyla TKMD ve MTTB gibi tarihsel olarak bir hayli anlam ifade eden dernekler, 1960'larda ve sonrasında Türk sağı partilerinin gövde gösterisine sahne olmuşlardır. Mahut iki derneği yanlarına çekmek, genel başkanlığını ve şube başkanlıklarını almak ve kazanımlarını elde etmek için kıyasıya bir yarış içerisine girmişlerdi. Yukarıda değinildiği gibi Türkiye 1965 seçimlerine giderken, TKMD, AP'nin seçim propagandasına angaje olmuştu. TKMD'nin etkinliğinin farkında olan CKMP de, derneğin sosyal sermayesinden fayda sağlamak istemişti.

---

76 Abdi İpekçi, "K.M.D.=V.C." *Milliyet*, 6 Temmuz 1965.

77 İlhan Darendelioğlu, *a.g.e.*, s. 5.

78 *Mücadele*, yıl 3, cilt 3, sayı 25, Mayıs 1966, s. 712-713.

TKMD'nin tüzüğüne "siyasetle ilgisi yoktur," diye ibare konulmasına rağmen dernek, siyasetle uğraşmıştır.[79] Derneğin siyasetle uğraşması rahatsızlık uyandırmıştı. Bunun üzerine TKMD bir tamim yayınlamıştı:

> Derneğimiz, herhangi bir parti veya zümre veya şahsın emrinde veya hizmetinde değildir. (...) Derneğimizin partiler üstü vasfı zedelenmemeli. (...) Hangi siyasi teşekküle mensup olursa olsun bütün yurttaşlar gaye ve mücadelemizi benimsemeleri şartıyla derneğimize kayıtlanabilir.[80]

Tamimden de anlaşılacağı üzere, TKMD, kendini partiler üstü görmüştür. Siyasetle arasına mesafe koyduğunu belirtmesine rağmen bu kadar müsmir sosyal sermayeye sahip bir dernek siyasetle iç içe olmasa dahi, siyasi partiler onu boş bırakmazdı. AP ile CKMP cebelleşmesine geçmeden evvel Altan Deliorman'ın bu konudaki yorumuna bakmak gerekir:

> TKMD'lerin, Türkeş'in başkanlığındaki CKMP'ye destek teklifinde bulunması yanlıştır. Zira 1950-1951'de ve 1956-1960'da Türkeş henüz siyaset sahnesinde yer almamıştı. Üçüncü TKMD'de ise CKMP'ye destek olanlar bulunduğu gibi, diğer partilerin mensupları da yer alıyordu. CKMP'ye destek olunması görüşünün, bu dernek içinde tartışmalara yol açtığını hatırlıyorum.[81]

Deliorman'ın açıklamasından hareketle hem AP hem de CKMP, TKMD'yi yanlarına çekmek istemişlerdi. Kurulduğu tarihten itibaren etkisi yurt sathına hızla yayılan TKMD'ye Hükümetler destek çıkmışlardı. Abdi İpekçi'nin yukarıda zikredilen yazısında "Komünizmle Mücadele Derneklerinin bütçeden 100.000 lira yardım" aldıkları ifade edilmiştir. Bu yardımın Meclis'te AP milletvekillerinin "önergeleri" ve "oyları" ile yeri-

---

79 *TKMD Tüzüğü*, s. 1; *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Mart 1964, s. 1.

80 "Sayın Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Üyelerine TKMD Genel Merkezi 3-2 No.lu Tamim'dir", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Temmuz-Ağustos 1965, s. 6-7.

81 http://www.kavgamiz.com/orkun/Pantürkizm-deki-yanlislar-2-y215.html. (E.T. 27.07.2017)

ne geldiği muahharen belirtilmiştir.[82]

Alparslan Türkeş, TKMD'nin suçlandığı günlerde derneğin en parlak şubesi olan Erzurum KMD'yi ziyaret ederek derneğin komünizmle mücadelesinde yanlarında olduklarını telmih etmiştir.[83] *Milli Işık* dergisi yayın hayatına başlarken devam etmekte olan TKMD kongresine selamlarını yollayarak birlik ve beraberlik temennilerinde bulunmuştu.[84] TKMD'nin, tartışmalara sahne olan Dördüncü Büyük Kurultayı Nisan ayının son iki gününde İzmir'de yapılmıştı. Darendelioğlu, kendisi başkan olmak istemediği için İstanbul'da milliyetçilerin önde gelen isimleriyle görüşerek onlara başkanlık teklifi yapmıştı. Bu isimler, teklifi reddetmişlerdi. Darendelioğlu, bu sefer şansını İzmir'de denemişti. O sıralarda İzmir'de doktorluk yapan Saffet Solak, kendisine gelen teklifi şu şekilde açıklamıştır: "Darendelioğlu, 'ben bir üniversiteliye bu vazifeyi vermek isterim. Dernek faaliyeti daha parlak olur,' dedi. O zaman beni gösterenler oldu. 'Yapar mısın?' dediler. 'Yaparım,' dedim."[85] Kurultay'da diğer bir aday İhsan Koloğlu idi. Sağcı basın kongreye dikkat kesilmişti. Kongrede aday olmadığı halde *Yeni İstanbul*, Darendelioğlu'nu; *Yeni Sabah* ve *Bugün* gazeteleri ise Saffet Solak'ı desteklemişti. Kongre siyasi parti ve askerin de ilgisine mazhar olmuştu. CKMP lideri Alparslan Türkeş, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Necdet Uran, Donanma Komutanı Koramiral Celal Eyiceoğlu ve Yedinci Kolordu Komutanı Faruk Güventürk birer telgraf göndermişlerdi. Kongre'ye AP'li Ulaştırma Bakanı Saadettin Bilgiç de katılmış ve bir konuşma yapmıştı.[86]

---

82 Abdi İpekçi, a.g.m.; AP'nin TKMD'ye parasal yardımda bulunduğunu Bülent Ecevit de yazmıştır. Bülent Ecevit, "Perdenin Arkasındakiler", *Milliyet*, 9 Temmuz 1965.

83 *Milliyet*, 10 Temmuz 1965.

84 "T. Komünizmle Mücadele Derneği Kongresine Selam", *Milli Işık*, sayı 1, Mayıs 1967, s. 10.

85 http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91.(E.T. 29.07.2017); "Komünizmle Mücadele Derneği Kurutayı ve Yankıları", *Milli Işık*, yıl 1, sayı 2, Haziran 1967, s. 4.

86 A.g.m., s. 6.

Sıra kongre başkanının seçmeye geldiğinde salonda tansiyon artmıştı. Çünkü başından beri aday olmak istemeyen Darendelioğlu, tüm ısrarlara rağmen Saffet Solak'ın lehine, hakkından feragat ettiğini ifade etmişti. Bunun üzerine bir kısım delegeler oy kullanmadan çıkmak istemişlerse de Darendelioğlu buna mani olmuştu. Başkanlık yarışında, yukarıda değinildiği gibi, Saffet Solak ve İhsan Koloğlu yer almıştı. Yarışı, Saffet Solak kazanmıştı.[87] Solak'ın kazanmasıyla dernek, tamamen AP'nin kontrolüne girmiştir. CKMP taraftarları tedricen TKMD'den uzaklaşmışlardı.[88]

TKMD, antikomünist dernekler içerisinde en çok tartışılanlardan birisidir. Onu tartışmalı hale getiren temel saik arkasındaki güçtür. Bu güç de ABD'dir. Derneğin başkanlığını yapmış ve dernekte aktif görev almış kişiler yıllar sonra, ABD'nin TKMD'ye maddi destek sağladığını adeta itiraf etmişlerdir. Bu isimlerden birisi, derneğin, Darendelioğlu'ndan sonraki genel başkanı olan Saffet Solak, verdiği bir röportajda ABD'nin desteğine dair şunları söylemiştir: "Komünizmle Mücadele Derneğini Ülkücü zihniyet kurdu (...) Ondan sonra onlar kendi hizmetlerinin reklamlarını yapmak için uğraşmaya başladılar. Ve Amerika onlara yardım yaptı."[89] Saffet Solak'ın sözlerini teyit eden gazeteci Gökhan Hacır, kaynak belirtmeden, ABD'nin derneğe yardımını şu cümlelerle ifade etmiştir: "Amerikan etkisi ve desteği o kadar açıktı ki kimi şubelerin açılışında masa sandalye alacak para bulunamayınca Amerikan elçiliğine gidiliyor ve oradan alınan parayla dernek binası döşeniyordu."[90]

TKMD'yi ilginç kılan başka bir özellik daha sonra Türkiye'nin gündemine oturacak olan Abdullah Öcalan ve Fethullah Gülen'in dernekle sıkı fıkı olmalarıdır. Öcalan, 1960'ların ikinci yarısında Ankara'da Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nde okur-

87 A.g.m., s. 7.

88 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 170.

89 http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91. (E.T. 29.07.2017)

90 http://www.aksam.com.tr/guncel/komunizmle-mucadelede-yetisip-bugune-damga-vurdular--35622h/haber-35622. (E.T. 31.07.2017).

ken TKMD'nin faaliyetlerine katılmıştır.[91] O yıllarda Öcalan'ın gittiği bir yer daha vardır. O da Refik Korkut'un önderlik ettiği Türkiye Fikir Ajansı idi. Ajans TKMD'nin kontrolünde bir kuruluştu. Korkut, aynı zamanda Komünizmle Mücadele Derneği üyesiydi ve derneğin yayınlarını basıyordu.[92] Konumuza geri dönersek Avni Özgürel, Öcalan'ın Fikir Ajansı ile ilişkisini şu şekilde anlatmıştır:

> 1993'te (Öcalan) gazetecileri Bekaa'ya basın toplantısına davet etti... Öcalan ile dergi için bir röportaj yaptım. O özel görüşme sırasında kendisine sordum. "Ankara İzmir Caddesi'nde Fikir Ajansı diye bir yer vardı. Yanlış hatırlıyor olabilirim ama birden bir şey çağrıştırdı. Bende seni orda gördüm hissi uyandı" dedim. Bana, "yoo, doğru hatırlıyorsun" dedi.[93]

Yukarıda zikredilen bir başka isim Fethullah Gülen'dir. O sıralar imamlık görevini yürüten Gülen, "Ali" isminde birisinin vasıtasıyla İzmir'den tüzük getirterek hazırlıklara başlamıştır.[94] Birçok kaynakta ve gazete köşesinde Gülen, derneğin şube başkanı olarak anlatılmıştır. Bu yanlıştır. Kendi ifadelerinden derneği kur(a)madıkları anlaşılıyor. Fakat bu çabanın, derneğin Erzurum'da şube açması için bir ön çalışma sağladığı aşikârdır.

Derneğin yayın organı *Mücadele* dergisi 1964 yılında yayınlanmaya başlamıştır. KMD'nin kendisi hakkında dahi, "komünizmle mücadele perdesi" altında, "komünizm propagandası" yaptığına dair haberler çıkmıştı.[95] 12 Mart 1971 Askerî muhtırasından sonra Ankara ve Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlıkları yayınladıkları bir bildiri ile Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri ile birlikte birçok derneğin kapatıldığını ifade et-

---

91 Abdullah Öcalan, *Gerçeğin Dili*, Aram Yayınları, Diyarbakır, 2015, s. 56.

92 http://www.halkhaber.org/2014/02/17/amerikanci-amerika-destekli-komunizmle-mucadele-dernegi-uyesi-ilginc-kisiler/. (29.07.2017)

93 Necdet Pekmez, *PKK'yı Kim Kurdu?*, Kripto Yayınları, Ankara, 2012, s. 78.

94 Latif Erdoğan, *Küçük Dünyam*, AD Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 78.

95 *Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, Yayın Nu. 1, İzmir, 1965, s. 4.

mişlerdi.[96] Sıkıyönetim kararının kaldırılmasından sonra cılız bir şekilde faaliyetlerine devam eden TKMD 1977 yılında kendini feshetmiştir.[97]

Soğuk Savaş yıllarında Milli Türk Talebe Birliği'nin antikomünist faaliyetleri

MTTB, 1916 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği günlerde kurulmuştur. İlk başkanı İbrahim (Öktem) idi. MTTB'nin kuruluş yıllarından itibaren Turancı olduğu, ambleminin "bozkurt" olmasından anlaşılmaktadır. MTTB, zaman içerisinde hafif sapmalar gösterse de ana istikameti milliyetçilik olmuştur. MTTB 1936 yılında kapanıncaya kadar bu düzlemde hareket etmişti. Gereğinden fazla aktif olduğu gerekçesiyle kapatılan MTTB, 13 Kasım 1946 tarihinde Edebiyat Derneği Başkanı Reha Köseoğlu, Hukuk Derneği Başkanı Tahsin Atakan, Tıp Derneği Başkanı Reha İslâm tarafından merkez İstanbul olmak üzere tekrar kurulmuştur.[98]

MTTB, kuruluşundan itibaren konjonktüre uygun biçimde evrim geçirmiştir. Onun için, MTTB'yi siyasal iktidarlar, uluslararası politika ve yöneticilerinin ideolojik yapısını göz önünde bulundurarak değerlendirmeye açmak gerekir. MTTB, bir talebe/gençlik hareketi olarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında emperyal güçlere karşı var olma savaşını veren Osmanlı Devleti'nin yavaş yavaş eriyişine şahitlik ederken kurulmuştur. Kurucuları Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile birlikte Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı ortamında doğmuş ve memleketin viraneye döndüğü ortamda yetişmişlerdi. Daha sonra Mondros'un ve Sevr'in hayaleti dolaşmaya devam etmişti. Dolayısıyla milliyetçi bir motivasyon ile kendilerini diri tutmaya çalışmışlardı. Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde meydana

---

96 *Vatan*, 2 Mayıs 1971; Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 172.

97 Ertuğrul Meşe, *a.g.e.*, s. 172.

98 Zülküf Oruç, *Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2005, s. 37-38; M. Çağatay Okutan, *Bozkurt'tan Kur'an'a Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, s. 25.

gelen (yurtiçinde ve yurtdışında) Razgrad gibi olayların karşısında gösterdiği aşırı milliyetçi tepki nedeniyle 1936 yılında kapatılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Cemiyetler Kanunu'ndaki değişiklik ile 1946 yılında MTTB tekrar kurulmuştur. MTTB'nin bu dönemde beslendiği ana kaynak milliyetçilik ile birlikte İslâmcılık olmuştur. Zira, Soğuk Savaş döneminde uluslararası platformda "düşman" ilan edilen komünizm karşıtlığında zikredilen bu iki ideolojik yapı birleşmişlerdi. İslâmcılık ile Türkçülük aynı kap içerisinde mezc olmuşlardır. Hemen hemen aynı kaynaktan beslenmişlerdi. MTTB'nin milliyetçi ve İslâmcı çizgide faaliyet yürütmesi 27 Mayıs 1960 tarihine kadar devam etmiştir. 1960 ile 1965 yılları arasında sol cenah MTTB'de etkin olmaya başlamışsa da, 1965'ten sonra Rasim Canisli, İsmail Kahraman ve Burhanettin Kayhan döneminde aşama aşama "aşırı" ve "tepkisel" milliyetçilikten uzaklaşmaya başlamış, İslâmcı söylem ve faaliyetler hâkim olmaya başlamıştır. Seküler/laik milliyetçilikten arındırılmaya çalışılmış, tarihsel figürlerle manevi haz alınmaya çalışılmıştır. Dinî söylemin dozajı arttırılmıştır.

Ziya Gökalp'in, "Vatan ne Türkiye'dir ne Türklere Türkistan/ Vatan büyük ve müebbet ülkedir: Turan" diye işaret ettiği Turan muhayyilesi Soğuk Savaş döneminde antikomünizmin bir parçası olarak çok sık işlenmiş ve solcuların dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Komünizmle mücadele eden dernekler, siyasal iktidarlar ve devlet ile muvazaalı ilişki içerisinde olmuş ve faaliyetlerini serbestçe yerine getirmişlerdir. İslâm ve milliyetçilik komünizme karşı münbit bir kaynak oluşturmuştur. Komünizm karşıtlığı, yeni okumalar sonucu ortaya çıkarılmış bir şey değildi. Antikomünistler, kendilerini otokton olarak görmüşlerdi. Buna karşın, Kemalizm ve sol düşüncenin, Batıcılığa dayandığını ileri sürerek mahut iki düşünceyi "yabancı" olarak görmüşlerdi. Antikomünizm, hemen hemen tüm kültürel faaliyetlerine yön veren, onları diri tutan ve kökenini mazide aradıkları bir eylem olmuştur.

Milli Türk Talebe Birliği'nin antikomünist faaliyetleri

1933 yılında MTTB'nin yayın organı *Birlik* dergisinde *Düşüncelerimiz* serlevhası altında kendi milliyetçilik anlayışlarını göz önüne sermişlerdi. Bu metin, MTTB'nin birçok yönden düşüncesini ortaya koymuştur. MTTB'nin, Orta Asya Türklerinden bahsetmesi Turancı idealinin devam ettiğini göstermiştir. Çünkü aynı zamanda dil, tarih ve kültür birliğinden de bahsetmiştir. Bunu söylerken Ziya Gökalp gibi Turan idealini güden Türkçülerin etkisinde kaldığı görülmektedir. MTTB'nin o dönemdeki milliyetçilik öngörüsü, Misak-ı Milli sınırlarını aşan ve Kemalist milliyetçilikle çelişen bir anlayıştır. Osmanlı'nın, farklı düşünce akımları ve etnik milliyetçiliğin etkisiyle çökmesini göz önünde bulunduran MTTB, misyonerlik, komünizm ve köksüz Batılılaşmaya karşı çıkmıştır.

Türkiye çok partili hayata geçişten sonra, birçok dernek zuhur etmişti. Bunlardan birisi olan MTTB, asli görevini hatırlayarak 1946 yılında yeniden kurulmuştu. MTTB kurulduğunda, daha *Tan* baskınının külleri soğumamıştı. Mart 1947'de MTTB gençliği, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in birlikte çıkardıkları *Markopaşa* ve "solcu" üniversite hocalarının savunuculuğunu üstlenen *24 Saat* gazetesini yakmışlardı. Eylem esnasında, kalabalık içinden birisi kalabalığa şu şekilde seslenerek eylemin sonlandırılmasını istemişti:[99]

> Muhterem arkadaşlarım solculara bugünlük bu kadar ders yeterlidir. Emniyet teşkilatımızı daha müşkül duruma sokmamak için, kanunlara hürmetkâr olduğumuzu bir kere daha ifade etmek için, bu andan itibaren mitingimize son verelim. İcap ederse, bizlere yeniden vazife düşerse gene buradayız, gene birliğiz, gene azimliyiz.

MTTB'nin öğrencilere yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yanında, önemli misyonlarından birisi de "komünizm-

---

99 *Milli Türk Talebe Birliği 52. Dönem Faaliyet Raporu*, İstanbul, 1975, s. 28; Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, *Türkçülükten İslâmcılığa Milli Türk Talebe Birliği*, Vadi Yayınları, Ankara, 2007, s. 68.

le mücadele" olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş döneminde milliyetçilik ve İslâmcılığı harmanlayarak komünizme karşı aktif bir pozisyon almıştır. Bunu yaparken de İslâm, tarih ve konjonktürel siyasi süreç en güçlü dayanağı olmuştur. MTTB, komünizmle mücadelenin uluslararası nitelik kazandığı düzlemde ve Türkiye'de de siyasi iktidar ile muhalefetin üzerinde mutabık kaldığı ortamda, toplantılar yapmış ve bildiriler dağıtmıştı. MTTB Hukuk Derneği 10 Aralık 1947 tarihinde "Komünizmle Mücadele Beyannamesi" yayınlamıştı. Yayınladıkları beyannamede ilgi çeken maddelerden bir tanesi şu olmuştur: "Zaman zaman ortaokul, lise ve hatta ilkokul talebelerine milliyetçilik ideolojisini benimsetmek için kolay anlaşılır broşür hazırlamaktır."[100] Beyannamenin yayınlanmasını müteakip MTTB'nin iki tane de toplantısı göze çarpmaktadır. 12 Aralık 1947 tarihinde Eminönü Halkevi'nde MTTB'nin yaptığı toplantıda, Ahmet Kabaklı, komünistler için, "kendi tarihlerinden utanan, kendi cüceliklerinden dolayı acı çeken, milliyetçi gençlerin yolu üzerine çıkmış birer manyak," ifadelerini kullanmıştı. Kabaklı'nın yorumunda Türk sağının komünizme yekûn bakışını görmek mümkündür. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren devletin güvenlik güçleri ile komünizmle mücadele ettiğini, bundan sonra kendilerinin de belli bir mücadele yöntemi seçecekleri belirtilmiştir. Ayrıca komünizmle mücadelenin sürekliliğine de vurgu yapılmıştır. MTTB TIP Derneği adına konuşan Şarık Öbüt ise, komünist faaliyetlere karşı gençlik ve milletin ortak hareket etmesini önermiş ve yapılacaklar arasında, "ilk olarak, tarihe ortak bağlılık sayesinde milli birlik fikrini sağlam temellere dayandırmayı ve ikinci olarak, gelenekleri öğrenmek ve yaşatmak, son olarak ise temiz Türk dilini asil Türk milletine vermeyi," saymıştır.[101]

1947 yılında sıkıyönetimin kalkmasından sonra, komünist faaliyetlerin artabileceği tehlikesine karşı MTTB, yeni bir mücadele konsepti belirlemiş, bunu da İstanbul Gazeteciler Cemi-

100 *Akşam*, 12 Aralık 1947

101 *MTTB 52. Dönem Faaliyet Raporu*, s. 28-29; Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, *a.g.e.*, s. 69.

yeti'ne yazılı bir şekilde bildirmişti.[102] MTTB, komünizmle mücadele için Milli Eğitim Bakanlığı'na işbirliği teklifinde bulunmuştu. Okullarda öğretmenlerle koordineli çalışarak[103] sol fikriyata eğilimli öğrencileri yakın markaja almak istemişti. MTTB Hukuk Derneği, aldığı yeni karara göre, hem üniversite içinde hem üniversite dışında sola karşı akademik düzeyde faaliyet alanının geliştirilmesini istemişti. Bunun için dernek bünyesi altında "milliyetçi" dergi neşredilmesine karar verilmişti. Aynı şekilde, faaliyetlerin Anadolu'ya da aktarılması istenmiş ve bu minvalde Bursa'ya bir temsilci gönderilmişti.[104] MTTB'nin bu davranışı memnuniyetle karşılanmış olmalı ki derneğe İzmir, Kütahya ve Konya'dan mücadele sürecine dahil olduklarını gösteren mektup ve telgraflar gönderilmişti.[105]

MTTB'nin komünizmle mücadeleye yönelik ikinci toplantısı 24 Aralık 1947'de Marmara Lokalinde yapılmıştır. Toplantıya MTBB başkanı Reha İslâm ve üyelerinin yanı sıra milletvekilleri Reha Kurtuluş ve Cihad Baban da katılmışlardı.[106]

Yukarıda anlatıldığı gibi Mart ayında DTCF'de milliyetçi öğrenciler solcu hocaları protesto etmiş, Boratav'ın konferans vermesine fırsat vermemişlerdi. Öğrenciler, bundan sonra, Ulus Meydanı'na gidip eylemlerine devam etmişlerdi. MTTB gençliği, işin peşini bırakmamış ve komünizmle nasıl mücadele edileceğini belirten bir bildiri yayınlamıştı. Bildiride, dünyada iki düşüncenin, demokrasi ile komünizmin, mücadele halinde olduğunu ve kendilerinin demokrasi taraftarı olduklarını belirtmişlerdir. Komünizme karşı mücadelede yayıncılık faaliyetleri ön planda olmuştur. Karar verildikten sonra yapılan en hızlı ve etkili işlerden birisi dergi yayınlamak olmuştur. Bunun haricinde, kamusal alanda halka komünizmin ne olduğu ile ilgili bilgi vermek misyon edinilmiştir. Bunu da önemli isimlere konferans verdirmek suretiyle yapmışlardır.

---

102 *Akşam*, 14 Aralık 1947

103 *Vatan*, 14 Aralık 1947.

104 *Vatan*, 14 Aralık 1947.

105 *Vatan*, 17 Aralık 1947.

106 *MTTB 52. Dönem Faaliyet Raporu*, s. 30.

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında, kartların yeniden karıldığı günlerde, 5 Şubat 1949 tarihinde CHP Meclis Grubu, "komünizmle mücadeleye karar vermek" için toplanmıştı. Burada Nihat Erim, Fahri Kurtuluş, Sinan Tekeli, Süreyya Örgeevren, Fahrettin Altay ve Rasih Hoca gibi isimler komünizm tehlikesi üzerinde durmuşlardı. Alınan karar mucibince bir komisyonun kurulması tasarlanmıştı. Ancak komisyon kurul(a)mamıştı. Aynı günlerde Fahri Kurtuluş, Meclis'te Hasan Âli Yücel zamanında çevrilen *Vadim* isimli romanın, Türklüğe hakaret eden satırlarla dolu olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine *Cumhuriyet* gazetesi, *Münevverlerimizi Şaşırtan Sual Takriri* başlığıyla Fahri Kurtuluş'a "saldırıda" bulunmuştu. MTTB olaya müdahil olmuş ve F. Kurtuluş'un Eminönü Halkevi'nde konferans vermesini rica ederek ona sahip çıkmıştı.[107]

DP, Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara geldikten sonra, Hükümet programında komünizmle mücadeleye açık bir şekilde değinilmesinden memnuniyet duyan MTTB Başkanı Suphi Baykam, Menderes'e gönderdiği telgrafta "Türk milletinin yıllardan beri özlediği komünizmle kesin mücadeleye karar veren hükümetimize milliyetçi Türk gençliğinin şükran ve minnetlerini arz ederiz" ifadelerine yer vermişti.[108] MTTB kuruluş yıllarından itibaren komünizmle mücadele etmeyi şiar edinmişti. Bu anlamda, Nâzım Hikmet'in affedilmesi kampanyasına karşı imza kampanyası düzenlenmesi ve bu imzaların Meclis'e taşınması, ilk örgütlü ve ses getirici eylemler olmuştur. İstanbul'dan Ankara'ya trenle gelen Suphi Baykam kalabalık bir kitle tarafından karşılanmıştı. Gençler, Nâzım Hikmet'in affını "milli bir suç" olarak görmüştü. MTTB, bu eylemi milliyetçi Türk gençliği adına yaptıklarını, bu nedenle de herkesi ilgi göstermeye çağırmıştı. 1951 yılında yapılan bu eylem, imzaların Başbakanlığa iletilmesi ve başkanın basın açıklaması ile sessiz bir şekilde sona ermişti. MTTB'nin eski başkanlarından ve dönemin Ulaştırma Bakanı Tevfik İleri, Meclis kürsüsünden, gençlerin çabalarına açık bir şekilde destek verdiğini açıklamıştı. İleri, bunun,

107 *A.g.e.*, s. 31.

108 Zülküf Oruç, *a.g.e.*, s. 43.

Nâzım Hikmet'in affedilip affedilmemesiyle alakalı olmadığını, meselenin uluslararası boyutu olduğunu, Türk hukukunun ve bağımsızlığının zedelendiğini dile getirmiştir.[109]

1960'taki askerî darbenin ardından MTTB, komünizmi tel'in mitinglerine başlamıştır. 6 Ocak 1962 tarihinde Taksim'de toplanan MTTB'li gençler, miting öncesinde şehitler için 2 dakika saygı duruşunda bulunmuş, ardından da İstiklal Marşı okumuşlardı. Mitingde, "Moskof uşaklarının" Türk topraklarında "kızıl" bir hava estirmelerine izin verilemeyeceği, milliyetçi Türk gençliğinin kendi tarihini ve mukaddesatını çiğnetmeyeceği vurgulanmış, aynı zamanda, *Yön*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Dünya* ve *Akşam* gibi dergi ve gazeteler, komünistlere yönelik yayın yaptıkları gerekçesiyle kınanmış ve bu yayınların nüshaları yakılmıştı. 10 Ocak 1962 tarihinde bir bildiri yayınlayan MTTB, komünizm konusunda fikirlerinin değişmediğini şu şekilde belirtmişti: "Bin bir maskenin altında iğrenç suratlarını gizlemeye çalışarak Türkiye'mize orak çekiçli bayrak getirmek isteyen bedbahtlar hüsrana uğrayacaklardır."[110] MTTB, ideolojik olarak kendisi gibi düşünmeyenleri komünistlikle suçlamıştı. TRT de bundan nasiplenmişti. TRT'nin sol/komünizm propagandası yapan bir kurum haline geldiği ileri sürülmüştü.[111]

1 Nisan 1967 tarihinde Belediye Sarayı'nda açılan Sovyetler Birliği çağdaş resim, heykel, grafik sergisinde Lenin'in büstünün konulmuş olması tartışma yaratmıştır. MTTB'li öğrenciler sergide gösterilen Lenin heykelinin komünizm propagandası anlamını taşıdığını söylemişlerdi. Bunu protesto eden MTTB'liler, Türkçe ve Rusça "defol" yazılı siyah çelenk bıraktıktan sonra, polis tarafından gözaltına alınmış, ancak olayda suç unsuru bulunmadığı gerekçesiyle serbest bırakılmışlardı. Olay burada sonlanmamış, MTTB'liler komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle belediye başkanına dava açmışlardı.[112]

MTTB, 12 Mart 1971 muhtırası öncesinde yaşanan taşlı, so-

---

109 Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, *a.g.e.*, s. 74-75.

110 Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, *a.g.e.*, s. 75-76.

111 Çağatay Okutan, *a.g.e.*, s. 158.

112 Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, *a.g.e.*, s. 110.

palı ve silahlı hadiseleri "beynelmilel komünizm faaliyetlerinin Türkiye uzantısı" olarak gördüklerini, ancak yetkililerin kendilerine "Türkiye'de komünist mi var," cevabını verdiklerini, MTTB'nin bu olaylarla ilgisi olmadığını belirtmişlerdi. MTTB, "siyasi iktidarların anlaşılmaz ve şaşkın tavırları karşısında üç beş dirayetli komutanın milletin tarihî misyonu için bu görevi yerine getirdiğini,"[113] dile getirerek 12 Mart muhtırasını desteklemiştir. 12 Mart muhtırasını hem sağcı hem de solcu aydınlar birbirlerine karşı desteklemişlerdi. Sağcılar da solcular da muhtıranın nereye evrileceğini bilmedikleri için muhtıraya destek vermişlerdi.

MTTB, aktif ve hareketli bir gençlik hareketi olmanın yanında, aynı zamanda eğitim kurumu hüviyetini taşımıştır. Üniversitelerde etkin örgütlenme içerisine girmişti. Anadolu'dan metropol kentlere eğitim veya başka amaçlarla gelen gençlerin sığınağı olmuştu. MTTB, inandığı değerleri her platformda savunmaya çalışmıştır, sokak bunlardan biri olmasına karşın, mümkün mertebe şiddetten, silahtan uzak kalmaya çalışmıştır.

Türkiye'de antikomünizme "adanmış ruhlar"

Buraya alınan portrelerin ortak özelliği "sağcı" düşünce zemininde, belirli konularda farklılaşsalar da Soğuk Savaş'ın ana akım yönelimi olan antikomünizmde buluşmuş olmalarıdır. Tarih ilerledikçe kimisi geri plana düşmüş kimisi de canlılığını korumaya devam etmiştir. Örneğin İlhan Darendelioğlu eylem adamı kişiliğiyle ve yayıncılık faaliyetleriyle antikomünist gençlerin her daim "selam" durduğu bir prototipti. Hakeza Aclan Sayılgan'ın "içeriden" yazdıklarıyla antikomünist cenaha yeterli malzeme sağlamış ve bilhassa 1960 sonrasında basında daha fazla yer almaya başlamıştır. Fethi Tevetoğlu ise daha çok siyasi kimliği ve yazdıklarıyla antikomünizme katkı sağlamıştı. Necip Fazıl Kısakürek ve Nihal Atsız'ı, adı geçenlerden farklı kılan vasıf, antikomünizm dışında da ideolojik ve tarihî metinlere yer vermiş olmalarıdır. Atsız, Darendelioğlu ve Tevetoğlu

113 Doğan Duman, Doğan Yorgancılar, *a.g.e.*, s. 135.

başından beri milliyetçi bir çizgide yer almıştı. Kısakürek, daha laik, seküler bir çizgiden dinsel alana yönelmiş, yaşam biçimini ihata etmişti. Sayılgan ise sol düşünceden sağa/antikomünizme evrilmişti. Bu portrelerin Soğuk Savaş yıllarında düşüncelerini biçimlendiren ortak deneyim, Rus imgesi, retrospektif tarih okuması ve "komünizm tehlikesi" olmuştur. Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'nin dış siyasette yaşadığı kriz de ortak paydaya eklenebilir. Soğuk Savaş ortamı, onları etrafı "velveleye" veren anksiyete sevk etmişti.

Eski bir komünistin sol eleştirisi: Aclan Sayılgan

Soğuk Savaş dönemine komünizmden dönüş, hakikati bulma arayışı ve hidayete erme hikâyesi Türkiye'ye özgü değildir. İki kutuplu dünyada "politik biyografi" olarak da tanımlanan edebi bir tür meydana gelmişti. 1940'lı yıllarda Amerikan eski solcuları, pişmanlıklarını, yaşadıklarını okuyucuya bir "tür" olarak sunmuşlardı. Soğuk Savaş yıllarında bu, daha sistematik hale gelmişti. Örneğin, Richard Crossman 1950 yılında *The God That Failed* başlığı altında, Arthur Koestler, Andre Gide, Louis Fisher, Ignazio Silone, Stephen Spender ve Richard Wright'ın komünizmle tanışma süreçlerini, komünistken yaşadıklarını ve komünizmden kopuş hikâyelerini ele almıştır.[114] Soğuk Savaş'ın ilerleyen yıllarında bu tür kitaplar, Türkçeye kazandırılmış ve Türk antikomünizmi, bundan epey istifade etmişti. Crossman'ın kitabı, *Aldatan Put* ismiyle, Emine Gedik tarafından Türkçeye çevrilmişti. Soğuk Savaş yıllarında antikomünist gazete ve dergiler bu tür metinlerle donatılmıştı.

Türkiye'deki (eski) komünistler bu dönüş hikâyelerinden bigâne değildir. Haddizatında aşağıda anlatılacak olan Aclan Sayılgan portresine geçmeden önce, onun, bu yolda yalnız olmadığını göstermek için, bir dönem TKP içerisinde yer almış, ama zamanla yolları ayrı düşmüş iki isme değinmek yerinde

---

114 Yiğit Akın, "Soldan Dönenlerin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılgan", *Türkiye'de Siyasal Düşünce: Sol* (Ed. Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 989.

olur. Bu minvalde bahsedebileceğimiz ilk isim, Vedat Nedim Tör'dür. Vedat Nedim, 1976 yılında yayınladığı anılarında Komünist Parti'den neden ayrıldığını çok kısa bir şekilde gözler önüne sermiştir. Soldan gelen tüm itham, suçlama ve şeytanlaştırmalara karşın, belki de polemiğe mahal vermemek için, detaylandırmadan, "ben sadece vicdanımın emrettiği yoldan yürümüştüm. Doğruluğuna inanmadığım birtakım gösteriş hareketlerine körü körüne sürüklenmektense partiden ayrılmayı tercih etmiştim,"[115] cümleleriyle geçiştirmiştir. Yalçın Küçük'ün itirafçılıkla ilgili önemli bilgiler içerdiği, *İtirafçıların İtirafları TKP Pişmanları* isimli kitabında 1927 yılında TKP'yi faş eden Vedat Nedim'i "Türkiye'nin ilk ve şimdiye kadar saptanabilen en büyük itirafçısı,"[116] olarak ilan etmiştir. Şevket Süreyya Aydemir, *Suyu Arayan Adam* isimli kitabında kendi hayat hikâyesini anlatırken 1927 yılı komünist tevkifatından sonra, hapishanede yaşadığı hayal kırıklığı akabinde kendi ayrılış hikâyesini şu şekilde anlatmıştır: "Tanıdığım ve tanımadığım birçok eski yoldaşlarla (...) görüşleri ve yolları birbirinden ayrılmış (...) eski arkadaşlarımla sükûnetle vedalaştık. Yollarımız artık ayrılıyordu."[117] Böylelikle Aydemir, kurucu ideolojinin korunaklı duvarlarına sığınmış, devrimin sadık bir hizmetkârı olmak için ilk adımı atmıştı. Komünizmden dönen Kadrocular, bu çalışmada zikredildiği şekilde antikomünist olmamışlardır. Kemalizme meyletmişlerdi.[118]

Sayılgan, 1924 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. İzmir'de ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra 1942 yılında girdiği Ankara Devlet Konservatuvarı'nı 1948 yılında bitirmiştir. Sayılgan, 1947 yılında TKP'ye üye olmuş, ancak 1952 Eylül'ünde tutuklandıktan sonra, 1953 yılında, TKP'den tamamen ay-

---

115 Vedat Nedim Tör, *Yıllar Böyle Geçti*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1976, s. 10-11.

116 Yalçın Küçük, *İtirafçıların İtirafları TKP Pişmanlıkları*, Tekin Yayınevi, Ankara, 1988, s. 40.

117 Şevket Süreyya Aydemir, *Suyu Arayan Adam*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965, s. 434-435.

118 Şevket Süreyya Aydemir ve Vedat Nedim Tör'ün dönüşümü için bkz. Temuçin Faik Ertan, *Kadrocular ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s. 38-39 ve 42-43.

rılmıştır. Sayılgan cezaevinden çıktıktan sonra, TKP'den ayrılış hikâyesini ve Türk solunun tarihini yazmaya koyuldu. Yazdıklarında, hayal kırıklıklarını, TKP'nin içindeki bitmek bilmeyen kavgaları, tartışmaları, ithamları ve galiz suçlamaları görebiliyoruz. Komünizmle mücadelenin amacına matuf bu eserler, Türkiye'de antikomünist mahfillere epey ilham kaynağı olmuştur. Sayılgan sadece kitap yazmamıştır. Bir de Türkiye'de komünist faaliyetleri anlattığı çeşitli konferanslar vermiştir. Örneğin, 13 Ağustos 1962'de MTTB'de, 17 Şubat 1963'te Türk Ocağı'nda ve 22 Aralık 1962'de Türk-İş'in düzenlediği "Komünizmi tel'in mitingi"nde konuşma yapmıştır. Bunun haricinde Ankara Radyosu'nun antikomünist programlarına konuşmacı olarak katılmış ve de ABD tarafından desteklenen Sovyetler Birliği'ni Öğrenme Enstitüsü'nün düzenlediği panele katılmıştır.[119]

Sayılgan, her ne kadar Türk solu içerdiği bilgilere temkinli ve septik yaklaşsa da, Türk soluna dair bir literatür meydana getirmiştir. Birebir tanıklığa dayalı ve zengin kaynakçaya sahip bu eserler, Türk sol tarihine ilişkin ilk derli toplu metinlerdir dense yeridir. *Türkiye'de Sol Hareketler* isimli kitabı bu minvalde değerlendirilmelidir. Sayılgan'ın en kapsamlı, özel arşiv, hatırat, basın ve sözlü çalışmaya dayalı *Türkiye'de Sol Hareketler* isimli kitabı yazarın düşünce dönüşümü ile paralel olmuştur. Kitabın ilk baskısı 1968 yılında, Mete Tunçay'ın *Türkiye'de Sol Akımlar* (1967) ve Fethi Tevetoğlu'nun *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1910-1960)* isimli çalışmalarından sonra yayınlanmıştır. Sayılgan'ın kitabı yazdığı dönemde Sovyet Rusya ile Türkiye ilişkileri normalleşmiş durumdaydı. Bunun etkisi ile olsa gerek, anti-komünist diğer birçok eserin, Sovyetler'de yaşayan Türklere dair yaptığı ajitasyonu yapmamıştır. Antikomünist bir refleks gösterse de onlara oranla daha usturuplu bir yöneteme başvurmuştur. Yine de kendini bundan tamamen sıyırdığını söylemek güçtür. "Solun gizli ajandası", "komünist taktik" vb. kavramlar kullanmaktan kendini alamamıştır. Ancak Sayılgan'ın, şikâyet ettiği şey, TKP'nin

119 Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Aclan Sayılgan, *Yakın Tehlike Komünizm*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1963; *Yeni İstanbul*, 7 Kasım 1962.

Türkiye gerçeğinden uzaklaşarak Komintern'in, Moskova'nın etkisine ziyadesiyle girmiş olduğu iddiasıdır. Örneğin diğer antikomünistler gibi o da Sovyet yardımlarından bahsetmiş, ancak Sovyetler'in "tek amacının" komünizmi Türkiye'ye empoze etmekmiş gibi bir hezeyanın içine düşmemiştir. Aslında Sayılgan'ı Türkçü antikomünistlerden ayıran bir diğer özelliği, aşağıda zikredilecek olan metinlerinde dış Türkler konusuna neredeyse hiç temas etmemiş olmasıdır. Sayılgan'ın dış Türklere değindiği yegâne yer, *SSCB ve Sultan Galiyev* isimli kitabıdır ki, burada da sathi bir şekilde mevzuyu geçiştirmiştir. Sayılgan, Galiyev'den, Rus sömürgeciliğinden kurtulmak için Marksizm'e yaslanan, bununla birlikte "Mazlum milletlerin, bilhassa Asya Türklerinin Rus sömürgeciliğinden kurtulmaları için savaşmış ve bu uğurda hayatını vakfetmiş"[120] milli bir komünist portresi çıkarmıştır. Bu kitabında millici komünist olunabileceğini ortaya koyduğu için, sağcılar tarafından "Rusçu komünistlikle" itham edildiğini ifade etmiştir.[121] Bu vesileyle belirtilmeli ki, Soğuk Savaş yıllarında komünizmin her türlüsüne karşı olan Türk sağı ise neredeyse Sultan Galiyev'e hiç temas etmemiş, onların ilgisini çekmemiştir. Türk antikomünistleri, Galiyev'in Marksist oluşundan ötürü, ondan uzak durmuşlardır. Ondan ilk defa bahseden Sayılgan, burada bir istisnadır. Sultan Galiyev'in tezlerini kendisine yakın bulmuştur. Ancak "millici komünist olunabileceği" tezinden ötürü, "kendini perdeleyen kripto komünist" ithamından da kaçamamıştır.

Sayılgan'ın, literatürde pek zikredilmeyen müstear isimle yazdığı eserleri de mevcuttur. Bunlar; Zeynep Türkmen ismiyle *Türk Milli Birliği ve TKP*, Tahsin İskeçeli olarak *Yunanistan Buhranı* ve de İsmail Yalçın müstear isimle *Komünist Cephe Eylemleri ve Taktikleri* (1987) ve *TBKP'nin "Öznesi" Nesnesi* (1988) isimli kitapları kaleme almıştır.

Sayılgan'ın komünizmden "dönüş hikâyesi" olarak da okunabilecek literatürün bir kısmı, 1960'lı yılların ilk yarısından itibaren *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilmiştir. Sayılgan,

120 Aclan Syaılgan, *SSCB ve Sultan Galiyev*, Mars Matbaası, Ankara, 1967, s. 25.

121 Aclan Sayılgan, *Kabahat Kimde? (Çehreler)*, Uygar Yayınları, 1989, s. 3.

romanlarını mahut gazetede yayınladığı yıllarda gazetenin sahibi Gökhan Evliyaoğlu'dur. Bu vesileyle belirtilmeli ki antikomünist olan Evliyaoğlu'nun, *Su Uyur Komünist Uyumaz*[122] ismiyle bir kitabı da vardır. Komünistler, mütemadiyen gazetenin hedefinde yer almıştır. Neredeyse her sayının birinci sayfasında komünizm tehlikesine dikkat çekilmiştir. Gazetenin yazar kadrosunda Türk sağının müsmir kalemleri yer almıştır. Başyazılarını Evliyaoğlu'nun yazdığı gazetede Tekin Erer, Ali Fuat Başgil, Osman Turan, Cahit Okurer, Mehmet Turgut, Tarık Buğra, Sezai Karakoç, Safiye Erol, Fethi Tevetoğlu, Necdet Sançar, Halide Nusret Zorlutuna, Necip Fazıl Kısakürek, Galip Erdem, İlhan Darendelioğlu, Nurettin Topçu ve daha birçok isim bu mecrada yer almıştır. Sayılgan, 5 Aralık 1962 tarihinden itibaren *İnkâr Fırtınası: Türkiye'deki Komünist Faaliyetlerin İç Yüzü*[123] serlevhası altında yazılar yazmıştır. *İnkâr Fırtı-*

---

122 "Su uyur, komünist uyumaz" spotunu Evliyaoğlu, "Türkiye'de komünist var mı?" tartışmalarına binaen kullanmış ve bu soruyu sormanın "ahmakça" olduğunu belirtmiştir. Yazar, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de komünistlerin var olduğunu ve hararetli bir şekilde çalıştıklarını söylemiştir. Komünizm tartışmalarının, yaftalamalarının, suçlamalarının sık sık yapılmasına karşılık "bu memlekette komünist yoktur!", "bu edebiyatı terk edelim!", "ona buna komünist damgası vurmayalım", "komünizm başka, sosyalizm başka bir şeydir, bizde birincisi değil ikincisi vardır!" gibi karşıt görüş belirtenlere yönelik olarak Evliyaoğlu, asıl bunların kendisini araştırmak gerektiğini ifade etmiştir. Gökhan Evliyaoğlu, *Su Uyur Komünist Uyumaz*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962, s. 5.

123 Bu kitap *Yeni İstanbul* gazetesinde neşredildiği günlerde mizah dergisi *Zübük* şöyle bir haber yapmıştı: "Yeni İstanbul gazetesinde aylarca süren (Türkiye'de Komünist Hareketleri) başlıklı tefrikada Türkiye Gizli Komünist Partisine girerek faaliyette bulunduktan sonra yakalanınca cezadan kurtulmak için, en yakın arkadaşlarını polise nasıl jurnal ettiğini övünerek anlatan Devlet Tiyatrosu artistlerinden Aclan Sayılgan (Bir Donkişot) adlı komedide, kendisinin de içinde bulunduğu bir teşekkülü polise ihbar eden homoseksüel Baron Belazar rolünü başarıyla oynamaktadır. Aclan Sayılgan'ın arkadaşlarını ele verdikten sonra general rolündeki Yıldırım Önal'ın "Bu namusuzluğu sen mi yaptın" sorusunu "ben aşağılık bir adamım!" diyerek yüzünü kapatıp sahneden kaçışı seyircileri bir hayli güldürmüştür. *Zübük*, 27 Mayıs 1962, s. 3. Aclan Sayılgan, bu haberi *Komuna*'da neşretmiştir. *İnkâr Fırtınası*'nın yayınlandığı günlerde *Zübük* Sayılgan'a saldırmıştır. Sayılgan bunun üzerine *Zübük*'e bir mektup göndermiştir. Sayılgan'ın dediğine göre, *Zübük* de kendilerine gönderilen mektuptan istediği kısımları alarak yayınlamıştır. Aclan Sayılgan, *Komuna*, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1969, s. 76.

nası'ndan sonra *Komuna*'yı neşretmiştir. Sayılgan'ın yazı dizisi dışında da antikomünist mahiyette metinleri vardır. *Türkiye Buhranı, Kapitalizm ve Sosyalizm Çığlıkları* veya *Arap Sosyalizmi-Komünizmi ve Bizim Mahutlar* bu yazılara sadece birer örnektir. Sayılgan'ın dışında, yukarıda zikredilen isimlerin tamamı antikomünist mahiyette metinler neşretmişlerdir. Keza komünizme dair çeviri yazılar da yayınlanmıştır. Örneğin Muzaffer Soysal, W. Kolarz'ın *Sosyalizmin Anatomisi* isimli kitabını ilkin burada yazı dizisi şeklinde neşretmiştir. Yine Milovan Djilas'ın *Stalin'le Konuşmalar* isimli eseri, eski DP Milletvekili Cevdet San tarafından tefrika edilmiştir. Bir de 'M.Y.' kısaltma ismiyle *Dünyayı Saran Büyük Tehlike: Komünizmin Bugünkü Umumi Görünüşü* tercüme ederek yazı dizisi halinde yayınlanmıştır. Ve son olarak Gotthard Jaschke'nin *Türk-Rus Münasebetlerinde Komünizmin Rolü (1919-1922)* Nevzat Yalçıntaş'ın çevrisiyle yayınlanmıştır.

Sayılgan, *Yeni İstanbul*'daki köşesinde ifade ettiğine göre, onu *İnkâr Fırtınası*'nı yazmaya iten saik, eski komünistlerin, komünizmi reddiyelerinin anlatıldığı Richard Crosmann'ın, yukarıda zikredilen kitabı olmuştur.[124] Kendisi, *İnkar Fırtınası*'nı, komünizmden habersiz, ancak arayış içerisinde olan bir gencin, idarecilerin vurdumduymazlığı yüzünden komünizmle tanışmasının "hazin hikâyesi" olarak tasvir etmiştir.[125] Sayılgan, İzmir'deki çocukluk günlerinden başlayarak, 1944 yılında Ankara'ya gelişini, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Ankara'da sol faaliyetleri, Raci Dinçer'in onu TKP ile tanıştırma sürecini ve 1951-1952 tevkifatını anlatmıştır. Sayılgan'ın kendi ifadesine göre, komünizmle 1943 yılında ilgilenmeye başlamıştır. Gençlik yıllarında komünizmi "Sovyet Rusya emperyalizminin yayılma silahı" olarak gördüğünü ifade eden[126] Sayılgan'ın bu fikirleri, *İnkar Fırtınası*'ndan sonra, yine aynı gazetede tefrika ettiği *Komuna*'da iyice pekişmiştir. Antikomünist dü-

---

124 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, Ülke Yayınları, İstanbul, 1962, s. 218; *Yeni İstanbul*, 14 Ocak 1962

125 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 6.

126 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 20.

şüncesinin kökenini Türklere mal eden Sayılgan, Türklerin komünizm nefretini Osmanlı'nın Ruslarla yapmış olduğu 176 savaşa bağlamıştır. TKP'nin, Sovyetler'in Türkiye'den toprak talebine yönelik olarak kullanıldığını dermeyan eden Sayılgan, bu iddiasını tarihten bir örnekle de desteklemiştir. O da şudur: Çarlık Rusya'sının Osmanlı'nın iç işlerine karışmak için gayrimüslim tebaayı kullanmasıdır. Dolayısıyla Soğuk Savaş yıllarında "komünizm=Moskofluk" formülasyonunun iştikak edilmesi garipsenmemeli. Sayılgan'ın, serinin devamı olarak görülebilecek diğer eserleri, hayali isimler kullandığı ama gerçeğe tekabül eden olaylardan bahsettiği için, bu isimlerin kim olduğunu tahmin etmenin hiç de zor olmadığı *Tutuklama* ve *Deprem* isimli kitaplarıdır. Örneğin, her iki romanda "Kanavas" diye bahsettiği kişinin, içinde bulunduğu olaylar zincirinden, Zeki Baştımar'ın olduğunu rahmin etmek zor değil. Zaten *Komuna*'da ona neden Kanavas dendiği komprime bir şekilde anlatılmış.[127] Sayılgan, *Deprem*'de 27 Mayıs ile 12 Mart'ın perde arkasını, iktidar mücadelesini merkeze alarak ancak çoğu zaman kronolojinin dışına çıkarak kendisini (Mehmet Kostak)[128] anlatmıştır. Burada hapse giriş sürecini ve hapisten sonraki yaşam mücadelesi ile birlikte "Demir" diye bahsettiği Dündar Taşer'i, Dursun Önkuzu cinayetini, "Ali Ağabey" olarak anlattığı Mihri Belli'nin 1944 yılında Süleymaniye Camisine asmaya çalıştığı "Saracoğlu Faşisttir! Faşizm ve Vurgunculukla Savaş - Savaş Cephesi" pankartı sonrasında gelişen olayları, Basri Alperen diye okuyucuya betimlediği Hasan Basri Alp'ın Sansaryan Han'daki intiharı ve son olarak Hasan Mahir olarak anlattığı Mahir Çayan'ın devrimci hikâyesini okurla buluşturmuştur. Sayılgan, hem *Deprem*'de hem de *Kabahat Kimde? Çehreler* isimli kitaplarında 27 Mayıs'ı ve 12 Mart'ı yapanların memlekete "demokrasi getireceğiz" vaadiyle yola çıktıklarını ancak geriye sadece "acı" bırak-

127 Aclan Saylgan, *Komuna*, s. 17; Aclan Sayılgan, *Dünyayı Saran Tehlike Anarşist Hareketler ve Tedbirleri*, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1973, s. 86.

128 *Deprem* romanında Mehmet Kostak, 1950'lerin ikinci yarısından itibaren *Egemen* gazetesinde çalışmıştır. Sayılgan, gazetenin ismini değiştirmiştir. Gazetenin gerçek ismi *Hâkimiyet*'tir ve Sayılgan, Hamiyet'te 1956-1960 yılları arasında çalışmıştır. Aclan Sayılgan, *Aydınlık Savaşı*, Doğuş Matbaası, Ankara, 1960, s. 3.

tıklarını ifade etmiştir.[129] *Deprem*'de 1951-1952 tevkifatında anlattıklarından, yaptıklarından hiçbir şekilde pişmanlık duymadığı, ancak kendisini en fazla üzen durumun, eski arkadaşların kendisini "hain" ilan etmeleri ve "Kendilerini benim ele verdiğim yalanına inanmaları" olarak belirtmiştir. Keza milliyetçi kesimin de kendisini "eski komünist" diye dışlamalarından dertlidir.[130] Sayılgan, antikomünistliği tescillendiği süreçte Ali İhsan Göğüş'ün[131] çıkardığı *Kim* dergisi tarafından "komünizm propagandası yapıyor" suçlamasına maruz kalmıştır.[132] Diğer yandan solcuların polis, ajan, itirafçı gibi ithamlarına maruz kalan Sayılgan'ın kendisi de başkaları hakkında, örneğin Melahat Türksal için, bulunmuştur.[133] Bu eserlerin tamamında Sayılgan, kendi hayat hikâyesini ve düşünsel dönüşümünü merkeze alınarak Türkiye'nin politik meselelerini anlatmıştır. Sayılgan'ın buradaki temel meselesi, 1951-1952 tevkifatından sonra, kendisine yöneltilen suçlamaların mahiyetini izah etmektir. Bu dört eser, hemen hemen aynı konu etrafında dönmüştür.

Sayılgan, 1951-1952 tevkifatında diğer komünistlerin "yüzde 98'i" gibi Raci Dinçer'in de elli sayfalık ifşaatta bulunduğunu ve Dinçer'in, "bu herifler (yani komünistler) maceraperest birer serseriden başka bir şey değiller," dediğini aktarmıştır.[134] Sayılgan'a göre, meşhur 1951-1952 tevkifatında komünistlerin neredeyse tamamı itirafta bulunmuştu. Polisin, kendisine Kamuran Baştuji'nin, Kemal Bekir Özmanav'ın, Turan Tuna'nın ve Faruk Ural'ın itiraflarını okuduğunu belirtmiştir. Keza Orhan Suda da anılarında, Zeki Baştımar'ın verdiği yüzlerce sayfa ifadeden ötürü, TKP'nin lider kadrosunun yakalanmasına sebebiyet verdiğini ifade ediyor.[135] Sayılgan, Ruhi Su, Ulvi Uraz

129 Aclan Sayılgan, *Deprem*, Altınküre Yayınları, Ankara, 2002, s. 63; Aclan Sayılgan, *Kabahat Kimde? (Çehreler)*, s. 13, 89.

130 Aclan Sayılgan, *Deprem*, s. 69.

131 Ali İhsan Göğüş, Gazianteplidir. Gazetecilik yapmıştır. Hasan Celal Güzel'in dayısı ve bir dönem Okay Gönensin ile evli olan Zeynep Göğüş'ün de babasıdır.

132 Aclan Saylgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 216.

133 Aclan Saylgan, *Komuna*, s. 59.

134 Aclan Saylgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 63.

135 Orhan Suda, *Bir Ömrün Kıyılarında*, Alkım Yayınları, İstanbul, 2004, s. 96.

ve Ömer Lütfi Tunçay'ı koruduğunu, ancak polisin kendisine Ömer Lütfi Tunçay'ın Ankara'daki hücre faaliyetlerini açığa çıkardığını söylemiştir. Hem *Komuna*'da hem de *Deprem*'de Ulvi Uraz'ın, sorgu hâkimine gözyaşları içerisinde nedamet getirerek bütün faaliyetleri anlattığını, daha sonra da Uraz'ın, karısına, kendisini Sayılgan'ın ele verdiğini söylediğini yazmıştır. Bu ithamlara şerh koyan Sayılgan, böyle bir şeyin söz konusu olmadığını ifade etmiştir.[136] *Tutuklama*'da "Dr. Semra" diye anlatılan Sevim (Tarı) Belli'ye, I. Şube Müdürü'nün "Sakalı Şerif yedik bu öğleyin siz ne yediniz" sorusunu yönelttikten sonra, Belli'nin çözüldüğünü belirtmiştir. "Sakalı Şerif" Marsilya'da buluşma parolasıydı.[137] Sayılgan, Dr. Semra (Sevim Belli) ile Mahir'in (Mihri Belli), sık sık tuvalete çıkmalarından şüphelenen polisin, ikilinin, birbirlerine bıraktıkları mektupları alıp fotokopisini çektikten sonra, yerine bıraktığını ifade etmiştir. Bu mektuplar alelade aşk mektupları değildi. Mektuplarda gizli Komünist Parti ile ilgili bilgiler de yer aldığından polis bu bilgilerden epey istifade etmişti.[138] Sayılgan, tevkifat başladıktan yaklaşık bir sene sonra tutuklanmıştı. Dolayısıyla kendisi tevkif edilinceye kadar her şey açığa çıkmış oluyordu. Kendisine yöneltilen "dönek" ve "itirafçı" suçlamalarına şu şekilde cevap vermiştir:[139]

> Partili olarak dokuz kişiyi tanıyan ve dokuz kişi konuştuktan sonra onların ithamlarını kabul etmek zorunda kalan ve tevkif sırası 150. olan ve tahkikatın başlamasından on bir ay sonra tevkif edilen Aclan Sayılgan nasıl olur da iki yüz kişisi meydana çıkan komünist partisi mensuplarını itham eder ve onları mahkûm edebilirdi? Bu satırlarımın pek çok kimseler tarafından yanlış anlaşılacağını tahmin ettiğim için, küçük bir izah-

136 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 73; Aclan Sayılgan, *Tutuklama*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1974, s. 181. Küçük de, Selçuk ve Ulvi Uraz'ın askerî savcıya bildikleri her şeyi anlamaktan geri durmadıklarını ifade etmiştir. Yalçın Küçük, *İtirafçıların İtirafları*, s. 75.

137 Aclan Sayılgan, *Tutuklama*, s. 49-50, 80.

138 Aclan Sayılgan, *Tutuklama*, s. 91-92.

139 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, 121-122, 124, 125; Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 37

ta bulunmalıyım: Kendimi, iflas etmiş ve memleket gerçekleri, sevgisi ile zerrece ilgisi olmayan komünistlere karşı savunuyor değilim. Durumu ortaya koymak istiyorum. Zira pek çok milliyetçi, hatta fanatik komünist düşmanı vatanseverler bilirim ki, beni komünizmden dönmüş biri olarak değil de bir vakitler siyasi polisin bir ajanı olarak partiye girmiş ve ele vermiş biri olarak tanırlar.

Sayılgan, "Tahkikat heyetine" verdiği dilekçeden sonra, komünistlerle tüm köprüleri attığını, kendisini sadece "Milli Bağımsızlık" inancına, "Misak-ı Milli" kavramına ve "Türk milliyetçiliğine" karşı sorumlu gördüğünü ifade etmiştir.[140] 1951-1952 tevkifatında yer alanların bir kısmı komünizmden dönmüş ve cezaevinde bir "antikomünist cephe" kurmuşlardı. Antikomünistler için cezaevinde yeni bir koğuş açılmıştı.[141] Sayılgan, *Komuna*'da 1951-1952 tevkifatını anlatmaya devam etmiş ve tevkifatta yer alanlarla ilgili sosyolojik tahlillerde bulunulmuştur. Onları meslek, yaş ve eğitim durumlarına göre sınıflandırarak bir kanaate varmıştır.[142] "Gizli Komünist Partisi"nin, tüm faaliyetlerinin Sovyetler'in genel politikası paralelinde icra edildiği, hemen hemen tamamının Türkiye'yi Rus peyki olarak görmek istediği ifade edilmiştir.[143]

Türkiye'nin kurtuluşunu demokraside görürken, buna karşılık bir "anti-komünist" ve "anti-emperyalist" bir Türkiye'nin inşası için komünizmin iç siyasette "silah" olmaktan çıkılması gerektiğini ve komünizme karşı ilmi metotlarla mücadele etmenin gerekliliğine vurgu yapmıştır.[144] Sayılgan, komünizmle nasıl tanıştığını ve kimin tanıştırdığını uzun uzadıya anlatırken kendi ifadesine göre, ilk günlerden itibaren komünizme, yeraltında fa-

---

140 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 106.

141 Bu isimler şunlardır: Behçet Pekmerdol, Turan Tamar, Adnan Salih Yücebaş, Nevzat Yavuz Yıldırım, İhsan Konaş, Hüseyin Kerpiç, Nejat Özön, Ali Cihan Erkaya, Recep Egemen, Zira Kirman, Selçuk Şenel. Aclan Saylgan, *Komuna*, s. 96-98.

142 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 15-16.

143 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 191.

144 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 8.

aliyet gösteren Komünist Partisi'ne ısınamamıştır. Sorgu yargıcının, (1952 tevkifatında) "neden ihbarda bulunmadın" şeklindeki sorusunu, "gerekli şartların yerine gelmemesi" olarak cevaplandırmıştır.[145] Sayılgan, 1940'lı yıllarda, bilhassa Almanların yenilgisinden sonra, solcuların, Sovyetler'in Türkiye'yi işgalini temenni ettiklerini belirtmiştir.[146] Keza bu ortamda Türk-Sovyet ilişkilerinin normalleşmesine karşı olmadığını, ancak Türkiye'de "tahakkuku arzu" edilen "komünizmin, Kızıl Ordu'nun gölgesinde gerçekleşmesini kabul edemezdim," diye ifade etmiştir.[147] Sayılgan, "ikiyüzlülüğün", "egoizmin" ve "yalancılığın" komünizmin "disiplin" unsurları arasında olduğunu yazmıştır.[148] Komünizmi bu şekilde sadece kötülükle müsemma kılmasının altında yatan saik, TKP içerisinde olduğu yıllarda yaşadıkları, gördükleri ve insanların birbirleriyle ilişkileri olmuştur. Türk solundaki ithamlar, suçlamalar, tasfiyeler buna itmiştir.

Sayılgan da diğer birçok antikomünist gibi sola dair eleştirilerini Sovyetler Birliği üzerine inşa etmiştir. *SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu* isimli eserinde Sovyetler'in çelişkili ve emperyal politikalarını merkeze alarak anti-Sovyetçi bir diskur inşa etmiştir. Bunu yaparken de komünizmden dönenlerin eserlerinden faydalanmayı ihmal etmemiştir. Örneğin Milovan Djilas'ın Sovyetler'de bürokratik yapının sebep olduğu "yeni sınıfı"[149] anlattığı kitabına atıf yapmıştır. Burada, Sovyetler'in, teknokratlar ve bürokratlar tarafından yönetildiğini, sınıfsız bir toplum tahayyül edilirken yeni bir sınıfın zuhur ettiğini belirtmiş-

---

145 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 9.

146 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 26, 29, 30.

147 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 31.

148 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 54.

149 Sovyetler'e dair en büyük yanılgı, sanayileşme ve kolektivizasyonun özel mülkiyeti ortadan kaldırmakla sınıfsız toplum yaratacağı sanısı olmuştur. 1936 yılında yeni anayasa ilan edildiğinde Stalin "sömürücü sınıfın" ortadan kalktığını ifade etmişti. Gerçekte kapitalist ve diğer sınıflar ortadan kaldırılmıştı. Fakat kimsenin bilmediği yeni bir sınıf meydana gelmişti. Bu sınıfın, öncekiler gibi, iktidara gelmesi ile bütün insanlara "saadet" ve "mutluluk" getireceği inancı normaldi. Bu sınıfla diğerleri arasındaki temel fark kendisine yöneltilen eleştirileri kaba bir şekilde bastırmış olmasıydı. Milovan Djilas, *New Class*, Unwin Books, Londra, 1966, s. 5.

tir.[150] Sayılgan'a göre komünizm, Sovyetler'in, sömürge politikasını pekiştirmek için ortaya attığı bir doktrindi. Hemen ardından, Türk solcularını kastederek "her komünist vatan haini midir" sorusuna yanıt aramış ve "pek azı müstesna, komünizme kayan pek çok kimse vatana ihanet olsun diye bu işe girişmezler" sonucuna ulaşmıştır. Türkiye'de insanların komünist olmalarının altında yatan "psikolojik" ve "sosyolojik" sebeplere dikkat çekmiştir.[151] Sayılgan, komünizmi bünyeye yerleşen bir virüs olarak tanımlamıştır. Ama hal çaresini, reçetesini sunmaktan da geri durmamıştır. Örneğin ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda yapılacak düzenlemelerin yanı sıra eğitim olanaklarının iyileştirilmesi halinde insanların komünizme prim vermeyeceklerini düşünmüştür. Ona göre, bilinçli birisinin, günün koşularında komünist olması rasyonel değildi. Ancak Türkiye'nin o günkü şartlarının insanları komünizme sürüklediğini ve "cahil" insanların komünizme "körü körüne" bağlandıklarını ifade etmiştir.[152] Komünizmin, Rus emperyalizminin kılık değiştirmiş hali olduğunu söyleyen Sayılgan, Türkiye'de sosyalizmle kendini perdelediğini bu nedenle sosyalizme de "hayır" denmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre, sosyalizm ve komünizme karşı yegâne çare, demokratik teamülleri genişletmek ve demokrasiye daha fazla önem vermektir.[153] Türkleri, komünizme karşı diri tutan güdü, tarih şuuruydu.[154] Diğer antikomünistlerden farklı olarak Sayılgan, Türk solunun Sovyetler dışında, farklı kaynaklardan beslendiğini dile getiren nadir kişilerden birisi olmuştur. ANT grubunun Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ile yakın ilişkileri olduğunu, THKO'nun El-Fetih'ten silah temin ettiğini, bunun Türkiye'yi dolaylı olarak Sovyet peyki amacına matuf olduğunu ifade etmiştir.[155] Bu iddiaya şerh düşmek gerekiyor. Türk Sovyet ilişkile-

150 Aclan Sayılgan, *SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu*, Şafak Matbaası, Ankara, 1986, s. 31-45.

151 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 21-22.

152 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 41,49.

153 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 325-236.

154 Aclan Sayılgan, *Komuna*, s. 12.

155 Aclan Sayılgan, *Dünyayı Saran Tehlike*, s. 91-92.

ri, 1964 yılından itibaren rayına oturmuş, diplomatik ziyaretler en üst seviyede yapılmaya başlanmıştı. Sovyetler, tehdit olmaktan çıkmıştı. Türk devleti anti-Sovyetçilik yapmayı bırakmıştı. Demirel Hükümeti, Batılı müttefiklerden alamadığı nakdi yardımı, Sovyetler'den temin etmiş ve birçok fabrikayı Sovyetler'in yardımıyla kurmuştu. Bu durumda hâlâ, Sovyetler'in Türkiye'yi peyk yapma stratejisinin devam ettiğini iddia etmek rasyonel değildir. 1960'lı yılların ikinci yarısından sonraki Türk solunun faaliyetlerini başka bir bağlamda değerlendirmek gerekiyor.

Sayılgan'ın yukarıda anlatılan dörtlü serinin dışında, bir seri daha yazmıştır. Bunlar, Türkiye solu içerisindeki kavgaların ve tartışmaların anlatıldığı *Soldaki Çatlaklar* (1924-1966), *Soldaki Bitmeyen Kavga* ve *Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir* isimli çalışmalardır. Sayılgan, soldaki ayrışmanın çok erken tarihte ortaya çıktığını söyler ki, Türkiye sol tarihini, bir tür "hizip tarihi" olarak da görür. Her yeni hamle, solda yeni ayrışmaları tetiklemişti. Sayılgan bunun nedenini şu şeklide açıklamıştır. Sol, enternasyonal olduğu için beynelmilel herhangi bir ayrılık Türkiye soluna hemen aksediyordu. Bu ayrışmanın ilk keskin çıkışını 1946 yılında solcuların iki farklı parti kurması olarak görmüştür. Sayılgan'a göre, Şefik Hüsnü'nün kurduğu TSEKP, Gizli Komünist Parti'nin legal versiyonu idi.[156] İkinci önemli nokta, Türk solunun "Moskovacı" ve "Pekinci" diye ayrışmasıdır. *Yön* dergisi, "Kızıl Çin" hattına yönelirken, Doğan Avcıoğlu, "Sovyetler ve Biz" serlevhası altındaki yazısında Sovyetler Birliği'ni büyük devletler "egoizmine" mahkûm ederken aynı zamanda Sovyetler'in 1953 yılına kadar sömürgeci olduğunu ifade etmiştir. Bu yazısında Avcıoğlu, Moskova yanlısı olan TKP'yi de yermekteydi.[157] Çetin Altan, *Akşam*'daki (6 Nisan 1966) köşesinde "Yakup Demir'in Amerikan ajanı" olabileceğini ileri sürmüştü. Aynı zamanda *Yön*'de yazan İlhan Selçuk da *Cumhuriyet*'teki köşesinde "milliyetçiler Moskova uşaklarına uyanık davranması gerektiği, yabancı himayele-

156 Aclan Sayılgan, *Soldaki Çatlaklar*, Mars Matbaası, Ankara, 1966, s. 14.

157 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 38-39.

rine sığınmış siyasi partilerden Türk milletine hayır yoktur. İster Amerika'ya şirin gözüksünler ister Rusya'ya şirin gözüksünler fark etmez," demişti.[158] *Soldaki Bitmeyen Kavga*'da soldaki ayrışma daha detaylandırılmıştır. Örneğin 1930'larda TKP'nin, Nâzım Hikmet'i destekleyenler, Troçkistler, Hikmet Kıvılcımlı'nın yanında yer alanlar ve Haydar Rıfat Yorulmaz grubu olarak dört gruba ayrıldığını ileri sürmüştür.[159] Bu ayrışmanın, mütemadiyen devam ettiğini, 1946 yılında TSEKP ve TSP şeklinde iki sol partinin kurulmasıyla iyice ayyuka çıktığını serdeder. 1920'li yıllarda Sadrettin Celal Antel - Şefik Hüsnü Değmer ayrışmasını ve 1960'tan sonraki Baştımar-Mihri Belli kavgasını ayrıntılı bir biçimde terennüm etmiştir. Sayılgan'ın belirttiğine göre yurtdışında yayın yapan Bizim Radyo'da Mihri Belli ile ilgili olarak TKP'ye ihanet ettiği ve 1951-1952 tevkifatında provokatörlük yaptığı ileri sürülmüştü. Mihri Belli buna cevap vermekte gecikmemiş, Baştımar'ın, 1951 tevkifatında "bir yığın vatanseverin en verimli çağlarında saf dışı edilmelerinde büyük rol" oynadığını iddia etmişti.[160] Sayılgan yurtdışında çıkan TKP'nin yayın organı ile ilgili olarak hazırladığı çalışmasında *Bizim Radyo*'nun yayınları ile *Ant*, *Türk Solu*, *Yön*, *Forum* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Akşam* gazetesinin yayınlarını karşılaştırmış, solcu yayınların paralelliklerini ve farklılıklarını faş etmiştir. *Bizim Radyo*, "Pekin" karşıtı yayıncılık yapıyor ve hedefinde de Mihri Belli vardı. *Bizim Radyo*'nun iddiasına göre, *Türk Solu* ve *Aydınlık* dergileri Çin tarafından finanse edilmiştir.[161] *Yeni Kavga*'da Sayılgan, Mihri Belli ve TKP arasındaki tartışmayı farklı bir boyuta taşımıştır. Moskova grubu, yayınladığı *MDD'nin İç Yüzü* ile Mihri Belli'yi demaske etmişti.[162] TKP'nin broşüründe MDD, kalpazanlık, provokasyonculuk, antikomünist, anti-Sovyetçilik ve Maoculukla eş değer tu-

158 Aclan Sayılgan, *a.g.e.*, s. 39-40.

159 Aclan Sayılgan, *Soldaki Bitmeyen Kavga*, Ayşe Yayınları, 1970, Ankara, s. 10.

160 Aclan Sayılgan, *a.g.e.* s. 27-28.

161 Aclan Sayılgan, *Korsan Radyolar Bizim Radyo ve Türkiye'deki Hoparlörleri*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1969, s. 42-43.

162 Aclan Sayılgan, *Yeni Kavga, Milli Demokratik Devrim Nedir*, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970, s. 34.

tulmuştu. MDD'nin, Turancılık ve ırkçılık yaptığı serdedilmişti. Ayrıca 1951 tevkifatında, likidatörlükle suçlanan Mihri ve Sevim Belli'nin 56 sayfalık mektupla her şeyi askerî savcıya ifşa ettikleri belirtilmiştir.[163]

Yukarıda görüldüğü gibi Türk soluna savletlerde bulunmaktan çekinmeyen Sayılgan, dünya milletlerinin "hürriyetini" ve "var olma savaşını" antikomünizmde[164] görse de Türk sağının, komünizmle mücadelesine tenkitlerini yöneltmekten çekinmemiştir. Çünkü antikomünistler, kendilerine yabancı gördükleri hemen her şeyi komünistlikle itham edebiliyorlardı. Örneğin, antikomünistlerin, *Kadro* dergisini Türkiye'de sol faaliyetler içerisine dahil etmelerine itiraz etmiştir. Derginin komünist faaliyeti içerisinde bulunduğuna inanmadığını belirtmiştir.[165] Keza Fakir Baykurt'un 1958 yılında kaleme aldığı *Yılanların Öcü* romanının, okunmadan ve anlaşılmadan komünizm propagandası yapıyor suçlamasına maruz kaldığını, fakat kitabın, mülkiyet hakkını savunduğu için komünistler tarafından tenkit edilmesi gerekirken antikomünistlerin bu görevi bilinçsizce üstlendiklerini esefle zikretmiştir. Sayılgan, bu olayı milliyetçiliğin ve sağcılığın yüz karası olarak görmüştür ki, "Türkiye'de solun akıllı kanadının, akılsız sağcıların açtığı gediklerden girip serpildikleri"[166] ifadesiyle o günlerin ortamını özetlemiştir. Sayılgan'ın, antikomünizme yönelik eleştirileri bununla sınırlı değildi. Mihri Belli'nin MDD tezini ortaya attığı süreçte en büyük eleştirinin yine soldan geldiğini, çünkü antikomünist neşriyatın, bu tür meseleleri anlayacak ve kavrayacak kapasitede olmadığını söylemişti.[167] Antikomünist anksiyetenin temel meselesi "ulusal birlik" ve "Misak-

---

163 *Milli Demokratik Devrim ve İç Yüzü*, Uyan Yayınları, s. 6, 32.

164 Aclan Sayılgan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük Kavramlar Terimler Kurumlar*, Altınok Matbaası, 1972, s. 5.

165 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 32. Fakir Baykurt'un *Yılanların Öcü* romanı film haline geldikten sonra tartışma alevlenmişti. 1962 yılında filmin yayınlandığı Ankara Ulus Sineması'nda filmi izlemeye gelenler "yuh", "kahrolsun komünizm" sloganlarıyla filmi protesto etmişlerdi. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Tünaydın Demircioğlu, *Fakir Baykurt'un İçyüzü*, Altınoluk Matbaası, Ankara, 1969.

166 Aclan Sayılgan, *Deprem*, s. 410-412.

167 Aclan Sayılgan, *Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir*, s. 24.

ı Milli" idi. Sayılgan, antikomünistleri, komünizmden ve sosyalizmden haberi olmayan yarı aydın olarak tasvir etmiştir. Keza komünizmi, "sol yumruk" kaldırmaktan "kırmızı renkten" ve mitinglerde atılan sloganlardan ibaret sandıklarını beyan etmiştir.[168] Sayılgan, Albert Camus'un 1944 yılında zikrettiği "antikomünizm diktatörlüğün başlangıcıdır," sözünden hareketle, Fransa'da, Macaristan'da ve Bulgaristan'da antikomünizmin faşizmi beslediğini ve faşist politikacıların ülkelerini Nazilere teslim ettiklerini ifade etmiştir. Benzerinin Türkiye'de de yaşandığını iddia eden Sayılgan, antikomünizmin faşistler ve mürteciler tarafından istismar edildiğini belirtmiştir. Komünizme karşı çıkarken aynı şekilde faşizme, totaliter rejimlere, doktrinlere ve diktatörlüğe geçit verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Faşizmin ve komünizmin birbirlerinden beslendiğine inanan Sayılgan, "demokrasi ahlâkının itibar gördüğü, baş tacı edildiği toplumlarda komünizm ve faşizm yanan bir mum gibi kendi kendini eritir, yok eder," demiştir.[169] O süreçte, Türk sağında antikomünizme yöneltilen cılız eleştiri, Sayılgan ve Topçu dışında çok rastlanan bir durum değildi. Sayılgan, komünizmle mücadelenin yanlışlarına dikkat çekmiştir. Ona göre, hemen hemen herkes komünistlikle itham edilebilirdi. Mesele, tespit edilen komünistlerin tevkif edilme meselesi olmadığını ve bu politikanın çözüm olmadığını ifade etmiştir. Onun sunduğu reçete, komünizmin beslendiği sosyal ve politik şartların ortadan kaldırılmasıdır. Ancak "Türkiye'de yetişmiş siyasetçileri yöneten gelenekler, mazbut ve sistemli bir komünizm mücadelesini sonuna kadar yürütmeğe engel" olduğuna inanmıştır.[170]

Sayılgan, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de 1960'ların sonlarında rehin alma, diplomat kaçırma ve banka soyma yöntemlerine başvuran solun, kendisi gibi düşünmeyen ve kendi taraflarında yer almayan hemen hemen herkesi faşistlikle, MacCartycilikle suçladıklarını[171] ifade eder ki, bunun, sayısız ör-

---

168 Aclan Sayılgan, *Kabahat Kimde? (Çehreler)*, s. 91.

169 Aclan Sayılgan, *Aydınlık Savaşı*, s. 40-41.

170 Aclan Sayılgan, *İnkâr Fırtınası*, s. 37.

171 Aclan Sayılgan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük*, s. 48.

nekleri vardır. Ancak, Sayılgan Amerika'da MacCartycilikte ileri gidildiği için bazı aydınların tedirgin olduğunu ifade etmiştir. Benzeri durum Türkiye için de söz konusudur.[172]

Sayılgan, 1989 yılında *Kabahat Kimde? (Çehreler)* ismiyle bir kitap kaleme almıştı. Bu kitapta Sayılgan'ın üslubu, 1960'lı yılların metinlerine göre epey yumuşamıştır. 1960'lı yılların metinleri, bir tür savunma mahiyetini taşımıştı. Ancak bu son kitabı başka türden bir apolojiydi. Burada amacının, kimseden hesap sormak olmadığını ifade etmişti. 1951-1952 tevkifatından sonra solun *Deprem* romanını yazdıktan sonra da sağın hışmına uğramasından mütevellit kendini bir nevi "vatansız" ilan etmiştir. Çünkü *Deprem*'de DP'yi eleştirmiştir. Bu eleştirisini *Çehreler*'de daha da temellendirmiştir. DP döneminde Türkiye'de ABD'nin etkisinin artmasından, yani ABD'lilerin bütün devlet kurumlarına danışman, uzman, müşavir olarak yerleşmelerinden, devlet yöneticilerinin "Amerikalılar diyorlar ki", "Amerikalılar istiyorlar ki" gibi şabloncu ifadelerle konuşmaya başlamalarından ve Kore'ye asker gönderilmesinden şikâyet etmiştir. DP döneminde sanatsal ve kültürel olarak da yozlaşmanın hızla yayıldığını, caz müziği, atonal müzik, soyut resim ve şiirin Batı'dan ithal edilen reprodüksiyonlarla ortalığı kasıp kavurduğunu ifade eder. Sayılgan, *Solun 94 Yılı* isimli kitabının dipnotlarında "özel arşiv" diye ibare koyması onun, bu bilgileri polisten alıyor dedikodusuna neden olmuştur. Ancak kendisi bu durumu, İzmir'de uzun yıllar hâkimlik yaptıktan sonra DP'ye geçen Muhittin Erener'den temin ettiğini ifade ederek açıklamıştır.[173]

Cumhuriyet dönemi İslâmcı düşüncenin kurucusu: Necip Fazıl'ın düşüncesinde antikomünizm

Necip Fazıl Kısakürek, Türkiye'de siyasal düşünce kalıpları içerisinde Türk sağının tüm bileşenlerini barındıran ve tek partili yıllarda başlayan muhalefeti nedeniyle yeni rejim tarafından ötelenen, "milli ve dinî" değerleri kendilerine hayat fel-

172 Aclan Sayılgan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük*, s. 86.

173 Aclan Sayılgan, *Kabahat Kimde? (Çehreler)*, s. 23, 30, 32.

sefesi olarak biçen kesimler açısından önemli bir portre olmuştur. Mahmut Hakkı Akın, yerinde bir tespitle, onun, İslâmcı ve milliyetçi "siyasal kültürün" en mühim simgelerinden ve "toplumsal hafıza" membalarından birisi olduğunu ifade etmektedir. Muhafazakâr milliyetçi teşekküllerde verdiği konferanslarla milliyetçi-muhafazakâr hüviyetin oturmasına ve "şuur" kazanmasına önayak olmuştur.[174] Onun eserlerinde milliyetçilik, muhafazakârlık ile İslâm arasındaki geçişkenlik çok yumuşak bir şekilde yapılmıştır. Batıcılığa yöneltttiği eleştirileri, İslâmcı düşünce kalıplarına yaslanarak yapmıştır. Murat Güzel'in de belirttiğine göre, o, kendini bu düşünce kalıbının "babası" olarak görmüştür.[175] Keza Cumhuriyet dönemi İslâmcılığının müessisi olduğunu ifade eden Rasim Özdenören'e göre de, Necip Fazıl, "entelektüel planda düşünmenin" ilk öğesidir.[176] Son dönem İslâmcıları, hem Özdenören hem de Akın, Kemalist "agorada" gösterdiği politik[177] cesaretten mütevellit ondan övgü ile bahsetmişlerdir. Yayıncılık faaliyetleri ile muhalif düşüncelerini kamusal alana taşımıştır. Burhanettin Duran da tıpkı Özdenören ve Güzel gibi ona Cumhuriyet dönemi İslâmcılığının öncü payesini vererek, onun İslâmcı düşüncesinin, modern ideolojiler, kapitalizm, komünizm ve de Kemalizm'e alternatif bir şekilde formüle edildiğini ifade etmiştir.[178] Görüldüğü üzere Necip Fazıl Türk sağı için alelade bir figür değildir. Türk sağının ortak değeri olan Necip Fazıl'ın mirası, milliyetçiler ve İslâmcılar tarafından paylaşıl(a)mamaktadır. Ancak son kertede İslâmcıların daha fazla yaslandıkları, beslendikleri bir memba olduğu aşikârdır. Soğuk Savaş yıllarında sağcı gençliğin, ra-

174 Mahmut Hakkı Akın, "Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl", *Muhafazakâr Düşünce*, yıl 10, sayı 39, Ocak-Mart 2014, s. 32.

175 Murat Güzel, "Necip Fazıl Kısakürek", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 334.

176 Rasim Özdenören, "Necip Fazıl Kısakürek", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*, ed. Yasin Aktay, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 143.

177 Burhanettin Duran, "Necip Fazıl Kısakürek'te Tek Parti ve Kemalizm Eleştirisi", *Necip Fazıl Kitabı*, ed. Asım Öz, İsmail Kara, Aykut Ertuğrul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2013, s. 525.

178 Burhanettin Duran, a.g.m., s. 525.

hatlıkla kanatları atına sığındığı tahkim edilmiş bir limandır. Dünyanın zilletinden, asrın tereddütlerinden, günahın zehirli oklarından, ideolojilerin sadmelerinden ve zihinsel bunalımdan kurtulabilmenin çarelerinden birisi bu müstahkem bölgeye sığınmaktır.

İslâmcılığın yanı sıra Türk sağının diğer mahfillerinin Necip Fazıl'a gösterdiği ilgi ve alakanın altında yatan itki, onun, iflah olmaz CHP ve İnönü muhalifi olması, yücelttiği Doğu'ya karşı, Batı'ya getirdiği tenkitler ve de komünizme karşı verdiği savaşım yatar. Necip Fazıl, Türk toplumunun Batılılaşma sürecinde kendi tarihî ve manevi değerlerini yitirdiğini düşünmüştür. Dolayısıyla bütün (modern) ideolojilere bir şekilde mesafelidir. Örneğin bireyin hakkını gasp eden cemiyet, komünizm, sosyalizm ve bunun tam zıddında yer alan cemiyetin hakkına göz koyan fert, liberalizm ve kapitalizm arasında kavşak noktasını el feneriyle aramış ve bulduğu tünelin ucundaki yegâne ışığın "madde üstü inanış" olduğuna kani olmuştur.[179] Necip Fazıl'ın, kerhen Batı'yı tuttuğunu, zoraki şekilde ondan yana eğilim gösterdiğini anlamak güç değil. Zira mecburiyeti var. Bu mecburiyetin nedeni de Türkiye'ye kasteden dönem dönem değişen türlü türlü düşmanlardır. Örneğin 1940'lı yılların ortamında Anglosaksonlara yaslanmıştır. Çünkü "nazizmanın galebesi" halinde, Türk milletine Haymana ovasını sulamak düşecektir.[180] O, komünizme karşı Batı demokrasisine yanaşırken de aynı pragmatizmi gütmüştür. Bu faydacılığını gerekçelendirmiştir de; ABD'de "ruh olmasa da en azından gerçek bir sistem vardır."[181] ABD konusunda fikri sabit değildir. Beri tarafta Kadıköy vapurunda ağzını geveleyerek "Ay em veri hepi! Yakında Amerika'ya gidiyorum! Oh, darling" diyen genç kızın şımarıklığından, züppeliğinden muzdaripken, aynı şekilde Türkiye'ye akın

179 Necip Fazıl Kısakürek, *Hesaplaşma*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985, s. 113.

180 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 1*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s. 32.

181 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s. 102.

eden Amerikalıların "sömürge valisi"[182] gibi davranmalarından illallah etmiştir. Komünizmin nirengi noktaları üzerinde durulmasını isteyen N. Fazıl, evvel emirde işaret ettiği şey, komünizmin hedef kitlesinin işçi sınıfı olduğu için, Garbi Avrupa dururken, devrimin neden Rusya'da gerçekleşmesine mana verememiştir. Bir Fransız sosyoloğa dayanarak Avrupa'nın, "mevcut istidat ve tehlikeye" karşı korumaya aldığını, bu nedenle Orta ve Batı Avrupa'da komünizm patlak veremediği halde "illet unsurlarından nispeten uzak ve iptidai" alanda meydana geldiğini belirtmiştir.[183] Orta ve Batı Avrupa'nın korunaklığına karşın "biz", "mikroba hazırlıksız bünyeyizdir."[184] Batı, onun gözünde Müslüman Doğu'ya zehrini akıtmış frendir. Dahası Batı ikiyüzlüdür: Biri kendi içerisinde sefaletine ağlayan diğeri ise karşıtlarına, kendi gerçeğini saklayarak, sadece saadeti gösteren iki ayrı surattır.[185] Garbı başka bir yerde, bir daha, iki kısma ayırmıştır. Birisi komünizme zıt garptır ki bununla sorun yok. Diğeri ise, "kendi bünyesinde gizli gizli komünizmin beslendiği Garptır," ki komünizmle mücadelesinde kati olarak yenilecek ve böylelikle de Şark'ın da intikamı alınmış olunacaktır.[186]

Komünizm, sadece Türkiye için tehdit değildir. Bütün dünya için tehdit teşkil eden komünizmin, amacını hem komünistlerin hem de antikomünistlerin anlamaktan yoksun olmaları hasebiyle "Moskof taktikası" bu iki tarafın arasındaki boşluktan faydalanarak kök salmayı başarmıştır. Zaten, 1917 Ekim devrimiyle Rusya'da "eski prensiplerine sadık kalarak" dünyayı muhasara altına almayı şiar edinen bir diktatörlüğün doğuşunu izliyordu insanlık.[187] Komünizmin Türkiye'deki faaliyetlerinden,

---

182 N. F. Kısakürek, *a.g.e.*, s. 9, 82.

183 N. F. Kısakürek, *Dünya Bir İnkılâp Bekliyor*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, s. 123.

184 Tanıl Bora, "Necip Fazıl'ın İdeolojisi: 'Yabancı İdeolojiler', Antikomünizm, Avam, 'İdrak Soyluları', Faşizm", *Birikim*, sayı 312, Nisan 2015, s. 85.

185 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014, s. 224.

186 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 1*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2013, s. 168-169.

187 N. F. Kısakürek, *Moskof*, s. 329.

gelişiminden, damar bulmasından dipten bir akıntı olarak kendini bulmasından CHP sorumlu tutulmuştur. Komünizmin zaman zaman CHP içerisinde kuluçkaya yattığına iman etmesine neden olan esas mesele, Aclan Sayılgan'ın karşı çıktığı, ancak onun komünist olarak ilan etmekten imtina etmediği *Kadro* dergisini çıkaranların geçmişleridir. Komünizme metamorfik meziyet kazandıran ve her türlü şekle dönüşebileceğini düşünen Necip Fazıl, komünizmin, bir tek Müslüman ol(a)mayacağını ileri sürmüştür.[188] Onu bu düşünceye sevk eden en büyük etmenlerden birisi, CHP'nin içerisinde Müslüman'ı sadece "gerici", "mürteci" ve "yobaz" gibi vülger sözcüklerle tasvir eden kanadın mevcudiyetidir. Örneğin 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren, Soğuk Savaş'ın bir hasleti olarak ön plana çıkan, komünizmle mücadelede dinin varolan potansiyelinden faydalanılması söylemine bile kimi CHP'lilerin temkinli yaklaşmasıdır. Bunu Recep Peker'in, "komünizm illetinin devasını İslâmiyet'ten beklemek, kızıl zehre şifayı yeşilde aramaktır," ifadelerinde rahatlıkla bulabiliyoruz.[189] Necip Fazıl, Peker'in bu düşüncesini "aşağılık bir espri gayreti ve kelime oyunu cambazlığı" içinde "mağrur bir cehalet ve küstah bir dalaletin vardığı efsane çapındaki cüretten bir numune" olarak görmüştür.[190] Ona göre, komünizmle din dışında başka bir araçla mücadele edil(e)mez. Ne felsefe, ne milliyetçilik ve ne de komünizme zıt iktisadi nazariyelerle mücadele verilir.[191] Hem tek partili yıllarda hem de çok partili hayata geçtikten sonra da CHP'ye karşı muhalefetini sürdürmüştür. Onun, irtifa kaybı yaşamadan süren muhalefeti, 1965 seçimlerine doğru giderken CHP'nin ortaya attığı "ortanın solu" siyaseti dolayısıyla partiye yönelik sert eleştirinin antikomünizmle buluşmasını kolaylaştırmıştır.[192] Necip Fazıl, sert sadmelerde bulunduğu CHP'nin, top-

---

188 Necip Fazıl Kısakürek, *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul, 1962, s. 12.

189 *A.g.e.*, s. 5-6.

190 N. F. Kısakürek, *Rapor 10/13*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, s. 67.

191 *A.g.e.*, s. 67-68.

192 Murat Güzel, a.g.m., s. 335-7

lum nezdinde kaybettiği değerini geri almak için "ortanın solu" siyasetine sığındığını ve böylelikle de bir "hayatiyet" aradığı iddiasında olmuştur.[193] Komünizmin, her an tepeden inme vaziyeti aldığı, avına atılmaya hazır "ev köpeklerinin" gerginliği içerisinde fırsat kolladığı gibi sözlerle feveran ederek "komünizmin kapıda" olduğu yaygarasını koparmıştır. Sürekli olarak tehlikenin büyüklüğüne işaret etmiş[194] ve onun bu ivedi hali hiçbir zaman sönümlenmemiştir. 1960'ların sonuna doğru artık "komünizmin gelişini", "saat kadranında saniyeleri gösteren ibrenin hareketi kadar belli olduğu" tasvirini yapmıştır.[195] Ona göre, bu vartaya inanmamak için "ortanın solunda"[196] olmak lazım geliyor. CHP'ye o kadar kinlidir ki, Milli Selamet Partisi'nin, CHP ile koalisyon kurmasına asla ihtimal vermediği için, 1973 seçimlerinden sonra MSP'nin CHP ile koalisyonda buluşması dolayısıyla Necmettin Erbakan'ı affetmemiştir. Ecevit ve Erbakan'ın hükümet için anlaştığı günlerde Necip Fazıl, eleştiri çıtasını yükseltmiş ve Erbakan'ın, "küfür" işlediğine, onun, "din", "iman", "fikir" ve "ideal" ile hiçbir alakasının kalmadığını iddia edecek kadar ileri gitmiştir.[197] Hatta Erbakan'ın susmasını ve de ortalıktan kaybolmasını dahi istemiştir.[198]

Belki de Necip Fazıl açısından CHP'nin tek doğru siyaseti, Soğuk Savaş yıllarında iki kutuplu dünyada ABD'nin yanında yer almasıdır. İki kutuplu dünyayı Amerika, demokrasi bloku ve Sovyetler diye üçe ayıran Necip Fazıl, en ufak ABD karşıtlığının, Sovyetler'i desteklemek anlamına geleceğinden, kerhen de olsa ABD'nin yanında yer almayı mazur görmüştür.[199] Necip Fazıl'ın, komünizm karşıtlığı onu karşılıksız Amerikan muhibbi yapmıyor veya ABD'nin esiri olmuyor. Bilakis ABD'ye

193 N. F. Kısakürek, *Rapor 10/13*, s. 121.

194 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1994, s. 27.

195 *A.g.e.*, s. 27, 29.

196 N. F. Kısakürek, *Rapor 10/13*, s. 45.

197 N. F. Kısakürek, *Rapor 9/10*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2015, s. 44, 49, 50.

198 N. F. Kısakürek, *Rapor 7/8*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009, s. 58.

199 N. F. Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, s. 246.

karşı son derece temkinlidir. Batı medeniyetinin temsilcisi konumundaki ABD'nin siyaseti ve kültürünün Türk toplumunun içine işlemesi, topluma zerk etmesi onun açısından kabul edilebilir bir durum değil. Çünkü Amerika bizi bizden alacak olan siyasal, kültürel ve politik güçtür. 1948 yılının ilk günlerinde Kadıköy vapurunda karşılaştığı gençlerin, giyimlerinin, konuşmalarının, hal ve hareketlerinin fena halde Amerikan taklitçisi görüntüsünden son derece rahatsız olmuştur.[200] Bu, "köksüzlüğün" alâmetifarikasıdır.[201] Mesela Dö Gol'ün, ABD askerî üslerini Fransa'dan kaldırmaya çalışmasını "istiklal" ve "şahsiyet" davranışının örneği olarak gözler önüne sermiştir. Aslında onun ABD'ye ehvenişer olarak bakmasının esbabı mucibesi, evvelinde "Moskof" ve sonrasında "Sovyet" nefretidir.[202] 1960'ların ikinci yarısından itibaren solcu gençliğin anti-Amerikancı güdü ile "Go home" sloganı atmaları karşısında Necip Fazıl, bunun bir Moskova ağzı olduğuna hükmetmiştir. Memlekette Amerika'yı sevmeyen bununla birlikte de Moskova'dan da iğrenen gençliğin mevcudiyetine dikkat çeken Necip Fazıl, Amerikalılara yapılması gerekenin "suratlarına bile bakmamak" olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde anti-Amerikancılığı, "Moskova yararına istismar edenlerin suratına da tokatı indirmiş olur."[203] Necip Fazıl, "insanlığı" mengeneye sıkıştırıp iki tercih yapmak zorunda bırakmıştır. Ya ABD'nin yanında yer alacaklar ya da Sovyetler'in tarafını tutacaklar. Bunun anlamı ya demokrasi sistemini benimseyecek ya da komünizmin esaretine mahkûm olacak.[204] Necip Fazıl, Batı'nın her türlü fikir ve ideolojisinden arınmaya çalışırken[205] onu Batı ile aynı kavşakta buluşturan itki, reel politik olarak, antikomünizmdir. Stalin'in 1953 yılında ölümüyle Sovyetler'in yıkılacağı beklentisi, umudu içe-

---

200 N. F. Kısakürek, *Çerçeve 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s. 94-95.

201 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 1*, s. 285.

202 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014, s. 118-119.

203 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009, s. 128.

204 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 2*, s. 118.

205 Tanıl Bora, a.g.m., s. 82.

risine girmiştir. Ancak, gelişmeler onu çabuk pes ettirmiş, bu temennisinde ters köşe olmuştur. Çaresiz kaldığını itiraf etmiştir. Rusya, ne içten yıkılabilir ne de şahısların değişmesinden bir şey murat edilebilir. Yeni bir savaşın çağrısı niyetine başka bir şeyin devreye girmesi icap ediyor ki o da ABD ile birlikte tüm dünyanın Sovyetler'e karşı harekete geçmesidir. Sovyetler'in, "Kore'de ihdas" ettiğinin aynısını "hür dünyanın" Bulgaristan'da, Macaristan'da ve Romanya'da eylemde bulun(a)mamanın hayfı içerisindedir.[206]

Ancak, bir noktaya şerh konulması gerekir ki Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren CHP, komünist faaliyetlerin Türkiye'de zemin bulması için gereken ne varsa ortadan kaldırmıştır. Takrir-i Sükün Kanunu ile bütün sol neşriyat kapatılmıştı. Zaten bu tarihten sonra da TKP yer altına inmiş, faaliyetlerini illegal olarak yapmıştı. Kaldı ki tek parti döneminde neredeyse iki yılda bir komünist tevkifatı yapılmıştı. Necip Fazıl'ın komünist faaliyetlerden kastettiği mevzu, militan laikliğin kök salmasıdır. Türk sağ siyasetin retrospektif tarih okumasında, en azından geçmiş üzerine inşa edilen retorikte Necip Fazıl'ın etkisinin, sağcı diğer aydınların hepsinden daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

"Madde üstü inanış sistemleri ve onun müessiseleri halinde tecelli eden her ulvi cehdin, kırıcısı, tıkayıcısı, boğucusudur,"[207] şeklinde vülger sözcüklerle tanımlanan komünizm nefretinin kökleri tarihte saklıdır. Türk-Rus ilişkilerinin anlatıldığı kitaba koyduğu Moskof ismi, onun deyimiyle Türk'e "dişleri kan içinde kurdu" hatırlatır.[208] Bu kadar sakil resmedilen Moskof, alelade bir düşman değildir. Zira insanlık tarihinde buzdağı ile yanardağ arasındaki zıtlığa benzer bir durum, yalnızca Türklerle Ruslar arasında vardır. O kadar ki, Türk-Moskof anlaşmazlığının yanında Himalaya, bir tümsek nispetinde utangaçtır.[209] Gerçi Necip Fazıl'ın Rus "nefreti" Soğuk Savaş ile sınırlı değildir. Osmanlı'nın Çarlık Rusya'sı karşısında aldığı mağlubiyetle-

---

206 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 1*, s. 234-236.

207 N. F. Kısakürek, *Rapor 10/13*, s. 47.

208 N. F. Kısakürek, *Moskof*, s. 5.

209 *A.g.e.*, s. 5-6.

rin onun "düşman"lık histerisini beslediği aşikardır.[210] Komünizm ile Moskof'u müsemma kılan saik, Stalin'in, Lenin'in "dünya ihtilali" mefkûresini "Moskof dünya hâkimiyetine" çevirmesine bağlar. Stalin'in, komünizmi fonda tutarak önceliğini Moskof ideallerini gerçekleştirmeye verdiğini ifade etmiştir: "Moskof'u komünist yapmaktansa komünizmayı Moskoflaştırmak" türü bir mantığın devreye sokulduğuna işaret eder.[211] Bu idea zaten Büyük Petro'dan kalma bir mirastır.[212] Moskof, ezel ebed düşmandır. Çarlık rejimi ile komünist rejim arasında herhangi bir ayrımı yoktur. Moskof ile Türk'ün arasındaki düşmanlık, din dahil, hiçbir ideolojiyle izah edilemez. Zaten Türkler, tarihte Hıristiyan topluluklarla dostluk kurabilmiş ve hatta Moskof salibine karşı birlikte mücadele vermişlerdir.[213] Necip Fazıl'ın, 1960'lı yılların kaotik ortamını anlattığı antikomünist mahiyetteki piyesinde resmettiği komünistler, düpedüz "Moskof tohumlarıdır." Daha da ileri giderek Türk komünistlerinin Moskoflardan beter olduklarını ileri sürmüştür. Çünkü dedesini öldürmeye memur edilmiş bir komünist, dedesine, "Anla bizim mezhebimizi! Bizde anne, baba, duygu, zaaf yok, yalnız dava var,"[214] demiştir.

Türk dil yapısına daha uygun olduğunu ileri sürerek komünizmden "komünizma" diye söz etmiştir. Komünizmin, mücerret ve metafizik meselelerle ulaşılmaz mesafesini ölçen Necip Fazıl, *Orak-Çekiç*'in "softaların sarıkları kendilerine kefen olmalarıdır" manşetine ne hükümetin ne de halkın tepki göstermemesini yadırgamıştır.[215] Onun komünist kişisi/profili sakil, pejmürde, çirkin ve dünyanın en müstekreh mahlûkatıdır.[216] Solcuların memnuniyetsizliğine, tenkitlerine yönelik olarak aradı-

210 Mehmet Koca, *Türk Sağının Türk Soluna Bakışı*, yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 229.

211 N. F. Kısakürek, *Moskof*, s. 343.

212 *A.g.e.*, s. 349.

213 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 3*, s. 282.

214 N. F. Kısakürek, *Mukaddes Emanet*, Büyük Doğu Yayınları, 2015, s. 88-89.

215 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, s. 34; *Rapor 10/13*, s. 52; Necip Fazıl Kısakürek, *Rapor 9/10*, s. 105.

216 N. F. Kısakürek, *Her Cephesiyle Komünizma*, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul, 1962, s. 34.

ğı tek çare, "ya sev ya terk et" mottosundan hareketle, Misak-ı Milli sınırlarını terk ederek özlemini duydukları Sovyet topraklarına yerleşmeleridir.[217] Onun tahayyülündeki komünizm, aksiyondan ziyade bir reaksiyondur. Yani dine, doğaüstü inanç sistemlerine, idealizme, spiritüalizme, her türlü özel mülkiyete ve hürriyet hakkına karşı duran bir aksülameldir.[218] Komünizmi hastalıkla, bir tür dermansız illetle müsemma kıldığı için girdiği bünyenin mutlak surette öldürülmesi lazım geldiğini dikte etmiştir. Bu tür direktiflerin sayısı az değildir.[219] Necip Fazıl'a göre, komünistlerin en büyük taktiği komünizme düşman olan herhangi bir kişiyi veya kurumu komünist ilan ederek, kendilerine yöneltilmiş olan meşru nefretin yönünü değiştirerek halkı kafa karışıklığına sürüklemektir.[220] Komünizmin başlangıç tarihini 19. yüzyıla götürmüştür. Ancak daha eskilerde de nüveleri yok değildir. Bir tanesi de bu topraklara aittir. O da Şeyh Bedrettin'in kendisidir. Komünistler, Şeyh Bedrettin'de kendilerini andıran birtakım meseleler buldukları için onu sahiplenmişlerdir. Necip Fazıl, Şeyh Bedrettin ile komünistler arasındaki merbutiyeti din ile ölçmüştür.[221] Necip Fazıl'ın, Şeyh Bedrettin ile komünizm arasında bağ inşa edip her ikisine de reddiyede bulunmasının arkasında onun temelde karşı olduğu şeyler var. Birincisi, Nâzım gibi bir komünistin Şeyh Bedrettin'i yüceltmesi, ikincisi Şeyh Bedrettin'in devlete karşı isyan bayrağını çekmesi, üçüncüsü klasik Sünni paradigma dışında bazı mütalaalarda bulunması ve son olarak evli kadınlar hariç tüm mülkiyeti ortadan kaldırmaya yönelik cehdidir.

Necip Fazıl, komünizmi ve komünistleri tasvir ederken kullandığı sıfatlarla maksimalist düzeyde kötücüldür. Nâzım Hikmet'in "beni Stalin yarattı," sözü üzerine onu paylamaktan geri durmaz ve onu maymuna benzetir.[222] Farklı zamanlarda bir-

---

217 *A.g.e.*, s. 35.

218 *A.g.e.*, s. 37

219 N. F. Kısakürek, *Hesaplaşma*, s. 112.

220 N. F. Kısakürek, *Rapor 10/13*, s. 54-55.

221 N. F. Kısakürek, *Hesaplaşma*, s. 114.

222 N. F. Kısakürek, *Moskof*, s. 343.

çok yerde "komünizm geliyor!" muhatarasını yaymayı, gerginlik pompalamayı alışkanlık olarak belleyen Necip Fazıl'a göre, komünizm, "hem de öyle bir geliyor ki" onu ne ABD ve ne de Batı demokrasileri durdurabilecektir. Yine de ümidini yitirmez, insanlığın bekasını doğuda Japonya, batıda demokrasiler ve ABD'ye bağlamıştır.[223] Ancak bilinen bir şey var ki Türk'ün gayesi "insanlığın yamyamı ve insani vücut hikmetinin katili komünizmayı silip süpürmektir." Eğer bunu yap(a)mayacak olursa bu diyardan da gitmeye hazırdır. *Moskof*'un kapağında yer alan mezar taşında "Moskof keferesinden intikam alamayan merhum Alemdar Ali Ağa'nın" yapamadığını yapmanın şartları yeniden haiz olmuş ve o gün "bugündür."[224] TRT ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi kurumlar komünizmin hücumuna uğramıştır. TİP'in, 1961 Anayasası'na sığınarak aleni "solculuk" yaptığını, tüm bunların yanında komünizm yerine sosyalizm sözcüğünü telaffuz ettiği için milliyetçi ve mukaddesatçıların buraya meyletmesinden muzdariptir.[225] Bir feveranla Necip Fazıl, hükümetin duruma kayıtsız olduğu, kanunların duruma müdahale etmekten uzak olduğunu, servet sahiplerinin gaflet içinde debelendiğini ve bu manzara karşısında komünizmin Türkiye'de tesis edilmesi için tüm şartların sağlandığını "Komünizma geliyor!!!" diyerek sözlerini noktalamıştır.[226] Necip Fazıl'a göre evvelden komünizm tüm uğraşlara rağmen tutmamışken bu durum "ortanın solu" siyaseti nedeniyle değişmeye yüz tutmuştur.[227] Çünkü hiçbir devirde bulamadıkları zemini, 1960'ların ortamında elde edebilmişlerdir.[228] Komünizmle mücadelenin DP'ye nasip olduğunu, onun öncesinde CHP güya komünizmle mücadele eder gibi görünüp, arkasından onların teşkilatlanmasına olanak sağladığından dem vurmuştur. "Komünist Kimdir?" diyerek komünist avına çıkan Necip Fazıl'a

223 *A.g.e.*, s. 354.

224 *A.g.e.*, s. 355.

225 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, s. 44.

226 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, s. 45.

227 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, s. 23, 28.

228 *A.g.e.*, s. 34-35.

göre, bunların kim olduğunu öğrenmek için Nâzım Hikmet'in af kampanyasına destek verenlere bakmak yeterlidir. Zira Necip Fazıl, Ahmet Emin Yalman, Aziz Nesin, Sedat Simavi ve Falih Rıfkı'yı komünist bellemiştir.[229]

Necip Fazıl'ın komünizm konusundaki çekinceleri, klasik Türkçü/Turancıların eleştirilerinden farklılaşmıştır. Modernizmin bir tür zehri olarak gördüğü komünizmi, manevi değerlere olan yaklaşımına göre değerlendirmiştir. Onun için herhangi bir kimsenin komünist olup olmadığını saptamak için onun "dinsiz" ve "Allahsız" şairleri tutup tutmadığına bakmak yeterlidir. Eğer, maneviyat yoksunu şairin takipçisiyse "hemen damgayı basabilirsiniz."[230] Bir okuyucusunun yazdığı mektuba verdiği cevapta "sizde İslâm ile komünizmayı barıştırmak isteyen bir mizaç havası içinde görüyorum. Yağma yok; İslâm olunca yanında hiçbir şey yoktur,"[231] diyerek bu konuda ne kadar tavizsiz olduğunu göstermiştir. Necip Fazıl'ın, komünizme ve sosyalizme bulaşanlara, en azından ilmi olarak bu ideolojileri anlamak isteyenlere karşı tahammülü yoktur. Nurettin Topçu'nun, İslâm ile sosyalizmi aynı anda zikretmesi ve İslâm'ın içinde sosyalist nüveler bulma çabası karşısında Necip Fazıl, onun, "sosyalizm hastalığına tutulduğunu" ifade etmekten geri durmaz.[232] Konya'nın Kulu ilçesinde hafız olan birisinin TİP teşkilatını kurduktan sonra, "emekçileri batıran ve ağaları yükselten daima din istismarcısıdır ve böyle bir ölçü hiçbir din ve mezhepte yoktur," demesi karşısında Allah'ın hesap gününde hafızın boynuna "hıfzının kemendini takıp" o şekilde gözler önüne sereceğini temenni etmiştir.[233]

Komünist Manifesto'da yer alan "dünya işçileri birleşiniz" mottosuna karşılık olarak Necip Fazıl, Müslüman Anadolu gençliğini birleşmeye çağırmıştır.[234] Necip Fazıl, komünizmi çağrıştıran

---

229 N. F. Kısakürek, *Başmakalelerim 1*, s. 198-199.

230 N. F. Kısakürek, *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, s. 16.

231 N. F. Kısakürek, *Çerçeve 6*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s. 155-156.

232 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 3*, s. 33.

233 *A.g.e.*, s. 52.

234 N. F. Kısakürek, *Dünya Bir İnkılâp Bekliyor*, s. 114.

ne varsa, onun reddiyesi içerisinde olmuştur. Grevi, bir tür işçi isyanı olarak görmüş ve onunla birlikte lokavt, sendika ve federasyonu nümayişlerin esbabı mucibesi görmüştür.[235]

Necip Fazıl, 27 Mayıs'tan sonra, *Son Posta* gazetesinde "Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüsü" serlevhası altında bir dizi yazı neşretmişti. Necip Fazıl, mübalağa sanatını tarumar ederek abartılı bir biçimde sadece İstanbul'da yüz bin kadar komünist, "komünistimtrak", "kollektivist", sosyalist, solcu ve de yirmi beş bin kadar da ajan ve povokatör olduğu konusunda şüphesi yoktur.[236] Ancak başka bir yerde, bu sayıyı tüm ülkede iki bine kadar düşürebilmiştir.[237] Necip Fazıl, komünistlerin sayı bakımından az olsa bile nihai hedefleri devrim yapmak olduğu için her an fırsat kolladıklarını iddia etmiştir. En büyük gösterge de yukarıda ayrıntılı bir şekilde zikredilen "Çiçek Palas" hadisesidir.[238]

Necip Fazıl, komünizmle mücadelesini çoğunlukla yazı yazmak suretiyle sürdürmüşse de bilhassa 1960 sonrasında miting meydanlarında arzı endam etmekten geri durmamıştır. MTTB'nin ve TKMD'nin düzenlediği komünizmi tel'in mitinglerine iştirak etmiştir. Bir de daha etkili olabileceğini düşündüğü için komünizmin "mülevves" ve "daemonik" yönünü konferans yöntemiyle kitlelere aktarmaya cehdetmiştir. Gençlerle bir araya gelme, onlarla birebir temas kurma amacına matuftur. Buna örnek olarak yukarıda zikredilen TMD üyelerine *Her Cephesiyle Komünizm* başlığı altında konferans vermiştir. Bu metin daha sonra gelecek nesillere aktarma güdüsüyle broşür halinde yayınlanmıştır. Burada bir parantez açılırsa "her yönüyle", "her cephesiyle" gibi başlıklar altında yapılan konferansların, neşredilen metinlerin sayısı bir hayli fazla olmuştur.

Necip Fazıl'ın, verdiği konferanslarda, yazdığı metinlerde milliyetçi bir üslup kullandığı aşikâr, ancak İslâm'a daha fazla yer verdiğini de eklemek gerekir. Necip Fazıl, memlekette-

235 N. F. Kısakürek, *Çerçeve* 6, s. 30-40.

236 N. F. Kısakürek, *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, s. 17.

237 N. F. Kısakürek, *Her Cephesiyle Komünizma*, s. 34.

238 N. F. Kısakürek, *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, s. 17-18.

ki komünist faaliyetleri anlatmayı tercih etmiştir. *Büyük Doğu* dergisinde Türkiye'deki komünist faaliyetlerin yanı sıra, çeviri metinler ve komünizmden dönenlerin itiraflarına yer verilmiştir. Milliyetçiliğe yer vermesine rağmen antikomünistliğini, komünizmin dinî reddiyesi ve Rus imgesi üzerine inşa etmiştir. Onun antikomünistliğinin istinatgâhı evvel-emirde Çarlık ve sonrasında Sovyetler'in uygulamaları, sınır aşırı politikaları teşkil etmesine rağmen dış Türklere, en azından Müslümanlık düzeyinde dahi olsa, değinmemiştir. Ancak, onun idaresinde çıkan *Büyük Doğu* dergisinin bu konuya temasına münhasıran değinmek iktiza ediyor. Keza dergide başkaları dış Türkleri yazmışlardır. Sovyet coğrafyasında yaşayan Müslüman/Türklerin durumu tasvir edilmiş, buna dikkat çekilmiştir.

Numan A. Binatlı Sovyetler'de yaşayan Türklerle ilgili yazı dizisi kaleme almıştı. Bu dizide evvel-emirde, çeşitli kaynaklara dayandığını ifade ederek Sovyet coğrafyasında Türk nüfusunu ele almış ve yaklaşık kırk beş milyon Türkün yaşadığını ileri sürmüştür.[239] Bolşevik devrimden sonra, bütün cihanı "kızıl bayrak" altında toplamaya çaba gösteren Sovyetler'in, Çarlık Rusya'dan kalma emperyal politikalara devam ettiği ifade edilmiştir.[240] Milli Mücadele'nin kudretli komutanlarından Ali İhsan Sabis de Necip Fazıl'ın görüşleri doğrultusunda komünizmle mücadelede ABD ile işbirliği yapmanın zaruretine dikkat çekmiştir.[241] Bu mecrada komünizm üzerine çıkan metinlerde Necip Fazıl'ın bariz etkisinin olduğu yazarın eğiliminden, sözcük kullanma üslubundan ve yazıların içeriğinden anlaşılabiliyor. Bunu bir örnekle daha sarih hale getirebiliriz. Salih Zeki Aktay'ın, "Moskoflar Geliyor!!!" başlıklı metninde yukarıda zikredildiği şekilde Necip Fazıl'ın ivedi haline benzer bir tutum vardır. Ayrıca Aktay, tıpkı Necip Fazıl gibi komünizm sözcüğü yerine "komünizma" kelimesini kullanmayı tercih etmiş-

239 Numan A. Binatlı, "Sovyet Rusya'da Türkler 2", *Büyük Doğu*, yıl 6, sayı 21, 3 Mart 1950, s. 13.

240 Numan A. Binatlı, "Bütün İçyüzüyle Sovyet Rusya: Siyaset", *Büyük Doğu*, yıl 6, sayı 24, 1 Eylül 1950, s. 15.

241 Ali İhsan Sabis, "Kızıl Tecavüze Karşı", *Büyük Doğu*, cilt 1, yıl 2, sayı 73, 26 Aralık 1947, s. 9.

tir. Ve Moskof derken tabii ki komünizm kastedilmiştir. Türkiye'de komünizmin bir dip akıntı olarak kendini bulmasının kabahati CHP'ye yüklenmiştir.[242]

Komünizm, "Allah'ın", "dinin", "ruhun", "vatan" ve "millet" mefkûresinin, "ahlâk", "anane", "terbiye" ve daha bilumum değerin olmadığı,[243] "dalalet mezhebi", "hastalık mıntıkası", "gizli mikroplar", "hastalıklı vücutlar", "illetli" bir düşünce ve mütemadiyen bir "istismar dehası" olarak resmedilmiştir:[244]

> Bugün komünizm, tohumu zakkum ve meyvesi at kestanesi, efsanevi bir ağaç gibi, kökünden inhiraf etmiş, düşmanı olduğu rejimlerin bünye kanunlarını kendisine aşılamaktan başka çare bulamamış, bu arada bir numaralı bir emperyalizm ve onun manivelası olarak haşin bir militarizme kaymış, umumun küfründen başka kendi kendisinin de kâfiri olmuş (Greko-Latin) medeniyetine karşı kuduz bir Moskof hınç ocağı politikasıdır.[245]

Necip Fazıl, 1965 seçimlerinde halkın, CHP ve TİP'e haddini bildirdiğini, TİP'in şahsında da "komünizmin suratına tükürdüğü" yorumunda bulunmuştur.[246] Komünizm, materyalizmin Köy Enstitüleri vasıtasıyla bin yıllık Türk örf ve ananesinde ve ahlâki değerlerinde gedik açmaya cehdettikleri ve bunun için de köylünün tramplen olarak kullanıldığı belirtilmiştir.[247] "İşte küfürlerin en şenii olan 19'uncu asırdan gelip 20'nci asırda tatbikatını bulan ve bugün en büyük dünya ihtilafını doğuran, güya modern, fakat gerçekte Nemrut ve Ebucehil kadar bayat komünizma şirki!"[248]

Necip Fazıl'da komünizm, her zaman Moskof'un müteradifi olmuştur. Türkiye'nin dar bir vetireden geçtiğine inanan Necip

---

242 Salih Zeki Aktay, "Moskoflar Geliyor", *Büyük Doğu*, yıl 2, cilt 3, sayı 75, 9 Ocak 1948, s. 9.

243 N. F. Kısakürek, *Çepeçevre Sosyalizm Komünizm ve İnsanlık*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985, s. 89.

244 *A.g.e.*, s. 93-96.

245 *A.g.e.*, s. 102.

246 N. F. Kısakürek, *Hadiselerin Muhasebesi 3*, s. 55.

247 N. F. Kısakürek, *Moskof*, s. 341.

248 N. F. Kısakürek, *Hitabeler*, s. 31.

Fazıl, komünizm heyulasını abartmıştır. Onun bu katmerli hali hiç dinmemiştir. Tüm bunlarla birlikte, onun düşünce dünyasında din, komünizme karşı emniyet supabı vasfını haizdir.

Aksiyoner bir antikomünist: İlhan Darendelioğlu

İlhan Darendelioğlu 1921 yılında Tarsus'ta doğmuştur. Darendelioğlu, Adana Lisesi'nde öğrenci iken *Toprak* dergisini çıkarmıştır. 32 sayı çıkan bu dergi, 1948 yılında kesintiye uğramıştır. Dergi, bazı dönemlerde kapansa da 1979 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir.[249] Gençlik yıllarında antikomünist derneklerde aktif olmuştur. İstanbul Üniversitesi öğrencileri tarafından kurulan TKÇD bünyesinde yer almıştır. Bir de, 1953 yılında TMD kapandıktan sonra açılan Milliyetçiler Derneği içerisinde bulunmuştur. Derneğin faaliyetlerini hiç aksatmayan Darendelioğlu, Bursa'nın fethi gibi önemli günlerde konferanslar vermiştir.[250] Derneklerin yanı sıra, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında mantar gibi türeyen antikomünist dergilerin kadrosunda da var olmuştur. Örneğin Nihal Atsız, Abdülkadir İnan, Hasan Ferit Cansever gibi Türkçülerin yer aldığı *Kızılelma* (1947-1948) dergisinde yazmıştır.[251] Aynı şekilde *Türk'e Doğru* (1945-1948), *Tanrıdağ* (1950-1951), *Milli Yol* (1962), *Milli Işık* (1967-1971) ve *Milli Hareket* (1966-1971) gibi antikomünist-Türkçü dergilerde yazmıştır.[252]

Darendelioğlu, 1944 Mayıs ayının ilk günlerinde *Solcu Şairler Antolojisi* adıyla bir broşür yayınlamıştı. Bu broşürde sanat ve edebiyat perdeleyerek "komünizm propagandası" yapan şairleri faş etmişti. Bundan mütevellit Darendelioğlu da Türkçülük olayları kapsamında nezarete alınmıştı.[253] İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi son sınıfta okuduğu sırada Nâzım Hik-

---

249 Necmettin Sefercioğlu, *Türkçü Dergiler*, s. 29-32.

250 Darendelioğlu, *Milliyetçilik Hareketleri*, s. 315.

251 *A.g.e.*, s. 172, 237

252 Selim Yıldız, *Güneyli Yiğit İlhan (Egemen) Darendelioğlu*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2013, s. 43-44.

253 İlhan Darendelioğlu, *Türk Milliyetçiliğinde Büyük Kavga*, Oymak Yayınları, İstanbul, 1976, s. 58; Selim Yıldız, *a.g.e.*, s. 104.

met için af tartışmaları gündemdeydi. Dönemin solcuları, bunun için Çiçek Palas'ta bir toplantı teşkil etmişlerdi. Darendelioğlu'nun antikomünist mahiyetteki ilk ciddi eylemi, Çiçek Palas'taki toplantıyı "sabote" etmek olmuştur. Darendelioğlu, ilk etapta tek başına salona gitmişti. Ardından TKO, TGT ve MTTB üyeleri ve öğrenciler kendisine iştirak etmişlerdi.[254] Polisin müdahalesiyle olaylar sona ermişti. Darendelioğlu, Nâzım Hikmet ile ilgili kaleme aldığı eserinde (1978) onun nesebi üzerinde durmuştu. Nâzım'ın, "anne tarafından Polonya Yahudi'si, baba tarafının ise Fransız kökenli" olması onun için marazi bir durumdu. "İhtida" edenleri kınamadığını belirtmekle birlikte, "Lehistan'da millet, sosyalizmi kurmakla meşgul, göğsümüzü kabartmıyor değil, dedelerimden birinin Lehli oluşu" mısralarını söyleyen birinin "vatan şairi" olamayacağını belirtmişti. Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay'ın 1975 yılında Moskova'da bulunan Nâzım'ın mezarını ziyaret ederken Türkiye'den götürdüğü toprağı mezara serpmesini "utanç" duyulacak bir hareket olarak değerlendirmiştir.[255] Darendelioğlu, komünizmin baskılanması için her türlü gayretin içerisinde olmuştur. İlerleyen yaşına rağmen, hiçbir durum onu dizginleyememiş, onu bu mücadeleden alıkoy(a)mamıştır. Yayıncılık faaliyetlerinden konferanslara, oradan miting alanlarına bilfiil antikomünist kavganın içerisinde yer almıştır. Antikomünist mücadelede kavgacı yönüyle onun kadar ön plana çıkan ikinci biri az bulunmuştur. Yukarıda zikredildiği üzere Çiçek Palas'ı tek başına basacak kadar "cüretkâr" ve 1957 yılında Vatan Partisi'nin mitingindeki kitleyi tek başına protesto edecek kadar bipervadır.

Darendelioğlu'nun o dönemde ikinci bir eylemi Hikmet Kıvılcımlı'nın 1954 yılında kurduğu Vatan Partisi mitingini basmak olmuştur. Partinin 1957 yılında yapılan mitinginde "Kıvılcımlı'nın yalan ve halkı tahrik edici sözleri karşısında konuşmasına müdahale etmek zorunda kaldığını"[256] ifade etmiş-

---

254 İ. Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s. 387-389.

255 İlhan Darendelioğlu, *Nâzım Hikmet Vatan Haini mi Vatan Şairi mi?*, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 8-10, 14-15.

256 Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s. 475.

tir. Darendelioğlu, Kıvılcımlı'nın, işçi haklarından, gelir dağılımı adaletsizliğinden, açlık ve sefaletten bahsetmesinden "tahrik" olmuş, mitingi basma hakkını kendinde görmüştü. Kıvılcımlı'ya hitaben, "yalan söylüyorsunuz, siz ki 15 yıla mahkûm bir komünist olmanıza rağmen, işte bugün bu kürsüden serbestçe konuşabiliyorsunuz. Memlekette söylediğiniz gibi, koyu bir terör ve istibdat olsaydı önce siz konuşamazdınız,"[257] sözlerini sarf etmiştir.

Darendelioğlu, Köy Enstitüleri'nde komünizm propagandası yapıldığını, enstitülerin komünist yetiştiren yuva haline getirildiğini ifade etmiştir. Esasında enstitüler konusundaki görüşleri negatif değildir. "Türk çocuklarını kötü emel ve gayelere alet etmek düşüncesiyle kurulmadığını," düşündüğü enstitülerin zaman içerisinde "birer fesat yuvası olmak istidadı kazandığını," ileri sürmüştü. Sonuç itibariyle bu konudaki görüşleri, dönemin Türkçü ve antikomünist figürleriyle aynı olmuştur. Darendelioğlu, kızıl faaliyetlerin en yoğun olduğu yerin Hasanoğlan Köy Enstitüsü olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, burada dönemin komünistleri, komünizmi aşılamak amacıyla ders vermiş ve de enstitüdeki kitaplıklarda "kızıl, dinsiz, ruhsuz zevatın" eserlerinin yanı sıra dönemin sol dergilerinin mahsusen okutulduğunu ifade etmiştir.[258] Darendelioğlu, TKMD'nin şube açılışını yaptığı tarihte (1965) Türkiye'deki komünistlerle ilgili net bir sayı vermişti. Onun iddiasına göre, Amerika ve Fransa'daki yayınlarda Türkiye'de on iki bin komünistin varlığından söz edilmiştir.[259]

Darendelioğlu, mütemadiyen milliyetçi üniversiteli gençliğin içerisinde olmuş ve nutuk çekerek onları komünizme karşı mobilize etmişti. Anadolu'nun dört bir tarafını dolaşmış ve hararetli konuşmalarla antikomünist propaganda yapmıştı. Türkiye'de komünizm "tehlikesine" dikkat çekmiştir.[260] Bir kay-

257 *A.g.e.*, s. 476.

258 İlhan Darendelioğlu, "Köy Enstitüsü", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını: Köy Enstitüsü ve Koç Federasyonu İç Yüzleri*, Ankara, 1966, s. 184-185.

259 *Milliyet*, 13 Aralık 1965, s. 1.

260 Altan Deliorman, *Kırık Kanatlı Jön-Türk*, Bayrak Basım Yayım Tanıtım, İstanbul, 1997, s. 158.

nağa göre, Darendelioğlu, yurt sathında üç binden fazla konferans vermiştir. Konferanslarında projeksiyon yöntemiyle isimleri, yayınları ve sol kuruluşları dinleyicilerine faş etmiştir. Ona göre komünistler kendilerini gizlemişlerdi ve "elbette yaşasın Lenin, yaşasın Stalin ve yaşasın Kruşçev" demeyeceklerdi.[261] Komünizmle en çok mücadele edenlerin başında gelmiştir. Kitlelere milliyetçi ve antikomünist bilinç aşılamıştı.[262] 1960'ların sonlarına doğru neşrettiği *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri* isimli kitabında zikrettiği üzere Darendelioğlu'nun milliyetçilik anlayışı, Türkiye'de komünist faaliyetlere göre şekillenmiştir. Selim Yıldız'ın ifade ettiğine göre, Darendelioğlu, 1944-1960 yılları arasında katıksız bir Türkçüdür. 1960'tan sonra ise komünizme tam cephe almış ve Türkçü düşünce ile İslâmi çizgiyi dengede tutmuştur.[263] Türklük ve İslâm'ı aynı potada eritmişti.[264] 1930'lu ve 1940'lı yıllarda som Türkçü olan antikomünistler, 1950'lerde milliyetçilik düşüncesi sabit kalmakla birlikte dine de eğilmişlerdi.

Türkiye'de komünizmle mücadelede en aktif derneklerin başında gelen Komünizmle Mücadele Dernekleri içerisinde de yer almıştır. Darendelioğlu, yukarında ayrıntılı şekilde değinilen ikinci dönem KMD'nin içerisinde bulunmuştur. Ancak bu dönemde kurulan derneğin beyanname yayınlamak ve konferans düzenlemekten başka bir fonksiyonu olmamıştır. Darendelioğlu, ilk başlarda resmî olarak derneğin içerisinde yer almasa da faaliyetlerinde yer almıştır. Örneğin TKMD'nin Gaziantep şubesi tarafından tertip edilen "Türkiye'de Komünist Hareketleri ve Komünizmle Mücadele" isimli konferans vermişti.[265] Bunun haricinde Darendelioğlu, 1964 yılında Türkiye genelinde komünist faaliyetlerle ilgili 27 konferans vermiştir.[266] TKMD'nin İstanbul şubesini Darendelioğlu ile birlikte

261 *Milliyet*, 26 Aralık 1964, s. 7.

262 Hüseyin Yüzbaşı, *Ülkücü Basın Şehitleri*, Er-Tu Matbaası, İstanbul, 1980, s. 33, 44.

263 Selim Yıldız, *a.g.e.*, s. 79.

264 Hüseyin Yüzbaşı, *a.g.e.*, s. 35.

265 *Mücadele*, sayı 6, Ağustos 1964, s. 27.

266 *Mücadele*, sayı 10, Aralık-Ocak 1965, s. 28.

Fazlı Akkaya kurmuştu. Darendeloğlu, TKMD'nin 1965 yılında yapılan genel kurulunda derneğin genel başkanı seçilmiştir. Dernek, Darendelioğlu döneminde, bir yıl içerisinde, yüz şubeye ulaşmıştır. Darendelioğlu döneminde TKMD'nin faaliyetleri hız kazanmıştı. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in derneğe üyeliği, Darendelioğlu'nun başkan olduğu dönemde gerçekleşmiştir. Memleketin hemen hemen her tarafında konferanslar verilmişti. Konferans verenler arasında Nevzat Yalçıntaş, Mümtaz Turhan, İbrahim Kafesoğlu, Kadircan Kaflı, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılgan, Fethi Tevetoğlu ve Galip Erdem gibi milliyetçi muhafazakâr cenahın önemli isimler yer almıştı. TKMD'nin şube sayısının artması, konferansların yoğun bir şekilde ilgiyle takip edilmesi CHP'yi tedirgin etmişti. TKMD'nin ana gündem maddesi, CHP'nin, seçimlere doğru giderken tedavüle soktuğu "ortanın solu" siyasetiydi. TKMD üyeleriyle CHP lideri İnönü ve Suphi Baykam davalık olmuşlardı. Yukarıda değinildiği için burada yer verilmeyecektir. Darendelioğlu 1967 yılında derneğin başkanlığından kendi isteğiyle ayrılmıştır.

Soğuk Savaş döneminde komünizmle mücadele ederken Mustafa Kemal portresini ön plana çıkarmışlardı. Münhasıran Mustafa Kemal'in komünizme karşı olduğunu anlatan broşürler neşredilmişti. Darendelioğlu *Türkiye'de Komünist Hareketleri* isimli eserinde Takrir-i Sükûn Kanunu'nu anlatırken Şeyh Sait isyanına değinmeden, kanunun, komünizme getirmiş olduğu tahdidi ön plana çıkarmıştır. Hatta kanunun, sırf komünistlere ceza vermek için çıkarıldığını düşünmüştür.[267] 1960'lı yıllarda solun, Kemalizm ile merbutiyet kurması, politik söylemlerinde, yayınlarında Atatürk'ün ismini çokça zikretmesi, Türk sağının belli bir kesiminin Mustafa Kemal'e eğilmesinde önemli etken olmuştur. Yukarıda değinildiği gibi, Mustafa Kemal'in antikomünist olduğunu ileri süren bir hayli metin neşredilmişti. Bunlardan bir tanesi de Darendelioğlu'na ait olmuştur. Onun metninde, Mustafa Kemal masonlara ve komünistlere geçit vermemiştir. Ancak Darendelioğlu'nun metni, 1960'la-

267 İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, s. 94, 99.

rın başından itibaren "vatansızların-solcuların, Marksistlerin, hatta müseccel komünistlerin birer Atatürkçü olarak" görünen komünistlerin Türk milliyetçilerini, "mürteci, inkılap düşmanı, Atatürk düşmanı gibi iftiralarda bulunması"[268] nedeniyle milliyetçi kalemlerin Atatürk'e bakışını irdeleyen bir eser haline gelmiştir.

1964 yılında İstanbul'da Bertolt Brecht'e ait "Sezua'nın İyi İnsanı" isimli oyunu sahnelenmişti. Türkiye'de ilk defa Brecht'in bir eseri sahneye konulmuştu. Darendelioğlu'na göre, bu eserde, "Sezuan şehrine gelen üç Allah, normal bir aile evinde değil de bir fahişenin evinde misafir edilmesiyle" din, mukaddesat ve inanç tahripçiliği yapılmıştı. Piyes oynanırken, seyirciler arasından "neredeyiz? Moskova'da mı? Pekin'de miyiz? Bu nasıl rezalet?" diye tepki gösterenler olmuştu. Solcu basında "İmam-Hatip Okulları ile Yüksek İslâm Enstitüsü talebeleri tiyatroyu bastılar" şeklinde haber çıkmasına karşın Darendelioğlu, ne İmam Hatiplerin ne de Yüksek İslâm Enstitüsü'nün olayla ilişkisinin olmadığını ifade etmiştir. Protesto olayından bir gün sonra, Darendelioğlu'nun da içerisinde bulunduğu bir grup gözaltına alınmıştı.[269]

Kanlı Pazar olayının içerisinde yer alan Darendelioğlu, bu olayı anlattığı *Kanlı Pazar* isimli eserinde, evvela Rusya'da 1905 yılında gerçekleşen "Kanlı Pazar" ile Türkiye'de 16 Şubat 1969 tarihinde gerçekleşen olay arasında büyük benzerlikler olduğunu ileri sürmüştür.[270] Literatüre Kanlı Pazar olarak geçen hadiseyi Darendelioğlu "Şanlı Pazar" olarak isimlendirmiştir.[271] Darendelioğlu, Kanlı Pazar olayını, solcu, sosyalist ve Marksist kafaların "yıllardır tasavvur" edip de gerçekleştirmeye çalıştıkları ihtilalin "provası" olarak kaleme almıştır.[272] Ahmet Kahraman, Kanlı Pazar öncesinde gerçekleştirilen "Bayrağa Saygı"

268 İlhan Darendelioğlu, *Türk Milliyetçilerinin Kalemiyle Atatürk 30 Milliyetçimizin Atatürk'e Dair Düşünceleri*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1961, s. 7

269 İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, s. 388-394.

270 Bkz. İlhan Darendelioğlu, *Kanlı Pazar*, s. 76-77.

271 *A.g.e.*, s. 125.

272 *A.g.e.*, s. 236.

mitinginde kürsüye çıkan Darendelioğlu'nun, "pazar günü komünistler miting yapacak. Biz de bu mitingde savaşacağız. Silahı olan silahıyla gelsin, silahı olmayanlar baltasıyla gelsin," dediğini yazmıştır.[273] O süreçte TKMD İcra Konseyi Başkanı olan Darendelioğlu, Kanlı Pazar sonrasında gerçekleştirdiği basın toplantısında olayların vardığı sonuç itibariyle solcuları ve solcu basını suçlamıştı.[274]

Darendelioğlu'nun konferanslarında sunduğu bilgiler ile çıkardığı *Toprak* dergisinin yayınları paralel olmuştur. Dergi, Aralık 1954'te yayın hayatına başlamıştır. İlk sayıda "milli mukaddesat ve mukaddesatımızı (Kızıl Maske) altında bilerek veya bilmeyerek kundaklamış olanları, isimleri, resimleri, görmediğiniz vesikalarla birlikte nefret hislerinize" sunulacağı ifade edilmiştir.[275] Bu sayıda, yukarıda zikredilen kaideye binaen, *Yeditepe* dergisinin sahibi Hüsamettin Bozok'a komünist olup olmadığı sorulmuştur.[276] Bunun üzerine Bozok, Darendelioğlu'na hitaben gönderdiği mektupta, "o kadar sağda oturuyorsunuz ki, herkes, ister istemez sizin solunuzda kalıyor. Dar kalıplarınız dışında kalanları hep aynı damga ile lekelemeniz artık herkesin öğrendiği bir taktik,"[277] olduğunu ifade ederek antikomünistlerin vehimli halini ortaya sermişti.

Toprak'ın, komünist diye radarına takılan dergi ve yazarlar için tespiti şu şekildedir: "Milli şuur ve uyanıklığı bilmek, tanımakla kabildir. Bugün kütüphanelerimize kadar giren komünist kitaplarına itibar, onları tanımamak yüzündendir! Komünizmi yurdumuza nasıl soktular, nasıl çalıştılar. Vesikalar, resimler, isimler."[278] *Toprak* dergisinin her sayısında sol bir derginin fotoğrafı, komünizm propagandası içeriyor diye düşünülen bir metin ve komünist olduğuna inanılan bir yazarın resmi basılmıştır. *Küllük*, *Yurt ve Dünya*, *Yığın*, *Zincirli Hürriyet*, *Barış*

---

273 Ahmet Kahraman, *Devr-i Süleyman*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1993, s. 145-147

274 İlhan Darendelioğlu, *Kanlı Pazar*, s. 165.

275 *Toprak*, sayı 1, 1 Aralık 1954, s. 17.

276 *A.g.e.*, s. 18.

277 "Hüsamettin'den Aldığımız Mektup", *Toprak*, sayı 2, Ocak 1955, s. 12.

278 *Toprak*, sayı 10, 1 Eylül 1955, s. 18.

gibi dergiler ve de Sait Faik, Nuran Bozer, Hasan Tanrıkut, Faruk Muzaffer Amaç, Mustafa Börklüce, Asım Bezircioğlu, İlhan Berktay gibi isimler faş edilerek "komünizmin kökünü kazımanın zamanının geldiğine" karar verilmişti.[279] Sol dergilerin yazar kadrosunu verirken komünist suçlamasıyla ne kadar hapis cezası almış veya hangi komünist faaliyetlerde bulunduğu bilgisi isminin karşısına işlenmiştir.[280] Sol dergiler bittikten sonra, bu sefer, "her sayı bir solcu eser" serlevhası altında, komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla, kitaplar hedef tahtasına oturtulmuştur. Örneğin 1948 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanan Reşat Enis'in *Ekmek Kavgamız* isimli romanı bu kategoriye alınmıştır.[281] Derginin ilerleyen sayılarında "geçen ayın şaşılacak olayları" serlevhası altında bir köşe açılmıştır. Komünizm propagandası ve komünist faaliyetler bu köşede işlenmiştir.

Sol edebi dergilerde yer alan şiirler didik didik taranmış, şiirde komünizmi çağrıştıran herhangi bir sözcük bulunduğunda ise şiirin sahibi komünist ilan edilmişti. Sol dergiler tanıtılırken, dergilerde yer alan metinlerin tahlili yapılmamıştır. Sadece dergide kimlerin yer aldığı ve komünizmi çağrıştıran mevzulara temas edilmiştir. 1960'tan sonra, bunlara *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Akşam*, *Yön*, vd. katılmıştır. Falih Rıfkı Atay'ın *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını* dergisinde antikomünizm içerikli metinler neşrettiği süreçte Falih Rıfkı, *Toprak* tarafından komünistlerin hamisi olarak ilan edilmişti.[282]

Toprak dergisine göre, memleketteki komünistleri tespit etmek için insanların konuşmalarında ve yazılarında kullandıkları sözcüklere dikkat etmek gerekiyordu. Örneğin, komünizm yerine sosyalizmi ön plana çıkarıyorsa, kendisine "ilerici aydın, emekçi ve toplumcu" karşıtlarına ise "gerici" diyorsa, milliyetçilik karşıtı olduğunu beyan ediyorsa, otoriteye başkaldırmaya eğilimliyse, anti-Amerikancılık diline pelesenk olmuşsa, özel

---

279 *Toprak*, sayı 11, Ekim 1955, s. 6.

280 Bkz. *Toprak*, sayı 19, 1 Haziran 1956, s. 16-19; *Toprak*, sayı 62, 1 Ocak 1963, s. 23.

281 *Toprak*, sayı 29, 1 Nisan 1957, s. 14.

282 Mehmet Keleş, "Dünyacılara Mektup", *Toprak*, sayı 24, Aralık 1963, s. 15.

mülkiyet, ailenin kutsiyeti ve inanç gibi temel değerleri hiçe sayıyorsa o kişi "kesinkes" komünisttir.[283]

Derginin 1960 öncesi sayılarında antikomünizm, Türkçülük ve Turancılık dışında neredeyse başka hiçbir konuda metin neşredilmemiştir. Dergide o süreçte İslâmi ton son derece siliktir. Toplumsal meseleler, işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği gibi hayati meselelere hiç temas edilmemiştir. Yine kültür ve sanat konuları; sinema, tiyatro, müzik, resim gibi konular boş bırakılmıştı. Ancak 1960 sonrasındaki sayılarında antikomünizm, Türkçülük ve Turancılık ayağı sabit kalarak İslâm'a daha fazla vurgu yapıldığı aşikârdır. Yine 1960 öncesi sayılarında Mustafa Kemal'e hiçbir şekilde değinilmezken 1960 sonrası, hassaten Mustafa Kemal ile ilgili metinlere yer verilmiştir. Mustafa Kemal'in askerî başarıları, milliyetçiliği ve antikomünist düşüncesi ön plana çıkarılmıştır. Bunun altında yatan temel etken yukarıda vurgulandığı gibi solcuların Mustafa Kemal'in kendisinden ve düşüncelerinden sosyalizm iştikak etmeleri olmuştur. 1960 sonrasında artık hedef tahtasına yeni kurulan sol partiler, kurucular ve yayınlar girmiştir. Örneğin sol partiler bünyesinde yer alanların isimleri ifşa edilmişti. Keza CHP'ye karşı aleni şekilde muhalefet edilmeye başlanmıştır.

Toprak dergisi ve matbaası 28 Mart 1963 tarihinde bir grup solcu genç tarafından basılmıştı. Ancak polisin önlem almasıyla derginin tahrip edilmesinin önüne geçilmişti. Ertesi gün, Darendelioğlu, İstanbul Üniversitesi'nde Tarık Zafer Tunaya'nın yanına giderken solcu üniversite gençliği tarafından durdurulup kendisine "Hesap ver! Gericibaşı, kafatasçı, ırkçı alçak," diye küfür edildiğini iddia etmişti. Bu gençlerin, Turgut Kazan, Öcal Okay ve Raif Ertem tarafından tahrik edildiğini ifade etmiştir. Gençlerin fiziksel saldırısına uğrayan Darendelioğlu'nun imdadına Tarık Zafer Tunaya yetişmiştir. Darendelioğlu'nun ifade ettiğine göre, bunu yapanlar, "TİP'li veya TİP'in sempatizanları" idi.[284]

---

283 "Komünist-Ajan", *Toprak*, sayı 27, s. 3.

284 *Toprak*, sayı 16, Nisan 1963, s. 3-4; Altan Deliorman, *Kırık Kanatlı Jön-Türk*, s. 156-157.

Kaynak ve *Mavi* isimli dergilerin, *Toprak* dergisinin milliyetçilik maskesi altında komünizm propagandası yaptığını ileri sürmeleri üzerine Konya'da bir gazete bayisi, bu nedenle *Toprak* dergisini satmamaya karar vermiştir.[285] *Toprak* dergisi, 27 Mayıs'a "hak yerini buldu" mantığıyla yaklaşmıştı. Darendelioğlu ise 27 Mayıs askerî darbesini antikomünist güdülerle değerlendirmiştir. 27 Mayıs'ın vuku bulmasıyla "Menderes'in Moskova'ya gidememesi nedeniyle Allah'ın Türk milletini büyük badireden kurtardığına" inanmıştı.[286] Onun iddiasına göre, darbe gerçekleşmeseydi Sovyetler'in Türkiye'deki etkisi artacaktı.

Antikomünist portreler içerisinde belki de en aksiyoner kişiliklerden olan Darendelioğlu, KMD'nin başkanlığından ayrıldıktan sonra, 1969 genel seçimlerinden sonra AP'de milletvekili olmuştur. Ancak, burada fazla durmamıştır. AP'nin "ılımlılar" ve "aşırılılar" olarak ikiye ayrıldığı süreçte Darendelioğlu, Demokratik Parti'ye geçmiştir. İnatçı bir antikomünist olan Darendelioğlu, 1979 yılında uğradığı silahlı saldırıda öldürülmüştür.

Komünizme karşı milliyetçi-muhafazakâr bir portre: Fethi Tevetoğlu

Fethi Tevetoğlu, 1916 yılında İstanbul'da doğmuştur. Kastamonu Lisesi'nde öğrenci iken Edebiyat öğretmeni Orhan Şaik Gökyay'ın tesiri altında kalarak Türkçülük düşüncesine intisap etmiştir. *Atsız Mecmau*'da "A. Fethi" ismiyle kaleme aldığı şiirlerinde Türkçülük teması baskındır. O süreçte Türkçü figürlerin kanatları altına sığınan Tevetoğlu, bu çizgisinden neredeyse hiç sapmayacaktır. Tevetoğlu, lise öğrencisi iken Atsız'ın dokuz kişilik Çanakkale gezisi grubunda yer almıştır. O, büyüklerinin yanında edindiği deneyimi pratiğe dökerek İstanbul'da *Kopuz* (1939) dergisini yayınlamaya başlamıştır. Türkçü çiz-

285 *Toprak*, 1 Eylül 1956, s. 4.

286 İlhan Darendelioğlu, "Menderesin Son Ümidi Moskova mı?", *Toprak*, sayı 68, Temmuz 1960, s. 19.

gide yayın yapan bu dergi, ancak dokuz sayı çıkabilmiştir. Eski çağlarda, Türklerin "katıksız" olduğuna inanan Tevetoğlu, Türklerin İslâm ile tanışmasından sonra, "din", "milli", "fikri", "sosyal" ve "moral" yönden değiştiklerini ifade ederek burada yeniden köke varmaya ahdetmiştir.[287] Bu düşünce sadece Tevetoğlu'na ait değildir. O dönemlerde Türkçü-Turancıların kahir ekseriyeti bu şekilde düşünmüştür. Tevetoğlu, birinci dönemdeki *Kopuz*'da Hintli şair Tagore'den çeviriler yapmasının yanı sıra o yıllarda, *Yarın Turan Benimdir*,[288] *Bir Bayrak Altına*, isimli şiir kitapları ile birlikte *Tagore Hayatı Eserleri* ve de *Fuzuli'nin Bahçesi* isimli eserler neşretmişti. Türkçülüğe hizmet ve Türkçülüğü tanıtmak amacıyla Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul hakkında biyografik metinler kaleme almıştır.[289]

Aslında eski metinlerine, yani 1943 yılında ikinci defa çıkardığı *Kopuz* dergisinde çıkan yazılarına bakıldığında bütün meselelere Türkçülük zaviyesinden baktığı ve de ırkçı söylemlerinin olağan hale geldiği görülecektir: "Her şeyin üstünde Türklüğün bulunmasını temin için, bütün kuvvet ve varlığımızı ırk ve topraklarımız uğruna götüren bir sihirli, ulu yoldur." "Irk" ve "vatan" için serden geçmek yalnızca Türklere mahsus bir meziyet olarak zikredilmiş ve iyi insan olmanın da yegâne şartı, Türk anne ve babadan doğmaya koşullanmıştır. Söylemlerinde zenofobik semptomlar eksik olmamıştır. Örneğin, bir Türk'ün, "ırkının", "sosyetesinin", "ahlâk", "görenek" ve "geleneği" bozulacağı korkusuyla yabancı birisiyle evlenme engelini koy-

---

287 "Türk Şiiri ve Kopuz", *Kopuz*, cilt 1, sayı 1, 15 Nisan 1939, s. 1-2.

288 Tevetoğlu'nun, Atsız'a ithaf ettiği şiir kitabıdır. Şiirlerinde Türkçülük ve Turancılık baskındır. Bütün Türklerin birleşmelerinin hayallerini kurmuştur. Ancak Turancılık, o dönemin siyasal düşüncesine ters düşen fikirdir. Fethi Tevetoğlu, *Yarın Turan Benimdir*, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1934. Tevetoğlu, 1943 yılında ikinci bir şiir kitabı yayınlamıştır. *Kopuz*, *Yücel*, *Tanrıdağ*, *Ülkü* ve *Türk Yurdu* gibi dergilerde daha önce yayınladığı şiirleri burada toplamıştır. Rıza Nur'a ithaf edilen bu şiir kitabındaki şiirlerin kahir ekseriyeti Turancı ve Türkçü temalıdır. Bkz. Fethi Tevetoğlu, *Türklüğe Kurban*, Aylı Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

289 Nizam Önen, "Fethi Tevetoğlu", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed.) Tanıl Bora, cilt 4, İstanbul, 2008, s. 622.

muştur.[290] "Milli kinle" hareket eden Tevetoğlu, bütün devlet kurumlarının başına "katıksız" Türk olanların atanmasını, soy ve dil bakımından Türk olmayan Müslümanların da Türkleştirilerek "zararlı" halden kurtarılmalarını istemiştir.[291] Tevetoğlu, Türk tarihinde bir kahraman olarak bilinen Kürşad'ı Atsız'ın delaletiyle tanıdığı için Kürşad'ı ilah ve Atsız'ı da peygamber ilan ederek minnetlerini bildirmiştir: "Atsız! Sen, ulu Tanrıyı geçmişimizde bulup bize tanıttığın için gözümde bir peygambersin. Bulduğun Tanrının ilk kulu ben, Tanrım için yazdığımı sana sunuyorum." Tanrısını ve peygamberini şehevi duygularla ilan etmenin mutluluğunu yaşayan Tevetoğlu'nun dini de Türkçülükten başka bir şey değildir. Ritüeli de "Türklük için çalışmak" olarak ilan etmiştir.[292] Öyle ki bir şiirinde "Tanrı (Allah) Kürşad'dan geridir" diyecek kadar kendinden geçmiştir.[293]

Tevetoğlu'nun, katı ve kesif Türkçülüğünün, Soğuk Savaş döneminin başlamasını müteakiben sökün eden Türkçü dergilerde İslâm ve komünizm karşıtlığıyla harmanlandığını görüyoruz. Tevetoğlu, 1950'lerin başında Türkçü dergilerde milliyetçilik temalı şiirler neşrederken aynı dönemde İslâmcı bir dergi olan *Sebilürreşad*'da "din davamız" ve "Ayasofya" gibi dinî temalı metinler kaleme almıştır. Keza bu mecrada antikomünizm üzerine ele aldığı yazılar da din sosludur. Kore Savaşı'nın devam ettiği günlerde Türk Kültür Derneği'nin "Kore Kahramanlarını Tebcil ve Komünizmi Tel'in" toplantısının metnini *Sebilrüreşad* basmıştır. Tevetoğlu'nun konuşması antikomünizm ve İslâm temalıdır. 1930'lu yıllarda İslâm'ı Türk'ün bünyesini bozan bir illet olarak gören Tevetoğlu, 1950'li yıllardan itibaren bu kanaati değişmiştir. Türkleri, yeryüzündeki Allah'ın kılıcı olarak görmekle birlikte aşırı Türkçü söylemlerde bulunmaktan geri durmamıştır. Burada tek parti dönemi dinî

---

290 Fethi Tevetoğlu, "Önünç" *Kopuz*, cilt 1, sayı 1, Mayıs 1943, s. 9

291 Fethi Tevetoğlu, "Hemşericilik Zihniyeti", *Kopuz*, cilt 1, sayı 10, 1 Şubat 1944, s. 218.

292 *Kopuz*, cilt 1, sayı 2, 15 Mayıs 1939, s. 49.

293 Fethi Tevetoğlu, "Kürşad", *Kopuz*, cilt 1, sayı 2, 15 Mayıs 1939, s. 56.

uygulamalara kızgındır. O süreçte dinsizliğin aşılandığını, "az kalsın" komünist olacaklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla o günleri "meşum" olarak tanımlamıştır.[294] Hz. Peygambere tebliğ edilen dinin hakiki müminlerinin inançları gereği ruhsal olarak inhiraf göstermedikleri ve kati surette "sahte" ilah ve putlara "tapanların" düştüğü hatayı yapmadıklarını, onun için de "dinin ruh hastalıkları ve komünizm karşısındaki en büyük değerinin" bu olduğuna inanmıştır.[295] Konjonktürel olarak Tevetoğlu'nun düşüncesinin ağırlık sıkleti antikomünizm olmuştur. *Altın Işık* dergisinde neşrettiği bir metinde, biraz da 3 Mayıs 1944 olaylarının hıncıyla, komünistler için, "Moskof uşakları kendilerini, analarını, karı ve kız kardeşlerini peşkeş çekip satabilirler," gibi sarkastik nitelemelerde bulunmuştur.[296] Tevetoğlu, 1953 ile 1957 yılları arasında ABD'de ihtisas yapmıştır. Memlekete dönüşte siyasete atılmış ve DP Samsun il başkanı olmuştur. 1961 seçimlerinde ise AP'den Samsun Senatörü olarak seçilmiştir.[297]

İslâm vurgusu belirgin bir biçimde ön plana çıkmıştır. Tevetoğlu, Sovyetler'in camileri, ibadethaneleri ve Rus dışı ekalliyetin dillerini yasaklamasını 1960'tan sonra dile getirmiştir.[298] Bundan önce bu tür mevzulara girmemiştir. Tevetoğlu'nun, antikomünist mahiyetteki metinleri, 1960'tan sonra yayınlanmıştır. Meclis'e AP Senatörü olarak girdiği dönemde komünizm karşıtlığında daha aktif hale gelmiştir. Meclis kürsüsünde komünizm ve sol faaliyetler hakkında yaptığı konuşmaları kitap ve broşür halinde yayınlamıştır. Yukarıda Tevetoğlu'nun *Yeni İstanbul* gazetesinde düzenli olarak yazdığı ifade edilmişti. Köşesinin ismi önce "Açıklıyorum" ve ardından da "Açıkça" idi.

---

294 Fethi Tevetoğlu, "Komünizm Afeti Türkleri Nasıl Komünistleştirmek İstediler?", *Sebilürreşad*, cilt IV, sayı 96, Şubat 1951, s. 326-327.

295 Fethi Tevetoğlu, "Din Karşısında Komünizm ve Ruh Hastalığı", *Sebilürreşad*, cilt 14, sayı 328, 31.10.1961, s. 44-45.

296 Fethi Tevetoğlu, "Bu Vatan Satılamaz!", *Kürşad*, sayı 1, 2 Haziran 1947, s. 8.

297 Mert Gönül, *Türk Düşünce ve Siyasi Hayatında Dr. Fethi Tevetoğlu*, Türk Ocakları Ankara Şubesi, Ankara, 2011, s. 22.

298 Fethi Tevetoğlu, *Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvarı*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964, s. 8.

Tevetoğlu, bu mecrada ve başkaca yerlerde yayınlanan bazı metinlerini Komünizmle Mücadele Yayınları'ndan *Açıklıyorum* ismiyle kitap haline getirmiştir. Kitabın ilk kısmın Meclis kürsüsünde ve basın üzerinden Milli Eğitim Bakanı Mustafa Şükrü Koç ile Köy Enstitüleri ve komünizm üzerine girdiği polemiklere ayırmıştır. Milli Eğitim Bakanı ile girdiği polemikte Bakan'ın kendisini "bundan bir süre önce yabancı bir ulusun uyruğu altına girmeğe çalıştığı," iddiasına karşılık Tevetoğlu, bunu "yalancılık" ve de "iftira" olarak geçiştirmiştir.[299] Tevetoğlu, 1941 yılından beri "demokrasi düşmanı" olarak gördüğünü söylediği komünizm, faşizm ve Nazizm müdafileriyle mücadele halinde olduğunu ifade eder.[300] Tevetoğlu, 1964 yılında kendisini, "ne faşist, ne de Nazi veya rasist" olmadığını, bununla birlikte suhuletle "kahrolsun komünistler" diyebileceğini ifade etmiştir.[301] Tevetoğlu, "Kızıllarca faşist ve ırkçı" ilan edilmekten rahatsızlığını dile getirmiştir. Fakat Tevetoğlu'nun zikrettiği şiirde ırkçılık karşıtı herhangi bir ibare olduğu gibi Türkçü tutkuyla yazıldığı aşikârdır.[302]

Yine *Kopuz* dergisinde Atatürk'ten hiçbir şekilde bahsetmemesine rağmen 1960'lı yıllarda en fazla vurgu yaptığı tarihî kişilerden birisi Atatürk olmuştur. Kendi dış politika vizyonunu Atatürk'ün dış politikası çizgisinde belirlediğini ifade etmiştir. Atatürk'ün temelini attığı komşu devletlerle dostluk ilişkisine değinen Tevetoğlu, dostluk ilişkilerinin normal seyirde devam ettiği Sovyetler'in, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toprak talepleri nedeniyle Türk-Rus ilişkilerinin zedelediğini ifade etmiştir.[303] Tevetoğlu, 1960'lı yıllardan itibaren Atatürk üzerine yazmaya başlamıştır. Milliyetçi kimliğini, Atatürk milliyetçiliği üzerine kurgulamıştır. Tevetoğlu, Mustafa Kemal'in solcu

---

299 Fethi Tevetoğlu, *Açıklıyorum*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1965, s. 31.

300 *A.g.e.*, s. 42-43.

301 *A.g.e.*, s. 10.

302 Fethi Tevetoğlu, "Kuduz Köpek", *Atsız Mecmua*, yıl 2, sayı 15, 15 Temmuz 1962, s. 66.

303 Fethi Tevetoğlu, *Dış Politika Görüşümüz*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963, s. 3-4.

olmadığını, sol ile mücadele ettiğini ve hatta Mustafa Kemal'i "antikomünist" bir çerçeveye oturtmuştur. Tevetoğlu, Cumhuriyet'in ilk yıllarını *Atatürk döneminde İnönü* ve *Atatürk sonrası İnönü* şeklinde ikiye ayırmış ve ikinci dönemi, Atatürk'ün politikalarından sapma olarak görmüştür. Tarihin tüm günahları İnönü'ye yüklenmiştir. Atatürk'ten sitayişle bahsedilirken İnönü mütemadiyen yerilmiştir.[304]

Tevetoğlu, Batılı emperyalistlerin, Çanakkale'de yenildiklerinden ötürü Çarlık Rusya'sına yardım ulaştıramadıklarını ve Rusya'da çıkan karışıklıklar neticesinde Bolşevizm'in ilan edildiğini, dolayısıyla bunu Türklere borçlu olduklarını ileri sürmüştür.[305] Ancak Milli Mücadele yıllarında Sovyetler'in Türkiye'ye yaptığı yardımların "Kurtuluş Mücadelesini bir Bolşevik İhtilaline" dönüştürme amacına matuf olduğunu belirtmiştir.[306] Çarlık rejimiyle Sovyet rejimi arasında bir fark görmemiş, aynı emperyal güdülerin devam ettiğini ifade etmiştir. Sovyetler'in dış politikasının Çarlık rejiminden olduğu gibi alındığını "kızıl emperyalizm, dünkü İslavcılığın kanserleşmiş" hali olduğunu belirtmiştir.[307] Bu nedenle dış politikada bilhassa Batı devletleriyle ilişkilerin daha geliştirilmesi taraftarı olmuştur. Türkiye'nin Batı Bloku'nda bulunmasından ötürü "gurur" ve "sevinç" duymuştur. ABD'ye olan bağlılığın ve inancın samimiyetine vurgu yaparak ABD'nin hak ve hürriyetlerin "muzafferiyeti" için tarihte görülmemiş "fedakârlık" ve "mesuliyeti" üstlenmesini takdirle karşılamıştır. Onun ifadesine göre, dünyayı muhasara altına almak isteyen Sovyet komünizmine karşı en büyük direnç NATO'dan gelmiştir. Haliyle NATO'yu "dünya sulh ve hürriyetinin en kuvvetli garantisi" olarak görmüştür.[308] Dünyayı komünizmden koruma görevini ABD ve NATO'ya vermiştir.

---

304 Fethi Tevetoğlu, *Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1968, s. 21, 24-25.

305 *A.g.e.*, s. 10-11.

306 *A.g.e.*, s. 11.

307 *A.g.e.*, s. 13-14.

308 Fethi Tevetoğlu, *Dış Politika Görüşümüz*, s. 9.

Tevetoğlu, *Cumhuriyet* gazetesinden Kayhan Sağlamer'e dayanarak Kıbrıs'ta Rum komünistler ve Sovyetler tarafından ikinci bir Küba meydana getirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir.[309] Sovyetler'in Kıbrıs'ta Rum kesimine silah göndermesi endişeleri arttırmıştır.[310] O dönemlerde bu endişe sadece Tevetoğlu'nda yoktur. Örneğin Tarık Zafer Tunaya 1964 yılında verdiği bir konferansta Kıbrıs'ın yeni bir Küba olacağına dair kaygılarını dile getirmiştir.[311] Fahir Armaoğlu da Kıbrıs'ta komünizme dikkat çekmiştir.[312] Tevetoğlu, Kıbrıs'ın sadece Rum milliyetçilerinin tehdidiyle karşı karşıya olmadığını aynı zamanda komünizm tehdidinin de bulunduğunu vurgulamıştır.[313]

Tevetoğlu, antikomünistler içerisinde diplomatik bir dille "self-determination"a değinenlerden birisidir. 1944 yılından itibaren BM'nin "self-determination" politikasının sonucu olarak zaman içerisinde kırk dört devletin bağımsızlığına kavuştuğunu, ancak Lenin, Stalin ve Kruşçev'in "ulusların kendi kaderini tayin hakkını" dillendirmelerine rağmen bu hakkı isteyenlere "siyasi suç" işlemiş muamelesi yaptıklarını belirtmişti.[314] Bolşevik devrimin gerçekleştiği günlerde, 1917'de, Lenin ve Stalin imzasıyla *Rusya Halklarının Hakları Beyannamesi* yayınlanmıştı. Bu beyannamede halklara "kendi kaderlerini tayin etme hakkı" tanınmıştı. Ancak kısa süre sonra bunu hiçe saymışlardı. Bağımsızlığını kazanan Azerbaycan'ı işgal etmekle ilk adımı atmış ve gerisi de gelmişti. Estonya, Litvanya, Letonya ile birlikte boyunduruğu altındaki gayri Hıristiyan ve Rus milletlere kendi kaderlerini tayin etme hakkını tanımadığını, 1953 yılında Doğu Berlin Ayaklanması, 1956 hem Macar

---

309 *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1963.

310 Fethi Tevetoğlu, *Kıbrıs ve Komünizm*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1966, s. 47.

311 *A.g.e.*, s. 48.

312 Fahir Armaoğlu, "Kıbrıs ve Sovyetler", *Cumhuriyet*, 4 Mart 1964; "Kıbrıs'ta Sovyet Yardımı", *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1964.

313 Fethi Tevetoğlu, *Kıbrıs ve Komünizm*, s. 39.

314 Fethi Tevetoğlu, *Yirminci Yüzyılın Yüzkarası: Utanç Duvarı*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1964, s. 29.

ve hem de Poznan halk nümayişi ve 1968 Prag'da halkın bağımsızlık mücadelesini Sovyetler'in çok sert bir şekilde bastırdığını belirtmişti.

Tevetoğlu'na göre, uluslararası komünizm, dünyanın her yerinde, açık ve gizli örgütleri, "satın alınmış uşak ve ajanları" aracılığıyla belli bir sistem ve program dâhilinde yıkıcı faaliyetlerini sürdürmüştür. Dünya komünistlerinin, Moskova'da yaptıkları Muharrirler Kongresi'nde komünistlere "memleketinizi, mümkün olduğu kadar sınıf ve zümrelere bölünüz. Patron ve işçi arasında sürekli anlaşmazlıklar çıkarınız," şeklinde kendi ülkelerinde takip edecekleri politikaların dikte edildiğini ileri sürmüştü. Tevetoğlu'nun yaptığı yoruma göre, 6-7 Eylül olayları, ordunun siyasete karışması, milliyetçi-muhafazakâr kalemlerin inkılâp ve Atatürk düşmanı olarak gösterilmesi, yobaz gericilikle itham edilmesi yukarıdaki talimatın gereği olmuştur.[315]

Tevetoğlu, *Meclis-i Mebusan Zabıt Cerideleri*, dönemin basını ve anılardan yola çıkarak II. Meşrutiyet'te Meclis-i Mebusan'da yer alan gayrimüslim sosyalist mebusların amaçlarının peşine düşmüştür. Çünkü bu mebuslar Taşnaksutyun gibi örgütlerin üyeleriydiler. Sosyalistlerin başından beri memlekete düşman olduklarını anlatmaya çalışmış, burada süreklilik kurma çabası içerisinde olmuştur. Meclis-i Mebusan'da yer alan Müslüman-Türk mebusların asla sosyalist olmayacağını, bilakis "anti-sosyalist" olduklarını söylemiştir. Bu, Tevetoğlu'nun güçlü bir iddiasıdır. Tevetoğlu, Meclis-i Mebusan'da yaşanan sosyalizm tartışmaları üzerine kitapta alıntıladığı antisosyalist ve antikomünist bir yazı için "tam 56 yıl önce Türkiye'mizde sosyalizm ve komünizm karşısında Türk toplumunun görüş ve düşünüşüne örnek teşkil eden yazı," diye nakletmiştir. Ona göre, Türklerin sosyalizm ve komünizm karşıtlığında bir süreklilik vardır.[316] Tevetoğlu, bazı solcuların Kemalizm'den sol bir doktrin çıkarma girişimlerinin beyhude olduğunu ispat etmeye çalışmıştır. Kitabın ilk baskısı yaklaşık 700 sayfa ve 1910 ile 1960

---

315 *A.g.e.*, s. 6-7

316 Fethi Tevetoğlu, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*, Ankara, 1967, s. 45.

yılları arasındaki sol faaliyetler incelendiği halde kitabın yarısından fazlası, Milli Mücadele dönemi sol faaliyetlere ayrılmıştır. Kitap, yazıldığı dönemde *Yön* hareketinin kendini hem sola hem de Kemalizm'e dayandırmış olmasının etkisinde kalmıştır. Tevetoğlu, Türkiye sol tarihinde belli başlı olaylara, devlet ile solun mücadelesine odaklanmıştır. Komünizmi ve sosyalizmi fikir olarak tartışmamıştır. Milli Mücadele yıllarından itibaren devletin sol faaliyetleri kontrol etmesini, tevkifatları ve mahkeme kayıtlarını işlemiştir.

Tevetoğlu, Türkiye sol tarihini "kızıl faaliyet" olarak değerlendirmiştir. Sosyalizm ve komünizm kavramlarının aynı olmadığını, bunu ayırt etmek gerektiğini ifade etmiştir. Türkiye'de savunulan, yaymaya çalışılan sosyalizm, "Marksçı-Leninci", "ihtilalci sosyalizm" yani komünizmdir. Komünizm, Türk kanununa göre yasaktır. Bu yasağı bertaraf etmek için, Türk komünistleri sosyalizmi maske yapmışlardır. Tevetoğlu'nun kitaplarının kaynakçalarında da görüldüğü üzere Marksizm ve sosyalizm ile ilgili teorik kitaplar yer almamıştır. Dolayısıyla teorik alt yapı olmadan böyle bir ayrıma gitmiştir.

Tevetoğlu'na göre Atatürk, daha Milli Mücadele'nin başından itibaren, komünizmin, Üçüncü Enternasyonal'in kesin bir şekilde aleyhinde yer almıştır. "Bila kayd-ü şart Rus tabiiyeti demek olan dahildeki komünizm teşkilatı gaye itibariyle tamamen bizim aleyhimizdedir. Gizli komünizm teşkilatını her surette tevkif ve teb'id etmek mecburiyetindeyiz," demişti. Tevetoğlu, Atatürk Sovyetler'den yardımı alıncaya kadar Sovyet ve Bolşevizm aleyhtarlığını ifşa etmediğini ileri sürmüştür.[317]

Nizam Önen, Tevetoğlu'nun 1940'lı yılların ilk yarısında savunduğu görüşleri için, "bu dönemde diğer Turancı-Türkçülerden farkı İslâm'a verdiği önem" noktasında ortaya çıktığını ifade etmiştir.[318] Fethi Tevetoğlu üzerine yapılan başka bir çalışmada ise, onun dine olan ilgisinin 1960'tan sonra ortaya çıktığı ima edilmiştir.[319] Ancak yukarıda işaret edildiği şekilde So-

---

317 *A.g.e.*, s. 119.

318 Nizam Önen, a.g.m., s. 623-624.

319 Mert Gönül, *a.g.e.*, s. 148.

ğuk Savaş'ın ilk yıllarında milliyetçilikle İslâmcılığın yakınlaştığı ortamda Tevetoğlu da bunun etkisinde kalmış ve *Sebilürreşad*'a yazdığı yazılarda İslâm'a bariz biçimde vurgu yapmıştı. Daha önceleri, İslâm'ın Türklüğe zarar verdiğini söyleyen Tevetoğlu, 1960'lı yıllarda bambaşka bir yöne evrilmiştir. İslâm'ı ve Türklüğü "parçalamaya" ahdeden emperyalizme karşı, Müslümanların, birlik ve beraberlikle çeşitli alanlarda birbirlerinin muavenetine ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir.[320] İslâm için, "dinlerin en ulusu", Hz. Peygamber için de "Allah'ın en aziz kulu"[321] ifadelerini kullanmıştır.

Nihal Atsız'ın düşüncesinde antikomünizm

Hüseyin Nihal Atsız, 1905 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1922 yılında lise eğitimini tamamladıktan sonra Askerî Tıbbiye'ye girmiştir. O yıllarda "komünistlik" ve "azınlık milliyetçiliği" tartışmalarına Atsız da iştirak etmiş ve hatta kavga ettiği de olmuştur. Öyle ki burada okurken Arap asıllı bir komutana selam vermediği için (1925) okuldan atılmıştır. Atsız, 1931 yılında tarihçi Fuat Köprülü'nün asistanı olmuştur.[322] Tam bu sırada *Atsız* mecmuayı çıkarmıştır. Ancak dergi, kısa süre sonra (1932), kapatılmıştır. Atsız, 1932 yılında yapılan Türk Tarih Kongresinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip ile Zeki Velidi Togan arasındaki tartışma dolayısıyla Pertev Naili Boratav'ın da içinde olduğu yedi arkadaşı ile birlikte "Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz," şeklinde Reşid Galip'e bir telgraf çekmişlerdi. Telgraf, kongrede büyük gürültüye neden olmuştu. Bunun üzerine Atsız, asistanlık görevinden uzaklaştırılmış ve Malatya'ya öğretmen olarak atanmıştı (1933). Buradan da Edirne'ye tayin edilmişti.[323] O süreçte *Orhun* dergisini

320 Fethi Tevetoğlu, *Mukaddes Topraklardan Geçen Yol*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1966, s. 42.

321 *A.g.e.*, s. 44.

322 Osman F. Sertkaya, *Nihal Atsız*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 1-4.

323 Nihal Atsız, *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz*, Baysan Basım ve Yayın Sanayii A.Ş., İstanbul, 1992, s. 72.

(1933) çıkarmış, ancak kısa süre sonra bu dergi de kapatılmıştır. Atsız'ın ilk dönem çıkardığı dergiler, dönemin siyasal iklimine ters düştüğü için hemen kapatılmıştır. Atsız, farklı işlerde çalışsa da yayıncılıktan hiçbir zaman geri durmamıştır. 1942 yılında *Orhun*'u tekrar çıkarmıştır. Ancak, 1944 yılında yazdığı iki mektuptan ötürü, derginin yayın hayatına son verilmiştir. 1952 yılında *Orhun*'u üçüncü defa yayınlamış, 68 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır. Bu sefer birilerinin müdahalesiyle değil, Atsız'ın belirttiğine göre, dergi, "Onu idare edenlerin yorgunluğu," nedeniyle kapanmıştı.[324] Keza, yayın sahibi olan İsmet Tümtürk, Atsız'ı doğrulamış, dergiyle uğraşacak vakit bulamadıklarını belirtmişti. Atsız'ın en son çıkardığı ve öncekilere oranla daha uzun süreli çıkan dergi, *Ötüken* (1964-1975) olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Türkiye'de sol faaliyetlerin arttığı dönemde, Atsız tekrar sahneye çıkmıştır. Dönemin Başbakanı Şükrü Saracoğlu'na hitaben yazdığı iki mektup, epey ses getirmişti. Bu mektuplar nedeniyle Sabahattin Ali ile davalık olmuştu. Atsız'ın bundan sonraki hayatı, 1975 yılında ölümüne dek hep kavgaların, mahkemelerin ve polemiklerin içerisinde geçmiştir.

Nâzım Hikmet, 1929 yılında Sertellerin *Resimli Ay* dergisinde "Putları Yıkıyoruz" kampanyasıyla eski Türk büyüklerine "savaş" açmıştı. Atsız, Nâzım Hikmet'in, Ahmet Haşim, Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri'den sonra Namık Kemal için "Arslan postu giymiş"[325] şeklinde ifade kullanmasını bardağı taşıran son damla olarak görmüş ve müdahale etme zamanının geldiğine karar vermiştir. Bunun üzerine, 1935 yılında *Komünist Donkişot'u Proleter Burjuva Nâzım Hikmetof Yoldaşa* diye bir broşür bastırmıştı. Bu broşürden dolayı dönemin Adalet Bakanı Şükrü Saracoğlu, İstanbul Savcılığı'na Atsız aleyhine dava açılması için talimat vermişti. Fakat mahkeme, broşürde herhangi bir suç unsuru bulunmadığına karar vermişti.[326]

---

324 Altan Deliorman, *Tanıdığım Atsız*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978, s. 44.

325 Nihal Atsız, *En Sinsi Tehlike*, Aylı Kurt Yayınları, İstanbul, 1943, s. 3.

326 Hayri Yıldırım, *Son Türkçü Atsız*, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 34.

Daha bunun külleri soğumadan, Atsız, yeni bir maceraya girişmiştir. Sabahattin Ali'nin, 1940 yılında yayınladığı *İçimizdeki Şeytan* romanı üzerine Atsız *İçimizdeki Şeytanlar* serlevhası altında bir broşür yayınlamıştır. Evvel-emirde, romanın kısa bir özetini vermiş, ardından da roman karakterlerinin gerçek hayattaki karşılığını okura sunmuştur. Onun yayınladığı broşürde ifade ettiğine göre, romandaki Profesör Hikmet, Mükrimin Halil Yınanç'tır. Bu mecrada Yınanç'ın, "vatan haini, yabancı devletler hesabına çalışan ırz düşmanı" olarak resmedilmesinin altına yatan temel dürtü, liselerde verdiği tarih derslerinde komünizmle ilgili olarak "her memlekette komünizm gibi vatan aleyhtarı fikirlere saplanacak bir kaç orospu çocuğu çıkabilir," tümcesini zikretmesine bağlamıştır:[327]

> Rusyalı bir Türk olduğu anlaşılıyor. Nihat ve arkadaşları bir takım ırkçı ve Turancı fikirler neşrediyorlar. Meğer bunlar yabancı bir devlet hesabına çalışıyorlarmış. Hatta Profesör Hikmet de bunların arasında imiş. Yabancı devletten alınan paraları ise perde arkasındaki kodamanlar yiyip küçüklere bir şey bırakmadıklarından nihayet bunlardan bazıları işi hükümete haber veriyorlar.[328]

Sabahattin Ali'nin yukarıda alıntılanan yorumu ile ilgili olarak Atsız, "ırkçı", "Turancı" ve "Anadolucu" insanları "satılmış" biçiminde gösterdiğini, onları küçültmek suretiyle "kompleks" duyduğu insanlardan "öç" aldığını iddia etmiştir. Atsız, kendisini ırkçı, Turancı ve Türkçü gördüğü için Sabahattin Ali'nin ithamlarına cevap verme lüzumunu duymuştur.[329] Atsız, bir tartışmalarında Sabahattin Ali'nin kendisine komünizmin İspanya ve Çin'de iktidara geleceğini iddia ettiğini belirtmiştir.[330] Aslında, Sabahattin Ali ve Atsız önceleri iyi arkadaştılar. Sabahattin Ali, Atsız'ın çıkardığı *Orhun* dergisinde şi-

---

327 Nihal Atsız, *İçimizdeki Şeytan*, Baysan Basım ve Yayın ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992, s. 25.

328 *A.g.e.*, s. 9.

329 *A.g.e.*, s. 10.

330 *A.g.e.*, s. 18.

irler yayınlamıştı. Atsız'a göre, Sabahattin Ali sonradan komünist olmuştu.[331]

1943 yılında Faris Erkman, *En Büyük Tehlike* ismiyle bir broşür yayınlamıştı.[332] Türkçü faaliyetlerin anlatıldığı ve bundan rahatsızlık duyulduğunu belli eden metin, büyük bir gürültüye neden olmuştur. Meclis'te milletvekilleri bu metnin muhtevasını tartışmışlardır. Metnin yayınlandığı süreçte, Almanların, Sovyet saldırısının başarıya ulaşamayacağı kesinleşmişti. Sovyetler, Almanların saldırılarını büyük ölçüde durdurmuşlardı. Broşür, biraz da bundan cesaret alarak, İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın kazanmasını isteyen Türkçü-Turancılara yönelik bir tepki olarak yazılmıştı. Biçimsel olarak milliyetçiliğin Pan-Türkizm'e dönüşümü Kemalizm'in milliyetçilik ilkesi ve Atatürk'ün dış politikada "pancı" idealleri tenkit etmesi üzerine kurulmuştur. "Kukla" diye zikredilen Pan-Türkist ve Türkçülerin Almanlar tarafından çok rahat bir şekilde manipüle edildikleri ifade edilmiştir. Metinde Atsız ve Reha Oğuz Türkkan arasındaki polemik kastedilerek Türkçüler ırkçılıkta o kadar ileri gitmişlerdir ki artık işi birbirlerinin ırkını sorgulamaya vardırmışlardı. Erkman, Pan-Türkizm'in Almanlardan Türklere miras olduğunu ileri sürmüştür. Diğer tarafta Türkiye'de bulunan Zeki Velidi Togan, Ayaz İshaki, Muharrem Feyzi Togay gibi dış Türkler de tenkit konusu olmuş ve mahut isimlerin gidip kendi memleketlerinde mücadele vermeleri istenmiştir. Bunların, faaliyetlerinin Türkiye'yi tehlikeye attığı belirtilmiştir.[333] Türkçülerin, Kemalizm'in ilkeleri ve Cumhuriyet inkılabına yekûn karşı oldukları ampirik verilerle ispatlamaya çalışırken kendisini dönemin iktidarına göz kırpmaktan alıkoyamamıştır.

Reha Oğuz Türkkan "Hesap Veriyoruz" başlıklı bir yazı kaleme almıştı. Faris Erkman'ın, *En Büyük Tehlike*'de bu yazıya

331 Süleyman Kocabaş, *Yakın Tarihimizin Sosyal Depremlerinden 1944 Türkçülük-Turancılık Olayı*, Vatan Yayınları, İstanbul, 2008, s. 55.

332 Bu broşürün kim tarafından yazıldığı tartışmalıdır. Bu tartışma için bkz. Hayri Yıldırım, *Son Türkçü Atsız*, s. 348-354.

333 Faris Erkman, *En Büyük Tehlike Milli Türk Davasına Aykırı ve Bir Cereyanın İçyüzü*, Ak-ün Matbaası, İstanbul, 1943, s. 4-6, 10, 12.

atıf yaparak Türkçüleri, birbirlerini suçladıklarından ötürü alaya alması, Atsız'ı çileden çıkarmıştı. Bu nedenle Atsız, "solcu dönmelere de ayrıca cevap vereceğim. Beklesinler," diye gürlemişti.[334]

Erkman'ın yukarıda zikredilen tenkitlerine verilen cevap gecikmemişti. Bu işi de her zamanki gibi Atsız üstlenmiştir. Atsız, metni okuduğunda, bunun bir Alman Yahudisinin kaleminden çıktığı intibaı edindiğini ifade etmiştir. Metinde "ırkçı Türkçülerin en küstah ve cüretlilerinden birisi" olarak ilan edilen Atsız, bunu en büyük "şereflerden" birisi olarak addetmiştir.[335] *En Büyük Tehlike*'de Pan-Türkçülüğün Almanlardan mülhem olduğu zikredilmişti. Fakat Atsız bunu Türkçülük olarak algılamıştı. Tabii ki ikisi farklı mevzulardır. Erkman'ın bahsettiği mevzu, 1940'lı yılların ortamında Türkçülerin irredantist hayallere kapılmaları ve bu hayallerin de vakti zamanında Almanlardan ithal edildiğine yönelik tespittir. Ancak Atsız, Kaşgarlı Mahmud'un, "Türkleri Tanrı'nın, has ordusu sayması", Abbasi ordusundaki Türklerin Türkçeden başka dil bilmemekten övünç duymaları, Ali Şir Nevai'nin Türkçeyi Farsçadan üstün görmesi gibi tarihten örneklerden yola çıkarak Türklerin çok eski tarihlerden beri Türkçü olduklarını ileri sürmüştür.[336] Erkman'ın Türkçüleri Alman ajanı olarak lanse etmesinin de bir "iftiradan" başka bir şey olmadığını ifade etmiştir.[337] Türk ve Alman ırkçılığının kendine has özelliklerini ortaya koyan Atsız, Alman ırkçılığını reddetmiştir. Atsız'ın ifade ettiği Türk ırkçılığının yanında Alman ırkçılığı mutedil kalmıştır.

Türkçü İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1944 yılının başlarında İstanbul Halkevi'nde konferans verdiği sırada bir grup solcu genç, konferansı sabote etmişti. Bunun hemen ardından Atsız, *Orhun* dergisinde "Türkçü Başbakan Saracoğlu'na" hitaben Mart ve Nisan ayında iki adet mektup neşretmiştir. Bu

---

334 Nihal Atsız, Hamza Sadi Özbek, *Hesap Böyle Verilir*, Aykurt Yayınları, İstanbul, 1943, s. 28, 48.

335 Atsız, *En Sinsi Tehlike*, s. 45.

336 *A.g.e.*, s. 46.

337 *A.g.e.*, s. 49.

mektupta Atsız'ın, Saracoğlu'na hitap etmesinin sebebi, Saracoğlu'nun, daha evvel "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir," demesidir. Atsız, ne "ırkımızın" ne de "devletimizin" tarihinde şimdiye kadar hiç kimse, bu kadar aleni, Türkçülüğünü açıkça vurgulamadığını, ancak sözlerin zikredildiği tarih üzerinden epey zaman geçmesine rağmen zikredilen Türkçülüğü fiiliyatta göremediklerinden yakınmıştır. Bunu ifade ettikten hemen sonra, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun İstanbul Halkevi'nde konferans verdiği sırada solcu gençliğin konferansı sabote etmesini anlatmıştır. Atsız, "komünist nümayiş" olarak gördüğü bu olay hakkında neden tahkikat yapılmadığını sormuştur. Diğer taraftan yurdun farklı yerlerinde Türklüğe hakaret edildiğini, örneğin İstanbul'da İstiklal Marşı okunurken "melezlerin" ayağa kalkmadığı, bir lisede, "arabacı araba olmadığı gibi Türkçü de Türk değildir," denilerek Türkçülükle alay edildiği, başka bir okulda bir öğretmenin öğrencilere hitaben "Hepiniz Türk değil misiniz? Allah hepinizin belasını versin. Alman veya İngiliz olmadığıma pişmanım," gibi mütenevvi "saldırıların" karşılık bulmadığı için arttığını sarahaten belirtmiştir.[338] Atsız bununla yetinmemiş ve ikinci mektubu da yayınlamıştı. İkinci mektupta, bir önceki mektubun yarattığı etkiden kısa bir şekilde bahsettikten sonra, asıl mevzuya giriş yapmıştır. Bu da İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de komünizm ve komünistlerin varlığı tartışmasıdır. Atsız, Saracoğlu'na hitaben şunları yazmıştır:[339]

> Türkiye'de komünistler var mıdır sorusu bir takımları tarafından sorulabilir. Şunu unutmamalı ki komünistler hiçbir zaman biz komünistiz diye açıkça kendilerini ortaya vermezler. Onlar Halk Partisinin çok elastiki olan altı okundan halkçılığı alıp kendilerini halkçı yurtseverler gibi ortaya atarlar. Fa-

---

338 Nihal Atsız, "Başvekil Şükrü Saracoğlu'na Açık Mektup", *Orkun*, sayı 20, 16 Şubat 1951, s. 10-12.

339 Nihal Atsız, "Başvekil Şükrü Saracoğlu'na İkinci Açık Mektup", *Orkun*, sayı 22, 2 Mart 1951, s. 10-14.

> kat onların hakiki benliğini anlamak için dahi olmaya lüzum yoktur. Irk ve aile düşmanlığı, din ve savaş aleyhtarlığı, faşistliğe hücum perdesi altında milliyeti baltalama, yurdumuzdaki azınlıklara aşırı sevgi, her şeyi iktisadi gözle görüş, onları açığa vuran damgalardır. En büyük düşmanları olan milliyetçilere ırkçılık noktasından saldırmaları, milliyetçilikte ırkçılığın temel olduğunu bilmemelerinden dolayıdır. Temeli yıkılan yapının bir anda çökeceğini çok iyi kestirmişlerdir.

Bundan sonra Sabahattin Ali, Pertev Naili Boratav, Sadrettin Celal Antel, Hasan Ali Ediz ve de Ahmet Cevat Emre'nin isimlerini açıktan zikrederek, bunların komünist olduklarını ve Türkiye'de komünist faaliyetlerde bulunduklarını belirtmişti. Atsız, bunların, ivedilikle görevlerine son verilmesi gerektiğini ve Milli Eğitim Bakanı'nın görevinden ayrılmasının "vatanperverane" bir hareket olacağını söylemiştir.[340]

Atsız'ın yukarıda ifade edilen ikinci mektubunda Sabahattin Ali için "vatan haini" denmişti. Bunun üzerine, Atsız'ın iddiasına göre, Hasan Âli Yücel ve Falih Rıfkı'nın "kışkırtmasıyla" Sabahatin Ali, Atsız aleyhine dava açmıştı.[341] Mahkeme 26 Nisam 1944 tarihinde Ankara'da başlamıştı. İstanbul'dan Ankara'ya gelen Atsız'ı karşılayanlar, "kahrolsun komünistler", "yaşa Atsız" diye slogan atmışlardı. İlk duruşmadan itibaren milliyetçi gençlik bu davaya ilgi göstermişti.[342] Gençliğin nümayişinin gün boyu devam etmesi, Hükümet'i tedirgin etmişti. Atsız'ın kaldığı otel, polis tarafından sarılmıştı.[343] Atsız'ı mahkemede Rasih Yeğengil, Ferruh Ağan ve Hamit Şevket İnce müdafaa etmişti. Ancak Hamit Şevket İnce, daha sonra, davadan çekilmiştir.[344] At-

---

340 *A.g.e.*, s. 11-13.

341 Mustafa Müftüoğlu'nun belirttiğine göre, Sabahattin Ali, hem savcıya hem de Konservatuvar Müdürü Orhan Şaik Gökyay'a, "Ben dava açmayacaktım, Hasan Ali Bey böyle istedi," demiştir. Mustafa Müftüoğlu, *Çankaya'da Kabus: 3 Mayıs 1944*, İstanbul, 1977, s. 46.

342 Akkan Suver, *Nihal Atsız*, s. 41.

343 Akkan Suver, *a.g.e.*

344 Avukat Hamit Şevket İnce, 1951 yılında, Atsız'ın ırkçı olduğunu fark edince davayı bıraktığını beyan etmesi üzerine Atsız bunun "yalan" olduğunu Falih Rıfkı'nın aracılığıyla İnönü tarafından verilen emirle avukatlığı bıraktığını ile-

sız, mahkemede yaptığı müdafaada, bu davayı "Türkçülükle komünizmin, bu milleti hür yaşatmak isteyenlerle yabancı merkezlere bağlamak isteyenlerin, mazinin şeref mirasına bağlı kalmak isteyenlerle bütün mukaddesatı inkâr edenlerin" davası olarak görmüştür.[345] Dava 3 Mayıs 1944 tarihinde karara bağlanmıştır. Mahkeme, "mücerret olarak söylenen, 'vatan haini' tabirini" hakaret olarak kabul etmemiş ve ona göre de ceza vermişti. Ancak cezada da indirime gidilmiş ve bu da ertelenmişti.[346] Mahkeme bittikten sonra, Atsız etrafındaki gençlerle birlikte DTCF'de Osman Turan ve asistanı Ahmet Ellezoğlu'nu ziyaret etmişti. Bunun üzerine 4 Mayıs'ta Osman Turan Bakanlık emrine alınmış, Ellezoğlu da okuldan uzaklaştırılmıştı.[347]

Duruşma bittikten sonra, gençler harekete geçmiş, slogan atarak Ulus Meydanı'na gitmişlerdi. Polis, olaylardan sonra öğrencileri ve ileri gelen Türkçüleri, Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Orhan Şaik Gökyay, Necdet Sançar, Zeki Velidi Togan, Hasan Ferit Cansever, İsmet Tümtürk, Fethi Tevetoğlu, Osman Yüksel Serdengeçti, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Kadircan Kaflı, Abdülkadir İnan, Ahmet Caferoğlu, Mükrimin Halil Yınanç, Ahmet Kırımer, Muharrem Feyzi Togay, Hüseyin Namık Orkun, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hüseyin Emir Erkilet, Mustafa Müftüoğlu, Cemal Oğuz Öcal, Nihat Sami Banarlı, Peyami Safa, Osman Turan, Alparslan Türkeş, Ali İhsan Sabis vd. tutuklanmıştı.[348] Sanıkların bir kısmı zaman içerisinde tahliye edilmişti. Geri kalanlara ise on yıla kadar varan hapis cezaları verilmişti. Daha sonra karar, Askerî Yargıtay'a intikal etmişti. Yargıtay da 1947'de bütün sanıkları suçsuz bulup mahkemenin hükmünü bozmuştu.[349] Atsız, 3 Mayıs 1944 olaylarını, Türk gençliğinin bir "uyarması" ve "uyanması" olarak görmüştür. Bu uyarma ve uyanma "solun sempatizanı" diye tanımladığı İnönü ve çevresindeki solcu-

ri sürmüştür. Nihal Atsız, "Yalan", *Orkun*, sayı 34, 25 Mayıs 1951, s. 3.

345 Nihal Atsız, "Müdafaam", *Orkun*, yıl 1, sayı 3-4, Mayıs-Nisan 1962, s. 14.

346 Necmettin Sefercioğlu, *3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2009, s. 7.

347 *A.g.e.*, s. 8.

348 Kocabaş, *a.g.e.*, s. 57-58, 74.

349 Kocabaş, *a.g.e.*, s. 77-78.

lara karşıdır. Atsız'a göre, memleketin "sinsi" bir şekilde komünizme sürüklenmesi bu yürüyüş sayesinde durdurulmuştu. Aksi takdirde "Türkiye'nin de Romanya, Çekoslovakya, Macaristan gibi oldubitti ile komünist olması kısa bir zaman meselesiydi."[350]

İnönü'nün, *19 Mayıs 1944 Nutku*, geniş ölçüde Türkçülük olayı ile alakalıydı. İnönü, milliyetçiliği tarif ederken Anayasa'da tarif edilen milliyetçiliğin benimsenmesini istemişti. Irkçılığa karşı olduklarını ifade etmişti. Turancılıktan bahsederken, "yine son zamanların zararlı ve hastalıklı gösterisi," sözcüklerini zikretmişti. Turancılar, "fesatçılar" diye nitelendirilmişti. Bunun dışında Turancılığın, Türkiye'nin sınır komşularıyla sorun çıkarmaya gebe bir fikir olduğu hassaten vurgulanmıştı.[351]

Atsız da, Necip Fazıl gibi "Türkiye solcularının anası" olarak CHP'yi görmüştür. Atsız, komünistlerin CHP içerisinde kuluçkaya yattıklarını düşünmüştür. Öyle ki, 1944 yılında Türkçüleri tabutluklara sokanlar da onlardır.[352] Bu nedenle CHP'de Türkçü bulunamayacağını iddia etmiştir.[353] Atsız, ikinci dönem *Orkun*'un yayın hayatına son verirken yazdığı "Veda" başlıklı yazısında okurlarına "ırkçı" olarak kalmalarını sıkı sıkı tembih etmiş ve "ırkçılık milleti parçalamaktır," demenin ancak İnönü ve "yardakçılarının" ağzına yakıştığını ifade etmiştir.[354] Atsız'ın, CHP'yi solcuların kuluçkası olarak görmesinin altında yatan bir diğer neden de 1939 yılında Boran, Boratav, Berkes'in DTCF'de istihdam edilmelerinin yanı sıra Hasan Âli Yücel'in bu isimleri koruduğuna olan inançtır. Bu nedenle Türkçülerin önemli bir kısmı, İnönü dönemi CHP'siyle barışık olmamıştır. Bundan mütevellit Türkiye çok partili hayata geçtikten sonra, Türkçü kadrolar tedricen CHP'den kopmuşlardır. İnönü'nün 19 Mayıs Nutku bu olanlara tuz biber ekmiştir. Türkçülerin kafasında,

---

350 Nihal Atsız, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011, s. 65.

351 *Milli Şef Cumhurreisi İnönü Tarafından 19 Mayıs 1944 Günü Gençlik ve Spor Bayramı Münasebetiyle Ankara 19 Mayıs Stadyumunda Verilen Nutuk*, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, Ankara, 1944, s. 3-8.

352 Nihal Atsız, "Millet'in İfşaatı", *Altın-Işık*, cilt 1, sayı 6, 25 Haziran 1947, s. 3.

353 Nihal Atsız, *Makaleler III*, s. 28.

354 Nihal Atsız, "Veda", *Orkun*, sayı 68, 18 Ocak 1952, s. 3.

CHP'nin sola yol verdiği inancı kesinleşmiştir. Ancak Soğuk Savaş'ın ilk yıllarındaki demokratikleşme sürecinden solun siyasi olarak faydalanmak istemesinin önünde duran CHP'yi neredeyse hiç görmemişlerdir. *Tan* baskını, sol partilerin kapatılması ve DTCF olayı gibi mütenevvi antikomünist hareketler CHP'nin içindeki Türkçü kanadın eseri olarak görülmüştür.

Atsız, Batı'nın esin kaynağı olduğu Türk aydınının, "iyi niyetli de olsa" bazen yanılgıya düştüğünü ifade etmiştir. Batı'daki herhangi "iyi" bir uygulamanın Türkiye'ye de iyi geleceğine inandığını, mesela Namık Kemal'in Fransa'dan parlamenter sistemi getirmeye çalışırken enine boyuna düşünmediğini, "Türklerin üçte bir oranında temsil edileceğini" ve sonuçta Türklerin hâkimiyetini kaybedeceğini düşünmediğini ifade etmiştir. Atsız, sosyalizm için de benzer bir tespit yapmıştır. Örneğin Nadir Nadi'nin, "sol, derece derece daha adaletli bir toplum düzenine varmak uğruna yapılan fikir savaşı olduğunu" ifade etmesine karşılık Atsız, "görünüşte haklı intibaını uyandırdığı halde gerçekte çok yanlış bir hüküm" olduğuna karar vermiştir. Çünkü Türkiye'deki sol, "sosyal adaletin değil, Stalin veya Mao'nun peşinde" yürümüştür.[355]

Bir Türk ırkçısı olarak Atsız'a göre, Türklerin yegâne kurtuluş yolu Türkçülükten geçmektedir. Türkçülük onda bir ülküdür. Bu ülkü, "Türk ilinde Türk uruğunun kayıtsız şartsız hâkimiyeti ve İstiklali ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması" durumudur.[356] Ona göre, Türkçülük değişmez bir fikirdir. Türkçülüğün muhtevasında ve hedeflerinde "hiçbir zaman değişme" olmayacağını bilhassa vurgulamıştır.[357] Her fırsatta ırkçı olduğunu vurgulayan Atsız'a göre, Türkçü, "Türk ırkının üstünlüğüne inanmış olan kimsedir."[358]

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Gaziantep gezisi sırasında bir vatandaşın "idareciler Araplara toprak veriyorlar, biz Türk-

355 Nihal Atsız, "Solcu Foyası", *Ötüken*, sayı 7 (67), Temmuz 1969, s. 3.

356 Nihal Atsız, *Makaleler III*, Baysan Basım ve Yayın Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992, s. 11-12; Nihal Atsız, *Orkun*, sayı 1, 6 Ekim 1950, s. 1.

357 Nihal Atsız, "Türkçülük Değişmez Bir Fikirdir", *Orkun*, sayı 4, 27 Ekim 1950, s. 3.

358 Nihal Atsız, "Türkçü Kimdir?", *Orkun*, sayı 3, 20 Ekim 1950, s. 3.

lere vermiyorlar," demesi üzerine Cumhurbaşkanı "Türk topraklarında yaşayan herkes Türk'tür," demişti. Bunun üzerine Atsız *Ötüken* dergisinde komünistlerin Doğu'daki faaliyetleri ile ilgili bir dizi yazı kaleme almıştı. Bu yazılar nedeniyle Atsız, mahkemeye verilmişti. Mahkeme süreci, 12 Mart'a kadar devam etmiştir. Sonuçta Atsız'a ve *Ötüken*'in sorumlusu Mustafa Kayabek'e on beşer ay hapis cezası verilmişti. Ancak Atsız, rahatsız olduğu için, cezası, dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından bağışlanmıştı.[359]

Atsız'a göre, Türkiye'de bir kısım dindarlar, Türkçülüğü ikinci plana attıkları için milliyetçi olmadıkları gibi sağcı da değillerdir. Çünkü İslâm beynelmileldir ve Atsız kozmopolit olan her düşünceye kesinkes karşı çıkmıştır. "Türk milliyetçiliğinin üstünlüğüne inanmış ve bütün Türklerin birleşip tek devlet halinde toplanmasını ülkü edinmiş Türkçülerle bu yobazlar aynı grupta nasıl toplanılabilir," diye sorgulamış ve sağcıların sadece Türkçüler olduğunu ifade etmiştir.[360] Atsız, Türkçülük ile milliyetçiliği birbirinden ayırmıştır. Türkçülüğün, Türk milliyetçiliği olduğunu belirtmekle birlikte her milliyetçi Türk'ün Türkçü ol(a)mayacağını belirtmiştir. Örneğin milliyetçi olup dış Türklerle hiç alakadar olmayanların Türkçü olmadıklarını vurgulamıştır. Keza İslâmcıların bir kısmının da kendilerini milliyetçi addettiklerini, ancak Türkçü olmadıklarını belirtmiştir. Atsız'ın gözünde bunlar "yanlış milliyetçiliklerdir" ve Türkçülük, bu tür milliyetçilikleri reddetmiştir.[361] Atsız'a göre, "dışarıdan gelmemiş olan tek düşünce" Türkçülük idi.[362] Atsız, 1941 yılında neşrettiği "Üç Rejim" başlıklı bir metinde faşizm, komünizm ve demokrasi ile ilgili kanaatlerini ifade etmiştir. Adı geçen metinde faşizmi, "milliyeti inkâr eden, milletleri yıkmak için geleneğe ve mukaddesata düşman güden" komünizme karşı bunları koruma altına alan

359 Talat Ülker, *Hüseyin Nihal Atsız Harşit'in Hırçın Sesi*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2015, s. 72-73.

360 Nihal Atsız, "Sağcı Kimdir?", *Ötüken*, sayı 2 (50), Şubat 1950, s. 3-4.

361 Nihal Atsız, *Makaleler III*, s. 26-27.

362 Nihal Atsız, "Türkçülük", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 3-4.

tepkisel bir fikir olarak görmüştür. Avrupa'da faşizmin sadece komünizm tehlikesinin görüldüğü üç ülkede, Almanya'da, İspanya'da ve İtalya'da görüldüğünü belirtmiştir. Atsız'a göre, faşizm demokratik yöntemlerle iktidara gelmesine karşılık, komünizm, "dünyanın hiçbir yerinde ekseriyetin reyiyle iktidar mevkiine geçmemiştir."[363]

Türkleri siyaseten ve kültürel olarak bir çatı altında toplamayı ilke edinen Turancılık, Atsız için "büyük ve asil" bir düşüncedir. Atsız, Türk solcularının "Moskof uşağı oldukları için Turancılığın Rusya'yı devirmesinden korktukları için muhalefet ettiklerini," ifade etmiştir. Atsız'ın Turancılık ülküsü İTC'nin Turancılık fikrinden ayrışmaktadır. İTC hem Kafkasya'yı hem de Mısır'ı almak isterken Atsız'da sadece Türk dünyası tasavvuru vardır.[364] Ona göre, Turancılık asla emperyal bir vizyon değil, irredantizmdir.[365] Turancılık, Türkçülüğün tali unsuru olarak, bütün Türklerin birleşmesi düşüncesidir. Buna karşın Turancılık, Türklerle akraba olan milletleri, Moğol, Mançu, Koreliler, Macar ve Finleri aynı çatı altında toplamak anlamına gelmediğini sarahaten ifade etmiştir.[366]

Atsız tüm meselelere Türkçülük merceğinden baktığı gibi 1960'ların ikinci yarısından itibaren tedavüle girip sıkça kullanılan ve toplumun değişik kesimlerinin bunun üzerinden tahlil edildiği "sağ" ve "sol" kavramına da milliyetçilik üzerinden yaklaşmıştır. Sosyalistler ve komünistlerin, "solcu" olmayanların tamamını sağcı diye bellenmesinde problem görmüştür. Kendisine mukaddesatçı diyen dindarların, milliyetçi ve sağcı sayıldığı, buna karşın sosyalistlerin bir kısmının kendilerini milliyetçi gördükleri halde solcu sayılmalarında hata görmüştür. Ona göre, Türkçülerle "koyu dindarlar" aynı potada yer alamazlardı. "Dincilerin" ve "hilafet" yanlısı olanların sağ kefeye konulmasını teamüle aykırı görmüştür. Yukarıda vurgulandığı gibi bu kavram kargaşasının ortadan kaldırılma-

---

363 Nihal Atsız, *En Sinsi Tehlike*, s. 40.

364 Nihal Atsız, *Makaleler III*, s. 34-36.

365 *A.g.e.*, s. 40.

366 Nihal Atsız, *Türk Ülküsü*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011, s. 81-82.

sı için milliyetçiliğin esas alınmasını istemiştir. Bir kimse eğer "milliyetçi"yse sağcıdır. Keza milliyetçilik, "milletin toplum ve fert olarak yükselmesi" anlamına geldiği için, yani "adaletin ve servetin" paylaşılması bakımından sosyalistlerin düşüncesine daha yakın görmüştür.

Komünizm, nasıl tatbik edilirse edilsin, Atsız'a göre, onun esası, "dini", "hürriyeti" ve "mülkiyeti" hiçe saymakla birlikte iktidara da "zorbalıkla" gelmeyi hedefleyen bir düşünce akımıdır.[367] Temel değerleri ortadan kaldırmaya cehdeden komünizmin, ancak din tarafından durdurulabileceğini telkin ediyordu.[368] Milliyetçiliği, karşılıksız, kendisini feda etme düşüncesi olarak ifade ettiği için dinden de üstün görmüştür.[369] Atsız, Türklüğe düşman olarak komünistlerin yanına "siyasi ümmetçileri" de eklemeyi ihmal etmemiştir.[370] Atsız'ın din ile olan rabıtası tartışmalı ve İslâmcılarla olan teşriki mesaisi sıkıntılı bir halde iken de komünizme karşı dinin bir kalkan olarak kullanılmasını istemiştir. Atsız, İslâm dininin "milli varlığın" bir parçası olduğunu belirtmekle birlikte[371] İslâmcılarla yıldızı bir türlü barışmamıştır. Hatta İslâmcıların bir kısmını komünist ilan etmekten geri durmamıştır. Bu da onun komünizm konusunda ne kadar vehimli ve katmerli olduğunu göstermektedir. Atsız'ın temel meselesi, "siyasi ümmetçilerin", eski Türk tarihi ve Sovyet egemenliğinde yaşayan Türklerin vaziyetinden ziyade Araplarla, Farslarla ve daha başka gayri-Türk Müslümanların sorunlarıyla ilgilenmeleri, Türkçeye Arap İslâmcılarının eserlerini çevirmeleri ve de İslâmcıların, kişide ırktan ziyade dini esas almalarıdır. Bu nedenle onlarla polemiğe girmiş, karşı cepheden saldırıya geçmiştir. Atsız'ın önceliği "ırk" olduğu için, o, çok çeşitlilik, kozmopolitlik, enternasyonalizm ve İslâm kardeşliği gibi kavramlara yabancıydı. Atsız gibi bir ırkçı için, komünizmin enternasyonalliği de kabul edilebilir bir durum

367 Atsız, *Makaleler III*, s. 315.

368 Nergishan Tekin, *Nihal Atsız*, İstanbul, 2015, s. 263.

369 Atsız, *Türk Ülküsü*, s. 121.

370 Nihal Atsız, *Makaleler III*, s. 379.

371 Atsız, *Türk Ülküsü*, s. 97

değildi. Neredeyse bütün meselelere soy sop üzerinden yaklaşan Atsız için, en temel mesele Türkçülük olmuştur. Bu nedenle neredeyse herkesin soyunu araştırmış ve ona göre de kanaatlerini bildirmiştir. Nâzım Hikmet, Sabiha Sertel, Sabahattin Ali'nin hem komünist oluşu ve hem de gayri-Türk kökenden gelmiş olmaları onun açısından namümkün bir vaziyetti.

Atsız'ın en çok uğraştığı kişiler, soy bakımından Türk olmayanlardır. Nâzım Hikmet, Ahmet Emin Yalman ve Sabahattin Ali başta gelmiştir. Örneğin, Ahmet Emin Yalman'ın Türk ismi taşımakla birlikte onun Türk ve Müslüman olmadığı, Yahudi olduğunu ifade etmiştir.[372] Atsız'ın, Ahmet Emin hakkında menfi düşünmesinin altında yatan saik, Ahmet Emin'in Milli Mücadele yıllarında Amerikan mandasını savunmuş olması ve 1950'de çıkarılan genel afta Nâzım Hikmet'in de bu kapsama alınması için verdiği uğraştır.

Atsız, Soğuk Savaş döneminin başından itibaren Türkiye'nin Batı Bloku'nda yer alması ve burada devam etmeye karar kılmasından hoşnuttur. Diğer tarafta "eşkıya ini" ve "harami ocağı" diye tanımladığı Sovyetler ve Doğu Avrupa ülkelerinin elçilerinin Türkiye'de espiyonaj faaliyetinde bulundukları ve bu nedenle de elçilik ve konsolosluklarının kapatılmasını talep etmiştir.[373] Atsız, Türk soluna emperyalizm kavramı üzerinden de eleştiri getirmiştir. Solcuların "Moskof emperyalizmini" hiçbir şekilde zikretmediklerine dikkat çekmiştir. Buna karşın, Vietnam'ı mütemadiyen gündemde tutan solun, Türkistan'dan, Azerbaycan'dan, Kırım ve İdil-Ural'dan hiç söz etmemesini çelişki olarak görmüştür. Keza, solun, Sovyetler'in Macaristan'ı ve Çekoslovakya'yı işgalini normal karşıladıklarından muzdariptir.[374] Atsız, Cumhuriyet dönemi öncesine kadar Türklerin "bilinen ve görünen düşmanlarla" mücadele verdiğini, ancak Cumhuriyet ile birlikte düşmanın boyut değiştirdiğini, yeni düşmanın, Türk tarihinin karşılaştığı en büyük düşman ol-

---

372 Nihal Atsız, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, s. 15.

373 Selim Pusat (Nihal Atsız), "Devlet Adındaki Harami Ocakları İle Siyasi Bağları Muhafaza Etmek Faydasızdır", *Orkun*, sayı 42, 20 Temmuz 1951, s. 3.

374 Nihal Atsız, *Makaleler III*, s. 366.

duğuna inanmıştır. Çünkü bu düşmanın Türkiye'yi toptan ortadan kaldırmaya azmettiğini ifade eder:[375]

> Yeni düşmanın tehlikesi, gizliliğinden ve saf insanları aldatacak yalanlardan doğmaktadır... Kimine refah ve zenginlik, kimine tatmin edilmemiş cinsi isteklerin doyurulmaması, kimine büyük insanlık ülküsü diye dayatıp gösterilen komünizm, birçok saf insanları avlayabilir. Bütün bunlar Türklük yapımıza indirilmiş darbedir.

Atsız, soya, devlete, mukaddesata, şerefe kastetmiş olan her millete, dine, rejime ve fikre düşmanlık beslemiş ve "kini, dini" olarak bellemiştir.[376] Şüphesiz ki Siyonizm ve masonluk gibi başka düşmanlar olsa da Atsız'da Moskof düşmanlığı başat rol oynamıştır:[377]

> Türkçülüğe göre Moskof bizim barışmaz düşmanımızdır. Bu düşmanlığı tarih, mukadderat ve jeopolitik yaratmıştır. (...) Moskof düşmanlığının millette beslenmesine taraftarız. Türk dışişleri bakanları, bakanlar arasında Moskoflarla dostluk edebilirler. Türk milleti için böyle bir şey düşünmek milli menfaatler aleyhinde düşünmektir. (...) Moskof bizim soy düşmanımız olduğuna göre, Türkçülük en alçak vatan hainleri olan komünistlerin yok edilmesi için şarttır.

Yukarıda belirtildiği gibi, Atsız'ın düşmanlarının başında komünizm gelmiştir. Belirttiğine göre, komünizm, iktisadi bir doktrin olmaktan çıkmış ve "bugün, yalnız Moskofçuluk" haline gelmiştir. Diğer antikomünistler gibi Atsız da komünizmi Moskofçulukla müsemma kılmıştır. Onun tasavvurunda komünistler, "fikir veya parti adamı değil", sadece ve sadece "Moskova ajanı" ve "Rus casusudur." Komünizm, "bütün dünyayı elde etmek hülyası ardında koşan" Moskof emperyalizmidir.[378] Atsız'ın antikomünist düşüncesi, tarihte Türk-Rus ilişkileri üze-

---

375 Nihal Atsız, "Türk Milletine Çağrı", *Orkun*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1962, s. 16.

376 Atsız, *Türk Ülküsü*, s. 87.

377 *A.g.e.*, s. 89.

378 Atsız, *Makaleler III*, s. 301; Sakin Öner, *Nihal Atsız*, Toker Yayınları, Ankara, 1988, s. 61-62.

rine inşa edilmiştir. Ona göre, Ruslarla dostluk kurulabileceğini sananların, evvela tarihe bakmaları mücbirdir. Zira Osmanlı ile Çarlık Rusya'sı arasında on dört savaş yaşanmıştır.[379] Milli ülkünün peşinde koşanlarda sevginin yanında mutlaka "nefret" bulunması gerekir. Türk'e sevgi beslenirken Moskof'a da mutlaka "kin" beslenmesini tavsiye etmiştir. Türkü sevmenin şartını Moskof'a "düşmanlık" beslemeye bağlamıştır. Türklüğe "tapmakla" Moskof'a "kin" aynı anlama gelmiştir.[380]

Atsız, sadece "düşmanlarıyla" karşı karşıya gelmemiştir. Zaman içerisinde yola çıktığı arkadaşlarıyla da ters düşmüştür. Atsız, 1950'li yılların ilk yarısındaki milliyetçi yapıların içerisinde yer almamıştır. Altan Deliorman'ın belirttiğine göre, o dönemin milliyetçilerinin kahir ekseriyeti Türk Milliyetçiler Derneği ile bir şekilde ilişkili iken Atsız sadece konferans vermiştir. TMD Ankara şubesinde verdiği bir konferanstan sonra yine çok fazla gürültü kopmuş, Atsız, öğretmenlikten alınmış, Süleymaniye Kütüphanesi'nde memuriyete atanmıştı.[381] Atsız, 27 Mayıs sonrasına kadar kısmen sessiz bir dönem geçirmiştir. 1962 yılında kardeşi Nejdet Sançar ile birlikte kurduğu Türkçüler Derneği daha sonra (1964) Türk Milliyetçileri Birliği adını almıştı. Alparslan Türkeş'in bu dernekle merbutiyeti vardı. Dernek faaliyete geçmeden önce de 1962 yılının ilk ayında Türkçülerin kurduğu *Milli Yol* dergisinde yolları kesişmişti. Dergi, Türkeş'in Yeni Delhi'den gönderdiği mektupları yayınlamıştı. Türkeş'in, 1965 yılında CKMP'nin başına geçtikten sonra da Atsız ile ilişkisi devam etmişti. Ancak CKMP'nin MHP'ye dönüştüğü 1969 Adana Kongresi'nde Türkeş'in ideolojik yönünü belirleyen "Tanrı Dağı Kadar Türk, Hira Dağı Kadar Müslüman"[382] sloganını sarf etmesinden sonra yollar kesinkes ayrılmıştır. Çünkü Türkeş, Türkçülük ile İslâm'ı aynı potada eritmeyi amaçlamıştı. Bu Atsız'ın kabul edebileceği bir politika değildi.

---

379 Atsız, *Makaleler III*, s. 303.

380 *A.g.e.*, s. 304.

381 Altan Deliorman, *Tanıdığım Atsız*, s. 34-55.

382 Güven Bakırezer, "Nihal Atsız", *Modern Türkiye'de Siyası Düşünce: Milliyetçilik*, ed. Tanıl Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s. 352-353.

Sonuç

Türkiye'de yaygın olarak kullanılan ve benimsenen antikomünizm, Soğuk Savaş ideolojisidir. Antikomünizm, çok partili hayata geçişten itibaren ortaya çıkan ve zaman içerisinde düşünsel olarak farklılaşan Türk sağını bir araya getiren saiklerden birisi olmuştur. Komünizm, meselelere felsefi ve teorik bir anlam yüklemiş ve bununla izah etmeye çalışmıştır. Fakat antikomünist yazında, teorik tartışmaya girişilmişse de genellikle bu çok sathi kalmış, mütemadiyen komünizmin uygulamalarının tenkidi yapılmıştır. Sovyetler'in esareti altında yaşayan Müslümanlar ve Türkler, Çin devrimi, Latin Amerika'da komünizmin devrimlerle işbaşına geçmesi, Kamboçya'da Polpot ve Doğu Avrupa peyk devletlerin yaşadığı baskı rejimi, eleştirilerin odak noktasını teşkil etmiştir. Türkiye dışındaki komünist sistem, bu şekilde resmedildikten sonra, Türkiye'deki komünistlerin de soy kütüğüne inilerek ve yaşam biçimi irdelenerek, bunların söylediklerinin pratik hayat ile çeliştiği belirtilmişti. Bunları yaparken uluslararası komünizmin etkisinde ziyadesiyle kalmışlardır. Türk sağı, tanımlamayı karşıtları, zıtlıkları ve düşmanları üzerinden yapmıştır.

Osmanlı aydınının, Batı'dan gelen yeniliklere ve düşüncelere karşı refleksinin, Türk sağcı aydınının Soğuk Savaş döneminde

komünizme gösterdiği tepki ile benzerlik kurulabilir. Kaldı ki Türkiye'de sol karşıtlığın kökenleri, çok rahat bir şekilde Osmanlı ile başlatılabilir. Osmanlı'da sosyalizme dair kaygı ve endişeler köşe yazılarına ve Meclis tartışmalarına yansımıştır. Osmanlı'da da sosyalizme karşı öne sürülen en geçerli propaganda aracı din iken, Soğuk Savaş'ta da din başköşede yerini almıştır. Ama burada milliyetçilikle mündemiç olmuştur. Türkiye'de komünizm, Osmanlı'da Tanzimat'tan beri devam eden Batılılaşma adı altında değişim dönüşümün son halkası olarak görülmüştür. Zira komünizm tıpkı Batılılaşma fikri gibi sert modernleşme çabasıydı. Aynı zamanda "milli" değerleri hiçe sayan ve etnik unsurları, "halklar" başlığı altında gündeme taşıyarak ülkenin geleceğine kasteden, tefrika yaratan bir düşünce olarak resmedilmiştir.

Antikomünistlere göre, komünizm tehlikesi, küresel bir tehditti. Türk antikomünistleri de Sovyetler'in yayılmacı bir politika izlediğini ifade ederek bunun küresel bir tehdit olduğuna dikkat çekmişlerdir. Türk antikomünizmi'nde Amerikan etkisinin olduğu şüphesizdir. Türkiye bundan etkilenmiş ve cesaret almışsa da komünizm karşıtlığının tamamını bunun üzerine inşa edemeyiz. Türkiye'de antikomünizm, Rus imgesi üzerinde kurulmuştur. Antikomünistler, çoğu zaman, Çarlık rejimi ile Sovyet rejimi arasında herhangi bir fark görmemiştir. Bunun nedeni de hem Çarlık rejiminin hem de Sovyet rejiminin Türkiye ile ilgili planlarıdır. Osmanlı'da yaygın olarak dillendirilen "Moskof" diskuru Soğuk Savaş yıllarında antikomünizmin subasmanını teşkil etmiştir.

Soğuk Savaş'ta Türkiye, Sovyetler'e karşı, kendini Batı'nın yanında konumlandırırken, Soğuk Savaş'ın rüşeym evresinde antikomünist düşünceleri yeniden şekillenen Türkçü mahfiller, devletin resmî politikası ile zıtlaşmadan, "sivil" mecrada Sovyetler'e ve sola dair "söyleyeceklerim var," diyerek yola çıkmışlardır. Ülkeyi iç/dış düşmana karşı korumak için zuhur etmişlerdi. Devletin bekası birinci istihdafı olmuştur. Soğuk Savaş yıllarındaki antikomünist mücadele ile savaş öncesi antikomünist mücadele arasında bariz farklar vardır. Tek parti döne-

minde devlet mücadele vermişti. Herhangi bir yapının kendiliğinden ortaya çıkmasına müsaade etmemişti. Ancak Soğuk Savaş yıllarında durum kökten değişmiş, devlet ile birlikte farklı yapılar da komünizmle mücadeleye iştirak etmiştir.

Türkiye'de antikomünizmin en karakteristik özelliği Pantürkizmi içkin olmasıdır. Komünizme karşı kurulan derneklerin çoğunda "Dış Türkler" etkin rol oynamışlardır. Geç 19. yüzyıl ve erken 20. yüzyıl Türk milliyetçiliği ve sonrasında Soğuk Savaş döneminde gelişen Türk milliyetçiliği, Çarlık ve Sovyet Rusya'sında yaşanan gelişmelerden bağımsız değildir. Misak-ı Milli sınırları içerisinde milliyetçilik Orta Asya'daki gelişmelere odaklanmış ve kendi argümanlarını ona göre geliştirmişti. Türk milliyetçiliği bir yandan Türkiye'deki etnik ve dinsel sorunlardan beslenirken diğer önemli beslenme kaynağı Rusya veya Sovyetler'de yaşayan Türklerin maruz kaldıkları göç, katliam vb. olaylar olmuştur.

Türkiye'de solun, dünyanın herhangi bir yerindeki halkların sorunlarına duyarlı olması diğer tarafta Türklerin yaşadıklarını görmezden gelmesi, Türk milliyetçilerini hayal kırıklığına uğratmıştı. Türkiye'de antikomünist faaliyetlerde liberaller ve İslâmcılardan ziyade milliyetçilerin sesinin fazla çıkmasında, gündemlerinin odağına komünizmi almalarında soydaşlık çok önemli bir faktör olmuştur.

Sovyetler'in Türkiye üzerinde emelleri olduğu aşikâr olmakla birlikte o dönemin bütün sorunlarının müsebbibinin komünistler olduğu bir yanılgıdır. Solun, uluslararası sömürü düzeni, kapitalizmin Türkiye'deki faaliyetleri, yabancı sermayeyi teşvik kanunu kapsamında sermayenin tekelleşmesi, kültürün yozlaşması, eğitim ve ekonomik politikaların yabancılaşmasına dair itiraz seslerinin yükselmesi dahi "hainlik" olarak tanımlanmış, bu politik ağzın Moskova'dan yönlendirildiği, amacın işçi, köylü ve öğrenci yani maddi olarak alt sınıfta olan ve nüfusun çoğunluğunu oluşturan kesimi "kandırarak" Türkiye'de devrim yapmak ve Sovyetler'in peyki haline getirmek olduğu iddia edilmiştir. Bu işlevsel propagandanın aynısının Doğu Avrupa ve diğer memleketlerde de yapıldığı ve başarıya ulaştığı-

nı belirtmişlerdir. Dolayısıyla endişenin boyutu artmıştı. Antikomünistler, neredeyse tüm ülke sorunlarına antikomünizm bağlamında yaklaşım göstermişlerdir. Devletin beka kaygısına gösterdikleri hassasiyeti işçi haklarına, köylünün toprak sorununa, öğrencilerin barınma problemi gibi ekonomik endeksli sorunlara göstermemişlerdir. Bunlar ikinci hatta üçüncü plana itilmiştir.

Türkiye'nin iktisadi, siyasi ve sosyal sorunların bilincinde olan antikomünist küçük bir zümre, çözüm yolunun komünist/sosyalist sistemde olmadığını ileri sürerek "milliyetçi-toplumcu" bir sistem önermişlerdi. Vatan kurtarma hikâyelerinin dışında, toplumsal, iktisadi sorunlara eğilmiş, yeni boyut, yöntem getirmişlerdi. Bu dönemin ruhuna uygun olarak toplumda toprak reformu, kalkınma, sanayileşme konularının tartışıldığı dönemde sosyalizme alternatif olarak milliyetçi-toplumcu doktrin diye isimlendirmişlerdi. Bunun nasyonal sosyalist olarak ifade edilebileceğini söylerlerken aynı zamanda Alman faşizminden farklı bir doktrin olduğunu söylemeyi ihmal etmemişlerdir. Ancak uygulamayı düşündükleri ekonomik modelin dışındaki içtimai sistem, faşizmden başka bir şey değildi.

Türk sağı, Soljenitsin, Koestler, Gide gibi başlangıçta komünist olan, ama tarihin seyri içerisinde gördükleri, yaşadıkları ve fikirsel çatışmalar nedeniyle ayrıştıkları komünist sisteme dair söylediklerinden ve yazdıklarından etkilenmiştir. Bunların anlattığı yaşanmış hikâyeler, kaçış serüvenleri ve özgürlüğün kısıtlanılışı idi. Sovyetler ve Çin'de komünizmin üst yapının unsurları olarak saydığı aile, ahlâk, din ve ibadethanelerin ortadan kaldırılması veya yasaklanması gibi hep olumsuz, negatif ampirik veriler üzerinden komünizm anlaşılmış ve anlatılmıştır. Peşin yargılarla hareket edildiğinden komünizmin, sadece olumsuzluklarına odaklanmış, neredeyse hiç iyi tarafı olmadığı algısını oluşturmuşlardır.

Antikomünistler yazdıkları metinlerde ahtapot, şeytan, canavar, vb. isimler kullanarak komünizm ve sosyalizmin ne kadar tehlikeli bir şey olduğunu göstermeye çalışmışlardır. Antikomünist metinlerin kahir ekseriyetinin birbirinden farkı olma-

mış ve adeta aynı tornadan çıkmış izlenimi vermişlerdi. Çünkü belli bir amaçla yazılmış, mücadele yöntemi ve taktik öğretme gayesini taşıyan propaganda içerikli metinlerdir. Küçük ebatta ve broşür halinde komünistleri itham eden, avami bir dil kullanılan seri yayınların amacı alt katmanları ivedilikle bilinçlendirmek olmuştur.

Komünizme ilişkin yazılarda ağdalı, anlaşılması zor bir dilin kullanıldığı ve teorik yönün ağır bastığını söylemek zor. Buna iki açıdan yaklaşmak mümkün. Birincisi bu eserleri kaleme alanların bir kısmının sosyalizmin, komünizmin teorisini anlama formasyonu yoktur. İkincisi ise okuyucu kitlesi eğitim düzeyi yüksek kesimler olmadığı için ampirik verileri anlatmak hem daha kolay olmuştur. Yazılarda yakınma ve çaresizlik hali göze çarpmaktadır. Ancak bunun yanında "komünizmin varlığı sorunu" ortaya konulmuş ve somut çözüm önerileri sunulmuştur.

Soğuk Savaş, antikomünistler için komünizmle mücadele ötesinde çok fazla şey ifade etmemiştir. Şiir, roman, tiyatroya bu şekilde yansımıştır. Bu dönemde yazılan metinlerde Rusya'ya daha fazla yer verilmiştir. Türk tarihi açısından çok kritik bir süreç olarak değerlendirilmiş, onlara göre Türkler tarihte birçok defa varolma savaşımı vermişlerdir. Bu da onlardan birisi olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde yayınlanan milliyetçi dergilerin ortak yönü komünizm karşıtlığı olmuştur. Dergiler Turancı bir ideal ile hareket etmiş, uluslararası konjonktür ve iç siyasetin sonucunda radikal bir milliyetçiliğe evrilmişlerdi. Buna sebebiyet veren ise Sovyetler'de Türklerin "esaret"inin sürdüğüne yönelik olan inançtır. Pantürkçü dergi ve kitaplarda Dış Türkler meselesi ve antikomünizm iç içe işlenmiştir. Komünizme yönelik eleştirinin derinlikli teorik olmamasının altında yatan sebeplerden biri Sovyetler'den kaçan dış Türklerin Türkiye'deki antikomünist oluşumlarda çok etkili olmalarıdır. Çünkü onlar açısından bir an önce bu esaretten kurtulmak gerekiyordu. Onun için de propaganda niteliğini taşıyan metinler daha fazla yer almıştır.

Soğuk Savaş yıllarında yayınlanan dergilerin halk üzerinde etkisi yadsınamaz. Okurdan gelen mektupları yayınlamaları ile halk mücadele sürecine dahil edilmiş, onlara önemli oldukları hissettirilmişti. Yazılarda yaşanmış dramatik hikâyelere yer verilerek toplumsal dinamizm sağlanmıştı. Dergilerde yazan aydınların bir kısmı, popülaritesini sağladıktan sonra, DP, AP ve CMKP gibi sağcı partilerde halkın önüne siyasetçi kimliği ile ön plana çıkmışlardır. Remzi Oğuz Arık, Fethi Tevetoğlu, Aydın Yalçın, Osman Yüksel Serdengeçti, Gökhan Evliyaoğlu ve Cevdet San bunlardan birkaç tanesidir.

Komünizme karşı çok sayıda dernek kurulmuştu. Komünizme tepki olarak ortaya çıkmışlardı. Tepkinin odağında Türk solu ve Sovyetler'in faaliyetleri olmuştur. Dernekler halkı komünizme karşı mobilize etmişlerdi. Kafkaslar'dan ve Balkanlar'dan gelen birçok Türk veya Müslüman buna öncülük etmişti.

Komünizmle Mücadele Dernekleri ve diğerleri, mücadele ve faaliyetlerle birlikte halktan büyük teveccüh ve maddi yardım görmüştür. Toplumun ileri gelenlerince, aydın, şair, yazar ve akademisyenler tarafından maddi ve manevi olarak desteklenmişti. Ancak, karşıtları tarafından uluslararası istihbarat örgütleri ile bağlantılı olmakla suçlanmıştır. Tüm bunlara karşın yayıncılık ve kitlesel eylemler düzenleme gibi faaliyetlerinden vazgeçmemişlerdi. Dernek, konferanslar, akşam toplantıları düzenlemiş, yazarlar, aydınlar kitlelerle dernek çatısı altında buluşmuşlardı. Burası, adeta bir çeşit *okul* vasfını taşımıştı. Dernekler, milliyetçilik ve İslâmcılık arasında, çizgisi netleşmeyen düşünce üzerine kurulmuşlardı. Dernekler maşeri vicdana sığınmışlardı.

Antikomünistler, Soğuk Savaş döneminde, o zamana kadar çok sınırlı olan faaliyetleri genişletmiş, çıkardıkları gazete ve dergilerde meramlarını anlatmış, komünizmin, ne olduğunu ve olmadığını anlatmaya çalışmış, böylelikle toplumun, bilinçlenmesini sağlayarak kendi faaliyetlerine iştirak etmelerini beklemişlerdir. Kitlelerle yüz yüze görüşmek ve kafalardaki şüpheleri gidermek için konferanslar düzenlenmişti. Buralara halkın sevdiği, kendisine yakın bulduğu isimler çağrılmıştı.

İlhan Darendelioğlu ve Necip Fazıl gibi antikomünist yazarlar, yazdıklarıyla kendilerine inanan, gönül veren kitleleri solculara karşı mobilize etmeye çalışmışlardı. Bu çaba sadece dergi çıkarmak, kitap veya şiir yazmakla sınırlı kalmamış, dernek faaliyetlerinde aktif bir şekilde yer alarak veyahut derneklerin kuruluşunda bizatihi yer alarak popüler figür olarak ön plana çıkmışlardır. Necip Fazıl'ı, burada farklı bir yerde konumlandırmak gerekir. Çünkü hem milliyetçilerin hem de İslâmcıların ortak üstadıdır. Şiirleri ve konferansları ile kendi kitlesine her zaman coşku vermiş, onun mirası günümüze kadar gelmiş, yeni kuşaklar hâlâ ondan beslenmektedirler. Darendelioğlu, yazdığı ateşli yazılar ve verdiği konferansların bedelini öldürülerek ödemişti.

Komünist sistem mütemadiyen din, örf, âdet, tarih ve millet sistemi ile çelişmesi üzerinden yorumlanmış ve bu konular etrafında mahkûm edilmiştir. Antikomünistlerin eserlerinde çok şey abartılı bir şekilde kaleme alınmıştır. Onlara göre komünistler tıpkı Sovyetler'de, Çin'de ve Doğu Avrupa'da iktidara geldiklerinde yaptıkları gibi "kültür devrimi" adı altında Türk kültürünü yok edecekler, Türk milletini bir arada tutan manevi değerleri, inançları, ritüelleri yasaklayarak, kurumları ortadan kaldıracaklardır. Türk sağı komünizmin memlekette demokratik düzeni eylemlerle zayıflatarak, etrafına güç toplayarak ve İspanya örneğinde olduğu gibi iç savaşa sürükleyerek komünist düzene geçmeye çalıştığını ileri sürmüşlerdir. Sağcı yazarlara göre Türkiye'nin tüm sınırları komünist tehdidi altındadır. Özellikle Ortadoğu Arap coğrafyasında meydana gelen değişim, dönüşüm ve devrimler kaygılarını arttırmıştır. Ve tüm gözler Türkiye'ye çevrilmiştir. Staretjik ve siyasi metinlerde Türkiye'nin stratejik konumunun önemi vurgulanarak, Türkiye'de komünist sistem tesis edildiği takdirde Sovyetler'in, bölgeye tam hâkim olacağı, böylelikle tüm İslâm dünyası üzerinde hâkimiyet kurulacağı belirtilirken buna karşılık Batı'nın İslâm dünyası ile ilişkilerinin tamamen kesileceği, dünyadaki nüfuzunun azalacağının ve daha da önemlisi Ortadoğu'nun yer altı ve yer üstü zenginliklerinden mahrum olacağının altı çizilmiştir.

Türkiye'nin Sovyetler ile ilişkileri 1960'lardan itibaren iyileşmeye başlamış ve anti-Sovyetçilik devlet düzeyinde sona erdirilmiştir. Ancak Pantürkçüler antikomünizmi komünist sistemde yaşayan Türklerin haklarını savunmak olarak algıladıklarından onlar açısından antikomünist faaliyetlere devam etmişlerdir.

Antikomünistlere göre, komünizm, bir memlekette sistemi kuruncaya kadar halkı korkutacak, ürkütecek herhangi bir eylemde bulunmazlar, bulunmamaya da itina gösterirler. Ancak, ABD ve İngiltere arşivlerinden ortaya çıkan belgelerde Türkiye'nin komünizm tehdidini abarttığının altı çizilmiştir. Soğuk Savaş döneminde ve sonrasındaki sağ/millyetçi metinlerin bir kısmında kısmen öz eleştiriye yer verilmiş, antikomünizmin abartıldığı itirafı yapılmıştı.

Genel olarak antikomünistler, alt sınıftan, taşradan merkeze göç edenlerden meydana gelmişti. Yoksul aile çocuklarının milliyetçilik anlayışı, milliyetçilik üzerine teorik metinler okuyarak oluşmamış, daha çok "küçük" kahramanlık hikâyeleri, savaşın yaratmış olduğu travma üzerinden şekillenmiştir. Bireyler kendilerini bu ortamın içerisinde bulmuşlardır. Uğraş, emek vererek elde ettikleri bir kazanım değildir. İndirgemeci yoruma başvurmuşlardır.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

İngiliz Arşivleri
Foreign Office

RESMİ YAYINLAR

Resmi Gazete
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanakları
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

KİTAPLAR

6-7 Eylül Olayları Fotoğraflar ve Belgeler Fahri Çoker Arşivi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005.

Ağaoğlu, Samet, *Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru*, Baha Matbaası, 1973.

–, *Siyasi Günlük*, İletişim, İstanbul,1992.

Ahmad, Feroz ve Bedia, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976.

Akar, Atilla, *Bir Kuşağın Son Temsilcileri Eski Tüfek Sosyalistler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989.

Akgönül, Samim, *Türkiye Rumları Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci*, çev. Ceylan Gürman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Akın, Fehmi, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Albayrak, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

Alparslan Türkeş ve Türk Milliyetçiliği Paneli, Aydınlık Türkiye Partisi Eğitim ve Kültür Faaliyetleri 2, Ankara, 1999.

Altaylı, Murşid, *Türk Milliyetçi-Toplumcu Doktrinin Umumi Esasları*, D. A. S. Dava Yayınları, İstanbul, 1969.

Altın Yaprak, Kırım Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, yty.

Anadol, Cemal, *Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm*, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977.

–, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvayi Milliye Yayınları, İstanbul, 2004.

AP Hükümeti'nin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1978.

Arın, Saffet Engin, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966

Armaoğlu, Fahir, *Barış İçinde Bir Arada Yaşamanın Sovyet Yorumu*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977.

Arsoy, Hayri, *Komünizm Tehlikesi ve Korunma Çareleri*, E.U.Rs. Yayınları, Ankara, 1954.

Aşgın, Sait, *Toplumsal Siyasal ve Uluslararası Boyutlarıyla Türkiye'nin Demokrat Parti'li Yılları*, Karaman, 2001.

Atabay, Mithat, *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Milliyetçilik Akımları*, Kaynak Yayınları, Ankara, 2005.

Atak, M. Sadık, *Rusya Siyaseti ve Rusların Yayılma Siyaseti*, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara, 1964.

Ateşoğulları, Kamil, *Bir İnsanlık Suçu: Ölüm Cezası*, Doruk Yayımcılık, Ankara, 1997.

Atsız, Nihal, *En Sinsi Tehlike*, Aylı Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

–, *İçimizdeki Şeytan*, Baysan Basım ve Yayın ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992.

–, *Makaleler III*, Baysan Basım ve Yayın Sanayi A.Ş., İstanbul, 1992.

–, *Ordinaryus'un Fahiş Yanlışları*, Küçükaydın Matbaası, İstanbul, 1961.

–, *Hesap Böyle Verilir*, Aykurt Yayınları, İstanbul, 1943.

–, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011.

–, *Türk Ülküsü*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011.

–, *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz*, Baysan Basım ve Yayın Sanayii A.Ş., İstanbul, 1992.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Suyu Arayan Adam*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965.

Aydın, Suavi, Taşkın, Yüksel, *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İletişim, İstanbul, 2014.

Azerbaycan Kültür Nizamnamesi, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1949.

Babakurban, Ziyaeddin, *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1962.

Baban, Cihad, *Politika Galerisi Büstler ve Portreler*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970.

Bali, Rıfat N., *6-7 Eylül Olayları Tanıklar-Hatıralar*, Libra, İstanbul, 2015.

Başar, Erdoğan, *Demokrat Parti Dönemi Eğitim Hareketleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1992.

Bayo, Alberto, *Gerilla Nedir*, çev. Metin Gönenç, Ant Yayınları, İstanbul, 1968.

Bayram, Cezmi, *Türk Milliyetçiliği*, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2013.

Behramoğlu, Namık, *Türkiye Amerikan İlişkileri (Demokrat Parti Dönemi)*, Yar Yayınları, İstanbul, 1974.

Belen, Nezahat Keleş, *Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay, Bir Yaşam Baha Akşit Demokrat Parti Dönemi Yassıada Mahkemeleri ve Yassıada Sonrası*, Kanaat Basımevi, 1995.

Belli, Mihri, *İnsanlar Tanıdım Mihri Belli'nin Anıları*, Doğan Kitap, İstanbul, 2002.

Belli, Sevim, *Boşuna mı Çiğnedik*, Belge Yayınları, İstanbul, 1994.

Bengi, Hilmi, *Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000.

Berkes, Niyazi, *Unutulan Yıllar*, yay. haz. Ruşen Sezer, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

Bey, Mehmet Arif, *93 Harbi ve Başımıza Gelenler*, İrfan Yayınları, İstanbul, 1973.

Bila, Hikmet, *CHP Tarihi 1919-1979*, DMS Doruk Matbaacılık, Ankara, 1979.

Birand, Mehmet Ali, Dündar, Can, Çaplı, Bülent, *12 Mart İhtilalın Pençesinde Demokrasi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

Bozdağ, İsmet, *Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat*, Celal Bayar, İstanbul,1986.

Boztepe, Fevzi, *Hür Ufuklara Doğru*, Güven Basımevi, İstanbul, 1952.

Bürün, Vecdi, *Peyami Safa 25 Yıl*, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1978.

Canat, Hasan Nail, *Moskof Sehpası*, Adım Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Cem, İsmail, *Tarih Açısından 12 Mart*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1980.

Cihan, Ali Faik, *Sosyalist Türkiye*, Toplum Yayınları, Ankara, 1969.

Copeaux, Etienne, *Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine*, İletişim Yayınları, 2006.

Cronyn, George W., *200 Soruda Komünizm*, çev. Gültekin Ural, Milliyetçi Anadolu Yayınları, İstanbul, 1977.

Çağlar, Derya, *Hayali Komünizm Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri*, Berfin Yayınları, İstanbul, 2007.

Çamkıran, Mustafa Kemal, *Faşizm ve Anti-Faşist Mücadele*, Ser Matbaası, Ankara, 1969.

Çapanoğlu, Münir Süleyman, *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi*, İstanbul, 1964.

Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995*, İmge Kitapevi, Ankara, 2000.

Çavdarlı, Rıza, *Aziz Büyük Ölü Mareşalin Bir Numaralı Düşmanı Nâzım Hikmet Kimdir*, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1950.

Çekoslovakya'ya Komünizm Nasıl Yerleşti, Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu, Ankara, 1964.

Çelenk, Halit, *141 142 Üzerine*, Anka Yayınları, Ankara, 1976.

Çetik, Mete, *Üniversitede Cadı Kazanı 1948 DTCF Tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav'ın Müdafaası*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998.

Çiftçi, Ahmet, *İnönü'ye Açık Mektup*, Nazım Berksoy Matbaası, İstanbul, 1965.

–, *İnsanlık Düşmanı Sosyalizm Maskesi Komünizm*, Orhan Mete ve Ort. Koll. Şti. Matbaası, İstanbul, 1965.

Çufalı, Mustafa, *Türk Parlamento Tarihi TBMM VIII Dönem (1946-1950)*, cilt I, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012.

Darendelioğlu, İlhan, *Kanlı Pazar*, Kamer Yayınları, İstanbul, 1995.

–, *Nâzım Hikmet Vatan Haini mi Vatan Şairi mi?*, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978.

–, *Türk Milliyetçilerinin Kalemiyle Atatürk 30 Milliyetçimizin Atatürk'e Dair Düşünceleri*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1961.

–, *Türk Milliyetçiliğinde Büyük Kavga*, Oymak Yayınları, İstanbul, 1976.

–, *Türkiye'de Komünist Hareketler*, Toker Yayınları, İstanbul, 1979.

–, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977.

Deliorman, Altan, *Kırık Kanatlı Jön-Türk*, Kelebek Matbaası, İstanbul, 1997

–, *Tanıdığım Atsız*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978.

Demircioğlu, Tünaydın, *Fakir Baykurt'un İçyüzü*, Altınoluk Matbaası, Ankara, 1969.

Demirel, Süleyman, *Büyük Türkiye*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975.

Demirel, Tanel, *Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011.

–, *Adalet Partisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Demirer, Mehmet Arif, *6 Eylül Olaylarına 50. Yılda Yeni Bakış*, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 2006.

Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresinde Alınan Kararlar, ty.

Demokrat Parti Tüzük ve Programı, Ankara, 1946.

Devalibi, Maruf, *İslâm Gözüyle İhtilalci Sosyalizm*, Hilal Yayınları, Ankara, 1968.

Dikerdem, Mahmut, *Ortadoğu'da Devrim Yılları*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993.

Diper, Avni, *Komünizme Karşı Türk Milliyetçiliği*, İstanbul, 1947.

Dixon, Aurby, Heilbrunn, Otto, *Komünist Gerilla Savaşları*, Gnkur Basımevi, çev. Alaattin Haydaroğlu, Ankara, 1980.

Djilas, Milovan, *New Class*, Unwin Books, Londra, 1966.

Doğu Türk İlleri Kültür Derneğinin Nizamnamesi, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1960.

Dosdoğru, M. Hulusi, *6/7 Eylül Olayları*, Bağlam, İstanbul, 1993.

Düşmanı Kore'de Karşıladık Kore'ye Niçin Asker Gönderdik, Güneş Matbaası, 1954.

Duman, Doğan, Yorgancılar, Serkan, *Türkçülükten İslâmcılığa Milli Türk Talebe Birliği*, Vadi Yayınları, Ankara, 2007.

Efeoğlu, O. Zeki, *Kızıl Ahtapotun Kolları Rusya ve Kızıl Çin'in Türkiye'deki Faaliyetleri*, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1978.

Elevli, Avni, *Türkiye İşçi Partisi Programı ile Anayasaya Aykırıdır. Kurulmak İstenen Yeni Düzen Korkunçtur*, Balkanoğlu Matbaacılık, İstanbul, 1968.

Eliot, George Fielding, *Eğer Rusya Taarruz Ederse*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1949.

Emre, Ahmet Selçuk, *Komünizm Nedir Ne Değildir*, Berekat Yayınevi, İstanbul, 1979.

Engin, Arın, *Sosyalist Geçinenlere Karşı Atatürkçülük Savaşı Kızıl Elma*, Atatürkçülük Kültür Yayınları, İstanbul, 1966.

Erbil, Haşim Nahid, *Komünist Beyannamesine Karşı Milliyetçi Beyanname*, Sinan Matbaası, İstanbul, 1950.

Erdem, Galip, *Suçlamalar 2*, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1975.

Erdoğan, Latif, *Küçük Dünyam*, AD Yayıncılık, İstanbul, 1995.

Eren, Mustafa, *Kanlı Pazar*, Kalkedon, İstanbul, 2012.

Erer, Tekin, *Basındaki Kavgalar*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1965.

–, *On Yılın Mücadelesi(Türkiye'de Parti Kavgalarının 2. Cildi)*, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

–, *Türkiye'de Parti Kavgaları*, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

Ergin, Muharrem, *Sovyet Emperyalizmi Balkanlar ve Türkiye*, Bahar Matbaası, İstanbul, 1974.

Erişigil, Mehmet Emin, *Türkçülük Devri Milliyetçilik Devri İnsanlık Devri*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1958.

Erkman, Faris, *En Büyük Tehlike Milli Türk Davasına Aykırı ve Bir Cereyanın İçyüzü*, Ak-ün Matbaası, İstanbul, 1943.

Esbab-ı Mucibeli Hüküm 1951 TKP Tevkifatı, BDS Yayınları, 2000.

Ertan, Temuçin Faik, *Kadrocular ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Evliyaoğlu, Gökhan, *Su Uyur Komünist Uyumaz*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1962.

Ey Türk Milleti, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Halk Yayınları, no. 4, İzmir, 1966.

Fatinoğlu, Abidin Nesimi, *Yılların İçinden*, Ören Basımevi, İstanbul, 1977.

Fersoy, Orhan Cemal, *Bir Devre Adını Veren Başbakan*, Hun Yayınları, İstanbul, 1978.

Feyizoğlu, Turan, *Türkiye'de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi*, Belge Yayınları, İstanbul, 1993.

Fish, Rady, *Nazımın Çilesi*, çev. Güneş Bozkaya-Kolontay, Ararat Yayınları, İstanbul, 1975.

Fleeming, D.F., *The Cold War And Its Origins 1917-1960*, Dobleday&Company, New York, 1962.

Fontaine, Andre, *History of the Cold War From the Korean War to the Present*, Vintage Books, New York, 1970.

—, *History of the Cold War From the October Revolution to the Korean War 1917-1950*, Vintage, New York, 1970.

George F. Kennan, *Memoirs 1925-1959*, An Atlantic Monthly Press Book, Boston, 1967.

Girginov, G., Mshvenieradze, V., *Günümüzde Anti-Sovyetizm Antikomünizm*, Bilim Yayınları, çev. K. Nural, İstanbul, 1978.

Giritli, İsmet, *Faşizm Tehlikesi mi? Komünizm Tehlikesi mi?*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977.

–, *Komünizm Sosyalizm ve Anayasamız*, Baha Matbaası, İstanbul, 1967.

Giritlioğlu, Fahir, *Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii*, cilt I, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965.

Gönlübol, Mehmet, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996.

Gönül, Mert, *Türk Düşünce ve Siyasi Hayatında Dr. Fethi Tevetoğlu*, Türk Ocakları Ankara Şubesi, Ankara, 2011.

Greene, T.N., *Gerilla ve Gerilla'ya Karşı Savaş*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1965.

Guevara, Ernesto Che, *Gerilla Günlüğü*, çev. Hüseyin Güneş, Ant Yayınları, 1968.

Güler, Nazlı Rana, *Bir Osmanlı Aydını İbrahim Ethem Paşa*, Berikan Yayınları, Ankara, 2004.

Gündoğan, Günay Göksu, *"Turan"dan "Bozkurt"a Tek Parti Döneminde Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Gündoğan, Visali, *Sosyalist ve Radikal Sol Doktrinler Komünizm Strateji ve Taktikleri*, Kadro Yayınları, Ankara, ty.

Güner, Ahmet, *Türkiye'deki Rusya*, Toker Matbaası, İstanbul, 1975.

Güngör, Erol, *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2011.

–, *İslâm'ın Bugünkü Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005.

Gürkan, Nilgün, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.

Güven, Dilek, *Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Strateji Bağlamında 6-7 Eylül Olayları*, çev. Bahar Şahin, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Güventürk, Faruk, *Komünizm ve Faaliyetleri (Hakkında Konferans)*, Baha Matbaası, İstanbul, 1968.

–, *Komünizm ve Maskeler*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1965.

Han, İhsanullah, *İslâmiyet ve Komünizm Birbirine Zıttır*, çev. Ahmet Hamdi Hatiboğlu, Bedir Kitabevi, İstanbul, 1962.

Harris, George S., *Troubled Alliaance*, American Enterprise Institute For Public Policy Research Washington, D.C, 1972.

Heyd, Uriel, *Türk Ulusçuluğunun Temelleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.

Hikmet, Neriman, *Gazetelerin Yazamadığı ve Partilerin Konuşamadığı Hakikatler*, Yeniçağ Matbaası, İstanbul, 1948.

Hsu. U.T, *Gizli Mücadele: Komünistler Çin'i Nasıl Ele Geçirdi*, çev. Cevdet San, Doğuş Yayınevi, Ankara, 1968.

Ilgar, Hayrani, *Sözde Milliyetçilik*, Ülkü Yayınları, İzmir, 1964.

–, *Komünizm ve Tenkidi*, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, İzmir, 1966.

İkiz, M. Lütfi, *Komünist Hücrelerin Faaliyeti (Komünist Düşmanları Birleşiniz)*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963.

İlk Rapor, yy, 1972.

İmer, Mustafa Kubilay, *İslâmiyet ve Sosyalizm*, Ekonomik ve Sosyal Yayınları, Ankara, 1976.

İnsan Hakları Cemiyeti Program ve Nizamnamesi, İstanbul, 1946.

İsmail, Hekimoğlu, *Rusya'daki Müslümanlar Komünistlerin Esaretine Nasıl Düştü*, Divan Matbaacılık, yyy, 1974.

Kahraman, Ahmet, *Devr-i Süleyman*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1993.

Karagil, Nevzat, *Kıbrıs Meselesi Üzerine Son Konuşmalar ve Yazılar*, Anıl Matbaası, İstanbul, 1964.

Karakuş, Emin, *40 Yıllık Gazeteci Gözü İle İşte Ankara*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1987.

Karpat, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Kartal, Ahmet, *Komünizmin İki Yüzü*, Şafak Matbaası, Ankara, 1974.

Kayalı, Kurtuluş, *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart*, İletişim, İstanbul, 2009.

Ketchum, Richard M., *Komünizm Nedir? Resimlerle Dünya Komünizmi*, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Birliği Matbaası, Ankara, 1967.

Kılıç, Murat, *"Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat" Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Başmakalelerim 1*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2013.

–, *Başmakalelerim 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014.

–, *Başmakalelerim 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014.

–, *Ben ve O*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1997.

–, *Çepeçevre Sosyalizm Komünizm ve İnsanlık*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985.

–, *Çerçeve 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

–, *Çerçeve 6*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

–, *Dünya Bir İnkılâp Bekliyor*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.

–, *Hadiselerin Muhasebesi 1*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

–, *Hadiselerin Muhasebesi 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010.

–, *Hadiselerin Muhasebesi 3*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009.

–, *Her Cephesiyle Komünizma*, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul, 1962.

–, *Hesaplaşma*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985.

–, *Hitabeler*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1994.

–, *Moskof*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1979.

–, *Moskof*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1992.

–, *Mukaddes Emanet*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2015.

–, *Rapor 10/13*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.

–, *Rapor 7/8*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2009.

–, *Rapor 9/10*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2015.

–, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.

–, *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul, 1962.

Kihtir, Arzu, *Medya ve Demokrasi Kültürü Ekseninde Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960*, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Kili, Suna, *Atatürk Devrimi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983.

Kissinger, Henry, *Diplomacy*, Touchstone, New York, 1994.

Koca, Mehmet, *Türk Sağının Türk Soluna Bakışı*, yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Kocabaş, Süleyman, *Yakın Tarihimizin Sosyal Depremlerinden 1944 Türkçülük-Turancılık Olayı*, Vatan Yayınları, İstanbul, 2008.

Komünistler İktidara Nasıl Gelirler, Tasvir Gazetesi Yayınları, 1970.

Komünistlik Nedir? Komünist Kimdir?, 1949.

Komünizm Nedir? Niçin Türk Bünyesine Uymaz?, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi Neşriyatı: 1, Adana, 1948.

Komünizm Nedir? Ve Niçin Türk Bünyesine Uymaz?, Komünizmle Mücadele Cemiyeti Adana Şubesi, Adana, 1947.

Korkud, Refik, *Komünist Kimdir*, Bafra Milliyetçi Öğretmenler Birliği, Samsun, 1968.

Kösoğlu, Nevzat, *Hatıralar Yahut Bir Vatan Kurtarma Hikâyesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2010.

Kurdakul, Şükran, *Cezaevinden Babıali'ye Babıali'den TİP'e Anılar*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003.

Küçük, Yalçın, *İtirafçıların İtirafları TKP Pişmanlıkları*, Tekin Yayınevi, Ankara, 1988.

Labin, Suzanne, *Komünist Propaganda Taktikleri*, Altınok Matbaası, Ankara, 1972.

Landau, Jacob M., *Türkiye'de Sağ ve Sol Akımlar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1979.

–, *Pantürkizm*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999.

–, *Pan-Turkism From Irredentism to Cooperation*, Hurst & Company, Londra, 1995.

Levent, Sinan, *Japon Turancılığı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016.

Marksizm-Leninizm-Komünizm Nedir, (haz.) Beypazarı Yüksek Tahsil Derneği, Ankara, 1974.

Mat, Nevzat, *İnsanlık Düşmanı Komünizm'in Maskesi Sosyalizm'dir*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1973.

Menekşe, Nurettin, *Bulgar Komünist Partisinin Gizli Raporu Türkiye'de Komünizm*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967.

Meram, Ali Kemal, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kitaş Yayınları, İstanbul, 1969.

Meşe, Ertuğrul, *Komünizmle Mücadele Dernekleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Mısıroğlu, Kadir, *Moskof Mezalimi I-II*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1992.

Milli Demokratik Devrim ve İç Yüzü, Uyarı Yayınları, ty.

Milli Şef Cumhurreisi İnönü Tarafından 19 Mayıs 1944 Günü Gençlik ve Spor Bayramı Münasebetiyle Ankara 19 Mayıs Stadyumunda Verilen Nutuk, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, Ankara, 1944.

Milli Türk Talebe Birliği 52. Dönem Faaliyet Raporu, İstanbul, 1975.

MTTB 49. Dönem Faaliyet Raporu, Tan Matbaası, İstanbul, 1969.

Mumcu, Uğur, *40'ların Cadı Kazanı*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1990.

Müfterilere Cevap, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, no. 5, İzmir, 1966.

Müftüoğlu, Mustafa, *Çankaya'da Kabus: 3 Mayıs 1944*, Bahar Matbaası, İstanbul, 1977.

Mühlen, Patrick von zur, *Gamalıhaç ile Kızılyıldız Arasında*, Mavi Yayınları, Ankara, 1984.

Namıkoğlu, Fevzi, "*Türk Milliyetçiliği Üzerine*" *Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1975.

Nâzım Hikmet Meselesinde Ahmet Emin Yalman'a Cevap, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları: 2, Zonguldak 1949.

Nazlı, Ramazan, *Faşizm, Komünizm ve İslâm*, Çile Yayınları, İstanbul, 1979.

Nesin, Aziz, *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*, Adam, İstanbul, 1988.

Okutan, M. Çağatay, *Bozkurt'tan Kur'an'a Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004.

Oran, Baskın, *Atatürk Milliyetçiliği*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.

Oruç, Zülküf, *Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2005.

Öcalan, Abdullah, *Gerçeğin Dili*, Aram Yayınları, Diyarbakır, 2015.

Öke, Mim Kemal, Mütercimler, Erol, *Yalnızlıktan Saygınlığa Demokrat Parti'nin Dış Politikası*, Demokratlar Kulübü, Ankara, 2000.

Öksüz, İskender, *Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015.

Örnek, Cangül, *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı*, Can Yayınları, İstanbul, 2015.

Özalp, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, cilt II, Ankara, 1999.

Özcan, K., *12 Mart 1971 Öncesi Suçlular Kimdi*, Özcan Yayınları, İstanbul, 1973.

Özdoğan, Günay Göksu, "*Turan*"*dan* "*Bozkurt*"*a Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

Özek, Çetin, *Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1970.

Özgeldi, Tahsin, *İnilti Kızılların Hürriyet Anlayışı*, Ankara, 1963.

Pala, Salih Doğan, *Sağ ve Sol Meselesi ve İslâm'ın Hükmü*, Cihad, İstanbul, 1966.

Pekmez, Necdet, *Pkk'yı Kim Kurdu?*, Kripto Yayınları, Ankara, 2012.

Peterson, Thomas G., Clifford, J. Garry, Hagan, Kenneth J., *American Foreign Policy*, D.C. Heath and Company, Lexington, 1988.

Reinhold, O., Rijenko F., *Politikasıyla ve İdeolojisiyle Günümüzde Antikomünizm*, Konuk Yayınları, İstanbul, 1969.

Resulzade, Mehmet Emin, *Çağdaş Azerbaycan Tarihi*, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1951.

Safa, Peyami, *Mahutlar*, Toprak Dergisi Yayınları, İstanbul, 1959.

Safioğlu, Tahir, *Türk Gençliğine Açık Mektup*, Çukurova Komünizmle Savaş Derneği Yayınları, Adana, 1949.

Salecl, Renata, *Kaygı Üzerine*, Metis, İstanbul, 2004.

Sançar, Nejdet, *Türk Moskof ve Komünist*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1959.

Sander, Oral, *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

–, *Türkiye'nin Dış Politikası*, İmge Yayınevi, Ankara, 2006.
Say, Ahmet, *Ağaçlar Çiçekteydi*, Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 2011.
Sayılgan, Aclan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük Kavramlar Terimler Kurumlar*, Altınok Matbaası, 1972.
–, *Aydınlık Savaşı*, Doğuş Matbaası, Ankara, 1960.
–, *Deprem(Belgesel Roman)*, Altınküre Yayınları, Ankara, 2002.
–, *Dünyayı Saran Tehlike Anarşist Hareketler ve Tedbirleri*, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1973.
–, *İnkâr Fırtınası*, Ülke Yayınları, İstanbul, 1962.
–, *Kabahat Kimde? (Çehreler)*, Uygar Yayınları, Ankara, 1989.
–, *Komuna*, Sıralar Matbaası, İstanbul, 1969.
–, *Korsan Radyolar Bizim Radyo ve Türkiye'deki Hoparlörleri*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1969.
–, *Soldaki Bitmeyen Kavga*, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970.
–, *Soldaki Çatlaklar*, Mars Matbaası, Ankara, 1966.
–, *SSCB Marksist Diyalektiğin Sonu*, Şafak Matbaası, Ankara, 1986.
–, *SSCB ve Sultan Galiyev*, Mars Matbaası, Ankara, 1967.
–, *Tutuklama*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1974.
–, *Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1973)*, Otağ Yayınları, 1976.
–, *Yakın Tehlike Komünizm*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1963.
–, *Yeni Kavga Milli Demokratik Devrim Nedir*, Ayşe Yayınları, Ankara, 1970.
Schwarz, Fred, *Komünistler Nasıl Yalan Söyler*, Birlik Matbaası, İstanbul, 1978.
Sefercioğlu, Necmettin, *3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2009.
–, *Milliyetçi Dernekler*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayını, Ankara, 2008.
–, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2012.
–, *Türkçü Dergiler.*
Sertel, Sabiha, *Roman Gibi*, Belge Yayınları, İstanbul, 1987
Sertel, Zekeriya, *Hatırladıklarım*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1968.
Sertkaya, Osman F., *Nihal Atsız*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
Sever, Ayşegül, *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye Batı ve Ortadoğu 1954-1958*, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997.
Sevgen, Nazmi, *Celal Bayar Diyor ki, 1920-1950*, Tan, İstanbul, 1951.
Sommier, Isabelle, *Devrimci Şiddet*, çev. Işık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.
Sorularla ve Çevaplarla Komünizm Nedir?, Güncel Yayınlar, İstanbul, 1978.
Stebbins, Richard P., *The United States in World Affairs 1958*, Harper&Brothers, New York, 1959.
Suda, Orhan, *Bir Ömrün Kıyılarında*, Alkım Yayınları, İstanbul, 2004.
Suver, Akkan, *Hain Nâzım Hikmet*, Su Yayınları, 1979.

–, *Komünist*, Su Yayınları, İstanbul, 1975.

–, *Komünizm*, Su Yayınları, İstanbul, 1975.

Şahingiray, Özel, *Celal Bayar'ın Söylev ve Demeçleri 1946-1950*, Türkiye İş Bankası, İstanbul, 1999.

Şamil, Said, *Sosyalizm ve Dış Türkler*, Hilal Yayınları, İstanbul, 1971.

Şeyhanlıoğlu, Hüseyin, *Türk Siyasal Muhafazakârlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti*, Kadim Yayınları, Ankara, 2011.

Şimşir, Sebahattin, *Azerbaycanlıların Türkiye'de Faaliyetleri (1920-1991)*, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, ty.

T.C. Maarif Vekâleti, *Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Müzakere Zabıtları*, Matbaa ve Neşriyat Türk A.Ş. İstanbul, 1932.

Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, YKY, İstanbul, 2010.

Taşer, Dündar, *Mesele*, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973.

Taşkın, Yüksel, *Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Tekin, Nergishan, *Nihal Atsız*, Kariyer Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Tevetoğlu, Fethi, *Açıklıyorum*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1965.

–, *Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1968.

—, *Dış Politika Görüşümüz*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963.

–, *Kıbrıs ve Komünizm*, Komünizmle Mücadele Yayınları, Ankara, 1966.

–, *Mukaddes Topraklardan Geçen Yol*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1966.

–, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1967.

–, *Türklüğe Kurban*, Aylı Kurt Yayınları, İstanbul, 1943.

–, *Yarın Turan Benimdir*, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1934.

–, *Yirminci Yüzyılın Yüzkarası Utançduvarı*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964.

Tınmaz, Hayrettin, *Komünizm Tehlikesi Karşısında Büyük Türk Milleti Uyan*, Alpkanlar Matbaası, İstanbul, 1964.

Tilly, Charles, *Toplumsal Hareketler*, Babil Yayınları, İstanbul, 2008.

Timur, Taner, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.

TKMD Tüzüğü, İzmir, 1963.

TKMD Tüzüğü, İzmir, 1964.

Togan, Zeki Velidi, *Türklüğün Mukadderatı Üzerine: Rus Emperyalizmi ve Onun Yeni Silahı: Komünizm*, Kayı Yayınları, İstanbul, 1970.

Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, Bilgi Yayınevi, 1990.

–, *Tek Partiden Çok Partiye*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970.

Topçu, Nurettin, *İradenin Davası Devlet ve Demokrasi*, yay. haz. Ezel Erverdi, İsmail Kara, Dergâh, İstanbul, 2012.

–, *Yarınki Türkiye*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961.

Topuz, Hıfzı, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basını*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

Tör, Vedat Nedim, *Yıllar Böyle Geçti*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1976.

Tse Tsung, Mao, Guevara, *Gerilla Harbi*, çev. Can Yücel, Payel Yayınları, İstanbul, 1967.

Tugay, Esad Fuad, *Rusya Tarihi I*, Yeni Fazilet Yayınevi, İstanbul, 1948.

Turan, Osman, *Türkiye'de Siyasi Buhranın Kaynakları*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul, 1979.

Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 4934, TC Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Ankara, 1946.

Türk Gençlik Teşkilatı Ana Nizamnamesi, İktisadi Yürüyüş Matbaası, İstanbul, 1949.

Türk Kültür Ocağı Nizamnamesi, Aydınlık Basımevi, 1950.

Türk Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi Beyannamesi: Son Hadiseler ve Biz: Türk Milliyetçiler Derneği Ananizamnamesi, İstanbul, 1953.

Türk Milliyetçiler Derneği Tüzüğü, Sebat Matbaası, Ankara, 1951.

Türk, Cezmi, *Dünyanın Çatısı Turan ve Rus Kafası*, Toprak Yayınları, İstanbul, 1964.

—, *Milliyetçilik Anlayışımız ve Komünistlik*, Beyazıt (Toprak Dergisi) Matbaası, İstanbul, 1959.

Türk, Z., *Komünizm Budur*, Başnur Matbaası, Ankara, 1965.

Türkistan Doğu Türk İlleri Kültür Derneği Çalışma Planları, Şehir Matbaası, İstanbul, 1960.

Türkistani, Muhammed Musa, *Genç Arkadaş Uyan İşte Komünizmin Gerçek Yüzü*, İkinci Kuvay-ı Milliye, Bursa, 1967.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Vatansever Mensuplarına Açık Mektup, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, İzmir, 1966.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, Komünizmle Mücadele Derneği Yayınları, İzmir, 1965.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği İkinci Büyük Kurultayı (30 Nisan 1965) 1964-1965 Faaliyet Raporu, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Merkez Yayınları, Yayın Nu. 1, İzmir, 1965.

Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Görüşü, Mars Matbaası, 1964.

Türkiye Milliyetçiler Birliği'nin Tüzüğü, Çalışma Programları ve İlk Bildirisi, Mars Matbaası, 1964.

Türkiye'de Siyasi Dernekler II, T.C İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Neşriyatından, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1950.

Türkkan, Reha Oğuz, *Solcular ve Kızıllar*, Bozkurtçu Yayın, İstanbul, 1943.

Ülker, Talat, *Hüseyin Nihal Atsız Harşit'in Hırçın Sesi*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2015.

Ünal, Oğuz, *Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994.

Vakkasoğlu, Vehbi, *Moskof Mücadelemiz*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983.

Vatandaş Öğren Komünistlik Nedir Komünist Kimdir, yy, 1953.

Weiker, Walter F., *1960 Türk İhtilalı*, çev. Mete Ergin, Cem Yayınevi, İstanbul, 1967.

Weingstay, David E., *Komünizmin İç Yüzü*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1977.

Yalçın, İsmail, *Komünist Cephe Taktikleri*, Türkiye Fikir Ajansı, Ankara, 1987.

Yalman, Ahmet Emin, *Turkey in My Time*, Oklahoma Üniversitesi Yayınları, Norman, 1956.

Yaylalıgıl, A. Münir Haymana, *Hali Hazırın Türk Toplulukları ve Pan-Türkülüğe Dair*, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1937.

Yazıcı, Nazım, *Komünizm Tehlikesi*, Berksoy Basımevi, İstanbul, 1947.

Yeni İktidarın Çalışmaları: Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor, yyty.

Yeşil, Ahmet, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

Yıldırım, Hayri, *Son Türkçü Atsız*, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Yıldız, Selim, *Güneyli Yiğit İlhan (Egemen) Darendelioğlu*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2013.

Yılmaz, Tanzer Sülker, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

Yücel, Serhan, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

Yüzbaşı, Hüseyin, *Ülkücü Basın Şehitleri*, Er-Tu Matbaası, İstanbul, 1980.

Zürcher, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

MAKALELER

"1944 Orkun Davasından Hatıralar", *Orkun*, sayı 1, 6 Ekim 1950, s. 8-9.

Akgün, Birol, Çalış, Şaban H., "Türk Milliyetçiliğinin Terkibinde İslâmcı Doz", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, cilt 4, İstanbul, 2008, s. 584-604.

Akın, Mahmut Hakkı, "Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl", *Muhafazakâr Düşünce*, yıl 10, sayı 39, Ocak-Mart 2014, s. 31-43.

Akın, Yiğit, "Soldan Dönenlerin Sol Eleştirisi: Aclan Sayılgan", *Türkiye'de Siyasal Düşünce: Sol*, (Ed. Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 989.

Akkoyunlu, Hüseyin, "İnönü Meselesi", *Komünizme Karşı Mücadele Dergisi*, yıl 1, sayı 5, 1 Ekim 1950, s. 1.

Aksoy, Esen, "Komünizm", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Haziran 1965, s. 5.

Aygün, Mehmet, "Türkiye'de Antikomünizmin Kaynakları-1: Peyami Safa", *Sosyologca*, sayı 1, Ocak-Haziran 2011, s. 167-185.

–, "Türkiye'de Antikomünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine İlk Düşünceler", *Sosyologca*, sayı 2, Temmuz-Aralık 2011, s. 91-102.

–, "Türkiye'de Antikomünizmin Kaynakları-3: 1940'lı Yıllarda Soğuk Savaş'ın Erken Provası", *Sosyologca*, sayı 3, Ocak-Haziran 2012, s. 145-157

Aktay, Salih Zeki, "Moskoflar Geliyor", *Büyük Doğu*, yıl 2, cilt 3, sayı 75, 9 Ocak 1948, s. 9.

Akyol, Taha, "Seçim Göstergeleri Açısından Türkiye'de Sağın Sorunları I", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, 13-18.

Alacakaptan, Uğur, "Demokratik Anayasa ve Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. Maddeleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt 22, sayı 1, 1966, s. 3-5.

Alkan, Ahmet Turan, "Türkiye'de Sağ'ın Tarihine Buruk Bir Derkenar", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 5-12.

Alpkaya, Faruk, "Rıza Nur", *Türkiye'de Modern Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, cilt 4, ed. Tanıl Bora, İstanbul, 2006, s. 374-388.

Alpsü, Namık Zeki, "Kıbrıs Türkiye'nin Olmalıdır", *Orkun*, sayı 18, 2 Şubat 1951, s. 5.

Altan, Çetin, "Nasıl da Anlamıyorlar", *Akşam*, 22 Mart 1966.

Altan, Hanif, "Milli Meselelerde Sovyetler'in Tutumu", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 5, Mart 1963, s. 31-36.

"Amacımız ve Yolumuz", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 1, Kasım 1962, s. 5.

"Anayurtta Unutulan Türklük: Anayurdu Çiğneyen Moskof", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 16, 7 Haziran 1956, s. 2-3.

Aran, Mehmet Sadık, "Azerbaycan Faciası", *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 51.

–, "Milli Azerbaycan Cumhuriyet'inin Yıldönümü 1918-1951", *Türk Yolu*, yıl 1, sayı 1, 28 Mayıs 1951.

Arık, Remzi Oğuz, "Tarih Görüşü", *Çınaraltı*, sayı 11, 9 Haziran 1948, s. 3.

Armaoğlu, Fahir, "Kıbrıs ve Sovyetler", *Cumhuriyet*, 4 Mart 1964.

–, "Kıbrıs'ta Sovyet Yardımı", *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1964.

Asya, Arif Nihat, "Komünizm", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, yıl 1, sayı 1, 4 Mart 1964, s. 1, 4.

–, "Komünizm", *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 1, 5 Kasım 1950, s. 3.

"Aşırı sağcılar...ilerici öğretmenlere saldırdı." *Vatan*, 25 Kasım 1962.

Atay, Falih Rıfkı, "İhtar", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 3*, Ankara, 1965, s. 56.

–, "Amerikan Emperyalizmi", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 1*, Ankara, 1965, s. 7-8.

–, "Boynumuz Boyunduruğa Girmeyecek", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 2*, Ankara, 1965, s. 23.

–, "İsimlere Bir Göz Atınız", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 3*, Ankara, 1965, s. 55.

–, "Komplo ve Onun Peyki", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 5*, Ankara, 1966, s. 38.

–, "Yalan ve Yalancılar", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 2*, Ankara, 1965, s. 19.

–, "Başbakan Milletle Konuşuyor", *Ulus*, 7 Eylül 1945.

Ateşoğlu, Mehmet, "Türk Milliyetçiler Derneğinin Kuruluşu", *Mefkûre*, yıl 1, sayı 23, Mart 1952, s. 3-4.

Atsız, Nihal, "Hasan Ali Hesap Vermelidir", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 4, 25 Nisan 1947, s. 3-4.

–, "İslâm Birliği Kuruntusu", *Ötüken*, sayı 4, 1964, s. 1.

–, "Komünist, Yahudi ve Dalkavuk", *Orhun*, sayı 5, 21 Mart 1934, s. 93-94.

–, "Millet'in İfşaatı", *Altın-Işık*, cilt 1, sayı 6, 25 Haziran 1947, s. 3.
–, "Başvekil Şükrü Saracoğlu'na Açık Mektup", *Orkun*, sayı 20, 16 Şubat 1951, s. 10-12.
–, "Beşvekil Şükrü Saracoğlu'na İkinci Açık Mektup", *Orkun*, sayı 22, 2 Mart 1951, s. 10-14.
–, "Müdafaam", *Orkun*, yıl 1, sayı 3-4, Mayıs-Nisan 1962, s. 14.
–, "Sağcı Kimdir?", *Ötüken*, sayı 2 (50), Şubat 1950, s. 3-4.
–, "Solcu Foyası", *Ötüken*, sayı 7 (67), Temmuz 1969, s. 3.
–, "Türk Milletine Çağrı", *Orkun*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1962, s. 16.
–, "Türkçü Kimdir?", *Orkun*, sayı 3, 20 Ekim 1950, s. 3.
–, "Türkçülük Değişmez Bir Fikirdir", *Orkun*, sayı 4, 27 Ekim 1950, s. 3.
–, "Türkçülük", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 3-4.
–, "Veda", *Orkun*, sayı 68, 18 Ocak 1952, s. 3.
–, "Yalan", *Orkun*, sayı 34, 25 Mayıs 1951, s. 3.
Avcıoğlu, Doğan, "TİP'e Dair", *Yön*, sayı 50, 1962, s. 16.
Aybar, Mehmet Ali, "Üniversite Gençliği İle Hasbihal", *Vatan*, 11 Aralık 1945.
Aydemir, Şevket Süreyya, "Bu Huzursuzluğun Sebebi Acaba Komünistler midir?", *Vatan*, 12 Ekim 1962.
Ayvazoğlu, Beşir, "Türkiye'de Sağcı Olmak", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 32-43.
"Azeri Türklere Karşı Yapılan Mezalim", *Ergenekon Yolu*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1951.
Bakırezer, Güven, "Nihal Atsız", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, ed. Tanıl Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s. 352-353.
Bala, Mirza, "Amerika'nın Sesi ve Esir Türkler", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 25, 1 Aralık 1951, s. 3.
–, "Esir Milletler Davası", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 31, 1 Mart 1952, s. 1.
–, "Kızıl Rus İstilası", *Azerbaycan*, yıl 3, sayı 1 (25), Nisan 1953.
Başgil, Ali Fuat, "Seçim Konuşmalarım", *Son Havadis*, 7 Ekim 1961.
–, "Milliyetçilik Bahsi", *Yeni İstanbul*, 30 Kasım 1963.
Baykara, Hüseyin, "Kızıl Kremlin Sarayında Yapılan Temizliğin İçyüzü", *Azerbaycan*, yıl 6, sayı 5 (65), Ağustos 1957.
"Başlarken", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 1.
Bayrak, H. Asım, "Kızıl Bulgaristan'daki Türkler", *Orkun*, sayı 16, 19 Ocak 1951, s. 13-14.
Bayramgil, Naki, "Kızıl İstilanın Doğurduğu Azerbaycan İsyanlarından Hatıralar", *Türk İzi*, sayı 4-5, yıl 1, 1952.
Bekata, Hıfzı Oğuz, "Bir Konferans", *Çığır*, sayı 184, Mart 1948.
Benningsen, A., "Komünist Rejim ve İslâmiyet", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 14-16.
Berdiaeff, Nikolas, "Marksizm'in Kendi Kendisiyle Çatışması", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 34, 1 Aralık 1956, s. 13.

Berk, Bekir, "Demokrasi ve Komünizm", *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 9-10.
–, "İnönü ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 3, 30 Ağustos 1950, s. 1.
–, "Nâzım Hikmet Meselesi", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 23, 15 Temmuz 1951, s. 1, 4.
–, "Partiler ve Biz", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 1, 4.
Binatlı, Numan A., "Bütün İçyüzüyle Sovyet Rusya: Siyaset", *Büyük Doğu*, yıl 6, sayı 24, 1 Eylül 1950, s. 15-16.
–, "Sovyet Rusya'da Türkler 2", *Büyük Doğu*, yıl 6, sayı 21, 3 Mart 1950, s. 13.
Bora, Tanıl, "Necip Fazıl'ın İdeolojisi: 'Yabancı İdeolojiler' Antikomünizm, Avam, "İdrak Soyluları", *Faşizm, Birikim*, sayı 312, Nisan 2015, s. 81-91.
Bora, Tanıl, Ünüvar, Kerem, "Ellili Yıllarda Türkiye'de Siyasi Düşünce Hayatı", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Mete Kaan Kaynar (haz.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 159-175.
Burdurlu, Tahsin, "Komünizmle Mücadele İçin", *Türkeli*, sayı 2, 18 Aralık 1951, s. 2.
Charles Avedor, "Cehennemden Geliyorum", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 8, 10.
Coşkuner, İsmail S., "Albayrak Gölgesinde Bir Gençlik", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 2, Aralık 1962, s. 7.
Coşkuner, K. Fedai, "Türk Milliyetçiliği ve Komünizm", *Türkeli*, sayı 10, Nisan 1952, s. 4.
Çalık, Mustafa, "Türk Milliyetçiliği Üzerine Bazı Tartışma Notları", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 82-89.
Çankırılı, Ahmed Hulusi, "Komünizm Nedir?" *Ötüken*, sayı 5, 1968, s. 11.
Çivicioğlu, "Atatürkçülük ve Komünistler", *Orkun*, sayı 29, 20 Nisan 1950, s. 10-11.
Darendelioğlu, İlhan, "Menderesin Son Ümidi Moskova mı?", *Toprak*, yıl 6, cilt 6, sayı 68, 1 Temmuz 1960, s. 19.
–, "Türk Kültür Çalışmaları Derneği", *Milli Işık*, sayı 6, Ekim 1967, s. 21.
–, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği", *Milli Işık*, sayı 13, Mayıs 1968, s. 6.
–, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneğinde Tarihî Bir Gün", *Milli Işık*, sayı 14, Haziran 1968, s. 19.
–, "Milliyetçilik Tarihimizden Araştırmalar Türk Milliyetçiler Derneği", *Milli Işık*, sayı 10-11, Şubat-Mart 1968, s. 19.
–, "Türk Gençlik Teşkilatı", *Milli Işık*, sayı 7, Kasım 1967, s. 27.
–, "Türk Kültür Ocağı", *Milli Işık*, sayı 5, Eylül 1967, s. 23.
Derin, Haldun, "Çağdaşları Arasında İnönü", *Milliyet*, 28 Aralık 1974.
Dikici, Kenan, "Türkçülük ve Din", *Ötüken*, sayı 3, 1968, s. 3.
Duran, Burhanettin, "Necip Fazıl Kısakürek'te Tek Parti ve Kemalizm Eleştirisi", *Necip Fazıl Kitabı*, ed. Asım Öz, İsmail Kara, Aykut Ertuğrul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2013, s. 525.
"Dünyayı Kısırlaştırma", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 3, 1953, s. 6-7.

Ecevit, Bülent, "Perdenin Arkasındakiler", *Milliyet*, 9 Temmuz 1965.

Ertürk, Selahattin, "Turancılık", *Orkun*, sayı 7, 17 Kasım 1950, s. 13.

Esenkova, Enver, "Komünizmin İslâmiyet Hakkında Görüşü", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 36, 1 Şubat 1957, s. 6.

–, "Sovyetler'in Felsefe Lügati", *Türk Düşüncesi*, cilt 4, sayı 21, s. 139-141.

Esmer, Ahmet Şükrü, "Kıbrıs ve Küba", *Ulus*, 15 Eylül 1963.

Eygi, Mehmet Şevket, "Cihada Hazır Olunuz", *Bugün*, 16 Şubat 1969.

Faik, Bedii, "Allah Kurtarsın", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 5*, Ankara, 1966, s. 138.

–, "Ben Yazdım Ne Olacak?", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 2*, Ankara, 1965, s. 33.

–, "Kalkın", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül* 2, Ankara, 1965, s. 35.

–, "Sıra Şantajda", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül* 2, Ankara, 1965, s. 49.

Felek, Burhan, "Yarası Olan Gocunur!" *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını, Fasikül 2*, Ankara, 1965, s. 11-13.

Fenik, Mümtaz Faik, "Fuarda Komünist Propaganda Yapan Yabancı Pavyonlar", *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1950.

–, "Neredesin İnsan Hakları", *Vatan*, 23 Ekim 1946.

Güzel, Murat, "Necip Fazıl Kısakürek", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 334.

Hamdi Varoğlu, "Komünizm ve Dünya Mücadelesi", *Çınaraltı*, sayı 6, 21 Nisan 1948, s. 9.

Hocaoğlu, "Zırva Tevil Götürmez", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 8.

Hoover, J. Edgar, "Amerika'da Kızıl Casus Şebekeleri", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 9.

"Hüsamettin'den Aldığımız Mektup", *Toprak*, sayı 2, Ocak 1955, s. 12-13.

İnan, Abdülkadir, "Dağıstanlı Mehmet Efendi Osmanoğlu ve Eseri", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 10, Ağustos 1963, s32-36.

İrem, Nazım, "Muhafazakârlık Modernlik, Diğer Batı ve Türkiye'de Begsonculuk", *Toplum ve Bilim*, sayı 82, 1999, s. 141-179.

"İslâmiyet ve Bağdaşmadığı İdeolojiler: Komünizm", *Asrın Dini Müslümanlık*, yıl 1, sayı 2-3, Haziran-Temmuz 1961, s. 10.

"İslâmiyet ve Milliyetçilik", *Milli Gençliğin Sesi*, yıl 1, sayı 12, Ekim 1970, s. 8.

Kabaklı, Ahmet, "Ayıp, Ayıp! Gülerek Yazıyorsunuz", *Tercüman*, 4 Ekim 1962.

Kafesoğlu, İbrahim, "Bütün Türklük", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 8, Haziran 1963, s. 2.

–, "Kültür Milliyetçiliği", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 5, Mart 1963, s. 2-3.

–, "Türk Milliyetçiliği", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 2, Aralık 1962, s. 1-3.

–, "Türk Milliyetçiliğinin Yanlış Tefsirleri", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 7, Mayıs 1963, s. 2-3.

Kaflı, Kadircan, "Komünizm ve İslâmlık", *Asrın Dini Müslümanlık*, yıl 2, cilt 2, sayı 14, Eylül 1962, s. 6.

–, "İlericilik Bu mu?", *Tercüman*, 6 Ekim 1962.

Kaplan, Mehmet, "Milliyetçiliğe Dair", *Hareket*, sayı 11, yıl 1948, s. 2.

–, "Milliyetçilik ve Beynelmilelcilik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 28, 15 Ocak 1952, s. 3.

–, "Milliyetçilik ve Bolşeviklik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 21, 1 Haziran 1951, s. 4.

–, "Milliyetçilik ve Bugün", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 2, sayı 34, 15 Nisan 1952, s. 3.

Karadeniz, Zeria, "Jean-Paul Sartre ve Komünizmin Son Nefesleri", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 35, 1 Ocak 1957, s. 27.

Karakoç, Sezai, "Komünizm Nedir", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Ankara, Şubat 1954, s. 11-13.

Kazganoğlu, A., "Türkçülük ve Türk Birliği", *Orkun*, sayı 6, 10 Kasım 1950, s. 6.

Keleş, Mehmet, "Dünyacılara Mektup", *Toprak*, sayı 24, Aralık 1963, s. 15.

Kerestecioğlu, İnci Özkan, "Korku ve Siyaset: Türk Sağının Ezberlerini Çözümlemek", *Türk Sağı Mitleri: Fetişler, Düşman İmgeleri*, der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 29-43.

"Kızıl Tehlike Karşısında Diyorlar ki", *Çınaraltı*, sayı 6, 21 Nisan 1948, s. 8.

"Kızıl Tehlike Karşısında Gençlik Diyor ki", *Çınaraltı*, sayı 5, 14 Nisan 1948, s. 11, 14.

"Kızıl Yapraklar Açarken", *Akşam*, 2 Aralık 1945.

Koloğlu, İhsan, "Altın-Işık Yolu", *Altın Işık*, sayı 1, 15 Ocak 1947, s. 7.

"Komünizmle Mücadele Derneği 2'nci Büyük Kurultayı Yapıldı", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Haziran 1965, s. 3-4.

"Komünizmle Mücadele Derneği Kurutayı ve Yankıları", *Milli Işık*, yıl 1, sayı 2, Haziran 1967, s. 4.

"Komünist-Ajan", *Toprak*, sayı 27, s. 3.

"Komünistlik Dünyaya Yayılmağa Nasıl Çalışıyor", *Çınaraltı*, sayı 8, 5 Mayıs 1948, s. 7.

"Komünizm Tenkidi", *Bozkurt*, yıl 1, sayı 1, Mayıs 1939, s. 7-8.

"Komünizmle Savaş (Bu Savaş İmansızlar ile İman Edenlerin Savaşıdır)", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1965, s. 1, 3.

Korkut, Şefik, "Türkçülüğümüze", *Çınaraltı*, sayı 11, 9 Haziran 1948, s. 9.

Kurak, Şefkati, "Parti Mensuplarını İtidale Davet Ediyoruz", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 3.

Kurtuluş, Reha, "Türkler ve Pantürkizm", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 3, 10 Ocak 1939, s. 23-24.

Lim, Hayrullah, "İslâmiyet ve Türkçülük", *Bozok*, yıl 1, sayı 1, 1949, s. 7.

Maurois, Andre, "Materyalizme Niçin İnanmıyorum", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 4-5.

Merdivenci, Ömer Faruk, "Gayemiz Komünizm Başta Olmak Üzere Her Kötülükle Mücadeledir", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sene 1, sayı 2, 1953, s. 5.

"Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi: Allaha İnanıyor, Allaha Güveniyoruz", *Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş*, yıl 1, sayı 2, 16 Mart 1951.

"Milliyetçiler Federasyonu Beyannamesi", *Orkun*, sayı 24, 16 Mart 1951, s. 5.
Nalbantoğlu, Muhiddin, "Nâzım Hikmet ve Tezatları", *Milli Hareket*, sayı 3, 1 Aralık 1966.
Nazif, Süleyman, "Rus Kimdir. Moskof Nedir", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 26.
—, "Rus Kimdir, Moskof Nedir?", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 1.
Noyan, İsmet, "Kırımlıların Dinmeyen Hasreti: Türklük", *Türkeli*, sayı 3, Mart 1947, s. 15.
Objektif, "Bu Bir Komünist İhtilal Provasıdır", *Milliyet*, 10 Eylül 1955.
Okay, Ahmetcan, "Türkistan'ın Tabii Durumuna Genel Bir Bakış", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 3, Aralık 1962, s. 45-49.
Okçuoğlu, A., "Moskofçu Kuyruklar ve Kuyrukçuları", *Düşünen Adam*, yıl 1, sayı 21, 24 Mayıs 1961, s. 23.
Okurer, Cahit, "İnsanlık İdeali ve Milliyetçilik", *Hareket*, yıl 2, sayı 6, Ağustos 1947, s. 3.
"Okuyucularla Konuşma", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 3.
Oraltay, Hasan, "Türkçülük, Müslümanlık, Politika", *Komünizmle Savaş*, sayı 14, Ağustos 1967, s. 4.
Ortaç, Yusuf Ziya, "Dikkat Düşman Uyumuyor!", *Çınaraltı*, sayı 7, 28 Nisan 1948, s. 1.
Ortaylı, Kemal, "Kırım Türklerinin Milli Efsanelerinden", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 1, Kasım 1962, s. 46-48.
Öğüt, Gürül, "Reklam Alemi", *Hürriyet*, 22 Ekim 2013.
Önen, Nizam, "Fethi Tevetoğlu", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik*, ed. Tanıl Bora, cilt 4, İstanbul, 2008, s. 622-635.
Örnek, Cangül, "Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar", *SBF Dergisi*, cilt 69, no. 1, 2014, s. 109-139.
Özdenören, Rasim, "Necip Fazıl Kısakürek", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*, ed. Yasin Aktay, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 136-157.
Özgedik, Orhan, "Türk Milliyetçiliği ve Din", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 5, 1 Kasım 1965, s. 3-4.
–, "Türklük ve Müslümanlık", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 7, 1 Ocak 1966, s. 3.
–, "Gördüklerim", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 1, 1 Temmuz 1965, s. 3.
Pusat, Selim (Nihal Atsız), "Devlet Adındaki Harami Ocakları İle Siyasi Bağları Muhafaza Etmek Faydasızdır", *Orkun*, sayı 42, 20 Temmuz 1951, s. 3.
Rasin, İsmet, "Komünistler", *Bozkurt*, Eylül 1940, s. 140.
Ridgway, Mathews, "Nene Hatun", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 7-10.
"R. Oğuz Komünizm İçin Diyor ki", *Komünizmle Mücadelc Birliği*, sayı 8.
"Rusya'da Komünist Rejim ve Türkler", *Komünizme Hücum*, yıl 1, sayı 1, Şubat 1954, s. 21-23.
Sabis, Ali İhsan, "Moskof Tehlikesi Karşısında Türkiye", *Büyük Doğu*, yıl 2, cilt 3, sayı 69, 24 Ekim 1947, s. 9.

–, "Yine Moskof Tehlikesi", *Büyük Doğu*, yıl 2, sayı 74, 2 Ocak 1949, s. 9.
–, "Kızıl Tecavüze Karşı", *Büyük Doğu*, cilt I, yıl 2, sayı 73, 26 Aralık 1947, s. 9.
Sadak, Necmettin, "Ne Yapmak İstiyorlar?", *Akşam*, 19 Aralık 1946.
–, "Beklenen Netice: Tam ve Gerçek Bir Kontrol İmkânının Doğmasıdır", *Akşam*, 10 Eylül 1945.
Safa, Peyami, "Delil Yağıyor", *Çınaraltı*, sayı 1, 17 Mart 1948.
–, "Marksizm Yapısı ve Çürük Temelleri", *Türk Düşüncesi*, cilt 10, sayı 54, s. 8.
–, "Rusçuluk ve Türkçülük", *Çınaraltı*, sayı 5, 14 Nisan 1948, s. 5.
–, "Toyluk Devrimiz", *Çınaraltı*, sayı 4, 7 Nisan 1948, s. 5.
–, "Eski Yeni Kavgası", *Türk Düşüncesi*, cilt 6, sayı 31, 15 Haziran 1956.
–, "Fevzi Çakmak, Demokratlar ve Kızıllar", *Ulus*, 14 Şubat 1947.
"Sağcıların Mitingi", *Ant*, sayı 84, 6 Ağustos 1968.
Sançar, Nejdet, "Biz Sağcı Değiliz, Türkçüyüz", *Ötüken*, sayı 4, 1970.
–, "Demokrasilerde Komünistlerin Yeri", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 1, 15 Ocak 1947, s. 6.
–, "Dış Türkler", *Orkun*, sayı 3, 20 Ekim 1950, s. 4.
–, "Kızıl Afete Karşı Kür Şadlık Ruhu", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 9.
–, "Fedakârlık ve Feragat Ruhu", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 10.
–, "Türk Düşmanları", *Orkun*, sayı 1, 6 Ekim 1950, s. 5.
–, "Türkçülük Düşmanları ve Turancılık", *Orkun*, sayı 20, 16 Şubat 1951, s. 3.
–, "Türkçülük Komünistlik Çarpışmasında Kızıllara Üstünlük Sağlayan Hususlar", *Altın Işık*, cilt 1, sayı 3, 15 Mart 1947, s. 14.
–, "Türklük ve İslâmlık Meselesi", *Ötüken*, Mayıs 1968.
"Sayın Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Üyelerine TKMD Genel Merkezi 3-2 No.lu Tamim'dir", *Komünizmle Mücadele Dergisi*, Temmuz-Ağustos 1965, s. 6-7.
Selçuk, İlhan, "Üç Ayaklı Darağacı", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1968.
Selek, Sabahattin, "Demokrasiye Geçiş", *Milliyet*, 30 Aralık 1974.
Serdengeçti, Osman Yüksel, "Manevi Emperyalizm", *Serdengeçti*, yıl 1, sayı 2, Mayıs 1947, s. 3.
–, "Milliyetçilik ve Komünizmin İstismarı", *Serdengeçti*, yıl 3, sayı 7, Temmuz 1949, s. 8.
–, "Bir Fakültenin İç Yüzü", *Serdengeçti*, yıl 1, sayı 1, 1947, s. 14-15.
Sertel, Sabiha, "Ne Garip Şey", *Tan*, 13 Ekim 1945.
Sertel, Zekeriya, "Demokrasi İnkılabını CHP Yapamaz", *Tan*, 22 Kasım 1945.
–, "Bu Hükümet'in Bu İşi Yapmayacağı Belli", *Tan*, 20 Kasım 1945.
–, "Milliyetçi ve Beynelmilliyetçi", *Tan*, 21 Kasım 1945.
–, "Muhalefete Saygı Gösterilmesini İstiyoruz", *Tan*, 17 Eylül 1945.
"Sivastopol Muhasarasından Beri Tam Bir Asır Geçti", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 13-14, s. 4-7.
Sofuoğlu, M. Zeki, "Türkçülük ve İçtimai Adalet", *Orkun*, sayı 5, 12 Aralık 1950, s. 5.

"Sovyet Ülkelerinde Yaşıyan Türk Kavimlerine Dair İstatistiki Malumat", *Atsız Mecmua*, sayı 1, 1931, s. 8.

Sönmez, Cahide Sınmaz, "Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, cilt 10, sayı 20, 2012, s. 111-136.

Sungur, Celal Ahmet, "Turancılık Nedir? Turancılık Suç mudur? Biz Niçin Turancıyız?", *Türkeli*, sayı 4, 1947, s. 6-8.

"T. Komünizmle Mücadele Derneği Kongresine Selam", *Milli Işık*, sayı 1, Mayıs 1967, s. 10.

Tanyu, Hikmet, "Türkiye Köylerinin İçyüzü I", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 14.

Taymas, Abdullah Battal, "Kazanlı Şair Abdullah Tukay'ın Ölümü Üzerine", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 9, Temmuz 1963, s. 48-54.

"Tehlike Çanları", *Akşam*, 21 Mart 1966.

Tekiner, Süleyman, "Komünist Anlayışına Göre İhtilal ve Aksi İhtilal", *Azerbaycan*, yıl 6, sayı 11 (59), Şubat 1957.

Tevetoğlu, Fethi, "Atatürk'ün Kapattırdığı Teşekkül: Yeşilordu", *Türk Kültürü*, yıl 5, sayı 49, Kasım 1966, s. 62-74.

–, "Bu Vatan Satılmaz", *Kür-Şad*, sayı 1, 3 Nisan 1947, s. 8.

–, "Bu Vatan Satılmaz", *Kür-Şad*, sayı 3, 10 Haziran 1947, s, 8.

–, "Hamdullah Suphi Tanrıöver ve İstiklal Marşımız", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 45, Temmuz 1966, s. 790-796.

–, "Meclis-i Mebusan'da Gayri Müslim Sosyalistler", *Türk Yurdu*, yıl 5, sayı 51, Ocak 1967, s. 179-192.

–, "Milli Davalarımız", *Tanrıdağ*, sayı 2, yıl 1, 20 Kasım 1950, s. 1.

–, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler III", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 47, Eylül 1966, s. 998-1111.

–, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler IV", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 48, Ekim 1966, s. 1129-1134.

–, "Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler", *Türk Kültürü*, yıl 4, sayı 42, Nisan 1966, s. 512-519.

–, "Bu Vatan Satılamaz!", *Kürşad*, sayı 1, 2 Haziran 1947, s. 8.

–, "Din Karşısında Komünizm ve Ruh Hastalığı", *Sebilüreşad*, cilt 14, sayı 328, 31.10.1961, s. 44-45.

–, "Hemşericilik Zihniyeti", *Kopuz*, cilt 1, sayı 10, 1 Şubat 1944, s. 218.

–, "Komünizm Afeti Türkleri Nasıl Komünistleştirmek İstediler?", *Sebilüreşad*, cilt IV, sayı 96, Şubat 1951, s. 326-327.

–, "Kuduz Köpek", *Atsız Mecmua*, yıl 2, sayı 15, 15 Temmuz 1962, s. 66.

–, "Kürşad", *Kopuz*, cilt 1, sayı 2, 15 Mayıs 1939, s. 56.

–, "Önünç", *Kopuz*, cilt 1, sayı 1, Mayıs 1943, s. 9.

Togan, Zeki Velidi, "Komünizm Planları ve İstikbali", *Orkun*, sayı 14, 5 Ocak 1951, s. 5.

–, "Türk Milletinin Mukadderatı ile İlgili Bazı Meseleler", *Komünizmle Savaş*, yıl 2, sayı 11, 15 Mart 1967, s. 3, 5.

Toker, Metin, "İnsan Olarak İnönü", *Hürriyet*, 22-23 Şubat 1974.

Topçu, Nureddin, "Millet ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 1, 1 Ağustos 1950, s. 2.

–, "Komünizm Karşısında Üniversitelerimiz II", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 5, 1 Ekim 1950, s. 2.

–, "Komünizm Karşısında Üniversitenin Rolü", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 3.

–, "Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 9, 1 Aralık 1950, s. 2.

–, "Komünizmin Kaynakları", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 2, 15 Ağustos 1950, s. 2.

–, "Millet ve Milliyet", *Tanrıdağ*, sayı 1, yıl 1, 5 Kasım 1950, s. 3.

–, "Din ve Komünizm", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 3, 30 Ağustos 1950, s. 2.

Tunçay, Mete, "Türkiye Cumhuriyeti'nde Siyasal Düşünce Akımları", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, c. 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s. 1927.

Turan, Kamil, "Esir Milletler Haftası ve Biz", *Komünizmle Savaş*, yıl 1, sayı 2, 1 Ağustos 1965, s. 3.

Turanlı, Hidayet, "Rus Emperyalizmin İhtirasları", *Türk İzi*, yıl 1, sayı 1, 1952.

Tümtürk, İsmet, "Komünizme Karşı Mücadele I", *Orkun*, sayı 2, 13 Ekim 1950, s. 4.

–, "Komünizme Karşı Mücadele II", *Orkun*, sayı 5, 3 Kasım 1950, s. 6.

"Türk Kültür Birliği", *Azerbaycan*, yıl 2, sayı 6 (18), Eylül 1953, s. 2.

"Türk Kültür Ocağı", *Türkeli*, sayı 1, Ocak 1947, s. 11.

"Türk Milliyetçiliğinin Asli Kıymetleri", *Hareket*, sayı 3, Şubat 1953, s. 2.

"Türkeli I", *Orhun*, sayı 1, 5 Kasım 1933, s. 5-8.

"Türkistan'ı Parçalamak İçin Rus Manevraları", *Komünizmle Mücadele Birliği*, sayı 13-14.

"Türk Milliyetçileri Birleşti", *Komünizmle Mücadele*, yıl 1, sayı 18, Nisan 1951, s. 1, 4.

Türkdoğan, Orhan, "Türkiye'de Aydın Muhalafeti: Yeni Sol ve Yeni Sağın Oluşumu", *Türkiye Günlüğü*, sayı 16, Güz 1991, s. 20-31.

Türkekul, Mustafa Hakkı, "Azerbaycan Mizah Edebiyatına Bir Bakış", *Türk Kültürü*, yıl 1, sayı 9, Temmuz 1963, s. 36-48.

Türkkan, Reha Oğuz, "Açlar, Komünizm ve Milliyetçilik", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 3, 10 Ocak 1939, s. 1.

—, "Faşizm Tehlikedir!", *Ergenekon*, yıl 1, sayı 2, 10 Aralık 1938, s. 44.

Urazoğlu, Z., "Milletlerde Ahlâk ve Milliyetçilik", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 4, 15 Eylül 1950, s. 2, 4.

Uygur, Ziya, "Kavgamız", *Tanrıdağ*, yıl 1, sayı 1, 5 Kasım 1950, s. 1, 4.

Ülman, Haluk, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etmenler (1923-1968)", *AÜSBF Dergisi*, cilt XXIII, sayı 3, Ankara, 1968, s. 241-273.

Yalçın, Hüseyin Cahit, "En Tehlikeli Cephe", *Ulus*, 14 Eylül 1955.

–, "Ne Garip Şey", *Tanin*, 15 Ekim 1945.

–, "Parti Faaliyetleri", *Ulus*, 18 Eylül 1955.

Yalman, Ahmet Emin, "Bizdeki Bayat Modanın Köleleri", *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 5, Ankara, 1966, s. 53.

–, "Sonu Nereye Varır?" *Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını*, Fasikül 2, Ankara, 1965, s. 16.

–, "Doğru Yol", *Vatan*, 19 Aralık 1946.

–, "Sertellerin İkinci Bir Gafı", *Vatan*, 1 Aralık 1945.

–, "Solcular ve Memleket", *Vatan*, 7 Aralık 1945.

Yeral, İ., "Komünistler ve Müslümanlık", *Türk İzi*, yıl 1, sayı 4-5, 1952.

Yıldırmaz, Sinan, "Nefretin ve Korkunun Rengi: Kızıl", *Türk Sağı Mitleri Fetişler, Düşman İmgeleri*, (der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 47-73.

"Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneğinin Faydalı Çalışması", *Komünizme Karşı Mücadele*, yıl 1, sayı 6, Ekim 1950, s. 4.

SÜRELİ YAYINLAR

Gazeteler

Akşam
Bugün
Cumhuriyet
Hürriyet
Kudret
Milliyet
Son Havadis
Tercüman
Tan
Tanin
Ulus
Vatan
Yeni İstanbul
Zafer

Dergiler

Altın Işık
Ant
Asrın Dini İslâm
Asrın Dini Müslümanlık
Atsız Mecmua
AÜHFD
AÜSBFD
Azerbaycan
Birikim
Bozkurt
Bozok
Bugün
Büyük Doğu
Çığır
Çınaraltı
Devrimci Proleter Aydınlık
Dikmen
Ergenekon
Ergenekon Yolu
Halkçı
Hareket
Komünizme Hücum
Komünizme Karşı Mücadele
Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını
Komünizmle Mücadele
Komünizmle Mücadele Birliği
Komünizmle Savaş
Kopuz
Kür-Şad
Mefkûre

Milli Gençliğin Sesi
Milli Hareket
Milli Işık
Milli Türkistan
Milliyetçi-Toplumcu Uğraş
Muhafazakâr Düşünce
Mücadele
Orhun
Ötüken
Sebilüreşad
Serdengeçti
Sosyologca
Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü Dergisi
Tanrıdağ
Toprak
Türk Düşüncesi
Türk İzi
Türk Kültürü
Türk Yolu
Türke Doğru
Türkeli
Türklük ve Mukaddesat Düşmanlarıyla Savaş
Türkiye Günlüğü
Yön
Yönetim Bilimleri Dergisi
Yurt ve Dünya

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.aksam.com.tr/guncel/komunizmle-mucadelede-yetisip-bugune-damga-vurdular--35622h/haber-35622 (erişim 31.07.2017).

http://www.ata.boun.edu.tr/htr/docTuments/Agaogullari_Asiri%20Milliyetci%20Sag.pdf (erişim 18.07.2017).

http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91 (erişim 29.07.2017).

http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=5493&ctgr_id=91 (erişim 29.07.2017).

http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=671 (erişim 09.03.2017).

http://www.halkhaber.org/2014/02/17/amerikanci-amerika-destekli-komunizmle-mucadele-dernegi-uyesi-ilginc-kisiler/ (erişim 29.07.2017).

http://www.kavgamiz.com/orkun/Pantürkizm-deki-yanlislar-2-y215.html (erişim20.07.2017.).

http://www.kavgamiz.com/orkun/Pantürkizm-deki-yanlislar-2-y215.html (erişim 27.07.2017).

İSİM DİZİNİ

"Toplumun kılcal damarlarına virüs gibi işleyen ve zaman-mekân tanımadan 'Her an her yerde dibinizde bitebilir' hissiyatıyla tasvir edilen komünist için, 'Okulda, işçi birliğinde, camide ve kulüp vb. her yerde bulunur' denilmişti. (...) âdeta insandan bir hayalet yaratılarak komünist heyulası icra edilmişti."

"*Komünistin Eşkâli*" esas olarak antikomünizmin eşkâlini çizen bir çalışma. İslâmcı, milliyetçi ve başka sağ çevrelerin antikomünizm tarifleri ve antikomünist ideolojik seferberlik içinde kurdukları dil, aynı zamanda onların kendi dünya görüşleri hakkında bir şeyler söylüyor. Onların korkularına, tehdit algılarına, toplum görüşlerine, ahlâk anlayışlarına ışık tutuyor.

Abdulazim Şimşek, 1945'ten 1971'e uzanan dönemde, yani Soğuk Savaş'ın en hararetli mevsiminde, Türkiye'de antikomünizmin nasıl anlaşıldığını ve nasıl bir işlev gördüğünü etraflı bir biçimde irdeliyor. Nâzım Hikmet'e yaşatılanlardan *Tan* gazetesi baskınına, Kanlı Pazar'a ve birçok olaya; Türkçü, milliyetçi, İslâmcı yayın ve derneklere; Nihal Atsız, Aclan Sayılgan, Necip Fazıl, Fethi Tevetoğlu, İlhan Darendelioğlu gibi anti-komünizme "adanmış ruhlara" bakarak...

Kitabın resmettiği siyasi-ideolojik kutuplaşma tecrübesinin, komünizm meselesinden bağımsız olarak da, kalıcı bir yan taşıdığını görebiliyoruz.

ISBN-13: 978-975-05-3151-4
9 789750 531514
KDV'DEN MUAFTIR